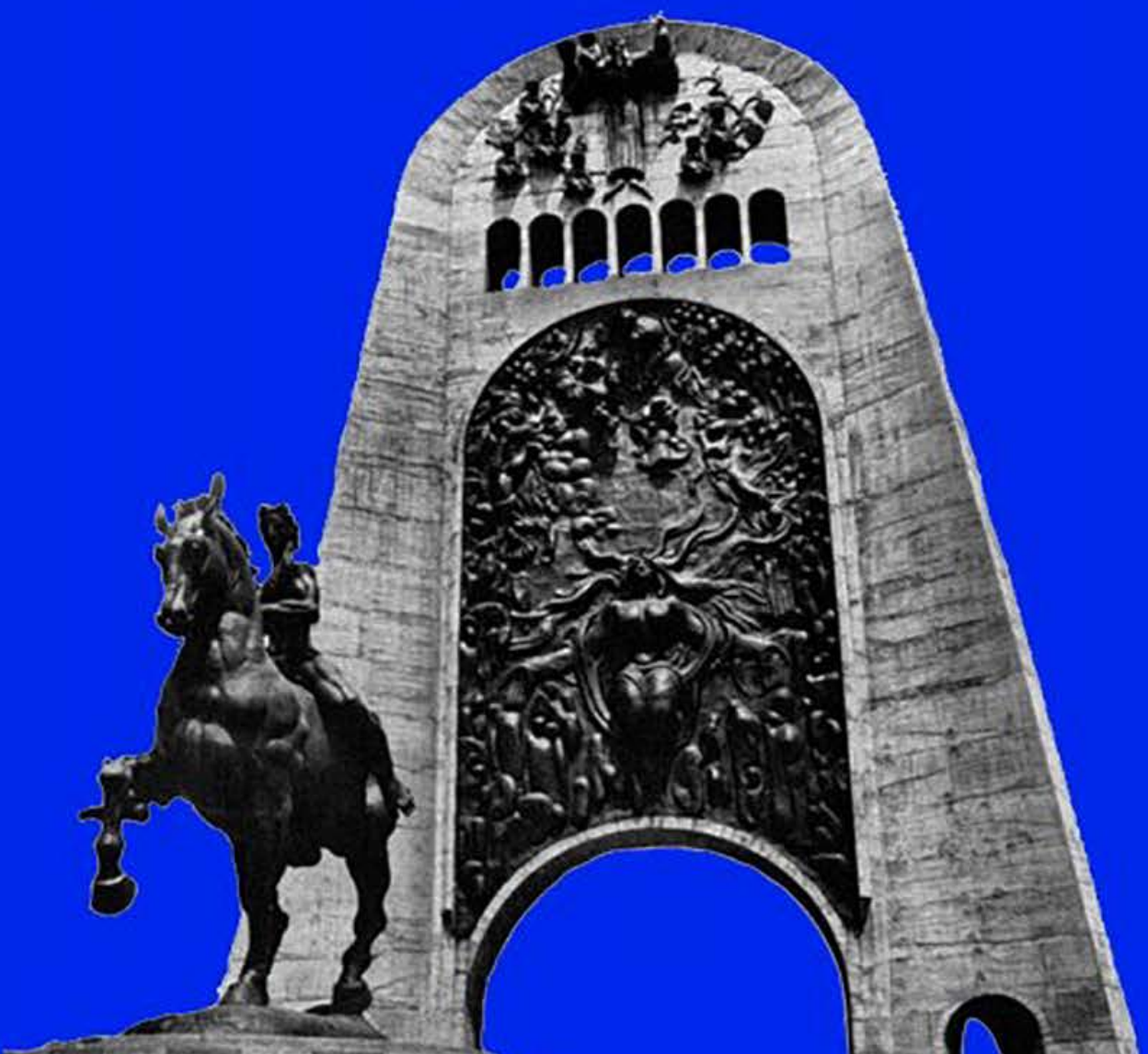

ლევან დოლიძე
ЛЕВАН ДОЛИДЗЕ

საქართველოს ებრაელთა წვლილი
ფაშიზმზე გამარჯვებაში

Вклад евреев Грузии
в победу над фашизмом

ლევან დოლიძე
საქართველოს ებრაელთა
წვლილი ფაშისტურ
გამარჯვებაში

Леван Долидзе
ВКЛАД ЕВРЕЕВ ГРУЗИИ
В ПОБЕДУ НАД ФАШИЗМОМ

ეძღვნება ებრაე მსოფლიო ომის წლებში
დაცემულ ყველა ებრაელს

Посвящается всем евреям павшим
в годы второй мировой войны

2021

ლევან დოლიძე

საქართველოს ებრაელთა წვლილი
ფაშიზმზე გამარჯვებაში
1441 - 1945

სარჩევი: საქართველოს ებრაელთა წვლილი ფაშიზმზე გამარჯვებაში 1941-1945 ქართულ ენაზე გვ. 1
 ისრაელში გადასული სამამულო ომის მონაწილე ქართველი ებრაელები გვ 167
 მეორე მსოფლიო ომში დაკარგული ებრაელი მეომრები საქართველოდან გვ 222
 მეორე მსოფლიო ომში დაღუპული ებრაელი მეომრები საქართველოდან გვ 256

რედაქტორი: მერაბ ჩანჩალაშვილი

კომპიუტერული უზრუნველყოფა: ვალერიან თავდიშვილი

თარგმანი: ლევან დოლიძე, ნუნუ ზუკაკიშვილი,
ნინა ხარაზოვა, ნონა ჯანიმანოვი

კორექტურა: ლევან დოლიძე, ეკა ელიავა

წიგნში გამოყენებულია ფოტოსურათები:
ლევან დოლიძის, მერაბ ჩანჩალაშვილის,
მიხეილ ვიალოვის, ლევან აჯიაშვილის,
არკადი ელიგულაშვილის ფოტო არქივებიდან,
ასევე გამოცემაში გამოყენებულია ინტერნეტიდან
ხელმისაწვდომი ფოტოსურათები

გამოცემაზე მუშაობდნენ:

ლიანა ბეგოიანი, ეკა ელიავა, ნინა არგუტინსკაია,
მზია მახარაძე

ელაზე: გამარჯვების მემორიალი ქუთაისში

ავტორი სსრკ-ს სახალხო მხატვარი მერაბ ბერძენიშვილი

საქართველოს ებრაელთა კავშირი
2021

ვერც ერთი ერის ისტორია ვერ შეედრება უძველესი ებრაელი ერის ცხოვრებას, მის გრძელ გზას თავისუფლებისკენ, რომელიც დანამულია სისხლით და ცრემლით, უთვალავი უბედურებით და ტანჯვით. იყო გაჭირვება, განცდა თითქოს ყველაფერი დასრულდა, დაინგრა. მაგრამ ებრაელი ხალხი ყოველთვის ფენიქსივით აღორძინდებოდა ხოლმე. თუმცა ძნელი გასააზრებელია ის, რაც ტანჯულმა ებრაელმა ერმა ფაშიზმთან ბრძოლის წლებში გადაიტანა.

კაცობრიობის ისტორიაში მეორე მსოფლიო ომზე უფრო დამანგრეველი და სისხლიანი ომი არ მომხდარა. რუსეთის სამხედრო მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტის არმიის გენერალ მ. ა. გარეევის ბოლო დაზუსტებული მონაცემებით სსრკ-მ ამ ომში დაახლოებით 27 მილიონი ადამიანი დაკარგა, მათ შორის 18 მილიონი მშვიდობიანი მოქალაქე. დღეს ყველამ იცის, რომ სსრკ-ს ყველა ერთან ერთად ომში 61 სახელმწიფოს მოსახლეობის თითქმის 80% იქნა ჩათრეული. ამ მრისხანე წლებში ებრაელმა ხალხმა, ისე როგორც არასოდეს მათი მრავალსაუკუნოვანი ისტორიის მანძილზე, შეიგრძნო თავისი არსებობის რეალური საფრთხე და მძლავრ მუშტად შეიკრა სსრკ-ს თაოსნობით, რათა ნებისმიერ ფასად მოეპოვებინა პროგრესული კაცობრიობის გამარჯვება მტერზე.

ებრაელებმა ამ გამარჯვებაში საშინელი ფასი გადაიხადეს. ომის შედეგად 6 მილიონზე მეტი ებრაელი დაიღუპა, უმეტესი ნაწილი საკონცენტრაციო ბანაკებში იქნა მოკლული, განადგურებული ნაცისტების და მათი მომხრეების მიერ.

ცოტა ხნის წინ გამოცემული „რუსეთის ებრაული ენციკლოპედიის“ მონაცემებით კატასტროფის დროს დაახლოებით 2 მილიონი საბჭოთა ებრაელი დაიღუპა. ომის წლებში წითელი არმიის რიგებში დაახლოებით 500 000 ებრაელი იბრძოდა და მათგან თითქმის ნახევარი დაიღუპა! 200 000-ზე მეტი ებრაელი მეომარი სსრკ-ს ორდენებითა და მედლებით დაჯილდოვდა.

ჩემს მოკრძალებულ ნაშრომში საქართველოს ებრაელების მეორე მსოფლიო ომში მონაწილეობის მხოლოდ მცირე რაოდენობის ფაქტებს, მოვლენებსა და ცალკეულ ისტორიებს შევხები, რომელიც ასე თუ ისე ნაკლებათ ცნობილია მკითხველთა ფართო წრისთვის.

თუ სსრკ-ს გამარჯვებაში საერთო წვლილს შევიტანთ სხვა მოკავშირე რესპუბლიკებთან შედარებით საქართველოს სტატისტიკა საკმაოდ შთამბეჭდავად გამოიყურება. მოსახლეობის ომამდელი საყოველთაო აღწერის შედეგად 1939 წელს საქართველოს მოსახლეობა 3 540 760 ადამიანს შეადგენდა. თუ გაწვეულთა რაოდენობას პროპორციულად შევადარებთ მოსახლეობას, საქართველომ ომში მებრძოლთა ყველაზე მაღალი პროცენტი გააგზავნა – 700 000, ანუ თავისი მოსახლეობის თითქმის 20%, ეს კი ყოველი მეხუთე ჩვენი თანამოქალაქეა. ომიდან 300 000 ადამიანზე მეტი არ დაბრუნდა, ანუ საქართველოს ყოველი მე-12-ე მოქალაქე!

საქართველოდან ფრონტზე 26 000 ქალიც გაემგზავრა. ომის 277 684 მონაწილე სსრკ-ს ორდენებით და მედლებით იქნა დაჯილდოებული. დღემდე არავინ იცის რამდენი იყო მათ შორის ებრაელი. ფაქტობრივად, საქართველოში არ იყო ოჯახი, რომელსაც ომმა გვერდი აუარა. ანალოგიურად იყო საქმე საქართველოს ებრაულ ოჯახებში.

მოვიყვან ფაქტებს, რომლებზედაც საქართველოს მოსახლეობა ნაკლებად არის ინფორმირებული. ეს ფაქტები ოფიციალურია. არ იყო საბჭოთა კავშირში ფრონტი, არმია, დივიზია, რომელშიც ჩვენი რესპუბლიკის წარმომადგენლები პირადი შემადგენლობის თვალსაზრისით მესამე-მეოთხე ადგილს არ იკავებდნენ! მოქმედ საბჭოთა არმიაში დაღუპულთა შორის რუსებისა და უკრაინელების შემდეგ ქართველი მეომრები მესამე ადგილს იკავებდნენ. შემდეგ მოდიოდ-

ნენ ბელორუსები (253 000), თათრები (188 000), ებრაელები (142 000) და ა.შ. და ეს ოფიციალური მონაცემებია!

საქართველოს ებრაელების მეორე მსოფლიო ომში მონაწილეობაზე მასალის მოძიებასა და ანალიზის პროცესში დავრწმუნდი, რომ ამ სფეროში ბევრი რამ რჩება უცნობი, გამოუქვეყნებელი. იმდენი ფაქტობრივი მასალა დამიგროვდა, რომ ალბათ წიგნისთვისაც საკმარისი იქნება. სიმართლე გითხრათ, ამის შესახებ დაწერა აქამდე თავშიც არ მომსვლია. და ეს იმის მიუხედავად, რომ უკვე 60 წელია ჟურნალისტიკაში ვარ, ამ დროის მანძილზე ომის თემა დომინანტური იყო ჩემს მოღვაწეობაში, ჩემი 4 წიგნი კი საქართველოს გენერლებისა და ადმირალების თემისადმი არის მიძღვნილი. და რაც ყველაზე გასაკვირია, ჩემს კლასელებს, კოლეგებსა და უბრალოდ ნაცნობებს შორის ყოველთვის ბევრი ებრაელი იყო, მაგრამ ახლობლების ომში მონაწილეობა თითქმის არასოდეს უხსენებიათ. ამ თემის წამოწევა არ იყო მიღებული. თუმცა ამაში, როგორც ჟურნალისტი, პირველ რიგში საკუთარ თავს ვადანაშაულებ.

ამ პუბლიკაციით მე - ფრონტზე დაღუპული მამის შვილი, რომელმაც ჩემი ნახვა 2 თვემდე ასაკში მოასწრო, მინდა ომის მრისხანე წლების გამოუქვეყნებელი წიგნის ცარიელი ფურცლები შევავსო და ქედი მოვიხარო ყველა იმ ებრაელის წინაშე, პირველ რიგში საქართველოდან, ვინც სამშობლოს დასაცავად მკერდით დადგა.

ქართველი ებრაელების მესამე რაიხის რასობრივ პოლიტიკასთან ბრძოლა მეორე მსოფლიო ომის პირველივე დღეებიდან, 1939 წლის სექტემბერში დაიწყო, როცა გერმანია თავს დაესხა პოლონეთს, სადაც პოლონეთის არმიის ოფიცერი მიხეილ აბრამიშვილი ბატალიონის ნარჩენებს წარუძღვა ჰიტლერელების წინააღმდეგ. ფაშისტებს ებრძოდნენ პოლონეთში 1921 წელს ემიგრირებული ყოფილი ქართველი იუნკერები, ოფიცრები და გენერლები. საინტერესო ფაქტი: პოლონეთში შეჭრილი გერმანული არმიის მეთაურობამ გენერალი ალექსანდრე ზაქარიადე „პოლონეთის უკანასკნელ დამცველ რაინდად“ გამოაცხადა!

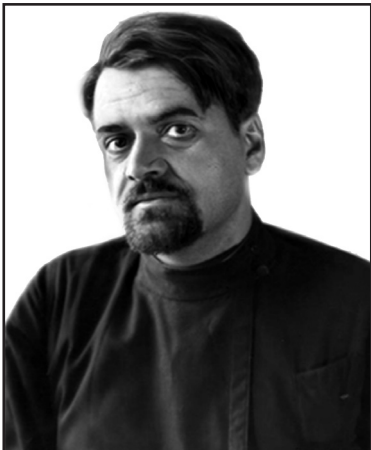
ფაშიზმთან ომზე საფრანგეთშიც საუბრობდნენ. ჯერ კიდევ 1940 წლის 14 თებერვალს პარიზში საქართველოს

დევნული მენშევიკური მთავრობის დეპუტატთა სადამფუძნებლო კრებაზე ნოე ჟორდანიამ ოფიციალურად დაგმო გერმანიის ნაცისტური პოლიტიკა და ევროპის ქვეყნების ფაშიზმის წინააღმდეგ ბრძოლას მხარდაჭერა გამოუცხადა.

საფრანგეთის ოკუპაციის შემდეგ გერმანიის სასიკვდილო მახვილის ქვეშ ქართველი ებრაელებიც აღმოჩნდნენ. მათ შორის ქუთაისში დაბადებული საქართველოდ დემოკრატიული რესპუბლიკის ფინანსთა, ვაჭრობისა და მრეწველობის მინისტრის მოადგილე იოსებ არონის ძე ელიგულაშვილი (12.11.1890 ქუთაისი – 20.10.1952 პარიზი), რომელიც პოპულარული იყო ქართველ ემიგრანტებში. ის საქართველოს საგანძურის სამშობლოში ევაკუაციის ერთ-ერთი ორგანიზატორი გახლდათ, დიდი პირადი თანხა გაიღო ამ მიზნისთვის ავტომობილის დასაქირავებლად და თავად ნოე ჟორდანიას გადასარჩენად, რომელსაც ფაშისტური ანგარიშსწორება ელოდა.

აქვე მიზანშეწონილია ქართველთა და ებრაელთა ერთობის მრავლისმთქმელი ფაქტის მოყვანა. გაგანია ომის დროს, 1942 წლის მაისში ებრაელების მფარველობის გამო ვარშავაში დასმენის საფუძველზე დააპატიმრეს ცნობილი ქართველი არქიმანდრიტი, ევროპის 5 უნივერსიტეტის პროფესორი 43 წლის გრიგოლ ფერაძე. ერთ-ერთი ვერსიით ის გაზის კამერაში იქნა მოკლული, სადაც ნებაყოფლობით შევიდა მრავალშვილიანი ებრაელის ნაცვლად. 1995 წლის 19 სექტემბერს საქართველოს წმინდა სინოდმა გრიგოლ რომანის ძე ფერაძე (1899-1942) წმინდანად შერაცხა.

გრიგოლ ფერაძე

მაშინ ფაშისტების მიერ ოკუპირებულ საფრანგეთში ქართველები ერთობლივად მოქმედებდნენ, ყველაფერში ეხმარებოდნენ ერთმანეთს. ზემოთ ხსენებულმა დალოცვილმა იოსებ ელიგულაშვილმა ქართველ ემიგრანტებთან ერთად რამდენიმე ასეული ქართველი ებრაელი გადაარჩინა სიკვდილს. ეს მისი სიტყვები შეიძლება ქართველთა და

ებრაელთა ურყევი მეგობრობის ეპიგრაფად გამოვიყენოთ: „...ამ საქმეში ბევრი ქართველი დაგვეხმარა, მაგრამ ყველაზე მეტად ის ქართველი, რომელსაც საქართველოს ისტორია ეწოდება.“

ამ წიგნზე მუშაობისას ძალზედ საინტერესო დოკუმენტი აღმოვაჩინე. ეს 1944 წლის 16 ოქტომბერს პარიზის მთავარი რაბინის მიერ ნოე ჟორდანიასადმი მიწერილი წერილია: „ბატონმა იოსებ ელიგულაშვილმა მომითხრო იმ დიდსულოვან მხარდაჭერაზე, რომელსაც თქვენს თანამემამულეებრაელებს გაუწიეთ. თქვენი უანგარო დახმარების წყალობით საფრანგეთის ოთხწლიანი ოკუპაციის დროს მათ რასისტული რეჟიმის საშინელება არ შეეხოთ“...

ეს კი უახლესი ინფორმაციაა, რომელიც უშუალოდ ეხება ჩვენი წიგნის თემას. და ის საქართველოს პირველმა ქალმა-პრეზიდენტმა ქალბატონმა სალომე ზურაბიშვილმა

ამ მაღალ პოსტზე არჩევამდე, 2018 წლის დეკემბერში გააჟღერა. ქალბატონ სალომეს ბაბუა დედის მხრიდან მელქისედექ (მექი) კედია (1878-1945) საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობაში უსაფრთხოების სამსახურს ხელმძღვანელობდა. წითელი არმიის მიერ საქართველოს ოკუპაციის შემდეგ იგი სხვებთან ერთად საფრანგეთში ემიგრაციაში გაემგზავრა. იმ ადრეულ წლებში მ. კედია, საქართველოში სხვების მსგავსად, გერმანიასთან მჭიდრო თანამშრომლობის მომხრე იყო. როცა მეორე მსოფლიო ომი დაიწყო ჰიტლერის გერმანიაში გარკვეულ წრეებთან სიახლოვემ საშუალება მისცა გარდაუვალი სიკვდილისგან გადაერჩინა ბევრი ქართველი ებრაელი. მ. კედიამ დაარწმუნა გერმანელები, რომ ქართველი ებრაელები სხვა ეთნოსის წარმომადგენლები არიან და უკვე დიდი ხნის წინ ორგანულად შეერწყმნენ ქართველ ერს.

მელქისედექ კედია

თუმცა საქართველოს დიდი პატრიოტის ი. ა. ელიგულაშ-

ვილის გარეშე ასეთი კეთილი საქმეები უბრალოდ შეუძლებელი იქნებოდა. და გვინდა ამას კიდევ ერთხელ გავუსვათ საზი. აღსანიშნავია, რომ არაჩვეულებრივი ადამიანის - იოსებ არონის ძე ელიგულაშვილის პიროვნება თანამედროვე საქართველოში საკმარისად არ არის შესწავლილი და დაფასებული. ის უფრო ფართო და დეტალურ ყურადღებას იმსახურებს მათი მხრიდან, ვისთვისაც ძვირფასია ქართველებისა და ებრაელების მრავალსაუკუნოვანი მეგობრობის ადამიანური ფასეულობები.

ი.ა. ელიგულაშვილი დაიბადა და გაიზარდა ქალაქ ქუთაისში, ტრადიციულ ებრაულ ოჯახში. მისი მამა ქალაქში ცნობილი იყო როგორც პირველი გილდიის ვაჭარი და ქველმოქმედი. ქუთაისის რეალური სასწავლებლის დამთავრების შემდეგ იოსებ ელიგულაშვილმა სწავლა მოსკოვის კომერციულ ინსტიტუტში გააგრძელა და რუსეთში კომერციით დაკავდა. სამშობლოში რუსეთის 1917 წლის რევოლუციის შემდეგ დაბრუნდა. მალევე საქართველოს საზღვარგარეთ ვაჭრობის კომიტეტის წევრი გახდა. მის საზოგადოებრივ მოღვაწეობას საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტზე მისი ხელმოწერა ადასტურებს. ჯერ კიდევ 1919 წელს ელიგულაშვილი დამფუძნებელთა კრების დეპუტატად აირჩიეს, ერთი წლის შემდეგ კი ის ევროპაში საქართველოს ეკონომიკური აგენტი გახდა.

1921 წელს წითელი არმიის მიერ საქართველოს ოკუპაციის შემდეგ ის საფრანგეთში გადასახლდა. როგორც ექვთიმე

ოკუპანტები თბილისში. 1921 წლის თებერვალი

თაყაიშვილი იხსენებდა, საფრანგეთში გატანილი საქართველოს საგანძურის შენახვა დიდწილად სწორედ იოსებ ელიგულაშვილის ძალისხმევით და ფინანსებით იყო უზრუნველყოფილი, რომელიც ფაქტობრივად თაყაიშვილის მარჯვენა ხელი იყო.

საფრანგეთში ი.ა. ელიგულაშვილი ერთხმად აირჩიეს საქართველოსა და რუსეთის ქალაქებიდან გადასახლებულ ებრაელთა ასოციაციის თავმჯდომარედ.

სწორედ იოსებ ელიგულაშვილის დაუღალავი და კეთილშობილური მოღვაწეობის წყალობით გახდა შესაძლებელი, ფაშისტური გერმანიის წარმომადგენლებისთვის იმის ახსნა, რომ საქართველოში მრავალსაუკუნოვანი ცხოვრების პროცესში ქართველი ებრაელები იმდენად ასიმილირდნენ ქართველ ერთან, რომ ებრაული ფესვები დაკარგეს და მის ეთნოსს ორგანულად შეერწყნენ. მნიშვნელოვანი როლი ამ კეთილშობილურ საქმეში ქართველი ემიგრანტების გერმანიასა და საფრანგეთში დიდმა კავშირებმა შეასრულა.

იოსებ ელიგულაშვილი

ემიგრაციაში მყოფი მთავრობის მიერ მომზადებულ მემორანდუმში ხაზგასმული იყო, რომ ქართველი ებრაელები ეთნიკური ქართველებისგან არაფრით განსხვავდებიან და კომუნისტურ და სიონისტურ მისწრაფებებს აბსოლუტურად მოკლებულნი არიან. ამ კეთილშობილური და სახიფათო საქმეების წყალობით ძალიან ბევრი ქართველი ებრაელის და ბევრი სხვა ადამიანის გადარჩენა მოხერხდა. არაოფიციალური გზით მომზადებულ ახალ დოკუმენტებში ევროპულ და რუსულ ებრაულ გვარებს ქართული დაბოლოებები „იე“ და „შილი“ დაემატა, რაც საკმარისი აღმოჩნდა ებრაელებისთვის მათი ქართული იდენტურობის დასამტკიცებლად! სხვადასხვა წყაროში ამგვარად გადარჩენილი ებრაელების რაოდენობა რამდენიმე ასეულიდან რამდენიმე ათასამდე მერყეობს!...

მე მხოლოდ რამდენიმე ფაქტი მოვიყვანე, მაგრამ, დარწმუნებული ვარ, გაცილებით მეტი არსებობს. მეორე მსოფლიო ომის უცნობი ფურცლები ქართველი და ებრაელი ერების მრავალსაუკუნოვანი მეგობრობის შესახებ ჯერ კიდევ ელის დეტალურ შესწავლას და აღწერას...

დღემდე ვერ ვპატიობ საკუთარ თავს ჩემს საქციელს 1989 წელს, როცა ერთ-ერთი პირველი ქართველი ჟურნალისტების რიგებში საფრანგეთში ლევილში მოვხვდი, სადაც ნოე ჟორდანიას მენშევიკური მთავრობის სხვადასხვა პარტიის

ლიდერები გავიცანი - მამია ბერიშვილი, ჯაბა ხაბუღიანი, შალვა თაყაიშვილი, ასევე ვიქტორ ნოზაძის და, ქალბატონი ლიდია, ლევან ფაღავა - ნოე ჟორდანიას სიძე და მრავალი სხვა. პარიზში არაჩვეულებრივი და უკეთილესი ჩვენი თანამემამულე, ქართული სათვისტომოს ხელმძღვანელი ვიქტორ ხომერიკი გემასპინძლობდა. საუბარში ზემოთხსენებული თემაც ახსენეს. მაგრამ სამწუხაროდ მე ეს ფაქტი გამომრჩა, თუმცა მაშინ ქართულ და რუსულ პრესაში სტატიების სერია გამოვაქვეყნე, მათ შორის ქართულ სასაფლაოზე ლევილში და ქართულ რესტორანზე „ოქროს საწმისი“ პარიზში, რომელსაც თბილისელი ებრაელი ქალბატონი ამუშავებდა. ამის შესახებ ჩემმა უფროსმა კოლეგამ და მეგობარმა, საქალაქო გაზეთ „თბილისის“ პასუხისმგებელმა მდივანმა დავით მელუხამ მიაბბო.

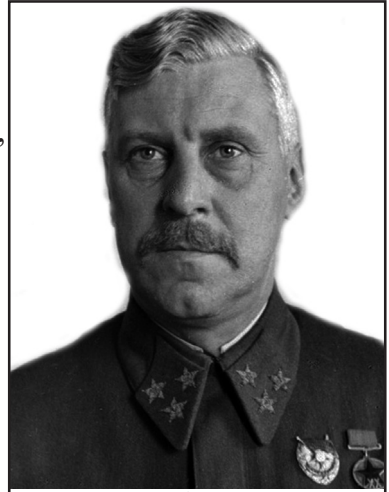
ქართველი ებრაელები გმირულად იბრძოდნენ ბრესტიდან კურილის კუნძულებამდე, სტალინგრადიდან ფაშისტური რაიხის ბუნაგამდე - ბერლინამდე. მათ შორის მამაც მეომრებს შევხვდებით: რიგითიდან არმიის სარდლამდე, წითელი არმიის ყველა სახეობის ჯარების მეომრებს, სამხედრო-საზღვაო ფლოტის მეზღვაურებს, შსსკ-ს თანამშომლებს, საბჭოთა კავშირის გმირებს, დიდების ორდენის სრულ კავალერს, პოლიტკომისრებს, მესაზღვრეებს, გამნადმველების, პარტიზანებს, მზვერავეებს, სამხედრო ექიმებს. ამ წიგნში წავიკითხავთ ებრაელი გოგონების და ქალების გმირობებზე, რომლებიც მტერს ბრძოლის ველებზე ებრძოდნენ, მათ თავგანწირულ შრომაზე საველე ჰოსპიტალებში, ზურგში და მრავალ სხვაზე...

მეორე მსოფლიო ომში ფრონტებზე საქართველოდან 84 გენერალი და ადმირალი იბრძოდა, რომელთა შორისაც იყვნენ - 55 ქართველი, 13 სომეხი, 7 რუსი, 5 ებრაელი, 3 ოსი და 1 აზერბაიჯანელი. ჯამში კი იმ დროს სსრკ-ს გენერლებსა და ადმირალებს შორის 200-ზე მეტი ებრაელი იყო.

ამ გენერლებიდან ერთ-ერთი თბილისელი კომკორი ვ.ნ. ლვოვი იყო (1897-1942). 1940 წელს, როცა სსრკ-ში შემოიღეს გენერლის წოდება ის პირველი გახდა საქართველოდან, ვისაც მაღალი სამხედრო წოდება გენერალ-ლეიტენანტი მიანიჭეს და ბალტიისპირეთის განსაკუთრებული სამხედრო

ოლქის ჯარების სარდლის მოადგილედ დანიშნეს, მერე კი ამიერკავკასიის ოლქის სარდლის მოადგილედ. უკვე ომის მსვლელობისას, ამავედროულად ყირიმში მეგრძოლი 51-ე არმიის სარდალი გახდა. ვ.ნ. ლვოვი 1942 წლის 11 მაისს ქერხთან გმირულად დაიღუპა. დაკრძალულია თბილისში, ძველი ვერის სასაფლაოზე. სხვათა შორის, ვლადიმერ ნიკოლოზის ძე ლვოვი კარგად იცნობდა ასევე თბილისში 1895 წელს დაბადებულ კორპუსის კომისარს (გენერლის წოდების თანასწორი) იოსებ ფადეის ძე ნამერზელს (ნემერზონი), რომელიც 1924-1925 წლებში ამიერკავკასიის შენაერთს მეთაურობდა, მერე კი 5 წელი კავკასიის წითელი არმიის პოლიტ-სამართველოს უფროსის მოადგილედ მუშაობდა, 1937 წელს კი არმიის სამხედრო-პოლიტიკური აკადემიის უფროსად დანიშნეს. 1938 წელს რეპრესირებული იქნა, მოგვიანებით კი რეაბილიტირებული.

ვლადიმერ ლვოვი

ომის დროს დიდება მოიხვეჭა ებრაელი ერის კიდევ ერთმა მამაცმა შვილმა, სატანკო ჯარების გენერალ-მაიორმა, ასევე თბილისელმა, ბორის ივანეს ძე შნეიდერმა. ცნობილი თბილისელის ვანიჩკა შნეიდერის შვილი მამამისივით მშვენივრად ფლობდა ქართულ ენას. ომის დროს გამოცდილი ტანკისტი მეთაურობდა ბატალიონს, პოლკს, ბრიგადას, დივიზიას. 1944 წლის 10 სექტემბერს, ლვოვის გათავისუფლების შემდეგ მას გენერალ-მაიორის წოდება მიანიჭეს. უკვე 1941 წლის 1 აგვისტოს ლვოვი „გალიჩინის დისტრიქტის“ ცენტრად გამოაცხადეს, ფაშისტები აქ განსაკუთრებულად

ბორის შნეიდერი

მხეცობდნენ. სახელმწიფო ენად გერმანული გამოაცხადეს. სსრკ-ს ტერიტორიაზე ლვოვის გეტო, მინსკის გეტოს შემდეგ, ყველაზე დიდი და განშტოებული იყო. განსაკუთრებით ცუდი დღე დაუდგათ ებრაელებს, რომლებიც ძალით იქნენ მოთავსებულები გეტო „იუდენლაგში“, სადაც 136 000 ადამიანი განადგურდა. ლვოვის რაიონში სასტიკი ბრძოლები მიმდინარეობდა, ერთ-ერთ მათგანში თბილისელი გენერალი დაიჭრა და 1945 წლის 8 თებერვალს ისე გარდაიცვალა, რომ გონს არ მოსულა. დაკრძალულია ქალაქ ლვოვში. ის 37 წლის იყო. სხვათაშორის 1990 წელს ლვოვის ებრაულ სასაფლაოზე დაკრძალეს ომის აქტიური მონაწილე 76 წლის მაიორი ბათუმელი იაკობ ბორისის ძე გერშტეინი.

ალექსანდრე ბორმანი

ერთ-ერთი პირველი საბჭოთა გენერალი საქართველოში მფრინავი ალექსანდრე ვლადიმერის ძე ბორმანი (1902-1982) გახდა, რომელიც ბათუმში დაიბადა და გაიზარდა. ბათუმის აეროკლუბი, საფრენოსნო სასწავლებელი, სამხედრო აკადემია, სსრკ-ს სამხედრო-საჰაერო ძალებში სამსახური. ომამდე პოლკოვნიკი ა.ვ. ბორმანი კიევის განსაკუთრებული სამხედრო ოლქის 19-ე ავიადივიზიის მეთაური იყო. სწორედ ამ წოდებაში შეხვდა ომის დაწყებას.

1941 წლის 27 დეკემბერს ა.ვ. ბორმანს ავიაციის გენერალ-მაიორის წოდება მიანიჭეს. იგი სხვადასხვა მაღალ თანამდებობას იკავებდა. 1945 წლის 4 თებერვალს კი მესუთე საჰაერო არმიის სარდლის მოადგილედ დანიშნეს. ომი გერმანიაში დაასრულა. ებრაელი გენერალი მოსკოვში 80 წლის ასაკში გარდაიცვალა. იგი ტროეკუროვის სასაფლაოზე სამხედრო პატივით დაკრძალეს. სხვათა შორის, ა. ვ. ბორმანი საქართველოდან საბჭოთა კავშირში ავიაციის 7 გენერალთაგან ერთ-ერთი იყო.

ჭეშმარიტ თბილისელს უწოდებდნენ სახელმწიფო უშიშროების გენერალ ბენიამინ ნაუმის ძე გულსტს. ბენომ, რო-

გორც მას მეგობრები ეძახდნენ, თბილისის მე-5-ე საშუალო სკოლა დაამთავრა. 21 წლის ასაკში დაიწყო სამსახური საქართველოს სახელმწიფო უშიშროების ორგანოებში. მოგვიანებით მისი ოჯახი ეწეოდა „ჩეკისტების“ სახლში გადავიდა სასახლის ქუჩაზე (რუსთაველის გამზირი, №1). ეკავა საპასუხისმგებლო თანამდებობები საქართველოს შსს-ში, სადაც დიდი ავტორიტეტით სარგებლობდა როგორც გულმოდგინე და საქმის მცოდნე თანამშრომელი. კარგად ფლობდა ქართულ ენას. მოსკოვში გადასვლისას ლავრენტი ბერიამ საქართველოდან ყველაზე გამოცდილი თანამშრომლები წაიყვანა თან, მათ შორის სახელმწიფო უშიშროების მაიორი ბენო გულსტი. 1939 წლის 24 აპრილს ბერიამ პირადად გადასცა სსრკ შსს საპატიო მუშაკის ნიშანი. კავკასიისთვის ბრძოლის დღეებში ბ. ნ. გულსტს სახელმწიფო უშიშროების კომისრის წოდება მიანიჭეს, რაც გენერალ-მაიორის სამხედრო წოდებას უტოლდებოდა. ამ მღელვარე დროს იგი ბერიასა და სსრკ-ს შსს-ს სხვა ქართველ გენერლებთან ერთად განსაკუთრებულ დავალებებს ასრულებდა. სხვათაშორის, მისი ოჯახი საქართველოში 1955 წლამდე რჩებოდა. გენერლის ქალიშვილი ალა თბილისში, ჩვენს 43-ე სკოლაში სწავლობდა. აქვე გათხოვდა და დიდი სიყვარულით სარგებლობდა.

ბენიამინ გულსტი

1953 წლის ივნისის ბოლოს გენერალ-მაიორი ბენო გულსტი ბერიას საქმეზე დააპატიმრეს. ამ დროისთვის მის მკერდს 7 საბრძოლო ორდენი ამშვენებდა. მაგრამ, როგორც არ ეცადნენ ანტიბერეილები, ვერაფერზე მოსდეს შარი. გენერალი ბენო გულსტი მოსკოვში 1972 წელს 72 წლის ასაკში გარდაიცვალა, იქვეა დაკრძალული.

დიდი ავტორიტეტით სარგებლობდა სახელმწიფო უშიშროების გენერალ-ლეიტენანტი სოლომონ რაფაილის ძე მილშტეინი, და არა მარტო საქართველოში. ახალგაზრდო-

სოლომონ მილშტეინი

ბაში კავკასიის არმიაში მსახურობდა, მერე კი საქართველოს სახელმწიფო პოლიტიკური სამართველოს კოლეგიის მდივნად მუშაობდა. 1931 წლის ნოემბერში ლავრენტი ბერიამ ნიჭიერი თანამშრომელი თანაშემწედ საქართველოს კპ ცკ-ში წაიყვანა, სადაც გარკვეულ დროში განსაკუთრებული განყოფილების გამგედ დანიშნეს. სოლომონ რაფაელის ძემ კარგად იცოდა ქართული ენა და თავისი შეფის მსგავსად ფიზიკური კულტურის და სპორტის დიდი მოყვარული იყო, რამაც განაპირობა

მისი ახალი დანიშნვა საქართველოს სსრ-ს ფიზკულტურის და სპორტის კომიტეტის თავმჯდომარის პოსტზე, სადაც მან მოკლე ვადაში მნიშვნელოვანი კვალის და თანამოაზრეთა შეკრული კოლექტივის დატოვება შეძლო. როცა 1938 წლის 25 ნოემბერს ღ. პ. ბერია სსრკ-ს შინაგან საქმეთა სამინისტროს სახალხო კომისრად დანიშნეს, მისი ნდობით აღჭურვილ პირთა ჯგუფთან ერთად ს. რ. მილშტეინი, რომელიც იმ დროს ასევე საქართველოს კომუნისტური პარტიის თბილისის საქალაქო კომიტეტის მდივნის პოსტს იკავებდა, სსრკ-ს შსსკ-ს ცენტრალურ აპარატში აღმოჩნდა, სადაც სატრანსპორტო სამართველოს ჩაუდგა სათავეში.

1940 წლის 14 მარტს ს. რ. მილშტეინს სუ-ს კომისარის მესამე რანგის წოდება მიანიჭეს, რაც გენერალ-ლეიტენანტის წოდების ტოლფასია. ომის დროს მას პირდაპირი მოვალეობების გარდა, დაზვერვის, კონტრდაზვერვის ხაზით საიდუმლო დავალებების შესრულება უწევდა. სამხედრო პერიოდში მის მოღვაწეობაზე საბჭოთა კავშირის 11 უმაღლესი ჯილდო მეტყველებს, მათ შორის ლენინის 2 ორდენი, წითელი დროშის 2 ორდენი, სამამულო ომის პირველი ხარისხის 2 ორდენი, სუვოროვის მეორე ხარისხის ორდენი, კუტუზოვის პირველი და მეორე ხარისხის ორდენები.

1953 წლის 19 მარტს ს.რ. მილშტეინი 55 წლის ასაკში უკრაინის სსრ-ს შინაგან საქმეთა მინისტრის მოადგილედ

დანიშნეს. არაოფიციალური წყაროებიდან ირკვევა, რომ 1953 წლის 26 ივნისს, ბერიას მკვლელობის შემდეგ, ს.რ. მილშტეინი იმავე დღეს, კიევში, მის სამუშაო კაბინეტში დახვრიტეს. მისი გარდაცვალების ოფიციალურ თარიღად კი 1955 წლის თებერვალია მითითებული.

სხვათა შორის, ზემოთ ხსენებული ქართველი ებრაელი გენერლების გარდა, სხვადასხვა წლებში გათანაბრებულნი იყვნენ გენერლის წოდებამდე ცნობილი ჩეკისტი გლებ ბოკი (1879-1937), რომლის საპატივცემოდ გემს დაერქვა მისი სახელი, ანატოლი გეკერი (1888-1937), მიხეილ ლევანდოვსკი (1890-1937), არტილერიის გენერალ-ლეიტენანტი ბორის აბრამის ძე ძემაშვილი (1929-2010), რომელიც ცხოვრობდა და დაკრძალულია მოსკოვში, ამჟამად ცოცხალია გენერალ-მაიორი გრიგორი აბრამის ძე ბეინინსონი (დაიბადა 1947 წელს ქალაქ რუსთავში).

გ. ბოკი

ა. გეკერი

მ. ლევანდოვსკი

ბ. ძემაშვილი

ომის დროს დიდების ორდენის სრული კავალერი (დაწესებულია 08.11.1943) საქართველოდან 22 მამაცი მეომარია, მათ შორის ერთი ეთნიკური ებრაელი ილია დავითის ძე სეფიაშვილი გახდა. ამ საქმის მცოდნე ხალხი მათ „სამჯერ გმირებს“ უწოდებდა. სხვათა შორის, ისინი ოთხჯერ ნაკლებნი იყვნენ რაოდენობით, ვიდრე საბჭოთა კავშირის გმირები - სულ 2582 ადამიანი. ილია დავითის ძე სეფიაშვილი დაიბადა 1904 წელს, ცაგერის რაიონის სოფელ ლაილაშში. სკოლის დამთავრების შემდეგ ჭაბუკი საშოვარზე ქუთაისში წავიდა, სადაც აბრეშუმის კომბინატში მუშად მოეწყო. რაღაც დროის შემდეგ შრომისმოყვარე და მოკრძალებული ბიჭი ცვლის უფროსად დანიშნეს. გერმანიასთან ომის დაწ-

ილია სეფიაშვილი

ყებისთანავე ილია სეფიაშვილი მობილიზებული იქნა. მოკლევადიანი კურსების გავლის შემდეგ ის 23-ე გვარდიის საარტილერიო ბრიგადის ტანკსაწინააღმდეგო გამანადგურებელ პოლკში ჩარიცხეს.

მაღევე გახდა ტანკსაწინააღმდეგო ბატარეის მეთაური, რომლითაც ბერლინამდე მივიდა. უნდა აღინიშნოს, რომ გამოცდილი არტილერიისტების თქმით ეს ყველაზე სახიფათო თანამდებობაა. პირდაპირი დამიზნების იარაღს ბრძოლაში ყველაფერი ესვრის, რასაც სროლა შეუძლია. მითუმეტეს გერმანელებთან, რომლებიც ტანკების გარეშე შეტევაში პრაქტიკულად არ მიდიოდნენ. აი საიდან მას ამდენი ჭრილობა. სეფიაშვილი სხვადასხვა ფრონტებზე იბრძოდა, რვაჯერ (!) იყო დაჭრილი, მაგრამ ყოველთვის ბრუნდებოდა მშობლიურ ნაწილში.

დიდების პირველი ორდენი გვარდიის სერჟანტმა ილია სეფიაშვილმა პოლონეთის მიწაზე, 1944 წელს მიიღო, როცა ფაშისტებთან ერთ-ერთი ბრძოლის დროს მწყობრიდან იქნა გამოყვანილი საარტილერიო დანაყოფი. ცოცხალი მხოლოდ ილია გადარჩა. ცეცხლს არ წყვეტდა, გაანადგურა მეტოქის მანქანები და რამდენიმე მეზობელი. 1945 წლის მარტში მას მეორე ხარისხის დიდების ორდენი გადასცეს. ბრძოლები უკვე გერმანიის ტერიტორიაზე მიდიოდა. საბჭოთა მეომრების გადაადგილებას მტრის ორი ცეცხლის წერტილი უშლიდა ხელს. ილია სეფიაშვილმა აქაც გამოიჩინა საზრიანობა და თავისი ქვემეხის ზუსტი ნასროლით გაანადგურა მეტოქე ბერლინის აღებისას ქუჩებში სასტიკი ბრძოლები მიდიოდა. გვარდიის არტბატარეის ზემდეგი ამჯერადაც ზუსტი დამ-

დიდების 1-ლი, მე-2 და მე-3 ხარისხის ორდენები

იზნებით ურტყამდა მიზანს, გამოჰყავდა მწყობრიდან მტრის ტექნიკა, ამასთან 40 მეტრძოლი ტყვედ აიყვანა. მერე კი მოწინააღმდეგის ცეცხლის ქვეშ ზარბაზანი პირდაპირ ტროტუარზე გამოაგორა და ზუსტი დარტყმით რამდენიმე ტანკი გაანადგურა, რომლებიც გზას უღობავდნენ საბჭოთა ქვეით ჯარს. ბრძოლა მთელი დღე გრძელდებოდა.

ასობით იარაღის გრუხუნის ფონზე, თანამებრძოლებმა ილია სეფიაშვილი ბოლსა და ნახანძრალში, უგონო მდგომარეობაში, სამი ჭრილობით იპოვეს. ჩვენი თანამემამულე დიდხანს მკურნალობდა პოსპიტალებში. მოგვიანებით კი გმირის მკერდზე პირველი ხარისხის დიდების ორდენი გაბრწყინდა, რომელიც მას ომის შემდეგ მშობლიურ ქუთაისში გადასცეს. დიდების ორდენების სრული კავალერი უზარმაზარი პოპულარობით სარგებლობდა სსრკ-ში, თანაც მათ შორის მხოლოდ... 13 ებრაელი იყო. ერთ-ერთი მათგანი იყო ჩვენი, ქართველი ებრაელი ი.დ. სეფიაშვილი. ქართულმა საზოგადოებამ მის შესახებ მხოლოდ მისი გარდაცვალების შემდეგ, ნეკროლოგიდან შეიტყო, ისიც სრულად არა, მის ებრაულ წარმოშობაზე კი, როგორც ეს ხშირად ხდებოდა, სრული სიჩუმე...

ასეთივე გმირული გზა გაიარა 1920 წელს დაბადებულმა არონ ისაკის ძე ელიგულაშვილმა. არონ ელიგულაშვილი 8 წლის იყო, როცა 1928 წელს ქუთაისში მომხდარმა ხანძარმა გადაწვა ებრაული უბანი, რომლის დროსაც დაღუპულებს შორის იყო დედამისი სარა. ოჯახის ერთადერთი მარჩენალის მამის კისერზე დარჩა 5 ობოლი ბავშვი. მამისთვის დახმარების გასაწევად არონი იძულებული გახდა რომ მე-7 კლასიდან სწავლისთვის თავი დაენებებინა და მუშაობა დაეწყო. მან მხოლოდ ჯარიდან დაბრუნების შემდეგ შეძლო სკოლის დამთავრება.

არონ ელიგულაშვილი

ჯარში 1940 წელს შემოდგომაზე გაიწვიეს და მოხვდა ლენინგრადის კიროვის სახელობის სასწავლებელში, 1941

ლენინგრადის საარტილერიო სასწავლებელი

წლის თებერვლიდან კი გადაყვანილი იქნა ლენინგრადის საარტილერიო სასწავლებელში. ომის დაწყების დროს იყო მე-8 არმიის მე-10 დივიზიის 204-ე პოლკის ათმეთაური და პირველივე დღეს გადასროლილი იქნა ფრონტის წინა ხაზზე ლატვიაში, გააფრთებული ბრძოლები დიდი მსხვერპლით გამოირჩეოდა, სულ რამოდენიმე დღეში დივი-

ზიის პირადი შემადგენლობის 14 000 კაციდან ცოცხალი მხოლოდ 330 ჯარისკაცი გადარჩა! 204-ე პოლკის პირადი შემადგენლობის 3500 ჯარისკაციდან კი ცოცხლად 30 გადარჩა. მართალია, შემდგომ დღეებში პოლკი შევსებას დაუბულობდა, მაგრამ მსხვერპლის რაოდენობა სამწუხაროდ არ მცირდებოდა. სექტემბრის შუა რიცხვებში დივიზიამ დარჩენილი 437 მეზობლით ლენინგრადის მიმართულებით დაიხია და იცავდა ქალაქს ბლოკადის დროს.

გავისხენებ არონ ელიგულაშვილის ბრძოლის ერთ ეპიზოდს: გერმანელთა მიზნებისა და დაგეგმილი ოპერაციების შესახებ ინფორმაციის არ არსებობის გამო სარდლობამ გადაწყვიტა ჩაეტარებინა ოპერაცია ტყვეს ასაყვანად. შეირჩა მზვერავთა 13 კაციანი ჯგუფი, რომელთაგან 9 კაცი დაიღუპა, დარჩენილებმა კი მაინც მოახერხეს მძიმე დავალების შესრულება, მოიპოვეს საჭირო ინფორმაცია და ასევე ტყვედ აიყვანეს გერმანელი ოფიცერი. ამ ოპერაციის დროს არონ ელიგულაშვილი ყუმბარის ნამსხვრევებით მძიმედ დაიჭრა, იყო საშიშროება ორივე ფეხის ამპუტაციის, მაგრამ ექიმებმა შესძლეს ორივე ფეხის შენარჩუნება. გამოჯანმრთელების შემდეგ იგი ისევ ბრუნდება ლენინგრადის ფრონტზე და სამწუხაროდ ისევ დაიჭრა, ამჯერად თავში, შემდეგ ისევ მონაწილეობა ბრძოლებში 56-ე მსროლელთა დივიზიაში, 59-ე ტანკსაწინააღმდეგო ნაწილში, 1944 წლიდან კი მსახურობდა 1186-ე ტანკსაწინააღმდეგო ნაწილში საქვემეხო ბატარეის

მეთაურად. სარდლობას არ გამოორჩენია მისი მამაცობა და ომის დროს ჩადენილი გმირული ქმედებები, იგი დაჯილდოვებული იყო დიდების მე-2 და მე-3 ხარისხის ორდენებით, წარდგენილი იყო დიდების 1-ლი ხარისხის ორდენით დასაჯილდოვებლად, მაგრამ მისი საბუთები არეულობის დროს სადღაც დაიკარგა. ასეთი შემთხვევებიც ხშირად ხდებოდა ომის დროს!!! იგი დაჯილდოვებულია მრავალი საბრძოლო მედლით, მადლობის სიგელებით და წერილებით, მის ოჯახში ყოველთვის განსაკუთრებულ ადგილას იყო გამოფენილი სპეციალური ჯილდო: ხალიჩა სტალინის გამოსახულებით.

ომის დამთავრების შემდეგ 1945 წლის ნოემბერში არონ ელიგულაშვილი ბრუნდება მშობლიურ ქუთაისში, სადაც ლუბა (ციფორა) სეფიაშვილთან ერთად შექმნა მყარი და თბილი ებრაული ოჯახი, მათ აღზარდეს 2 შვილი, ციური და ცეზარი. მათი შთამომავლები ამჟამად ისრაელში ცხოვრობენ და ამაყობენ გმირი ბაბუის სახელით.

არონ ისაკის ძე ელიგულაშვილი გარდაიცვალა 1974 წელს. იგი დაკრძალეს ქუთაისის ებრაულ სასაფლაოზე. დაკრძალვის დროს რელიგიურ რიტუალებთან ერთად ჩატარდა ომის გმირებისადმი მიძღვნილი სამხედრო წესებით გათვალისწინებული ქმედებები-საპატიო ყარაულით დაწყებული და გამოსათხოვარი ზაღპებით დამთავრებული. ქალაქ ქუთაისის საბრძოლო დიდების ეროვნულ მუზეუმში დღემდე ინახება არონ ელიგულაშვილის სამხედრო ექსპონატები და ჯილდოები.

ომის დროს საბჭოთა კავშირის გმირის წოდება 157 მეომარ ებრაელს მიენიჭა. ეს რიცხვი 2019 წლის 8 მაისს რუსულ ტელეარხ „როსია-24“-ის ეთერში რუსეთის ებრაული სათვისტომოების ფედერაციის პრეზიდენტმა ალექსანდრე ბოროდამ გააუღერა. სსრკ-ს 157 ებრაელი ვაჟკაცი! თავს უფლებას მივცემ გმირების ამ სიიდან მხოლოდ 2 გვარი დავასახელო - ორი ჩინებული ტანკისტი, რომლებსაც ქართველ მებრძოლთა შორის მრავალი მეგობარი ჰყავდათ. მით უმეტეს, რომ ინგლისის პრემიერ მინისტრმა უინსტონ ჩერჩილმა საბჭოთა ტანკს T-34 მეორე მსოფლიო ომის საუკეთესო ტანკი უწოდა.

ბელორუსის პირველი ფრონტი

ბელორუსის პირველი ფრონტის 1-ლი გვარდიის სატანკო ჩერტოვის ლენინის ორდენის ორგზის, წითელი დროშის, სუვოროვის, კუტუზოვის და ბოგდან ხმელნიცკის ორდენების ჯავშანსატანკო ძალების მარშალ მ. ე. კატუკოვის სახელობის ბრიგადის მეთაურის

საბჭოთა კავშირის გმირის, პოლკოვნიკის (როგორც მისი მეგობრებისგან შევიტყვე, უკვე მზადდებოდა საბუთები მისი გენერალ-მაიორის წოდებაზე წარსადგენად) აბრამ მათეს ძე ტემნიკის გვარს ამ სახელოვანი ფრონტის ყველა ნაწილში კარგად იცნობდნენ. როცა ბერლინის შტურმისას 37 წლის აბრამ ტემნიკის ტანკები მსროლელეების მხარდაჭერის გარეშე დარჩა, თავისი შტაბის ოფიცრებს ორდენების დაკიდება, ავტომატების აღება და სახლების ფაშისტებისგან გაწმენდა უბრძანა. ომის დასრულებამდე წუთები რჩებოდა, აბრამ ტემნიკს კი წინ ჩინებული კარიერა ელოდა, რომელსაც დასაბამი ჯერ კიდევ 1939 წელს, მდინარე ხალხინ გოლზე იაპონელ დამპყრობლებთან ცხელ ბრძოლებში დაედო, თუმცა გამარჯვება ფაშიზმზე ყველაზე მნიშვნელოვანი იყო. აბრამ ტემნიკი 1945 წლის 29 აპრილს, ამ სასიკვდილო ბრძოლაში, მამაცური სიკვდილით დაიღუპა. ის ტირგარტენში (გერმანია) დაკრძალეს. სიკვდილის შემდეგ მას საბჭოთა კავშირის გმირის წოდება მიენიჭა. მის საბრძოლო ჯილდოებს შორის არის - ლენინის ორდენი, წითელი დროშის 3 ორდენი, ბოგდან ხმელნიცკის II ხარისხის ორდენი, წითელი ვარსკვლავის 2 ორდენი, მედლები.

მამაცი ებრაელი მეთაურის, ლამაზი გენერლის დავით აბრამის ძე დრაგუნსკის (1910.15.02-1992.12.10, მოსკოვი) სახელი ფართოდ იყო ცნობილი არა მარტო სსრკ-ში. მისი გმირობის შესახებ საბჭოთა ხალხმა გაზეთ „პრავდა“-ში გამოქვეყნებული მასალიდან შეიტყო ხასანის ტბასთან იაპონელებთან ცხელი ბრძოლების პერიოდში, სადაც ის სატანკო ასეულს ხელმძღვანელობდა. 1941 წლის ივლისში, მ. ე.

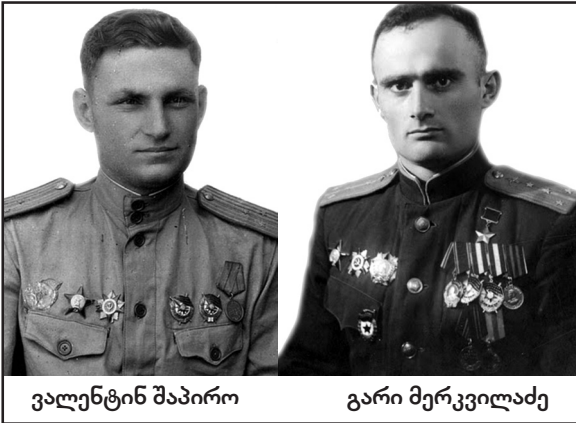
ფრუნზეს სამხედრო აკადემიის დასრულების შემდეგ დავით დრაგუნსკი ფაშისტებს ომის უკანასკნელ დღემდე ებრძოდა. 1943 წლის ნოემბერში ის 1-ლი უკრაინული ფრონტის გვარდიელთა 55-ე სატანკო ბრიგადის მეთაურად დანიშნეს. 1944 წლის აგვისტოში სანდომირის პლაცდარმის გაფართოების ბრძოლებში მისმა ბრიგადამ მტრის დიდი ძალების შეტევა მოიგერია. მალევე დავით დრაგუნსკის მკერდი გმირის ოქროს ვარსკვლავმა დაამშვენა. მეორე ოქროს ვარსკვლავი მან ტელტოფ-არხის ფორსირებასა და ბერლინისათვის ბრძოლებში მიიღო. ომი პოლკოვნიკის წოდებით დაასრულა. 1949 წელს გენშტაბის სამხედრო აკადემიის დასრულების შემდეგ დივიზიას, არმიას ხელმძღვანელობდა.

დავით დრაგუნსკი

1965 წელს დავით დრაგუნსკი გენერალ-ლეიტენანტის წოდებაში ამიერკავკასიის სამხედრო ოლქის ჯარების მეთაურის პირველ მოადგილედ დანიშნეს. მაშინ ოლქის შტაბის მახლობლად ვცხოვრობდი და კარგად მახსოვს, რომ შტაბის ჭიშკრიდან მანქანით გამოსულ სახელოვან და ძალიან პოპულარულ გმირსა და გენერალს გამვლელები ყოველთვის აპლოდისმენტებით და ღიმილით ხვდებოდნენ. 1970 წელს მას სატანკო ძალების გენერალ-პოლკოვნიკის წოდება მიენიჭა. საბჭოთა კავშირის ორგზის გმირის მკერდს ამშვენებდა: ლენინის 2 ორდენი, ოქტომბრის რევოლუციის ორდენი, წითელი დროშის 4 ორდენი, სუვოროვის II ხარისხის ორდენი, წითელი ვარსკვლავის 2 ორდენი, ორდენი „სსრ კავშირის შეიარაღებულ ძალებში სამშობლოს სამსახურისათვის“, უცხოური ორდენები და მედლები. მის პატარა სამშობლოში, ბრიანსკის ოლქში მისი ბრინჯაოს ბიუსტი დგას.

ამ სახელოვან გმირებს შორის დავასახელებ საქართველოს მკვიდრ შვილებს, ერთ-ერთი მათგანი ძირძველი ბათუმელი ვალენტინ ეფიშის ძე შაპირო იყო (20.07.1922 – 25.09.1996 მოსკოვი). გმირის ვარსკვლავამდე გზა ბათუმის აეროკლუბ-

ვალენტინ შაპირო

გარი მერკვილაძე

ში დაიწყო, სადაც ავიაციის საწყისებს თავისი სკოლის მეგობარ გარი მერკვილაძესთან ერთად ითვისებდა. სკოლისგან თავისუფალ დროს მეგობრები ქალაქგარეთ გარბოდნენ და საათობით შეედლოთ უ-2-ის ფრენაზე დაკვირვება და თავს

მის კაბინებში წარმოიდგენდნენ ხოლმე. ასე დაიწყო ბათუმელი ჭაბუკების გზა უკვდავებისკენ, ისევე როგორც მათ უფროსი მეგობრის და თანამემამულის - ა.ვ. ბორმანის. ბათუმელი ბიჭები მეხუთე ოკეანის დამპყრობლები - ებრაელი ვალენტინ შაპირო და ქართველი გარი მერკვილაძე საბჭოთა კავშირის გმირები გახდნენ. ვ. შაპირომ 590(!) საბრძოლო გაფრენა განახორციელა, მათ შორის 455 მტრის ჯარის დასაზვერად. 48 საჰაერო ბრძოლაში მან 12 ფაშისტური ქორი ჩამოაგდო.

1978 წელს ვ. შაპირო გვარდიის პოლკოვნიკის წოდებით გავიდა თადარიგში და თავის ოჯახთან ერთად მოსკოვთან ახლოს ქალაქ ბალაშიხაში დარჩა საცხოვრებლად, სადაც ომის ვეტერანს გენერალ-ლეიტენანტ ლეონიდ მარლანიძეს დაუმეგობრდა. გმირის მამა - მესაზღვრე ეფიმ შაპირო ომის დასაწყისში 1941 წლის ივნისში დაიღუპა. სსრკ-ს საზღვრის დაცვისას ბალტიისპირეთში იგი გმირულად დაეცა. მის მკერდს ლენინის ორდენი, წითელი დროშის 4 ორდენი, სამამულო ომის 1 და 2 ხარისხის ორდენები, წითელი ვარსკვლავის ორდენი და სხვა ჯილდოები ამშვენებდა.

კიდევ ერთი ებრაელი - საბჭოთა კავშირის გმირი ისაი პავლეს ძე კაზინეცი (1910-1942) მამის უკრაინის სამოქალაქო ომში დაღუპვის შემდეგ, დედასთან ერთად ბათუმში ცხოვრობდა. აქ დაამთავრა ადგილობრივი მუშათა სკოლა, შემდეგ კი ბათუმის ნავთობქარხანაში მუშაობდა. საქართველოს კომკავშირის საგზურით ი. კაზინეცმა კიევის ნავთობის ინსტიტუტში ჩააბარა. მერე - არმია, მის შემდეგ

კი სამსახური რუსეთსა და ბელორუსში, სადაც მოუსწრო ომმა. როგორც მინსკის პარტიის მიწისქვეშეთის ქალაქკომის მდივანი, აქტიურად ჩაერთო პიტლერელების წინააღმდეგ ბრძოლაში, შექმნა საბრძოლო რაზმების ქსელი, გახდა 100-ზე მეტი დივერსიული აქტის ორგანიზატორი. მაგრამ მალე იგი პროვოკატორმა გასცა. 1942 წლის 23 მარტს ისაი კაზინეცი დააპატიმრეს, 7 მაისს კი წამების შემდეგ სიკვდილით დასაჯეს. სხვათა შორის, მინსკის ორი ქუჩა საბჭოთა კავშირის გმირების საქართველოდან: ებრაელი ისაი კაზინეცის და ქართველი სერგო ჩიგლაძის სახელებს ატარებს.

ისაია კაზინეცი

სერაფიმ იაცკოვსკი

საბჭოთა კავშირის გმირის წოდება საქართველოდან კიდევ ერთმა ებრაელმა მიიღო - თბილისელმა სერაფიმ ვადიმის ძე იაცკოვსკიმ (1917-1998.) ომის დროს მან 280 საბრძოლო გაფრენა განახორციელა დაზვერვის მიზნით, ჩამოაგდო 2 თვითმფრინავი, ყველაზე სახიფათო დავალებებს ასრულებდა. მის მკერდს 7 საფრონტო ორდენი ამშვენებდა - ლენინის ორდენი, წითელი დროშის 3 ორდენი, სამამულო ომის 1 ხარისხის 2 ორდენი, წითელი ვარსკვლავის ორდენი. ავიაციის პოდპოლკოვნიკი რეზერვში 1963 წელს გავიდა. დაკრძალულია სანქტ-პეტერბურგში.

საბჭოთა კავშირის მეოთხე გმირი-ებრაელი საქართველოდან იყო მიხეილ იაკობის ძე ვალიანსკი. დაიბადა 1915 წლის 25 მაისს ქუთაისში, მუშის ოჯახში. 1936 წელს დაამთავრა აეროფოტო-გეოდეზიური ტექნიკუმი და სპეციალობით დაიწყო მუშაობა. 1937 წელს მიხეილი ჯარში გაიწვიეს, სადაც

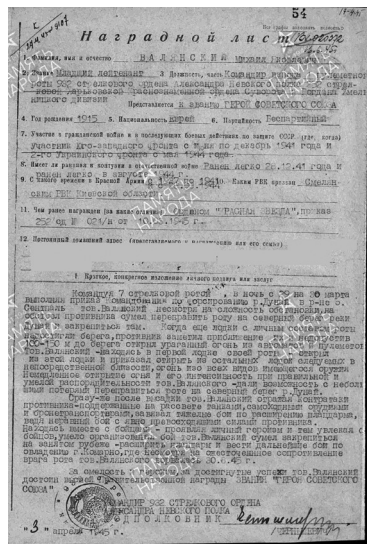
მიხეილ ვალიანსკი

ნიჭიერი ქუთაისელი მალევე გააგზავნეს სამხედრო ქვეით სასწავლებელში, რომელიც მან 1939 წელს დაამთავრა.

ფაშისტურ გერმანიასთან პირველივე დღეებიდან ჩაება მტერთან სასიკვდილო ბრძოლაში ქუთაისელი ებრაელი. ომის წლებში ბევრის გადატანა მოუწია მამაც ებრაელს, ორჯერ დაიჭრა, მაგრამ ყოველთვის ბრუნდებოდა მწყობრში. მთავარი გმირობა მიხეილ ვალიანსკიმ ჩეხოსლოვაკიის ტერიტორიაზე ჩაიდინა.

1945 წლის 30 მარტის ღამეს 252-ე მსროლელთა დივიზიის 932-ე პოლკის ტყვიათმცვორცნელთა ოცეული, რომელსაც ლეიტენანტი მ. ი. ვალიანსკი ხელმძღვანელობდა ერთ-ერთმა პირველმა მიაღწია მოწინააღმდეგის ძლიერად გამაგრებულ მარცხენა ნაპირს ქალაქ კომარნოში. ქუთაისელი ოფიცრის ტყვიათმცვორცნელებმა პლაცდარმისთვის გააჩაღეს ბრძოლა და სხვა საბჭოთა მეომრებთან ერთად ქალაქი ფაშისტებისგან გაათავისუფლეს. სიმამაცისთვის მიხეილ იაკობის ძე ვალიანსკი საბჭოთა კავშირის გმირის მაღალი წოდებით დააჯილდოვეს და დააწინაურეს.

ომის შემდეგ კაპიტანი მ. ი. ვალიანსკი თადარიგში გავიდა. ოჯახთან ერთად სევასტოპოლში ცხოვრობდა. 1987 წლის 23 ივნისს საბჭოთა კავშირის გმირი, ლენინის, სამამულო ომის I და II ხარისხების, წითელი ვარსკვლავის ორდენების და 12 მედლის კავალერი მიხეილ იაკობის ძე ვალიანსკი გარდაიცვალა. დიდი პატივით დაკრძალეს გმირი-ქალაქის სევასტოპოლის დიდების ხეივანში. სამწუხაროდ საქართველოში მის შესახებ არასოდეს საუბრობდნენ. აი ასეთი დასანანი დაუღვევრობა...

დღეს აუღელვებლად ვერ წაიკითხავთ ერთი უბრალო ებრაული ოჯახის საფრონტო ამბის მწირ სტრიქონებს ქუთაისიდან. იგი თანახმიერია საქართველოს ტანჯული ისტორიისა და განსაკუთრებით ქართველების და ებრაელების, რომლებიც უკვე 26 საუკუნეა გვერდიგვერდ მოდიან, ჭირსა და ღხინში. ამ ოჯახიდან ფრონტზე სამივე ძმა იაკობაშვილი წავიდა. უფროსი - იზია, პროფესიით ეკონომისტი, სტალინგრადისთვის ბრძოლაში დაიღუპა. შუათანა - ინჟინერი აბრამი გმირულად დაეცა ქერჩთან. უმცროსი ძმა გარი, რომელსაც მოსკოვის მ. ვ. ფრუნზეს სახელობის სამხედრო აკადემია ჰქონდა დამთავრებული, კალინინის მიმართულებაზე უთანასწორო ბრძოლაში დაიღუპა. ამ საშინელი ამბების გაგების შემდეგ ოჯახის წევრები შოკში იყვნენ, ვერ იჯერებდნენ, რომ შვილები, რომლებსაც მშობლები ბედნიერი მომავლისთვის ზრდიდნენ, დაიღუპნენ.

უბედური დედა რამდენჯერმე წავიდა ფოთში, სადაც ყირიმის საზარელი სასაკლავოზე გადარჩენილები ჩამოდიოდნენ. მაგრამ მისი მოლოდინები, სამწუხაროდ, არ გამართლდა. ტრაგიკული იყო სამი შვილის მამის ბედიც. როცა ბენიამინ იაკობაშვილმა უფროსი შვილის - გარის დაჭრის თაობაზე მიიღო წერილი ნალჩიკის ჰოსპიტალიდან, დაუყოვნებლივ გაემგზავრა მასთან შესახვედრად. უზარმაზარი სირთულეების გადალახვის შემდეგ ჰოსპიტალში მისვლისას მამამ გაიგო, რომ მისი შვილი ისევ ფრონტზე გაემგზავრა. ნაწვალევი და ძალადაკარგული უბედური მამა იქვე გარდაიცვალა. გული... ასეთი იყო ჯარისკაცების მამის ბედი!

ქუთაისში, ყოფილ დიმიტროვის ქუჩაზე №18 სახლის კედელზე, მემორიალური დაფა დაღუპული ძმებ იაკობაშვილების პატივსაცემად 1990 წლის 9 მაისს გაიხსნა. რამდენიმე წელიწადში კი, 2009 წელს, საქართველოს იმჟამინდელმა მთავრობამ ქუთაისში განუმეორებელი გამარჯვების მემორიალი ააფეთქა - ქართველი ხუროთმოძღვარ მერაბ ბერძენიშვილის ქმნილება. მაშინ დამანგრეველბმა საკრამენტული ფრაზა წარმოთქვა: „ეს ჩვენი ომი არ ყოფილა!“... არადა ქუთაისიდან იმ ომში ათობით ათასი ადამიანი წავიდა, მათ შორის ბევრი ებრაელი. მაშინ საქართველოში ყველაზე დიდი ებრაული თემი ქუთაისში ცხოვრობდა.

გამარჯვების
მემორიალი ქუთაისში

ასობით, ათასობით ებრაელი საქართველოდან იქნა გაწვეული ჯარში, მოხალისეებად მიდიოდნენ თბილისიდან და ქუთაისიდან, ცხინვალიდან და ახალციხიდან, კულაშიდან და საჩხერედან, ბათუმიდან და სოხუმიდან, სამტრედიიდან, ბანძიდან, ვანიდან, ონიდან, ლაილაშიდან, ბრეტიდან, სურამიდან, ქარელიდან - რესპუბლიკის ყველა კუთხიდან. ფართო საზოგადოებისთვის დღემდე უცნობია ბევრი, ძალიან ბევრი ფურცელი იმ ომში ებრაელების მონაწილეობის შესახებ. მეც კი - გამოცდილ ჟურნალისტს, რომელმაც ჩემს მოღვაწეობისთვის დომინანტურ მეორე მსოფლიოს ომის თემას არა ერთი

ათეული წელი და ასობით პუბლიკაცია მიუძღვენი, ამ წიგნის მომზადების პროცესში გამოაცა საქართველოს ებრაელების მასობრივმა მონაწილეობამ ომში და მათმა გმირობამ, მათმა დიდმა წვლილმა ფაშიზმზე გამარჯვებაში. დარწმუნებული ვარ, არაებრაელებისთვის აქ მოყვანილი ფაქტები და ციფრები ნამდვილი აღმოჩენა გახდება.

საერთო სწრაფვამ და საქართველოში არსებულმა ატმოსფერომ მისი მოსახლეობა ერთ მუშტად შეკრა ფაშისტ ოკუპანტებთან ბრძოლისთვის, ეროვნებისა და რწმენის მიუხედავად. ერთ-ერთი პირველთაგანი, ვინც მტერს მძლავრ დაბრკოლებად აღუდგა, საქართველოს ებრაელები გახდნენ. ისევე, როგორც სსრკ-ს, ევროპისა და აშშ-ს ებრაელები, რომლებისთვისაც ჰიტლერის გერმანიასთან ბრძოლას ალტერნატივა არ ჰქონდა. შესაძლოა დღეს ამან ვინმე გააკვიროს, მაგრამ რთული შესადარებელია ის, რაც იმ მრისხანე დღეებში ხდებოდა საქართველოში და სსრკ-ს სხვა რესპუბლიკებში. დიდიდან დადამებამდე საქართველოს სამხედრო კომისარიატებში ასობით, ათასობით ნორჩი, ახალგაზრდა ბიჭი იდგა, რომლებსაც ძალიან უნდოდათ ფრონტზე წას-

ვლა. ოჯახები და სკოლები ვერ აჩერებდნენ მოზარდებს, რომლებსაც ბრძოლა სწყუროდათ. ნახევარ გზაზე იჭერდნენ, მატარებლების ვაგონებიდან უკან აბრუნებდნენ.

ომის საწყის პერიოდში საქართველოს ტერიტორიაზე რვა სრული ეროვნული მსროლელთა დივიზია შეიქმნა: 224, 242 (სამთო-მსროლელი), 276, 296, 349, 392, 406 და 414, ეს კი 100 000 მეომარზე მეტია. აი საიდან საქართველოს ასეთი უზარმაზარი დანაკარგი ცოცხალ ძალაში ომის დასაწყისში. ამავე დროს ქვეყანაში კიდევ რამდენიმე შენაერთი შეიქმნა, რომლებშიც 30-დან 60% ქართველები იყვნენ. სულ მალე ყირიმის და კავკასიის მთისწინეთის უმძიმესი ბრძოლების წიაღში აღმოჩნდებიან, იმ დროს მტერი მნიშვნელოვნად სჯაბნიდა საბჭოთა ჯარების ძალებს.

გასული საუკუნის 60-იან წლებში დიდებულმა მეთაურმა, რომელიც ჯერ 242-ე სამთო-მსრო-

რელ დივიზიას (1941 წლის 26 ივნისიდან), მერე კი ანაპის წითელ დროშოვან 414-ე ქართულ მსროლელთა დივიზიას მეთაურობდა და რომლის მებრძოლებმაც განსაკუთრებულად გამოიჩინეს თავი კავკასიისა და ყირიმის ბრძოლებში, გენერალ-მაიორმა გ. გ. ყურაშვილმა (1900-1978) დაწერა ძალიან საჭირო პატრიოტული წიგნი ოჯახებზე, რომლებმაც ბრძოლის ველზე 2, 3, 4 და მეტი ძმა გაუშვეს. ჩემი მეზობლის და უფროსი მეგობრის გენერალ-მაიორ გიორგი გა-

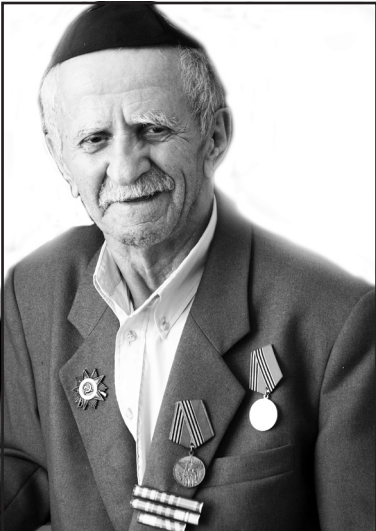
გიორგი ყურაშვილი

ბრიელის ძე ყურაშვილის გარდაცვალების შემდეგ მე მისი კეთილშობილური საქმის გაგრძელება მხვდა წილად. რამდენიმე წლის მანძილზე ქალაქის გაზეთებში „ვეჩერნი თბილისი“ და „თბილისი“ ქვეყნდებოდა ჩემი სტატიები ამ თემაზე, საერთო რუბრიკაში „ძმთა სისხლით“. და აი, ათწლეულების შემდეგ მე კვლავ შევხვდი ამ ამაღელვებელ, ზოგ შემთხვევაში კი ტრაგიკულ ფაქტებს, როცა ომში ერთდროულად ოჯახის რამდენიმე წევრი მიდიოდა - ძმები, მამები და მათი შვილები, მაგრამ ამჟამად ყველანი იყვნენ

ებრაული ოჯახებიდან, როგორც ეს ზემოთხსენებულ ბენიამინ იაკობაშვილის ოჯახის შემთხვევაში.

მარტვილის რაიონის პატარა სოფელ ბანძაში ბევრი ებრაელი ცხოვრობდა. ომის წლებში სოფელი დაცარიელდა. თითქმის ყველა ებრაელი ჭაბუკი ომში იბრძოდა. შაბათ აჯიაშვილის ოჯახიდან ფრონტზე მისი 4 ვაჟი წავიდა: გაბრიელი, ევრემი (პულე), იოსები და სოლომონი. ომში წავიდნენ მათი მამიდაშვილები ელიაუ და დავითი, რომლებმაც სახლში ნახევრად ბრმა დედა დატოვეს, ასევე მათი ახლო ნათესავი ბეხორ აჯიაშვილი.

დავით აჯიაშვილი

დღეს ფართოთ არის გამოჩენილი ქართველი ებრაელი მწერლისა და პოეტის ჯემალ (სიმონ) აჯიაშვილის სახელი, და არა მარტო საქართველოში და ისრაელში. მაგრამ ბევრმა არ იცის, რომ მამამისი - დავითი ომის პირველ დღეებიდან ჩაება სასიკვდილო ბრძოლებში ფაშისტურ ოკუპანტებთან. სიკვდილის ბოლო დღეებშიც კი ვერ ივიწყებდა ვაჟკაცი მეომარი სოფელ ბანძიდან იმ საშინელი ომის დღეებს, განსაკუთრებით ბრძოლებს ყირიმში, ქერჩთან. 1943 წელს დავით აჯიაშვილი მძიმე სენის გამო დემობილიზებული იყო.

შინ მის მშობლებს მოუვიდათ მწარე უწყება - ამ ოჯახიდან ფრონტზე წასული მეორე შვილის ელიაუს უგზო-უკვლოდ დაკარგვის შესახებ.

ოთხი შვილის მამა ომისა და შრომის ვეტერანი დავით შაბათას (შაფათას) ძე აჯიაშვილი ბოლო წლებში ცხოვრობდა ისრაელში, სადაც გარდაიცვალა 2010 წელს 95 წლის ასაკში, დაკრძალულია ქალაქ ლოდის ახალ სასაფლაოზე.

ჩემი მოკრძალებული დათვლით, ფრონტზე ამ პაწაწინა სოფლიდან 47 ებრაელი იბრძოდა, რომელთაგან უდიდესი ნაწილი დაიღუპა ან უგზო-უკვლოდ დაიკარგა!

ამ ებრაული გვარის ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი მებრძოლი, მამაცი მეომარი პოლკოვნიკი სოლომონ დავითის ძე აჯიაშვილი იყო. 1940 წელს, სარკინიგზო ტრანსპორტის ინ-

სტიტუტის წარჩინებით დამთავრების შემდეგ, 25 წლის სპეციალისტი პეჩერის სარკინიგზო კვანძზე გაგზავნეს. მალევე ის ლენინგრადის ფრონტის ცნობილი „სიცოცხლის გზის“ დისპეტჩერად დანიშნეს. ბლოკადის გარღვევის შემდეგ გამოცდილი სპეციალისტი სტალინგრადში მიავლინეს, სადაც არაერთხელ იქნა აღნიშნული მეთაურობის მიერ. მამაცმა მეომარმა ომი ამიერკავკასიის სარკინიგზო ჯარის შემადგენლობაში დაასრულა და ჩინებული გზა გაიარა ლეიტენანტიდან პოლკოვნიკამდე. ს. დ. აჯიაშვილი თბილისში, მეუღლის გვერდით არის დაკრძალული.

სოლომონ აჯიაშვილი

გამარჯვებული და უვნებელი დაუბრუნდნენ ოჯახს ფრონტიდან სოლომონის ძმა სამხედრო ექიმი პოდპოლკოვნიკი იაკობ აჯიაშვილი და მათი ბიძაშვილები - აბესალომ და ისაკ აჯიაშვილები. მათი და ყველა სხვა მეომრის მშვიდობით დაბრუნება სოფელში აღინიშნებოდა სახალხო ზეიმით. ხარობდა მთელი სოფელი, განსაკუთრებით კი სოლომონის და აბესალომის მამა – ბანძაში გამორჩეული ოჯახის უფროსი - რაბინი დავით აჯიაშვილი.

ჩვენ ზევით უკვე ავღნიშნეთ, რომ ომის წლებში ებრაელებით კომპაქტურად დასახლებული სოფელი ბანძა ახალგაზრდებიდან დაცარიელდა. ახალგაზრდებს შეუერთდა 40 წლის გერშონ სეფიაშვილი. წითელ არმიასი მან მსახურობა დაიწყო კავშირგაბმულობის ქვედანაყოფში. ერთ-ერთ ხელჩართულ ბრძოლაში გერშონი ტყვედ ჩავარდა, მაგრამ მისმა და მისი თანამებრძოლების ვაჟკაცობამ სასწაული მოახდინა - გვიან დამით მათ შეძლეს ტყვეობიდან გაპარვა და თავის ნაწილამდე მიღწევა. შემდეგ - უკან დახევა, ისევ გაუთავებული ბრძოლები. ასე აღმოჩნდა საქართველოს შვილი პოლონეთის საზღვარზე. 1945 წლის დასაწყისში გერშონ სეფიაშვილი უკვე ევროპაში იბრძოდა. აქ, პოლონეთის საზღვარზე ქართველი ებრაელი კვლავ შეიპყრეს ფაშისტებმა, საიდ-

გერშონ სეფიაშვილი

ანაც მალევე იგი სხვა ტყეებთან ერთად წითელმა არმიამ იხსნა.

დასნეულებული და დაინვალიდებული გერშონ სეფიაშვილი ომის დამთავრებიდან რამდენიმე თვეში შინ დაბრუნდა. 65 წლის შრომისა და ომის ვეტერანი 1966 წელს თბილისში გარდაიცვალა. საყვარელი და ძალზედ პოპულარული სატელევიზიო გადაცემა „ილუზიონი“-ს ავტორი და წამყვანი ცნობილი კინომცოდნე, დრამატურგი და ჟურნალისტი ოთარ სეფიაშვილი მისი ღირსეული შვილი იყო.

გორელი ისაკ კრიხელი ჯარში გერმანიასთან ომამდე 2 წლით ადრე გაიწვიეს. მამაცი და საზრიანი ახალგაზრდა სამხედრო მფრინავი გახდა და მოსკოვის ცას იცავდა. დაიღუპა 1942 წელს. თანაპოლკელებმა „უვარსკვლავო გმირი“ შეარქვეს. მისი უმცროსი ძმა მიხეილი 18 წლის ასაკში მოხალისედ წავიდა და ყირიმის ბრძოლებში დაიღუპა. ასევე ორი ძმა აბრამი (აბრაშკა) და ალექსანდრე (შურა) ისრაელის ძე ფიჩხაძეები ფრონტზე ომის დასაწყისში აღმოჩნდნენ. პირველი უგზო-უკვლოდ დაიკარგა, მეორე დაიღუპა. ბრძოლის ველზე დაიღუპნენ და უგზო-უკვლოდ დაიკარგნენ სამი ძმა გაგრიდან - იაკობსონები: მიხეილი, რუდოლფი და იულიუსი, ასევე ძმები - რიგითები აბრამი, ალექსეი და ანტონი დავით ოჩერაშვილის ოჯახიდან.

სამი ძმა აბრამიშვილი - არონი, ვასილი და ნიკოლოზი არ დაბრუნებულან ბრძოლიდან. უფროსი და უმცროსი 1944 წლის აგვისტოში დაიღუპნენ, შუათანა კი 1941 წლის ნოემბერში. ამ დაობლებულ ოჯახში 3 „შავი ქაღალდი“ მოვიდა. სამ-სამი ძმა ებრძოდა ფაშისტებს - ილია, მოშე და დანიელ ამშიკაშვილები; გაბრიელი, ნაფტანი და დავით მენახის ძე ალელიშვილები; აბრამი, ვანო და სიმონი ისაკ დავარაშვილის ოჯახიდან; აბრამი, ისრაელი და გარი იაკობაშვილები; იოსებ კრიხელის შვილები - ილია, მიხეილი და მორდეხი; ყურაშვილი ნოე, სიმონი და სოლომონი; სერჟანტები არსენ, ევქთიმე მორდეხის ძე ელიშაკოვები - ყველანი დაიღუპნენ ან უგზო-უკვლოდ დაიკარგნენ.

ქუთაისში კარგად იყო ცნობილი დანიელ თავდიდიშვილის ოჯახი, რომელშიც 3 მშვენიერი ვაჟი იზრდებოდა - იაკობი, ილია და დავითი. ომმა ამ ოჯახის ყველა გეგმა არია. უფროსი ძმა - იაშა ფინეთში იბრძოდა, სადაც ოცეულს მეთაურობდა. მოგვიანებით გერმანელების შეტევებს ლენინგრადთან იგერიებდა, სადაც მეავტომატეთა ოცეულის მეთაური იყო და მძიმედ დაიჭრა. 1944 წელს იქნა დემობილიზებული. იაკობ დანიელის ძე თავდიდიშვილი მშვენიერი სპორტსმენი იყო, გახდა საქართველოს დამსახურებული მწვრთნელი, რესპუბლიკური კატეგორიის მსაჯი.

ქუთაისელი ბორის ისაკის ძე იაკობაშვილი (1920-1985) ომამდე კაუნასში მსახურობდა, გამნადმველთა ასეულში, უფროს სერჟანტად. იგემა უკან დახევის სიმწარე, დაკარგა ამხანაგები. ომის ბოლოს კი კენიგსბერგის შტურმში მიიღო მონაწილეობა. ომის დროს სამჯერ დაიჭრა. სახლში, ბათუმში 1946 წელს დაბრუნდა, სადაც მაშინ მისი ოჯახი ცხოვრობდა: მეუღლე, ქალიშვილი და ორი ვაჟი. მამაცი მეომარი დაჯილდოვდა სამამულო ომის I ხარისხის ორდენით, მედლებით „სიმამაცისთვის“, „კენიგსბერგის აღებისთვის“ და სხვა საფრონტო ჯილდოებით. ომის გმირი 65 წლის ასაკში გარდაიცვალა 1985 წელს. დაკრძალულია ბათუმის ებრაულ სასაფლაოზე.

ბორის იაკობაშვილი

მისი უფროსი და რახილ ისაკის ასული ფრონტზე მოხალისედ 19 წლის ასაკში წავიდა. ხანმოკლე კურსების შემდეგ ებრაელი გოგონა საზენიტო ნაწილში გადაიყვანეს, სადაც წინებულად უმკლავდებოდა საზენიტო იარაღს ტყვიამფრქვევს. ჰქონდა ჯილდოები. ომის შემდეგ ოჯახთან ერთად ქუთაისში ცხოვრობდა, სადაც 1988 წელს გარდაიცვალა. იქვე დაკრძალეს, ებრაულ სასაფლაოზე. მათი უფროსი ძმა არონ ისაკის ძე იაკობაშვილი აჭარის სასაზღვრო ჯარებში მსახურობდა. რთული დრო იყო, საბჭოთა კავშირის და თურქეთის საზღვარზე ყოველდღე საგანგებო შემთხვევები ხდებოდა. მიღებული ჰქონდა ჯილდოები. ომის ვეტერანი სხვადასხვა თანამდებობაზე მუშაობდა, გარდაიცვალა 44 წლის ასაკში, 1961 წელს.

ილია კუკაშვილი

ასევე მამაცად და უშიშრად იბრძოდნენ და-ძმა კუკაშვილები ხარაგაულის რაიონიდან. ილია მიხეილის ძე ომს მოქმედ არმიაში შეხვდა. ბრძოლით გამოიარა ყირიმი და კავკასია. ორჯერ დაიჭრა. ჰოსპიტალის შემდეგ დემობილიზებული იქნა. ომის ვეტერანი 1992 წელს, 74 წლის ასაკში გარდაიცვალა. მისმა დამ ლუდმილა მიხეილის ასულმა კუკაშვილმა მთელი ომი მოქმედ არმიაში გაატარა, სავლელე ჰოსპიტალებში სამხედრო ფელდშერად მსახურობდა. ძმასა-

ვით საფრონტო ჯილდოები მასაც ჰქონდა. თავისი დიდი სიყვარული ქართველ ებრაელს ბერლინში შეხვდა. მისი მეუღლე სამხედრო ექიმი, სამედიცინო სამსახურის მაიორი ივან დიმიტრის ძე ევშოვი გახდა. ომის შემდეგ მებრძოლთა ოჯახი გერმანიაში ცხოვრობდა. 1947 წელს კი ქმრის სამშობლოში, კრასნოდარში გადასახლდნენ. ომის ვეტერანი ლ. მ. კუკაშვილი 1988 წელს გარდაიცვალა. ის 66 წლის იყო. ამის შესახებ ამ დღეებში ფრონტელის ვაჟმა მიხეილ კუკაშვილმა მომიყვა.

სოხუმიდან ფრონტზე წავიდნენ ძმები სიმონ და არონ იოსების ძე მანაშეროვები. 18 წლის არონი კრასნოდარისთვის ბრძოლებში დაიღუპა, სიმონი კი 1942 წელს უგზო-უკვლოდ დაიკარგა. ბრძოლის ველზე გმირულად დაეცნენ მათი ახლო ნათესავები - უფროსი ლეიტენანტი მიხეილი და სერჟანტი აბრამ მიხეილის ძე მანაშეროვები. ჩემს მიერ ამ დღეებში შედგენილი სიის თანახმად ომში ორ-ორი მრავალი ძმაც იბრძოდა. კიდევ რამდენიმე მაგალითს მოვიყვან. ილია და ვასო იაკობის ძე ბაბაშვილები - უფროსი ძმა, რიგითი, 1942 წელს, 36 წლის ასაკში დაიღუპა, უმცროსი კი, მასზე ერთი წლით პატარა ვასო, 1943 წელს უგზო-უკვლოდ დაიკარგა. მათი ბიძაშვილი ლეიტენანტი იაკობ ალექსანდრეს ძე ბენიაშვილი 1944 წლის ოქტომბერში მოკლეს.

გმირულად ებრძოდნენ ფაშისტებს და-ძმაროკეტლიშვილები. 1942 წელს ილელ არონის ძე ყირიმის ბრძოლის წიაღში აღმოჩნდა. დაიჭრა, დაბრუნდა მწკრივში. მაშინ 23 წლის იყო. მისი და იოჰაბედ არონის ასული როკეტლიშვილი მოკლევადიანი კურსების შემდეგ მო-

იოჰაბედ და ილელ როკეტლიშვილები

ქმედ არმიას შეუერთდა. ომის ბოლო დღემდე იბრძოდა. სახლში გამარჯვებით და საფრონტო ჯილდოებით 1945 წელს დაბრუნდა. გარდაიცვალა 1986 წელს თბილისში. დაკრძალულია ვარკეთილის ებრაულ სასაფლაოზე.

ფრონტზე ებრაული გვარის - ციციაშვილების 20-ზე მეტი წარმომადგენელი ჭაბუკი წავიდა. მათგან ორი ძმა - მიხეილი და იოსები კავკასიის მთისწინეთში იბრძოდნენ. რაღაც პერიოდი უფროსი - ლეიტენანტი მიხეილ აბრამის ძე ციციაშვილი 392-ე ქართველ მსროლელთა დივიზიის გამოცდილი მეთაურის გენერალ-მაიორ გიორგი ყუფარაძის (1895-1954) ადიუტანტი იყო. ტრაგიკული აღმოჩნდა ქუთაისელი იანკელ მიხეილის ძე ციციაშვილის ბედი. ლენინგრადში ცხოვრობდა. ომის დასაწყისში ფაშისტებმა ოჯახის ყველა წევრი - მეუღლე, ბავშვები, სიდედრი მოუკლეს. მალევე იანკელ ციციაშვილიც დაიღუპა ლენინგრადის დაცვისას. აი ასეთი ტრაგიკული ბედი.

ასევე გმირულად ებრძოდნენ ფაშისტებს თბილისელი ძმები გურიელაშვილები. უფროსი - ზემდეგი მიხეილ აბრამის ძე 1944 წლის 17 თებერვალს მოკლეს, უმცროსი კი - ბენიამინ აბრამის ძე გმირულად დაეცა 1942 წლის იანვარში.

ომის დროს ბევრი ებრაელი ცხოვრობდა ქალაქ ცხინვალში, ზოგი მათგანი ზემოთ უკვე ვახსენე. რამდენიმე მაგალითს მოვიყვან, რომლებიც საქართველოს ყველა კუთხის ებრაელების მასობრივ გმირობაზე მოწმობს. „სამხრეთ ოსეთის ომის გმირთა“ წიგნში შეტანილია ბესარიონ ჯანაში-

ლის სახელი. ფრონტზე მზვერავად მსახურობდა, არაერთხელ მოუპოვებია საკუთარი სიცოცხლის რისკის ფასად საჭირო ცნობები მეთაურებისთვის. ერთ-ერთ ასეთ სახიფათო დავალების დროს მძიმედ დაიჭრა. სახელში საბრძოლო ჯილდოებით, ინვალიდად დაბრუნდა. მამაცი მეომრების სახელი მოიხვეჭეს ასევე ცხინვალელმა მამისთვალოვებმა: სერჟანტებმა ხაიმ რაფაელის ძემ, დავით შაქროს ძემ და რიგითმა რაფაელ ნიკოლოზის ძემ - ყველანი უგზო-უკვლოდ დაიკარგნენ 1942-1943 წლებში...

ჩემი წიგნისთვის მასალის შეგროვებისას უგზო-უკვლოდ დაკარგულთა დიდი რაოდენობა უკვე აღარ მიკვირდა. რუსეთის ფედერაციის თავდაცვის სამინისტროს მონაცემებით მეორე მსოფლიო ომში უგზო-უკვლოდ 2 000 000 საბჭოთა მეომარზე მეტი დაიკარგა! ამ თემაზე ბევრჯერ დამიწერია.

ბრძოლა ყირიმში

და როცა მსგავს მონაცემებს ვაწყდები ყოველთვის ამას ვიხსენებ. ომის პირველ წლებში რაღაც წარმოუდგენელი ხდებოდა. უკრაინის, ბელორუსის, მოსკოვის და ლენინგრადის მოვლენებს თუ არ ჩავთვლით, ქართველი მეომ-

რებისთვის ომის ნამდვილ ჯოჯოხეთად ყირიმი იქცა.

მაშინ საქართველო ერთ დღეში გაჭაღარავდა. ყირიმის მისასვლელთან სასტიკი ბრძოლები 1941 წლის ოქტომბერში დაიწყო. მას შემდეგ კი კავკასია და სტალინგრადი!

1975 წელს მოსკოვში ინტერვიუს ვიღებდი არმიის გენერლისგან, საბჭოთა კავშირის ორგზის გმირ პ. ი. ბატოვისგან, რომელიც 1940 წლიდან ამიერკავკასიის სამხედრო ოლქის ჯარების სარდლის პირველი მოადგილე და ამავდროულად თბილისის გარნიზონის უფროსი იყო. ომის დაწყებიდან ყირიმში იმყოფებოდა, 1941 წლის აგვისტოდან დეკემბრამდე 51-ე არმიის ჯერ სარდლის მოადგილე, ნოემბრიდან კი სარდალი იყო, რის შემდეგაც თანამდებობა ზემოთხსენებულ თბილისელ გენერალ-ლეიტენანტ ვ.ნ. ლვოვს გადააბარა, რო-

ქერჩის ბრძოლა

მელიც 1942 წლის 11 მაისს ქერჩთან დაიღუპა. პაველ ივანის ძე ბატოვმა შინაურ გარემოში მომიყვა საზარელი ფაქტის შესახებ, მაგრამ მოხოვა არ გამოემქვეყნებინა. ყველაფერში იგრძნობოდა მისი სიყვარული საქართველოსა და მისი ხალხისადმი.

ათწლეულების შემდეგ თავს უფლებას ვაძლევ მაშინ მიცემული პირობა დავარღვიო. აი დიდებული სამხედრო მეთაურის სიტყვების მიახლოებული გადმოცემა: „1941-42 წლებში ყირიმში რაღაც წარმოუდგენელი ხდებოდა. 41 წლის ნოემ-

ბრის მძიმე დღეებში ყირიმში 5-6 დღეზია ჩავიდა, რომლის ძირითად ნაწილს ქართველები შეადგენდნენ. მათ სიმამაცისა და გამბედაობის სასწაულები წარმოაჩინეს, როგორც სხვა ქართულმა ნაწილებმა ადრეულ ბრძოლებში. შუა ნოემბერში ქერჩიდან ტამანზე დავიწყეთ ევაკუაცია. გადასვლა უზარმაზარ სირთულეებს უკავშირდებოდა, დიდი, დანაკარგები გვექონდა. მტრისადმი გმირული წინააღმდეგობის მიუხედავად, ყირიმის ფრონტის სარდლობამ მთელი რიგი გამოუსწორებელი შეცდომა დაუშვა. სწორედ იმ მრისხანე დღეებში უმაღლესი მთავარსარდლობის ბანაკის წარმომადგენელი ლევ მესლისი სტალინს ყირიმის მტრისაგან 5 დღეში გათავისუფლებას შეპირდა, 1942 წლის 5 იანვრისთვის. ჩატარდა სასწრაფო ოპერაციები, რეალური მეტეოროლოგიური მდგომარეობის, ავიაციის მხარდაჭერის, კავშირის გათვალისწინების გარეშე. ამ ყველაფერმა კატასტროფა გამოიწვია. არმიის რიგები სწრაფად მცირდებოდა. ცხელ ბრძოლებში ცოცხალი ძალის და საბრძოლო მასალის ნაკლებობა იყო. შევსება

საიუბილეო მედალი

ამიერკავკასიიდან, ძირითადად საქართველოდან მოდიოდა. ერთ-ერთ იერიშში გერმანელებმა, რომლებიც რიცხოვრივ უპირატესობას ფლობდნენ, საბჭოთა ძალები ყირიმის აღმოსავლეთ ნაპირთან მოამწყვდიეს. ამ დროს ქერჩის მხრიდან ნაპირზე თითქმის 2 პოლკი გადმოსვეს, რომლებშიც დაახლოებით 1500 - 1700 ქართველი მებრძოლი იყო. როგორც მოგვიანებით გაირკვა - ახალწვეული. მთელი ღამე მოდიოდნენ პოზიციის დასაკავებლად, წინ კი უკვე ჩანდნენ გერმანელები, რომლებმაც მასიური ცეცხლი გახსნეს. ახალგაზრდა, გამოუცდელმა ბიჭებმა არ იცოდნენ სად წასულიყვნენ, ხაფანგში აღმოჩნდნენ. იარაღის გამოყენება ვერც კი მოასწრეს, ისე დაიღუპა ყველა მათგანი...

ხშირად ვყოფილვარ ყირიმში, ფაშისტებთან ომთან დაკავშირებული ყველა სამახსოვრო ადგილი მოვინახულე. არც მანამდე და არც შემდეგ არსად შემხვედრია ამდენი სამხედრო სამარხი და ძმათა სასაფლაო ქართული გვარებით. ტყუილად კი არ იმეორებდნენ გამოცდილი ფრონტელები, რომ ყირიმის მიწა ქართული სისხლით არის გაუღენთილი. ამის შესახებ ათობით სტატია დავწერე. მაგრამ ყველაზე გულისამაჩუყებელი ჩემთვის გახდა ერთი შემთხვევა ყირიმში 1992 წელს, წარსულში შორეული ზღვაოსნობის კაპიტანმა, მაშინ კი ჯერ კიდევ არსებული თევზჭერის ფლოტის აჭარის სამმართველოს თევზის ექსპერიმენტალური კომბინატის დირექტორმა ყირიმში, ქართული სათვისტომოს მეთაურმა და ტეშმარიტმა პატრიოტმა სერგო სერგოს ძე თავაძემ მიიწვია ქ. ქერჩში ქართული სამთავრობო დელეგაციის წევრები, მათ შორის ვიყავი მე - მაშინ საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს პრეს-სამსახურის უფროსი. 1992 წლის 13 ივნისს ქერჩში ყირიმის ბრძოლებში დაცემული ქართველი მეომრების ხსოვნისადმი მიძღვნილი მემორიალის საზეიმო გახსნა გაიმართა. თარიღი შემთხვევით არ შეირჩა - 13 ივნისი დაღუპულთა სრულიად სახალხო ხსენების დღეა...

ჩემს ვალად ვთვლი გავიხსენო იმ ხალხის კეთილი საქმე, ვინც საკუთარი შრომითა და სახსრებით ჩვენი მეომრების სამარხები შეინარჩუნა, შემდეგ კი ძეგლი-მემორიალი აღმართა. საუბარია ერთ პატარა ადგილზე სოფელ გლაზოვკასთან, ქერჩთან. ომამდე სასაფლაოს ადგილას მოხუცი ცოლ-ქმარი

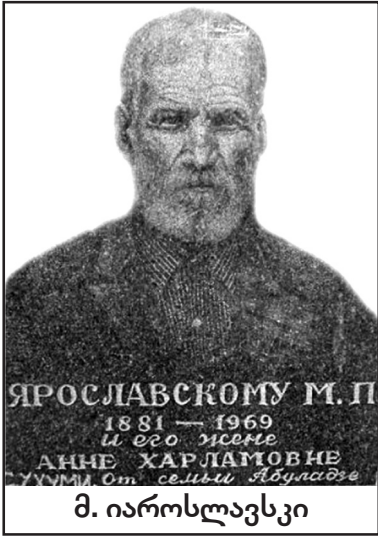

დიდი სამამულო ომის წლებში დაღუპულთა "ხსოვნის ბაღი" (სოფელი გლაზოვკა)

იაროსლავსკების ძველი პატარა ქოხი იდგა. გერმანული სარდლობის მკაცრი ბრძანების მიუხედავად ისინი საკუთარი სიცოცხლის რისკის ფასად ეძებდნენ დაცემულ საბჭოთა მეომრებს და თავიანთ ბოსტანში მარხავდნენ. დაჭრილებს კი შეძლებისდაგვარად ეხმარებოდნენ, მწირი მარაგიდან ნამცეცებს უნაწილებდნენ, პროდუქტებს თანასოფლელებთან აგროვებდნენ. ებრაელების საბუთებს სხვაგან მარხავდნენ. მათი კეთილშობილური, თამამი საქციელის შესახებ გლაზოვკაში ყველამ იცოდა, მაგრამ სოფელში მოღალატე არ მოიძებნა!

გამარჯვების შემდეგ, ახლობლების საფლავების საძებნელად აქ უზარმაზარი ქვეყნის ყველა კუთხიდან ჩამოდიოდნენ. სწორედ მაშინ გადაწყვიტა ზღვისპირეთის არმიის სარდლობამ აქ ძმათა სასაფლაოს გაკეთება, კეთილმოწყობილი იქნა ცალკეული სამარხები. მერე კი ყველაფერი საკუთარ ხელში ქართველმა პატრიოტებმა აიღეს. მიხეილ და ანნა იაროსლავსკები სხვა სახლში გადაასახლეს, მათი გარდაცვალების შემდეგ კი „მშობლიურ“ სასაფლაოზე დაკრძალეს და მარმარილოს ძეგლი დაუდგეს. ამაში დიდი წვლილი შეიტანა სოხუმელი აბულაძეების ოჯახმა.

ამის შემდეგ ძმათა სასაფლაოს ელენა პეტრეს ასული ლევინა უვლიდა, მის კეთილშობილურ მისიას თევზის კომბინატი აფინანსებდა. ამ პატრიოტი ებრაელი ქალბატონის მემორიალური მეურნეობა უზარმაზარი იყო. მემორიალში შესვლისას, ფასადის მთელ სიგანეზე, ცემენტის დაშვებული დროშების ქვეშ ყველა დაკრძალულის სახელია. მახსოვს, მათ შორის ებრაული გვარებიც იყო.

როცა მეომრებს კრძალავდნენ, წითელარმიელების უბის წიგნაკებში და ოფიცრების მოწმობებში არ იყურებოდნენ, არ არკვევდნენ ვინ საიდან იყო, რა ეროვნების. ყველას გვერდიგვერდ მარხავდნენ, როგორც ახლობლებს და ნათესავეებს, რომლებმაც ახალგაზრდა სისხლი საერთო, საყოველთაო საქმისთვის დაღვარეს. ძმათა სასაფლაოზე ძალიან ბევრი სახელი იყო ჩამოთვლილი. დაახლოებით 4 000 მეომარი, მათ შორის საბჭოთა კავშირის 6 გმირი.

აქ განისვენებს სერგო თავაძის ორი ბიძა: ტიხონ დანიელის ძე და აკაკი. მასსოვს ძმები აბრამიშვილების, ალთუნაშვილების, აღუმაძეების და სხვების საფლავები. ჩემს ჩანაწერებში აღმოვაჩინე, რომ მემორიალის ფილაზე ამოტვიფრულია სიტყვები: „ეს ძეგლი აღმართულია კომბინატ „გრუზრიბა“-ს, დირექტორი თავაძე ს.ს., კომბინატ „სტროიდეტალი“-ს, დირექტორი კოტრიკაძე გ.ნ., კალინინის სახელობის კოლმეურნეობის, თავმჯდომარე იურჩენკო პ.ი. მიერ, ღ.ი. მოროზოვის პროექტის მიხედვით“. ორიგინალური მემორიალი, მის უკან კი არის სასაფლაო და შორიდანვე ჩანს წარწერა: „გამვლელო, გახსოვდეს! აქ განისვენებენ ჩვენი და თქვენი თავისუფლებისთვის დაღუპული ქართველი მეომრები...“

ჩვენი საქართველოში დაბრუნებიდან მალევე 1992 წლის 14 აგვისტოს დაიწყო ძმათა სისხლისმკვლეელი ომი აფხაზეთში, რომელმაც დროებით დაჩრდილა ჩემი ყირიმში მგზავრობის მიზანი...

ყირიმის ხორცსაკეპში და არამარტო იქ დაცემული საბჭოთა მეომრები ყოველთვის მკაცრ ათვლას არ ექვემდებარებოდნენ.

ამასთან დაკავშირებით ცნობილ დრამატურგთან, გიორგი მდივანთან ინტერვიუს გავიხსენებ, რომელსაც მოსკოვში შევხვდი. იგი ომის წლებში გაზეთ „პრავდას“ სპეციალურ სამხედრო კორესპონდენტად მუშაობდა და იმ დროს ყირიმში იმყოფებოდა. უკანასკნელი იყო, ვინც სასწაულებრივად მოახერხა იმ ჯოჯოხეთიდან თვითმფრინავით გამოღწევა. აი ჩემს ბლოკნოტში ჩაწერილი მისი სიტყვები: «როცა პატარა სიმაღლეზე „კუკუ-რიზნიკით“ გადაუფრინეთ ქერჩის სრუტეს, ზღვა თითქმის არ ჩანდა. ეს სივრცე მთლიანად იყო დაფარული პილოტურებით, ქუდებით, უსაჩიხო ქუდებით... ბევრი დაიხრჩო, სრუტის სანაპირო ზოლი სულ სავსე იყო დაცემული და დაჭრილი მეომრებით, ძირითადად საქართველოდან... ბრძოლებში დასუსტებული 51-ე არმიამ ქერჩის ნახევარკუნძულზე გერმანელების შეჩერება ვერ შეძლო და ქერჩისკენ დაიხია. 16 ნოემბერს კი სასწრაფოდ იქნა ევაკუირებული ტამანის ნახევარკუნძულზე...“

თითქმის ყოველი მესამე დაღუპული ან დაკარგული მეგრძოლი საქართველოდან ომით ამ გადამწვარ მიწაზე დარჩა. ეს კი თითქმის 90 000 ადამიანია! განსაკუთრებულად ტრაგიკული იყო ნაჩქარევად შექმნილი 224-ე მსროლელთა ქართული დივიზიის ბედი, რომელსაც უშიშარი პოლკოვნიკის (გენერალ-მაიორის წოდება 1943 წლის 17 ნოემბერს მიენიჭა) ვალერიან სერგოს ძე ძაბახიძის (1903-1986) მეთაურობით. 1941 წლის 25 დეკემბრიდან 2 იანვრის ჩათვლით ეს დივიზია ყირიმში ქერჩის სადესანტო ოპერაციაში მონაწილეობდა, უზარმაზარი დანაკარგი განიცადა.

დავამატებ, რომ გენერალი ყურაშიილი, რომელიც თავის 414-ე დივიზიასთან ერთად 1944 წლის აპრილ-მაისში ყირიმს ათავისუფლებდა, დროდადრო საფრონტო ისტორიებს მიყვებოდა და აღნიშნა, რომ მის დივიზიაში ბევრი ებრაელი იყო, რომლებმაც კარგად გამოიჩინეს თავი: „როგორც წესი, - ამბობდა გენერალი, - ებრაელები არასოდეს ნებდებოდნენ. მშვენივრად ესმოდათ რა ელოდათ ფაშისტურ ტყვეობაში. უკანასკნელ ვაზნამდე იბრძოდნენ, ისიც რომ არ ჰქონდათ, ხელჩართულ ბრძოლაზე გადადიოდნენ. ფაშისტებს მხოლოდ უგონოდ მყოფი ებრაელის დატყვევება შეეძლოთ, რომელიც ვერ მოძრაობდა. ამიტომ დივიზიაში ებრაელებს ხშირად ყველაზე სახიფათო ადგილებში ვაგზავნიდით, სადაც სიკვდილამდე იდგნენ...“

რამდენ საიდუმლოს ინახავს მეორე მსოფლიო ომის ისტორია! სულ ახლახანს, დიდი გამარჯვების 74-ე წლისთავისთვის, რუსეთში საიდუმლო გრიფი მოხსნეს ყირიმის გათავისუფლების დროინდელ საბუთებს, კერძოდ დოკუმენტებს სევასტოპოლის ფაშისტებისგან გათავისუფლების შესახებ. წინ იმ საშინელი ომის ახალი ან არ შევსებული ფურცლები გველოდება.

ჩემი 60-წლიანი ჟურნალისტური მოღვაწეობის მანძილზე მიწევდა შეხვედრები საბჭოთა კავშირის გამოჩენილ მარშლებთან, მთავარსარდლებთან, ადმირალებთან, დივიზიების მეთაურებთან, ოფიცრებთან და ჯარისკაცებთან. ერთხელაც არ მსმენია არავისგან ებრაელების დალატის ან დეზერტირობის შესახებ. ებრაელი მეომრების გმირობასა და ვაჟაკაცობის შესახებ მსოფლიო კიდევ არაერთხელ გაიგებს!

ვინმეს თუ დაუთვლია რამდენი პოლიტმუშაკი, ძველებურად კი კომისარი ებრაელი იყო ომის იმ წლებში, რომლებსაც მეთაურების უფლებები ჰქონდათ და მათსავით აგებდნენ პასუხს სიცოცხლის ყველა სფეროსა და სამხედრო მოღვაწეობაზე? ისინი ხომ არმიის ყველაზე უშიშარ, მტკიცე და სანდო კადრებად ითვლებოდნენ. ფაშისტებთან სასიკვდილო ბრძოლაში პირველები მიდიოდნენ შეტევაში, ხშირად კი პირველები იღუპებოდნენ.

სწორედ ამ შეუდარებელი სიმტკიცისთვის ეძახდნენ გერმანელები პოლიტკომისრებს „სამჯერ კომუნისტებს“. ისინი თითქოს ფოლადისგან იყვნენ შექმნილები. ტყვედ აყვანისას ფაშისტების ბრძანება ყოველთვის ერთნაირად უღერდა: „ებრაელები და კომისრები, ნაბიჯი წინ“. უდავო ფაქტი იყო, რომ კომისრების თანამდებობაზე უფროსობა პირველ რიგში ირჩევდა ებრაელებს - ყველაზე სანდოებს და განათლებულებს, გამძლეებს.

სტალინგრადის ბრძოლის დიდებული გმირი, გვარდიის გენერალ-მაიორი ნიკოლოზ ივანეს ძე კალაძე (1909-1997), რომელიც 1945 წელს მსროლელთა 165-ე დივიზიასთან ერთად ბერლინის გარღვევაში მონაწილეობდა, ომში პირველივე დღიდან მსროლელი 190-ე დივიზიის კომისრის თანამდებობაზე ჩაერთო. ღარიბი გლეხის შვილი, სამტრედიის რაი-

ონის სოფელ კულაშში დაიბადა და გაიზარდა, სადაც მაშინ ბევრი ებრაელი ცხოვრობდა. ახლოს ვიცნობდი ამ არაჩვეულებრივ ადამიანს, ბევრჯერ დამიწერია მის შესახებ, რჩევას ვეკითხებოდი. ნიკოლოზ კალაძე ჩემი წიგნის „გენერლებად არ იბადებიან“ და სხვა ნაშრომების რეცენზენტი იყო. მიყვებოდა, რომ ომის გზებზე და საკუთარ სამხედრო ქვედანაყოფებში (განსაკუთრებით მსროლელთა 51-ე დივიზიაში, რომელიც გმირულად იბრძოდა) ხშირად ხვდებოდნენ ებრაელი მეომრები, როგორც თავისი მშობლიური კულაშიდან, ასევე საქართველოს სხვა კუთხეებიდან, მათ შორის პოლიტხელმძღვანელების და მათი მოადგილეების თანამდებობაზე.

ნიკოლოზ კალაძე

საბჭოთა მედიაში ომის ისტორიის გაშუქებისას, მასში ებრაელების მასობრივად მონაწილეობის თემას, რბილად რომ ვთქვათ, გვერდს უვლიდნენ. მაგრამ თუ პოლიტკომისრების - ამ „სამჯერ კომუნისტების“ შემადგენლობას გავანალიზებთ, შეუიარაღებელი თვალთაც დავინახავთ ამ სამხედრო-პოლიტიკურ ფენაში არაერთ ებრაელს, № 1 ებრაელი კომისარ, უშიშარ ლევ ზაქარის ძე მეხლისით დაწყებული (1889-1953). მკითხველს შევახსენებ, რომ იგი არმიის პირველი რანგის კომისარი იყო და 1937-40 წლებში წითელი არმიის მთავარ პოლიტიკურ სამმართველოს თაოსნობდა. ომის დაწყებისთანავე ის ამ თანამდებობაზე დააბრუნეს და ამავედროულად სსრკ-ს თავდაცვის სახალხო კომისრის მოადგილედ დანიშნეს. მაგრამ ყირიმის კატასტროფის შემდეგ, რომელშიც მეხლისიც მონაწილეობდა, ის თანამდებობიდან გადააყენეს და მხოლოდ სსრკ-ს თავდაცვის კომისრის მოადგილის პოსტზე დარჩა. მოგვიანებით ლ.ზ. მეხლისი სსრკ-ს სახელმწიფო კონტროლის მინისტრად დაინიშნა. სხვათაშორის, 20-იან წლებში ის ი. ვ. სტალინის თანაშემწე იყო და ბელადის უსაზღვრო ნდობით სარგებლობდა.

ჩემს არქივში აღმოვაჩინე ცნობები ცალკეულ პოლიტმუშაკებზე და კომისრებზე საქართველოდან, მათ შორის ებრაელებზეც. ამ თემაზე ბევრი სტატია იქნა გამოქვეყნებული საქართველოდან ებრაელი პოლიტმუ-

შაკების - „სამჯერ კომუნისტების“ კიდევ რამდენიმე გვარი მაქვს. ერთ-ერთი მათგანია დავლაშერაძე იოსებ სოლომონის ძე. პოლიტხელი მამაცი მეომარი იყო, არაერთხელ გაუძღვა მეომრებს შეტევაში შეძახილით: „სამშობლოსთვის! სტალინისთვის!“, ყოველთვის ყველაზე წინ მიდიოდა, პისტოლეტით აწეულ ხელში. ის უგზო-უკვლოდ დაიკარგა ყირიმში, 1942 წლის აპრილში.

ასევე უგზო-უკვლოდ დაიკარგნენ ყირიმის ბრძოლებში თბილისელი პოლიტხელები - ემანუილ ისაკის ძე როზენგაფტი და აღფრედ აღექსანდრეს ძე ფელდზერი. პოლიტხელი ილია დავითის ძე დანიელოვი კავკასიაში ბრძოლებისას, 1943 წლის მარტის შუა რიცხვებში მოკლეს. თბილისელი მიხეილ დავითის ძე ბენიაშვილი - სატანკო ბატალიონის პოლიტხელი - უგზო-უკვლოდ დაიკარგა 1944 წლის ნოემბერში, პოლონეთის ტერიტორიაზე. ასევე უგზო-უკვლოდ დაიკარგნენ ქართველი ებრაელები - პოლიტხელები ემანუილ ისაკის ძე და შაია დავითის ძე ზილბერგბერგები, ორივე ომის პირველივე წელს. 1941 წლის აგვისტოში გმირულად დაეცა უფროსი პოლიტხელი იაკობ აბრამის ძე ფელდმანი.

პოლიტხელები აჭარიდან მიხეილ მიდელის ძე შაცი 1943 წლის 26 აპრილს ჩრდილოეთ კავკასიაში ბრძოლისას მოკლეს, ბორის მარკის ძე ხაზანოვი კი 1945 წელს პოლონეთში. კავკასიისთვის ბრძოლაში თავი გამოიჩინა ბატალიონის პოლიტკომისარმა, შემდეგ კი პოდპოლკოვნიკმა ლეონიდ აღექსანდრეს ძე კონონოვიჩმა.

განსაკუთრებით დიდი დანაკარგები „კომისრების გვარდას“ ომის პირველ წლებში ჰქონდა. დაცემულთა შორის ბევრი ქართველი ებრაელი იყო. მათ შორის: ლეონიდ ის-

რაელის ძე ბერიშვილი, ნიკოლოზ აბრამის ძე მამადაშვილი, ბენიამინ სამუელის ძე ხომერიკი, აბრამ ისრაელის ძე მიროვი, მოსე შმულის ძე გოფმანი, ლაზარე მოსეს ძე გორდონი, ილია დანიელის ძე დანიელოვი, ლევ იაკობის ძე ლეჟენი, ისრაელ აბრამის ძე ფელუკოვი, ნაუმ გრიგორის ძე დოლგინი, აბრამ იაკობის ძე რუბა, იოსებ ისრაელის ძე პერცოვსკი, ლაზარ სამუელის ძე გრინბერგი.

ჯერ კიდევ ბავშვობაში, როცა თბილისის ვაჟთა მესამე სკოლაში ვსწავლობდი, გაბრიელ ნამთალაშვილს დავუძეგობრდი. ამჟამად ჩემი კოლეგა კარგად არის ცნობილი საქართველოს ფარგლებს გარეთ, როგორც პროფესიონალი ჟურნალისტი და მწერალი, რუსულენოვანი ებრაული გაზეთის „26 საუკუნე“-ს რედაქტორი.

სხვათაშორის, ცოტა ხნის წინ გამოიცა მისი არაჩვეულებრივი წიგნი „გასეირნება ფეთხაინში“, რომელიც ერთ-ერთ პირველს მიბოძა სამახსოვრო წარწერით და რომელიც უკვე რამდენჯერმე გადავიკითხე. თუმცა მისგან არასოდეს მსმენია, რომ მისი სახელოვანი უფროსი ძმა ლევანი ფაშისტური გერმანიის წინააღმდეგ იბრძოდა. ამის შესახებ არც თავად ბატონ ლევანს და არც მის მეუღლეს - ექიმ მერის უხსენებიათ, რომელთანაც 60-იან წლებში ქვიშხეთის პიონერბანაკში მომიწია მუშაობა. მისი მეუღლე იქ ხშირად ჩამოდიოდა და არაფორმალურ გარემოში ვსაუბრობდით. ქართველი ებრაელების - ომის მონაწილეების, მათი შვილების, ძმების, თავად მებრძოლეების ეს ხაზგასმული მოკრძალება ბევრ ჩემს კოლეგას, ნაცნობს და მეგობარს ახასიათებს.

ლ. ნ. ნამთალაშვილის (ნამგალაშვილის) ფაშიზმთან ბრძოლის შესახებ ამ წიგნზე მუშაობისას „რუსეთის ებრაული ენციკლოპედიიდან“ გავიგე, რომელიც ცოტახნის წინ მოსკოვში გამოიცა. მაშ ასე, გაბრიელ ნაფტალის ძის უფროსი ძმა 1925 წლის 7 მაისს, თბილისში დაიბადა. ეს ოჯახი ჩემსავით სოლოლაკში ცხოვრობდა. სკოლა-

ლევან ნამგალაშვილი

ში, თანატოლების მსგავსად ლევანი ავიაბოდელების წრემ გაიტაცა. 1941 წლის იანვარში თბილისში, პლენანოვის გამზირზე სამხედრო-საჰაერო ძალების სპეციალური სკოლა შეიქმნა, სადაც თბილისის პრაქტიკულად მთელ ახალგაზრდობას უნდოდა ჩაბარება. მკაცრი შერჩევის გავლა 16 წლის ლევანს გაუმართლა.

გერმანიასთან ომის დაწყებისთანავე ლევანი ფრონტზე იწვევდა, მაგრამ ასაკის გამო უარი უთხრეს. ერთი წლის შემდეგ ბრძოლის ველზე მოხალისედ წასვლა მაინც მოახერხა. სამწუხაროდ მისი საფრონტო ბიოგრაფიის შესახებ ცოტა რამ ვიცით. იგი კავკასიისთვის ბრძოლაში სადაზვერვო ჯგუფის შემადგენლობაში აღმოჩნდა. გამოირჩევიდა სიმამაცით და სიმტკიცით, პირადად ააფეთქა ხიდი, რითაც მტერს გზა ჩაუხერხა, მიენიჭა საბრძოლო ჯილდოები. ომიდან კონტუზიით დაბრუნდა, 21 წლის ასაკში.

დღეს ლევან ნაფთალის ძე მთელს მსოფლიოში ცნობილია, როგორც ქართული კინემატოგრაფიის ერთ-ერთი წარჩინებული მოღვაწე. სსრკ-ს სახელმწიფო პრემიის, შოთა რუსთაველის სახელობის პრემიის ღაურვატი, საქართველოს სახალხო არტისტი, „კინემატოგრაფიის ფრიადოსანი“ - აი მის ჯილდოთა არასრული ჩამონათვალი. 1991 წლის აპრილში ისრაელში გადასახლდა და მალე გახდა ქართული კულტურის ელჩი ამ ქვეყანაში. ის დიდი ავტორიტეტით სარგებლობდა და ეხმარებოდა ახალგაზრდა

კინემატოგრაფისტებს, ბევრი მათგანი მისი სტუდენტი იყო „ვეიკში“. ლევან ნაფთალის ძე 2006 წლის 20 თებერვალს გარდაიცვალა, დაკრძალულია მეუღლის, მერის გვერდით, ისრაელში, ქალაქ რეჰოვატის მახლობლად, ადგილობრივ სასაფლაოზე. ჩვენ კი მისი ჩინებული კინოსურათები დაგვრჩა: „ჯარისკაცის მამა“, „ბებერი მეზურნეები“, „დათა თუთაშხია“, „წიგნი ფიცისა“ და სხვა განუმეორებელი ოპერატორული აღმოჩენები ფილმებში, რომლებიც ქართული კინოს ოქროს ფონდში შევიდნენ.

ფრონტზე ჩემი კიდევ ერთი კლასელის - ნოდარ ჯინჯიხიაშვილის ახლო ნათესავეებიც იბრძოდნენ, რაც ასევე მოგვიანებით შევიტყვე. ებრაელი ბიჭი ფეთხაინიდან დღეს ფართოდ ცნობილი მწერალია. ცხოვრობს და მუშაობს აშშ-ში, სადაც ნოდარ ჯინის სახელით იცნობენ. წელს, ჩემსავით 82 წელი შეუსრულდება. ოცნებობს კიდევ ერთხელ აღმოჩნდეს თბილისში.

ვინ არ იცნობს დღეს მშვენიერ წყვილს - ცნობილ სპორტულ კომენტატორს ჯამლექ ხუხაშვილს და შეუდარებელ ევა ბაბალაშვილს - ქართველ და ებრაელ ქალთა საერთაშორისო ასოციაციის პრეზიდენტს, რომლებმაც 2018 წლის იანვარში საერთო თანაცხოვრების ოქროს იუბილე აღნიშნეს. ერთი გვერდიც არ იქნება საკმარისი მათი ტიტულების, წოდებების, ჯილდოების და პრემიების ჩამოსათვლელად. მაგრამ მათი მშობლების და ნათესავეების გმირობაზე მე, როგორც ბევრმა სხვამ, ცოტა ხნის წინ შევიტყვე, ზარების და თხოვნების შედეგად, როცა ამ თემაზე ვმუშაობდი.

ევას მამა - მორდეს ბენიამინის ძე ბაბალაშვილი (1914-1963)

ჯარში ომის პირველივე დღეებში გაიწვიეს. 6 თვიანი კურსების შემდეგ 27 წლის ქართველი ებრაელი სატანკო ნაწილში გადაანაწილეს, რომელიც ყირიმში იბრძოდა. ტანკს მოხვედრილმა ფაშისტურმა ჭურვმა მარცხენა მხარი დაუზიანა, მორდესი სისხლისგან იცლებოდა, მაგრამ მეგობრებმა მამაცი ტანკისტის გადარჩენა მოახერხეს. სახლში ინვალიდად დაბრუნდა, საბრძოლო მედლებით. სტუ-ს ინჟინერ-მშენებლის დიპლომით დასრულების შემდეგ სპეციალობით მუშაობდა. მაგრამ ომიანობამ სერიოზულად დაუზიანა ჯანმრთელობა და ადრე გარდაიცვალა, 50 წლისაც არ იყო. დაკრძალულია ორთაჭალის ებრაულ სასაფლაოზე.

მორდეს ბაბალაშვილი

ომის დასაწყისში 5 ძმიდან უმცროსი - რახმონ ბაბალაშვილი, რომელიც სამსახურს ბელორუსიაში გადიოდა, უმძიმეს

მდგომარეობაში აღმოჩნდა. საბჭოთა მეომრების გმირობის მიუხედავად, ფაშისტებმა სწრაფად მოახერხეს საბჭოთა დივიზიების განადგურება და ომის მეექვსე დღეს მინსკში შესვლა. 1943 წელს რახმონი დაიჭრა. უგონოდ მყოფი ტყვედ აიყვანეს. მერე იყო საკონცენტრაციო ბანაკი პოლონეთის ტერიტორიაზე. სასწაულად შეძლო თავისი ებრაელობის დამალვა. სპორტსმენი იყო - მოჭიდავე, ფიზიკურად ძლიერი ახალგაზრდა და მალე გამოკეთდა. თანაპოლკელთან ერთად რახმონმა ტყვეობიდან გაქცევა შეძლო, თხრილის მეშვეობით. ასე აღმოჩნდა უკრაინის ტყეებში, სადაც პარტიზნებს შეხვდა. ომის შემდეგ საქართველოში დაბრუნდა, მერე კი ისრაელში გადასახლდა, სადაც 2010 წელს, 94 წლის ასაკში გარდაიცვალა. ომში იბრძოდა ევა ბაბაღაშვილის ბიძა დედის მხრიდან - ქვეითი იაკობ ილიას ძე ისოშვილი, რომელიც 1943 წელს უგზო-უკვლოდ დაიკარგა.

ომის პირველივე დღეებში გაიწვიეს ჯარში ჯამლეტ ხუხაშვილის მამა - შალვა ისაკის ძე, რომელიც მოქმედი ჯარის ქვეით არმიაში მსახურობდა. 1942 წელს ყირიმის ცხელ ბრძოლებში კაპიტანი შ.ი. ხუხაშვილი მძიმედ დაიჭრა მარჯვენა

შალვა ხუხაშვილი

ფეხში. სანბატი, ჰოსპიტლები: შეიძლება ითქვას გაუმართლა - გამოცდილ ქირურგებთან მოხვდა, რომლებმაც ფეხი შეუნარჩუნეს, მაგრამ სიცოცხლის ბოლომდე ინვალიდად დარჩა. პროფესიით ისტორიკოსი იყო, იკავებდა საპასუხისმგებლო თანამდებობებს, მშობლიურ ცხინვალში ოლქის გაზეთის რედაქტორი იყო. გასული საუკუნის 50-იან წლებში, როცა თბილისის ზღვის სახელით ცნობილი უზარმაზარი წყალსაცავი შეიქმნა, რაც მთელი საქართველოსთვის მნიშვნელოვანი მოვლენა იყო, ომის ვეტერანი, ორდენ-

ოსანი და პატივცემული შალვა ხუხაშვილი მის პირველ დირექტორად დანიშნეს. იგი 1975 წელს გარდაიცვალა.

ფრონტზე ჯამლეტ ხუხაშვილის ბიძებიც იბრძოდნენ დედის და მამის მხრიდან. მათ შორის იყო პენცინ ისაკის ძე

ხუხაშვილი, რომელიც 1942 წელს ყირიმში უგზო-უკვლოდ დაიკარგა. ომის მონაწილეები ჯამლექ ხუხაშვილის და ევა ბაბალაშვილის ცნობილი ებრაეული ოჯახის სხვა ნათესავებიც იყვნენ.

ომის სხვადასხვა ფრონტზე ებრაეული გვარის შათაშვილის რამდენიმე წარმომადგენელი იბრძოდა. მათ შორის საქართველოს ებრაეული საზოგადოებრივი სახლის დირექტორის რევაზ შათაშვილის ნათესავი - უფროსი ლეიტენანტი ისაკ ფილხაზის ძე შათაშვილი, რომელიც ქალაქ ნოვოროსიისკის გათავისუფლებისას, 1943 წლის ოქტომბერში გმირულად დაიღუპა. 1909 წელს დაბადებული გვარდიის ეფრეიტორი ივანე (ვანო) ალექსის ძე შათაშვილი ყირიმში იბრძოდა, იცავდა კავკასიას, შემდეგ კი სტალინგრადის ბრძოლაში მონაწილეობდა. მიღებული აქვს საბრძოლო ჯილდოები, მათ შორის მედლები „სიმამაცისთვის“, „სტალინგრადის დაცვისთვის“.

ომის პირველივე დღეებიდან ფრონტზე იმყოფებოდა 1905 წელს დაბადებული მიხეილ არონის ძე შათაშვილი. ცნობილია, რომ მამაცი მებრძოლი სამამულო ომის I ხარისხის ორდენით და მედლებით იქნა დაჯილდოვებული, გვარდიის წითელარმიელი გიორგი არშლევის ძე შათაშვილი არმიაში 1942 წელს გაიწვიეს, 18 წელი რომ შეუსრულდა. ხანმოკლე კურსების შემდეგ გუშინდელი სკოლის მოსწავლე ფრონტზე გააგზავნეს. ვაჟკაცობისთვის გ. ა. შათაშვილი დააჯილდოვეს მედლით „სიმამაცისთვის“. შათაშვილების გვარიდან ომის წლებში იბრძოდა ვაჟკაცი მეომარი აბრამ დავითის ძე შათაშვილი.

წიგნის მომზადებისას, ებრაულ კულტურულ-საგანმანათლებლო ცენტრში „26 საუკუნე“, ქართულენოვანი გაზეთის „ჟამი ერთობისა“ რედაქტორის, ისტორიულ მეცნიერებათა დოქტორის ზაირა დავარაშვილის კაბინეტში შემოხვევით შევიტყვე, რომ მისი რამდენიმე ახლო ნათესავი ომის აქტი-

ური მონაწილე იყო. მისი ბიძა - აბრამ იცხაკის ძე პაატაშვილი ჯარში 1941 წელს გაიწვიეს. ქერხთან კონტრშეტევის დროს დაიჭრა, სისხლისგან იცლებოდა, მაგრამ გონების დაკარგვამდე იცავდა თავს. ომის შემდეგ ეკონომისტად მუშაობდა. 4 შვილის მამა ადრე გარდაიცვალა - 39 წლის ასაკში. მისი ერთ-ერთი ვაჟი - ვახტანგ პაატაშვილი - მათემატიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორია. ასევე მათემატიკურ მეცნიერებათა დოქტორი და პროფესორია ერთ-ერთი მისი უმცროსი ქალიშვილი - ლილი აბრამის ასული, რომელიც ახლა გერმანიაში ცხოვრობს.

ომის დაჯილდოვებულ მონაწილეთა შორის დავარაშვილების გვარის კიდევ რამდენიმე წარმომადგენელი აღმოვაჩინე. ესენი არიან ორდენოსნები: 1920 წელს დაბადებული ეფრემ აბრამის ძე, ლეიტენანტი, დაჯილდოვებულია წითელი ვარსკვლავის და სამამულო ომის II ხარისხის ორდენებით, მედლით „კავკასიის დაცვისთვის“; აბრამ ზაქარიას ძე 1920 წელს დაბადებული, სამამულო ომის II ხარისხის ორდენი; აკაკი მოსეს ძე 1918 წელი, სამამულო ომის II ხარისხის ორდენი; ალექსანდრე დავითის ძე 1913 წელი, სამამულო ომის II ხარისხის ორდენი; აკაკი მოსეს ძე 1918 წელი, სამამულო ომის II ხარისხის ორდენი; ილია ზაქარიას ძე 1912 წელი, სამამულო ომის II ხარისხის ორდენი; მიხეილ იაკობის ძე 1921 წელი, სამამულო ომის I ხარისხის ორდენი; მორდეს ხაიმის ძე 1918 წელი, სამამულო ომის I ხარისხის ორდენი; რუბენ აბნელის ძე 1913 წელი, სამამულო ომის II ხარისხის ორდენი; წითელარმიელმა შალვა მოსეს ძემ 1922.15.12 ფრონტზე წითელი ვარსკვლავის ორდენი და მედალი „სიმამაცისთვის“ დაიმსახურა; წითელარმიელები იოსებ სამუელის ძე, მიხეილ იოსების ძე და შალიკო ირაღის ძე დაჯილდოვებულნი იქნენ მედლით „კავკასიის დაცვისთვის“. ყველა მათგანი დავარაშვილის გვარს ატარებდა.

ომის აქტიური მონაწილე იყო მიხეილ იოსების ძე დავარაშვილი. დაიბადა 1911 წელს სურამში. ჯარში 1941 წლის 23 ივნისს გაიწვიეს. ომობდა ყირიმში, კავკასიაში, სტალინგრადში. ორჯერ დაიჭრა, მიღებული ჰქონდა საბრძოლო ჯილდოები. სამწუხაროდ მსროლელთა 61-ე დივი-

ზიის უფროსი სერჟანტის მ. ი. დავარაშვილის მომდევნო ბედი უცნობია. უგზო-უკვლოდ დაკარგულთა შორის ითვლებიან: გაბრიელ მოშე-ხაიმის ძე, რიგითი ბესარიონ ხაიმის ძე (დაიღუპა 1941 წელს), რიგითი ბესკა აბრამის ძე (უგზო-უკვლოდ დაიკარგა 1943 წელს); სერჟანტები ვანო ისაკის ძე (უ. დ. 1942 წელს), ხაიმ ხაიმის ძე (უ.დ. 1942 წელს), სიმონ ისაკის ძე (უ.დ. 1943 წელს), რიგითები სიმონ ხაიმის ძე და შალვა ბეხორის ძე - ორივე 1943 წელს მოკლეს, აბრამ დავითის ძე (1905-1943) - ყველა მათგანი ასევე დავარაშვილი იყო. თბილისელმა ისკა აბრამის ძე ელიაშვილი, ასევე ზაირა დავარაშვილის ნათესავმა, მთელი ომი გაიარა და სახლში ინვალიდად დაბრუნდა. გარდაიცვალა 1967 წელს.

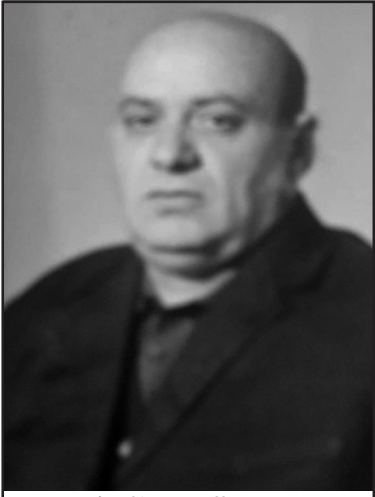
ფრონტზე იბრძოდნენ ჩვენს ქვეყანაში თავისი კეთილი საქმეებით კარგად ცნობილი საქართველოს დამსახურებული ჟურნალისტის მერაბ შალვას ძე ჩანჩალაშვილის ნათესავებიც. ძმები ილია და შალვა ჩანჩალაშვილები

ომის პირველი თვეებიდან იბრძოდნენ, ომის ქურის ეკლიანი გზა გაიარეს. ილია შალვას ძე - მერაბის ბაბუა და ბაბუის ძმა - შალვა შალვას ძე სახლში გამარჯვებით დაბრუნდნენ. პირველი 1960 წელს გარდაიცვალა, უმცროსი - შალვა კი 1945 წელს. 40 წლისაც არ იყო.

ძმები ილია და შალვა ჩანჩალაშვილები

ომში იბრძოდა მერაბის ბიძა- არონ გაბრიელის ძე ელი-შაკოვი (1922 - 1985). 19 წლისა ჩაერთო სასიკვდილო ბრძოლაში მტერთან, მსროლელთა 224-ე ქართული დივიზიის შემადგენლობაში, რომლის მებრძოლთა უმრავლესობა ქერჩი-ფეოდოსიის სადესანტო ოპერაციის (25.12.1941 – 02.01.1942) პერიოდში დაიღუპა. ერთ-ერთ ბრძოლაში, ნადმის ნამსხ-

არონ ელიშაკოვი

ვრეკმა მარჯვენა ფეხი დაუზიანა. საბედნიეროდ, არონ ელიშაკოვი გამოჯანმრთელდა, მაგრამ სიცოცხლის ბოლომდე ინვალიდად დარჩა, ძლიერ კოჭლობდა. მამაცი მეომარი დაჯილდოვებული იქნა სამამულო ომის I ხარისხის ორდენით და მედლით „სიმამაცისთვის“.

ბატონ მერაბის კიდევ ერთი ნათესავი - დანიელ ილიას ძე ელიშაკოვი ომში რიგითი იყო, კავკასიისთვის ბრძოლაში დაიღუპა 1943 წლის სექტემბერში. გრანდიოზულ ბრძოლაში კავკასიისთვის მერაბ

შალვას ძე ჩანჩალაშვილის კიდევ ოთხი ახლო ნათესავი მონაწილეობდა - ელიშაკოვები. ყველა მათგანს სერჟანტის წოდება ჰქონდა და ყველანი უზო-უკვლოდ დაკარგულებად ითვლებოდნენ: აბრამ მეირის ძე (1943 წ., ნოემბერი), არსენ მორდესის ძე (1944 წ., თებერვალი), ისაკ დავითის ძე (1942 წ., აპრილი) და ექვთიმე მორდესის ძე (1943 წ., სექტემბერი).

მედალ “კავკასიის დაცვისთვის” დაჯილდოვებულთა სიაშია მე-15-ე სამხედრო სარკინიგზო ბატალიონის წითელარმიელი სარდიონ ალექსის ძე ჩანჩალაშვილი. გამორიცხული არ არის, რომ სახელი და მამის სახელი შეცდომითაა დაწერილი. ეს სავსებით შესაძლებელია. 1919 წელს დაბადებული მამაცი მეომარი სარდიონ ალექსის ძე ჩანჩალაშვილი წითელი არმიის რიგებში 1938 წლიდან მსახურობდა. ფაშისტებთან ბრძოლაში ომის პირველ თვეებში ჩაერთო. იგემა უკან დახევის სიმწარე და გამარჯვების სიხარული. იაკობ ჩანჩალაშვილი - მეორე ბელორუსული ფრონტის გვარდიის 43-ე საშტურმო საავიაციო პოლკის ზემდეგი იყო, ამ ფრონტს 1944 წლიდან ლეგენდარული სარდალი საბჭოთა კავშირის მარშალი კ. კ. როკოსოვსკი მეთაურობდა, პოლკი ბერლინის აღებაში მონაწილეობდა. დაჯილდოვებული იქნა საბრძოლო მედლებით. სამწუხაროდ, ი. ს. ჩანჩალაშვილზე ცოტა რამ ვიცით.

31 წლის აბრამ შაბათის ძე ჩანჩალაშვილი კარგად იყო ცნობილი ომამდელ თბილისში თავისი კეთილი საქმეებით. კარგი ფეხბურთელის რეპუტაცია ჰქონდა. მოქმედ არმიაში საქართველოს დედაქალაქის კიროვის რაიონის სამხედრო კომისარიატმა 1942 წლის მარტში გაიწვია. მსახურობდა 63-ე არმიის ცალკეულ მექანიზირებულ ბატალიონში, რომელიც 1942 წლის 10 ივლისს შეიქმნა. ამ არმიის მეომრები მამაცად იბრძოდნენ. 1942 წლის 4 ნოემბერს დანაყოფს პირველი დამრტყმელი გვარდიული არმია დაერქვა, რომელსაც საბჭოთა კავშირის გმირი სახელგანთქმული სარდალი გენერალ-პოლკოვნიკი ვ. ი. კუზნეცოვი მეთაურობდა. იმ დროს ეს არმია საბრძოლო მოქმედებებს ჩრდილოეთ-დასავლეთ ფრონტზე აწარმოებდა, მოსკოვსა და ლენინგრადს შორის. საარქივო მასალებში 1942 წელს დაჯილდოვებულთა სია აღმოვაჩინე, რომელშიც აბრამ შაბათის ძე ჩანჩალაშვილია მოხსენიებული. ერთი წლის მანძილზე ის ორჯერ დააჯილდოვეს: მედლით „სიმამაცისთვის“ (ჩანაწერის ნომერი - 22300440) და სამამულო ომის II ხარისხის ორდენით (ჩანაწერის ნომერი - 1510607810).

სამამულო ომის
II ხარისხის
ორდენი

იმავე სიაში ნახსენებია ელიშაკოვების გვარის ორი მეომარი. არონ იაკობის ძე ელიშაკოვი ცხინვალში 1908 წელს დაიბადა. მის ჯილდოებს შორისაა სამამულო ომის II ხარისხის ორდენი, მედალი „სამხედრო დამსახურებისთვის“. გამოცდილი ჯარისკაცი მიხეილ ილიას ძე ელიშაკოვი ომს საკადრო ნაწილებში შეხვდა, დაჯილდოვებული იქნა სამი საბრძოლო მედლით და სამამულო ომის II ხარისხის ორდენით. იგი თბილისში 1913 წელს დაიბადა.

ფრონტიდან გამარჯვებული და უვნებელი დაბრუნდა მერაბ ჩანჩალაშვილის მეზობელი ასაფ (ასე) ნასიმის ძე ჯანიმანოვი (1910-1980) ასე ძია, როგორც მას მიმართავდნენ, ყოველთვის მზად იყო დახმარება გაეწია ყველა მეზობელისა და ნათესავისთვის. სამწუხაროდ მას და მის ოჯახს არ მიეცა

ასაფ ჯანიმანოვი

საშვალემა მშვიდად გაეგრძელე-
ბინა ცხოვრება, „ხალხის მტერის“
ბრალდებით სხვა ერებთან ერთად
მათაც მიწვდა შინსახკომის რეპრე-
სიები, ის და ყველა ირანელი წარ-
მოშობის ებრაელი (რომლებსაც
ჩვენში ლახლუხებს ეძახიან) 50-
ანი წლების ბოლოს გაუფრთხილე-
ბლად, ყოველგვარი მომზადების
გარეშე ერთ ღამეში გამოყარეს
სახლებიდან, შეყარეს სასაქონლო
ვაგონებში და გადაასახლეს ყაზა-
ხეთის ტრამალებში. მგზავრობის
დროს აუტანელი სიცივის და პი-
რობების გამო ადგილამდე ყველამ

ვერ ჩააღწია. დაასახლეს რეზერვაციაში, რომლის დატო-
ვების უფლება არ ჰქონდათ, პირობები კი სიმკაცრით არ
ჩამოუვარდებოდა გერმანული კონცლაგერისას.

სტალინის სიკვდილის შემდეგ მათ მიეცათ უფლება
დასახლებულიყვნენ ყაზახეთის ქალაქებში, აქედან გაჩნდა
თბილისელი ებრაელების დიდი თემი ქალაქ ალმაატაში, სა-
დაც დღესაც კი ცხოვრობს რამდენიმე ათეული ოჯახი, დიდი
ნაწილი კი 80-ან წლებში ისრაელში ავიდა. ასე ჯანიმა-
ნოვი 1959 წელს დაბრუნდა თბილისში, მშობლიურ სახლში
და მის სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ ის და მისი ოჯახის
ყველა წევრი ყოველგვარი ბოღმისა და ბოროტების გარეშე
აგრძელებდა სიკეთის კეთებას. დაკრძალულია ვარკეთილის
ებრაულ სასაფლაოზე...

კავკასიისთვის ბრძოლის ერთ-ერთი აქტიური მონაწილე
იყო თბილისის მკვიდრი კინოსტუდია „ქართული ფილმის“
წამყვანი კინოოპერატორი ნიკოლოზ ნაგორნი. 43 წლის
ასაკში იგი მოხალისედ წავიდა ფრონტზე თავის განუყრელ
კინოკამერასთან ერთად, რომელზეც აფიქსირებდა კავკა-
სიისათვის ბრძოლების უნიკალურ კადრებს. ომის დამ-
თავრების შემდეგ იგი კვლავ აგრძელებდა დაუღალავ შრო-
მას კინოსტუდია „ქართულ ფილმში“ სადაც გახდა წამყვანი
ოპერატორი. 1967 წელს მიენიჭა საქართველოს კულტურის

დამსახურებული მოღვაწის წოდება. საბრძოლო ჯილდოების გარდა ნიკოლოზ ნაგორნი დაჯილდოვებული იყო შრომის წითელი ორდენით.

მამის კვალს გაყვა მისი ვაჟი იგორ ნაგორნი (1933-2020), რომელიც საქართველოს ტელევიზიის დაარსების პირველი დღიდან ნახევარ საუკუნეზე მეტხანს მუშაობდა ტელეოპერატორად. იგი იყო მრავალი საერთაშორისო კინო და ტელე ფესტივალების მონაწილე. მას, როგორც მის მამას, მინიჭებული ჰქონდა საქართველოს კულტურის დამსახურებული მოღვაწის წოდება.

ძალიან გამიმართლა ჩემი ჟურნალისტური მოღვაწეობის დასაწყისში. გაზეთ „Вечерний Тбилиси“-ს რედაქციაში ჩემი კეთილი დამრიგებლები იყვნენ ფრონტელები - ორდენოსნები, ლენინგრადის 872 დღიანი დაცვის მონაწილეები ილია მოსეს ძე ბრინერი და სემიონ ვლადიმერის ძე სვერდლინი. პირველი პასუხისმგებელი მდივანი იყო, მეორე კი ქალაქის მეურნეობის განყოფილების გამგე. ჩემთვის ორივე დიდი ავტორიტეტი იყო და არა მარტო ჟურნალისტიკაში, ისე მესაუბრებოდნენ, როგორც თავის ტოლს, რაც მაკვირვებდა და მახარებდა. ყოველთვის ვცდილობდი სიყვარულით და ერთგულებით მეპასუხა.

ს.ვ. სვერდლინთან თანაავტორობაში გამოვეცი ხატოვანი ბუკლეტი „საბჭოთა საქართველო“, რომელიც იმ წლებში სსრკ-ს რესპუბლიკებს შორის საუკეთესოდ აღიარეს. მე და ილია ბრინერი განუყრელები ვიყავით, კარგად ვიცნობდი მის ოჯახს. სიცოცხლის ბოლო წლები მისთვის განსაკუთრებით მძიმე იყო. თუმცა, ებრაული საქველმოქმედო ორგანიზაციის - ხესედის თანამშრომლები ზრუნავდნენ მასზე, მაგრამ მარტოობა ტანჯავდა. მისი მეუღლე - მშვენიერი სოფია ტაგერი, ექიმი, უკვე გარდაცვლილი იყო, ქალიშვილი მარინა კი ოჯახთან ერთად აშშ-ი ცხოვრობდა. ხშირად მივდიოდი მასთან სახლში, სატელეფონო საუბრების გარეშე კი ერთი საღამოც არ გადიოდა. 2009 წელს 92 წლის ილია მოსეს ძე ბრინერი უკანასკნელ გზაზე გადავიდა. დაკრძალულია ნავთლუდის ებრაულ სასაფლაოზე.

ვახსენე რა საქველმოქმედო ორგანიზაცია ხესედი მინდა მადლიერებით მოვიხსენიო ჯოინთის და სოხნუთის წარმო-

მადგენლობები საქართველოში, თბილისის ებრაული სახელი და მასთან არსებული ორგანიზაციები ხესედი, „კლუბი 26 საუკუნე“. ამ ორგანიზაციებს დიდი წვლილი მიუძღვით მთელს საქართველოში ომის ვეტერანებისა და მათი ოჯახებისთვის გაწეული თანადგომისა და საქველმოქმედო საქმიანობისათვის, ამ გაჭირვებულ და არასტანდარტულ სიტუაციაში მათი ხალმძღვანელობა და ყველა თანამშრომელი ახერხებს დაამყაროს უშუალო კონტაქტი ყველა ვეტერანის ოჯახთან და გაიზიაროს მათი ყოველდღიური პრობლემები. ბარაქალა და მადლობა მათ.

„Вечерний Тбилиси“ -ს მშობლიურ რედაქციას ისევ მოვიგონებ და „ინფორმაციის მეფე“ გრიგორი ლევინს გავიხსენებ, რომლის გვარის 9 წარმომადგენელი იბრძოდა ფრონტზე. გამიმართლა, რომ კიდევ ერთი ფრონტელის, მრავალი საბრძოლო ჯილდოთი დანუსხულ პოლკოვნიკ იური ივანის ძე ბენის მეგობარი ვიყავი. ის „მრისხანე“ უწყებაში მსახურობდა - საქართველოს სსრ-ს „კვბ“-ში ყოვლისშემძლე თავმჯდომარის თანაშემწე იყო. ჟურნალისტი და მწერალი ბევრ რჩევას მაძლევდა ჩემს საქართველოს გენერლებისადმი მიძღვნილ წიგნებზე, გამუდმებით ინტერესდებოდა გენერლების სახელების ჩემი ძიების პროცესით, უადვილებდა ამ თემაზე ჩემს სტატიებს სამხედრო ცენზურის გავლას, რომელიც იმ წლებში აბსურდამდე მიდიოდა. გვერდი-გვერდ ვცხოვრობდით და ხშირად ვნახულობდი, განსაკუთრებით ბოლო წლებში, როცა უკვე სიარული უჭირდა. საქართველოს გენერლებზე ჩემი მორიგი წიგნის გამოცემისთანავე 2000 წელს, იური ბენმა მასზე პირველი რეცენზია დაწერა და წინასწარ დაურეკა თხოვნით გაზეთ „საქართველოს რესპუბლიკის“ მთავარ რედაქტორ ალექო ასლანიშვილს, რათა რეცენზია ოპერატიულად გამოექვეყნებინათ. იური ბენი ხშირად გამოდიოდა პრესაში. რამდენიმე წიგნის ავტორია. ყველაფერს ფსევდონიმით „ი. ბენიძე“ აქვეყნებდა.

საფრონტო კორესპონდენტი და მამაცი მეომარი იყო პოდპოლკოვნიკი ი. მ. კეზერაშვილი. თავიდან ბოლომდე მონაწილეობდა კავკასიისთვის ბრძოლაში. შთამომავლებს იმ დღეებზე ფასეული მოგონებები დაუტოვა, რომლებშიც თავისი მეგობრების საფრონტო გმირობები აღწერა. იაკობ

კეზერაშვილი მრავალი წელი იყო თბილისის ოფიცერთა სახლთან არსებული სამხედრო მუზეუმის უფროსი, რომელთანაც ყოველთვის იკრიბებოდნენ ომის ვეტერანები.

საქართველოში ცნობილი ჟურნალისტი და მწერალი იყო საფრონტო კორესპონდენტი მ. ბ. ტრასკუნოვი. ომის დროს ამიერკავკასიის ფრონტის შავი ზღვის ჯგუფის ჯარების საფრონტო გაზეთების „ბოევია კრიმსკაია“ და მოგვიანებით „ვპერიოდ კ პობედე“-ს პასუხისმგებელი მდივანი იყო, რომლებიც 4 ენაზე: რუსულად, ქართულად, სომხურად და აზერბაიჯანულად გამოიცემოდა. ტრასკუნოვმა უკანასკნელი ინტერვიუ ჩამოართვა მე-18-ე არმიის ლეგენდარულ სარდალს გენერალ-პოლკოვნიკ კ. ნ. ლესელიძეს, რომელიც მალევე ჯანმრთელობის მდგომარეობის მკვეთრი გაუარესების გამო მოსკოვის სამხედრო ჰოსპიტალში გადაიყვანეს, სადაც 1944 წლის 22 თებერვალს გარდაიცვალა.

საქინფორმის განყოფილების გამგის თანამდებობაზე ყოფნისას (მაშინ ამ სააგენტოს „გრუზტაგი“ ეწოდებოდა) მარკ ტრასკუნოვი სააგენტოს დირექტორის მოადგილესთან, ჟურნალისტ და მწერალ ზურაბ ლომიძესთან - ფრონტელის შვილთან მეგობრობდა. როცა ომის ვეტერანი, ორდენოსანი, ისტორიულ მეცნიერებათა დოქტორი ტრასკუნოვი გარდაიცვალა, ის თბილისში, ნავთლუღის ებრაულ სასაფლაოზე დაკრძალეს. შემდეგ მისი ოჯახი მოსკოვში გადაბარგდა. ეს სსრკ-ს დაშლის შემდეგ მოხდა, მას შემდეგ მისი ქალიშვილი ანნა მარკის ასული თბილისში მამის დაბადების დღეზე ყოველწლიურად ჩამოდის. როგორც წესი, ის ყოველთვის ზურაბ ლომიძის სტუმართმოყვარე ოჯახში ჩერდება ხოლმე...

დავით ბააზოვის დიდი და ცნობილი ებრაული ოჯახიდან, რომლის მრავალმა წევრმაც 30-იან წლებში შსსკ-ს ინკვიზიციის წისქვილი გამოიარა, მეორე მსოფლიო ომის ველებზე ბევრი იბრძოდა. მათ შორის ჩემი უფროსი ძმის

კლასელის და ჩემი მეგობრის, საქართველოს სახელმწიფო პრემიის ლაურეატის (2015 წ.), პოეტის, თარჯიმნის და მწერლის ნათან ბააზოვის რამდენიმე ნათესავი. მათ შორის ჰაში ბესარიონის ძე ბააზოვი, რომელიც ჯარში 1941 წლის აგვისტოში გაიწვიეს და რამდენიმე თვეში ყირიმის ყველაზე ცხელი ბრძოლების წიაღში მოხვდა. 1942 წლის თებერვალში კ. ბააზოვი უგზო-უკვლოდ დაიკარგა. ასევე უგზო-უკვლოდ დაიკარგა აბრამ ბააზოვი და ძმები ბააზოვები ცხინვალიდან: ფაფაშა სამუელის ძე - მოსკოვისთვის ბრძოლაში, მისი უმცროსი ძმა იოსები კი 1943 წელს კავკასიის მთისწინეთში. დანიილ მოსეს ძე ბააზოვი 1940 წლის 14 ოქტომბრიდან იმყოფებოდა წითელი არმიის რიგებში. მაშინ ებრაელი ჭაბუკი ქარელიდან 21 წლის იყო. გმირობისთვის და სიმამაცისთვის დანიელ ბააზოვი დაჯილდოვებული იქნა წითელი ვარსკვლავის ორდენით და მედლებით, მათ შორის „სიმამაცისთვის“. ხანანო შამილის ძე ბააზოვი 1913 წელს ქალაქ გორში დაიბადა. მამაცი მეომარი ერთ წელიწადში ორჯერ დააჯილდოვეს, მათ შორის სამამულო ომის I ხარისხის ორდენით.

სწორედ ომის თემამ დამაახლოვა გულითად ადამიანთან, რესპუბლიკური გაზეთის „სოფლის ცხოვრება“ რედაქტორთან მიხეილ დანიელის ძე დავითაშვილთან, რომელთანაც მისი სიცოცხლის ბოლო დღემდე ვმეგობრობდი. ამავე თემამ დამამეგობრა არაჩვეულებრივ ადამიანთან საქართველოს სსრ-ს მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსთან მიხეილ ხანანაშვილთან, რომელსაც 2021 წელს 89 წელი შეუსრულდა.

მიხეილ დავითაშვილი ოჯახთან ერთად

მისი დიდი ოჯახიდან ომის ფრონტებზე იბრძოდნენ არტილერიტები დანიელი, ეფრემი და ქვეითი გაბრიელ ხანანაშვილი, რომელიც მცირე მიწაზე ომობდა. აი რა მომიყვა ბატონმა მიხეილმა:

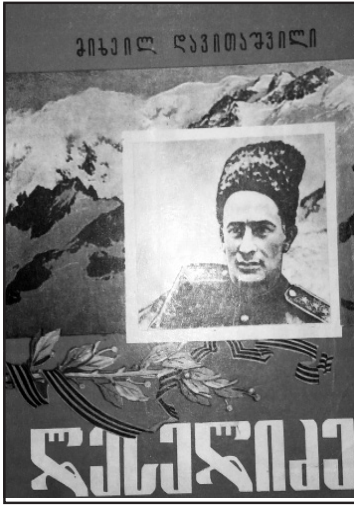

„მაშინ 12 წლის ვიყავი. მიმა ძიას სახლში შემთხვევით აღმოვჩნდი. გამოცდილ ფრონტელს აღფრთოვანებული თვალებით ვუყურებდი. საკაცით შემოიყვანეს. ტკივილგამაყუჩებლები არ შეველოდა. მაგრამ მაინც გამიღიმა მე, ბიჭს...“. მალე მიხეილ დავითაშვილს დიაბეტი განუვითარდა, ფრონტზე მიღებული იარა მთელი ცხოვრება აწუხებდა. მხოლოდ ახლობლების და ნათესავების ვიწრო წრემ იცოდა, როგორ იტანჯებოდა ამის გამო მთელი ცხოვრება.

დღეს აღბათ ერთეულებს თუ ახსოვს, რომ იგი ომამდე საქართველოს რუსულენოვან გაზეთში „ზარია ვოსტოკა“ მუშაობდა. ომის პირველ დღეს, კვირას, 1941 წლის 22 ივნისს მ. დ. დავითაშვილი სამსახურებრივ მივლინებაში იმყოფებოდა. დაუყოვნებლივ დაბრუნდა სახლში და უკვე ორშაბათს, შეირობინა რედაქციაში, ჩააბარა მასალა და პირდაპირ სამხედრო კომისარიატში წავიდა, სადაც უკვე იდგა თბილისელი ბიჭების რიგი. ასე მოხვდა მოქმედ არმიაში. მალე კი გაზეთების ფურცლებზე მისი პირველი საფრონტო მასალები გაჩნდა.

ყირიმი. 1942 წელი, მაისი. 398-ე მსროლელთა დივიზია უზარმაზარი დანაკარგებით იხევს უკან, ძლივს აკავენს ფაშისტებს, 10 კილომეტრში კი უკვე ზღვა მოსჩანს. სწორედ მაშინ დანიშნეს მ. დავითაშვილი, როგორც უშიშარი და გამოცდილი ოფიცერი, 821-ე მსროლელთა პოლკის პირველი ბატალიონის პოლიტკომისრად. დაბალი, სუსტი, მაგრამ გამბედავი კომისარი, ხელში აწეული პისტოლეტით გაუძღვა მეომრებს მორიგ იერიშზე... ნაღმების აფეთქებების და სროლის ყიჟინის ფონზე, როცა ველზე დაჭრილი იწვა, ქართულად წარმოთქმული გახარებული „ვაშა“ გაიგონა და გონება დაკარგა. ფეხში ნამსხვრევით მიღებული ჭრილობა სერიოზული აღმოჩნდა. ცხოვრების ბოლომდე ინვალიდად დარჩა.

ამ მამაცი ფრონტელი მეომრის და მადალპროფესიული ჟურნალისტის კეთილ საქმეებზე დიდხანს შეიძლება მოვყვეთ. ჩვენ, ჟურნალისტები, „ფუტკარს“ ვეძახდით. არც დასვენება იცოდა, არც სიმშვიდე. რთული სარედაქტორო დატვირთვის გარდა მიხეილ დანიელის ძე საკმაოდ აქტიური ადამიანი იყო, მონაწილეობდა ომის ვეტერანების თითქმის ყველა საზოგად-

დოებრივ ღონისძიებაში, მისთვის ამ წმინდა თემას ასობით პუბლიკაცია და სტატია მიუძღვნა. თავისი მთავარი წიგნი - მე-18-ე არმიის სახელგანთქმულ გენერალ-პოლკოვნიკ კ. ნ. ლესელიძეზე დაწერა, სიცოცხლის ბოლომდე მეგობრობდა მის ოჯახთან. მოხარული ვარ, რომ მიხეილ დავითაშვილმა თავისი გულწრფელი მეგობრობის პატივი მარგო. წიგნზე მუშაობისას მე მას გარკვეული ფაქტების მოძიებაში დავეხმარე (გენერალი ლესელიძე ჩემი ოჯახის ნათესავი იყო) და ომის დროინდელი იშვიათი ფოტოსურათი ვაჩუქე - 1943 წლის ნოემბრით დათარიღებული, ნოვოროსიისკის გათავისუფლების შემდეგ გადაღებული, რომელიც 1963 წლის ზაფხულში ლ. ი. ბრეჟნევმა თავისი საყვარელი და პატივცემული სარდლის ვაჟს - ოთარი ლესელიძეს გამოუგზავნა და რომელიც მ. დ. დავითაშვილმა სიხარულით მოათავსა თავის წიგნში...

ჩემდამი კეთილი დამოკიდებულების გამო ყოველთვის დიდი პატივისცემით და მადლიერებით ვიხსენებ ბრწყინვალე ჟურნალისტს, მწერალს და „ლიტერატურული გაზეთის“ საკუთარ კორესპონდენტს ედუარდ ელიგულაშვილს, რომელშიც იშვიათად ერწყმოდა ერთმანეთს სუფთა და უბრალო ადამიანური სიყვარული. ყოველთვის ყურადღებიანი იყო მეორე მსოფლიო ომის დროის თემასთან და ყოველთვის აღნიშნავდა ჩემს პუბლიკაციებს ამ თემაზე. და აი, მხოლოდ ახლა, საარქივო მასალებზე მუშაობისას აღმოვაჩინე მისი ოჯახის ნათესავები, რომლებზეც არასოდეს არაფერი უთქვამს. ესენი არიან სტალინგრადის ბრძოლის აქტიური მონაწილეები - ოფიცრები ბენიამინი იოსების ძე და არკადი დავითის ძე ელიგულაშვილები, ორივე ქუთაისიდან.

ფაშისტებს ებრძოდნენ ჩემი კოლეგის და მეგობრის, არაჩვეულებრივი მიშა ფიხხაძის ნათესავები, რომელიც ჩვენი უახლოესი ურთიერთობის წლებში საკავშირო გაზეთის

«Лесная промышленность»-ის საკუთარი კორესპონდენტი იყო, ახლა ისრაელში ცხოვრობს. ომის ერთ-ერთი აქტიური მონაწილე იყო მისი ნათესავი ხაიმ ფიხხადე.

სტალინგრადის ბრძოლა! რამდენია მასზე დაწერილი, მოყოლილი, გადაღებული... სწორედ იქ და კავკასიისთვის ბრძოლაში წყდებოდა არამარტო სსრკ-ს, არამედ პროგრესიული კაცობრიობის და ებრაელი ერის ბედი - იარსებებს ის თუ არა? ზემოთ უკვე აღვნიშნე - მეორე მსოფლიო ომში ებრაელების როლი ჯერ ბოლომდე არ არის შესწავლილი, კერძოდ, ქართველი ებრაელების წვლილი ფაშისტური გერმანიის განადგურებაში. მე შეძლებისდაგვარად მხოლოდ პატარა ნაწილი ჩამოვთვალე, მათი გმირობა კავკასიისთვის უმძიმეს და სისხლისმღვრელ ბრძოლაში, როცა მტერი უკვე ხმამაღლა აკაკუნებდა თავისი ავტომატებით ჩვენი სახლების ფანჯრებსა და კარებში. ყოველგვარი პათოსის და გაზვიადების გარეშე შემიძლია გავუსვა ხაზი საქართველოს ებრაელების საერთო სწრაფვას ქვეყნის ყველა მოქალაქესთან ერთად უნგრეველ კედლად დამდგარიყვნენ უმოწყალო მტრის გზაზე. ასევე იყო სტალინგრადში. ამ ბრძოლაში ასობით ქართველი ებრაელი მონაწილეობდა.

ჩემს ხელთ აღმოჩნდა ამ გრანდიოზულ ბრძოლასთან დაკავშირებული ჩანაწერები. ჩემი მეზობლის, ყოფილი კოლეგისა და მეგობრის რობერტ ჩიკვაშვილის ნათესავმა შთამომავლებს იმ მრისხანე დღეების უნიკალური მოგონებები დაუტოვა. საუბარია სტალინგრადის ბრძოლის აქტიურ მონაწილეზე - რუბენ შაბათის ძე ჩიკვაშვილზე, რომელიც 780-ე მსროლელთა პოლკში ქვემეხის 76-ე ქვედანაყოფს

მეთაურობდა. იმ პოლკში არაერთი ქართველი ებრაელი მსახურობდა: იარალის მტენავი ხაიმ ენუქაშვილი, ჭურვების მომწოდებელი ისხაკ თავდიდიშვილი, მსროლელები მაისე ლევიაშვილი, ეფრემ ხანანაშვილი, გაბო ჩახვაშვილი, ყველასთვის საყვარელი მასხარა, ოცეულის მზარეული სერჟანტი ილუშა ჩიკვაშვილი, მუსიკალური ოცეულის მეთაური, მხიარული მუსიკოსი კორიკ შაულოვი და სხვები.

1942 წლის ივლისი. რუბენ ჩიკვაშვილის პოლკი, სადაც იგი მსახურობდა დონის მარცხენა ნაპირზე იმყოფებოდა. პოლკის საბრძოლო ამოცანა - არ მისცენ მტერს ვოლგისაკენ, სტალინგრადისკენ გარღვევის საშუალება. სწორედ იმ ცხელ დღეებში განსაკუთრებით გამოიჩინა თავი გარიკ გორელაშვილმა, რომელმაც ერთი დღის განმავლობაში პირდაპირი დამიზნებით გამოიყვანა მწყობრიდან 4 გერმანული ტანკი და 20-მდე ჯარისკაცი და ოფიცერი გაანადგურა. გვერდიგვერდ მამაცად ებრძოდნენ მტერს ხაიმ ენუქაშვილი და ისხაკ თავდიდიშვილი. არ ჩამორჩებოდნენ მათ მსროლელები მაისე ლევიაშვილი და ეფრემ ხანანაშვილი, რომლებიც ავტომატებიდან ცეცხლს ასხამდნენ მტრულ სამიზნეებს. 1942 წლის 26 ივლისს პოლკმა ორი შეტევა მოიგერია. თუმცა ძალები არათანაბარი იყო. პოლკი იძულებული გახდა დიდი დანაკლისით დაეთმო თავდაპირველი პოზიციები. ერთ-ერთი გამოსტომის დროს გაბო ჩახვაშვილმა შეუმჩნევლად შეძლო ფრიცებთან გადასვლა და მათ სანგრებს ყუმბარები დაუშინა. ჭეშმარიტი სიმამაცე!

მდგომარეობა უფრო გართულდა 1942 წლის აგვისტოში. განსაკუთრებით დიდ უსიამოვნებებს უქმნიდნენ სტალინგრადის დამცველებს ფაშისტური ფასკუნჯები, რომლებიც გამუდმებით ბომბავდნენ საბჭოთა მოწინავე პოზიციებს.

ფაშისტებმა ჩვენი დაცვის გარღვევა რამდენიმე ადგილას მოახერხა და წნეხი გააძლიერა. ჩვენებს თითქოს ძალები ელეოდათ. ერთი მეორეს მიყოლებით მწყობრიდან გამოდიოდა ტექნიკა,

არ ყოფნიდათ ჭურვები, ტყვიები, ყუმბარები, საკვებზე ხომ საუბარიც ზედმეტია. მაშინ მტერი საბჭოთა ძალებს ჰაერშიც და მიწაზეც ჯაბნიდა. მძიმე ბრძოლები მიდიოდა სოფლებთან მალინოვკა და კარპოვკა, რომლებიც ხელიდან ხელში გადადიოდნენ. მათ გვერდით ფაშისტური აეროდრომი იყო. იქ ნამდვილი ტრაგედია დატრიალდა. ღამის ბრძოლაში სოფელ კარპოვკასთან მტერმა დაღლილების და ძაღვამოცლილების წინააღმდეგ ასზე მეტი ტანკი და თვითმავალი ქვემეხი გამოიყვანა.

ერთ-ერთ ასეთ ბრძოლაში გმირულად დაეცნენ ჩვენი ძმები-თანაპოლკელები გარიკ გორელაშვილი, გაბრიელ ჩახვაშვილი, ხაიმ ენუქაშვილი და ეფრემ ხანანაშვილი. მტერთან ყველა დაპირისპირებაში მონაწილეობდა მათი მხიარული მეგობარი ილუშა ჩიკვაშვილი, რომელიც ყველას მისი მხიარული ხასიათის და რაც მთავარია, გემრიელი საჭმლის გამო უყვარდა. ასეულის მზარეული ყოველთვის ახერხებდა საკვების ბრძოლის წინა ხაზზე მიტანას, უწყვეტი სროლის და დაბომბვების მიუხედავად, ყოველთვის მზად იყო ანეკდოტის მოსაყოლად და ყველაზე რთულ მომენტშიც შეექმლო თანაპოლკელების გამხსნევა. სექტემბერში მტერმა ახალი შეტევა დაიწყო. ამ პოზიციების გადაღახვის შემდეგ ფაშისტები შევიდნენ სტალინგრადში და ბრძოლებს უკვე ქალაქის ქუჩაში აგრძელებდნენ. ავიაციამ უწყვეტლად ბომბავდა საბჭოთა ჯარს. მაგრამ სიჩუმის უიშვიათეს მომენტებში თანამემამულეებთან თავის მუსიკალურ ოცეულთან ერთად ჩნდებოდა ქუთაისელი ებრაელი ზორიკ შაულოვი და საყვარელი მელოდიებით აათმაგებდა უსაზღვროდ დაღლილი მეომრების ძალებს. ერთ-ერთი ასეთი საფრონტო კონცერტის დროს ზორიკ შაულოვი მძიმედ დაიჭრა ნამსხვრევით. 1942 წლის სექტემბრის ბოლოს გერმანელებმა მორიგი იერიში განახორციელეს. მტრის ტანკების ცეცხლმა ჩვენი ქვემეხის დანაყოფი მწყობრიდან გამოიყვანა. ამ ბრძოლაში მძიმედ დაიჭრნენ იცხაკ თავდიდიშვილი და რუბენ ჩიკვაშვილი...“.

მათთან ერთად სტალინგრადის ბრძოლაში ასობით საქართველოს ებრაელი მონაწილეებდა. აი ზოგი მათგანი: ჩიკვაშვილი ბორის დანიელის ძე და რუბენ იოსების ძე - ორივე

დაიღუპა პირველი სტალინგრადში 27.09.1942, მეორე კი ბელორუსიის გათავისუფლებისას, 18.08.1944.

სტალინგრადის ბრძოლის აქტიური მონაწილეები ასევე იყვნენ 1943 წელს დაღუპული უფროსი ლეიტენანტები ჯანაშვილი მიხეილ მოსეს ძე, ელიგულაშვილი ბენო იოსების ძე, იაკობიშვილი ისრაელ ბენ-ისრაელი; ქუთაისელი რიგითები: წიწუაშვილები იონა ჰაიმის ძე და დანიელ გაბრიელის ძე, რიჟინაშვილი მიხეილ გაბრიელის ძე, რომელიც 20 წელი იყო ქუთაისის საშუალო სკოლის დირექტორი, ცხინვალის საშუალო სკოლის დირექტორი მანაშეროვი იოსები მორდების ძე, რომელიც 1943 წელს ტყვეობაში აღმოჩნდა ბელორუსიაში, მერე კი პოლონეთში საკონცენტრაციო ბანაკში იყო - მისი შემდგომი ბედი უცნობია; სოხუმელი ფიჩხაძე ევრემ აბრამის ძე, ახალციხელი გორელაშვილი შალომ ფინხაზის ძე, სურამელი ალელიშვილი დავით მენახის ძე, მირილაშვილი ხაიმ დავითის ძე. ბათუმიდან - ორდენოს-

ანი მიხელაშვილი მენაშე იაკობის ძე (1905-1974), პაკენტრიგერი მოსე აბრამის ძე (1918-1958) და შიხმანი მიხეილ გრიგორის ძე (1905-1984), რომლებიც ბათუმის ებრაულ სასაფლაოზე არიან დაკრძალულნი. სტალინგრადის ბრძოლაში დაიღუპა სამხედრო ექიმი დავით სურამელი. ილია ბუზუკაშვილმა სტალინგრადიდან ბერლინამდე გაიარა გზა. დიას, სტალინგრადი ნამდვილად ფოლადის ქალაქი იყო. ზოგ ახალწვეულს სამხედრო ფიცის დადება პირდაპირ მის სანგრებში მოუწია.

დიდი ხნის წინ ქართული ჟურნალისტიკის პატრიარქმა, მწერალმა ზურაბ ლომიძემ სტალინგრადის ბრძოლაში საქართველოდან წასული მეომრების შესახებ შესანიშნავი წიგნი დაწერა. მან აღწერა სასტიკი ბრძოლა გერმანელების დაბომბვების სასწაულებრივად გადარჩენილი ოთხ სართულიანი საცხოვრებელი სახლისთვის, პენზის ქუჩის 61 ნომერში, რომელიც ისტორიაში „პავლოვის

„პავლოვის სახლი“

სახლის“ სახელით შევიდა და რომელსაც გვარდიის მე-13-ე მსროლელთა დივიზიის გადარჩენილი მეზობლები სერჟანტ იაკოვ ფიოდორის ძე პავლოვის თაოსნობით იცავდა. 6 ეროვნების 24 მეომარი მტკიცედ იცავდა თავს ამ სახლში, იგერიებდნენ ფაშისტების უწყვეტ იერ-

იშებს და შენობას 1942 წლის 27 სექტემბრიდან 1943 წლის 12 მარტამდე ინარჩუნებდნენ. 1945 წლის 27 ივნისს იაკობ პავლოვს (1917 – 1981) საბჭოთა კავშირის გმირის წოდება მიენიჭა. 24 მამაც მეომარს შორის იყვნენ მეზობლები საქართველოდან - ქართველი სტაფანოშვილი, აფხაზი ცუგბა და ებრაელი მოშიაშვილი.

არანაკლებ საინტერესოა მისი ნათესავის ქარელელი დანიელ მოშიაშვილის ბედი – რომელიც გმირულად იბრძოდა სტალინგრადში. დანიელ მოშიაშვილი დაიბადა 1919 წელს, ჯარში კი 1938 წელს გაიწვიეს.

გამოიარა ფინეთის ომი, რომლის დამთავრების შემდეგ სახლში აპირებდა დაბრუნებას, როცა გერმანიასთან დაიწყო ომი. ნაღმმტყორცნელთა პოლკის ზემდევის წოდებაში ჩაერთო ფაშისტებთან სასიკვდილო ბრძოლაში, ერთ-ერთი ბრძოლის დროს დაიჭრა და ჰოსპიტალში იწვა. შემდეგ მოსკოვის დაცვაში მონაწილეობდა. მერე კი იყო სტალინგრადის ეპოპეა. კვლავ დაიჭრა. 1943 წლის თებერვალში მწყობრში დაბრუნდა. ისევ ბრძოლა. 1944

დანიელ მოშიაშვილი

წლის აგვისტოში მესამედ დაიჭრა, მაგრამ ამჯერად მძიმედ. ნაღმის ნამსხვრევებმა მარჯვენა ფეხი დაუზიანა. არსებობდა ამპუტაციის რისკი, მაგრამ გაუმართლა. თუმცა სიცოცხ-

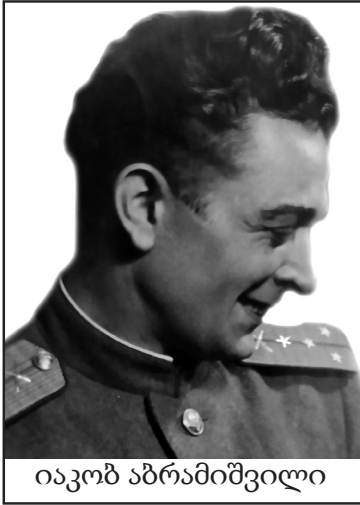
ლის ბოლომდე ინვალიდად დარჩა. ერთი წლის შემდეგ, 1946 წლის მაისში დანიელ მოშიაშვილი დამსახურებულად დააჯილდოვეს ჯარისკაცების უმაღლესი სამხედრო ჯილდოთი – წითელი ვარსკლავის ორდენით, მე-3 ხარისხის დიდების ორდენით, რომელიც მისი საბრძოლო მედლების რიცხვს შეემატა, რომელთა შორისაც იყო მედალი „სტალინგრადის დაცვისთვის“, რომლითაც ძალიან ამაყობდა. სახლში სხვა ომი ელოდა. უფროსობას მისი გულმოდგინება და პირდაპირობა არ მოსწონდა და ხშირად ეკამათებოდა. წლების მანძილზე იდგა საცხოვრებელი სახლის მიღების რიგში. როგორც იქნა ახალი ბინის გასაღები გადასცეს, სადაც ომის ვეტერანი ფეხის თრევით, გაჭაღარავებული და დაბერებული შევიდა. იყო ქარელის ებრაული თემის წინამძღოლი, სამწუხაროდ იმ დროინდელი ე/წ „ობხსს“-ს მეშვეობით ცდილობდნენ მასზე ზემოქმედებას, გამოგონილი ბრალდებით აღძრეს საქმე მის წინააღმდეგ და ჩხრეკის დროს ბინიდან სხვა და სხვა ნივთებთან ერთად წაიღეს მისი საბრძოლო ჯილდოები, რომლებიც ოჯახის არაერთი მოთხოვნის მიუხედავად არ დაუბრუნეს და უგზო-უკვლოდ გააქრეს. ომის გმირი დანიელ არონის ძე მოშიაშვილი გულნატკენი ჩუმად გარდაიცვალა, ისევე როგორც ცხოვრობდა, 1981 წელს. აი ასეთი სევდიანი ისტორიებიც იყო.

სტალინგრადისთვის იბრძოდა ბათუმელი ებრაელი ვა-

სილ მარკის ძე სუპრიჩევი (1912.17.01 - 1968.27.10). გამნაღმველთა ნაწილებში მსახურობდა. არაერთი ათეული სხვადასხვა ფაშისტური ნაღმი გააუვნებლა. ამბობენ, გამნაღმველი მხოლოდ ერთხელ ცდებო.

შეიძლება ითქვას ჩვენს თანამემამულეს ძალიან გაუმართლა. აფეთქების გამო მარცხენა ხელი დაკარგა. 1943 წლის დეკემბერში სახლში საბრძოლო ჯილდოებით დახუნძული ინვალიდი დაბრუნდა. ბათუმში მღებავად მუშაობდა. ვასია ძია, როგორც მას ქალაქელები ეძახდნენ, უყვარდათ სიკეთისთვის და პატიოსნებისთვის. ის დღესაც ახსოვთ.

იაკობ აბრამიშვილი

სტალინგრადიდან ბერლინამდე - ეს გზა ღირსეულად გაიარა 1914 წელს დაბადებულმა იაკობ (იაშა) შიმეონის ძე აბრამიშვილმა, რომელიც მთელი ომის 1941-1945 წლების განმავლობაში წინა ხაზზე იბრძოდა თავგანწირულად. ოჯახს იგი მრავალი საბრძოლო ჯილდოებით დაუბრუნდა მაიორის წოდებით. 64 წლის ომისა და შრომის ვეტერანი გარდაიცვალა 1978 წელს თბილისში.

ბოლო, 2020 წლის დაზუსტებული მონაცემებით, სტალინგრადის ბრძოლაში სსრკ-მ 100 000 მეომარი დაკარგა, მხოლოდ უფალმა იცის რამდენი იყო დასახინრებული და დაინვალიდებული. მედალს „სტალინგრადის დაცვისთვის“ მართლაც ძვირი ფასი ჰქონდა!

ქუთაისელ ვეტერან ზებულონ აბრამის ძე ციციაშვილს მშობლიურ ქალაქსა და ფრონტზე სიყვარულით „მარშალ როკოსოვსკის“ ეძახდნენ. მამაცმა მეომარმა გამოიარა ცეცხლოვანი ყირიმი, კავკასიის მთისწინეთი, ნახევარი ევროპა, სანამ ფაშისტური მხეცი თავისივე ბუნაგში - ბერლინში არ გაანადგურა. სამჯერ დაიჭრა, ბრძოლაში მარჯვენა ხელის 3 თითი დაკარგა. გმირობისთვის და მეთაურის რანგში წარმატებისთვის ი. ბ. სტალინისგან მაღლობის 24 (!) წერილი მიიღო. პოდპოლკოვნიკ ციციაშვილის მკერდს რამდენიმე ორდენი და მედალი ამშვენებდა.

სტალინისგან მაღლობის 9 წერილი დაიმსახურა ასევე ქუთაისელმა, ეფრეიტორმა ალექსანდრე დავითის ძე სარიშვილმა. მის საფრონტო სიაშია აქტიური მონაწილეობა კავკასიის, ყირიმის, უკრაინის, პოლონეთის, უნგრეთის გათავისუფლებისთვის და გამარჯვების ბრძოლები გერმანიაში.

თითქმის ასეთივე საბრძოლო გზა გაიარა ახალციხეში 1908 წელს დაბადებულმა ილია ეუშვაყის ძე კეზეროტიმ. იგი ადრეულ ასაკში დაობლდა და უფროსი დის ოჯახში იზრდებოდა. ომის დაწყების დროს, უკვე სამხედრო ოფიცერი, სპეციალური მისიით იყო ირანში, საიდანაც სასწრაფოდ

ილია კეზეროტი

გადმოისროლეს ფრონტის წინა ხაზზე, საავიაციო პოლკის შემადგენლობაში მონაწილეობას იღებდა ბულგარეთის, რუმინეთის, უნგრეთის, ჩეხოსლოვაკიის, პოლონეთის გათავისუფლებაში და ისე მიაღწა ბერლინს რომ მთელი ომის განმავლობაში ერთი ნაკაწრიც არ მიუღია. ბერლინის აღების შემდეგ კი 1948 წლის ბოლომდე იკავებდა გერმანიაში დისლოცირებული საბჭოთა საავიაციო პოლკის ტექნიკური ნაწილის უფროსის თანამდებობას. დაჯილდოვებულია 10-

ზე მეტი საბრძოლო ორდენით და მედლებით, მრავალჯერ აქვს მიღებული უმაღლესი მთავარსარდლის ი.ბ. სტალინის მადლობის სიგელი. ჯარიდან დაბრუნების შემდეგ თბილისში დაოჯახდა და შეეძინა ორი ვაჟი. ილია ეუშვაყის ძე კეზეროტი გარდაიცვალა 1988 წელს, დაკრძალულია თბილისის ებრაულ სასაფლაოზე.

ახალციხიდან გაიწვიეს ფრონტზე კაცოშვილი გაბრიელ აბრამის ძე (1909-1986), როკეტლიშვილი იონათანი (1907-1995), კაცობაშვილი ხაიმი, ხასიდაშვილი ილო, დავარაშვილი ბესო (ბესკა) აბრამის ძე, დავარაშვილი მორდეხი და მრავალი სხვა ახალგაზრდა, რომელთაგან ბევრი ვერ დაბრუნდა მშობლიურ სახლში.

თბილისელი ებრაელი დავით ილიას ძე კაჟილოტი - ჩემი კარგი მეგობრის და კოლეგის, შალვა კაჟილოტის ახლო ნათესავი, ომის პირველივე დღეებიდან იბრძოდა სხვადასხვა ფრონტზე მექანიზირებული ბრიგადის შემადგენლობაში. ომის შემდეგ 28 წლის ოფიცერი, რომლის მეკრდსაც ამშვენებდა წითელი დროშის ორდენი, წითელი ვარსკვლავის 2 ორდენი, სამამულო ომის ორდენი, 4 საფრონტო მედალი, სახლში დაბრუნდა. დაამთავრა ორი უმაღლესი სასწავლებელი, დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია, გახდა საქართველოს დამსახურებული ინჟინერი.

სამწუხაროდ საქართველოში ცოტა რამ იციან მამაცი ქართველი ებრაელის, 1944 წლის ზაფხულში ბელორუსიის გათავისუფლების გრანდიოზული სამხედრო ოპერაცია „ბაგრა-

ტიონის“ მონაწილე მსროლელი დივიზიის მეთაურის მოადგილის პოდპოლკოვნიკ ილია იოსების ძე მ ა ღ ა ლ ა შ ვ ი ლ ი ს გმირული საფრონტო ბედის შესახებ. პოდპოლკოვნიკმა დი-

ვიზიის მოწინავე ნაწილებთან ერთად თავი გამოიჩინა ცხარე ბრძოლებში ქალაქ პოლოცკისთვის. ფაშისტების მრავალრიცხოვანი გარნიზონი დაამარცხა და 5000-მდე ჰიტლერელი გაანადგურა. სამწუხაროდ, უშიშარი ოფიცერი ილია იოსების ძე მაღალაშვილი გმირულად დაეცა პოლოცკის გათავისუფლების დროს. დიდი ლიტვური სამთავროს ამ ძველი დედაქალაქის ცენტრალურ მოედანზე, დაკრძალულია ძმათა სასაფლაოზე.

მე და ჩემი შვილი გიორგი, რომელიც ახლა მინსკში ცხოვრობს, პოლოცკში წავედით, ყვავილები მივიტანეთ ჩვენი სახელგანთქმული თანამემამულის საფლავზე, რომლის სახელსაც ქალაქის ერთ-ერთი უღამახესი ქუჩა ატარებს. ცნობილია, რომ ილია იოსების ძე მაღალაშვილი თბილისიდან იყო. ომმა საკადრო ნაწილებში მოუსწრო, როცა უფროსი ლეიტენანტის წოდებას ატარებდა. მრავალი ბრძოლის მონაწილეა, დაჯილდოვებული იქნა წითელი დროშის, წითელი ვარსკვლავის, სამამულო ომის I ხარისხის ორდენებით, მედლებით...

ნახევარ საუკუნეზე მეტი გავიდა მას შემდეგ რაც ჩემი მეგობრისა და კოლეგის, ამჟამად „პიონერ-ფილმის“ ხელმძღვანელის გრიგოლ ჩიგოვიძის სახლში, რომელიც მაშინ პირველი მაისის ქუჩაზე ცხოვრობდა, სადაც ბევრი ებრაელი ბინადრობდა, მისი მეზობელი გავიცანი - გამოცდილი ფრონტელი ებრაელი ალექსანდრე (შურა) მუსიევი. მასზე და მის საბრძოლო მეგობრებზე არაერთხელ დამიწერია. უფროსი ლეიტენანტი ა. მუსიევი ბავშვთა სახლის აღსახურდელი იყო, ომამდეც რთული ცხოვრება ჰქონდა. ფრონტზე 337-ე მსროლელთა დივიზიის 1197-ე პოლკში მსახურობდა,

რომელიც მტერთან მძიმე ბრძოლებში იყო ჩართული თერგის მარჯვენა ნაპირზე. ეს 1942 წლის ზაფხულში იყო, როცა გერმანელები კავკასიის მთისწინეთში აღმოჩნდნენ. სხვათაშორის, მაშინ ფაშისტურმა არმიამ კავკასიისკენ ყველაზე გრძელი გზა გაიარა და ბევრი სტრატეგიული ობიექტის დაპყრობა მოასწრო. აგვისტოს ბოლოსთვის ჩვენი გმირის პოლკი გენერალ კ. ნ. ლესელიძის 47-ე არმიის შემადგენლობაში შეიყვანეს. სამთო პირობებში ბრძოლების შემდეგ ა. მუსიევი ორ საზღვაო დესანტში მოხვდა - ბრძოლებში „ცეცხლოვან მიწაზე“ ელსტიგენში და ქალაქ ნოვოროსიისკის გათავისუფლებისთვის 1943 წლის ოქტომბერში, უკვე ცნობილი მე-18-ე არმიის შემადგენლობაში. კიდევ ერთხელ დაიჭრა და მოსკოვის ჰოსპიტალში იწვა. ექიმებს მისი სიცოცხლის უნარიანობა აოცებდა. თბილისელი ებრაელის სხეულზე 14 (!) იარა დაითვალეს. ვაჟკაცმა ოფიცერმა სისხლით დაიმსახურა საბრძოლო ჯილდოები: წითელი დროშის ორდენი, სამამაული ომის 2 ორდენი, მედლები. სიცოცხლის ბოლო წლები ისრაელში გაატარა, იქვეა დაკრძალული.

ომი რომ დაიწყო სიმონ მამისთვალოვი გორის საშუალო სკოლის მე-10-ე კლასს ამთავრებდა. უფროსი ძმები, მეზობლები, ნაცნობები გაწვევით ან მოხალისეებად გაემგზავრნენ ფრონტზე. სიმონს უარი უთხრეს - ასაკის გამო. მალე გორი დაცარიელდა - ყველა ფრონტზე წავიდა, დარჩნენ მხოლოდ პატარები, მოზარდები, ქალები და მოხუცები. ახალ, 1942 წელს ჭაბუკმა თავისას მაინც მიაღწია. 5 თებერვალს ჩაიცვა სამხედრო ფორმა, მაგრამ ფრონტზე კი არ მოხვდა, რაზეც ოცნებობდა, არამედ დაზვერვის საარტილერიო გურჯაანის სკოლაში. რამდენიმე თქვეში სიმონი საბრძოლო მოქმედებების წიაღში აღმოჩნდა. გავიდა დრო. გორელი ბიჭი სსრკ-ს ტერიტორიაზე შექმნილ ტადეუშ კოსტიუშკოს სახელობის პოლონურ დივიზიაში მიავლინეს. აქ მასთან ერთად რუსები, უკრაინელები, ქართველები, ებრაელები, თათრები მსახურობდნენ, მერე კი ბრძოლები პოლონეთის მიწაზე გაგრძელდა.

1945 წლის 17 იანვარს დივიზია გამარჯვებით შევიდა ვარშავაში. ვაჟკაცობასა და გამბედაობისთვის სიმონ მამისთვალოვი პოლონეთის გმირის გრუნვალდის ნიშნით

- „ოქროს ჯვრით“... და 10 ჰექტარი მიწით და მამულით დააჯილდოვეს. გამარჯვების დღეს სიმონი ბერლინის მისადგომებთან შეხვდა. გორის მუზეუმის სტუმრები დღესაც დიდი ინტერესით აკვირდებიან

ომის გმირის სიმონ მამისთვალისადმი მიძღვნილ სტენდს. მამაცი ვეტერანი მშობლიურ გორშია დაკრძალული.

წინა გვერდზე მე-18-ე არმია აღვნიშნეთ, რომელიც კავკასიისთვის ბრძოლაში მონაწილეობდა კ. ნ. ლესელიძის თაოსნობით, რომელიც ბრძოლის დასაწყისში 46-ე არმიას სარდლობდა. სწორედ ამ არმიამ ითამაშა უმნიშვნელოვანესი როლი კავკასიის თავდაცვაში. განსაკუთრებით მძიმე მდგომარეობა კავკასიაში 1942 წლის ზაფხულში შეიქმნა, როცა აქაურობას მთელი სიმძლავრით მოაწვა 300 000 ფაშისტური არმია - არმიათა ჯგუფი „ა“. ამ პერიოდისთვის მტერმა ჩრდილოეთ კავკასიის სივრცეზე გასვლა მოახერხა, დაიკავა სანჩაროს, ქლუხორის და მარუხის უღელტეხილები და მრავალი სხვა. უკვე მოგვიანებით გაირკვა, რომ უღელტეხილების შესახებ, რომელთა უმეტესობა საბჭოთა სამხედრო ტოპოგრაფიულ რუკებზე არ იყო დატანილი ბერლინში ინფორმაცია გერმანელმა ჯაშუშმა გადასცა, რომელიც ომამდე დიდი ხნით ადრე ნატურალისტის სახით იყო შეგზავნილი, თითქოს და კავკასიის ბუნებას სწავლობდა.

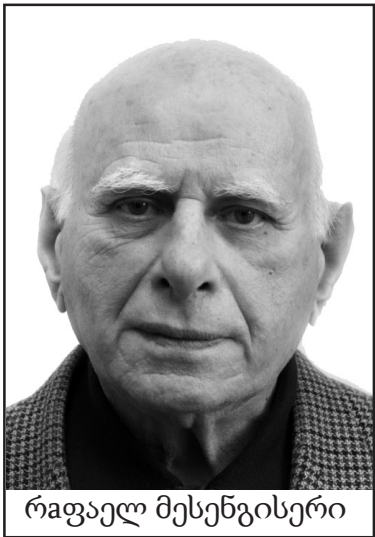
სწორედ ამ კრიტიკულ პერიოდში, 1942 წლის 28 ივლისს გამოსცა ი.ვ. სტალინმა ცნობილი ბრძანება №227, უფრო ცნობილი როგორც „არც ერთი ნაბიჯით უკან!“, რომელმაც განსაკუთრებული როლი შეა-

სრულა საბჭოთა მეომრების სულისკვეთების ამაღლებაში, განსაკუთრებით კავკასიისთვის ბრძოლაში, გმირული სტალინგრადის შერკინებაში.

1942 წლის აგვისტოს მეორე ნახევარში მტერმა სანჩაროს უღელტეხილი გადაიარა და პირველად შემოიჭრა საქართველოს საზღვრებში - შემოაბიჯა აფხაზეთის მიწაზე, დაიკავა სოფელი ფსხუ, მერე კი ახლომდებარე დასახლებები. იმის მიუხედავად, რომ ფაშისტები აქ 10 დღეზე დიდხანს ვერ გამაგრდნენ, მსხვერპლი არც თუ ისე ცოტა იყო. ჯერ კიდევ 1942 წლის 22 ივლისს სოხუმში საომარი მდგომარეობა გამოცხადდა. აგვისტოს შუა რიცხვებში ფაშისტურმა თვითმფრინავებმა ქალაქის დაბომბვა დაიწყეს. შედეგად განადგურებული იქნა 70-მდე ნაგებობა და საცხოვრებელი სახლი, თავდაცვის დანიშნულების რამდენიმე ობიექტი და დაზიანდა პორტში მდგომი რამდენიმე ხომალდი, მათ შორის ორთქმავალი დაჭრილი მეომრებით...

რაფაელ მესენგისერი

ამ საშიშ დღეებში დანარჩენებთან ერთად სიკვდილამდე იბრძოდნენ აფხაზეთში მცხოვრები საქართველოს ებრაელებიც, ფრონტზე მოხალისეებად წასულები ან გაწვეულები. უკვე ხსენებული 10 წლის ბიჭის რაფაელ მესენგისერით დაწყებული და კ.ნ. ლესელიძის სარდლობის 46-ე არმიის, რომლის შტაბიც სასწაფოდ გადაიტანეს ქალაქ ქუთაისიდან სოხუმში, საკადრო ოფიცრით 43 წლის თბილისელი ებრაელის კაპიტან ლევ იაკობის ძე ვინოგრადოვით

დამთავრებული, რომელმაც ამ ბრძოლებში მძიმე ჭრილობა მიიღო.

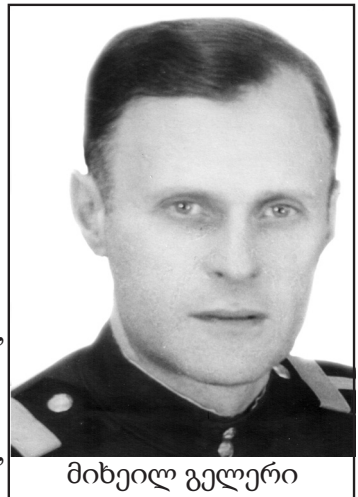
სწორედ ამ ტრაგიკულ დღეებში სხვებთან ერთად დაიღუპნენ ებრაელები აფხაზეთიდან: 18 წლის აბრამ ვენციანის ძე აბრამოვი, მეზღვაური არონ ისაკის ძე ბაკში, ლეიტენანტი ლევ ნაუმის ძე ნოგინსკი, 17 წლის მოხალისე აბრამ (აბრაშკა) მოსეს ძე შმუკლერი და მრავალი სხვა.

სოხუმელი ფელდშერი ციცილია სიმონის ასული როზენი მშობლიური მხარის მცველთა რიგებს 26 წლის ასაკში შეუერთდა. მამაცი გოგონა არათანაბარ ბრძოლაში გმირულად დაეცა 1942 წლის 16 ივლისს. 10 დღის შემდეგ იქვე დაიღუპა მისი ბიძაშვილი ვლადიმერ მიხეილის ძე როზენი. რომელიც მხოლოდ 20 წლის იყო. ისინი და მათნაირი გმირები მაშინ კავკასიას იცავდნენ...

დღემდე მახსოვს დაუვიწყარი დღეები, როცა 1982 წლის 9 მაისს სოხუმში საზეიმოდ გაიხსნა კავკასიის დამცველების ძეგლი. თითქოს უცნობის ჯარისკაცის საფლავთან აფხაზეთის მთელი მოსახლეობა შეიკრიბა. ჩემი მეგობრის, აფხაზეთის ასსრ-ს სამხედრო კომისრის და სოხუმის გარნიზონის უფროსის გენერალ ლერი აბაშიძის სტუმარი ვიყავი. მერე სოხუმის №10 რუსულ სკოლაში დაგეგმატიყეს, რომლიდანაც ფრონტზე 50-მდე კლასდამთავრებული წავიდა. ბევრი სახლში დაჭრილი დაბრუნდა, 11 ადამიანი კი ფაშისტებთან ბრძოლას გმირულად შეეწირა. მათ საპატივცემოდ სკოლაში სამახსოვრო დაფა დაამონტაჟეს. ჩემს უბის წიგნში მათი სახელები შემოინახა. მათ შორის იყვნენ ფრიადოსანი აბრამ ანანის ძე მელამერსონი და ალექსანდრ ისაკის ძე ფეიფერი...

კავკასიისათვის ბრძოლებში მონაწილეობდა მიხეილ იაკობის ძე გელერი (1913–1992) ოდესაში დაბადებული 1919 წლიდან, ჯერ კიდევ ბავშვი, მშობლებთან ერთად საცხოვრებლად თბილისში გადმოვიდა, სადაც სიცოცხლის ბოლომდე ცხოვრობდა. იგი 1941 წლის ივნისიდან 1954 წლამდე მსახურობდა ჯარში და აქტიური მონაწილეობისათვის დაჯილდოვებულია „წითელი ვარსკვლავის“ ორდენით, ასევე მედლებით: „კავკასიის დაცვისათვის“, „გერმანიაზე გამარჯვების“, „საბჭოთა არმიისა და ფლოტის 30 წელი“, „საბრძოლო სამსახურისათვის“. და-

მიხეილ გელერი

კრძალულია თბილისში, ნავთლუღის ებრაელთა სასაფლაოზე. წილად მხვდა ბედნიერება გამეცნო არაორდინარული ბედის მქონე ადამიანი - ბორის ზაალიშვილი. ჯერ კიდევ

გერმანიასთან ომამდე ებრაელი ჭაბუკი ბრესტში მსახურობდა, სადაც ომმა მოუსწრო. ბრესტთან ბრძოლებზე ისედაც ბევრია ნათქვამი. იქ ნამდვილი ჯოჯოხეთი იყო. მერე კი მძიმე უკან დახვევის მწარე დღეები... 1945 წლის დასაწყისში ბორისი მზვერავთა ჯგუფთან ერთად პოლონეთში გადაისროლეს, ომობდა ჩეხოსლოვაკიაში, გერმანიაში დაიჭრა. რამდენიმე თვე იწვა ჰოსპიტალში, სადაც შეხვდა ნანატრ გამარჯვების დღეს. შუა ზაფხულში თავის ნაწილთან ერთად შორეულ აღმოსავლეთისკენ მიემართებოდა, სადაც იაპონელებთან ბრძოლაში მიიღო მონაწილეობა. მშობლიურ საქართველოში 1945 წლის დეკემბერში დაბრუნდა. ბორის ზაალიშვილი სამი წლის წინ გარდაიცვალა. ის თბილისის ებრაულ სასაფლაოზეა დაკრძალული.

რამდენჯერმე დამიწერია დავით იაკობაშვილზე - ომის ვეტერანზე, მოსკოვისთვის ბრძოლის, 1941 წლის 7 ნოემბერს წითელ მოედანზე ისტორიული ადღუმის, მერე კი კავკასიისთვის ბრძოლის მონაწილე. მოვიყვან მის მოგონებებს იმ დღეებზე: „მაიკოპის მისადგომებთან, რომელიც ჩვენმა ძალებმა იძულებით 1942 წლის 10 აგვისტოს დატოვა, 5 თვის შემდეგ, როცა ქალაქი მეტოქის ძალებისგან გავათავისუფლეთ, პირველად ჩავიგდეთ ხელში ფაშისტური სულსახუთაეები - ე. წ. გაზვაგენები. ამ ავტომობილებში ჰერმეტიკული კორპუსით გამონაბოლქვი გაზები მიეწოდებოდა. თითოეულ მანქანაში მოხუცების, ქალების და ბავშვების გვამები, რთული სანახავი იყო მტარვალების აკაცობა. როგორც გაირკვა, მსხვერპლებს შორის ბევრი ებრაელი იყო“. ჰიტლერელებმა ქალაქში უსასტიკესი საოკუპაციო რეჟიმი დაამყარეს, რომლის დროსაც ქალაქში 2 000-ზე მეტი ებრაელი დაიღუპა. და ეს სულ პატარა მაიკოპში, სულ რაღაც 5 თვეში. ჩრდილოეთ კავკასიაში ებრაელების განადგურების თემა ჯერ კიდევ გამოსაკვლევეია...

ომის დროს ფართოდ იყო გავრცელებული პარტიზანული მოძრაობა. არამარტო უკრაინასა და ბელორუსიაში, არამედ ყირიმში, ჩრდილოეთ კავკასიაში, პოლონეთში, იუგოსლავიაში, საფრანგეთში, იტალიაში და ევროპის სხვა ქვეყნებში. მოქმედებდა ებრაელების დამოუკიდებელი პარტიზანული რაზმები. მხოლოდ უკრაინაში 1941-1944 წლებში დაახლოებით 270 ასეთი ჯგუფი ფუნქციონირებდა. სხვათაშორის, ფართოდ ცნობილი პარტიზანი, საბჭოთა კავშირის გმირი, პროფესიონალი ჩეკის-

ტი იყო ებრაელი დიმიტრი მედვედევი, რომელიც საგანგებო სადაზვერვო რაზმს „გამარჯვებულებს“ ხელმძღვანელობდა. საინტერესოა, რომ 1949 წელს ასევე თბილისელ ებრაელ, ანატოლი გრებნევიჩთან ერთად იმ წლებში ცნობილი პიესა „სულით ძლიერნი“ დაწერა, რომელიც წარმატებით იდგმებოდა სსრკ-ს ყველა თეატრალურ სცენაზე.

საქართველოში ჯერ კიდევ ბოლომდე არ ვართ ინფორმირებული ჩვენი თანამემამულეების, მათ შორის ებრაელების, პარტიზანულ მოძრაობაში მონაწილეობის შესახებ. ბელორუსიის, უკრაინის, ყირიმის არქივებში ამ თემაზე უამრავი მასალა და საბუთი ინახება, რომლებიც მათ სკურპულოზურ შესწავლას ელოდებიან. ჩვენი თანამემამულენი, მათ შორის ებრაელები, პარტიზანობდნენ საფრანგეთში, იტალიაში, იუგოსლავიაში და ა.შ. თავს ნებას მივცემ ამ უზარმაზარი საარქივო საქმის მხოლოდ პატარა ნაწილს, ჩემს ძველ ბლოკნოტში ჩაწერილ მხოლოდ რამდენიმე ფაქტს შევეხო.

აი, მ. ი. კუტუხოვის სახელობის პარტიზანული რაზმის მეთაურის დამოწმებული მოწმობის ასლი, რომელიც 1944 წლის 2 თებერვლით თარიღდება: „გაცემულია როჭიკაშვილი ილია გრიგორის ძეს სახელზე იმაზედ, რომ ბარანოვიჩის რაიონის კუტუხოვის სახელობის რაზმის ოცეულის მეთაურია“, რომელიც დღემდე ბელორუსიის რესპუბლიკის ადგილობრივ მუხეუმში ინახება. ომის დროს აქ განსაკუთრებულად მძვინვარებდნენ ვერმახტის ბელორუსიის დივერსიული ბატალიონი „დალვიტცის“ ჯარისკაცები და ოფიცრები. ბელორუსიასა და უკრაინაში, ყირიმში ასობით ჩვენი პარტიზანი მოღალატეების -ადგილობრივი ნაციონალისტების მსხვერპლი გახდა. განსაკუთრებით ებრაელების წინააღმდეგ მძვინვარებდნენ, რომელთა დაჭერის და დახვრეტისთვის ფაშისტებისგან ჯილდოს იღებდნენ...

მ. ი. ნაუმოვის სახელობის პარტიზანული შენაერთი უკრაინაში მოქმედებდა, 1944 წლის თებერვალ - მარტიდან კი პოლონეთში.

მის რიგებში იყვნენ ჩარიცხულნი დავით სოლომონის ძე აღარაძე და ილია იოსების ძე ბურუაშვილი. ლიუბლიანსკის საწარმოში მათ წინააღმდეგ ესესის დივიზია „გალიცია“ მოქმედებდა. პარტიზანებმა დიდი სირთულეებით მოახერხეს ფაშისტების სასიკვდილო სარტყელიდან გამოსვლა. მოგვიანებით რაზმს კიდევ რამდენიმე ქართველი შეუერთდა.

უკრაინაში, ჟიტომირის მხარეში თავი გამოიჩინეს პარტიზანებმა არკადი ლეონიდის ძე ფურემიძემ და ბენიამინ ალექსანდრიამ ნ. ა. შჩორსის სახელობის რაზმიდან. 20 წლის იაკობ რაფაელის ძე ჩიკვაშვილი და იოსებ ისაკის ძე აბრამიშვილი მსროლელთა 62-ე დივიზიის პირველი ბატალიონის შემადგენლობაში ომობდნენ. იოსებ აბრამიშვილი მძიმედ დაიჭრა და ჰოსპიტალში მკურნალობდა, კონტუზირებული იაშა ჩიკვაშვილი კი 1941 წლის შემოდგომაზე ტყვედ ჩავარდა. სასწაულად გადარჩა, გაქცევა მოახერხა. მოგვიანებით პ.პ. ვერშიგორას პარტიზნულ შენაერთში აღმოჩნდა, სადაც სარდლობამ არაერთხელ აღნიშნა მისი სიმამაცე და გამბედაობა. 1944 წლის იანვარში იაკობ ჩიკვაშვილის პარტიზანულ რაზმში

სუმის პარტიზანები

საქართველოდან კიდევ რამდენიმე ადამიანი მიიღეს. მათ შორის - ზინოვი სოლომონის ძე მეტრეველი და მიხეილ ბესარიონის ძე ციხიშვილი. სუმის მხარეში პარტიზანები, როგორც გერმანელების ასევე უკრაინელი ნაციონალისტების წინააღმდეგ მოქმედებდნენ.

ომის შემდეგ მამაც პარტიზანს თანაპოლკელებთან კავშირი არ გაუწყვეტია, ხვდებოდა მათ საქართველოსა და მოსკოვში. 1972 წელს ისრაელში გადასახლდა, სადაც ცოტა ხნის წინ გარდაიცვალა და იქვეა დაკრძალული.

აჯიმუშკაის ქვის სამტეხლოს ქართველ გმირთაგან ერთ-ერთი იყო ყირიმის პარტიზანი მოსე კაჭარავა, რომელსაც უშიშარ მეომრად იხსენებენ.

უფროსი ლეიტენანტი ალექსი სეფიაშვილი იუგოსლავიაში იბრძოდა იოსებ ბროზ ტიტოს პარტიზანულ არმიაში. ქა-

რთველი ებრაელი იუგოსლაველ პარტიზანებში დამსახურებული ავტორიტეტით სარგებლობდა. ა. სეფიაშვილს ხომ ფინეთის კამპანია ჰქონდა გამოვლილი, გერმანიასთან ომის დაწყების შემდეგ კი მსროლელთა ბატალიონს მეთაურობდა. უშიშარი მეთაურის რეპუტაცია ჰქონდა. მალე მის მკერდზე, რომელსაც უკვე ამშვენებდა მედლები, სამამულო ომის ორდენი გაჩნდა. ეს 1942 წლის ბოლოს მოხდა. ერთი წლის შემდეგ კი ერთ-ერთ მხურვალე ბრძოლაში დაიჭრა, ტყვეობაში ჩავარდა, საიდანაც მამაცი მეომრების მცირე ჯგუფთან მოახერხა გაქცევა. ასე მოხვდა პარტიზანებთან, რომლებმაც თავიანთი ინტერნაციონალური რაზმის თაოსნობა მიანდეს.

რამდენი დრო გავიდა ომის იმ შორეული წლებიდან, ომის ტკივილი კი, ხაზს ვუსვამ ამ ორ სიტყვას - ომის ტკივილი - რჩება თითოეულ ჩვენგანში, ვინც მამა დაკარგა. მასობრივი უმამობის ამბავი უკვე სულ სხვა, დიდი და სევდიანი თემაა. საკუთარი და ჩემი მეგობრის შალვა თეთრუაშვილის მაგალითით შემოვიფარგლები. მადლობა დმერთს, დღეს ორივენი ცოცხლები ვართ, ასე თუ ისე ჯანმრთელები, პატარების მთელი რაზმის ბედნიერი ბაბუები.

1939 წელს მამაჩემი - გიორგი სერგოს ძე ჯარში გაიწვიეს, უფრო სწორად კი როცა ის ტიფლისელ მეგობრებთან ერთად ნებაყოფლობით წავიდა ომში, რადგან როგორც სკოლის დირექტორს ჯავშანი ჰქონდა, ერთი თვის ვიყავი, მამა 1942 წელს ხარკოვთან რომ დაიღუპა.

შეიძლება ითქვას, რომ ჩემს მეგობარ შალვას უფრო ნაკლებად გაუმართლა - როცა დაიბადა მამამისი, ბესარიონ ილიას ძე იარაღით ხელში უკვე ებრძოდა ფაშისტებს. და თუ მამაჩემმა შვილის ხელში აყვანა მაინც მოასწრო, შალვას მამამ მისი დაბადების შესახებ სანგრებში შეიტყო. ბესარიონ

თეთრუაშვილიც, მამახემივით 1942 წელს დაიღუპა. 31 წლის იყო. შალვამ ჯერ კიდევ ახალგაზრდობაში, დაუღლებელი ძიების შედეგად მოახერხა თავისი გმირი მამის საფრონტო ეპოპეის დეტალების გაგება.

რიგითი ბესარიონ თეთრუაშვილი მსროლელთა ცნობილ ჩაპაევის 25-ე დივიზიაში მსახურობდა, რომელიც სევასტოპოლის იცავდა. კარგად ისროდა და სნაიპერად დანიშნეს. არაერთი ფრიცი წააქცია მარჯვე ბესომ. მაგრამ საბჭოური ჯარის ძალა თვალწინ ღნებოდა. იმ დროს მტერი ჩვენს მეომრებს სამჯერ აღემატებოდა. ხელჩართული ბრძოლები დაიწყო: „ჩაპაეველების“ თითქმის მთელი შეამდგენლობა გმირულად დაეცა. ფაშისტები სევასტოპოლში მათ ცხედრებზე გადაბიჯებით შევიდნენ. ეს 1942 წლის 4 ივლისს მოხდა. შალვა თეთრუაშვილი მამის უკანასკნელ თავშესაფარს ეძებდა. სევასტოპოლის გმირი, უფროსი სერჟანტი ბესარიონ ილიას ძე თეთრუაშვილი გმირი ქალაქის სევასტოპოლის მონასტრის ეზოშია დაკრძალული.

ფრონტზე მიისწრაფოდნენ ბესო თეთრუაშვილის სახლში დარჩენილი სამი ძმაც. მაგრამ ომში მონაწილეობა მხოლოდ ყველაზე უმცროსს, თბილისის სამედიცინო ინსტიტუტის მესამე კურსის სტუდენტ სიმონს მოუწია, რომელმაც საბოლოო გამარჯვებამდე ეკლიანი გზა გაიარა. სამხედრო ექიმის სიმონ ილიას ძე თეთრუაშვილი თბილისში გერმანიიდან 1946 წელს საბრძოლო ჯილდოებით დაბრუნდა. მაგრამ ფრონტზე გადატანილმა ტრავმებმა მის ჯანმრთელობაზე იქონია გავლენა და 3 შვილის მამა 1958 წელს გარდაიცვალა. ფრონტზე ჩემი მეგობრის შალვა თეთრუაშვილის სხვა ნათესავებიც იბრძოდნენ, მათ შორის ბესოს და სიმონის ბიძაშვილი მორდეს შამაის ძე თეთრუაშვილი, რომელიც 1942 წელს უგზო-უკვლოდ დაიკარგა ქერჩში, და მრავალი სხვა.

„და რამდენი წავიდა ფრონტზე ჩვენი ეზოდან, ჩვენი პატარა და ვიწრო იერუსალიმის ქუჩიდან, ჩვენი მშობლიური ფეთხაინიდან“, - იხსენებს საქართველოს ებრაელთა თემის წევრი შალვა თეთრუაშვილი. დღეს ის ქვეყნის პატივცემული მოქალაქეა, საქართველოს დამსახურებული ეკონომისტი ღირსების ორდენის კავალერი, ისინი იყვნენ: რახამინ გორელაშვილი, სიმონ ელიაშვილი, რომელსაც უბანში სონკას სახელით იცნობდნენ - ორივე ქერჩში დაიღუპა.

თბილისის ვაჟთა მესამე სკოლაში ჩემი კლასელების უმეტესობა ებრაელები იყვნენ, ყველანი პურის მოედანზე, ებრაულ უბან ფეთხაინში, რიჟინაშვილის ქუჩაზე ცხოვრობდნენ, რომელსაც ახლა ძველი სახელწოდება - იერუსალიმის ქუჩა დაუბრუნეს. ბევრი ჩემი თანატოლის მამა ფრონტზე დაიღუპა. მე და შალვა, რომელიც ჩვენი სკოლის გვერდით მდებარე 2-ე სკოლაში სწავლობდა, მოგვიანებით სევდიანად ვმღეროდით ცნობილი იუგოსლაველი მომღერლის ჯორჯ მარიანოვიჩის სიმღერას: „... ბევრი ჩვენგანი მამას სურათით იცნობს!“ გამუდმებით ომობანას ვთამაშობდით, თითქმის ყველანი სპორტულ სექციებში ვიყავით ჩაწერილები, სულ ვიხსენებდით, რომელი ეზოდან რამდენი უფროსი წავიდა ომში, რამდენი არ დაბრუნდა გაუბედურებულ ოჯახში, რამდენი დარჩა ჩვენსავით - მამის გარეშე, ჩვენი შვილები კი ბაბუების გარეშე!

ამ უძველეს ებრაულ უბანში უხუცესები დღესაც მოგიყვებიან ამ სევდიან თემასთან დაკავშირებულ ათობით ისტორიას. მოისმენთ ხაიმ სიმონის ძე როკეტლიშვილზე, რომელიც ქერჩთან დაიღუპა, იქვე უგზო-უკვლოდ დაკარგულ მორდებს შამაის ძე თეთრუაშვილზე, ჩემი კლასელების ოჯახებში არ დაბრუნებულ ახალგაზრდა ბიჭებზე გვარებიდან - აბრამიშვილი, არონოვი, ბენიაშვილი, იოსებაშვილი, რიჟინაშვილი, ფინხაძე, ჯინჯინაშვილი, ჯანაშვილი, ხახმიგერი და მრავალი სხვა. ამ სტროფებს რომ ვწერ, ჩვენი მშიერი ბავშვობის სევდიანი სურათები მახსენდება. ომის შემდეგ მამების გარეშე დარჩენილ გამხდარ ბავშვებს მასწავლებლებს სკოლიდან სასადილოში დაგყავდით, გზის მეორე მხარეს. ეს თბილისის კალინინის სახელობის რაიონული აღმასკომის ტერიტორიაზე ხდებოდა. დღემდე მახსოვს შესქელებული რძის, ჯემის, გალეტების გემო... უკვე მოგვიანებით, როცა გავიზარდეთ, გავიგეთ, რომ ეს პროდუქტები, ისევე როგორც ბევრი სხვა რამ, სსრკ-ში ლენდ-ლიზით აშშ-ს და ინგლისს შემოჰქონდათ...

ძველი მაცხოვრებლები თბილისის კოლორიტ ფილხაზ (ფიხა) იოსების ძე ბაღდადიშვილზეც მოგიყვებიან, რომელმაც მთელი ომი გაიარა და მშობლიურ ქალაქში უვნებელი დაბრუნდა. მშვენივრად უკრავდა დოლზე, ერთ დროს ჯანო

ბავრაციონის ანსამბლშიც კი, მერე კი ილიკო სუხიშვილთან. საიდუმლოდ გადაიციმოდა ამბავი, რომ შეუდარებელმა მეჭუდე ფიხამ რამდენიმე ფორმის ქუდი თვით სტალინისთვის დაამზადა!

ბევრ კეთილ ამბავს მოგიტხრობენ ომის ვეტერან ისაკ მორდეხის ძე ხანუქოვზე (ხანუქაშვილი), რომელიც ჩემი უფროსი ძმის მეგობრის, საბჭოთა კავშირის ჩემპიონის კრივში, სახელგანთქმულ მესაათე, მოკრძალებულ გაბრიელ (გაბო) ხანუქაშვილის ნათესავი იყო. ხშირად შეუკეთებია საათები უფასოდ, მათ შორის ჩემთვისაც. სერჟანტი ისაკ მორდეხის ძე 18 წლის ასაკში შეებრძოლა ფაშისტებს, რამდენჯერმე დაიჭრა, მთელი ომი გამოიარა. სახლში ინვალიდად დაბრუნდა. 1993 წელს ისრაელში გადასახლდა, სადაც 7 წლის შემდეგ გარდაიცვალა.

მედალი „ბერლინის აღებისათვის“

ოფიცერმა მიხეილ იაკობის ძე ბინიაშვილმა ბრძოლებით გაიარა მთელი ომი და გამარჯვების დღეს დაცემულ ბერლინში შეხვდა. ომის შემდეგ მუშაობდა და ცხოვრობდა თბილისში. გარდაიცვალა 1994 წელს.

ისრაელში მცხოვრებ ვეტერან შამილ (შმუელ) მოშეხაი-

შამილ არონიშვილი

მის ძე არონიშვილზე საინტერესო ფილმის გადაღება შეიძლება. ფრონტზე 18 წლის ასაკში აღმოჩნდა, საბჭოთა ქვედანაყოფების უკან დახევაში მონაწილეობდა, მერე კი თანაპოლკელებთან ერთად მტერს თითქმის სსრკ-ს საზღვრებამდე მისდევდა. რამდენჯერმე იყო დაჭრილი. 1943 წლის ბოლოს ტყვედ აიყვანეს, საბედნიეროდ საბუთების ჩამარხვა მოასწრო. საკონცენტრაციო ბანაკში გააშიშვლეს. ფაქტი უდავო

იყო. „ებრაელი! დახვრიტეთ!“, - გაისმა ბრძანება ესეკელებს. საზრიანი ჭაბუკი არ დაბნეულა და ამაყად უპასუხა, რომ ებრაელი კი არა აჭარელი მუსლიმია საქართველოდან, შამილი ჰქვია და „ეს“ მათი წესიც არის.

ფაშისტმა ოფიცერმა ბანაკის ექიმი მოაყვანინა, რომელმაც წამში შეაფასა სასიკვდილო სიტუაცია და თვალისკარად არ დაუხამხამებია ისე უპასუხა, რომ მის წინაშე აჭარელი მუსლიმი თანამემამულეა. მაგრამ ისტორია ამით არ დასრულდებოდა. საკონცენტრაციო ბანაკში შამილ არონიშვილი ტიფით და დიზენტერიით დაავადდა, ასეთებს კი პირდაპირ კრემატორიუმში აგზავნიდნენ. და კვლავ სასწაულმა გადაარჩინა. ეს სასწაული კი ისევ ქართველი ებრაელი ექიმი კ. ი. ელიგულაშვილი იყო, რომელმაც ფარულად შეცვალა შამილი გარდაცვლილი ტყვეთი. რაღაც წამლები იშოვნა და თანამემამულე ფეხზე დააყენა. გერმანიის საკონცენტრაციო ბანაკის ტუსადები ამერიკულმა ჯარებმა გაათავისუფლეს...

აი, ასეთი საოცარი ამბავი აღწერა თავის მოგონებებში ომის ვეტერანმა შამილ მოშეხაიმის ძე არონიშვილმა - ჩემი ბავშვობის მეგობრის, შალვა თეთრუაშვილის უახლოვესმა ნათესავმა. თუმცა ამით მ. არონიშვილის ბედნიერი ამბავი არ დასრულდა. 2018 წლის 13 იანვარს თელავში, მდიდრულ ქართულ რესტორანში „დედა“, მან ახლობლების ვიწრო წრეში აღნიშნა 95 წლის იუბილე. თვალცრემლიანი იუბილარი შამილ მოშეხაიმის ძე ინვალიდის ეტლში იჯდა. ბევრი რამ გაიხსენეს იმ ბედნიერ და ამაღელვებელ დღეს.

შამილ არონიშვილი მეუღლესთან

ტყვეობიდან საქართველოში დაბრუნების შემდეგ შამილმა თსუ-ში ფიზიკა-მათემატიკურზე ჩააბარა, იყო სტალინის სტიპენდიანტი. მრავალი წელი ასწავლიდა თბილისის საავიაციო ტექნიკუმში. გახდა საქართველოს სსრ-ს დამსახურებული მასწავლებელი. 1993 წელს ისრაელში გადასახლდა,

სადაც ზრუნვითა და ყურადღებით იყო გარშემორტყმული. ზეპირად ახსოვს საკონცენტრაციო ბანაკის პატიმრის ნომერი - 21855137. თბილისში დაბრუნებისას, დედასთან ამადელელებელი შეხვედრის შემდეგ, შამილი ჩელუსკინელების ხიდზე წავიდა და ბანაკის სამკერდე ნიშანი მტკვარში გადააგდო. გადააგდო, რათა წარსული დაევიწყებინა, მაგრამ ეს მწარე ციფრები მის მეხსიერებაში მთელი სიცოცხლის მანძილზე შემორჩა.

როცა თელ-ავივში, რესტორანში საქართველოს სადღეგრძელო შესვეს, 95 წლის ვეტერანმა ყველა გააოცა, ინვალიდის ეტლიდან წამოდგა და ფეხზე დგომით გამოცალაღვინით სავსე ჭიქა. და იოცნება, რომ სიკვდილამდე კიდევ ერთხელ უნდა თბილისში ჩასვლა და ადრე გარდაცვლილი გაუის საფლავის მონახულება.

ჩემი წიგნი გამოსაცემად მზად იყო, როცა ისრაელიდან სევდიანი ამბავი მოვიდა - 2019 წლის 11 მარტს ომის და შრომის ვეტერანი, ფაშისტური საკონცენტრაციო ბანაკის ბოლო ცოცხალი თბილისელი ებრაელი, პატივცემული შამილ მოშეხაიმის ძე არონიშვილი გარდაიცვალა. ახლა სევდის ცრემლები ჩვენ მოგვადგა...

არანაკლებ საოცარია ქუთაისელი ექიმის რაფაელ (შალიკო) მიხეილის ძე კაკიტელაშვილის საფრონტო ოდისეა - ძერჟინსკის ქუჩის №4-ში ჩემი მეზობლის და თანატოლის ჯემალ კაკიტელაშვილის ბიძის, რომელიც მოსკოვში ცხოვრობს.

ომის დაწყებიდან რ.მ. კაკიტელაშვილი მოხალისედ წავიდა ფრონტზე და მსროლელთა პოლკში მოხვდა. ომობდა უკრაინაში, იცავდა სევასტოპოლს, შემდეგ ყირიმში. იყო კონტუზირებული. გერმანელებმა ტყვედ აიყვანეს. სასწაულებრივად გადარჩა, თავი ქართველად გაასადა. საბედნიეროდ, „შიშველი“ კონტროლი თავიდან აიცილა. 3 წლის მანძილზე საკუთარ თავზე გრნობდა ფაშისტური ტყვეობის „სიამოვნებებს“. გათავისუფლების შემდეგ საფრანგეთში აღმოჩნდა. სახლში, ქუთაისში დაბრუნება მხოლოდ 1947 წელს, სსრკ-ს სახელმწიფო უშიშროების სამინისტროში ხანგრძლივი გარჩევების შემდეგ მოახერხა. დაამთავრა ფრანგული ენის ფაკულტეტი ქუთაისის პედინსტიტუტში. მუშაობდა სპეციალობით. გარდაიცვალა ქუთაისში.

ქუთაისიდან წავიდა საბრძოლველად 1909 წელს დაბადებული კონსტანტინე ილიას ძე ბალუაშვილი, 1941 წლიდან იგი იბრძოდა სხვა და სხვა ფრონტზე. 1943 წელს კი ქერჩის სრუტეში მძიმედ დაჭრილ მეომარს მოუწია ხანგრძლივი მკურნალობის კურსის გავლა, რის შემდეგაც ჯანმრთელობის მდგომარეობის გამო დემობილიზებული იქნა და წითელი დროშის ორდენით და მრავალი საბრძოლო მედლით დახუნძული დაუბრუნდა ოჯახს.

კონსტანტინე ბალუაშვილი

იგი აქტიურად ჩაერთო რა ქვეყნის ეკონომიკის აღმშენებლობის საქმეში, წლების განმავლობაში მუშაობდა სხვა და სხვა ხელმძღვანელ თანამდებობაზე. იყო ქუთაისის მეორადი ნედლეულის დამზადების ფაბრიკის დირექტორი, ქალაქკომის ბიუროს წევრი, მისი თაოსნობით ქუთაისის ებრაულ უბანში, (ყოფილ შაუმიანის ქუჩაზე, ამჟამად ბორის გაპონოვის ქუჩა), სადაც ერთმანეთის გვერდით განლაგებულია სამი უნიკალური სინაგოგა, აშენდა სამკერვალო ფაბრიკა, სადაც დასაქმებულები იყვნენ მიმდებარე ტერიტორიაზე მაცხოვრებლები, ძირითადად ებრაელები. მისი შრომისუნარიანობა და ღვაწლი არ დარჩა შეუმჩნეველი და ის დაჯილდოებული იქნა შრომის წითელი დროშის ორდენით და მედლებით.

თავის მეუღლესთან - ელისაბედ მოსეს ასულ იაკობაშვილთან ერთად მათ აღზარდეს 5 ვაჟი: სალმონი (სიმონი), მოსე, ანზორი, რუბენი (ჯუკუ) და დავით ბალუაშვილები. ყველა მათგანს თავისი ადგილი უკავია 1970 წლებიდან დღემდე საქართველოს უახლოეს ისტორიაში.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია ქუთაისის კოლორიტის, საპატიო ქუთაისელის მოსე ბალუაშვილის ღვაწლი ქუთაისის სინაგოგების მოვლა-პატრონობისა და ქუთაისის ებრაული თემის წინაშე არსებული პრობლემების მოგვარებაში. გულისტკივილით მინდა ავღნიშნო რომ ბატონი მოსე ბალუაშვილი სულ ახლახანს ამაღლდა ზეციურ სამყაროში.

„გარდაცვალებამდე მომსწრე გავხდი თუ როგორ გადაუხადეს მას 80 წლის იუბილე მეგობრებმა. იმ საღ-

მოსე ბალუაშვილი

ამოს კიდევ ერთხელ გავხდით ქართულ-ებრაული მეგობრობის აღნიშვნის მომსწრე, ქუთაისელებმა ისე როგორც მათ იციან ყურადღებით, იუმორით და დარბაისებლობით ეს დღე აქციეს საერთო ზეიმად. ვუყურებდი და მიხაროდა თუ როგორ სასიამოვნოთ შეიცვალა განუკურნებული სენისგან შეპყრობილი იუბილარის განწყობა და მდგომარეობა. ჩემთვისაც ეს დღე იყო დიდი სიამაყის დღე.

სამწუხაროდ იუბილედან 20 დღეში ბატონი მოსე ბალუაშვილი დაუკრძალეთ მშობლიურ ქუთაისში, სადაც ყველგან იგრძნობოდა, თუ როგორ გლოვობდა მას მთელი ქალაქი. მისი დაკრძალვის ცერემონიაზე კიდევ ერთხელ გამოვლინდა, რამდენად ღრმა და ძლიერი ფესვები აქვს ქართულ-ებრაულ მეგობრობას, რომელსაც ქმნიდნენ ორივე ერის გამორჩეული პიროვნებები.

ეს იყო სევდიანი დღე, მაგრამ ასევე იყო სიამაყის დღე, ვიყავი მომსწრე როგორი მოწიწებით და სინანულით გააცილა მოსე ბალუაშვილი უკანასკნელ გზაზე მისმა სამეგობრომ და მთელმა ქუთაისმა. მადლობა მათ სიყვარულისათვის, თუმცა სხვას არც მოველოდი“. ასე იხსენებს ამ მართლაც ამაღელვებელ ისტორიას ბატონი მერაბ ჩანჩალაშვილი

ბევრის მთქმელია ანზორ ბალუაშვილის შრომითი ბიოგრაფია: იურისტი და დიპლომატი, საქართველოს გენერალური პროკურორის პირველი მოადგილე, საქართველოს მთავრობის ვიცე-პრემიერი, სახელმწიფო უშიშროების საბჭოს მდივანი, ღირსების ორდენის კავალერი.

ბედნიერება მხვდა წილად წლების მანძილზე მქონოდა საქმიანი ურთიერთობა ბატონ ანზორ ბალუაშვილთან - ამ არაჩვეულებრივ თავმდაბალ, უაღრესად განათლებულსა და ნიჭიერ ადამიანთან.

ჩემი მუშაობის პერიოდში ფუნდამენტალურ 800-გვერდიან ნაშრომზე (წიგნი „გენერლები საქართველოდან“), რომელიც მოიცავს საქართველოს გენერალიტეტის 300-წლიან ისტორიას და სადაც ასევე შეტანილი მქონდა მონაცემები იუსტიციის სახელმწიფო მრჩეველებისა და იუსტიციის გენერლებზე, აგრეთვე ქართველი ებრაელების მონაცემები, რომლებმაც გენერლის წოდება მიიღეს ისრაელში ბატონმა ანზორმა მაშინ გამიწია კვალიფიციური დახმარება ჩემი მოკრძალებული თემატიკის თაობაზე. მოხარული ვარ, რომ მომეცა საშუალება რამოდენიმე თბილი სიტყვა დამეწერა მის გმირ მამაზე, ძმებზე და მასზე.

სიმონი და რუბენ ბალუაშვილები მრავალი წელია ცხოვრობენ ისრაელში და თავიანთი შრომით შექონდათ დეაწლი ახლად აღდგენილი ქვეყნის აღმშენებლობაში და გაძლიერებაში. უფროსი ძმებისგან განებივრებული უმცროსი ძმა დავით ბალუაშვილი კი მრავალი წლის მანძილზე იყო ქ. თბილისის საქალაქო ტრანსპორტის რეგულირების სამსახურის უფროსი. არის საპატიო ტრანსპორტელი და ღირსების ორდენის კავალერი.

კონსტანტინე ილიას ძე ბალუაშვილი და მისი მეუღლე გარდაიცვალნენ 1981 წელს. დაკრძალულები არიან ქუთაისის ებრაულ სასაფლაოზე.

სამი ძმა კეზერაშვილი ქუთაისში დაიბადა. უმცროსი შავი ზღვის ფლოტში მსახურობდა. 1941 წლის 3 დეკემბერს რეუვენმა პირველი ეშელონის შემადგენლობაში გაარღვია ფაშისტების თავდაცვა და ქერჩის ნაპირზე მტრის ცეცხლის მიუხდავად გამაგრება შეძლეს. მალევე დანარჩენი სადესანტო კატარღებიც მოვიდა. ქერჩი იმავე დღეს გაათავისუფლეს. მაგრამ მომდევნო ბრძოლებში ყირიმში რ. ა. კეზერაშვილი, როგორც ათასი მებრძოლი საქართველოდან, უგზო-უკვლოდ დაიკარგა. უფროსმა ძმამ - მოსე ავნერის ძე კეზერაშვილმა მთელი ომი გამოიარა და სახლში გამარჯვებული დაბრუნდა. შუათანა ძმა - ბენიამინს კი ტრაგედია დაემართა. ომის დასრულების შემდეგ სახლში დაბრუნებული ქუჩის პატრულირებისას მოკლეს. ეს ქუთაისში ომის დასრულებიდან ერთ წელიწადში მოხდა?!

ბესო თეთრაშვილი

შეიძლება ითქვას თბილისელ ებრაელ ბესო შალომის ძე თეთრაშვილს გაუმართლა. 23 წლის ბიჭი ყირიმისთვის ბრძოლების შუაგულში აღონდა. არაერთხელ ეკიდა მისი სიცოცხლე ბეწვზე, მაგრამ სიკვდილი ყოველთვის გვერდს უვლიდა მამაც მეომარს. ასე, ბრძოლით მივიდა ბერლინამდე, სადაც გამარჯვების დღეს შეხვდა. ჯარში კიდევ ერთი წელი იმსახურა და სახლში 1946 წელს დაბრუნდა. ცხოვრობდა თბილისში, ვაკეში. სამი შვილის მამა 70 წლის ასაკში გარდაიცვალა...

მედალი „კავკასიის დაცვისთვის“ 1944 წლის 1 მაისს დაწესდა. ამ გრანდიოზულ ბრძოლაში არამარტო ამიერკავკასიის, არამედ მეორე მსოფლიო ომის ბედი წყდებოდა. მტერი უზარმაზარი ძალებით ცდილობდა ბაქოს ნავთობისკენ გარღვევას, რომელსაც გადამწყვეტი სტრატეგიული მნიშვნელობა ჰქონდა. კავკასიის მცველთა მასობრივ გმირობასა და ვაჟკაცობაზე ამ საბრძოლო ჯილდოს მფლობელთა უზარმაზარი რაოდენობა – 870 000 ადამიანი მეტყველებს. მათ შორის იყო ზემოთ ხსენებული ებრაელი ბიჭი სოსუმიდან რაფაელ მესენგისერი, რომელიც 10 წლისა აღმოჩნდა კავკასიის მცველთა შორის, რითაც შეეძლო ეხმარებოდა მათ, ქვემეხებისთვის ჭურვებს აწვდიდა. დღეს რაფაელ იაკობის ძე მესენგისერი საქართველოში ყველაზე ახალგაზრდა ვეტერანია! საბედნიეროდ დღეს ჯანმრთელადაა, ომის ვეტერანი აქტიურად მუშაობს ომიდან არდაბრუნებულთა ხსოვნის უკვდავყოფისთვის. ამ გვარის უფროსი წარმომადგენელი იაკობ ფილხაზის ძე მესენგისერი ქუთაისიდან ფრონტზე მოხალისედ წავიდა. 43 წლის მეომარი მამაცად იბრძოდა ყირიმში, კავკასიისთვის ბრძოლაში. ერთ-ერთ ასეთ შეტაკებაში ჭურვის აფეთქების გამო მრავლობითი ჭრილობები მიიღო. გარდაიცვალა 1943 წელს.

მახსოვს, როცა თსუ-ს ჟურნალისტიკის ფაკულტეტის სტუდენტი ვიყავი, უნივერსიტეტის პროფესორის, ისტორიკოს დიმიტრი ჯიბლაძის რჩევით, რომელიც მეზობლად, სოლოლაკში ცხოვრობდა, ომის მონაწილე უნივერსიტეტის თანამშრომლებზე ინფორმაციის შეგროვებას შევუდექი. საბედნიეროდ, ჩემს არქივში იმ ომში უნივერსიტეტის ებრაელების მონაწილეობის შესახებ აღმოვაჩინე ცნობები. უფროსმა ლეიტენანტმა მიხეილ იოჰანის ძე კრიხელმა საბრძოლო ნათლობა კავკასიის მთისწინეთში მიიღო. სხვადასხვა ფრონტზე ომობდა, მივიდა ბერლინამდე. 1945 წლის აგვისტოში კი მიშა კრიხელი შორეულ აღმოსავლეთში კვანტუნის არმიის განადგურებაში მონაწილეობდა. დაჯილდოვებული იყო წითელი ვარსკვლავის ორდენით,⁴ მედლით.

ვიქტორ კარლის ძე პოლსკი ომიდან მეორე ჯგუფის ინვალიდად დაბრუნდა. მსროლელთა 122-ე დივიზიის შემადგენლობაში იბრძოდა დასავლეთით გერმანელების წინააღმდეგ და აღმოსავლეთით იაპონიის წინააღმდეგ. დაიმსახურა 3 მაღლობის წერილი ი. ბ. სტალინისგან,⁵ საფრონტო მედალი. წითელი ვარსკვლავის ორდენის და 5 მედლის კავალერი შახნო მოსეს ძე პლეშევი ჯერ მე-2-ე უკრაინულ, შემდეგ კი სამხრეთის ფრონტზე იბრძოდა. მონაწილეობდა ბულგარეთის და რუმინეთის გათავისუფლებაში. 18 წლის თბილისელმა ებრაელმა ლევ ალექსეის ძე გრიბაშევიმა ომით ნახევარი ევროპა და გზა რიგითიდან პოლკოვნიკამდე გაიარა, მრავალი ორდენისა და მედლის კავალერი გახდა.

და რამდენი ებრაელი სტუდენტი წავიდა მოხალისედ ფრონტზე? არც ეს თემაა ბოლომდე შესწავლილი. მითუმეტეს, თუ გავითვალისწინებთ, რომ 1941 წლისთვის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი სტუდენტების რაოდენობით - 9 581 სსრკ-ს ყველა უმაღლეს სასწავლებელს შორის პირველ ადგილზე გავიდა, ისტორიის პროფესორ დიმიტრი ჯიბლაძის თქმით კი ფრონტზე თითქმის ყოველი მესამე მისი სტუდენტი წავიდა...

ომის ვეტერან ებრაელებს შორის არაერთი მეცნიერი, მეცნიერ მუშაკი, სასწავლო დაწესებულების ხელმძღვანელი იყო. ერთ-ერთი მათგანი იყო ფილოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორი, ა. წულუკიძის სახელობის ქუთაისის პედინსტიტუტის ქართული ენის კათედრის პროფესორი რაფაელ მიხეილის ძე შამელაშვილი. დაიბადა 1922 წლის 23 დეკემბერს სოფელ ბანძაში. სხვათაშორის, იმ ცბიერ წელს დაბადებულითაგან ფრონტიდან სახლში ცოტანი თუ დაბრუნდნენ. სწორედ ამ პირტიტველ 19 წლის ბიჭებს უნდა შეეჩერებინა მტერი ბელორუსიის და უკრაინის უკიდვგანო სივრცეებზე, ლენინგრადის და მოსკოვის კედლებთან, ყირიმში და კავკასიის მთებთან, ცეცხლოვან სტალინგრადში. 1941-1942 წელს ფაშისტების ტყვეობაში ხომ წითელი არმიის რამდენიმე მილიონი ჯარისკაცი და ოფიცერი აღმოჩნდა, ასობით ათასი დაიდუპა ბრძოლაში, უფრო მეტი კი დასახიჩრდა, დაიდუპა ტყვეობაში.

ფრიადოსანმა რაფაელ შამელაშვილმა სკოლის დამთავრების შემდეგ საბუთები უმაღლესში მიიტანა, მაგრამ უარი უთხრეს - სამხედრო სამსახური უნდა გაეწლო. ასე აღმოჩნდა 1940 წელს ვოლინსკის ოლქის სამხედრო ქალაქში, სახელმწიფო საზღვრიდან 8 კილომეტრში. მალე მძინარე ჯარისკაცებს და ოფიცრებს ბომბები დააყარეს თავზე. ასე დაიწყო მისთვის ომი. პირველი ბრძოლები, დიდი დანაკარგები, უკან დახვევის სიმწარე. მოგვიანებით ქართველ ებრაელს მოუწია ბრძოლა მოსკოვთან და სტალინგრადთან. ათავისუფლებდა პოლონეთს, შტურმით იღებდა პრუსიულ ციტადელ კენიგსბერგს. ოთხჯერ იყო დაჭრილი. დემობილიზებული

იქნა 1946 წელს, სახლში ინვალიდად, მე-3 ხარისხის დიდების, სამამულო ომის პირველი ხარისხის ორდენებით და 5 საბრძოლო მედლით დაბრუნდა. იმავე წელს ქუთაისის პედინსტიტუტში ჩააბარა, როგორც ომამდე ოცნებობდა.

1950 წელს, დიპლომის მიღების შემდეგ, რაფაელ მიხეილის ძე სოფელში ქართული ენის და ლიტერატურის მასწავლებელი გახდა. მერე იყო სამსახური ქუთაისში, ასპირანტურა, საკანდიდატო დისერტაცია. 1970 წელს რ.მ. შამელაშვილმა სადოქტორო დისერტაცია დაიცვა, 4 წლის შემდეგ კი ომის ვეტერანი პროფესორი გახდა. მთელი ცხოვრება ახალგაზრდებთან მუშაობდა, ასწავლიდა სამშობლოს, მშობლიური ქართული ენის და ლიტერატურის სიყვარულს...

ილია იაკობის ძე ვლადისლავსკი 1916 წელს თბილისში დაიბადა. 1940 წელს დაამთავრა თბილისის სარკინიგზო ტრანსპორტის ინსტიტუტი, იმავე წელს ჯარში გაიწვიეს. რიგითი წითელარმიელის წოდებაში გრომის სადგურში, ქალაქ პოლოცკის მე-4 ცალკეულ საექსპლუატაციო სარკინიგზო ბატალიონში მსახურობდა. მეორე მსოფლიო ომის დაწყებამდე ბარანოვიჩი-ბრესტის მონაკვეთზე სარკინიგზო ხაზის მშენებლობაზე იმყოფებოდა. სმოლენსკის მიმართულებით უკან დახევისას მრავალჯერ დაიჭრა. პოსპიტალებში მკურნალობის შემდეგ, 1942 წელს წითელი არმიის სამხედრო აკადემიის ქიმიური დაცვის კურსი დაასრულა. ომობდა ამიერკავკასიის, სამხრეთის, უკრაინის მე-4 ფრონტებზე.

ი. ვლადისლავსკიმ ომი ბერლინში, 1945 წლის 9 მაისს, უფროსი ლეიტენანტის წოდებით დაასრულა. დემობილიზირებულ იქნა 1946 წელს. დაჯილდოებულია სამხედრო ჯილდოებით: სამამულო ომის ორდენი, მედლები - “საბრძოლო დამსახურებებისთვის”, “ბერლინის აღებისთვის” ომის შემდეგ ილია ვლადისლავსკი თბილისში ცხოვრობდა, სამოქალაქო მშენებლობის სფეროში მუშაობდა, საქართველოს დამსახურებული ინჟინერი გარდაიცვალა 2014 წლის 4 ნოემბერს. დაკრძალულია ქ. თბილისის ზემო ვერის სასაფლაოზე.

ილია ვლადისლავსკის ძმა დედით - პაველ ზაქარის ძე ფრიდმანი 1903 წლის 23 ოქტომბერს თბილისში დაიბადა. 1920-იანი წლების დასაწყისში „ჩეკაში“ მსახურობდა. შემდგომ თბილისის სამხატვრო აკადემიის ქანდაკების განყოფილება დაასრულა. ომის პერიოდში იბრძოდა ფრონტის წინა ხაზზე. ტყვედ ჩავარდა, მაგრამ გაქცევა მოახერხა, რის შემდეგაც პარტიზანთა რაზმში გაერთიანდა, კოვპაკის მეთაურობით. ომის შემდეგ პ. ფრიდმანი მოსკოვში გადასახლდა, მუშაობდა მოქანდაკეთა ჯგუფში ე. ვ. ვუჩეტიჩის ხელმძღვანელობით,

რომელმაც ბერლინში მებრძოლ-გამათავისუფლების ქანდაკება და საბჭოთა ეპოქის სხვა ცნობილი ძეგლები შექმნა.

1950-იანი წლების დასაწყისში ფრიდმანი ე. ვუჩეტიჩის ხელმძღვანელობით მოსკოვში მონაწილეობდა გორელიევის “მშვიდობის მედროშე - საბჭოთა ხალხს დიდება” შექმნაში, რომელიც 1954 წელს, სსმგ-ს (დღეს სმმგ-ს) მთავარი პავილიონის გახსნისთვის დასრულდა. სსრკ-ს მხატვართა კავშირის წევრი, 1950 წელს პ. ფრიდმანი ქანდაკების სფეროში სტალინის პრემიის ლაურეატი გახდა. სიცოცხლის ბოლო წლები ფრიდმანმა სამშობლოში გაატარა. გარდაიცვალა 1982 წელს, თბილისში. დაკრძალულია მუხათგვერდის სასაფლაოზე.

სურამელი მიხეილ იაკობის ძე ასტანჯალოვი მსროლელ-

თა 160-ე დივიზიაში მსახურობდა. ომმა ბრესტში მოუსწრო. იგემა უკან დახევის სიმწარე, იბრძოდა სხვადასხვა ფრონტზე. სერჟანტი ასტანჯალოვი მრავალი ორდენით და საბრძოლო მედლით დააჯილდოვეს. ომის ვეტერანი 1972

სურამის სინაგოგა

წელს ისრაელში გარდაიცვალა.

საზენიტო ბატალიონის არტილერიის მეთაური კაპიტანი ნიკოლოზ აბრამიშვილი ბორჯომის რაიონიდან იყო. ჩამოაგდო ფაშისტური თვითმფრინავი. ომში დაიღუპნენ რიგითები აჭარიდან: იაკობ არონის ძე გურიელი - 1944 წელს, ეფიმ გაბრიელის ძე მოსკალენკო - 1941 წლის ბოლოს; უფროსი ლეიტენანტები მარკ ვლადიმერის ძე გუტმანი - 1945 წლის აპრილში და აბრამ მოსეს ძე კაპლანი - 1945 წლის მარტში, ორივე გერმანიაში მოკლეს. უგზო-უკვლოდ დაიკარგნენ ძმები - რიგითი ხაიმი და სერჟანტი ლაზარე აბრამის ძე ენდერი, დაიღუპნენ ლეიტენანტი მიხეილ ზაქარიას ძე, მამა და შვილი სოლომონ დანიელის ძე და ბორის სოლომონის ძე ლევინები, ლეიტენანტი რაფაელ ზაქარიას ძე შალოლაშვილი...

სახლში არ დაბრუნებულან აფხაზეთიდან ფრონტზე გაწვეული მებრძოლები - ხაიმ მოსეს ძე ნანიკაშვილი, ძმები იოსებ და შალვა მეირის ძე ტორიკაშვილები, ილია და რაფაელ აბრამის ძე შამელაშვილები, ილია იაკობის ძე და ისაკ ალექსანდრეს ძე ლევინები, აბრამი და მარკ მიხეილის ძე მანაშეროვები, შალვა იაკობის ძე მირილაშვილი, 1945 წელს უნგრეთში 24 წლის იაკობ მიხეილის ძე აშკინაზი დაიღუპა, 1944 წლის 31 მარტს მოკლეს რიგითი იოსებ გრიგორის ძე დავითაშვილი...

ჩემ სიას თითქოს ბოლო არ აქვს. საქართველოს ცალკეული რეგიონებიდან ქართველ ებრაელთა დაახლოებით 4000 გვარი დავითვალე დაღუპულთა და უგზო-უკვლოდ დაკარგულთა შორის. და ეს დანაკარგის მხოლოდ ნაწილია. ამ სტრიქონებს სახლში, ხელით ვწერ, შუაღამეს გადაცდა, თითქოს სუნთქვა გამიჩერდა, ხელნაწერი გადავდე და აქ ხსენებულთა მოსაგონებლად სანთელი დავანთე. მათ შორის მამაჩემიც წარმოვიდგინე, რომელსაც ბინის კედლებზე მიმაგრებული 3 დარჩენილი ფოტოსურათიდან ვიცნობ. ერთი მათგანი ომის დროინდელია... ღმერთმა დალოცოს მათი სულები!

როგორც უკვე აღვნიშნე, ნაკუწებით ვაგროვებდი მეორე მსოფლიო ომში საქართველოდან ებრაელების მონაწილეობის შესახებ ინფორმაციას - იმის გარდა, რომ ამ თემაზე მასალა თითქმის არ არსებობს, მდგომარეობა ჩვენმა დრომაც გაართულა, როცა ომის ცოცხალი მონაწილეები, მათ შორის ებრაელები, თითქმის აღარ დარჩნენ. მხოლოდ ერთეულები შემოგვრჩა, რომლებიც 94 წელს არიან გადაცილებულები. და კიდევ, როგორც უკვე აღვნიშნე, ებრაელობის თემა საბჭოთა მედიაში არც თუ ისე მისასალმებელი იყო ზემდგომი ორგანოებისთვის. ამას გასული საუკუნის 70-იანი წლებიდან, პირველ რიგში ქართველი ებრაელების ისტორიულ სამშობლოში - ისრაელში გადასახლებაც უნდა დავამატოთ, რომელთა შორისაც ბევრი ომის ვეტერანი იყო. აქედან გამომდინარე შევეცადე ნებისმიერი ინფორმაცია ჩემი მეგობრებისგან, კოლეგებისგან, ნაცნობებისგან, მათი ნაცნობებისგან შემეგროვებინა. ასე რომ, მკითხველს ვთხოვ არ განმეციხოს ზოგჯერ მწირი ცნობებისთვის ან ცალკეული უზუსტობებისთვის, რომლებიც შეიძლება იყოს ამ წიგნში, ჭეშმარიტების

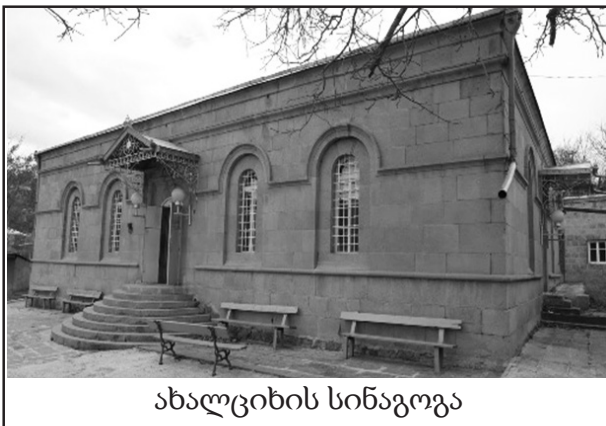

ძიებაში ჩემთვის ჩვეული კირკიტობის მიუხედავად...

ყურადღებიანი მკითხველი შენიშნავდა, რომ, როგორც უკვე აღვნიშნე, ვეცადე ამ წიგნში საქართველოს ყველა რეგიონი, ყველა ის ადგილი მომეცვა, სადაც ომამდე კომპაქტურად ცხოვრობდნენ ებრაელები, შევეცადე რამდენიმე სიტყვით მაინც მომეყოლა ებრაელების სსრკ-ს შეიარაღებულ ძალებში მონაწილეობის შესახებ - პოლიტხელები, ფეხოსანთა ჯარი, არტილერია, სატანკო შენაერთები, ავიაცია, სამხედრო-საზღვაო ფლოტი, კავშირგაბმულობის ჯარებზე, შსსკ და მასში შემაჯავლი სასაზღვრო და შინაგანი ჯარები, სამხედრო-სანიტარული ნაწილები, პარტიზანული რაზმები, ომში საერთო გამარჯვებაში ქალების და ბავშვების წვლილზე, აგრეთვე ებრაელების ტყვეობაზე და საკონცენტრაციო ბანაკებში ყოფნა.

ებრაელების მონაწილეობაზე რესპუბლიკის თავდაცვის უნარიანობის და სახალხო მეურნეობის გაძლიერებაში, ათობით ათასი დევნილის კეთილმოწყობაში დახმარებაზე, ათობით უმაღლესი სასწავლებლის, სამეცნიერო ინსტიტუტის, თეატრალური დასის, კინოსტუდიების „მოსფილმის“, ქალაქ იალტიდან სხვა და სხვა კოლექტივების მიღებასა და განაწილებაზე და ა.შ. ყველგან და ყველაფერში თავგანწირვით ებრძოდნენ მტერს, შრომობდნენ ზურგში, ძილისა და დასვენების გარეშე საქართველოს დანარჩენ მოსახლეობასთან ერთად ერთგული ებრაელები...

მძიმე კონტრუხით დაბრუნდა სახლში, ახალციხეში უფროსი სერჟანტი იაკობ (იაშა) ქოსაშვილი. 22 წლის ებრაელი ჯარში 1939 წელს გაიწვიეს. სამხედრო სამსახურის სწრაფად დასრულებას და სახლში დაბრუნებას ელოდა. ნათელ გეგმებს აწყობდა.

ახალციხის სინაგოგა

მაგრამ 1941 წლის 22 ივნისს ომი დაიწყო. იაშა ქოსაშვილმა უკან დახვევის სიმწარე, მეგობრების დაკარგვით გამოწვეული ტკივილი და, რა თქმა უნდა, ომის საწყისი პერიოდის დაუცხრომლობის შიში იგემა. ასე მივიდა მისი საბრძო-

ლო ნაწილი, რომელშიც მეავტომატეთა ოცეულში მსახურობდა, მოსკოვამდე. მერე კი უკან დახვეა სიკვდილის ტოლფასი იყო. დაქანცული მებრძოლების ძალები იმ რთულ დღეებში თითქოს გაათმაგდა. ახალციხელი ბიჭისთვის და ათასობით მისი თანაპოლკელისთვის ბრძოლა მოსკოვისთვის ერთგვარი რუბიკონი იყო, რომელიც მათ ღრსეულად გადალახეს.

იაშა ქოსაშვილი ფაშისტებს მოსკოვიდან ბერლინამდე მიერეკებოდა ბრძოლით. ამ პერიოდში რამდენჯერმე დაიჭრა, მიიღო კონტუზია. მშობლიურ ახალციხეში 1945 წლის ივნისში დაბრუნდა. ებრაელი ჭაბუკის მკერდს სხვა ჯილდოებთან ერთად ამშვენებდა მედლები „მოსკოვის დაცვისათვის“ და „ბერლინის აღებისთვის“, რომლებითაც განსაკუთრებით ამაყობდა. ფრონტზე მიღებული ჭრილობები სულ უფრო ხშირად ახსენებდა თავს. ომის ვეტერანი იაკობ შალომის ძე ქოსაშვილი 1971 წელს 54 წლის ასაკში გარდაიცვალა.

ასევე ახალციხიდან გაიწვიეს ფრონტზე მსოფლიოში ცნობილი მუსიკოსის თემურ ყვითელაშვილის მამა - პავლე (ფაშიკო) ყვითელაშვილი, (1922-1977) და ბაბუა დედის მხრიდან მიხეილ (მენაშე) პალტაგაშვილი (1908-1986) რომლებიც საბრძოლო მედლებით დამშვენებულნი უვნებლად დაბრუნდნენ სახლში. ორივე დაკრძალულები არიან თბილისის ებრაულ სასაფლაოზე.

იოსებ (ოსიკო) მიხელაშვილი ქუთაისში დაიბადა. ომი რომ დაიწყო მრავალი მისი ნათესავი, მეგობარი და მეზობელი ფრონტზე წავიდა. ასაკის გამო ჯარში მხოლოდ 1942 წელს გაიწვიეს. აქტიური მონაწილეობა მიიღო მეორე მსოფლიო

ომის ყველაზე ხანგრძლივ (ლენინგრადის ბლოკადას თუ არ ჩავთვლით) ბრძოლაში კავკასიისთვის, რომელმაც 1942 წლის 25 ივლისს დაიწყო, 445 დღეს გასტანა და 1943 წლის 9 ოქტომბერს ფაშისტური არმი-

ქუთაისის სინაგოგა

ათა ჯგუფ „ა“-ს და კოდური სახელწოდებით ოპერაცია „ედელვაისის“ სრული კრახით დასრულდა. მერე იყო ბრძოლები ტამანის ნახევარკუნძულის გასანთავისუფლებლად, ბრძოლები უკრაინასა და პოლონეთში. გამარჯვების დღეს ქუთაისელი ებრაელი - ყველაზე ბედნიერი და თვალცრემლიანი ბერლინში შეხვდა - ჭეშმარიტი გამარჯვებული მეომარი. რამდენი რამის გადატანა მოუწია მას ომის წლებში - დაიჭრა, ტყვეობაში მოხვდა, გაიქცა, ომობდა, ისევ ტყვეობა, ისევ გაქცევა და ისევ საძულველ მტერთან ბრძოლა. ომის შემდეგ სახლში დაბრუნდა - ბედნიერი, საბრძოლო ჯილდოებით.

ომის შემდეგ გვარდიის მაიორი ლეონიდ ალექსანდრეს ძე დუელი მშობლიურ თბილისში დაბრუნდა. მამაცი მეომრის მკერდს წითელი ვარსკვლავის ორდენი და სხვა საფრონტო მედლები ამშვენებდა. საოცრად ლამაზი იყო, უღვაშიანი. ჯარშიც და სახლშიც თბილისში, ხშირად ქართველი ეგონათ. აქვე დაამთავრა სამედიცინო ინსტიტუტი, დროთა განმავლობაში საკანდიდატო დისერტაცია დაიცვა და მრავალი წელი იმუშავა რევმატოლოგად თბილისში.

ჩემთან ახლოს, პეკინის ქუჩაზე, 11 ნომერში ცხოვრობდა. თავდამბლობისთვის და სიკეთისადმი მუდმივ მზადყოფნისათვის ყველას უყვარდა და პატივს სცემდნენ, ყოველთვის მზად იყო დასახმარებლად. ხანდახან მხვდებოდა ხოლმე, როცა ყოველთვის საჩუქრებით დატვირთული მიდიოდა თავისი შვილის ალექსანდრეს და შვილიშვილების მოსანახულეებლად ვაშლიჯვარში. ჩიოდა, რომ გზაში ბევრ დროს კარგავდა. დრო კი ყოველთვის არ ყოფნიდა - ოჯახი, ორი შვილი, შვილიშვილები, მეგობრები, კოლეგები და უამრავი პაციენტი, რომლებსაც ძალიან უყვარდათ თავიანთი საყვარელი ექიმი. მგონი ერთადერთი იყო საქართველოში ამ იშვიათი ებრაული გვარის - დუელის მატარებელი. ლეონიდ დუელი 1999 წელს, 79 წლის ასაკში გარდაიცვალა.

სამშობლოს წინაშე ვალის ღირსეულად მოხდის შემდეგ ბათუმში დაბრუნდნენ მამაცი ოფიცრები: პოლკოვნიკი გრიგორი აბრამის ძე იოფისი (22.11.1910 - 04.03.1971), რომლის მკერდსაც ამშვენებდა წითელი დროშის ორი ორდენი, წითელი ვარსკვლავის ორდენი, სამამულო ომის II ხარისხის ორდენი, 5 მედალი; მოტომსროლელთა ბატალიონის მეთაური მაიორი სემიონ ჰანანის ძე ტეიფი (06.01.1906 - 23.08.1969). ასევე ცოცხლები და ბედნიერები ოჯახის და ახლობლების გარემოცვაში აღმოჩნდნენ ბათუმელები გიორგი მიხეილის ძე დორფმანი (10.03.1917 - 05.05.1992) და ივანე ტიმოფეის ძე ჩშირი (11.05.1920 - 28.12.1997). ყველანი ბათუმის ებრაულ სასაფლაოზე არიან დაკრძალული.

თბილისელი ლეიტენანტი ისაკ მიხეილის ძე ბუზიაშვილი, რომელმაც ფაშისტებთან ბრძოლისას არაერთი გმირული საქციელის ჩადენა მოასწრო. დღეს ფართოდ ცნობილი აკადემიკოსის-კარდიოლოგის იური ბუზიაშვილის ნათესავი იყო. იმ უმძიმეს დღეებში, როცა ყოველდღიურად ასობით, ათასობით ჩვენი მეომარი იღუპებოდა, დაჯილდოვებისთვის არავის ეცალა. ორდენების და მედლების მასობრივი დარიგება უკვე სტალინგრადის და კავკასიისათვის ბრძოლების შემდეგ დაიწყო. ასეთი დრო იყო, ძალიან რთული და მძიმე. ასევე ყირიმში უზო-უკვლოდ დაიკარგა 37 წლის პირველი გაწვევის ქვეითი ილია ისაკის ძე გელაძე.

უცნობია 1912 წელს დაბადებული სოხუმელი ებრაელის, სერუანტ ნაბო იოსების ძე ეფრემაშვილის ბედი. სამწუხაროდ ასეთი მაგალითი კიდევ ბევრია. სხვათაშორის მისი ნათესავი, სოხუმელი იაკობ ოფირი (ეფრემაშვილი), 1993-1996 წლებში საქართველოსა და სომხეთში მსოფლიოს ებრაული სააგენტო „სოხნუთის“ ხელმძღვანელი იყო. 90-იან წლებში მან აფხაზეთში შეიარაღებული კონფლიქტის პერიოდში პირადი მონაწილეობა მიიღო დევნილთა, როგორც ებრაელების, ასევე ქართველების და სხვების გადარჩენა – გამოყვანაში საბრძოლო მოქმედებების რაიონებიდან!

თბილისის პატარა სინაგოგა

31 წლის ოფიცერ სოლომონ ალპეროვიჩის ომმა ჯარში მოუსწრო. მარჯვე და განათლებული ოფიცერი მალევე დანიშნეს სპეციალური ქვედანაყოფის მეთაურად, რომელიც საქართველოში თეთრი წყაროს რაიონში იყო დისლოცირებული. ეს ქვედანაყოფი მეთაურობის ყველა დავალებას უნაკლოდ ასრულებდა.

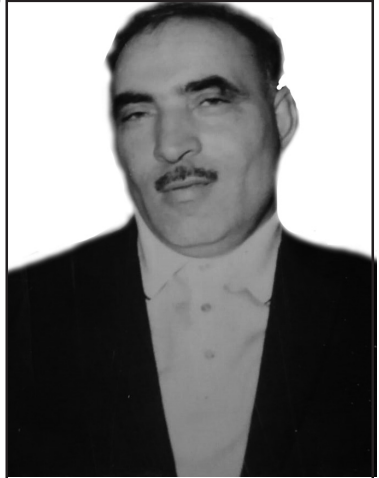
მალე ის პოლკად გარდაქმნეს, მეთაურს კი პოლკოვნიკის სამხრეები.

სოლომონ სამუელის ძე ალპეროვიჩის სპეციალური დანიშნულების პოლკი აქტიურად მონაწილეობდა კავკასიისთვის ბრძოლის სამხედრო ოპერაციებში, ტამანის ნახევარკუნძულის ფაშისტებისგან გათავისუფლებაში. ომის შემდეგ ალპეროვიჩი შუა აზიაში მსახურობდა. ავადმყოფობის გამო დემობილიზებული თბილისში დაბრუნდა. დაკრძალულია ნავთლულის ებრაელთა სასაფლაოზე. სხვათაშორის, მისი ვაჟი იყო ცნობილი ჟურნალისტი კონსტანტინე ალპეროვიჩი, რომელმაც ჩვენი, კოლეგების სიყვარული და პატივისცემა დაიმსახურა, როგორც თავმდაბალმა ადამიანმა და მშვენიერმა ჟურნალისტმა, იგი ცოტა ხნის წინ გარდაიცვალა.

თბილისში, ყოფილ პირველი მაისის ქუჩაზე, რომელიც ცნობილ ებრაულ უბანთან მდებარეობს, ომის შემდეგ მრავალი წლის მანძილზე ცხოვრობდა ომის ვეტერანი ეუშვაკ რაფაელის ძე ყვითელაშვილი, ოშინკა - როგორც მას ახლობლები ეძახდნენ, წელიწადში მხოლოდ ერთხელ - 9 მაისს, ფაშიზმზე დიდი გამარჯვების დღეს გამოდიოდა სახლიდან პიჯაკზე მიმაგრებული საფრონტო ჯილდოებით - სამამულო ომის პირველი ხარისხის ორდენით, მედლებით „კავკასიის დაცვისთვის“, „სიმამაცისთვის“, „საბრძოლო დამსახურებებისთვის“, „1941-1945 წლების სამამულო ომში გერმანიაზე გამარჯვებისთვის“. ეს იყო ის, რაც მან ოფლით და სისხლით მოიპოვა.

ამ განსაკუთრებულ დღეს ვაკეში, გამარჯვების პარკში უცნობი ჯარისკაცის საფლავზე მიდიოდა, სადაც მეგობრებს ხვდებოდა, რათა ქედი მოეხარათ მათ წინაშე, ვინც ფრონტიდან სახლში არ დაბრუნებულა. ვინ იცის, რაზე ფიქრობდა ჭაღარა ფრონტელი, რომელიც არაერთხელ ჩასცქეროდა სიკვდილს თვალებში და ომის ეკლიან გზებზე, პირველიდან უკანასკნელ დღემდე, დაცემულ ბერლინამდე გაიარა.

ეუშვაკ ყვითელაშვილი

ეუშვაკ რაფაელის ძე ყვითელაშვილი თბილისში, 1998 წელს, 72 წლის ასაკში გარდაიცვალა.

საკმაოდ სიმბოლურია, რომ თბილისში, ვაკეში, გამარჯვების პარკში უცნობი ჯარისკაცის საფლავში მოსვენება ჰპოვა ყირიმიდან ჩამოსვენებული მეომრის ნეშტმა, სადაც ომის წლებში ათობით ათასმა ქართველმა ჯარისკაცმა და ოფიცერმა დაღვარა სისხლი, მათ შორის საქართველოს ებრაელებმა, რომლებიც დიდი სამამულო ომის მრისხანე წლებში დაიღუპნენ ან გარდაიცვალნენ. უცნობი ჯარისკაცის ნეშტი თბილისში 1975 წლის 9 მაისს გადმოასვენეს, საპატიო ესკორტის თანხლებით საზეიმო-სამგლოვიარო პროცესიით გაატარეს საქართველოს დედაქალაქის ცენტრალური ქუჩებით, რომლებიც ათასობით თვალცრემლიანი ადამიანით იყო სავსე და მშობლიურ ქართულ მიწას მიაბარეს.

ეუშვაკ ყვითელაშვილის და ბევრი სხვა ისტორია საქართველოს ებრაელთა კავშირის თავმჯდომარემ,

საქართველოს დამსახურებულმა ჟურნალისტმა მერაბ შალვას ძე ჩანჩაღლაშვილმა მომითხრო. სწორედ მისი მორალური და მატერიალური მხარდაჭერ-

ის წყალობით იქნა შექმნილი ჩვენს ქვეყანაში პირველად წიგნი საქართველოს ებრაელების მეორე მსოფლიო ომში მასობრივი მონაწილეობის შესახებ...

ომის აქტიური მონაწილეები იყვნენ თბილისელი ძმები - გრიგორი და მიხეილ სოლომონის ძე ამჩისლავსკები. გრიშა ამჩისლავსკი სოლოლაკში, ჯაფარიძის და ლერმონტოვის კუთხეში ცხოვრობდა, იმავე სახლში, სადაც ჩემი კლასელი არონ გილელსი, მისი ძმა მიხეილი კი - თემქის დასახლებაში. ჩვენ, უბნის ბიჭები, ხშირად ვიკრიბებოდით მათ ეზოში, იქიდან კი ჩვენს საყვარელ კინოთეატრში „სტელას“ ბაღში მივდიოდით, სადაც საღამოობით სოლოლაკის „ახნაურობა“ იკრიბებოდა - კონსტანტინე გამსახურდია და ნატო ვაჩნაძით დაწყებული ომის ორდენოსანი ვეტერანებით დამთავრებული.

ჩვენი სკოლის შემდეგ გრიშა ამჩისლავსკის შვილმა თბილისის სამხატვრო აკადემიაში არქიტექტურის ფაკულტეტი დაამთავრა, მისგან ვიცოდით, რომ მამამისი და ბიძამისი კავკასიაში იბრძოდნენ, მერე კი გრიგორი სოლომონის ძე სტალინგრადსა და უკრაინაში ომობდა, დაიჭრა. მისი უმცროსი ძმა მიხაილი სხვადასხვა ფრონტებზე იბრძოდა. დღეს ცოცხალი მათგან აღარავინაა. გ.ს. ამჩისლავსკი 1982 წელს, 74 წლის ასაკში გარდაიცვალა, დაკრძალულია თბილისში, ებრაელთა სასაფლაოზე.

ფრონტზე ჩემი მეგობრისა და კოლეგის სპორტიდან, საქართველოს არაერთგზის ჩემპიონის, სპორტის ოსტატის სპორტულ ტანვარჯიშში ბორის აბრამიშვილის რამდენიმე ნათესავიც იბრძოდა. ჯერ კიდევ 70-იანი წლების დასაწყისში მისი მშობლები ისრაელში გადასახლდნენ, ცოტახნის წინ თვითონაც იქ წავიდა. ახლობლების ფაშისტებთან ბრძოლა ბორიამ მხოლოდ ერთხელ ახსენა. ვნანობ, რომ მაშინ დეტალურად არ გამოვკითხე დღეს ჩემთვის ასეთი მნიშვნელოვანი ისტორიების შესახებ მას და ბევრ ჩემ მეგობარს. 40 წლის წინ ასე რომ მოექცეულიყავი, წიგნი გაცილებით შინაარსიანი და ყურადსაღები გამოვიდოდა, მაგრამ...

სიყმაწვილეში დამამახსოვრდა, რომ ჩვენს სკოლაში ერთ-ერთ გაკვეთილზე ტანია ბუხბინდერმა მოკლედ მოყვა თავისი ახლობლების შესახებ, რომლებიც ფაშისტებთან ომში

მონაწილეობდნენ. მოგვიანებით ტანია ბუხბინდერი ცნობილ ქართველ არტისტ გურამ საღარაძეს გაყვა ცოლად. სამწუხაროდ ისინი დღეს ცოცხლები აღარ არიან. მხოლოდ იმის დაზუსტება შეეძელი, რომ უმცროსი სერჟანტი მარკ იაკობის ძე ბუხბინდერი ყირიმში, 1942 წელს 15 მაისს დაიღუპა, მისი ბიძაშვილი თეოდორ ბუხბინდერი კი ჯარში 1941 წელს გაიწვიეს. მისი ბედი ჩემთვის უცნობია. ამბობდნენ, რომ ომის დასაწყისში დაიღუპა. ცნობილია, რომ 1944 წლის 21 ივლისს, ბელორუსიის ფაშისტებიდან განმათავისუფლებელი ოპერაცია „ბაგრატიონის“ მსვლელობისას გმირულად დაეცა მეორე არონის ძე ბუხბინდერი, სხვა მონაცემებით კი უგზო-უკვლოდ დაიკარგა. შესაძლოა მათზე იყო საუბარი.

ამ გვარის კიდევ ერთი გმირი წარმომადგენელი - ლევ სოლომონის ძე ბუხბინდერი ომის აქტიური მონაწილე იყო, ჰქონდა ჯილდოები. გამარჯვებით დაბრუნდა სახლში, ბათუმში, სადაც 1963 წელს 54 წლის ასაკში გარდაიცვალა და დაკრძალულია ბათუმის ებრაულ სასაფლაოზე. ფრონტზე დაიღუპა ჩემი კიდევ ერთი კლასელის, ყველასათვის საყვარელი სვეტლანა ძუსოვას მამა, რომელიც უკვე დიდი ხანია ისრაელში ცხოვრობს...

ძუნწი მონაცემებია შემორჩენილი ომის ნამდვილ გმირზე, რომელიც ორჯერ ჩავარდა ტყვეობაში, ორჯერ გაიქცა, გამარჯვების დღეს კი ბერლინში შეხვდა.

ასეთ, თითქოს და არაღამაჯერებელ ისტორიას, როდესაც ებრაელი ტყვეობაში დახვრეტას გადაურჩებოდა, მეტიც, სიცოცხლისთვის ბრძოლას აგრძელებდა, ტყვეობიდან გაქცევას ახერხებდა და შემდეგ საძულველ მტერთან გამარჯვებამდე იბრძოდა ქვემოთ მოგიყვებით.

ერთ-ერთი ასეთი ებრაელი იყო იური სოლომონის ძე პოლიაკოვი. დროებით თბილისის პიონერთა და მოსწავლეთა სასახლის ეზოში პატარა ოთახში ცხოვრობდა, სადაც იმ წლებში

ნორჩი მეხანძრეების წრე ან სექცია იყო. ეზოში, რომელშიც ბავშვები დიდ დროს ვატარებდით, ნამდვილი წითელი სახანძრო მანქანა იდგა, იქვე იყო სახანძრო შლანგები, ბრჭყვიალა, მოოქროვილი ჩაჩქანები და ა.შ. ამავე ეზოში ცხოვრობდა ჩემი ბავშვობის მეგობრის, სოსო ნადირაშვილის მრავალშვილიანი ოჯახი, რომელიც სასახლის ტერიტორიაზე დროებით, ცალკე საცხოვრებელი ფართის გამოყოფამდე დაასახლეს. ეს გასული საუკუნის 50-60 წლებში იყო. ბუნებრივია, ხშირად ვსტუმრობდი ჩემს მეგობარს, რომელიც ჩემგან ახლოს ცხოვრობდა. ხშირად მიყვებოდა მეგობარი თავის მეზობელზე, რომელიც, როგორც უკვე აღვნიშნე პატარა ოთახში ცხოვრობდა, სადაც იატაკზე ლეიბის, ტუმბოს და ტაბურეტის გარდა არაფერი იყო, ძველ ჩაიდანს, გრაფინს და ორ ჭიქას თუ არ ჩავთვლით. დაბალი იყო, გამხდარი, მელოტი. როცა გავიცანი ცოტა უცნაურად მომეჩვენა. სულ რაღაცას ღიღინებდა, ყველას უღიმოდა, ამბობდა, რომ მსოფლიოში ყველაზე ბედნიერი ადამიანია, სულ ცდილობდა აუცილებლობის შემთხვევაში ვიდაცის დახმარებას. არავის ახსოვს სევდიანი, მოსაწყენი, გაღიზიანებული. ყველაფერი ერთ დღეს გახდა ნათელი, როცა ჩემდამი პატივისცემა გაუჩნდა და თავისი ისტორია მომითხრო, რომელიც მე ალბათ არასოდეს დამავიწყდება.

ომი რომ დაიწყო თბილისელი ებრაელი იური პოლიაკოვი უკვე მსახურობდა ჯარში. იყო ფინეთთან ომის მონაწილე, კარგად გამოიჩინა თავი. ომამდე კვალიფიკაციის ამაღლების კურსები გაიარა, შემდეგ ბელორუსიის სამხედრო ოლქში, ოცეულის მეთაურის თანამდებობაზე გააგზავნეს. მალე ომიც დაიწყო. რაღაც წარმოუდგენელი ხდებოდა. თითქოს ყველაფერი წამში დაინგრა. დიდი პანიკა იყო, არა მხოლოდ მშვიდობიან მოსახლეობაში.

1941 წლის 16 ივლისს წითელ არმიაში სამხედრო კომისრების ინსტიტუტი იქნა შემოღებული და ეს თბილისელი ებრაელი ასეულის პოლიტხელად დანიშნეს. უკან დახევის ორკვირი-

ანი უწყვეტი ბრძოლების შემდეგ კი მათი დივიზია ტყვედ ჩავარდა. უკვე მერე გაირკვა, რომ წითელარმიელთა ფორმაში გადაცმული ათობით ფაშისტი დივერსანტი მეთოდურად კლავდნენ წითელ მეთაურებს, პანიკას ქმნიდნენ.

ტყვეთა უზარმაზარი რაოდენობა იყო კონცენტრირებული ბელორუსიაში ქალაქ ივენეცთან, სადაც ვოლოჟინის მთელი რაიონიდან მოყრილი საბჭოთა ჯარისკაცების და მეთაურების ბანაკი იყო განლაგებული. ბრძანება: „ებრაელები და კომისრები! ნაბიჯი წინ!“. მერე ისმოდა სროლა, კვლავ ჟღერდა ესესელების ბრძანება. კვლავ სროლის საშინელი ხმები. იური პოლიაკოვი ყოფილმა თანამომსახურემ გასცა. ჩვეულებრივ ფაშისტები დახვრეტაზე ორ-ორი დადიოდნენ. მაგრამ გერმანელები შეყოვნდნენ და დასახვრეტად მხოლოდ ერთმა ფრიცმა წაიყვანა. დახვრეტის ადგილი ტყვეთა სადგომიდან 150-200 მეტრში იმყოფებოდა. ფრიცის ბრძანებით 20-30 ნაბიჯით წინ წასული ი. პოლიაკოვი ზურგში ტყვიას ელოდა, როცა უცებ აფეთქების ხმა გაიგო. მოტრიალდა და მკვდარი გერმანელი დაინახა. მერე მიხვდა, რომ მისმა ჯალათმა ჩვენი მებრძოლების მიერ დატოვებულ ტანკსაწინააღმდეგო ნაღმს დააბიჯა. აფეთქებით დაყრუებული პოლიაკოვი გაიქცა წინ მდებარე ტყის მიმართულებით. თვითონაც არ ახსოვს რამდენ ხანს მირობდა. უძღურობისგან მიწაზე დაეცა. როცა გაიღვიძა დამე იყო. აღმოსავლეთისკენ წავიდა, კიდევ კარგი შარვლის ჯიბეში კომპასი დარჩა. 7 - 8 დღე იბოდიალა, სანამ თავისიანებთან გავიდა. საბედნიეროდ ეს იყო ნაწილი, რომელშიც კარგად იცნობდნენ. ომი გრძელდებოდა.

მეორედ უფროსი პოლიტხელი იური პოლიაკოვი ტყვედ ბარვენკოვო-ლოხოვის შემტევითი ოპერაციის მსვლელობისას, 1942 წლის იანვარში, ერთ-ერთი შეტევის დროს ჩავარდა. ფაშისტებმა კიდევ რვა პოლიტხელთან ერთად ხის ქოხში ჩაკეტეს და ცეცხლი წაუკიდეს. კვლავ ჩასცქეროდა სიკვდილს თვალბში, მაგრამ სასწაული მოხდა. თითქმის ერთდროულად მოფრინდნენ საბჭოთა გამანადგურებლები და თავსხმა წვიმა დაიწყო. გერმანელები გაიფანტნენ, უკან დაიხიეს, ტყვეებმა კი სახლის კარი გამომტვრიეს და თავისიანებთან გასვლა მოახერხეს. გამარჯვებას გათავისუფლებულ პრ-

ონის სინაგოგა

აღაში შეხვდა. მსუბ-
უქად დაიჭრა. გამარ-
ჯვებით დაბრუნდა
თბილისში, სადაც
მშობლები უკვე
გარდაცვლილი, მათი
ხის სახლი კი დამ-
წვარი დახვდა. მეტი
აღარაფერი ჰქონდა.
იური სოლომონის ძე
პოლიაკოვი, რომელ-
მაც ორჯერ ჩახვდა
სიკვდილს თვალებ-
ში, თავს მსოფლიო-

ში ყველაზე ბედნიერ ადამიანად თვლიდა...

არანკლებ ფანტასტიკური ისტორია, რომელიც ცოტა ხნის წინ გამოსული ფილმ „სობიბორის“ სიუჟეტს მოგვაგონებს, საქართველოს ყველაზე თვალწარმტაცი კუთხის - რაჭის ბინადრებს გადახდათ თავს. სხვათაშორის, საინტერესოა, რომ დღეს საქართველოში არსებული 25 სინაგოგიდან ყველაზე ღამაზი რაჭის რაიონულ ცენტრში - ონში მდებარეობს. რამდენჯერმე ვარ იქ ნამყოფი და ადგილობრივი ებრაელებისგან ვიცი, რომ სინაგოგა XIX საუკუნის ბოლოს, 1895 წელს აშენდა. აქ ინახება 200 წლის უნიკალური ძველებრალეული ხელნაწერები და ტყავზე შესრულებული მოსეს ხუთწიგნეული. აქვე, ონში იქნა აღმოჩენილი X საუკუნით დათარიღებული უძველესი ებრაეული ხელნაწერი - ლაილაშის ბიბლია, ონის მახლობლად მდებარე სოფლის სახელწოდების მიხედვით. აქ, ოდიდგანვე ერთ მეგობრულ ოჯახად ცხოვრობდნენ ქართველები და ებრაელები, იყოფდნენ უბედურებას, ამრავლებდნენ სიხარულს. ამას ნათლად ამტკიცებს რაჭველი სეით ახვლედიანის და ებრაელი დავით მეგრელიშვილის მეგობრობა, რომელიც მეორე მსოფლიო ომის ქურაში გააკაჟდა.

სეით ახვლედიანი მეოთხე კლასამდე ცაგერის დაწყებით სკოლაში სწავლობდა, სწავლის გასაგრძელებლად მშობლებმა ლაილაშის საშუალო სკოლაში გადაიყვანეს. მაშინ ლაილაშში, რომელშიც როგორც უკვე აღვნიშნეთ დიდების

ორდენის ერთადერთი სრული კავალერი ებრაელი საქართველოდან ილია დავითის ძე სეფიაშვილი დაიბადა, რამდენიმე ათასი ადამიანი ცხოვრობდა, ძირითადათ ებრაელები. მათი წყალობით აქ იყო ჩინებული სკოლა, მშვენიერი საავადმყოფო, აფთიაქები, მაღაზიები და მრავალი სხვა. ადგილობრივ ბაზარში კი ყველაფერი იშოვებოდა, რაც გულსა და სულს სურდა.

სკოლაში მისულ სეითს პირველი დავით მეგრელიშვილი შეხვდა, რომელმაც გვერდით დაჯდომა შესთავაზა. ასე დაამთავრეს სკოლა. მაშინ ბიჭები ვერც ივარაუდებდნენ, რომ სიცოცხლე უმძიმეს გამოცდებს მოუშადავდა, რომლებსაც გრძელ და ცბიერ გზაზე გადალახავდნენ. თანატოლები ჯარში ერთად გაიწვიეს, სამსახურს სსრკ-ს ჩრდილოეთით გადიოდნენ, 1939 წლის შემოდგომაზე ერთად მონაწილეობდნენ ფინეთის ომში. კამპანიის დასრულების შემდეგ, 1940 წლის გაზაფხულზე დასავლეთის სამხედრო ოლქში აღმოჩნდნენ, მათი ნაწილი ბელორუსიის სსრ-ს დედაქალაქ მინსკიდან აღმოსავლეთით იყო განლაგებული. მიმდინარეობდა სამხედრო სწავლებები, ახალი დივიზიების და არმიების ფორმირება. ჰაერში ახალი ომის სუნი იდგა და ისიც დაიწყო - ომი ფაშისტურ გერმანიასთან.

რადაც წარმოუდგენელი ხდებოდა, დიდი პანიკა იყო, მტრის თვითმფრინავები დიდიდან სადამომდე ბომბავდნენ ყველაფერს. გერმანელების უპირატესობა იმდენად ცალსახა იყო, რომ ომის დასაწყისში წითელი არმიის უამრავი მებრძოლი ტყვეობაში აღმოჩნდა. მათ შორის თავიანთ სამხედრო ნაწილთან ერთად აღმოჩნდნენ მეგობრები სეითი და დავითი. ორი კვირის შემდეგ პოლონეთში გადაიყვანეს, სადაც რამდენიმე ათეული ათასი ტყვე შეიკრიბა. მალე მწკრივში, ანბანის მიხედვით დააყენეს და იქვე დადგმულ კარავში შიშვლები შეჰყავდა, სადაც ფაშისტი მედიკოსები ებრაელობაზე ამოწმებდნენ. ებრაელები

სეით ახვლედიანი
დავით მეგრელიშვილი

კარვის უკან ბუდლოხერე-
ბით გათხრილ უზარმა-
ზარ ორმოსკენ მიჰყავდათ
და ავტომატის სროლა მე-
ტყველებდა იმაზე თუ რა
ხდებოდა იქ.

უკან დაბრუნებულმა
სეითმა სწრაფად ჩაიცვა
და შეუმჩნევლად ჩადგა
მწკრივში დავითის გვერ-
დით. მალევე მიხვდა რაც
ხდებოდა და შეუმჩნე-
ვლად ჩასჩურჩულა დავითს,
რომ როცა მის სახელს
დაიძახებდნენ, მის ნაცვ-
ლად შემოწმებაზე თავად
წავიდოდა. „მეგრელიშ-
ვილი დავითი“ - დაიძახა
ფაშისტმა და უკვე გახ-
დილი სეითი მწკრივიდან

გამოვიდა და ასეთივე შიშველი ტყვეების ჯგუფს გაჰყვა.
დარეტიანებული, მკრთალი დავითი იდგა და მძიმე ფიქრებში
იყო ჩაფლული. ყაზარმაში კი საბჭოური სამხედრო ტანსაც-
მლის რაოდენობა იზრდებოდა, რომელსაც პატრონები უკვე
ადარასოდეს მოაკითხავდნენ. მოლოდინის მძიმე წუთები უს-
ასრულობას ჰგავდა. და აი, სეითი გამოჩნდა. გაუმართლათ.
მადლობა დმერთს!

ორი წლის შემდეგ ფაშისტები იძულებულები გახდნენ
ტყვეები გერმანიის სიღრმეში გადაეყვანათ, სადაც მათ ტყვე-
თა ახალი ნაკადი შეუერთდათ. ახალ ადგილზე ებრაელო-
ბაზე კიდევ ერთი შემოწმების ჩატარება დაიწყო. სეით-
მა შემოწმება გაიარა, მეგობრის გვერდით დადგა და ისევ
გააფრთხილა დავითი ადგილზე დარჩენილიყო და სიმშვიდე
შეენარჩუნებინა. „წავალ და მალე დავბრუნდები“, - ჩასჩურ-
ჩულა სეითმა. დავითი შეეცადა გადაეფიქრებინა, - „ყოფ-
ელთვის კი არ გაგვიმართლებსო“, შეიძლება ორივე დაგვხ-
ვრიტონო. სეითმა მეგობარი დაამშვიდა და მეორედ წავიდა

შემოწმებაზე შიშველი. ძალიან ბევრი ტყვე იყო, დახვრეტას გადარჩენილები მწკრივში ბრუნდებოდნენ, სეითი კი არსად ჩანდა. და აი, როგორც იქნა გამოჩნდა დავითის მხსენელი. მაგრამ ეს რა არის? სეითი სულ გაჭაღარავებული იყო. მოგვიანებით მოყვა რა გადახდა თავს. რომ შეამოწმეს, უთხრეს - თავისუფალი ხარო. როგორც კი გასასვლელთან გადადგა ნაბიჯი უნტერ-ოფიცერმა უხეშად სტაცა ხელი და გვერდზე დადგომა უბრძანა. ეტყობოდა, რომ იცნო. გაბრაზებულმა სეითმა ქართულად შეიგინა, - „რა უნდა ჩემგან?“ უცებ მისკენ ზურგით მდგომი უფროსი ოფიცერი-გერმანელი მოუტრიალდა, თვალებში ღიმილი ეტყობოდა. შემოწმება დასრულდა, უნტერ-ოფიცერმა უფროსს რაღაცის ჩურჩული დაუწყო და სეითზე ანიშნებდა, - დასახვრეტიარო. უფროსმა ის თავიდან მოიცილა, სეითს შეხედა და ხელით ანიშნა, ჩემთან მოდიო.

„ქართველი ყოფილხარ! თქვენთანაც ხომ არის ლუქსემბურგი (ამჟამად ბოლნისი - ლ.დ.), გსმენია?“ „რა თქმა უნდა, უპასუხა სეითმა, - სკოლიდან ექსკურსიაზეც ვყოფილვართ“. გერმანელმა ოფიცერმა ისევ გაუღიმა გაოცებულ სეითს და უთხრა: „მეც ვარ იქ ნამყოფი. ჩემი ბიძა და ბიძაშვილები ცხოვრობენ ლუქსემბურგში. მთელი თვე ვიყავი მათთან სტუმრად, მცხეთა, თბილისი, კახეთი დამათვალიერებინეს. მშვენივრად ცხოვრობენ და რა არაჩვეულებრივი ადგილები აქვთ! ლუქსემბურგში ქართული ყველამ იცის, ზოგმა ქართველმა კი გერმანული ენაც შეისწავლა. რომ გავიგე შენი ხმა გამიხარდა, ძლივს ვიპოვე ქართველი. თუ გადავრჩი, კვლავ მოვინახულებ მშვენიერ საქართველოს. აბა, კარგად...“ - თქვა გერმანელმა ოფიცერმა და მეგობრულად უბიძგა სეითს გასასვლელისკენ.

როცა სეითი მწკრივში დაბრუნდა დავითი გაშეშდა. მისი მეგობარი სულ ჭაღარა იყო, თვალებში კი სიხარული უბრწყინავდა. მეგობრება ერთმანეთს ჩაკიდეს ხელები და ძლიერად მოუჭირეს...

მაღე ტყვეთა ნაწილი ახალ ადგილას გადაიყვანეს, სადაც მოკავშირეების ავიადარტყმებით დანგრეული სახლების აღდგენაზე დაასაქმეს. ტყვეებს შორის მუშებს ეძებდნენ. მოეწონათ მაღალი დავით მეგრელიშვილი, რომელიც

კეთილსინდისიერად მუშაობდა. ბინის რემონტზე წაიყვანეს, რომელშიც სახურავი ჟონავდა და კედლის ნაწილი იყო ჩამონგრეული. დავითმა მეწყვილის როლზე სეითის კანდიდატურა შესთავაზა. თანხმობა მიიღეს და მეგობრები უკეთეს პირობებში აღმოჩნდნენ. ერთხელ, როცა ორსართულიანი სახლის რემონტი ბოლოს უახლოვდებოდა და გერმანელებმა მის ბინებში შესახლება დაიწყეს, განუყრელ მეგობრებს სახლის მეპატრონემ ჩაუარა. უცებ ფრაუ შეჩერდა და უთხრა: „აბა, გაიმეორეთ ახლა რაც იმდერეთ“. ეს „ციცინათელა“ იყო. სიმღერა იმდენად მოეწონა, რომ მის შესახებ ოფიცრებს მოუყვა. მათაც სთხოვეს მეგობრებს სიმღერის შესრულება და გიტარაც კი მისცეს.

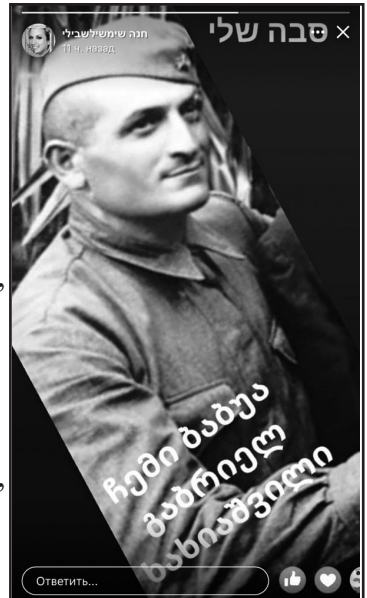
გერმანელებს ისე მოეწონათ ქართული მელოდიები, რომ ტყვეებს მათი უფროსის დაბადების დღეზე შესრულება სთხოვეს. კონიაკით და შოკოლადით გაუმასპინძლდნენ. მათდამი ნდობა იზრდებოდა, ისევე როგორც მათი გადაადგილების თავისუფლება. მაღე იარაღის საწყობის კარის და სხვა საიდუმლო ობიექტების შეკეთება დაავალეს. ამასობაში ტყვეების ბარაკში კი თანდათან საბჭოთა ოფიცრების იატაკქვეშა რაზმი იქმნებოდა, რომლებმაც ფაშისტების მცირე რაზმის განიარაღება და საბჭოთა ძალების მოსვლის დალოდება გადაწყვიტეს. სეითის და დავითის დახმარებით, რომლებმაც საჭირო გასაღებების ასლების დამზადება მოახერხეს, ოპერაციამ წარმატებით ჩაიარა. შეიარაღებულმა ტყვეებმა 2 საათში დაატყვევეს ფაშისტები, რაციით დაუკავშირდნენ საბჭოთა ძალების მოწინავე რაზმებს, რომლებიც უკვე შეტევაზე იყვნენ გადმოსულები და მათი მცველი ფაშისტების რაზმის შეპყრობაზე ყველა ცნობა გადასცეს და საბჭოთა ფორმის რაც შეიძლება სწრაფად მოტანა სთხოვეს.

მაღე საბჭოთა ძალებიც მოვიდნენ. სამხედრო წოდებებში აღდგენილი სეით ახვლედიანი და დავით მეგრელიშვილი ბრძოლებით ბერლინამდე მივიდნენ, სადაც გამარჯვების დღეს შეხვდნენ. ომის შემდეგ მეგობრები ოჯახებთან ერთად 9 მაისს ხან ლაილაში, ხან ცაგერაში აღნიშნავდნენ, სადაც ადგილობრივები ყოველთვის ტაშით ხვდებოდნენ. თითუოულს სამ-სამი შვილი ჰყავდა. სეითის შვილმა - ოლეგმა დავითის ქალიშვილი ნანა მონათლა. ეს მეგობრების ოჯახებს

შორის პირველი ნათლობა არ ყოფილა. სეითის უფროს ძმას - პორფირეს - ძმობილი ბეხორ ბებერაშვილი ჰყავდა. და კიდევ, 2017 წლის 9 მაისს მოსკოვში, სახეიმო პროცესია „უკვდავი პოლკის“ მსვლელობისას, ამ გმირების შთამომავლებმა დიდი ფორმატის ფოტოსურათი გაიტანეს, რომელზეც საბრძოლო მეგობრები - ქართველი სეით ახვლედიანი და ებრაელი დავით მეგრელიშვილი იყვნენ აღბეჭდილნი. ეს საოცარი ისტორია სეითის ძმისშვილმა ჟურნალისტმა გივი ახვლედიანმა მოჰყვა...

ონიდან გაიწვიეს ჯარში გაბრიელ ხახიაშვილი, რომელიც ბევრი მძიმე ბრძოლის გადატანის მიუხედავად სადსაღამათი დაუბრუნდა ოჯახს და მშობლიურ ქალაქს, შექმნა ჩინებული ოჯახი, მისი შვილების და შვილიშვილების სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ ისინი ამაყობენ სახელოვანი ბაბუის სახელით და მუდამ თან ატარებენ მის სურათს

ცოტა ხნის წინ, ბათუმში ყოფნისას, ადგილობრივ სინაგოგაში შევედი, რომელიც, სხვათაშორის, ერთ-ერთი უღამაზესი და უძველესია საქართველოში - XX საუკუნის დასაწყისში, 1904 წელს აშენდა. აქ წილად მხვდა პატივი არამარტო გამეცნო, არამედ გავმხდარიყავი არაჩვეულებრივი ადამიანის - ემილ გერშევის ძე კრუპნიკის მეგობარი. ის აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ქართულ-ებრაული ურთიერთობების ასოციაციის უცვლელი თავმჯდომარეა.

ქართველებსა და ებრაელების მეგობრობისა და ურთიერთდახმარების გაძლიერებაში უზარმაზარი წვლილისთვის ე. გ. კრუპნიკი უამრავი სიგელით და მადლობის წერილით არის დაჯილდოვებული. არჩეული იქნა ბათუმის საპატიო მოქალაქედ. სხვათაშორის ემილ გერშევის ძე კრუპნიკის ინიციატივით ბათუმის ცენტრში, პორტის რაიონში, ერთ-ერთი სახლის ფასადზე 2013 წელს ლეგენდარული შვედი დიპლომატის რაულ ვალენბერგის საპატივცემოთ მემორი-

აღური დაფა და ბარელიეფი გაჩნდა, რომელიც შვედეთის და უნგრეთის საელჩოების დაკვეთით მოქანდაკე ვლადიმერ იმერლიშვილმა შეასრულა. ახლა ყოფილი პორტის ქუჩა რაულ ვალენბერგის სახელს ატარებს, რომელმაც მეორე მსოფლიო ომის დროს საკუთარი სიცოცხლის რისკის ფასად ბუდაპეშტში რამდენიმე ათასი ებრაელი უეჭველ სიკვდილს გადაარჩინა. დღეს უკვე ცნობილია, რომ ომის შემდეგ რაულ ვალენბერგი სსრკ-ს შსსკ-ს კედლებში დაიდუპა.

არაერთხელ ვყოფილვარ იმის მოწმე, რომ ტურისტული ბუმის დროს ბათუმში, სინაგოგის და ებრაული სასაფლაოს მონახულების შემდეგ ებრაელები აუცილებლად მიდიან აშშ-ს, კანადის, ისრაელის და უნგრეთის საპატიო მოქალაქის - რაულ ვალენბერგის სახელობის ქუჩაზე, იღებენ სურათებს მისი მემორიალური დაფის ფონზე. სხვათაშორის, აუცილებლად უნდა აღინიშნოს, რომ ამ მიმართულებით დიდი ძალისხმევით მუშაობდა საქართველოს ებრაელ

ქალთა ასოციაციის პრეზიდენტი რივა გერშეს ასული კრუპნიკი. ამ არაჩვეულებრივ ქალბატონს ახალგაზრდობიდან ვიცნობდი, როცა გაზეთ „ვეჩერნი თბილისში“ მოგვიწია თანამშრომლობა. შემდეგ რივა კრუპნიკი ჩემს უფროს მეგობარ ომის ვეტერან ილია მოსეს ძე ბრინერთან - ჟურნალ „ბნეი ციონის“ რედაქტორთან მუშაობდა, რომელშიც ჩემი სტატიებიც იბეჭდებოდა. სამწუხაროდ ის დღეს ცოცხალი აღარ არის. რივა კრუპნიკი, რომელსაც ომის ვეტერანებზე არაერთი გამო-

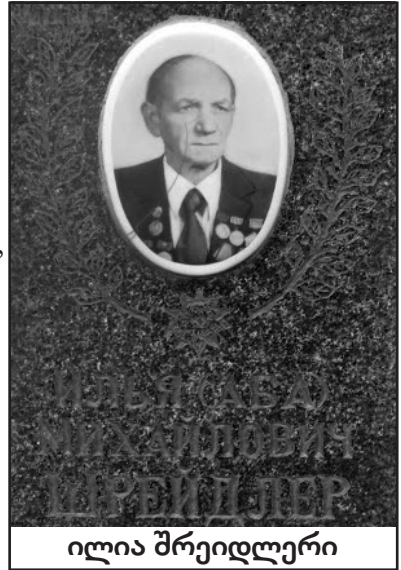
ქვეყნებული მასალა აქვს დაწერილი, ბათუმის ებრაულ სასაფლაოზე განისვენებს.

ემილ კრუპნიკის წყალობით სინაგოგაში გავიცანი ენციკლოპედიური ცოდნის პატრონი, აკურატული და გულმოდგინე მიხეილ ილიას ძე ვიალოვი - საბჭოთა არმიის გადამდგარი პოდპოლკოვნიკი, ძირძველი ბათუმელი, რომელიც ჩემი თხოვნით რამდენჯერმე გამომყვა ბათუმის ებრაულ სასა-

ფლაოზე ე. გ. კრუპნიკთან ერთად და ომში ნაბრძოლი ვეტერანების 30-მდე სურათი გადაიღო. მეორე მსოფლიო ომის ველებზე ე. გ. კრუპნიკის ოჯახიდან მისი ბიძაშვილი აბა ფეიშახის ძე კრუპნიკი იბრძოდა. მოქმედ არმიაში 18 წლის ასაკში მოხალისედ წავიდა, იბრძოდა და გმირულად დაეცა ყირიმში. მიხეილ ილიას ძე ვიალოვის (დღეს ის დედის გვარს ატარებს) მამას კი ძალზედ არაორდინარული ბედი ჰქონდა.

ილია შრეიდლერი ბათუმში 1924 წლის დეკემბერში დაიბადა. ომი რომ დაიწყო ფეოლოსიაში იყო. იძულებული იყო სახლში უკან დახეულ ჯართან დაბრუნებულიყო. მეთაურებმა არმიაში აყვანაზე მას უარი უთხრეს, შესაბამისი ასაკი არ ჰქონდა. მაგრამ ებრაელი ჭაბუკი რითაც შეეძლო ეხმარებოდა მეზობლებს და როგორც ამბობენ, არმიის დენთი საკმარისად ჩაისუნთქა. ასე აღმოჩნდა ქერჩში. როგორღაც მოახერხა ბათუმამდე ჩაღწევა. მეორე დილას უკვე იდგა ფრონტზე წასვლის მსურველი ბათუმელი ბიჭების უზარმაზარ რიგში. ისევ უარი, ასაკის გამო. როგორც იქნა, ილია შრეიდლერი ჯარში გაიწვიეს, მაგრამ არმიის ნაცვლად ბაქოს სამხედრო სასწავლებელში აღმოჩნდა. მალე სტალინგრადის გრანდიოზული ბრძოლა დაიწყო. სასწავლებელში ვადამდელი გამოშვება შედგა.

ილია შრეიდლერი

სხვა კურსანტებთან ერთად ილია შრეიდლერი მტერთან სასიკვდილო ბრძოლას შუერთდა. მზვერავი გახდა, მერე კი მთავარსარდლობის რეზერვის სახენიტო ნაწილებში მსახურობდა. სხვადასხვა ფრონტებზე ომობდა. ომი დაასრულა ქალაქ კენიგსბერგში, ფაშისტების თქმით აუღებელ ციხესიმაგრეში, გვარდიის ცნობილი მე-2 არმიის შემადგენლობაში, რომელსაც შემდგომში საბჭოთა კავშირის გმირი, გენერალ-პოლკოვნიკი პორფირე ვიორგის ძე ჩანჩიბაძე (1901-1950) მეთაურობდა და რომელმაც 1945 წლის 9 მაისს, თავის გახარებულ მეომრებს გერმანიის უპირობო კაპიტულაციის შესახებ აქტი წაუკითხა.

გვარდიის სერჟანტი ილია მიხეილის ძე შრეიდლერი მშობლიურ ბათუმში მხოლოდ 1946 წელს დაბრუნდა ორი ჭრილობით და თან საბრძოლო ჯილდოებით - სამამულო ომის მეორე ხარისხის ორდენით, მედლებით „სტალინგრადის დაცვისთვის“, „სიმამაცისთვის“, „კენიგსბერგის აღებისთვის“, „1941-1945 წლების სამამულო ომში გერმანიაზე გამარჯვებისთვის“. ომის ინვალიდი 1989 წელის 9 აპრილს ბათუმში გარდაიცვალა, დაკრძალულია ქალაქის ებრაულ სასაფლაოზე

ბათუმის სინაგოგა

თავის მეუღლე და საბრძოლო მეგობარ ეკატერინა კირილის ასულ ვი-ალოვას გვერდით. ეს მამაცი ქალი მოქმედ არმიაში 1941 წლის 23 ივნისიდან იმყოფებოდა. მისი სამსახურის ადგილი - მოძრავი საველე ქირურგი-

ული ჰოსპიტალი №5204, ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილ მე-13-ე არმიაში, რომელსაც გენერალ-პოლკოვნიკი ნიკოლაი პუხოვი სარდლობდა. ჰოსპიტალში მუშაობა ერთი წუთითაც არ წყდებოდა, დღიდან დღემდე, თვიდან თვემდე. სახლში ე. კ. ვი-ალოვა ომის შემდეგ უფროსი სერჟანტის წოდებით და 3 საბრძოლო ჯილდოს კავალერად დაბრუნდა. მრავალი წელი სპეციალობით აჭარის დედაქალაქში მუშაობდა. ეკატერინა კირილის ასული 1982 წელს 57 წლის ასაკში გარდაიცვალა.

ე. გ. კრუპნიკმა სინანულით აღნიშნა, რომ დღეისათვის ბათუმში ფაშიზმთან ომის არცერთი ცოცხალი ვეტერანი-ებრაელი აღარ არის. მან გაიხსენა გარდაცვლილი ვეტერანი ებრაელები. ბათუმელი არონ ლურიე - 1942 წელს ქერჩში დაიღუპა. ასევე ქერჩში დაიღუპა იაშა გერანიკი. ომში დაიღუპა მარკ ვორობიევსკი. თითქმის არაფერია ცნობილი ფრონტზე მოხალისედ წასულ იაშა აშკენაზიზე. მწირია ცნობები იზია ბუდნიკზე. ბათუმის ებრაულ სასა-ფლაოზეა დაკრძალული მამაცი მემომარი ილია მიხეილის

ქე კუკაშვილი. გამარჯვებით დაბრუნდნენ ომიდან ბათუმელი ბიჭები იზია ნაუმის ქე გერშენგონი და მისი მეგობარი ბორის იერუსალიმსკი. პირველი სამამულო ომის ორდენის და საბრძოლო მედლების მფლობელია, ფრონტზე დაიჭრა. ომის შემდეგ ბათუმიდან თბილისში გადასახლდა, სადაც წლების შემდეგ ებრაულ სასაფლაოზე დაკრძალეს. მისი მეგობარი ბორისი კი ახლა ისრაელში ცხოვრობს. ბათუმის სასაფლაოზე უკანასკნელი მოსასვენებელი იპოვნეს ომის ვეტერანებმა დორფმანმა (15.03.1917 - 05.05.1992) და იოსებ გრიგორის ქე აბრამოვიჩმა (21.11.1916 - 01.04.1971).

აჭარაში არაჩვეულებრივი ადამიანი, ადგილობრივი კოლ-ორიტი შალვა სარიშვილი გამაცნეს, რომელიც ბათუმის სინაგოგის გაბაი იყო. როცა საკუთარი მანქანით მივყავდით ბათუმის სასაფლაოზე, სადაც შალვა ალექსანდრეს ქემ თავის სახელგანთქმულ ნათესავზე და ომის კიდევ ბევრ მონაწილეზე მრავალი საინტერესო რამ მომიყვა. ალექსანდრე დავითის ქე სარიშვილი ქუთაისში 1910 წელს დაიბადა. მამაცმა მეომარმა, რომელიც სამჯერ იყო დაჭრილი, ი. ბ. სტალინისგან მადლობის 9 წერილი დაიმსახურა, დაჯილდოვებული იქნა წითელი ვარსკვლავის და სამამულო ომის პირველი ხარისხის ორდენებით, 4 საფრონტო მედლით.

ა. დ. სარიშვილის ანგარიშზეა ბრძოლები კავკასიის, ყირიმისა და უკრაინის გათავისუფლებისთვის, შემდეგ კი ის ფაშისტებს მეოთხე უკრაინული ფრონტის შემადგენლობაში ებრძოდა, რომელშიც მისი გვარდის მესამე მსროლელთა კორპუსის კავშირიგაბმულობის მე-14-ე ბატალიონში შედიოდა. ომის ინვალიდი ა. დ. სარიშვილი მრავალი წელი ცხოვრობდა და მუშაობდა ბათუმში, სადაც 1977 წელს დაკრძალეს. ფრონტზე ასევე გმირულად იბრძოდნენ: ლეიტენანტი მიხეილ სარიშვილი, რომელიც 1944 წლის 9 მარტს დაიღუპა და 1942 წლის მაისში უგზო-უკვლოდ დაკარგული ლეიტენანტი გიორგი სამუელის ქე სარიშვილი. ომის ვეტერანი ჩემი ძმის და ჩემი უფროსი კოლეგის, ცნობილი ჟურნალისტის, მწერლის და პოეტის ვლადიმერ სარიშვილის ნათესავი იყო, რომელიც 2018 წლის შემოდგომაზე გარდაიცვალა.

ამ სასაფლაოზე ასევე განისვენებენ ომის ვეტერანები: პოლკოვნიკი გიორგი მიხეილის ქე დორფმანი (16.03.1919 -

სემიონ ტვიფი

05.07.1992.), პოდპოლკოვნიკი იური მარკის ძე ბოროდოვსკი (1920-1986), მიხაილ გრიგორის ძე შისმანი (1905-1984), სემიონ ხანანის ძე ტვიფი (06.01.1906 - 29.07.1969), გრიგორი აბრამის ძე იოფისი (22.11.1916 - 04.03.1971). სამწუხაროდ, მათ შესახებ მეტი არაფერი ვიცი.

საქართველოს დედაქალაქის სკოლების მოსწავლეებისთვის, რომლებმაც სწავლა 1941 წელს დაამთავრეს, 22 ივნისის - კვირა დღე - ყველაზე უღრუბლო და ბედნიერი უნდა ყოფილიყო. წინა დღეს მოლაპარაკების თანახმად მიშა

დავარაშვილმა მეგობრებთან ერთად სკოლის გამოსამშვიდობელი დღის ფუნიკულიორზე აღნიშნვა გადაწყვიტეს. თბილისელი ბიჭები და გოგონები ერთმანეთს სამომავლო გეგმებს უზიარებდნენ, მუდმივ მეგობრობასა და სიყვარულ ეფიცებოდნენ, მღეროდნენ, ცეკვავდნენ. ქალაქში სადამოს, გვიან ჩამოვიდნენ. აქ საშინელი ამბავი შეიტყვეს: ფაშისტური გერმანია საბჭოთა კავშირს დაესხა თავს. დაიწყო ომი, რომელმაც ბევრი ახალგაზრდის გეგმა არია, ჩვენს პლანეტაზე მცხოვრებ მილიონობით ადამიანს ტკივილი და ტანჯვა მოუტანა.

მიშა დავარაშვილი 1923 წელს 8 თებერველს დაიბადა, მე-19-ე წელში იყო. მეორე დღეს, ორშაბათს, მიშა დავარაშვილი სკოლის მეგობრებთან ერთად სწრაფი ნაბიჯით მიდიოდა სამხედრო კომისარიატის მიმართულებით, რომელიც ასობით თბილისელს უკვე ალყაში ჰქონდათ მოქცეული. ასე აღმოჩნდა ებრაელი მიშა დავარაშვილი არმიაში. კავშირგაბმულობის ხაზით ხანმოკლე კურსების შემდეგ სამხედრო ბატალიების შუაგულში აღმოჩნდა. ომობდა ქერჩში, აქტიური მონაწილეობა მიიღო კავკასიისთვის ბრძოლაში, მომდევნო შეტაკებებში. ორჯერ დაიჭრა, ერთხელ სერიოზულად, ფეხში. თბილისში დაბრუნებისას შეიტყო, რომ დედა გარდაეცვალა...

სწავლობდა კავშირგაბმულობის ინსტიტუტში. სწავლის დასრულების შემდეგ მშვენიერ გოგონა ექსირ აშკენაზიზე

დაქორწინდა. 1949 წელს ახალგაზრდა ოჯახი ბათუმში გადაბარგდა, სადაც მიშა დავარაშვილი სპეციალობით მუშაობდა. ომზე მოყოლა არ უყვარდა. მხოლოდ ეკრანებზე ცნობილი რეჟისორის რეზო ჩხეიძის ფილმის „დიმილის ბიჭების“ გამოსვლისას, მეგობრების ვიწრო წრეში აღნიშნა, რომ ფილმი თითქოს მასზე და მის კლასელებზე იყო გადაღებული, იმდენად თანახმიური იყო იმ ომამდელი პერიოდი. გაიხსენა, რომ ერთხელ სასწრაფოდ უნდა მიეტანა საიდუმლო პაკეტი მეთაურობასთან მოტოციკლით. ზედმეტი აღამინი არ იყო. თითოეული მეზობელი ითვლებოდა. ამიტომ შიკრიკად კავშირის ეფრეიტორი, სანდო მეომარი მიშა დავარაშვილი გაგზავნეს. შტაბისკენ გზაზე ფაშისტური ფასკუნჯი აედევნა. ეტყობა ბომბები გაუთავდა, რადგან ფაშისტი ტყვიამტყორცნიდან ესროდა. არათანაბარი ბრძოლა 20 წუთამდე გაგრძელდა. თითქოს მეტოქის სიკვდილს ეთამაშებოდა, ფაშისტმა რამდენჯერმე გადაუფრინა მოტოციკლს, ხან ეშვებოდა, ხან გვერდიდან მოუვლიდა და უწყვეტლად ესროდა. გარდაუვალ სიკვდილს თბილისელი სასწაულმა გადაარჩინა. საბედნიეროდ მხოლოდ რამდენიმე დაჟეჟილობა და მსუბუქი ჭრილობა ხვდა წილად...

ომის ვეტერანი, სამამულო ომის პირველი ხარისხის ორდენის კავალერი და რამდენიმე საბრძოლო მედლის მფლობელი მიხეილ იაკობის ძე დავარაშვილი 1990 წლის 20 ივლისს ბათუმში გარდაიცვალა. დაკრძალულია ქალაქის ებრაულ სასაფლაოზე. და კიდევ: ლექსების წერა უყვარდა, სულით რომანტიკოსი იყო. ამის შესახებ მხოლოდ მისმა მეგობრებმა იცოდნენ...

ემილ კრუშნიკი და ლევან დოლიძე მიხეილ დავარაშვილის საფლავთან

ამას წინად გაზეთ „Аргументы и факты Тбилиси“ ფურცლებზე ომის ვეტერან, ძირძველ ბათუმელზე, საქართველოს დამსახურებულ ინჟინერ გლებ ნიკოლოზის ძე ოსტოროჟნიზე

მოყვევი, რომელიც ახლა თბილისში ცხოვრობს. აი როგორ იხსენებდა ის ომამდელ პერიოდს ბათუმში: „ჩვენ ზღვისპირა ქალაქში ომის სუნი ჯერ კიდევ 1939 წლის გაზაფხულზე დადგა, როცა ქალაქს პირველად თურქულმა ან გერმანულმა მზვერავმა თვითმფრინავმა გადაუფრინა. მას ცეცხლი ტყვიათმტყორცნებიდან გაუხსნეს. სასაზღვრო რაიონებში დაძაბული მდგომარეობა იყო. ბათუმში საზენიტო ბატარეები დადგეს. ჩვენ, უფროსკლასელები ქუჩაში დამის მორიგეობებზე გავდიოდით. მაღე კი ჯარში გაგვიწვიეს“.

და კიდევ მოვიყვან ერთ მრავლისმთქმელ ფაქტს გამოცდილი მეომრის და ბერლინის შტურმის მონაწილის საუბრიდან, რომელსაც ჩვენს თემასთან აქვს კავშირი: „... ყველას გვიყვარდა დაზვერვის განყოფილების კაპიტანი მარკ რაძინსკი შავგვრემანი, ქართველს ჰგავდა, ვკითხე კიდევაც, „ქართველი ხომ არ ხარ მეტქი,“ რაზეც სიამაყით მიპასუხა: „ებრაელი ვარ, ოდესიდან!“ ბერლინზე თავდასხმის პერიოდში რაძინსკი მზვერავებთან ერთად გერმანელების მიერ დაკავებულ დასახლებაში შევიდა, რომელიც მეორე დღეს უკვე ჩვენს ხელში იყო. და უცებ, მისი ცხედარი ვნახეთ ღობეზე, გაშლილი ხელებით, მკერდზე კი ვარსკვლავი ჰქონდა ამოჭრილი...“ ეს თვითმხილველის - გლებ ოსტროუნის სიტყვებია.

ბედნიერად დასრულდა სამხედრო წლები რუბენ ფილხაზის ძე შიმშილაშვილისთვის. ამ არაჩვეულებრივი ადამიანის სამხედრო და საერო ცხოვრება ცალკე წიგნის ღირსია. სამწუხაროდ ჩვენ მოგვიწიეს ომის და შრომის ვეტერანის ბიოგრაფიის მოკლე აღწერით შემოვიფარგლოთ. დაიბადა ღარიბ ებრაულ ოჯახში, ქალაქ ონში 1915 წლის 28 დეკემბერს, პირველი მსოფლიო ომის დროს. ის ჯერ კიდევ სკოლის წლებში მიეჩვია შრომას. ბეჯითი რუბენი ჯერ ფოსტალიონად გააფორმეს, შემდეგ ტელეგრაფისტად გადაიყვანეს, საშუალო განათლების მიღების შემდეგ კი ფოსტის უფროსად დანიშნეს. 1937 წელს რუბენი სამხრეთ ოსეთის ავტონომური ოლქში საქართველოს სსრ-ს კავშირგაბმულობის სამინისტროს წარმომადგენელი გახდა, 24 წლის ასაკში კი ქალაქ სტალინირის (1965 წლიდან - ქ. ცხინვალის) აღმასკომის თავმჯდომარის პირველი მოადგილის თანამდებობაზე იქნა წარდგენილი.

ებრაელმა ჭაბუკმა ჯარისკაცის შინელი 1940 წელს მოირგო. მალევე დაიწყო ომი ფაშისტურ გერმანია-სთან. რუბენ შიმშილაშვილი კავკასიისთვის ბრძოლის ერთ-ერთი ყველაზე აქტიური მონაწილეა. რა არ გამოიარა რუბენმა საძულველ მტერთან ბრძოლების დროს. ხელთ მაქვს ერთ-ერთი დაჯილდოვების ფურცელი, რომელიც გენერალ პოლკოვნიკის კ. ნ. ლესელიძის სარდლობით მე-18-ე არმიის კავშირგაბმულობის ცალკე ბატალიონის პოლიტნაწილის მეთაურის მიერაა შევსებული. ვკითხულობ - „სამშობლოსთვის ბრძოლაში, ტუაფსედან ჩრდილოეთ-აღმოსავლეთით ამხანაგმა შიმშილაშვილმა თავი გამოიჩინა როგორც მამაცმა და ვაჟკაცმა მეთაურმა... ამხანაგი შიმშილაშვილი ყოველთვის ფრიადზე ასრულებდა მსროლელთა 165-ე ბრიგადის მეთაურობის დავალებებს ბრიგადის ნაწილების კავშირით უზრუნველყოფის საქმეში. 1942 წლის ოქტომბრის ბოლო რიცხვებში, კავშირის ხაზის პირადი შემოწმებისას მან ეფრეიტორ გლადგოვთან ერთად ტყვედ აიყვანა გერმანელი ეფრეიტორი თავისი ავტომატით, რომელიც მე-18-ე არმიის შტაბში გადაგზავნეს. 1942 წლის ნოემბრის პირველ რიცხვებში, მსროლელთა 165-ე ბრიგადის მსროლელთა მეორე ბატალიონის მოქმედების რაიონში ყოფნისას ბატალიონის მებრძოლებთან ერთად წავიდა შეტევაში და ყუმბარები დაუშინა მტრის ბლინდაჟებს, მოკლა 4 გერმანელი ჯარისკაცი. ბრძოლაში დაიჭრა, მაგრამ მწყობრში დარჩა.

რუბენ შიმშილაშვილი

1942 წლის 18 ნოემბერს, ბრიგადის მეთაურობის დავალების შესრულებისას შიმშილაშვილი წინა ხაზზე იმყოფებოდა. განთიადზე გერმანელმა მეავტომატეებმა იერიში განახორციელეს. ამხანაგმა შიმშილაშვილმა მეთაურობა საკუთარ თავზე აიღო და გერმანელი მეავტომატეების იერიშის მოგერიების ორგანიზება მოახდინა, პირადად იბრძოდა

და თავისი ავტობიოგრაფიით 2 გერმანელი ოფიცერი და 6 ჯარისკაცი მოკლა. თავად კი მძიმედ დაიჭრა...

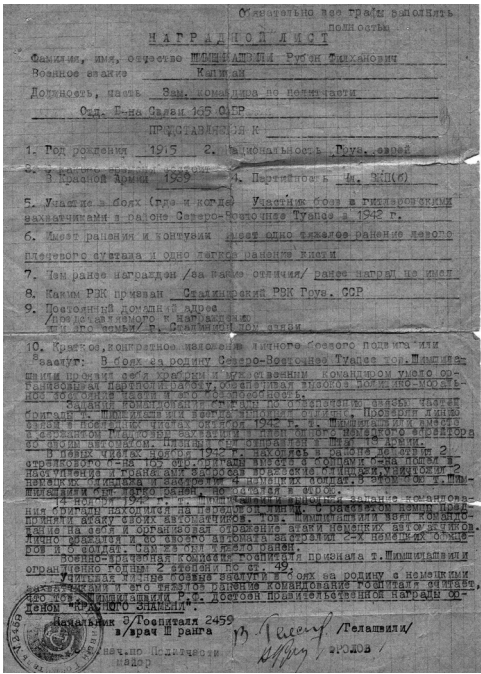
გერმანელ დამპყრობლებთან სამშობლოსთვის ბრძოლებში პირადი დამსახურების და მძიმედ დაჭრის გათვალისწინებით, სარდლობა მიიჩნევს, რომ ამხანაგი რ. ფ. შიმშილაშვილი წითელი დროშის ორდენის სამთავრობო ჯილდოს ღირსია“... ხელმოწერა, ბეჟედი.

ომის ბოლოსკენ მამაცი ოფიცრის მკერდს წითელი დროშის და წითელი ვარსკვლავის საბრძოლო ორდენებთან ერთად სამამულო ომის I და II ხარისხის ორდენები და საფრონტო მედლები ამშვენებდა. ომის დასრულების შემდეგ ბეჯითი, მცოდნე და შემსრულებელი ოფიცერი ჯარში დატოვეს, სადაც 1948 წლის შემოდგომამდე რჩებოდა, სახლში კი სამხედრო ჯილდოებით, მაიორის წოდებაში დაბრუნდა.

ამავე წელს რუბენ ფილხაზის ძე შიმშილაშვილი სამხრეთ ოსეთის ოლქის კავშირგაბმულობის სამმართველოს ჩაუდგა სათავეში. 1949 წელს ის სსსრ-ს კავშირგაბმულობის სამინისტროში გადაიყვანეს, სადაც საპასუხისმგებლო თანამდებობებს იკავებდა. 30 წელზე მეტხანს იყო საქართველოს საფოსტო კავშირის უფროსი. ამ თანამდებობაზე ყველა

რეკორდი მოხსნა. იყო სსსრ-ს კავშირგაბმულობის სამინისტროს კოლეგიის წევრი. სსსრ-ს კავშირგაბმულობის სამინისტროში ჩემი სკოლის წლების მეგობარი ოთარ ბასილაშვილი მუშაობდა, რომელმაც კავშირგაბმულობის სფეროში უმაღლესი განათლება მოსკოვში მიიღო, სსსრ-ს კავშირგაბმულობის სამინისტროს საფოსტო სამმართველოს უფროსი და კოლეგიის წევრი იყო.

„იშვიათად თუ შეხვდებოდით ჩვენს სამინისტროში თავისი საქმის ასეთ მაღალ პროფესიონალს, როგორიც

იყო ყველასთვის პატივცემული რუბენ ფილხაზის ძე შიმშილაშვილი. ნახევარ საუკუნეზე მეტხანს იმუშავა ჩვენს სისტემაში. თამამად შემიძლია ვთქვა, რომ ჩვენში ყველაზე ავტორიტეტული, წესიერი და სამართლიანი ადამიანი იყო. მისი საბრძოლო დამსახურებების მიუხედავად, სიცოცხლის ბოლომდე მოკრძალებულ მშრომელ ადამიანად რჩებოდა“, - ეს ჩემი სახელგანთქმული მეგობრის, ახლა კი მეზობლის ოთარი ბასილაშვილის დიდი მოგონებებიდან ნაწყვეტია.

ნათქვამს შემიძლია დავამატო, რომ ჩვენ გმირს ორი უმაღლესი განათლება აქვს - იურიდიული და ეკონომიკური. 1967 წელს საკანდიდატო დისერტაცია დაიცვა, 1982 წელს პროფესორი გახდა. 1962 წელს მისი ინიციატივით თბილისში საკავშირო კავშირგაბმულობის ინსტიტუტის ფილიალი დაარსდა, სადაც 10 წლის მანძილზე დირექტორად მუშაობდა. 1972 წლიდან გარდაცვალებამდე ინსტიტუტის დოცენტი იყო, 1982 წლიდან კი პროფესორი სტუ-ში. მრავალი მონოგრაფიის, სახელმძღვანელოსა და სამეცნიერო ნაშრომის ავტორი რუბენ ფილხაზის ძე შიმშილაშვილი სამართლიანად ითვლება საქართველოს კავშირგაბმულობის ეკონომიკის ერთ-ერთ ფუძემდებლად.

როცა ვისხენებთ რუბენ შიმშილაშვილის საბრძოლო გზას უფლებს არ გვაქვს არ გავისხენოთ მისი სიყრმის მეგობარი და თანამებრძოლი მანუახ (ვანო) ეფრემის ძე ბენიაშვილი. მათი გზები ჯერ კიდევ ომის დაწყებამდე ქალაქ ცხინვალში გადაიკვეთა და იქ დაწყებული მეგობრობა ორივემ დიდი ხნის განმავლობაში მთელი ცხოვრების მანძილზე დირსეულად ატარა. ფრონტზეც ერთად მოუწიათ ბრძოლა.

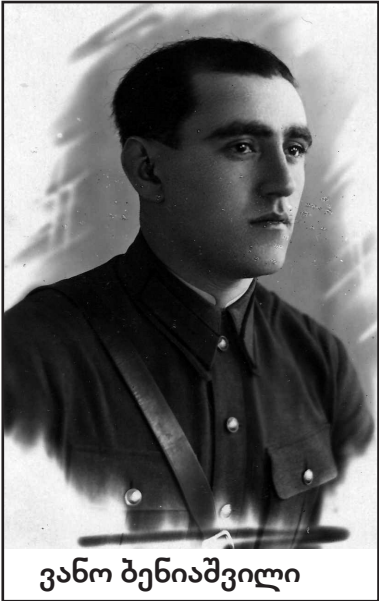
მანუახ (ვანო) ეფრემის ძე ბენიაშვილი დაიბადა 1916 წლის 13 დეკემბერს ქალაქ ცხინვალში, საშუალო სკოლა კი ქალაქ გორში

რ. შიმშილაშვილი
ვ. ბენიაშვილი

დაამთავრა. განათლება გააგრძელა მოსკოვის ეკონომიკურ-სტატისტიკურ ინსტიტუტში, რომელიც წარმატებით დაამთავრა, შემდეგ კი გახდა მოსკოვის ლენინის სახელობის სამხედრო-პოლიტიკური აკადემიის მსმენელი.

ვანო ბენიაშვილი

სამამულო ომის დროს იბრძოდა კავკასიის ფრონტზე სატანკო ბრიგადაში. ერთ-ერთი ბრძოლის დროს, ქალაქ ტუაფსესთან მიღებული ჭრილობის გამო დაუდგინდა პირველი ხარისხის ინვალიდობის ჯგუფი და გადმოყვანილი იქნა ქ. თბილისში არსებული №110-ე სამხედრო საწყობის (არსენალის) ხელმძღვანელის მოადგილედ პოლიტიკურ ნაწილში, შემდეგ კი მრავალი წლის მანძილზე ნაწილის უფროსის თანამდებობაზე აგრძელებდა საქმიანობას. დაჯილდოვებული იყო სახელმწიფო ჯილდოებით.

მას და მის მეუღლეს რუსუდან ბაგრატიონ-ჭავჭავაძეს შეეძინათ 2 შვილი და ისინი რუბენ შიმშილაშვილის შვილებთან ერთად აგრძელებენ მათი მამების მიერ დაწყებულ მეგობრულ ურთიერთობებს.

პოლკოვნიკი მანუახ (ვანო) ეფრემის ძე ბენიაშვილი გარდაიცვალა 1985 წლის 2 აპრილს (68 წლის ასაკში) ქ. თბილისში.

ასევე აღსანიშნავია რუბენ შიმშილაშვილის და მანუახ ბენიაშვილის პირადი მეგობრების და ნაცნობების დიდი წრე 60-70 წლების სსრკ-ს უმაღლესი სამხედრო თანამდებობის და სამხედრო წოდების პირებთან, მათთან უშუალო და არაფორმალურ ურთიერთობით საქართველოსთვის ბევრი დადებითი საკითხი იქნა გადაჭრილი ზედმეტი პრობლემების და ჩინოვნიკური გართულებების გარეშე.

მეორე მსოფლიო ომის წლებში მოქმედ არმიაში ასეულობით გენერალი და ოფიცერი - ქართველი ებრაელი მსახურობდა. ზოგი მათგანი ბრძოლის ველებზე უგზოუკვლოდ დაიკარგა ან დაიღუპა. სამწუხაროდ, ყველას ჩამოთვლა

შეუძლებელია. წიგნში უკვე აღვნიშნეთ გენერლები, სახელმწიფო უშიშროების კომისრები, არმიის სარდლები, კორპუსების და დივიზიების მეთაურები, საბჭოთა კავშირის გმირები, დიდების ორდენის სამივე ხარისხის კავალერი.

დავასახელებ კიდევ რამდენიმე ცნობილ ებრაულ გვარს საქართველოდან ოფიცრების უმაღლესი შემადგენლობიდან. ესენი არიან: პოლკოვნიკები - სოლომონ დავითის ძე აჯიაშვილი, გრიგორი აბრამის ძე იოფისი, რუბენ მიხეილის ძე პაატაშვილი, სიმონ აბრამის ძე ტარიელაშვილი, ილია იოსების ძე მაღალაშვილი, სემიონ ვასილის ძე ლევი, ვლადიმერ მოსეს ძე სეიკო, ნადი ილიას ძე შპრინცი, ლევ ალექსეის ძე გრიბაშევი, გიორგი მიხეილის ძე დორფმანი, იმელიკი, სოლომონ სამუელის ძე ალპეროვიჩი, იური ივანეს ძე ბენი, მიხეილ ბორისის ძე ბრონშტეინი; პოდპოლკოვნიკები - იაკობ მ. კეზერაშვილი, ზებულონ აბრამის ძე ციციაშვილი, იური მარკის ძე ბოროდოვსკი, ვიქტორ მოსეს ძე პრიბილსკი, დიმიტრი ილიას ძე ბერესნეევი, დიმიტრი დანიელის ძე კონოპლიოვი, ლევ ალექსანდრეს ძე კონონოვიჩი, შულიმ ნისანის ძე ნემეცი, ბორის მირონის ძე ფრენკელი; მაიორები - ისააკ ბაშარის ძე გვანცელაძე, იაკობ ბორისის ძე გერშტეინი, ლეონიდ ალექსანდრეს ძე დუელი, ილია იოსების ძე კანმაზოვი, გრიგორი ილიას ძე კლეიმანი, იაკობ მოსეს ძე არონოვი, ალექსანდრე ვლადიმერის ძე გინოდმანი, იაკობ ისრაელის ძე ფურმანი, სემიონ ხანანის ძე ტეიფი, არონ მოსეს ძე ფრენკელი, ლევ იანის ძე იავორსკი, რუბენ ფილხაზის ძე შიმშილაშვილი და მრავალი სხვა...

წილად მხვდა ბედნიერება მეორე მსოფლიო ომის კიდევ ერთი მონაწილის - პოდპოლკოვნიკ რეუბენ მიხეილის ძე პაატაშვილის გაცნობა. მშვენიერ მეუღლე რიმა ხაიმის ასულ თოფჩიშვილთან ერთად 9 ვაჟი და ქალიშვილი გაზარდეს. როგორც ქართველი ებრაელების უმეტესობა, პაატაშვილების ოჯახი მოკრძალებულად ცხოვრობდა. ჯერ კიდევ სკოლაში სწავლის დროს მუშაობდა ოჯახის დასახმარებლად. თბილისის საშუალო ქართული სკოლა რუბენმა 1932 წელს დაამთავრა. სწორედ საზრიანობამ და მიზანდასახულებამ მიაღებინა თბილისელ ჭაბუკს რაიონის კომკავშირის რეკომენდაცია საქართველოს სსრ-ს შსს-ს ორგანოებში. ოპ-

რუზენ პაატაშვილი

ერატიულ სამსახურთან ერთად რ. მ. პაატაშვილი თსუ-ს იურიდიულ ფაკულტეტზე სწავლობდა.

ბეჯითი და წიგნიერი მუშაკი მალე მოსკოვში მიავლინეს, სადაც მან წარმატებით გაიარა სსრკ-ს შსსკ-ს სპეცკურსები სახელმწიფო უშიშროების ხაზით. მდელვარე დრო იყო. სამუშაო ბევრი. სახელმწიფო უშიშროების ოფიცერი რეუბენ პაატაშვილი ღირსეულად უმკლავდებოდა თავის მოვალეობებს. ომის პირველივე დღეებიდან ჩეკისტების დიდი ჯგუფი საბრძოლო მოქმედებების ყველაზე რთულ მონაკვეთებზე იქნა მივლინებული. სამწუხაროდ ცოტა

რამ ვიცით მის სამსახურსა და მოღვაწეობაზე. მისი სამსახურის დიდი ნაწილი გასაიდუმლოებული იყო, ამასთან, სხვადასხვა მიზეზებით გამოცდილი ფრონტელის საბუთები და ჯილდოები დაიკარგა. ჩემთვის მხოლოდ ის არის ცნობილი, რომ ფრონტზე უშიშროების ოფიცერი ხელში დაიჭრა, გამოჯანმრთელების შემდეგ კი რეუბენ პაატაშვილი კვლავ იბრძოდა მოქმედ არმიაში. ერთ-ერთ ყველაზე ცხელ ბრძოლაში მტრის ჭურვის აფეთქების ეპიცენტრში აღმოჩნდა. სასწაულად გადარჩა, მაგრამ მკერდი, მუცელი და სხეული ნამსხვრევებმა დაუსახინჩა. სამხედრო ქირურგების ოსტატობის წყალობით, რომლებმაც მთელი სხეული გაუკერეს მამაც მეომარს, ჩვენი თანამემამულე არამარტო გადარჩა, არამედ სახელმწიფო უშიშროების რიგებში დარჩენის უფლება მოიპოვა.

ომის შემდეგ სახელმწიფო უშიშროების ოფიცერი რეუბენ პაატაშვილი სამსახურს მოსკოვის ოლქში აგრძელებდა. ი. ბ. სტალინის სიკვდილის და ლ. პ. ბერიას ლიკვიდაციის შემდეგ როგორც ბევრი ქართველი ჩეკისტი რეპრესირებული, დაპატიმრებული და დემობილიზებული იქნა. შეიძლება ითქვას, ომის მონაწილე, ორდენოსანი რეუბენ პაატაშვილი ბედნიერი ვარსკვლავის ქვეშ დაიბადა - ის საქართველოს შსს-ს განკარგულებაში მიავლინეს, სადაც ათწლიანი სამ-

სახურის შემდეგ დამსახურებულ პენსიაზე გავიდა. მაგრამ სახლში უმუშევრად ყოფნა მის წესებში არ ჯდება. მალე პოლკოვნიკი-ჩეკისტი თბილისის უნივერსიტეტის დირექტორად დანიშნეს. პერსონალური პენსიონერი, ომის და შრომის ვეტერანი ამ თანამდებობიდან უმწიკველო რეპუტაციით, დიპლომებით, სიგელებით და მადლობების წერილებით წავიდა. რეუბენ მიხეილის ძე პაატაშვილი 1993 წელს, 79 წლის ასაკში გარდაიცვალა, ის თბილისში, ვარკეთილის ებრაულ სასაფლაოზეა დაკრძალული.

იმავე სასაფლაოზეა დაკრძალული 1907 წელს დაბადებული ისაკ ისრაელის ძე არონზონი, იგი იბრძოდა კარელიის ფრონტზე მურმანსკის მიმართულებით, ასევე უკრაინის ფრონტზე, გამორჩეული სიმამაცისათვის დაჯილდოვებულია წითელი ვარსკვლავის ორდენით და მედლებით...

ისაკ არონზონი

მამაკაცებთან ერთად მეორე მსოფლიო ომში საქართველოს ქალები და გოგონები იბრძოდნენ, რომელთა შორის ბევრი ებრაელიც იყო. სულ ფრონტზე 26 000 ათასზე მეტი ქალი იყო გაწვეული საქართველოდან. განსაკუთრებით ბევრნი იყვნენ ჯანდაცვის სფეროში. 1941 წლის ივლისიდან საქართველო ფრონტისპირა რაიონებიდან ათობით ათასი ევაკუირებული განთავსების ერთ-ერთი მთავარი ბაზა გახდა. აქვე გადმოჰყავდათ უამრავი დაჭრილი მეომარი. ამიტომ მაშინ საქართველოს ჯანდაცვის სახალხო კომისარიატში ოპერატიულად შეიქმნა ევაკუირებული ჰოსპიტალების სამმართველო, რომელიც ყოველთვიურად იზრდებოდა. დაჭრილთა დიდი ნაკადი წამოვიდა ყირიმის ბრძოლების შემდეგ, 1942 წლის ზაფხულიდან კი საქართველოში შეუწყვეტლად მოედინებოდა ომით გამოწვეული ნაკადი - დაჭრილი მეომრები და მშვიდობიანი მოსახლეობა. მარტო თბილისში ოპერატიულად 29 ჰოსპიტალი შეიქმნა. სულ კი, ომის წლებში საქართველოში 72 ჰოსპიტალი მოქმედებდა. იმ დროისთვის დანარჩენ რესპუბლიკებში ამაზე მეტი მხოლოდ რუსეთში იყო. დაჭრილთა 70% მწიკვარში საქართველოს მე-

დიკოსების კვალიფიკაციის და მზრუნველობის წყალობით ბრუნდებოდა!

ასობით მედმუშაკი, რომელთა შორის ბევრი ებრაელი იყო, დღე და ღამე არ სცილდებოდნენ საოპერაციო მაგიდებს და პაციენტებს, სიმშვიდის იშვიათ წუთებში კი

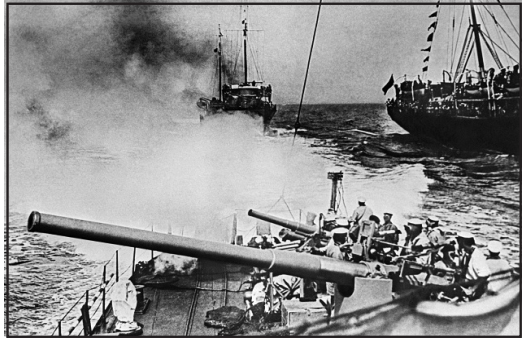
სისხლის ჩასაბარებლად მიდიოდნენ. საქართველოს სისხლის გადასხმის ინსტიტუტის და მისი ფილიალების მონაცემებით, ომის წლებში აქ ფრონტისთვის 25 ტონა (!) დონორული სისხლი იქნა მომზადებული, ამასთან, დონორებს შორის 82% ქალები იყვნენ. სისხლს აბარებდნენ დედაჩემი - მედმუშაკი, თავის ახლობელ კოლეგა და სეხნია ლიზა ბაბლაშვილთან ერთად. ლიზა ბაბლაშვილს თავისი 4 წლის გოგონა ლიანა ჩვენს 10-მეტრიან ოთახში მოჰყავდა ძერჟინსკის ქუჩაზე, მერე კი დედაჩემთან ერთად ჩვენ, ბავშვებს მეზობლებთან გვტოვებდა და ჩვენს სახლთან ახლოს მდებარე (ახლა იმ შენობაში საქართველოს საგარეო სამინისტროა განლაგებული) სამხედრო-საზღვაო ჰოსპიტალში ნებაყოფლობით მორიგეობაზე მიდიოდნენ. სხვათაშორის დედაჩემი, ისევე როგორც ბევრი სხვა თანამშრომელი, დააჯილდოვეს მედლით „1941-1945 წლების დიდ სამამულო ომში მამაცი შრომისთვის“. საქართველოში ყველგან ასე იქცეოდნენ. ერთ-ერთი პირველები, ვინც ეს კეთილშობილური საქმე წამოიწიეს სახელგანთქმული ქართველი სარდლების მეუღლეები - ნინა შეწირული-ღესელიძე და ქსენია ჩანჩიბაძე იყვნენ!

ჰოსპიტალებში მორიგეობდა ჩემი სკოლის მეგობრის და მეზობლის იურის დედაც - რაისა პიშიკი რომელიც ომის შემდეგ თბილისის მეექვსე სამკერვალო ფაბრიკაში მუშაობდა.

საქართველოში პირველი საზღვაო ჰოსპიტალი №2467 დაარსდა 1941 წლის ნოემბერში. მის უფროსად დანიშნეს მესამე რანგის სამხედრო ექიმი ილია ისაკის ძე ეზიაშვილი, მისი მოადგილე კი გ. ე. სირაძე გახდა. თბილისის სტუდენტთა კორპუსებში განთავსდა ჰოსპიტალი №1420, რომლის უფროსა-

დაც ა. ი. სვინინი დანიშნეს, მისი თანაშემწე პოლიტიკურ ნაწილში ბიბლიეიშივილი იყო, რომელიც 1942 წელს გაემგზავრა ფრონტზე, სადაც გმირულად დაეცა. ეს იმხელა მოცულობის თემაა, რომ მხოლოდ ჩემთვის ცნობილი ებრაელი ექიმების გვარების

ჩამოთვლით შემოვიფარგლები, რომლებიც ომის დროს საქართველოს ჰოსპიტალებში მუშაობდნენ. ჰოსპიტალის უფროსი, პროფესორი ლ. ელიაშვილი, ექიმები (მომავალი ცნობილი პროფესორები) ი. ა. კშონზერი, ს. ა. ბააზოვა, გ. დ. შვარცმანი, მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწე, პროფესორი ა. პ. გეიმანოვიჩი, პროფესორი ნ. ა. ხრომელაშვილი, პროფესორი ედიბერიძე, წამყვანი ექიმები ლაშევიჩი, ურიცკი, მედლები პ. ი. აბრამოვა, ე. ეთერაშვილი, ნ. იოსებაშვილი და სხვები.

სხვათაშორის, კარგად ვიცნობდი მთელს ქალაქში ცნობილ ნევროპათოლოგ სოფია აბრამის ასულ ბააზოვას, რომელთანაც თბილისის ბალნეოლოგიურ კურორტზე რადიკულიტს ვმკურნალობდი ჩემს კეთილ ებრაელ მეგობარ და ქალაქის კოლორიტ სიმონ იოსებაშვილთან ერთად. ს. ა. ბააზოვას არასოდეს წამოცდენია თავის დამსახურებებზე ომის წლებში. ამის შესახებ მისმა სახელგანთქმულმა ვაჟმა ნათან ბააზოვამ მოჰყვა.

გამოცდილი მედიკოსი ლიუბოვ იოსების ასული გერმანი ღამეებს მძიმე ავადმყოფი მეომრების საწოლებთან ატარებდა, დღისით კი ავადმყოფების მკურნალობას და უამრავი პრობლემის გადაჭრას ასწრებდა. მას „ყველასათვის საყვარელ დედას“ ეძახდნენ.

შექლებისდაგვარად მეგობრებთან ერთად ეხმარებოდა ჰოსპიტალებში, 22 წლის ასაკში კი მოხალისედ წავიდა ფრონტზე თბილისის სამედიცინო ინსტიტუტის სტუდენტი ლიზა აბრამის ასული აბრამიშვილი. იგი მონაწილეობდა სევასტოპოლის გმირულ დაცვაში, რომლის დროსაც მამაცი გოგონა 1942 წელს დაიღუპა. ყირიმში ფეოდოსიის გათავისუფლებას დაიღუპა მესამე რანგის სამხედრო ექიმი, 26 წლის ფაინა იოსების ასული ჯინჯიხაშვილი, ეს 1944 წელს იყო.

ბრძოლიდან არ დაბრუნებულან სამხედრო ექიმები მარგარიტა ფიხსაძე და ალექსანდრე ჯანაშვილი.

1942 წლის მაისში, ქერჩის მსურვალე ბრძოლებში უგზო-უკვლოდ დაიკარგა 40 წლის ექიმი,

თბილისელი ეკატერინე მოსეს ასული არხიბანდი. უცნობია საქართველოს სამხედრო ექიმების ბედი: ლეონიდ ვასილის ძე ბლაგორაზუმოვსკის, ევგენია ვდიმერის ასული გოლოვინას, გრიგორი სიმონის ძე ელაშვილის, ლევ აბრამის ძე რუბინშტეინის, მოსე ლევის ძე გუპილინის, რომლებიც ომის წლებში უგზო-უკვლოდ დაიკარგნენ.

ფრონტზე დაიღუპა ქერჩის მოვლენების მონაწილე 220-ე მსროლელთა პოლკის მედდა თამარა მოშეს ასული ენუქაშვილი და მედსამსახურის ლეიტენანტი ეთერი აბრამის ასული შამელაშვილი ქუთაისიდან. ცხინვალიდან ფრონტზე იმყოფებოდნენ: თამარა არონის ასული პატარკაციშვილი, ზინა ხახიაშვილი, სამხედრო ექიმი დავით შალომის ძე კაკიაშვილი.

შავი ზღვის ფლოტის და აზოვის ფლოტილიის ჯგუფები ყირიმში ერთდროულად ახორციელებდნენ დესანტის ჩამოსხდომას და დაჭრილების გაყვანას. ეს 1942 წლის დასაწყისში იყო. ხომალდების ეკიპაჟები უმძიმეს პირობებში ასრულებდნენ მათ წინაშე დასახულ დავალებებს, ჰქონდათ დანაკარგები, რომელთა შორის ქართველი ებრაელებიც იყვნენ: 25 წლის რეუვენ ავნერის ძე კეზერაშვილი, სრულ დავითის ძე ბრონფუნბიენერი, იაკობ მეირის ძე იუდკოსოვიჩი, როზენფელდი და სხვები.

გერმანული ავიაციის დაბომბვის შედეგად ჩაიძირა ხომალდი „არმენია“. დაღუპულთა შორის ბევრი იყო საქართველოდან. იქ დაიღუპნენ სამხედრო ექიმები ფაინა ჯინჯოლია და ელენა ხუძიაკი. კავკასიისთვის ბრძლაში დაიღუპა სამხედრო ფელდშერი სონია იმნაძე, უკრაინის გათავისუფლებისას – სამხედრო ექიმები ზინა აბრამის ასული რუსიშვილი, ელენა მეირის ასული დავიდოვიჩი, რაისა ანდრეის ასული კონსტანტინოვა, ვასილი ლეონიდეს ძე არხანგელსკი, რომან

გორელაშვილი და სიკო სეფიაშვილი.

1944 წლის აპრილ-მაისში ოდესის განთავისუფლებაში მონაწილეობდნენ თბილისელი ებრაელები ისაკ ვოლფენზონი, მოსე აბრამოვი და მრავალი სხვა. სხვათაშორის, ოდესა მესამე უკრაინული ფრონტის ძალებმა გაათავისუფლეს, რომელსაც როდიონ იაკობის ძე მალინოვსკი (1898-1967) ხელმძღვანელობდა - საბჭოთა კავშირის მომავალი მარშალი, გამარჯვების ორდენის კავალერი, სსრკ-ს ორგზის გმირი, იუგოსლავიის ეროვნული გმირი, სსრკ-ს თავდაცვის მინისტრი, მეორე მსოფლიო ომის სახელგანთქმული მეთაური. ამ წიგნზე მუშაობისას, ებრაული ენციკლოპედიის მეორე ტომში ამოვიკითხე, რომ რ.ი. მალინოვსკი ყარაიმი (ებრაელი) იყო. ოდესაში ცნობილ მთავარსარდალს ბრინჯაოს ბიუსტი დაუდგეს.

1944 წლის ზაფხულში ბელორუსიის გათავისუფლებისას ოპერაცია „ბაგრატიონის“ მსვლელობისას დაიდუპნენ სამხედრო ექიმები მარგარიტა ფიხსაძე, შამშუე ზონენაშვილი, ალექსანდრე ჯანაშვილი. ბრძოლის ველზე დაცემულთა შორის იყო მედსამსახურის კაპიტანი კონსტანტინე გეგელაშვილი.

1944 წლის 9 მაისს, გამარჯვებამდე ერთი წლით ადრე, საბრძოლო პოსტზე დაიდუპა სამხედრო ექიმი გალინა ისაკის ასული ისაკაძე. ის გვარდიის მსროლელთა 391-ე დივიზიის 42-ე სამედიცინო სანიტარული ბატალიონის ქირურგი იყო. გ.ი. ისაკაძე მძიმედ დაჭრილ ჯარისკაცს უტარებდა ოპერაციას, როცა ძლიერი დაბომბვა დაიწყო. საოპერაციო მაგიდას არ მოსცილდა, დაჭრილი არ მიატოვა. ქართველი ებრაელი მას გადაეფარა. ჯარისკაცი გადარჩა, ხოლო მედსამსახურის მამაცი კაპიტანი გალინა ისაკის ასული ისე გარდაიცვალა, რომ გონს არც მოსულა...

გამარჯვების 1945 წელს სამხედრო პოსტებზე დაიდუპნენ სამხედრო ექიმები საქართველოდან - ალექსანდრე სამუელის ძე ბიკი და ვულფ ისრაელის ძე პლოსკინი. კარგად აეწყო 19 წლის ზინა ხახიაშვილის და 22 წლის თამარა პატარკაციშვილის ბედი, რომლებსაც საბრძოლო ჯილდოები გადაეცადა და სახლში ცოცხლები და უვნებლები დაბრუნდნენ. საქართველოში ფართოდ არის ცნობილი ომის აქტიური მონაწილე, სამედიცინო სამსახურის პოდპოლკოვნიკი ბათუმელი იური მარკის ძე ბოროდოვსკი. გულმოდგინებისათვის და მაღალი

კვალიფიკაციისათვის სამხედრო ექიმ ი. მ. ბოროდოვსკის აჭარის ასსრ-ს დამსახურებული ექიმის საპატიო წოდება მიენიჭა. ომის ვეტერანი 1986 წელს, 66 წლის ასაკში გარდაიცვალა.

ომის დროს სამხედრო ფელდშერი იყო 18 წლის ქუთაისელი რაისა (სიმხა) ილიას ასული ბინიაურიშვილი. ფრონტზე ბედმა მასზე 10 წლით უფროს, გამოცდილ ბათუმელ სამხედრო ოფიცერ შალვა იოლდის ძე პალტაგიენტის შეახვედრა. ერთმანეთი შეუყვარდათ და ნახევარი ევროპა ერთად გაიარეს. ომის შემდეგ დაქორწინებული წყვილი ბედნიერად ცხოვრობდა ქუთაისში. სხვათა შორის, ცნობილია, რომ დაცემულ ბერლინში თანამემამულე მიხეილ იაკობის ძე ბინიაშვილს შეხვდნენ, რომელიც ომის შემდეგ თბილისში ცხოვრობდა, სადაც 1994 წელს გარდაიცვალა.

თბილისში საკმაოდ ცნობილი იყო სახელგანთქმული სამხედრო მფრინავის ხაიმ არონის ძე მამისთვალოვის და სამხედრო ექიმის მარიამ შიმშილაშვილის ოჯახური წყვილი. ხაიმმა, რომელსაც მეგობრები მიშას ეძახდნენ, ბავშვობაში გამოსცადა შიმშილი და სიცივე. ამიტომ სკოლის დასრულებისთანავე სამუშაოდ თბილისის ნავთლუღის ავეჯის ფაბრიკაში მოეწყო. მალე ომიც დაიწყო. მისი დაბადების თარიღი 1922 წლის 14 მაისი პირველ სამხედრო გაწვევას დაემთხვა.

ხაიმ მამისთვალოვი, როგორც მოწინავე კომკავშირელი და ბრწყინვალე დახასიათების მუშა კიროვადლის საავიაციო სასწავლებელში გააგზავნეს, თუმცა ქართველ ებრაელს 1943 წელს ბალაშოვის საავიაციო სასწავლებელში მოუწია სწავლის დასრულება. ამის შემდეგ თვეების განმავლობაში სამხედრო მფრინავი ცეცხლმოდებულ ზეცაში საფრენოსნო ჯგუფის ხელმძღვანელი იყო. ხაიმ მამისთვალოვისათვის დამახასიათებელმა თავგანწირვამ და სიმამაცემ, ასევე ბავშვობიდან შესისხლხორცებულმა შრომისმოყვარეობამ და თავმდაბლობამ თანამებრძოლებს შორის დამსახურებული პატივისცემა მოუპოვა.

ხაიმ მამისთვალოვი

მალე ქართველი მოიერიშე-მფრინავის ოსტატობისა და გმირობის შესახებ შეიქმნა მე-16 საჰაერო არმიამ, რომელსაც ავიაციის მომავალი მარშალი, საბჭოთა კავშირის გმირი ს.ი. რუდენკო მეთაურობდა და რომელიც პირველი ბელორუსის ფრონტის შემადგენლობაში შედიოდა მარშალ გ.კ. ჟუკოვის ხელმძღვანელობით. რასაკვირველია თბილისელი ოფიცრის ხაიმ მამისთვალაოვის საომარი გზა ვარდებით არ იყო მოფენილი, თუმცა სასიქადულო თბილისელი თავისი ლეგენდარული მეთაურების ღირსი იყო.

დემობილიზაციამდე, ფრენის მეთაურის, გვარდიის მე-11 მოიერიშე ავიაციის დივიზიის მფრინავის მკერდი საბრძოლო ჯილდოებმა დაამშვენა: წითელი დროშის 2 ორდენი; წითელი ვარსკვლავის ორდენი; დიდების მე-3 ხარისხის ორდენი; სამამულო ომის პირველი ხარისხის ორდენი; მედლები „ბერლინის აღებისათვის“ და „1941-1945 წლების დიდ სამამულო ომში გერმანიაზე გამარჯვებისათვის“. სამხედრო მფრინავმა ასევე საბჭოთა კავშირის სამხედრო ძალების მთავარსარდლის ი. ბ. სტალინის მადლობაც დაიმსახურა.

დემობილიზაციის შემდეგ ხაიმ მამისთვალაოვი საქართველოს დედაქალაქში ეკონომისტად მუშაობდა. ომისა და შრომის ვეტერანმა რთული, მაგრამ ბედნიერი ცხოვრების გზა განვლო. იგი 1990 წლის 8 იანვარს გარდაიცვალა. წლების განმავლობაში მას გვერდს ერთგული მეუღლე, ომისა და შრომის ვეტერანი მარია შიმშილაშვილი უმშვენებდა. იმ პერიოდში, როდესაც ქალბატონი მარია თბილისის სამედიცინო ინსტიტუტში სწავლას ამთავრებდა, ექიმებზე ძალიან დიდი მოთხოვნილება იყო. ჯანდაცვის სისტემა კვალიფიციური ექიმების ნაკლებობას განიცდიდა. სწორედ ამიტომ ექიმი მარია შიმშილაშვილი №1420 ჰოსპიტალში აღმოჩნდა. ომის წლებში საქართველოში ასეთი 72 ჰოსპიტალი ფუნქციონირებდა. სამედიცინო სისტემა კი კადრების

მარია შიმშილაშვილი

ნაკლებობას განიცდიდა. დაჭრილები მაშინ ძალიან ბევრი იყო, ამიტომ სამედიცინო მუშაკებს ორ ცვლაში უწევდათ მუშაობა.

1944 წელს მარიამ შიმშილაშვილი თბილისის საქალაქო ჯანდაცვის განყოფილების სამედიცინო სექტორის უფროსად დანიშნეს. ომის დამთავრებიდან 2 წლის შემდეგ კი იგი ცენტრალურ კლინიკურ საავადმყოფოში გადაიყვანეს, სადაც წარმატებით ხელმძღვანელობდა ელექტრო - კარდიოლოგიურ კაბინეტს. როდესაც 1973 წელს, თბილისში ცენტრალური კლინიკური საავადმყოფო გაიხსნა, ომის ვეტერანს ელექტრო ფიზიოლოგიის განყოფილების გამგის თანამდებობა შესთავაზეს. მუშაობის 44 წლის განმავლობაში მ. შიმშილაშვილი პირველი კატეგორიის ექიმი გახდა. იგი აქტიურად მონაწილეობდა სამეცნიერო და პედაგოგიურ სფეროებში. სამედიცინო თუ სამეცნიერო ჟურნალებსა და კრებულებში გამოქვეყნებული მისი პუბლიკაციები ყოველთვის დიდ მოწონებას იმსახურებდა. ამასთანავე მარიამ შიმშილაშვილი მედიცინის ქართველი კორიფეების გ. ბახტაძის, ვ. ალადაშვილის და კ. ვირსალაძის თანაავტორი იყო. ქალბატონი მარიამი თბილისის, ლენინგრადის და კიევის საერთაშორისო სამედიცინო სიმპოზიუმების მუდგმივი მონაწილეც იყო. მრავალი წლის განმავლობაში იგი სამედიცინო კურსებზე კარდიოლოგიის ლექციებს კითხულობდა. ომისა და შრომის ვეტერანი მ. შიმშილაშვილი 2011 წელს 91 წლის ასაკში გარდაიცვალა.

ბერლინთან ბრძოლებში თავი გამოიჩინეს ებრაელებმა საქართველოდან - რაისა უსტიაკოვამ და ანა კრასნობროვამ. მათზე საფრონტო გაზეთებში წერდნენ. 18 წლის ქუთაისელი ეთერი აბრამის ასული შამელაშვილი ფრონტზე მოხალისედ წავიდა. თავიდან არ უნდოდათ მისი აყვანა, ისევე როგორც სხვა ქალების და გოგონების. მაგრამ ეთერ შამელაშვილმა თავისას მიაღწია. სხვათაშორის, პირველად მოქმედ არმიაში ქალების აყვანა ი. ბ. სტალინის ბრძანებით დაიწყო. ომის პირველ წლებში საბჭოთა ძალებს კოლოსალური დანაკარგები ჰქონდა, საკმარისი ჯარისკაცები არ იყო, ამიტომ არმიაში ქალების გაწვევა დაიწყო. ეთერ შამელაშვილი იშვიათად მამაცი და თავზეხელაღებული გოგონა აღ-

მოხნდა. იგი ცნობილ 23-ე კავალერიულ დივიზიაში მსახურობდა, ომობდა ჩრდილოეთ კავკასიაში. მარჯვე საბრძოლო მოქმედებებისთვის, საზრიანობისთვისა და სიმამაცისათვის ქუთაისელ ებრაელ ქალს ლეიტენანტის წოდება მიენიჭა. ეთერი შამელაშვილი ქერჩის მოვლენების დროს დაიღუპა.

გამარჯვებით დაბრუნდა სახლში სამედიცინო სამსახურის მაიორი გრიგორი ილიას ძე კლეიმანი, რომლის სიმამაცე და გმირობა ჯილდოებით და ი. ბ. სტალინისგან მადლობის წერილით იქნა აღნიშნული. ომის რთულმა ტვირთვა მალევე იჩინა თავი. გ. ი. კლეიმანი 1957 წელს გარდაიცვალა. დაკრძალულია ებრაულ სასაფლაოზე ქალაქ ქუთაისში, სადაც ბოლო წლებში მუშაობდა. ვეტერანი სამხედრო ექიმი მხოლოდ 57 წლის იყო.

პრაქტიკულად მთელი ომი გაატარა საზენიტო ნაწილებში ბათუმელმა ოფიცერმა ბორის იოფემ, ბათუმის ყოფილი ვიცე-მერის, თეოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორის იაკობ ალექსანდრეს ძე გრიგორიევის ახლო ნათესავმა. ომის ვეტერანი ბორის იოფე მოსკოვში გარდაიცვალა, დაკრძალულია დომოდედოვოს სასაფლაოზე. ფრონტზე იაკობ ალექსანდრეს ძეს კიდევ ორი ახლო ნათესავი იბრძოდა - იაკობ ბორისის ძე გერშტეინი და პოლკოვნიკი იმელიკი. სამწუხაროდ, მისი სახელის და მამის სახელის გარკვევა ვერ მოვახერხე.

ასევე გამარჯვებით დაბრუნდნენ ფრონტიდან ფაინა ბერეზინა და ელენა იონკა. ისინი მრავალი წლის განმავლობაში ცხოვრობდნენ თბილისში და ომის სხვა ვეტერანებთან ერთად აღნიშნავდნენ გამარჯვების დღეს, ერთად ამკობდნენ ყვავილებით უცნობი ჯარისკაცის საფლავს გამარჯვების პარკში, ვაკეში.

გადიოდა წლები, ვეტერანთა რიგები მცირდებოდა. ფაშის-ტურ გერმანიაზე 70 წლის გამარჯვების დღის აღსანიშნავად მეგობრები ტრადიციისამებრ საქართველოს ებრაულ სათემო სახლში შეიკრიბნენ და სამახსოვრო სურათი გადაიღეს. სამწუხაროდ, დღეს მათგან არავი-

ნაა ცოცხალი. დრო შეუპოვარია. მათი ჯგუფური ფოტო მეგობრებისთვის უკანასკნელი გახდა. ცოტა ხნის წინ ვიყავი ამ სტუმართმოყვარე სახლში და ვნახე ეს სურათი, რომელიც სპეციალურ სტენდზეა მოთავსებული. ფოტოზე ომის ეს მამაცი მონაწილეები პირველ რიგში იხდნენ, გვერდით კი ომის და შრომის ვეტერანი-მეგობრები ჰყავდათ: დავით ბარტყუაშვილი, ბორის ზაალიშვილი, არონ კუბერნიკი, ზიამა ქელეზნიაკი, სემიონ მორდუხოვი, პაველ ლეონიდოვი, კონსტანტინე შატბეროვი და ალკაზარ შალოლაშვილი. ზოგ მათგანს ვიცნობდი. საქართველოში ებრაეული საზოგადოებრივი სახლის რევაზ შათაშვილის დახმარების წყალობით ეს ჯგუფური სურათი საქართველოს ებრაელების მეორე მსოფლიო ომში მონაწილეობის შესახებ ჩემს მასალასთან ერთად გაზეთში „Комсомольская правда в Грузии“ 2018 წლის მაისში გამოქვეყნდა.

დღემდე ვერ ვივიწყებ ომით დაღუპულ სიყვარულის სევდიან ისტორიას. იმის მიუხედავად, რომ ომის დროს უმრავი ასეთი ამბავი მოხდა, მათი მოსმენა ან წაკითხვა აუღელვებლად, თანაგრძნობის გარეშე დღემდე შეუძლებელია. საქართველოში უამრავი ასეთი ამბავი იყო. თითქოს მთელმა ქვეყანამ შავები ჩაიცვა. და რამდენი უკვე გაჭაღარავებული, ოდესღაც მზეთუნახავი, რომლებიც უკანასკნელ ამოსუნთქვამდე ინარჩუნებდნენ იმ პირველი გრძნობის ერთგულებას, რომელსაც სიყვარული ჰქვია!

ერთი ასეთი ამბავი ქუთაისში მოხდა. ადგილობრივი ქირურგი ერემო ზებულის ძე ცხვირავაშვილი ჯარში 1941 წლის 22 ივნისს გაიწვიეს, 24 ივნისს კი შეყვარებულთან ქორწილი ჰქონდა დანიშნული... სამხედრო ექიმი ე. ზ. ცხვირავაშვილი უგზო-უკვლოდ დაიკარგა. მისი საცოლე 83 წლის ასაკში გარდაიცვალა და მთელი თავისი რთული სიცოცხლის მანძილზე თავისი რჩეულის ერთგული დარჩა. დემეტო, რამდენ ასეთ მაგალითს ინახავს ომის რთული წლები...

თუმცა ბედნიერი შემთხვევებიც იყო. ცოტა ხნის წინ თბილისში გარდაცვლილი ცნობილი ექიმი სემიონ აბრამის ძე მორდუხოვი პაციენტების დიდი სიყვარულით და პატივისცემით სარგებლობდა. მაგრამ ცოტამ თუ იცოდა, რომ ლენინგრადის სამხედრო-სამედიცინო აკადემიის მსმენელი 18 წლის ასაკში ფრონტზე მოხალისედ წავიდა. მის სამხ-

ედრო ოდისეაზე ცალკე წიგნის დაწერა შეიძლება. ჩვენ კი მოკლედ მოყვებით. სხვადასხვა ფრონტზე იბრძოდა, დაიჭრა, კონტუზია მიიღო, კვლავ დაიჭრა. მაგრამ ყოველთვის მწყობრში ბრუნდებოდა. გერმანიაზე გამარჯვებას აღმოსავლეთ პრუსიაში შეხვდა. მერე იყო შორეული აღმოსავლეთი, სადაც ის თავის სიყვარულს - სამი საბრძოლო ორდენის და ექვსი საფრონტო მედლის კავალერს მარია ნიკოლოზის ასული იაშვილს შეხვდა, ასევე საქართველოდან. ერთად ბედნიერი ცხოვრება გაიარეს და შვილებს სიკეთის კეთება უანდერძეს!

დინა იაკობის ასული დავარაშვილი 1910 წელს სურამში დაიბადა. თბილისში სამედიცინო ფაკულტეტის დამთავრების შემდეგ ბათუმის პორტის დისპანსერში გააგზავნეს სამუშაოდ, როგორც ექიმი-ორდინატორი. ომის დასაწყისიდან მკვეთრად გაიზარდა ტუბერკულოზით დაავადებულების რიცხვი, მათ შორის იმ დაჭრილებში, რომლებიც ფრონტიდან ბათუმში ჩამოჰყავდათ.

სპეციალისტ-ფტიზიარების უკმარისობა იყო, სურამელ ექიმს ორ ცვლაში უწევდა მუშაობა. დინა დავარაშვილი ტუბერკულოზით დაავადებულებს ბათუმის პორტის დისპანსერში და ბათუმის საქალაქო საავადმყოფოში კურნავდა. მისი მზრუნველობის წყალობით ტუბერკულიოზით დაავადებულთა უმეტესობა განიკურნა. კეთილსინდისიერი შრომისთვის დინა დავარაშვილი მედლებით და აჭარის ასსრ-ს უხენაესი საბჭოს პრეზიდიუმის საპატიო სიგელით დააჯილდოვეს.

ერთი პატარა ებრაელი გოგონას ისტორია გულგრილს არ დატოვებს არავის,ვისთვისაც ადამიანური ფასეულობებია ძვირფასი. მითუმეტეს, რომ ეს ამბავი პირადად მისგან მოვისმინე.

86-ე წელში იყო. ასაკის და გადატანილის მიუხედავად ჩვენს გმირს ომით დახვრეტილი მძიმე ბავშვობის უმცირესი დეტალებიც კი ახსოვს. მისი სრული სახელი ზოია ივანეს ასული თებებიძე, რომლის ქალიშვილობის გვარი მორღუსაევა, ბათუმში ნათესავებით

გარშემორტყმული ცხოვრობს. მეორე მსოფლიო ომამდე, 1939 წელს მამამისი - სამხედრო ისაი მორდუხის ძე მორდუხაევი ბაქოდან სამსახურის ახალ ადგილზე ბელორუსიის ქალაქ ვიტებსკში გადაიყვანეს. მალე ჰოსპიტალში მოხვდა. მისი მეუღლე - სამკერვალო ფაბრიკის თანამშრომელი, 6 შვილთან ერთად ქმართან, ვიტებსკში გადაბარგდა. ისე მოხდა, რომ მალე მირიამ ნაუმის ასული იახნიელი ავად გახდა, შეუძლოდ იგრძნო თავი მისმა უფროსმა ქალიშვილმა - რახილმა. საავადმყოფოში მოუწიათ დაწოლა, სადაც მისი ორი ყველაზე უმცროსი შვილიც მოათავსეს. დანარჩენი ბავშვები - ჩვენი გმირი, მისი და ზემფირა და უფროსი ძმა მიხეილი დროებით ბავშვთა სახლებში გადაიყვანეს. გამოჯანმრთელების შემდეგ რახილიც ბავშვთა სახლში მოხვდა. ჩვენს პატარა გმირს (ასე დაუძახებთ, მკითხველს 6 ბავშვის სახელებში ორიენტირება რომ გაუადვილდეთ) აღარასოდეს უნახავს მშობლები, ზემფირა და უმცროსი და-ძმა. ფაშისტებმა ყველანი ომის დასაწყისშივე მოკლეს.

ომამდე პოლოცკის ბავშვთა სახლი №1, რომელშიც ჩვენმა გმირმა პირველი კლასი დაამთავრა, უმცროს აღსაზრდელებთან ერთად სოფელ ზახარნიჩში, საზაფხულო აგარაკზე გადაიყვანეს. აქ ის თავის 13 წლის დას რახილს და 11 წლის ძმას მიშას შეხვდა. 1941 წლის ივლისში პოლოცკში გერმანელები შემოვიდნენ. დაიწყო ოკუპაცია. ძმა მიხეილი მალევე საბჭოთა ჯარისკაცებს გაყვა და დაიღუპა. ფაშისტების მოსვლის შემდეგ ბავშვთა სახლმა ფუნქციონირება შეწყვიტა. ბავშვებს ხეტიალი და მათხოვრობა უწევდათ.

1941 წლის დეკემბერში ოკუპირებულ პოლოცკში მათი ბავშვთა სახლი აღადგინეს. დირექტორმა მიხეილ სტეფანის ძე ფორინკომ მის ჭერქვეშ ყოფილი აღსაზრდელების შეკრება მოახერხა. რახილი რატომღაც სხვა ბავშვთა სახლში აღმოჩნდა, რომლის დირექტორიც ეკატერინა სამოილოვა იყო, რომელმაც რახილთან ერთად ყველა ებრაელი ბავშვი ფაშისტების მიერ ქალაქის აგურის ქარხნის ტერიტორიაზე შექმნილ გეტოში ჩააბარა. ქალაქში გამუდმებით იჭერდნენ ებრაელებს, კომუნისტებს და პარტიზანებს. ყოველ კვირას ბაზრის მოედანზე ვილაცას სიკვდილით სჯიდნენ.

1942 წლის დასაწყისში რახილმა გეტოდან გაქცევა მოახერხა, იპონა თავისი და, მასთან ერთად დირექტორ მ. ს. ფორინკოსთან მივიდნენ. დირექტორმა აუკრძალა ბავშვთა სახლიდან გასვლა, რომელშიც კიდევ 9

ებრაელ ბავშვს მაღავედა. ისინი არსად ვადიოდნენ. ბავშვთა სახლში ებრაელების ყველა საბუთი გაუნადგურეს, ყალბი საბუთები გამოუწერეს, რომლებშიც სხვა სახელები, მამის სახელები და გვარები ეწერა. ასე გახდა ჩვენი პატარა გმირი - ებრაელი ჰაია ისაის ასული რუსი ზოია ივანოვნა, გვარი „მორდუხაევა“ შეუნარჩუნეს. მისი უფროსი და რახილი კი ბელორუსი მარგარიტა იოსების ასული გახდა. ბავშვებს თავი გადაპარსეს, ებრაელობის გამხელა აუკრძალეს და ასწავლეს ეთქვათ, რომ უსახლკარო კავკასიელი გოგოები იყვნენ.

1943 წლის ბოლოს ფაშისტებმა ბავშვთა სახლის დირექტორს დაჭრილი ფაშისტების მკურნალობის მიზნით სისხლის ჩასაბარებლად ბავშვების სიის შედგენა უბრძანეს. ბრძენმა და უშიშარმა დირექტორმა ფორინკომ უპასუხა, რომ მის სამეურვეებს შორის ბევრი ავადმყოფი და დასუსტებულია. გერმანელ ბურგომისტრს ბავშვების გამოჯანმრთელებისათვის სოფელ ბელჩინში გადაყვანა და სისხლის მერე აღება შესთავაზა.

ამ დროს პოლოცკში, მათ ბავშვთა სახლში უკვე მოქმედებდა იატაკქვეშა ჯგუფი, რომელშიც ძირითადათ აღმზრდელები და უფროსი აღსაზრდელები შედიოდნენ. მათ შორის ზოიას და - მარგარიტა. ჯგუფის მეთაური დირექტორი მ. ს. ფორინკო იყო. 1943 წლის სექტემბერში მათ პარტიზნებთან და წითელი არმიის მოწინავე რაზმებთან მოახერხეს კონტაქტის დამყარება, აწვდიდნენ მონაცემებს გერმანელების განლაგებაზე, მატარებლების მოძრაობაზე, სამხედრო გამაგრებებზე და ა.შ. მარგარიტა ამ ჯგუფის მზვერავი და მოკავშირე იყო. ომის შემდეგ ის პარტიზანული საბრძოლო მოქმედებების მონაწილედ აღიარეს და 1991 წელს სამამულო ომის მერვე ხარისხის ორდენი გადასცეს.

1944 წელის თებერვალში ბავშვთა სახლი გადავიდა ზონაში, რომელსაც ბელორუსი პარტიზანები აკონტროლებდნენ, აპრილში კი ბავშვები თვითმფრინავებით ფრონტის ხაზის უკან გაიყვანეს. ზოია მაშინ 11 წლის იყო. მალე ბელორუსია მთლიანად გაათავისუფლეს...

1954 წელს ზოია თავისთან დამ - მარგარიტამ დაპატიჟა, რომელიც უკვე საკუთარ ოჯახთან ერთად ბათუმში ცხოვრობდა. მას ზოიას გარდა ნათესავები არ დარჩა. ასე აღმოჩნდა ზოია საქართველოში. 1956 წელს ზოია კომკავშირის საგზურით ყაზახეთში ყამირზე გაემგზავრა. ერთი წლის შემდეგ იქ იღია თებიძეს გაყვა ცოლად, რომელიც იქ ასევე საგზურით ბათუმიდან იყო ჩასული. ერთი წლის შემდეგ ქალიშვილი ეთერი შეეძინათ, 1960 წელს კი ვაჟი გიორგი, კიდევ ერთი წლის შემდეგ კი მეორე ქალიშვილი მერი.

ამის შემდეგ ჩვენ გმირს კიდევ ბევრის გადატანა მოუწია. მაგრამ იმის მიუხედავად, რომ ომის დასრულებიდან უკვე ამდენი წელი გავიდა მესხიერებიდან საკუთარ ბავშვობას ვერ შლის: - „არადა თავისუფლად შექმლო მოვეკალი ფაშისტ ოფიცერს, როცა პისტოლეტი დამიმიზნა და დაიყვირა: „იუდე, იუდე!“ მაგრამ ბავშვთა სახლის თანამშრომლებმა ალყა შემოარტყეს და უბასუხეს: „ნაინ იუდე, კაკაზ! კაკაზ!“ უნდა დავხევირტე იმისთვის, რომ ებრაელი ვიყავი. შეიძლებოდა შიმშილით მოგკვდარიყავი. ფაშისტებმა ხომ უღლუფაზე 75 გრამი პური, 3 გრამი ბურღულეული დააწესეს დღეში, შეიძლებოდა ავადმყოფობისგან მოგკვდარიყავი. უნდოდათ პატარა ბავშვები დონორები გავმხდარიყავით. მაგრამ ყოველთვის გვარჩენდა ბავშვთა სახლის კეთილშობილი დირექტორი მიხეილ სტეფანის ძე ფორინკო...“

ჩვენი გმირი ვერ ივიწყებს თავის კიდევ ერთ მხსნელს - სამხედრო მფრინავ ალექსანდრ პეტრეს ძე მამკინს, რომელიც პარტიზანებისგან დიდ მიწაზე გადააჭყავდა ბავშვთა სახლის ბავშვები. ამ გმირმა 9 რეისი გაა-

კეთა, მაგრამ ბოლო ფრენის დროს მისი თვითმფრინავი დაზიანდა, თვითონ მძიმედ დაიჭრა, მაგრამ ცეცხლმოკიდებული ხომალდის დასმა მოახერხა, რის შემდეგაც მიღებული ჭრილობებისგან გარდაიცვალა.

„უკვე დიდი ხანია პენსიაზე ვარ“, - ამბობს ბავშვთა სახლის ყოფილი აღსაზრდელი, - და რაც უფრო შორს არის ომის ის საშინელი წლები, მით უფრო ხშირად ვფიქრობ ხალხზე, რომლებმაც მე, ჩემი და და კიდევ 9 ებრაელი ბავშვი გადაგვარჩინა სიკვდილს. დღეს ჩემი და ცოცხალი აღარ არის. მას 3 შვილი და 5 შვილიშვილი დარჩა, უკვე დიდები არიან, მალე შვილთაშვილები ეყოლებათ. მე ორი ქალიშვილი და ვაჟი, 9 შვილიშვილი, 11 შვილთაშვილი მყავს. ანუ, ჩემსა და ჩემ და მარგარიტასთან ერთად ფორინკომ და მამკინმა ჩვენი ოჯახის კიდევ 32 წევრი გადაარჩინეს, და ეს ციფრი კიდევ უფრო გაიზრდება...“ - ასე დაასრულა თავისი ამბავი ბრძენმა ებრაელმა, რომელმაც ბევრი რამ ნახა და გადაიტანა. სულ უფრო ცოტა რჩება ჰოლოკოსტის და ნაცისტური ოკუპაციის ცოცხალი მოწმეები, ვინც ეს საშინელება თავიანთი თვალებით ნახეს. ბათუმის მაცხოვრებელი ზოია ივანეს ასული, იგივე ხაია ისაის ასული მორდუხაევა დღეს ომის წლებში ფაშისტების ბოროტმოქმედებების ერთადერთი ცოცხალი მოწმეა საქართველოში!

„ასეთია ჩემი ორი ცხოვრება. ერთი - ის, რომელიც მშობლებმა მომცეს, როცა ებრაული სახელი ხაია დამარქვეს, რაც „სიცოცხლეს“ ნიშნავს და მეორე, რომელიც ბავშვთა სახლის დირექტორმა მიხეილ სტეპანის ძე ფორინკომ მომცა, როცა ზოია გადამარქვა, რაც ბერძნულად ასევე „სიცოცხლეს“ ნიშნავს“. ხაია ისაის ასულ მორდუხაევა, იგივე ზოია იოსების ასული თებიძის ამ სიტყვების შემდეგ ამ საოცარ ქალს დავემშვიდობე და ებრაული წესის მიხედვით, მშვიდი და ბედნიერი ცხოვრების 120 წელი ვუსურვე...

დიდი მადლიერი ვარ არაჩვეულებრივი ადამიანის, ძირძველი ბათუმელის, ფრონტელი მშობლების შვილის, გადამდგარი პოდპოლკოვნიკის და ბათუმის სკოლის ყოფილი დირექტორის მიხეილ ილიას ძე ვიალოვის - ზოია თებიძის ნათესავის, რომლის დახმარებით ეს საოცარი ისტორია საზოგადოებამ მოისმინა. ჩვენი თანამემამულის, პატივცემული თამარ ქურდა-

ძის სიტყვები გამახსენდა, რომელიც ახლა ბელორუსიაში ცხოვრობს და მინსკის საქველმოქმედო საზოგადოებრივ კავშირ „გილფის“ მიერ გამოცემული წიგნის „ჩვენ გვახსოვს და სამყაროს ვუანდერძებთ“ გამოცემის პროექტის ხელმძღვანელი იყო, რომლის პრეზენტაციაც ბელორუსიაში დიდი სამამულო ომის მუზეუმში შედგა. მაშინ მინსკში თამარ ქურდაძემ კიდევ ერთხელ შეახსენა შეკრებილებს, რაოდენ მნიშვნელოვანია მოვასწროთ და მოვისმინოთ, მსოფლიოს ერთ-ერთი ყველაზე საშინელი - მეორე მსოფლიო ომის მოწმეების და მონაწილეების ცოცხალი მოგონებები იმის შესახებ თუ როგორ გადაურჩნენ სიკვდილს ბავშვები და უფროსები, ქალები და კაცები, მათზე, ვინ გადაარჩინა ისინი და ვინ დალატობდა.

იმ ომიდან უკვე თითქმის 80 წელზე მეტი გავიდა. დღეს ისეთებიც გვხვდებიან, ვინც ჰოლოკოსტის არსებობას ეჭვის თვალით უყურებს და ამტკიცებს, რომ გერმანული არმია ოკუპირებულ ტერიტორიებზე ასეთ მხეცობებს არ ჩადიოდა. არსებობს საკრალური რაღაცეები, სიწმინდე ყველა სახელმწიფოსთვის და არსებობს სიწმინდე მთელი მსოფლიოსთვის. როგორც მეგობრებმა მომიყვეს, ებრაულმა ორგანიზაციებმა და ისრაელის მოქალაქეებმა მიაღწიეს იმას, რომ ჰოლოკოსტის გამართლება არამართო იურიდულ დანაშაულად, არამედ ამორალურად ითვლება. დღეს ისრაელში ჰოლოკოსტის ფაქტის ეჭვის ქვეშ დაყენება კანონმდებლობით ისჯება.

ხშირად მიწევს ბელორუსიაში ყოფნა, სადაც მინსკში ჩემი უფროსი ვაჟი გიორგი ოჯახთან ერთად ცხოვრობს. ჩვენ მთელი ეს მშვენიერი ქვეყანა მოვიარეთ, ბევრ ძმათა საფლავსა და სამარხებზე ვიყავით, სადაც იმ წლებში დაღუპული მეომრები, მათ შორის ჩვენი თანამემამულეები განისვენებენ. სხვათაშორის, ასეთი მოვლილი საფლავები, როგორც ბელორუსიის რესპუბლიკაშია არსად შემხვედრია. ბელორუსია,

მისი ხელისუფლება და ხალხი ფაქიზად უფროთხილდება იმ საშინელი წლების მოგონებებს. ოკუპაციის წლებში ფაშისტებმა ბელორუსიის ტერიტორიაზე 70-მდე გეტო შექმნეს, სადაც 800 000 ებრაელი დაიდუპა. მათ შორის იყვნენ 1941-1942 წლებში ევროპიდან დეპორტირებული 26 500 ებრაელი: მათ პრაქტიკულად არ ჰქონდათ შანსები - სასწაულმა მხოლოდ 50 მათგანი გადაარჩინა. 80 000 მინსკელი ებრაელიდან მხოლოდ 3 500 ადამიანი გადარჩა.

ცოტა ხნის წინ ბელორუსიის დედაქალაქში მეორე მსოფლიო ომისადმი მიძღვნილი მსოფლიოში ერთ-ერთი საუკეთესო მუზეუმი გაიხსნა, რომლის მასალებსა და ფოტოსურათებს შორის ჩვენი თანამემამულეების, მათ შორის ქართველი ებრაელების შესახებ ინახება ცნობები. უნდა აღვნიშნო ბელორუსიის რესპუბლიკის ხელისუფლების და ხალხის მეორე მსოფლიო ომის ისტორიისადმი უპრეცედენტო დამოკიდებულება; ფაქიზი დამოკიდებულება ომის გმირებისადმი, დაცემული მეომრებისადმი, მათი ეროვნების და ყოფილი სსრკ-ს სხვა რესპუბლიკებიდან ყოფნის მიუხედავად. როგორც უკვე აღვნიშნე, ბელორუსიაში ორივე მსოფლიო ომის ისტორიასთან დაკავშირებული ყველა ადგილი მოვი-

არე. ამ თემაზე ათობით საგაზეთო სტატია გამოვაქვეყნე, როგორც რუსულ, ასევე ქართულ ენაზე. სამწუხაროდ დღეს, კონკრეტულად კი სსრკ-ს კრახის შემდეგ საქართველოში მეორე მსოფლიო ომის ვეტერანებისადმი დამოკიდებულება ვერანაირ კრიტიკას ვერ უძლებს...

როცა წიგნი გამოსაცემად მზად იყო კიდევ ერთხელ მომიწია მინსკში ჩასვლა. ერთ მშვენიერ დღეს გაზეთ „სოვეტსკაია ბელარუსის“ რედაქციიდან კოლეგა ოლეგ უსაჩოვს შევხვდი. საუბრისას ჩემი მომავალი წიგნი „საქართველოს ებრაელები მეორე მსოფლიო ომის წლებში“ ვახსენე. მათ შორის ზოია-ხაია თებიძის, პოლოცკის ბავშვთა სახლის პატარა ობოლი გოგოს ამბავი მოვეყევი, რომელმაც ფაშისტური ოკუპაციის საშინელებები გაიარა და სასწაულად გადარჩა.

რამდენიმე დღეში ამის შესახებ მასალა გაზეთ „სოვეტსკაია ბელარუსში“ დაიბეჭდა. ორი დღის შემდეგ კი თადარიგის პოლკოვნიკი სერგეი ვასილის ძე სობოლევი დამიკავშირდა, ბელორუსის ოფიცერთა კავშირის მდივანი და თავმჯდომარის მოადგილე. მან შემატყობინა, რომ გამოქვეყნებულ მასალას და ფოტოს ზოია-ხაია თებიძის და მისი უფროსი დის მარგარიტას ახლო მეგობარი პოლოცკის ბავშვთა სახლიდან გალინა პეტრეს ასული ტიშჩენკო გამოეხმაურა, რომელიც ახლა მინსკში ცხოვრობს.

საგამომცემლო სახლის „ბელარუსი დღეს“ ჟურნალისტების და ბელარუსის ოფიცერთა კავშირის და მისი თავმჯდომარის გენერალ-მაიორ კ. ა. მახმუდოვის და ზემოთ ხსენებული ს. ვ. სობოლევის დახმარებით, ბავშვთა სახლის აღსაზრდელების ინტერაქტიული შეხვედრა შედგა. ტელეხილმა „მინსკი-ბათუმი“, რომლის ტრანსლაციაც სოციალურ ქსელებში ხდებოდა და რომელშიც ორგანიზატორებთან ერთად ბელარუსის ვეტერანთა ორგანიზაციებმა, ბელარუსში რუსეთის ფედერაციის საელჩომ, ბელარუსში ებრაული სათვისტომომ მიიღეს მონაწილეობა, დიდი ინტერესი გამოიწვია. ზოია თებიძემ, იგივე ჰაია მორდუხაევამ, რომელმაც ცოტა ხნის წინ თავისი ებრაული წარმოშობის დაბრუნება შეძლო, მინსკიდან მოწვევის საპასუხოდ გალინა ტიშჩენკო თავისთან სახლში, ბათუმში დაპატიჟა.

ბელარუსის ოფიცერთა კავშირმა ზოია თებიძე - ჰაია მორდუხაევა სამახსოვრო საიუბილეო მედლით „ბელარუსის ფაშისტი დამპყრობლებისგან გათავისუფლების 75 წელი“ დააჯილდოვა, რომლის გადაცემა პოლოცკის ბავშვთა სახლის აღსაზრდელისთვის გენერალ-მაიორმა კ.ა. მახმუდოვმა მე მთხოვა.

დეტალური მასალა ამაღელვებელ, ინტერაქტიულ ტელეხილზე „მინსკი-ბათუმი“ და ომის დროს პოლოცკში განვითარებული დრამის უკანასკნელი ორი თვითმხილველის შეხვედრის შესახებ ოპერატიულად გამოქვეყნდა ფოტოსურათებით ცენტრალურ გაზეთში „სოვეტსკაია ბელარუსი“. შეიძლება ითქვას, მეორე მსოფლიო ომის ამ პატარა ტრაგიკულ ეპიზოდს 70 წლის შემდეგ ასეთი მოულოდნელი გაგრძელება მოჰყვა.

თბილისში დაბრუნებისთანავე გავემგზავრე ბათუმში, სადაც საზეიმო ვითარებაში, ჰაია ისაიას ასულ მორდუხაევას მრავალრიცხოვანი ნათესავების და ბათუმის ებრაული სათვისტომოს წარმომადგენელთა თანდასწრებით სა-

მასხოვრო მედალი გადავეცით. ეტლზე მიჯაჭვულმა, მძიმე ავადმყოფმა პოლოცკის ბავშვთა სახლის აღსაზრდელმა მადლიერების სიტყვების წარმოთქმაც კი ვერ შეძლო. მის სახეზე ცრემლები ცვივოდა...

კეთილი მოგონებები დატოვა საკუთარ თავზე აჭარაში არაორდინარული ბედის მქონე რახილ აბრამის ასულმა ილინამ. ის ბათუმში 1891 წელს დაიბადა, განათლება მიიღო პეტერბურგში, სადაც ბესტუჟევის უმაღლესი კურსები დაამთავრა. მისი მომდევნო პედაგოგიური მოღვაწეობა მშობლიურ ბათუმს უკავშირდება. ჩემს წინაშეა ძალიან საინტერესო დოკუმენტი, რომელმაც 1942 წელს ბათუმის საშუალო სკოლის მოსწავლემ დაწერა: „თქვენ ცდილობდით პირველ რიგში პატიოსანი და კეთილსინდისიერი ადამიანები გაემხდარიყავით. მადლობას გიხდით, რახილ აბრამის ასულს და გარწმუნებთ, რომ თქვენს მიერ ჩვენს სულებში დათესილი თესვები ქვიან ნიადაგზე არ მომხვდარა“.

1943 წელს ეს გამოშვება ჯარში გაიწვიეს. საინტერესო იქნებოდა ამ არაჩვეულებრივი მასწავლებლის აღსაზრდელების ბედის გაგება. მაგრამ ერთში დარწმუნებული ვარ - ისინი არ უღალატებდნენ მას, სკოლის და სამშობლოს ღირსებას. მოსწავლეებს ფრონტზე მოხალისედ თავად რახილ აბრამის ასული ილინაც გაჰყვა. მაშინ ის 52 წლის იყო! საფრონტო და შრომითი მოღვაწეობისთვის ამ ტექშმარიტმა და მამაცმა პატრიოტმა არაერთი ჯილდო, დიპლომი და სიგელი მიიღო. როგორც ბათუმის ბინადრები ყვებიან, ომის და შრომის ვეტერანი რახილ აბრამის ასული ილინა თავის კიტელს დიდ დღესასწაულებზე და, რა თქმა უნდა, ყველაზე დიდ დღესასწაულზე - 9 მაისს იცვამდა. იმ დღეებში ამ ქალბატონის მკერდს ამშვენებდა ლენინის და წითელი დროშის ორდენები, მედლები „კავკასიის დაცვისთვის“, „1941-1945 წლის დიდ სამამულო ომში წარჩინებული შრომისთვის“.

«ამხანაგ კრასენბაუმ გ. ი. -ს პირად შემადგენლობას!“, - ასე სიყვარულით მიმართავდნენ ყოფილი მსმენელები და მისი და მისი ოჯახის ნიჭის გულშმატკივრები ფრონტიდან. შესაძლოა საქართველოში უფროს თაობას ახსოვს ეს არაჩვეულებრივი ბავშვთა ანსამბლი გენრიკ იუნოვის ძე კრასენბაუმის ხელმძღვანელობით. ამ მუსიკალური ჯგუფის

მთავარი შარმი ის იყო, რომ ის ერთ ოჯახს წარმოადგენდა - მამა გენრიხი, დედა ვიოლეტა და მათი პატარა ბავშვები: ბორისი, სარენტა, მაია, იუნა, რაისა და ლენა. ომის წლებში ეს არაჩვეულებრივი მუსიკალური კოლექტივი, რომლის ყველა მონაწილეც მუსიკალურ ინსტრუმენტზე უკრავდა, ცეკვავდა და მღეროდა, არამარტო ბათუმის სამხედრო ნაწილებსა და ჰოსპიტალებში გამოდიოდა, არამედ წარმატებით გასტროლირებდა მთელი საქართველოს მასშტაბით.

ვკითხულობ წერილს საარქივო მასალებიდან, რომელიც 1943 წლის 8 ივლისით არის დათარიღებული, როცა კავკასიისთვის ბრძოლა ჯერ კიდევ დასრულებული არ იყო: „... თქვენი გამოსვლის ნახვის შემდეგ მტრისადმი სიძულვილი უფრო მხურვალე ხდება, გვინდა შური ვიძიოთ, ბავშვებისთვის და მათი ბედნიერებისთვის ვიბრძოლოთ. თქვენს შესახებ მეგობრებს მოვუყვებით ფრონტზე, სადაც მალე გავემგზავრებით...“ აი კიდევ ერთი დოკუმენტი, რომელიც წინაზე უფრო ადრეულია - 1941 წლის 20 ოქტომბერი, აჭარის ასსრ-ს ი. ფ. ფაბრიციუსის სახელობის წითელი არმიის სახლის ნორჩი არტისტების მისამართით: „კრასენბაუმების ოჯახის ჯაზ-ორკესტრი 28.06.1941-დან 10.10.1941-მდე აქტიურად მონაწილეობდა ბათუმის გარნიზონის და მის რაიონში წითელი არმიის ნაწილების მომსახურებაში. ჯაზ-ორკესტრმა 22 კონცერტი გამართა, რომლებმაც დიდი წარმატებით ჩაიარა“.

მუსიკოსების გენრიჰ და ვიოლეტა კრასენბაუმების ოჯახი აჭარის ფილარმონიაში 20 წელზე მეტხანს მუშაობდა, ემსახურებოდა სამხედრო ნაწილებს, ჰოსპიტალებს, სანატორიუმებს, კოლმეურნეობებს, ქარხნის კლუბებს. ომის წლებში სასცენო ხელოვნების მხოლოდ ერთი მაგალითი მოვიყვანე, რომელიც ერთ ებრაულ ოჯახს ეხება. მაგრამ ხელოვნების სფეროში კიდევ უამრავი ასეთი მაგალითია, ყველას ჩამოთვლას შეიძლება ახალი წიგნი დაჭირდეს...

ზემოთ ხსენებული საარქივო მასალა აჭარის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის დირექტორმა, პატივცემულმა ოთარ გოგოლაშვილმა 2018 წლის ოქტომბერში მომაწოდა.

ღიახ, ზღვისპირა სოხუმში, ბათუმში და ფოთში საბრძოლო მოქმედებები არ ყოფილა, მაგრამ რამდენის გადატანა მოუწიათ ამ ქალაქების მოსახლეობას, რომლებიც ომის წლებ-

სოხუმის სინაგოგა

ში ფრონტისპირა ქალაქებად იქცნენ. აქ ბევრი ებრაელი ცხოვრობდა. ყველა, ვისაც ხელში იარაღის დაჭერა შეეძლო მეორე მსოფლიო ომის ფრონტებზე იბრძოდნენ. ყველა იქ მოხვედრას ცდილობდა, დიდიც და პატარაც. მაგრამ ხალხი ზურგშიც იყო საჭირო. აქაც საკ-

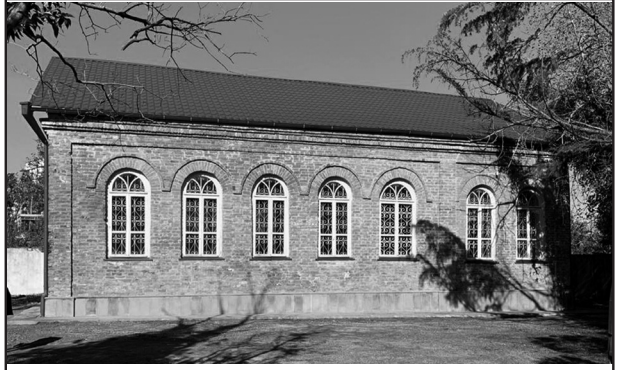
მარისი საქმე იყო. მაგალითად, მონაწილეობა თავდაცვით სამუშაოებში, ბრძოლა დივერსანტებთან, ჯაშუშებთან, რომლებსაც დიდი რაოდენობით იჭერდნენ. ამის შესახებ დეტალურად მოვეყვი ჩემს წიგნში „გენერლებად არ იბადებიან“, ნარკვევში ნესტორ დარისპანის ძე ლაბაძეზე, რომელიც პავლე ივლიანეს ძე აბრამიძესთან ერთად პირველი ქართველი გენერალი გახდა და ომის წლებში საქართველოს სასაზღვრო ოლქის ჯარებს სარდლობდა. ბუნებრივია, იქ არაერთი ქართველი ებრაელი მსახურობდა, მაგრამ სამწუხაროდ, ამის შესახებ ძუნწი ინფორმაცია მაქვს.

საკმარისია რამდენიმე ფაქტის დასახელება, იმ ომის ხანაში სასაზღვრო ძალების პასუხისმგებლობის მასშტაბის გასაგებად. ასე, მაგალითად, 1942 წლის მაისში სოხუმის სასაზღვრო რაზმმა ოჩამჩირეს რაიონში გერმანელ პარაშუტისტთა ჯგუფის ლიკვიდირება მოახდინეს. ამავე წლის ივლის-აგვისტოში შავი ზღვის სანაპიროზე მტრის პარაშუტისტთა კიდევ ორი ჯგუფი იქნა ლიკვიდირებული. ნოემბერში, ბათუმის სასაზღვრო რაზმის მიერ დაცულ რაიონში 11 დივერსანტი შევიდა, თურქი მზვერავის ქოს-ოღლი ჰუსეინის მეთაურობით, რომლებმაც მომზადება გერმანიაში გაიარეს. მათი ამოცანა კავკასიის მთავარი ქედის უღელტეხილების მდგომარეობის დაზვერვა და რიგ დივერსიათა განხორციელება იყო. სულ ომის წლებში საქართველოს

მესაზღვრეებმა ასობით დივერსანტი, გამოცდილი მზვერავი და ჯაშუში დააკავეს და გაანეიტრალეს. მათ შეიარაღებულ ბრძოლებშიც უწევდათ ჩაბმა საზღვრის შეიარაღებულ დამრღვევებთან და ბანდფორმირებებთან...

ომისდროს უზარმაზარი როლი შეასრულა ფოთმა. უკვე 1941 წლის აგვისტოში აქ სამხედრო-საზღვაო ბაზა შეიქმნა. ოდესის, შემდეგ კი სევასტოპოლის ოკუპაციის შემდეგ ფოთში იქნა გადმოყვანილი შავი ზღვის ფლოტი

ფოთის სინაგოგა

და მისი სარდლობა. ფაქტობრივად, უკვე 1941 წლის 3 ოქტომბრიდან ქალაქი შავი ზღვის ფლოტის ოფიციალური ბაზა გახდა. ფოთის მთელი მოსახლეობა პრაქტიკულად 24 საათის განმავლობაში მონაწილეობდა ნავსადგომის გაფართოების და გადრმავეების სამუშაოებში, სანაპირო სამაგრების აშენებაში და ა.შ. როგორც უკვე ვახსენეთ, ფოთის პორტიდან ხდებოდა მოსახლეობის, ჯარის, სამრეწველო აღჭურვილობის ევაკუაცია უკრაინის ქალაქებიდან, ყირიმიდან, ჩრდილოეთ კავკასიიდან. ყურადღებას აღარ გავამახვილებ ევაკუირებულ საზღვაო ქარხნებზე, სახელოსნოებზე, მოცურავე ნავსადგომებზე და ა.შ.

მოკლე ვადებში კოლოსალური სამუშაო შესრულდა. დაიწყო საბრძოლო მასალის და აღჭურვილობის წარმოება. ფოთიდან გადიოდნენ შავი ზღვის ფლოტის ხომალდები საბრძოლო დავალებების შესასრულებლად, მიჰყავდათ დამხმარე ძალა სევასტოპოლში, დესანტები ფეოდოსიაში, ქერჩში. 1942 წლის 16 ივლისს ფაშისტური ავიაცია ბომბავდა სოხუმს, ფოთს და ბათუმს, რომელზეც 1943 წლის აპრილში გერმანულმა წყალქვეშა ნაგებმა მიიტანეს იერიში. მაშინ ბათუმში 70 000 ადამიანი ცხოვრობდა და ქალაქი მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა, როგორც ფოთის სამხედრო-საზღვაო ბაზის საქმეში, ასევე შავი ზღვის ფლოტის ხომალდების რემონტსა და მომარაგებაში.

ბათუმში ზღვით გადმოჰყავდათ დაჭრილები, ევაკუირებული მოსახლეობა და აღჭურვილობა. ბათუმის და ახლომდებარე დასახლებული პუნქტების სამხედრო ჰოსპიტალებში და სანატორიუმებში ათასობით დაჭრილი მკურნალობდა. რაც მთავარია, ბათუმი ფლოტის და ფრონტის საწვავით და საპოხი მასალებით მომარაგების უმნიშვნელოვანესი ცენტრი იყო. საქართველოს სამივე საპორტო ქალაქმა - ბათუმმა, ფოთმა და სოხუმმა უზარმაზარი წვლილი შეიტანეს კავკასიის ბრძოლასა და ყირიმში ფაშისტური არმიის განადგურების საქმეში. რა თქმა უნდა, ეს საქართველოს მთელი მოსახლეობის დამსახურებაა, მათ შორის საქართველოს ებრაელების, რომლებიც თანამემამულეების მსგავსად თავდაუზოგავად მუშაობდნენ შრომით ფრონტზე ისევე როგორც მათი ახლობლები და ნათესავები საძულველ მტერს ბრძოლის ველზე ებრძოდნენ. ბევრი მათგანი შრომითი ორდენით და მედლით იყო დაჯილდოვებული. როგორც ერთმა პოეტმა თქვა: „მედალს ბრძოლისთვის და მედალს შრომისთვის ერთი და იგივე ლითონისგან ასხამენ“.

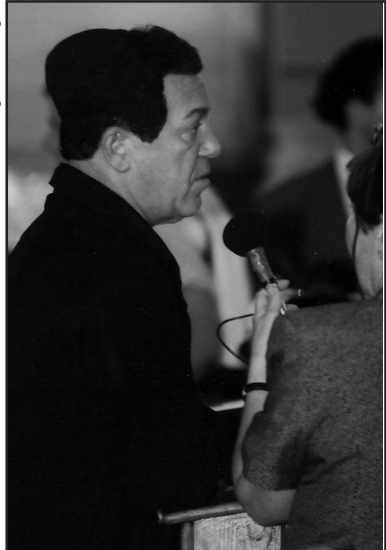
კიდევ ერთი მრავლისმთქმელი ფაქტი. მის შესახებ „საქინფორმის“ თანამშრომელმა - არაჩვეულებრივმა ადამიანმა და უნიჭიერესმა ჟურნალისტმა იანა სუდაკოვამ მომითხრო. ომის წლებში მამამისი ჯარში გაიწვიეს. მალევე მის მეუღლეს, როგორც ათობით საბჭოთა ადამიანს, მშობლიური ადგილების დატოვება და დევნილთა ნაკადთან შეერთება მოუწია. გაუმართლა. თბილისში მოხვდა. მაშინ ის ორსულობის ბოლო თვეში იყო. მომავალი ჟურნალისტი ოთარ არობელიძის ოჯახმა შეიფარა. მალე, მეათე დღეს დაიბადა პატარა, რომელსაც იანა დაარქვეს. ეს 1942 წელს იყო. მრავალი წელი იანა ცხოვრობდა და მუშაობდა თბილისში, სადაც დიდი სიყვარულით და პატივისცემით სარგებლობდა. მთელი ცხოვრება გულში დაჰქონდა მადლიერება საქართველოს და მისი ხალხისადმი. იანა ახლა ისრაელში ცხოვრობს...

სწორედ ასეთი ფაქტები, რომლებიც ასობით, ათასობით, ათობით ათასი არსებობს, ადასტურებენ ქართველების და ებრაელების ბედნიერ თანაცხოვრებას საქართველოში, რაც განსაკუთრებით მტკიცედ გამოვლინდა მეორე მსოფლიო

ომის დროს. ტოლერანტობის, კაცთმოყვარეობისთვის, დახმარებისთვის მზადყოფნისთვის ქართველებს მთელს მსოფლიოში სცემდნენ პატივს და უყვარდათ. და ამ სიყვარულის მსოფლიო ორკესტრში პირველი ვიოლინოს პარტიას ყოველთვის ვირტუოზულად ასრულებდა ებრაელი ერი. გინდ ომის, გინდ მშვიდობის ხანაში.

ამასთან დაკავშირებით ლოგიკური იქნება გავიხსენოთ საქართველოს დიდი მეგობარი, ჩვენი ეპოქის ღირსეული წარმომადგენელი, დიდი იოსებ კობზონი, რომელმაც ცოტა ხნის წინ დატოვა ეს ცხოვრება, მაგრამ არა ჩვენი გული. მის თვალებში თითქოს ყოველთვის ჩანდა დიდ სამამულო ომში სსრკ-ს უზარმაზარი დანაკარგები და ხოლოკოსტის ტკივილის ანარეკლი. მართალია, სსრკ-ს სახალხო არტისტი დაიბადა და გაიზარდა უკრაინაში, ყოველთვის განსაკუთრებით უყვარდა საქართველო და მისი ხალხი, უყვარდა გულწრფელად და მთელი გულით. წილად მხვდა მისი გაცნობის ბედნიერება და ყოველთვის მახსოვს მისი კეთილი ღიმილით წარმოთქმული სიტყვები: „ებრაელის გულში ქართველისთვის ადგილი ყოველთვის არის დაჯავშნილი“.

იოსებ კობზონი თბილისის სინაგოგაში 2001 წელი

სხვთაშორის, ომის მრისხანე წლებში ფრონტზე იოსებ კობზონის ბიძები გარდაიცვალნენ, მამამისი დავით კობზონი, ომის აქტიური მონაწილე ფრონტიდან კონტუზიით, ინვალიდად დაბრუნდა. ბევრმა ამის შესახებ იოსებ კობზონის გარდაცვალების შემდეგ გაიგო, ამის შესახებ ლაპარაკი არ უყვარდა. ალბათ არა ერთხელ და ორჯერ მოუწია ებრაელ ბიჭს, ჭაბუკს და ახალგაზრდას ცნობილი „მეხუთე პუქნტის“, „საიმოვნებების“ განცდა.

არავისთვისაა საიდუმლო, რომ სსრკ-ში ებრაელები, რბილად რომ ვთქვათ, კომფორტულად ვერ ცხოვრობდნენ. არავის სმენია, რომ იოსებ დავითის ძე კობზონი ბედზე ჩიოდა.

თბილისის სინაგოგა

ამ მხრივ ფოლადის კაცი იყო, ისევე როგორც ჩვენი საყვარელი ფრონტელი მომღერალი მარკ ბერნესი - ომის მონაწილე. თავის შემდეგ სვედიანი ტკივილი და ქართველი ერის მათდამი დიდი სიყვარული დატოვეს...

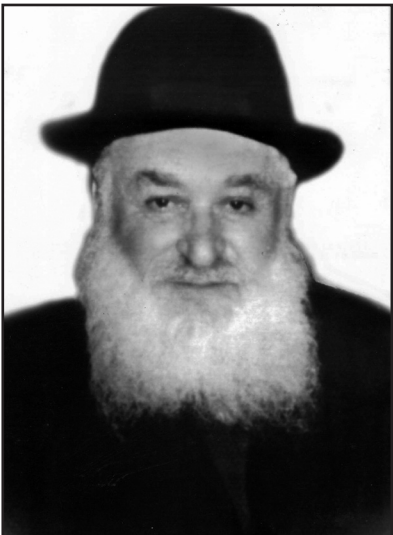
ყურადღება, გულისხმიერება, ერთმანეთისთვის სიურპრიზების გაკეთების მზადყოფნა ყოველთვის ახასიათებდათ ქართველებს და ებრაელებს, ებრაელებს და ქართველებს. მუდამ ასე იყო.

ამ კონტექსტში მახსენდება ისტორია, რომელიც 80-იანი წლების დასაწყისში სახელოვანმა მწერალმა და ჟურნალისტმა გივი კარბელაშვილმა მეგობრების და კოლეგების წრეში მოყვა. ჩვენი საერთო ნაცნობი და კოლეგა, „საქინფორმის“ თანამშრომელი, აჭარის ფოტოკორესპონდენტი ისაკ ნონიკაშვილი 1981

წელს გერმანიაში აღმოჩნდა, სადაც დუსელდორფში თბილისის „დინამოს“ ფეხბურთელთა გუნდმა სასწაული მოახდინა და თასების მფლობელთა თასს დაეუფლა. ახლა უკვე გარდაცვლილი მწერალი იხსენებდა, რომ მაშინ უცნობი ადამიანი მიუახლოვდა, თავი წარუდგინა და გერმანიაში ამ ცნობილ მატჩზე ჩასული ჩვენი თანამემამულეების პოვნა და მისი სახელით ამ საოცარი მოვლენის აღსანიშნავად რესტორანში დაპატიუებაში დახმარება სთხოვა. 20 კაცამდე შეიკრიბა, თითქმის დილაამდე ქეიფობდნენ. გივი კარბელაშვილმა მხოლოდ მოგვიანებით გაიგო, რომ მრავალშვილიანი მამა ისაკ ნონიკაშვილი ისრაელიდან გერმანიაში სპეციალურად ამ მატჩისთვის მეგობრებისგან შეკრებილი ფულით ჩავიდა...

მეორე მსოფლიო ომში აქტიურ მონაწილეობას იღებდნენ რაბინები საქართველოდან, თავისი მაგალითით შთააგონებდნენ ქართველ ებრაელებს ფაშიზმთან უმოწყალო ომზე. რაბინების დახმარებით, პირიდან პირში გადაიციმოდა 1941 წლის 24 აგვისტოს მოსკოვში, ებრაელი ერის მიტინგზე ნათქვამი ცეცხლოვანი მიმართვა: „ძმებო, მთელი მსოფლიოს ებრაელებო!“ საქართველოში ჰიტლერის გერმანიასთან საბრძოლველად ყველა წამოიღო - დიდცი და პატარაც, ყველა ერის და ეროვნების წარმოამდგენელი. 1942 წლის თებერვალში კი სსრკ-ში ებრაული ანტიფაშისტური კომიტეტი შეიქმნა, რამაც კიდევ უფრო გააძლიერა კავშირი მსოფლიოს ებრაელებს შორის. კომიტეტს სათავეში ქვეყნის ერთ-ერთ ყველაზე ავტორიტეტული ებრაელი, 1939 წლიდან სსრკ-ს სახალხო არტისტი, ორდენოსანი სოლომონ მიხეილის ძე მიხოელსი (1890-1948) თავის მეგობარ, ომის ცნობილ მონაწილე ისაკ სოლომონის ძე ფეფერთან ერთად (1900-1952) ჩაუდგა.

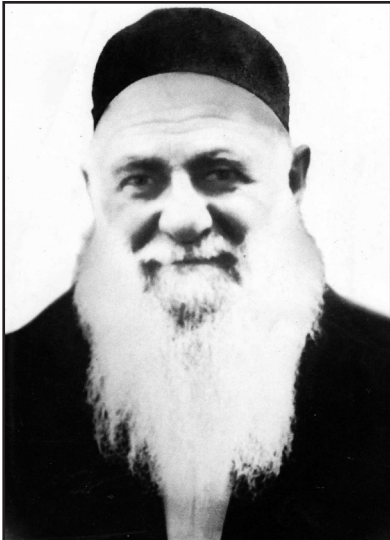
აბრამ ჯანაშვილი

ფაშიზმთან ბრძოლის პირველ რიგში, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, იდგნენ ქართველი ებრაელები რაბინების თაოსნობით. ერთ-ერთი მათგანი იყო აბრამ შალომის ძე ჯანაშვილი (1911-1982) სურამი-

დან, რომელმაც ომი თავიდან ბოლომდე გაიარა. რამდენჯერმე დაიჭრა. დემობილიზაციის შემდეგ აბრამ ჯანაშვილი თბილისის ახალციხის რაბინად აირჩიეს. და როცა ებრაელებს ისრაელში გადასახლების საშუალება მიეცათ, აბრამ ჯანაშვილმა ერთ-ერთმა პირველმა გადადგა ეს ნაბიჯი. რაბინი აბრამ ჯანაშვილი ისრაელში 70 წლის ასაკში გარდაიცვალა და იქვეა დაკრძალული.

საინტერესო ბედი ჰქონდა რაბინს საქართველოდან ყიმა-

ყიმაწუელ
დავითაშვილი

წუელ დავითის ძე დავითაშვილს (1910-1982). ჯერ მშობლიურ ახალციხეში იყო რაბინი, 1938 წელს კი თბილისში ჩამოვიდა და ქალაქის სინაგოგის ეზოში დასახლდა. ომის დაწყებისას ფრონტზე ერთ-ერთი პირველთაგანი წავიდა. თითქმის მთელი ომი ჯარისკაცებთან, სანგრებში გაატარა. რამდენჯერმე დაიჭრა, მერე კონტუზია მიიღო. ფრონტიდან ინვალიდად დაბრუნდა.

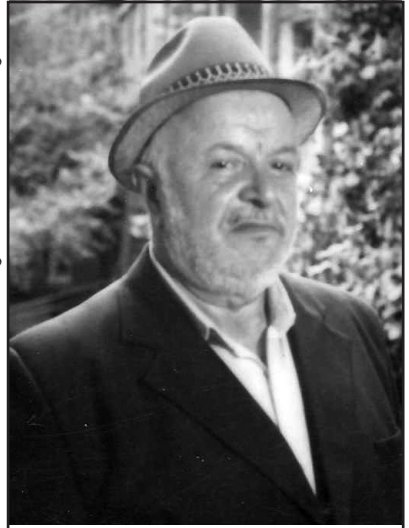
1948 წელს ქართველმა ებრაელებმა მთავარ რაბინად აირჩიეს. რაბი ყიმაწუელ დავითაშვილი 23 წელი ღირსეულად ასრულებდა ამ საპატრიო მისიას, ისრაელში აღიამდე.

გასული საუკუნის 50-იან წლებში მთავარი რაბინი რამდენჯერმე დააპატიმრეს. მაშინ ბევრი სინაგოგა დაიხურა და არამარტო საქართველში. დაიწყო სამარცხვინო ანტისემიტური პროპაგანდა. საბედნიეროდ ეს ყველაფერი მალევე შეწყდა, როგორც მოსალოდნელი იყო.

არც თუ ისე დიდი ხნის წინ, ბელგიაში მცხოვრებმა იური ბერიძემ საკუთარი სახსრებით გადაიღო სრულმეტრაჟიანი ფილმი საქართველოს მთავარი რაბინის ყიმაწუელ დავითაშვილის მოღვაწეობაზე. სახელწოდებით „კგბ - ანგელოზი-დამნაშავეები“, რომელშიც მთავარი როლი მეორე მსოფლიო ომის ვეტერანმა, ქართული კინოს ლეგენდამ ოთარ კობერიძემ შეასრულა. ფილმის დემონსტრაცია თბილისის ფილარმონიის დიდ საკონცერტო დარბაზში შედგა.

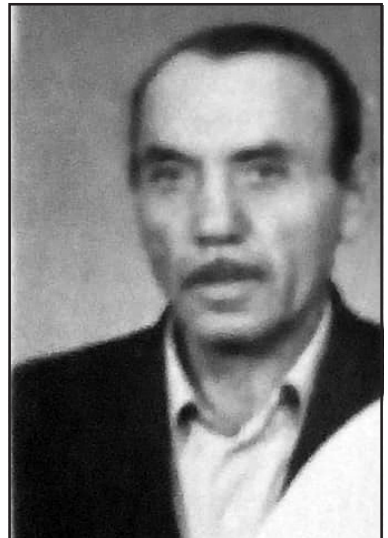

ფრონტზე იბრძოდა ახალგაზრდა რაბინი მოშე ჯანაშვილი (1910-2004), რომელიც ბრძოლაში მიღებული ჭრილობების გამო ინვალიდი დაბრუნდა ომიდან. იგი იყო დიდი რაბინის დავით ბააზოვის დის შვილი და მოწაფე, ამიტომ გასაკვირი არაა, რომ ბავშვობიდან იყო ჩართული რელიგიურ ცხოვრებაში. შემდგომში არჩეული იქნა თბილისის „ცხინვალელთა“ სინაგოგის რაბინად, სადაც მოკლე დროში მოახერხა მრავალი ადამიანის, განსაკუთრებით ახალგაზრდების მობრუნება სულიერებისაკენ. საბჭოთა ხელისუფლების მიერ „ცხინვალელთა“ სინაგოგის დახურვის შემდეგ არჩეული იქნა თბილისის „ახალციხელთა“ სინაგოგის რაბინად. ყიმანუელ დავითაშვილის ისრაელში ასვლის შემდეგ კი საქართველოს ებრაელებმა რელიგიური წინამძღოლის ტვირთი სწორედ მას ხახამ მოშეს მიანდეს, იგი სამი ათეული წლის განმავლობაში პირნათლად ემსახურა თავის ხალხს და შემდგომში ისრაელში გადასახლების შემდეგაც კვლავინდებურად განაგრძობდა უმწიკვლოდ რელიგიურ მოღვაწეობას. ხახამ მოშე ჯანაშვილი დაკრძალულია ისრაელში.

მოშე ჯანაშვილი

დღეს მთელს მსოფლიოში რამოდენიმე ათასი ებრაელი-ფრონტელი, მეორე მსოფლიო ომის მონაწილე დარჩა. მათი უმეტესობა ისრაელში ცხოვრობს, სადაც მათთვის მსოფლიოში საუკეთესო პირობებია შექმნილი. თბილისში მამაკაც ებრაელებიდან მხოლოდ ერთი ომის ვეტერანია ცოცხალი. ეს არის 94 წლის ბორის ილიას ძე გურიელაშვილი, ქალ-ვეტერანებს შორის კი ორი ებრაელია და ორივე საქა-

ბორის გურიელაშვილი

როველოს დედაქალაქში ცხოვრებს. 94 წლის ვალენტინა ბორისის ასული განეწვა და 96 წლის ცეცილია ალექსანდრეს ასული მახარაძე, რომელმაც სამხედრო კარიერა 19 წლის ასაკში, ჰაერსაწინააღმდეგო თავდაცვის ჯარებში, ტელეფონისტად დაიწყო. გერმანიაზე გამარჯვების შემდეგ შორეულ აღმოსავლეთის ფრონტზე მოხვდა.

ეს მონაცემები ელენა ბერკოვიჩმა მომაწოდა, საქართველოში ებრაული კულტურულ-საგანმანათლებლო ფონდიდან.

საბედნიეროდ არ მყავს ისეთი მეგობრები, ახლობლები ვისაც თავში მოუვიდოდა კითხვა - რატომ შევეჭიდე ამ ებრაულ თემას, რა ცოტაა ებრაელი, რომლებსაც ამაზე დაწერა შეუძლიათ? ასეთი კითხვა უადგილო არ იქნებოდა. დაწერდნენ ებრაელებიც და დარწმუნებული ვარ, ჩემზე გაცილებით უფრო კვალიფიციურად და უკეთესად. მაგრამ უნდა ვაღიარო, რომ ამ წიგნის დაწერის აზრი ძილში, 2018 წლის აპრილში მომივიდა. დიახ, ეს იყო უზენაესის ხმა! ებრაელი არ ვარ, წარმოშობით ქართველი ვარ, თბილისელი. თანაც ებრაელებთან არავითარი ნათესაობრივი კავშირი არ მაქვს. გავიზარდე და ვცხოვრობდი სოლოლაკში, ძერჟინსკის ქუჩაზე. დავამთავრე რუსული სკოლა ენგელსის ქუჩაზე, რომელსაც ორჯერ შეეცვალა ნომერი - იყო №3 შემდეგ №43 სკოლა ისე დავამთავრე, რომ არც კი ვიცოდი ვინ იყო ჩემს კლასელებს შორის ებრაელი, რაც არ უნდა უცნაურად ჟღერდეს ეს დღეს. ქართველი ებრაელები ჩემთვის ქართველები იყვნენ, რუსი ებრაელები კი რუსები. და მე მაშინ გამონაკლისი არ ვიყავი. ასეთ „ნიუანსებში“ გარკვევა მოგვიანებით მოგვიწია.

ბავშვობიდან მიყვარდა ციბულევსკების ოჯახი, რომელიც ჩვენს ძერჟინსკის 6 ნომერში, ჩვენს ზემოთ, მეორე სართულზე იტალიურ ეზოში ცხოვრობდა, სადაც ერთ მეგობრულ ოჯახად ბინადრობდნენ ქართველები, სომხები, რუსები, უკრაინელები. ჩვენს შორის იყვნენ ებრაელები, პოლონელები, იეზიდები. ჩვენს ეზოში, როგორც მთელს თბილისში ერთი დიადი ეროვნება იყო - თბილისელი. ჩემი უფროსი ძმის - გიზო დოლიძის უფროსი მეგობარი იყო უჭკვიანესი შურა ციბულევსკი. მახსოვს, ჩვენი იტალიური ეზოს უფროს მეზობლებთან ერთად „კედლის გახეთს“ უშ-

ვებდნენ, რომელიც ჩვენი ოთახის პირდაპირ, პირველ სართულზე იყო გაკრული. ჩვენ კი, ეზოს პატარები, თავიდან ბოლომდე ვკითხულობდით მათ.

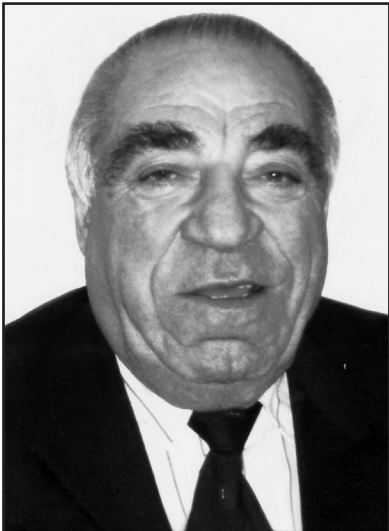
ასე მოხდა, რომ 1948 წელს შურა ციბულევსკი პოლიტიკური მოტივით დააპატიმრეს და 10 წელი მიუსაჯეს, ბავშვებს არ გვესმოდა ეს რას ნიშნავდა, უფროსები კი ჩვენი თანდასწრებით ამაზე არ საუბრობდნენ. ყველაზე მეტად მასზე დედაჩემი დელავდა, რომლის ძმაც 1937 წელს დააპატიმრეს. მამაჩემის ძმა გერმანე დოლიძე კი 1938 წელს დააპატიმრეს, წითელი პროფესორი იყო, თბილისის ა. ს. პუშკინის სახელობის პედაგოგიური ინსტიტუტის პირველი რექტორი. მოკლედ, შურას სახელში დედა დარჩა - ჩემთვის ღიზა დეიდა (დედაჩემის სეხნია) და მამა - სიომა ძია. ხშირად ავდიოდი მათთან. ვეხმარებოდი, (რა რიგები იყო მაშინ), პურზე და ნავთზე ვეგზავნებოდი. ძალიან თბილად მეპყრობოდნენ. 50-იანებში შურა გაათავისუფლეს, შემდეგ კი ცნობილი პოეტი ალექსანდრე ციბულევსკი გახდა.

მოგვიანებით ეს ოჯახი ჩვენგან ხეთაგუროვის ქუჩაზე გადასახლდა, სადაც ჩემი უფროსი მეგობრის, ცნობილი ჟურნალისტის გრიგორი ლევინის მეზობლად ცხოვრობდნენ, ასე რომ მათ იქაც პერიოდულად ვსტუმრობდი. შეიძლება ითქვას, „ებრაული აკადემია“ მაშინ, ჩემს ძვირფას მეზობელ და მეგობარ შურა ციბულევსკისთან გავიარე, რომელთან 10-12 დღე ვაკეში, ლეჩკომბინატის საავადმყოფოში ერთ პალატაში ვიწვექით. მოგვიანებით მასზე იტყვის ევგენი ევტუშენკო: „მაგრამ თბილისში ცხოვრობდა შურა ციბულევსკი - არსით რუს-ქართველი პოეტი“.

ებრაელებთან ძალიან მიმართლებდა. სკოლის ზოგი მეგობარი უკვე ვახსენე, ჟურნალისტიკაში, სამსახურში და ცხოვრებაში კი ჩამოთვლილების გარდა ძალიან ბევრი მეგობარი და კეთილი მრჩეველი მყავდა. ჩემი ნათლია ჟურნალისტიკაში იყო ძალზედ ინტელიგენტური ფიმა ვორობეიჩიკი - ნათელი თავი, რომლის წყალობით 50-იანი წლების ბოლოს რესპუბლიკურ გაზეთ „ზარია ვოსტოკაში“ ჩემი პირველი მასალა გამოქვეყნდა, მაშინ ეს ადვილი საქმე არ იყო. ვიხსენებთ იმ რედაქციაში ჩემს კეთილ კოლეგებს – თენგიზ გამყრელიძეს, იული პოლიაკოვს, შალვა სვანის, ფიმა

სუსუნიაშვილს, სპარტაკ გრაჩოვს; „საქინფორმიდან“-ვოვა გოლოვინს, ძმებს იან და სტას გორელოვებს, შალვა შალვაშვილს, ალბერტ ვიგნანსკის; ქართული ტელევიზიიდან ცოტა ხნის წინ გარდაცვლილი მარკ რივკინი, რომელსაც სიყვარულით „ქართველ ლევიტანს“ ვეძახდი, ქალაქის გაზეთ „თბილისიდან“ - პასუხისმგებელ მდივან დავით მელუხას; „ვეჩერნი თბილისიდან“ - არსენ ერემიანს, ანატოლი კიკნაძეს, ირინა სპიცინას და ალა სტრატეევას, არონ რაბინოვიჩს, ალბერტ ვაჩიანს, ჩემს კურსელ და ახლო მეგობარს - სპორტული ჟურნალისტიკის კორიფეს, საქართველოს 11 გზის ჩემპიონს ცურვაში ბორია კამენსკის, უნივერსიტეტის ლექტორს, რუსული ლიტერატურის ბრწყინვალე მცოდნე პროფესორ ნატალია ორლოვსკაიას, მარკ კიპნისს, კლასელებს იური პისშიკს, ისაკ პალტაგაშვილს და იური ჩავესკის, მწერალს და მშენიერ თარჯიმანს კამილა კორინთელს, ძველ მეგობარს პიონერთა ბანაკის პერიოდიდან, ვირტუოზ აკორდეონისტს ლეონიდ ალპერტს, ჩემს პიონერებს - ონავარ და ყველასათვის საყვარელ მოცეკვავეებს მიშა ჯანაშვილს და ჯემალ ჯინჯიხაშვილს. .. ამ სიის გაგრძელება კიდევ შეიძლება, რამდენიმე ათეული სახელია - ჩემი მეგობრების,

სიმონ იოსებაშვილი

კოლეგებისა და უბრალოდ კარგი ნაცნობების; ცხოვრებაში უფროსი მრჩეველის - ცნობილ სახელმწიფო მოღვაწე რაფაელ ელიგულაშვილით დაწყებული, მშვენიერი ადამიანით სიმონ იოსებაშვილით დამთავრებული. ყველა დასახელებულის და დაუსახელებელის გასაგები მიზეზებით დიდ ვალში ვარ და რომლებსაც ყოველთვის აწმყოში ვახსენებ, იმის მიუხედავად ცოცხლები არიან თუ არა. ასევე შემოიძლია ჩემთვის ძვირფასი ებრაელები ჩამოვთვალო პრესის მიღმა.

ჩემი ხანგრძლივი სიცოცხლის მანძილზე, ადრეული მუშური პროფესიების გარდა, - მე კი სამსახური ჯერ კიდევ სკოლაში სწავლისას დამხმარე

მუშად დავიწყე - მიმუშავია ორ სახელმწიფო კომიტეტში, სამ სამინისტროში, საბჭოთა და პარტიულ ორგანოებში, საქართველოს სახელმწიფო საბჭოში... ვერავინ შეედრებოდა ჩემს ებრაელ მეგობრებს სამეზობლოში, სკოლაში, უნივერსიტეტში, სამსახურში და მის ფარგლებს გარეთ - ყურადღებაში, გულისხმიერებაში, მორალურ მხარდაჭერაში - მათ ტოლი არ ყავდათ. ყველა მათგანი დღემდე ჩემს გულშია და სამუდამოდ ჩემთან დარჩებიან!!!!...

წიგნის ბოლოს პირველად ქვეყნდება ომიდან არ დაბრუნებულების სია - 1941-1945 წლების დიდ სამამულო ომში დაღუპული და უგზო-უკვლოდ დაკარგული ქართველი ებრაელების სევდიანი მარტიროლოგი. ეს შინმოუსვლელი ებრაელების სრული სია არ არის. აქ მხოლოდ საქართველოს დედაქალაქიდან, აფხაზეთის ასსრ-ს, აჭარის ასსრ-ს და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქიდან გაწვეულების სიაა გათვალისწინებული, რომლებიც 1905-1918 წლებში დაბადებულების საერთო მობილიზაციის პირველი ბრძანების მიხედვით გაიწვიეს ჯარში. ომის წლების უკანასკნელმა ბრძანებამ მობილიზაციის შესახებ უკვე 1927 წელს დაბადებულებს მიაღწია, თუმცა მათგან საბოლოო საბრძოლო მოქმედებებში ცოტას მოუწია მონაწილეობის მიღება.

თავს ნებას მივცემ კიდევ ერთხელ შევახსენო მკითხველს სტატისტიკური მონაცემები, რომლებიც საშუალებას იძლევა უფრო ნათლად წარმოვიდგინოთ საქართველოს, კერძოდ კი ზემოთხსენებული რეგიონებიდან გაწვეულების დანაკარგის შესახებ. 1939 წელს მთელს საბჭოთა კავშირში ჩატარებული ომამდელი საყოველთაო აღწერის თანახმად საქართველოში 3 540 100 ადამიანი

**ჰოლოკოსტის მსხვერპლთა
მემორიალი ბერლინში**

ცხოვრობდა. დიდ სამამულო ომში მათგან 700 000 მეტმა ადამიანმა მიიღო მონაწილეობა, ანუ საქართველოს ყოველმა მეხუთე მაცხოვრებელმა! ომიდან 300 000 ადამიანზე მეტი არ დაბრუნდა, ანუ ყოველი მეთორმეტე. საქართველოს დედაქალაქში იმ დროს 538 000 ადამიანი ცხოვრობდა, ფრონტზე 80 000 ადამიანი გაიწვიეს, მათგან შინ 20 500 მეომარი არ დაბრუნდა. აფხაზეთის ასსრ-დან, სადაც მაშინ 312 000 ადამიანი ცხოვრობდა, ფრონტზე 55 000 ადამიანი იმყოფებოდა, რომელთაგანაც ომიდან 5 860 მონაწილეზე მეტი არ დაბრუნდა. სამხრეთ ოსეთის ავტონომურმა ოლქმა 106 000 ადამიანიდან ფრონტზე თითქმის ყოველი მეხუთე - 20 000 მაცხოვრებელი გააგზავნა, მათგან 6 520 ადამიანზე მეტი არ დაბრუნდა.

მოცემული სტატისტიკიდან გამომდინარე, საქართველოს ამ ოთხი რეგიონიდან ფრონტზე დაახლოებით 180 000 ადამიანი იმყოფებოდა, რომელთაგანაც 48 380 მეომარი არ დაბრუნდა. საერთო რიცხვიდან ფრონტზე გაწვეული 700 000 ადამიანიდან და არდაბრუნებული 300 000-დან, ზემოთხსენებული რეგიონებიდან ციფრები პროცენტულად ასე გამოიყურება: ფრონტზე წასული 25,6% და 16% მეტი არ დაბრუნებულა. ამ ციფრებიდან გამომდინარეც კი, საქართველოდან ომში წასული და არ დაბრუნებული ებრაელების ჩემს მიერ გამოთვლილი პროცენტი საკმაოდ მნიშვნელოვანია!

სამწუხაროა, რომ მეორე მსოფლიო ომის დაწყების 80 წლის თავზეც კი (01.09.1939) და დიდ სამამულო ომში ფაშისტურ გერმანიაზე გამარჯვების 75 წლის თავზე (2020 წლის 9 მაისს), რომ საქართველოში დღემდე იმ ომიდან არ დაბრუნებულების სრული სია კი არა, დაახლოებითი სახელობითი სიაც არ არსებობს. ამიტომ მადლიერები უნდა ვიყოთ პატრიოტთა კოლექტივის - სიმონ ჯანაშიას სახელობის სახელმწიფო მუზეუმის ისტორიკოსებისა და მკვლევარების, რესპუბლიკური სამხედრო კომისარიატის, ხალხთა მეგობრობის მუზეუმის, რომელთა ძალისხმევით 1985 და 1987 წლებში გამოიცა დიდ სამამულო ომში საქართველოს ზემოდხსენებული რეგიონებიდან ცოცხალ ძალაში დანაკარგის სიის ორტომეული. პროექტი საქართველოს კომუნისტური პარტიის იმდროინდელი ცენ-

ტრალური კომიტეტის პირველი მდივნის ედუარდ ამბროსის ძე შევარდნაძის კურთხევით განხორციელდა, რომლის უფროსი ძმაც გმირულად დაეცა ბრესტის ციხე-სიმაგრის დაცვისას. შემდეგ ეს კეთილშობილური საქმე ცნობილი მიზეზების გამო შეწყდა...

ყოველთვის უნდა გვახსოვდეს ზომით და მოსახლეობით პატარა საქართველოს ადამიანური დანაკარგი იმ მრისხანე ომში. ომის 1418 დღის მანძილზე ბრძოლის ველზე ყოველდღიურად საშუალოდ 200 ჩვენი თანამემამულე იღუპებოდა ან უგზო-უკვლოდ იკარგებოდა! სხვათაშორის, საქართველო დღემდე გრძნობს სამხედრო დანაკარგს მისი მწირი მოსახლეობის არ შევსების უკვე მეოთხე დემოგრაფიულ ტალღას.

მემორიალი ქ. ვენაში

როცა საქართველოს ებრაელების მეორე მსოფლიო ომში მონაწილეობის შესახებ მასალების შეგროვებას შევუდექი აღმოჩნდა, რომ ამ თამაზე სტატისტიკური ან ანალიტიკური მონაცემები თითქმის არ არის. ან პირდაპირ უნდა აღვნიშნო, რომ ეს მასალა საერთოდ არ არსებობს. კიდევ უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოში დღემდე არ გვაქვს მასალები, მონაცემები, ციფრები საქართველოს მეომრების ბალტიისპირეთსა და პოლონეთში 1939 წლის „განმათავისუფლებელ ლაშქრობაში“ მონაწილეობის შესახებ, რის შედეგადაც საქართველოსადმი ყოველთვის მეგობრულად განწყობილმა ამ უზარმაზარმა ქვეყანამ დროებით შეწყვიტა არსებობა და გერმანიას, სსრკ-ს, ლიტვასა და სლოვაკეთს შორის იყო გაყოფილი. არ არსებობს ასეთი მონაცემები ფინეთთან ომის (1939 წლის ნოემბერი - 1940 წლის მარტი), რომელშიც დაიღუპა 53 522, დაიჭრა 163 772, გაიყინა 120 000, უგზო-უკვლოდ დაიკარგა 16 208 საბჭოთა მეომარი) და იაპონიასთან ომის (09.08–02.09. 1945) შესახებ, უფრო ადრე კი - 30-იანი წლების დასაწყისში მათთან

შეტაკებებზე. დღევანდელი ისტორიკოსებისა და მკვლევარებისთვის ეს დიდი სამუშაოა.

და რაც მთავარია! დღეს ძალიან რთულია დავითვალოთ მეორე მსოფლიო ომში მონაწილე ებრაელები, და არა მარტო საქართველოში. არაფერი რომ ვთქვათ ომამდელ და ომის წლებზე, როცა ებრაელები იძულებულები იყვნენ თავიანთ წარმომავლობა დაემაღათ, ხშირად ქალები სპეციალურად თხოვდებოდნენ არაებრაელებზე, რათა შვილები ბედკრული „მეხუთე პუნქტისგან“ დაეცვათ. მთელს საბჭოთა კავშირში ასე ხდებოდა. უფროსმა თაობამ ეს კარგად იცის. მადლობა ღმერთს, საქართველოში ეს იმდენად მტკივნეული არ იყო და, დარწმუნებული ვარ, არასოდეს იქნება.

ამის დასტურად ერთ საინტერესო ისტორიულ ფაქტს გავიხსენებ. 1913 წელს ფრანკფურტში ებრაელთა მსოფლიო კონგრესზე, მთელი მსოფლიოდან ჩასული ებრაელები სინანულით ჩიოდნენ, რომ დედამიწაზე არ არსებობს ქვეყანა, სადაც ებრაელებს არ ავიწროვებდნენ, ყველამ სევდიანად

დაიწო თავის დაკვრა. უცებ დარბაზში ხმა-მაღალი ხმა გაისმა: „არის ასეთი ქვეყანა - საქართველო!“ ყველამ აღფრთოვანებით შეხედა კონგრესის იმ მონაწილეს. ეს საქართველოს ებრაელობის წარმომადგენელი რაბინი დავით ბააზოვი

დავით ბააზოვი ოჯახთან ერთად

(1883-1947) აღმოჩნდა. დღეს, ფეთხაინის ერთი პატარა ქუჩა, რომელზეც ეს დიადი ჰუმანისტი ცხოვრობდა, მის სახელს ატარებს. აი ასე მივდივართ გვერდიგვერდ ერთად. ქართველები და ებრაელები უკვე 2 600 წელიწადზე მეტია!

სხვათაშორის, ცოტა ხნის წინ, ცნობილი რაბინის, ჩვენი თანამემამულის შვილიშვილმა, რომელიც ახლა ისრაელში ცხოვრობს, ძალიან საინტერესო და საჭირო წიგნი „საქართველოს ებრაელები“ დაწერა, რომელშიც ბაბუის ზემოთ ხსენებულ სიტყვებს იხსენებს. როგორც მისი ბაბუა დავით

ცხინვალის სინაგოგა 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის შემდეგ

ბააზოვი და მამა ხაიმ ბააზოვი – ქალბატონი ლილი ბააზოვა ღირსეულად აგრძელებს კეთილ ოჯახურ ტრადიციას - ქართველებს და ებრაელებს, ებრაელებს და ქართველებს შორის სიკეთეს თესავს!

საქართველოდან მეორე მსოფლიო ომის მონაწილეთა სრულ ეროვნულ სურათს იმ შემთხვევაშიც ვერ აღვადგენთ, თითოეულის გვარი რომც ვიცოდეთ, რადგან 26-საუკუნოვანი თანაცხოვრების შედეგად, ებრაელები იმდენად ასიმილირებულები გახდნენ, რომ მათ და ქართველებს ბევრი საერთო გვარიც გვაქვს. მაგალითად: ბაბალაშვილი, დავითაშვილი, კაკიაშვილი, მეგრელიშვილი, ფალიაშვილი, სეფიაშვილი, ყურაშვილი, იაკობაშვილი, ბერიძე, ჯანაშვილი და ა.შ.

ამის შესახებ ცნობილი მწერალი ელდარ მამისთვალაშვილი მოწმობს თავის ნაშრომში „ქართველი ებრაელების ისტორია“, რომელშიც ხაზს უსვამს, რომ რთულია განსაზღვრო „სად და რა არის ქართველი და სად და რა არის ებრაელი“. ვის შეუძლია დღეს ასპროცენტიანი სიზუსტით დაამტკიცოს, თუ როდის წარმოიქმნა ქართველი ებრაელების გვარები? ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა დღეს არამარტორიგით მკითხველს, არამედ ამ სფეროს სპეციალისტებსაც უჭირთ.

ამასთან დაკავშირებით მინდა გამოვიყენო ჩემი კლასე-
ლის და მეგობრის, ცნობილი მწერლის და ჟურნალისტის
გაბრიელ ნამთალაშვილის ინფორმაცია მისი არაჩვეუ-
ლებრივი წიგნიდან „გასეირნება ფეთხაინში“, რომელიც
თბილისში 2014 წელს გამოსცა და სამახსოვრო წარწერ-
ით მიბოძა. აი რა სოაცარი ფაქტი აღწერა მან თავის
ნაშრომში: „ერთხელ ისრაელში ვსტუმრობდი ისრაელ
ზელინგერს, საქართველოში სოხნუთის ყოფილ ხელმძღ-
ვანელს, ჩვენი ქვეყნის დიდ პატრიოტს. ის ამბობდა: „საქა-
რთველოში ცხოვრების რამდენიმე წელიწადში მაინც
ვერ მივხვდი, ვინ არის ქართველი და ვინ ებრაელი...“. და
კიდევ: „ყველა ქართველში ერთი წვეთი ებრაული სისხლი
მოიძებნება“ - ეს ერთხელ პათოსით თქვა ჩემს სახლში
ჩემი სიჭაბუკის წლების მეგობარმა შალომ ეთერაშვილმა,
ყოფილი პირველი მაისის ქუჩიდან თბილისში, რომელიც
ახლა ბედნიერად ცხოვრობს ისრაელში. ამით ყველაფერი
ნათქვამია!

ჩვენს სევდიან სიებში მკითხველი მარტივად შეამჩნევს
უგზო-უკვლოდ დაკარგულთა უზარმაზარ რაოდენობას.
ბევრი მათგანი ბრძოლის ველზე დაეცა. ღმერთმა მაპა-
ტიოს, მაგრამ არ შემიძლია ამის შესახებ არაფერი ვთქვა
თვითმხილველი-ფრონტელების სიტყვებიდან. იერიში, სრო-
ლა, ნაღმების სეტყვა, ჰაერიდან ასობით ბომბი ეცემა, მერე
კი ველზე ფაშისტური ტანკები მოცოცავს, რომელთა მუხ-
ლუხებიც მოკლულებს, მძიმედ დაჭრილებს და კონტუზია
მიღებულებს ჭუჭყნარევ ფარშად აქცევს. ერთი და ორი კი
არა, ათობით ტანკია. ბომბების და ყუმბარების აფეთქებებით
წარმოქმნილი ორმოები ამ მასით ივსება. მიდი და მოძებნე
დაცემული მეომარი. უგზო-უკვლოდ დაკარგულთა სიაში
ასეთებიც ხვდებოდნენ. ასევე მდინარეებში, ჭაობებში, ტბებსა
და ზღვებში დახრჩობილები. და რამდენი წითელარმიელი
ჩავარდა ტყვეობაში? ომის დასაწყისში ე.წ. „ტომრებში“,
ასეულები და ბატალიონები კი არა, პოლკები, დივიზიები და
არმიები მოხვდნენ. განსაკუთრებით ბევრი ტყვე ფაშისტებმა
1941-1942 წლებში აიყვანეს.

გერმანიის მონაცემებით, ომის წლებში ტყვეობაში 5 მილ-
იონი საბჭოთა ჯარისკაცი აღმოჩნდა. ეს ომის დასაწყისში

წითელი არმიის მეომართა შემადგელობაზე მეტია (4 826 000). ფაშისტებმა სამი მილიონი ჩვენი ტყვე გაანდგურეს. ყველა სახელი დღემდე არ არის ცნობილი. რამდენიმე წლის წინ ბელორუსიაში, სადაც ბოლო წლებში ჩემს უფროს შვილ გიორგისთან ხშირად დავდივარ, ჩემი მეგობრის, ქალაქ მინსკის ოპერისა და ბალეტის დიდი თეატრის ადმინისტრატორის იგორ მაქსიმის ძე პლოტკინის წყალობით ცნობილი ბელორუსი ჟურნალისტი და მწერალი 85 წლის მიხაილ ნორშტეინი გავიცანი. მაშინ გერმანიაში ცხოვრობდა. ეს 2014 წელს იყო. მიყვებოდა, რომ ტყვე ებრაელები უსარგებლო საბუთებს იშორებდნენ, სხვა სახელებს, მამის სახელებს და გვარებს ითვისებდნენ. იყო პერიოდები, როცა საბჭოთა ტყვეებს მასობრივად ხვრეტდნენ, ეროვნებით არც ინტერესდებოდნენ. უკან სწრაფი დახვეისას კი ფაშისტები არამარტო ტყვეებს, არამედ სიებსა და არქივებსაც ანადგურებდნენ. ის საშინელი ომი დღემდე ბევრ საიდუმლოს ინახავს...

ამასთან დაკავშირებით მიზანშეწონილი იქნება რუსეთის მთავარი რაბინის ბერლ ლაზარის სიტყვების მოყვანა, რომლებიც რუსულ გაზეთ „იზვესტიაში“ 2019 წლის 7 მაისის ნომერში წავიკითხე: „... ერთხელ ესესელი ებრაელის მოსაკლავად მოვიდა. უკვე ასწია პისტოლეტი და უცებ დაინახა, რომ ებრაელი იღიმის და რაღაცას ჩურჩულებს. „რას ბუტბუტებ, ებრაელო?“, - ჰკითხა ნაცისტმა. „ვლოცულობ, ღმერთს მადლიერების სიტყვებს ვეუბნები“. ესესელი უფრო გაოცდა: „რისთვის უხდი მადლობას შენს ღმერთს, თუ ახლა მოგკლავს?“ ებრაელი კი პასუხობს: „მადლობას ვეუბნები შენნაირი რომ არ შემქმნა“. რა შეიძლება ამას დავამატოთ? დაე ყველამ, ვინც ამ ადამიანის ყოფის სიღრმემდე გამაგონებელ სიტყვებს წაიკითხავს აღიქვას, რომ ისინი ფრონტელმა წარმოთქვა - შენი ქვეყნის, შენი ქა-

ლაქის ებრაელმა, შენმა მამამ, ბაბუამ, ახლობელმა, ნაცნობმა. იქნებ ამ რამდენიმე სიტყვაში იმალება იუდაიზმის სიბრძნე, ებრაელის ფილოსოფია...

მოცემულ მარტიროლოგიურ სიებში რა თქმა უნდა არის უზუსტობები და აცდენები. თუმცა, ეს ჩემი ბრალი არ არის. მე უბრალოდ გვარები, სახელები, მამის სახელები, წოდებები და თარიღები იმავე თანმიმდევრობით ამოვიწერე, რომლითაც ისინი ზემოთ ხსენებულ ორტომეულში „წიგნი მარადიული ხსოვნისა“ არის მოყვანილი. უზუსტობები კი შევამჩნიე, მაგრამ ყველაფერი ისე დავტოვე, როგორც იმ წიგნებშია, რათა არ გამემრავლებინა ორტომეულის ავტორების შეცდომები, რომლებიც, შესაძლოა თავადაც ჩემს მდგომარეობაში აღმოჩნდნენ - იმის კონსტატირებას ახდენდნენ, რაც მიაწოდეს. ასე რომ დაღუპულ და უგზო-უკვლოდ დაკარგულ საქართველოს ებრაელთა და არამარტო მათი სიის დაზუსტება, შევსება, და რაც მთავარი სრული შედგენა უფრო ახალგაზრდა და ენერგიული ისტორიკოსების და მეორე მსოფლიო ომის მკვლევარების საქმეა. უნდა იჩქაროთ. მერე ასჯერ უფრო რთული იქნება...

ბრძნული ნათქვამია - ომი არ არის დამთავრებული, სანამ უკანასკნელი ჯარისკაცი არ დაიკრძალება. სხვათაშორის,

არც თუ ისე დიდი ხნის წინ, კავკასიის მთებში, 4000 მეტრის სიმაღლეზე, იალბუჯის ყინულებში, სადაც ბრძოლები 1942-1943 წლებში მიმდინარეობდა, ალპინისტებმა ქართველი მეომრის ამბროსი დიმიტრის ძე ბოგვერადის ნეშტი

აღმოაჩინეს, იქვე ახლოს მის გვერდით 12-14 წლის ბიჭის ნეშტიც ნახეს, რომელიც სავარაუდოთ ქართველი იყო, მას ქართულ ენაზე დაწერილი წერილი - საბრძოლო მოხსენება ჰქონდა თან. ომის კიდევ რამდენი დაღუპული მონაწილე

დღემდე არ არის დაკრძალული. ამ სევდიან ფაქტებს პერიოდულად გვაცნობებენ. პატრიოტი-მკვლევარების შრომა და საარქივო მასალების მოძიება რთული და სკრუპულოზური, თუმცა კეთილშობილური საქმეა. „ეს მკვდრებს კი არა, ცოცხლებს სჭირდებათ!“ - პოეტ - ჰუმანისტ რობერტ როჟდესტვენსკის არაჩვეულებრივი სიტყვებია.

და რამდენი დაღუპული დარჩა ყოფილი სსრკ-ს საზღვრებს გარეთ. წითელი არმიის მილიონ ჯარისკაცზე მეტი აღმოსავლეთ ევროპის ნაციზმისგან გათავისუფლებისას დაეცა. დღეს მესხიერების შენარჩუნების პროგრამები მხოლოდ ავსტრიასა და გერმანიაში მოქმედებს. სამაგალითოა ავსტრიის ქმედება, მათ ქვეყნის ტერიტორიაზე დამარხული წითელი არმიის 80 000 მებრძოლის სახელები დაადგინეს და პატივით ეპყრობიან მათ საფლავებს. ეს უზარმაზარი სამუშაო და ჰუმანური აქციაა. საქართველოს მთავრობა აქტიურად უნდა თანამშრომლობდეს ამ საკითხში მეგობარ სახელმწიფოებთან!

როცა მკითხველი ყურადღებით გაეცნობა წიგნის ბოლოს მოცემულ სიებს და ებრაელების დანაკარგს პროცენტული შეფარდებით შეადარებს თბილისიდან, აფხაზეთიდან, აჭარიდან და სამხრეთ ოსეთიდან ომში წასულების და არ დაბრუნებულების საერთო რაოდენობას, შენიშნავს, რომ საბრძოლო მოქმედებებში მონაწილე ებრაელ სამხედროებს შორის დანაკარგი, როგორც ზემოთ აღვნიშნე, საკმაოდ დიდია. კიდევ ერთხელ გავუსვამ ხაზს, რომ აქ საუბარია საქართველოდან ფრონტზე გაწვეულთაგან მხოლოდ 25.6% და ყოველ მეექვსე (16.1%) არდაბრუნებულ მეომარზე. ვფიქრობ, უხეშ შეცდომას არ დავეუშვებ, თუ აღვნიშნავ, რომ ჩემი პირადი გათვლების მიხედვით, ქართველების შემდეგ პროცენტულად საქართველოში მცხოვრებ სხვა ერებს შორის პირველ ადგილზე სწორედ ებრაელები არიან. ასეთ დასკვნას მხოლოდ ებრაულ გვარებზე დაყრდნობით ვაკეთებ, თუმცა დღეს ბევრმა იცის, რომ ებრაელად არა მარტო ებრაული გვარის მქონე, არამედ პირველ რიგში ებრაელი დედის შვილიც ითვლება.

შარშანწინ, ფაშისტურ გერმანიაზე გამარჯვების დღესასწაულამდე, გადავწყვიტე შემეგროვებინა მასალა მეორე

მსოფლიო ომში ებრაელების მონაწილეობის შესახებ. საქართველოს ბიბლიოთეკებსა და არქივებში ამ თემაზე მასალები ვერ აღმოვაჩინე, მხოლოდ რამდენიმე გამოცემაში სხვა გვარებთან ერთად იყო ნახსენები ერთი-ორი ებრაული გვარი. მაშინ დავიწყე შინაური არქივების საგულდა-

გულო გადახედვა, რეკვა და ჩემს ებრაელ მეგობრებთან, კოლეგებთან, ნაცნობებთან შეხვედრა. შევაგროვე არც თუ ისეთი მცირე მასალა, საიდანაც 2018 წელის გამარჯვების დღეს ორ-ორი გვერდი გამოაქვეყნდა გაზეთებში „Аргументы и факты Тбилиси“ და „Комсомольская правда в Грузии“, რამაც

მკითხველების დიდი ინტერესი გამოიწვია. მივიღე კეთილი შეფასებები, ზარები ჩემი მეგობრებისა და კოლეგებისგან, რამაც მიბიძგა ამ მიმართულებით მუშაობის გაგრძელებისკენ და კვლევის თემატიკის გაფართოებისკენ. როგორც უკვე აღვნიშნე, ამ ჩემს საქმიანობაში გამუდმებით ვგრძნობდი ჩემი კარგი მეგობრის, მერაბ შალვას ძე ჩანჩალაშვილის დიდ მორალურ და მატერიალურ მხარდამჭერს, სწორედ მისი დამსახურებაა ამ წიგნის გამოცემა. ეს ქართველი ებრაელების მეორე მსოფლიო ომში მასობრივი მონაწილეობის პირველი გააზრებაა.

და კიდევ. მინდა ხაზი გავუსვა, რომ ჩემი მშობლების ხსოვნა დავიფიცე, რომ ჩემ მოკძრალეულ შრომას ამ წმინდა თემაზე აბსოლუტურად უანგაროდ ვასრულებს. ამით მინდა გამოვხატო მადლიერება ჩემი კეთილი მეგობარი და ნაცნობი ებრაელებისადმი იმ უანგარობისთვის, მეგობრობისთვის და მხარდაჭერისთვის, რომელსაც მთელი ჩემი ხანგრძლივი ცხოვრების მანძილზე ვგრძნობდი...

და აი, დადგა ფაშისტური გერმანიის განადგურების ნანატრი დღე. სიმბოლურია, რომ 1945 წლის 30 აპრილს დაცემულ ბერლინში, რეიხსტაგის გუმბათზე აფრიალდა წითელი დროშა, რომელიც პირველი ბელორუსული ფრონტის მესამე

დამრტყმელი არმიის მსროლელთა 150-ე დივიზიის 756-ე მსროლელთა პოლკის მზვერავება - სერუანტებმა - რუსმა მიხაილ ეგოროვმა და ქართველმა მედიტონ ქანთარიაშვილმა აღმართეს. ეს ორი მეომარი, როლებიც საბჭოთა კავშირის გმირები გახდნენ, იმ საშინელი ომის შედეგების აპოთეოზის

კანონზომიერების სიმბოლო გახდნენ. რუსი ხალხის წარმომადგენელი ეგოროვი, რომელმაც ომში ყველაზე დიდი ადამიანური დანაკარგი ჰქონდა და ქართველი ქანთარია - იმერის წარმომადგენელი, რომელმაც პროცენტულად საქართველოს მოსახლეობასთან შეფარდებით ფრონტზე ყველაზე მეტი მოქალაქე გააგზავნა!

1945 წლის 8 მაისს საბჭოურ გაზეთებში დიდი მნიშვნელობის შეტყობინება გაჩნდა: „დიდ სამამულო ომში საბჭოთა ხალხის გერმანულ-ფაშისტურ დამპყრობლებზე გამარჯვების აღსანიშნავად, რომელიც ჰიტლერის გერმანიის სრული განადგურებით და უპირობო კაპიტულაციით დასრულდა. 9 მაისი გამოცხადდა საყოველთაო ზეიმის დღედ. 9 მაისი

У К А З

Президиума Верховного Совета СССР
об объявлении 9 мая праздником победы

В ознаменование победоносного завершения Великой Отечественной войны советского народа против немецко-фашистских захватчиков и одержанных исторических побед Красной Армии, увеличившихся полным разгромом гитлеровской Германии, заявившей о безоговорочной капитуляции, установить, что 9 мая является днем всенародного торжества — ПРАЗДНИКОМ ПОБЕДЫ.

9 мая считать нерабочим днем.

Председатель Президиума Верховного Совета СССР М. КАЛИНИН.
Секретарь Президиума Верховного Совета СССР А. ГОРКИН.

Москва, Кремль.
8 мая 1945 года.

უქმე დღედ ითვლება. სსრკ-ს უზენაესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე მ. კალინინი. სსრკ-ს უზენაესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი ა. გორკინი. მოსკოვი, კრემლი. 1945 წლის 8 მაისი“.

მსოფლიო ზეიმობდა!

ყველასთან ერთად უფაღს მადლობას ტანჯული ებრაელი ერი ეუბნებოდა სსრკ-ში, ევროპასა და მთელს სამყაროში. ზეიმობდა ბრიტანეთის არმიის შემადგენლობაში მყოფი ებრაული ბრიგადა. მეორე მსოფლიო ომის წლებში ეს მოკავშირეთა ძალებში ერთადერთი ეროვნული ქვედანაყოფი იყო. ბრიგადა 1944 წელს შეიქმნა, მონაწილეობდა ბრძოლებში იტალიაში და საუკეთესოდ გამოიჩინა თავი.

1945 წლის 2 სექტემბერს მილიტარისტული იაპონიის განადგურებით დასრულდა მეორე მსოფლიო ომი. საბჭოთა კავშირთან ერთად ამ გამარჯვებაში უზარმაზარი წვლილი შეიტანეს აშშ-ს და დიდი ბრიტანეთის მოკავშირე ძალებმა, რომლებმაც საომარი მოქმედებების გარდა სსრკ-ს დიდი დახმარება ლენდ-ლიზით გაუწიეს, აგრეთვე როგორც თავისუფალი საფრანგეთის არმიამ.

როგორ არ გავიხსენოთ დღეს, რომ 1947 წლის აპრილში ნიუ-იორკში გაიხსნა გაეროს გენერალური ასამბლეის სპეციალური სესია პალესტინის საკითხზე. სსრკ-ს წარ-

მომადგენელმა ანდრეი გრომიკომ ი. ბ. სტალინის პირადი დავალებით, ებრაული სახელმწიფოს შექმნის იდეის მხარდაჭერის სიტყვით გამოვიდა და აღნიშნა ებრაელი ერის ჰიტლერის ოკუპაციის ქვეშ ტანჯვა და სსრკ-ს და მოკავშირეების არმიებში ებრაელი ჯარისკაცების და ოფიცრების მასობრივი გმირობა.

1948 წლის 14 მაისს ისრაელის სახელმწიფოს შექმნიდან რამდენიმე საათის შემდეგ ის აშშ-მ აღიარა. ორი დღის შემდეგ კი გამოქვეყნდა გადაწყვეტილება მისი საბჭოთა კავშირის მიერ აღიარების შესახებ.

დავით ბენ-გურიონი აცხადებს ისრაელს დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ (14 მაისი 1948)

სხვათაშორის, ისრაელის შექმნა 1948 წლის 14 მაისს, თელ-ავივის მუზეუმის შენობაში გამოცხადდა. ებრაული კალენდრით ეს 5708 წლის 5 ნოემბერი იყო. იმავე დღეს გასაჯაროვდა ისრაელის დამოუკიდებლობის დეკლარაცია და იმავე დღესვე ეგვიპტურმა თვითმფრინავებმა კი თელ-ავივი დაბომბეს. ახალდაბადებული სახელმწიფოს წინააღმდეგ სამხედრო მოქმედებები ხუთმა არაბულმა ქვეყანამ განახორციელა!

1948 წლის მაისის ბოლომდე სსრკ-მ ისრაელისთვის ჩეხოსლოვაკიაში იარაღის, ტანკებისა და თვითმფრინავების პირველი პარტიის შესყიდვას გაუწია ორგანიზება. არაბული შემოსევიდან მალევე ისრაელის ფრონტი რამდენიმე ადგი-

ლას გაირღვა. საიდუმლო არსებით დავიდ ბენ გურიონს სტალინისგან მიუვიდა წერილი, რომელშიც საბჭოთა ლიდერი წერდა, რომ მისთვის სსრკ-ს მიერ აღიარებული ისრაელი სახელმწიფოს განადგურება მიუღებელია. სტალინი სამოქალაქო სამოსში გადაცმული საბჭოთა სამხედროების გამოგზავნა შესთავაზა. დავით ბენ გურიონმა ღრმა მადლიერების სიტყვებით უპასუხა, მაგრამ სთხოვა შეიარაღების მოწოდებით შემოფარგლულიყო. თუმცა არაოფიციალური მონაცემებით 1948-1949

წლების საომარ მოქმედებებში რამდენიმე ათასი ყოფილი საბჭოთა სამხედრო, წითელი არმიის მებრძოლი იღებდა მონაწილეობას. ალბათ ამ პატრიოტებს შორის ქართველი

ებრაელობის წარმომადგენლებიც იყვნენ. დანამდვილებით იყვნენ სსრკ-ს შსს და სუს-ის ხაზით.

მაშინ, 1948 წელს, ისრაელში ნახევარმილიონ ადამიანზე მეტი ცხოვრობდა, იქ კიდევ 100 000 ადამიანი გადასახლდა. 600 000-იანი მოსახლეობით შეერკინა ახალგაზრდა სახელმწიფო 5 მეზობელ არაბულ ქვეყანას. აი რაშია ებრაული სიმტკიცის ჭეშმარიტი წყარო - რაოდენობას კი არა, ერის სულის სიძლიერეში! ეს კი ებრაელებს საკმარისად აქვთ. ამის მტკიცებულება კი პლანეტის ამ უძველესი ერის მრავალსაუკუნოვანი ისტორიაა, რომელმაც დღეს ქვეყნაში უძლიერესი სახელმწიფო შექმნა.

დღეს ისრაელის მოსახლეობამ 9 მილიონიან ნიშნულს გადააჭარბა, ეს ბელარუსის მოსახლეობაზე ოდნავ ნაკლებია. ქვეყანა ისრაელი იზრდება და ძლიერდება. როგორ არ აღვნიშნო აქ კაცობრიობის ისტორიაში ეს უნიკალური მოვლენა. ებრაელი ერი, რომელიც მდგრად ერთობად თითქმის 33 საუკუნის წინ ჩამოყალიბდა ენის, ტერიტორიის, ეკონომიკური ცხოვრების და ფსიქოლოგიური წყობის, კულტურის, იუდაიზმის რელიგიის ბაზაზე, რომელმაც ფაქტობრივად

ფუძე დაუდო ორ უმსხვილეს მსოფლიო რელიგიას - ქრისტიანობას და ისლამს, ბოლო 2000 წლის მანძილზე ყველაზე დევნილი ერი იყო. მიზეზი კი ის იყო, რომ ებრაელებს თავიანთი ტერიტორია, თავიანთი სახელმწიფო არ ჰქონდათ. ერთ-ერთი გამორჩეული ადგილი ჩვენს პლანეტაზე, სადაც ებრაელები 26 საუკუნის მანძილზე თავიანთი სახელმწიფოს გამოცხადებამდე ცხოვრობდნენ და ინარჩუნებდნენ თავიანთ ენას, რელიგიას, კულტურას, ტრადიციებს და ადათ-წესებს საქართველო იყო!!!

აი აქ, ისტორიულ წარსულში ჩაუყარეს ჩვენმა წინაპრებმა ის შეურყეველი ფუნდამენტი, რომელიც საუკუნეების მანძილზე აერთიანებს ჩვენი ორი ერის - ქართველების და ებრაელების, ებრაელების და ქართველების ძმობას და კეთილმოსურნეობას.

როგორც უკვე აღვნიშნე, წიგნში აღწერილი მოვლენები აისბერგის მხოლოდ მცირე ნაწილია. ბედნიერი ვარ, რომ შესაძლოა პირველ ქვას ვდებ ამ გმირული ხანის აღწერის სამომავლო ფუნდამენტში, როცა საქართველოში მეორე მსოფლიო ომამდე მთელი ებრაული ერი კაცობრიობის სასიკვდილო მტერთან ბრძოლას შეუერთდა და ღირსეული წვლილი შეიტანა პროგრესული კაცობრიობის გამარჯვებაში XX საუკუნის შავ ჭირზე, როცა ფაშისტური ცხოველი თავისივე ბუნაგში გაანადგურა...

სამწუხაროდ, ყოველწლიურად მცირდება ომის მონაწილე გმირთა რიგები და თუ ყოფილ სსრკ-ში ყველაზე დიდ ყურადღებას მათ ბელარუსში აქცევენ, მსოფლიოს მასშტაბით

ვეტერანებისთვის საუკეთესო პირობები ისრაელშია შექმნილი. ეს კი, როგორც ოდესღაც ვლადიმერ ვისოცკი წერდა, „ჩვენი ყოფილი ხალხია“. სხვათაშორის, ისრაელში სიყვარულითა და ყურადღებით გარშემორტყმული ცხოვრობს მეორე მსოფლიო ომის ვეტერანების „საბჭოთა ქვედანაყოფი“, თუ შეიძლება ასე ითქვას – 10 000 ადამიანზე მეტი.

როგორც უკვე ცნობილია, ისრაელი ერთადერთი ქვეყანაა მსოფლიოში, რომელიც რუსეთს 9 მაისის აღნიშვნაში შეუერთდა, იმ სახელმწიფოებს თუ არ ჩავთვლით, ვინც ამ დღესასწაულს 1945 წლის 9 მაისიდან ზეიმობენ. ეს სახელმწიფო დღესასწაული ისრაელმა პირველად 2017 წლის 9 მაისს აღნიშნა. ამ დღეს მეორე მსოფლიო ომის რამდენიმე ასეული მონაწილე, საფრონტო ორდენებით და მედლებით,

ბევრი მათგანი საბჭოთა სამხედრო ფორმაში გამოწყობილი, მონაწილეობას ღებულობს სახეიმო აღლუმში ისრაელის პარლამენტის - კნესეტის წინ. მათ შორის

არიან ქართველი ებრაელებიც, რომლებიც ომის წლებში წითელი არმიის რიგებში იბრძოდნენ. ცნობილი თბილისელი მწერლის, პოეტისა და საზოგადო მოღვაწის ვლადიმერ სარიშვილის მონაცემებით, დღეს ისრაელში 80 000 ქართველი ებრაელი ცხოვრობს, საქართველოში კი, ქვეყნის სახელმწიფო დეპარტამენტის მონაცემებით 2019 წლის დასაწყისისთვის 6 000 ადამიანზე მეტი.

როგორც ამ მნიშვნელოვანი მოვლენის მომსწრე ნაცნობებმა მომიყვეს, სახეიმო მსვლელობის შემდეგ ვეტერანები ცნობილი მარშის „სლავი ქალის დამშვიდობების“ ფონზე კნესეტის შენობაში შევიდნენ, სადაც ელოდებოდათ გამოფენა: „ხოლოკოსტი“; განადგურება, გათავისუფლება, გადარჩენა“, რომელის ჩატარებაც რუსეთის ებრაული კონგრესის წყალობით გახდა შესაძლებელი. ექსპოზიციაზე იყო წარმოდგენილი 80 უნიკალური

დოკუმენტი და ფოტო მსოფლიოს რამდენიმე ქვეყნის მუზეუმიდან. სტენდებზე იყო შეკრებილი ინფორმაცია გეტოებსა და საკონცენტრაციო ბანაკებზე, რომლებიც წითელმა არმიამ და ანტიჰიტლერული კოალიციის მოკავშირეებმა გაათავისუფლეს, ასევე მხსენელების და გადარჩენილების ისტორიები. და კიდევ. 2019 წლის 9 მაისს ფაშიზმე გამარჯვება „უკვდავი პოლკის“ მსვლელობით ჩვენი პლანეტის ყველა კონტინენტზე 110 სახელმწიფოში აღინიშნა. მხოლოდ ისრაელში ეს სახალხო დღესასწაული 22 ქალაქში აღნიშნეს! გამარჯვების ზეიმს იქ ასეთი მასშტაბი ჯერ არ ჰქონია.

2020 წელს პროგრესულმა კაცობრიობამ განსაკუთრებულად აღნიშნა საბჭოთა ხალხის ფაშისტურ გერმანიაზე გამარჯვების ანტიჰიტლერული კოალიციის ყავისფერ ჭირზე გამარჯვების, მათ შორის ებრაელი ერის მიერ ჰიტლერიზმის განადგურებაში უზარმაზარი წვლილის 75 წლისთავი. გავა ათწლეულები, მაგრამ არასოდეს მიეცემა დავიწყებას საბჭოთა კავშირის მთავარი რადიოხმის იური ბორისის ძე ლევიტანის სიტყვები, რომელიც მსოფლიომ გერმანიასთან ომის დასაწყისში, მოსკოვში გამართული გრანდიოზული მიტინგიდან მოისმინა. რო-

გორც უკვე აღვნიშნეთ, ეს 1941 წლის 24 აგვისტოს იყო. სწორედ იმ დღეს გაუქვდნენ საკავშირო რადიოს დიქტორის მოწოდება: „ძმებო, მთელი მსოფლიოს ებრაელებო!“... არც მანამდე და არც ამის შემდეგ ასეთი მიმართვა არ ყოფილა. და მართლაც,

მთელი კაცობრიობისთვის ამ სასიკვდილო პერიოდში, მსოფლიოს ებრაელები გაერთიანდნენ, როგორც იტყვიან, ერთ ძლიერ მუშტში და უზარმაზარი წვლილი შეიტანეს კაცობრიობის უძლიერეს და ყველაზე სახიფათო მტერზე საერთო გამარჯვებაში, რომელსაც ჩვენი პლანეტის ისტორიაში ანალოგი არ ჰქონია.

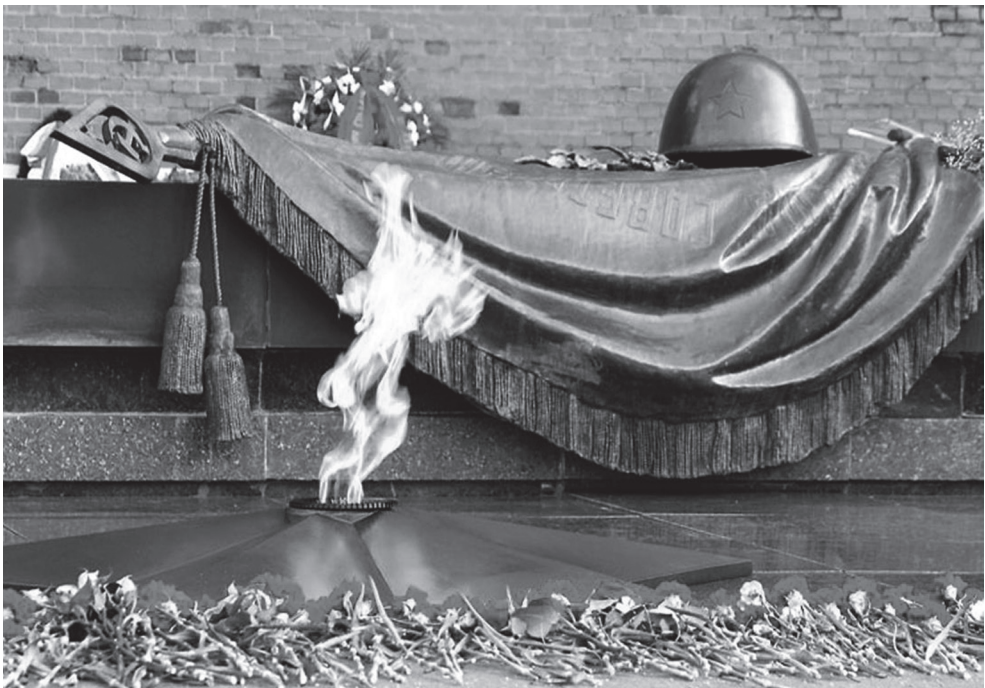

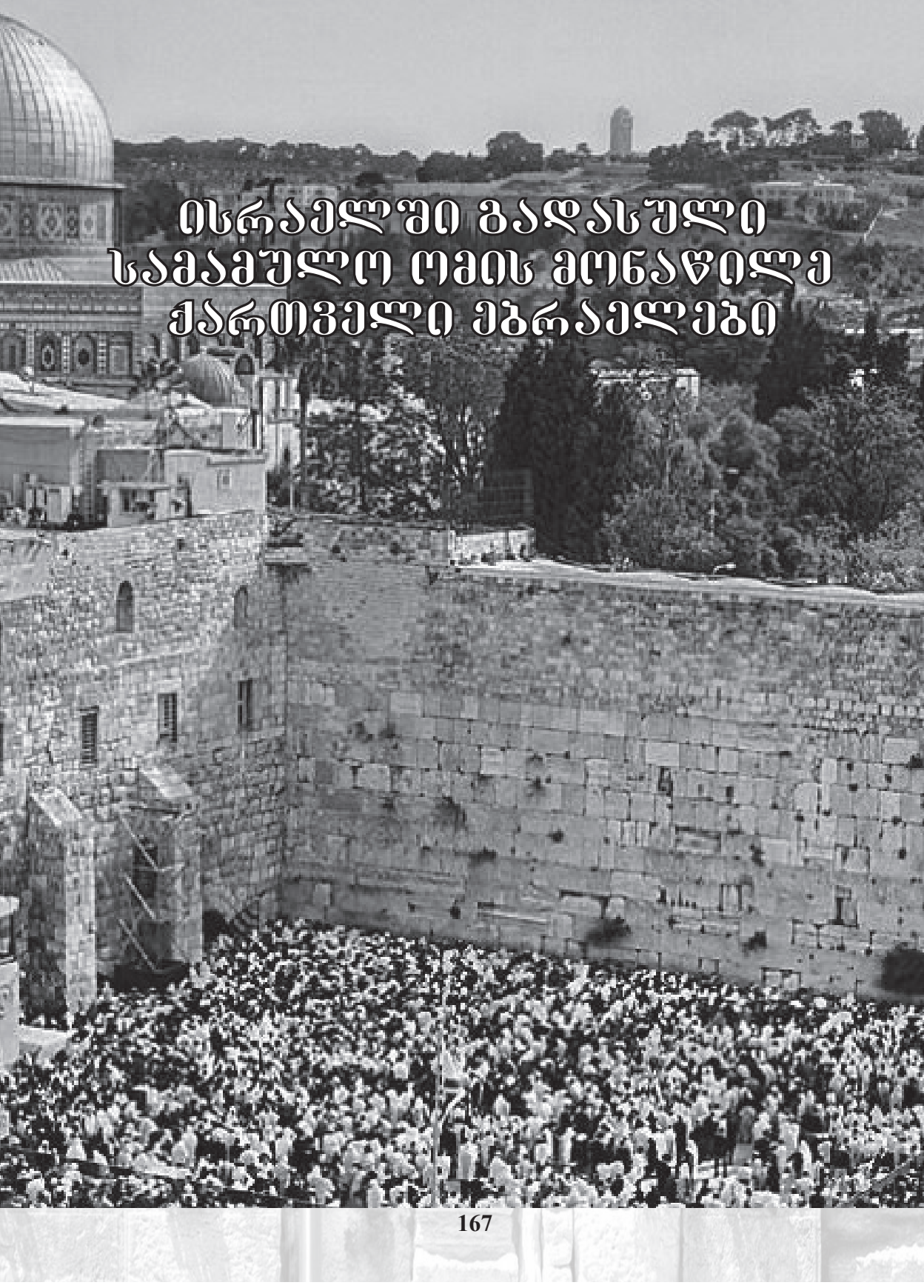
მოგონება თითოეულ დაღუპულ ან უგზო-უკვლოდ დაკარგულ ებრაელზე, ისევე როგორც თითოეულ ქართველ მეომარზე, ისევე როგორც ნებისმიერი ეროვნების პატრიოტის, რომლებიც მეორე მსოფლიო ომის წლებში ფაშიზმს ებრძოდნენ წმინდაა გუშინ, დღეს და ხვალ. წმინდაა მარადიულად! და ეს ხსოვნა სიკვდილზე ძლიერია!

ძალზედ სიმბოლურია, რომ 2018 წლის 9 მაისს მოსკოვში, წითელ მოედანზე დიდი გამარჯვების წლისთავის აღნიშვნის ღონისძიებაზე საპატიო სტუმრის სტატუსით ესწრებოდა ისრაელის პრემიერ მინისტრი ბენიამინ ნეთანიაჰუ. ასევე აღსანიშნავია ის, რომ ამ ორი ქვეყნის ხელმძღვანელმა „უკვდავი პოლკის“ რიგებში პირველად გაიარა ერთად, ხელში კი ფაშიზმთან დაღუპული მეზობლების სურათები ეჭირათ.

ფაშისტურ გერმანიაზე წლევეანდელი დიადი გამარჯვების დღე საზეიმოდ აღინიშნა პლანეტის 121 სახელმწიფოში.

მარადიული ხსოვნა ფაშიზმთან ბრძოლაში ყველა დაცემულს! იად ვა-შემ! როგორც ებრაელები ამბობენ, მეორე მსოფლიო ომის ცოცხალ მონაწილეებს 120 წელის სიცოცხლეს ვუსურვებ! თქვენ ეს დაიმსახურეთ!

**ისრაელში გაღასული
სამაგულო ომის მონაწილე
ქართველი ებრაელები**

აბრამაშვილი სიმონ ბენიამინის-ძე

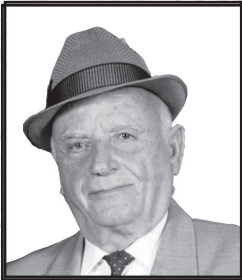
დაიბადა 14.05.1908 თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში 51-ე დაჯავშნულ მატარებელში (რიგითი). მონაწილეობდა მოსკოვის დაცვაში, იბრძოდა კალინინში. ისრაელში ამოვიდა 12.12.1971.

აბრამიშვილი ელიაშუ ფილხაზის-ძე

დაიბადა 09.05.1918 კალარაშიში (მოლდავეთი). ომის დაწყებისთანავე გაიწვიეს ჯარში. მსახურობდა საბჭოთა ამიაში, მსროლელა 96-ე პოლკში (უფროსი სეჯჟანტი). იბრძოდა კიევში. ისრაელში ამოვიდა 23.03.1975.

აბაჯანოვი რაფაელ აბრამის-ძე

დაიბადა 20.07.1923 წ. თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მე-12 სატანკო ბრიგადაში. (რიგითი). იბრძოდა დუგრაცში (პოლონეთი). დაჯილდოებულია ორდენითა და მედლებით. ისრაელში ამოვიდა 29.10.1978.

ასტანჯელოვი მიხაელ იაკობის-ძე

დაიბადა 12.10.1926 სურამში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 160-ე დივიზიაში. (სერჟანტი), დაჯილდოებულია 7 ორდენით და მედლით). ისრაელში ამოვიდა 25.08.1972.

აივაზაშვილი მორდეს არონის-ძე

დაიბადა 14.01.1906 თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში ქვეითი ჯარის ნაწილებში. (რიგითი). იბრძოდა უკრაინის მესამე ფრონტზე, ორიოლში. ისრაელში ამოვიდა 13.12.1971.

აივაზაშვილი შალომ სიმონის-ძე

დაიბადა 29.09.1922 თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, საარტილერიო დივიზიაში. მონაწილეობდა კენიგსბერგის ბრძოლებში. ომიდან დაბრუნდა ინვალიდი 1945 წ. ისრაელში ამოვიდა 23.08.2004.

აღელიშვილი გაბრიელ ეფრემის-ძე

დაიბადა 21.01.1915 საჩხერეში. მსახურობდა წითელ არმიაში მსროლელთა 537-ე პოლკში (რიგირთი ჯარისკაცი). ბრძოლდა ჩეხოსლოვაკიაში. ისრაელში ამოვიდა 1972 წელს.

აღელიშვილი დავით მენახემის-ძე

დაიბადა 10.03.1920 სურამში. მსახურობდა წითელ არმიაში 14-ე მექანიზებულ ბრიგადაში. იბრძოდა სტალინგრადის ფრონტზე და რუმინეთში. ისრაელში ამოვიდა 13.06.1973.

აღელიშვილი ნაფტალ შიმონის-ძე

დაიბადა 10.09.1910 თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 44-ე დივიზიაში. იბრძოდა სამხრეთის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 28.06.1976.

ამშიკაშვილი დანიელ მოშეს-ძე

დაიბადა 16.02.1906 ონში. მსახურობდა წითელ არმიაში მსროლელთა 344-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა ქერჩში. ისრაელში 18.03.1974.

ამშიკაშვილი ილია ყიმანუელის-ძე

დაიბადა 10.05.1920 ონში. მსახურობდა წითელ არმიაში მსროლელთა 588-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა კავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 29.11.1976.

აჯიაშვილი დავით შაბთაის ძე

დაიბადა 1915 წელს ბანძაში, თუმცა ცხოვრების უმეტესი ნაწილი გაატარა სენაკში. (ცხაკაიაში) 1941 წელს გაიწვიეს წითელ არმიაში. იბრძოდა ქერჩში, (ყირიმში) სადაც დაავადდა მძიმე სენით, რის გამოც 1943 წელს დემობილიზირებული იქნა და დაუბრუნდა ოჯახს. მისი ძმა, ელიაუ, ომში უგზო-უკვლოდ დაიკარგა. დავით აჯიაშვილს ჰყავდა ოთხი შვილი მათ შორის გამოჩენილი ქართველი ებრაელი მწერალი, პოეტი და საზოგადო მოღვაწე - ჯემალ აჯიაშვილი. დაჯილდოვებულია საბრძოლო მედლებით. ისრაელში ამოვიდა 1911 წელს

აჯიაშვილი იოსებ იაკობის-ძე

დაიბადა 24.12.1914 ფოთში. მსახურობდა წითელ არმიაში მსროლელთა მე-15 დივიზიაში (რიგითი). მონაწილეობდა მოსკოვის დაცვაში. იბრძოდა კალინინში. ისრაელში ამოვიდა 15.02. 1972.

აჯიაშვილი ბენიამინ ისაკის-ძე

დაიბადა 15.05. 1923 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 1054-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა დონბასში, მაკეევკაში. ისრაელში ამოვიდა 20.09. 1973წ.

აჯიაშვილი მიხეილ იოსანანის-ძე

დაიბადა 23.12. 1917 ბოლნისში. მსახურობდა წითელ არმიაში მსროლელთა 386-ე დივიზიაში (ზემდეგი). იბრძოდა სევასტოპოლში, ყირიმში. ისრაელში ამოვიდა 12.11. 1975 წ.

აჯიაშვილი იაკობ აბრამის-ძე

დაიბადა 07.05.1914 ბოლნისში. მსახურობდა წითელ არმიაში მსროლელთა 46-ე დივიზიაში (უმცროსი სერჟანტი). იბრძოდა უკრაინის მე-3 ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 29.01.1974.

აჯიაშვილი ნიკოლოზ მიხეილის-ძე

დაიბადა 12.10.1918 ბოლნისში. მსახურობდა წითელ არმიაში 667-ე დივიზიაში (ზემდეგი). იბრძოდა უუგოროდში, ჩეხოსლოვაკიაში. ისრაელში ამოვიდა 26.04.1971.

არონიშვილი შამილ მოშეს-ძე

დაიბადა 14.03.1923. მსახურობდა წითელ არმიაში. იბრძოდა ხარკოვში და გერმანიაში. დაჯილდოებულია 1 ორდენით და 14 მედლით.

არონიშვილი შამუელ საიმის-ძე

დაიბადა 13.01.1923 თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 875-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა სამხერეთ-დასავლეთის ფრონტზე. იყო გერმანიის ტყვეობაში. ისრაელში ამოვიდა 10.01.1994.

ბაზაზაშვილი მიხეილ ანტონის-ძე

დაიბადა 20.07.1912 მუხრანში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 47 -ე დივიზიის 105-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ტაგანროვში, უკრაინაში. ისრაელში ამოვიდა 04.09.1973.

ბაბალაშვილი რახმინ ბენიამინის ძე

დაიბადა თბილისში 1917 წელს. წითელ არმიაში, 59-ე საარტილერიო პოლკში მე-16 ბრიგადაში (რიგითი) მსახურობდა. იბრძოდა კურსკში, კავკასიაში. დაჯილდოვებული იყო სამამულო ომის მე-2 ხარისხის ორდენით. ისრაელში ამოვიდა 1970 წელს ..

ბაბალიკაშვილი მიხეილ შალომის-ძე

დაიბადა 01.08.22 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა ნაწილებში (რიგითი). იბრძოდა კურსკში. ისრაელში ამოვიდა 04.06.1980.

ბებერაშვილი მიხეილ რეუბენის-ძე

დაიბადა 01.09.1914 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა მე-19 დივიზიის 220-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ჩრდილო-აღმოსავლეთის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 05.04.1971.

ბაახოვი ხანანო შამუელის -ძე

დაიბადა 1920 წ. ცხინვალში, 1941 წ. გაიწიეს სამამულო ომში. იბრძოდა ჩრდილოეთ კავკასიაში. ომის დამთავრებიდან 6 თვის შემდეგ დაბრუნდა ჯარიდან. გარდაიცვალა 1994 წ.

ბახაზაშვილი შიმონ ისაკის-ძე

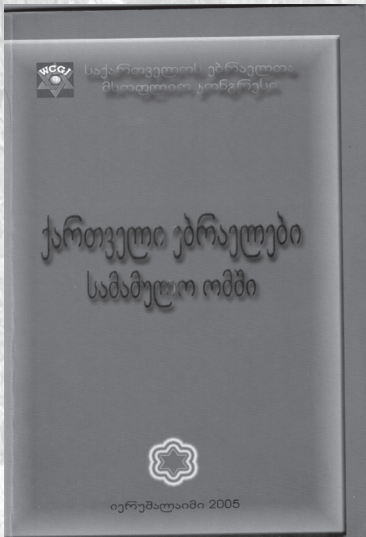
დაიბადა 01.03.1913 საჩხერეში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 808-ე საარტილერიო დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა ლენინგრადში, ბერლინში. ისრაელში ამოვიდა 21.05.1972

ბათაშვილი მიხეილ ილიას-ძე

დაიბადა 15.01.1911, კულაში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 67-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა სევასტოპოლში. ისრაელში ამოვიდა 12.12.1972

ბათიაშვილი მიხეილ ისაკის-ძე

დაიბადა 10.01.1921, წაღვერში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 324-ე პოლკში. (სერჟანტი). იბრძოდა კურსკში. ისრაელში ამოვიდა 20.12.1993.

ბატონიაშვილი მორდეს აბრამის-ძე

დაიბადა 25.04.1916, კულაში. . მსახურობდა წითელ არმიაში, საარტილერიო ნაწილებში(რიგითი). იბრძოდა უკრაინაში. ისრაელში ამოვიდა 01.01.1972

ბატონიაშვილი ფილხაზ ისაკის-ძე

დაიბადა 12.03.1913, კულაში. . მსახურობდა საბჭოთა არმიის მსროლელთა პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ქერქში. ისრაელში ამოვიდა 02.04.1972.

ბატონიაშვილი იოსებ იცხაკის-ძე

დაიბადა 18.11.1916, კულაში. მსახურობდა საბჭოთა არმიის მსროლელთა 84-ე დივიზიის 251-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ქერქში. ისრაელში ამოვიდა 22.05.1972.

ბატონიაშვილი გაბრიელ მენაშეს-ძე

დაიბადა 17.11.1913, საქართველოში. მსახურობდა წითელ არმიაში. იბრძოდა ფეოდოსიაში. მიღებული აქვს 2 მედალი.

ბახანაშვილი რობერტ იხეილის-ძე

დაიბადა 02.01.1910, თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში მსროლელთა 805-ე პოლკში (ჩ). იბრძოდა ამიერკავკასის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 15.09.1992.

ბახანაშვილი მიხეილ დავითის-ძე

დაიბადა 15.09.1917 , თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში 53--54-ე სარკინიგზო ეშელონებში (ზემდეგი). მონაწილეობდა მოსკოვის დაცვაში. ისრაელში ამოვიდა 01.07.1976.

ბაჩაკაშვილი მიხეილ მორდესის-ძე

დაიბადა 17.08.1917 თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში მსროლელთა 54-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა სევასტოპოლში. ისრაელში ამოვიდა 28.03.1973.

ბენ-დავით მიხეილ დავითის-ძე
დაიბადა 20.04.1919 სოხუმში. მსახურობდა წითელ არმიაში მსროლელთა 270-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ბელორუსიის მე-3 ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 01.01.1972.

ბენ-ცვი ელიეზერი ცვის-ძე
დაიბადა 18.09.1922 თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში მსროლელთა 278-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ცენტრალურ ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 12.08.1974.

ბენიაშვილი მიხეილ ნეტოს-ძე

დაიბადა 26.08.1918 ფოთში. მსახურობდა წითელ არმიაში მსროლელთა 143-ე პოლკში (სერჟანტი). იბრძოდა ქერჩში. ისრაელში ამოვიდა 27.06.1972.

ბენიაშვილი რუბენ შალომოს-ძე

დაიბადა 01.04.1907 სენაკში. მსახურობდა წითელ არმიაში ნაღმმტყორცნთა 291-ე ბატალიონში (რიგითი). იბრძოდა ჩრდილო-კავკასიაში, ყირიმში. ისრაელში ამოვიდა 08.12.1974.

ბარდანაშვილი იუზა ბენიამინის-ძე

დაიბადა 20.05.1922 ბათუმში. მსახურობდა წითელ არმიაში მსროლელთა 51-ე ბრიგადაში. (ლეიტენანტი). იბრძოდა ჩრდილო-კავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 08.06.1995.

ბათაშვილი დავით ისაკის-ძე

დაიბადა 22.03.1922, კულაშში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 403-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ბელორუსიის პირველ ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 24.02.1980.

ბათაშვილი მეირ მორდხის-ძე

დაიბადა 07.04.1917, კულაშში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 705-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ბელორუსიის პირველ ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 24.02.1980.

აშდოდის სინაგოგა

ბალუაშვილი შალვა საიმის-ძე

დაიბადა 01.08.1915, ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში მსროლელთა 121-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა სევასტოპოლში. ისრაელში ამოვიდა 08.03.1972.

ბინიაშვილი არონ საიმის-ძე

დაიბადა 01.01.1921, ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 236-ე დივიზიის 503-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა უკრაინის მე-4 ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 10.01.1974.

ბინიაშვილი აბრამ არონის-ძე

დაიბადა 15.11.1921, ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმიაში, იბრძოდა ბაქოში კასპიის ზღვის ფლოტში. მიღებული აქვს ორდენები და მედალები, ისრაელში ამოვიდა მეუღლესთან თამარ პატარკაციშვილთან ერთად, რომელიც აგრეთვე ომის ვეტერანია.

ბინიაშვილი საიმ დანიელის-ძე

დაიბადა 12.05.1914, ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 62-ე საინჟინრო ბატალიონში (რიგითი). იბრძოდა უკრაინის მე-3 ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 04.07.1972.

ბინიაშვილი საიმ შიმონის-ძე

დაიბადა 15.10.1903, ქუთაისში, მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 62-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა მოზდოკში. ისრაელში ამოვიდა 09.10.1973.

ბებერაშვილი მიხეილ რუბენის-ძე

დაიბადა 01.09.1914, ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა მე-19 დივიზიის 220-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ჩრდილო-აღმოსავლეთის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 05.04.1971.

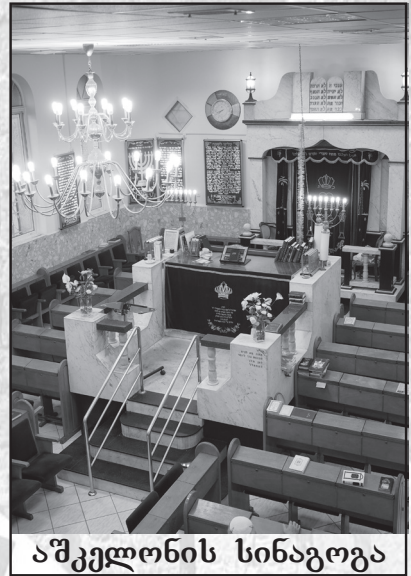
ბენიაშვილი სიმონ მიხეილის-ძე

დაიბადა 20.02.1926, თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში შავი ზღვის ფლოტში. (რიგითი). იბრძოდა სევასტოპოლში. ისრაელში ამოვიდა 11.08.1992.

ბიბილეიშვილი

იაკობ ჰილელის-ძე

დაიბადა 06.05.1909, ახალციხეში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 769-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა სევასტოპოლში. ისრაელში ამოვიდა 20.04.1978.

აშკელონის სინაგოგა

ბებერაშვილი იაკობ დავითის-ძე

დაიბადა 29.06.1906, ლაგოდეხში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა პოლკის ქვეგანაყოფში (უფროსი ლეიტენანტი). იბრძოდა უკრაინის მე-2 ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 10.01.1973.

ბოთერაშვილი დავით ფილხაზის-ძე

დაიბადა 01.06.1919, კულაშში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 180-ე საარტილერიო პოლკში (ლეიტენანტი). იბრძოდა როსტოვში, ნალჩიკში. ისრაელში ამოვიდა 11.05.1973.

ბოთერაშვილი მთე დავითის -ძე

დაიბადა 01.08.1916 კულაშში. მსახურობდა წითელ არმიაში. 46-ე თავდაცვით ბატალიონში (ზემდევი). იბრძოდა უკრაინის მე-4 ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 03.12.1978.

ბოთერაშვილი იაკობ ბენიამინის -ძე

დაიბადა 01.07.1920 კულაშში. მსახურობდა წითელ არმიაში. 169-ე საარტილერიო დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა სევასტოპოლში. ისრაელში ამოვიდა 06.10.1971.

ბოთერაშვილი მიხეილ გაბრიელის -ძე

დაიბადა 23.05.1926 კულაშში. მსახურობდა წითელ არმიაში. მსროლელთა 802-ე პოლკში (სერჟანტი). იბრძოდა ამიერკავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 04.03.1974.

ბოთერაშვილი რაფიელ არონის -ძე

დაიბადა 12.02.1919 კულაშში. მსახურობდა წითელ არმიაში მსროლელთა 230-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა ვოროშილოვგრადში. ისრაელში ამოვიდა 25.09.1972.

აშლოდის სინაგოგა ორ-იკსნაკ

ბოსაშვილი

სერგო ივანეს -ძე

დაიბადა 20.09.1922 სარატოვში. მსახურობდა წითელ არმიაში ნალმმტყორცნელთა მე-14 ბატალიონში (მაიორი). იბრძოდა ლენინგრადის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 23.10.1997.

ბებერაშვილი

ილია მოშეს -ძე

დაიბადა 28.03.1909 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში ნალმმტყორცნელთა 39ე ბატალიონში (ეფრეიტორი). იბრძოდა უკრაინის მე-2 ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 08.04.1973.

ბერეკაშვილი ხაიმ შაბათას -ძე

დაიბადა 28.01.1909 ვანში. მსახურობდა წითელ არმიაში მსროლელთა პოლკის ქვე განაყოფში (რიგითი). იბრძოდა ქერჩში. ისრაელში ამოვიდა 06.04.1972.

გორელაშვილი ბენიამინ იაკობის-ძე

დაიბადა 08.10.1906, თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა ქვეგანაყოფში (ზემდეგი). იბრძოდა სტალინგრადის ფრონტზე კავკასიაში. ისრაელში ამოვიდა 28.03.1972.

გაგულაშვილი მიხეილ მიხეილის-ძე

დაიბადა 08.10.1906, ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 815-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ამიერკავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 24.03.1992.

გორელაშვილი მიხეილ ეფრემის-ძე

დაიბადა 20.05.1920, თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 158-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა შორეული აღმოსავლეთის პირველ ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 15.06.1979.

გორელაშვილი შალომ ფილსახის-ძე

დაიბადა 06.04.1897, ახალციხეში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 69-ე დივიზიაში (რიგითი) იბრძოდა სტალინგრადის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 27.03.1972.

გუნდიაშვილი აბრამ შალომის-ძე

დაიბადა 14.04.1913 თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა მე-20 დივიზიაში. იბრძოდა ქერჩში, როსტოვში. ისრაელში ამოვიდა 03.11.1972.

გაგულაშვილი აბრამ დავითის-ძე

დაიბადა 1919 წ. ბანძაში. ცხოვრობდა თბილისში. სამედიცინო ინსტიტუტის დამთავრებისთანავე გაიწვიეს ჯარში. დაიღუპა ანაპის განთავისუფლებისათვის ბრძოლაში. მიღებული ქონდა მედლები და ორდენი.

დავარაშვილი ეფრაიმ იაკობის-ძე

დაიბადა 16.03.1919 გორში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა ქვეგანაყოფებში (რიგითი) იბრძოდა სმოლენსკში. ისრაელში ამოვიდა 27.07.1973.

დავარაშვილი ფერესი გაბრიელის-ძე

დაიბადა 10.01.1922, სურამში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 175-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა როსტოვში. ისრაელში ამოვიდა 16.07.1973.

დავარაშვილი შალომ გაბრიელის-ძე

დაიბადა 21.12.1924, სურამში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მე-6 სადაზვერვო ბატალიონში (რიგითი). იბრძოდა ამიერკავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 07.01.1975.

დავარაშვილი შალვა ხაიმის-ძე

დაიბადა 09.01.1915, ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 216-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა მოზდოკში, კავკასიაში. ისრაელში ამოვიდა 14.01.1973.

დავარაშვილი მიხეილ აბრამის-ძე

დაიბადა 05.05.1920, ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმიაში. ომის დაწყებისთანავე გაიწვიეს ჯარში, იბრძოდა უკრაინის ფრონტზე (უფროსი ლეიტენანტი). დაჯილდოებულია სამამულო ომის მე-2 ხარისხის ორდენით და მედლით.

დავარაშვილი მენახემ ისაკის-ძე

დაიბადა 12.05.1922, ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 403-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა სტალინგრადის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 14.06.1976.

დავარაშვილი მიხეილ იონას-ძე

დაიბადა 07.08.1918, ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 83-ე ბრიგადაში (ზემდეგი). იბრძოდა ქერჩში, ყირიმი. ისრაელში ამოვიდა 08.06.1973.

დავარაშვილი მორდეს ხაიმის-ძე

დაიბადა 13.08.1916, სოხუმში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა პოლკში (რიგითი). იბრძოდა სევასტოპოლში. ისრაელში ამოვიდა 22.07.1981.

დავარაშვილი ხაიმ ისაკი ს-ძე

დაიბადა 20.05.1922, ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მე-9 არმიის მსროლელთა მე-10 ბრიგადაში (რიგითი). იბრძოდა ჩრდილოეთ კავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 30.07.1975.

დავარაშვილი ხანანელ არონის-ძე

დაიბადა 16.03.1916, ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმიაში, ჩ 160-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ქერჩში. ისრაელში ამოვიდა 08.08.1973.

დავარაშვილი შალვა მიხეილის-ძე

დაიბადა 06.08.1920, ზესტაფონში. მსახურობდა საბჭოთა არმიის, 115-ე საარტილერიო დივიზიაში (უფროსი სერჟანტი). იბრძოდა ვიბორგსკში, ორიოლში. ისრაელში ამოვიდა 09.08.1972.

დავითაშვილი იაკობ შალვას-ძე

დაიბადა 24.12.1922, თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, ჩრდილოეთ კავკასიის ფრონტზე. დაჯილდოებულია 6 მედლით და ორდენით.

დავითაშვილი დანიელ მორდესის-ძე

დაიბადა 20.12.1907, ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა ქვეგაყოფილებაში (რიგითი). იბრძოდა ყირიმში, აღმოსავლეთ პრუსიაში. ისრაელში ამოვიდა 16.10.1972.

**დავითაშვილი
იოსებ ილიას-ძე**

დაიბადა 23.10.1923 თბილის-ში. მსახურობდა საბჭოთა არმიის მესანგრეთა მე-14 ბატალიონში. ჩრდილოეთ კავკასიის ფრონტზე (რიგითი). იბრძოდა ჩრდილოეთ კავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 07.11.1979.

**თელავის მღმე (მიშიკო)
მირილაშვილის სახელობის სინაგოგა**

დავითაშვილი ეფრემ არონის-ძე

დაიბადა 17.02.1903 ონში. მსახურობდა საბჭოთა არმიის მესანგრეთა მე-6 ბატალიონში (რიგითი). იბრძოდა ყირიმში. ისრაელში ამოვიდა 06.12.1973.

დავითაშვილი სიმონ ეფრემის-ძე

დაიბადა 01.08.1902 თბილისში, მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 975-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა , ქერჩში, ყირიმში. ისრაელში ამოვიდა 31.01.1972.

დავითაშვილი ეფრემ ილიას-ძე

დაიბადა 1917 წ. ბაქოში. 1941 წელს მოხალისედ წავიდა ჯარში. მსახურობდა მსროლელთა დივიზიაში (მაიორი). დემობილიზების შემდეგ 30 წელი იმსახურა წითელ არმიაში. დაჯილდოებულია ორდენებითა და მედლებით. ისრაელში ამოვიდა 1993წ.

დავითაშვილი დანიელ მორდუხის-ძე

დაიბადა 20.12.1907, ცხინვალში. მსახურობდა საბჭოთა არიაში, მსროლელთა ქვედანაყოფებში (რიგითი). იბრძოდა ყირიმში, აღმოსავლეთ პრუსიაში. ისრაელში ამოვიდა 16.10.1972.

დავითაშვილი მღმე ბინიამინის-ძე

დაიბადა 25.05.1922, ონში. მსახურობდა წითელ არმიაში მსროლელთა 116-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა ხარკოვში. ისრაელში ამოვიდა 28.10.1975.

დავითაშვილი საიმ მოშეს-ძე

დაიბადა 18.10.1921, ონში. მსახურობდა საბჭოთა არმიის 48-ე დივიზიის 26-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ამიერკავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 31.12.1991

დავითაშვილი მარტინი აბრამის-ძე

დაიბადა 16.02.1914, თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 1167-ე საარტილერიო პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ქერჩსა და ნოვოროსიისკში (დედანში ნოვოსიბირსკი წერია რაც ვფიქრობ შეცდომაა). ისრაელში ამოვიდა 29.03.1974.

დედიაშვილი ილია დავითის-ძე

დაიბადა 24.01.1924. ფოთში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 88-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ბრიანსკში. ისრაელში ამოვიდა 12.01.1976.

ენუქაშვილი თამარ მოშეს-ასული

დაიბადა 30.10.1921, ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 220-ე პოლკში. მონაწილეობდა ქერჩის ბრძოლებში (სამხედრო ექთანი). მიღებული აქვს ჯილდოები. ისრაელში ამოვიდა 1994წ.

ელიაშვილი გაბრიელ იოსების-ძე

დაიბადა 03.01.1916, ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში მსროლელთა 220-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა უკრაინის მე-4 ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 02.01.1974.

ელიგულაშვილი დავით იაკობის-ძე

დაიბადა 07.01.1922, ბაქოში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მე-5 საავიაციო არმიაში (ლეიტენანტი). იბრძოდა ჩრდილოეთ უკრაინაში. ისრაელში ამოვიდა 02.04.1990.

ელიგულაშვილი არკადი დავითის-ძე

დაიბადა 20.14.1913, ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 271-ე პოლკში. მონაწილეობდა მოსკოვის დაცვაში. იბრძოდა სტალინგრადის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 22.05.1972.

ელიგულაშვილი

ბენციონი ელიაუს-ძე

დაიბადა 02.11.1924,
ქუთაისში. მსახურობ-
და წითელ არმიაში
მსროლელთა 248-ე
პოლკში (რიგითი).
ისრაელში ამოვიდა
08.12.1971.

ლოდის სინაგოგა - თიფერეთ აპარონ

ელიგულაშვილი

ილია იოკობის-ძე

დაიბადა 14.11.1922,
ქუთაისში. მსახურობ-
და წითელ არმიაში, მსროლელთა 44-ე ბრიგადაში (ზემდე-
გი). იბრძოდა ვიტებსკში. ისრაელში ამოვიდა 19.10.1973.

ელიგულაშვილი ბენიამინ იოსების-ძე

დაიბადა 1917 წ., ქუთაისში. დაამთავრა სამხედრო სას-
წავლელბელი. 1941წ გაიწვიეს წითელ არმიაში (უფლროსი
ლეიტენანტი). მონაწილეობდა სტალინგრადის დაცვაში და
ფინეთის ფრონტზე. დაჯილდოებულია მედლებითა და ორ-
დენებით.

ელიგულაშვილი დათიკო შაბათას-ძე

დაიბადა 1910 წ. ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში
(რიგითი). ჩავარდა გერმანელთა ტყვეობაში. ომიდან დაბ-
რუნდა ინვალიდი. ისრაელში ამოვიდა 1974 წ.

ელიშაკოვი ბესარიონ მიხაელის-ძე

დაიბადა 28.10.1922, ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმი-
აში მსროლელთა მე-80 დივიზიის 230-ე პოლკში (რიგითი).
იბრძოდა უკრაინის მე-3 ფრონტზე ხარკოვში. ისრაელში
ამოვიდა 06.07.1976.

ელიშაყაშვილი დავით აბრამის-ძე

დაიბადა 10.04.1918, საჩხერეში. მსახურობდა წითელ არმი-
აში მსროლელთა 209-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა
ჩრდილოეთ კავკასიაში, პოლონეთში. ისრაელში ამოვიდა
01.07.1976.

ელუაშვილი სიმონ გაბრიელის-ძე

დაიბადა 03.12.1914, ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში დაჯავშნული მატარებლების სათადარიგო ნაწილში (რიგითი). იბრძოდა როსტოვში. ისრაელში ამოვიდა 16.01.1975.

ელიშაკოვი დავით ელიაუს-ძე

დაიბადა 10.02.1905, ცხინვალში. მსახურობდა 306-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა ბელორუსიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 06.12.1973.

ვატნიკი გივი ნაუმის-ძე

დაიბადა 21.01.1919 თბილისში, მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 392-ე დივიზიაში სამხედრო ექიმი (ლეიტენანტი). იბრძოდა ქერჩში. დაჯილდოებულია ორდენებით და მედლებით. ისრაელში ამოვიდა 02.03.1993.

ჟვიტიაშვილი იაკობ (იაშა) არონის-ძე

დაიბადა 05.05.1919 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 177-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა სმოლენსკსა და მინსკში. ისრაელში ამოვიდა 25.03.1990.

ჟვიტიაშვილი მოშე-საიმი მეირის-ძე

დაიბადა 26.08.1912 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა მე-4 დივიზიაში, კავშირგაბმულობის 39-ე ბატალიონში (ეფრეიტორი). იბრძოდა ბელორუსიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 28.12.1973.

ჟვიტიაშვილი ბესარიონ ისრაელის-ძე

დაიბადა 15.01.1909 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 910-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ვლადიმირსა და ვოლონსკში. ისრაელში ამოვიდა 11.11.1974.

ზონენაშვილი რივა იცხაკის-ასული

დაიბადა 23.07.1925 ქუთაისში. ომის დაწყებისთანავე გაიწვიეს ფრონტზე. იბრძოდა უკრაინის 1-ლ ფრონტზე სამედიცინო სამსახურში. მიღებული აქვს 2 ორდენი.

ზონენაშვილი

იაშა მორდუხის-ძე

დაიბადა 25.06.1921 კულაშში. მსახურობდა წითელ არმი-
აში, მსროლელთა 88-ე დი-
ვიზიაში (რიგითი). იბრძოდა
ქერჩში. ისრაელში ამოვიდა
20.05.1974.

კირიათ ათა ყიმანუელ დავითაშვილის
სახელობის სინაგოგა

ზონენაშვილი

დავით არონის-ძე

დაიბადა 25.07.1915 ქუთაის-
ში. მსახურობდა წითელ
არმიაში, საავაციო ნაწილში(რიგითი ჯარისა(ცი). იბრძოდა
სევასტოპოლში. ისრაელში ამოვიდა 23.12.1971.

თავდიდიშვილი რუბენ ილიას-ძე

დაიბადა 01.06.1920 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში,
მსროლელთა 210-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ცენტრალურ
ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 02.01.1974.

თავდიდიშვილი იაკობ შალომის-ძე

დაიბადა 19.05.1915 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში,
მსროლელთა მე-8 დივიზიაში(რიგითი). იბრძოდა დნეპროპ-
ეტროვსკში. ისრაელში ამოვიდა 08.10.1973.

თარონიშვილი ბესორ მორდუხის-ძე

დაიბადა 14.01.1916 სოხუმში. მსახურობდა წითელ არმიაში,
მსროლელთა 25-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა უკრაინის
მე-2 ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 16.04.1973.

თარონიშვილი იოსებ ისაკის-ძე

დაიბადა 22.01.1922 საგარეჯოში. მსახურობდა წითელ არმიაში,
მე-18 სადესანტო ბატალიონში(უფროსი სერჟანტი). იბრძოდა
კურსკაია დუგაში, პოლტავაში. ისრაელში ამოვიდა 06.11.1972.

თეთრუაშვილი ფილხაზ მინაელის-ძე

დაიბადა 05.01.1906 ახალციხეში. მსახურობდა წითელ არმი-
აში, მსროლელთა 778-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა როს-
ტოვსა და ტაგანროგში. ისრაელში ამოვიდა 29.04.1972.

იერუსალიმის სინაგოგა ქოლ იაქაყობ

**თეთროქალაშვილი
მორდეს რეუბენის-ძე**

დაიბადა 01.09.1905 ვან-ში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 837-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა სმოლენსკში. ისრაელში ამოვიდა 09.11.1972.

**თავდიდიშვილი
აბრამ რეფაელის-ძე**

დაიბადა 1920 წ. ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 618-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა სევასტოპოლში. ისრაელში ამოვიდა 1973წ.

თავდიდიშვილი იაშა დანიელის-ძე

დაიბადა 1919 წ. ქუთაისში. საქართველოს დამსახურებული მწვრთნელი. რესპუბლიკური კატეგორიის მსაჯი. 1939 წლიდან მსახურობდა წითელ არმიაში. იბრძოდა თეთრ ფინელებთან და ლენინგრადის დაცვაში. 213-ე პოლკის მეავტომატეთა ოცეულის მეთაური. 1944 წ. მძიმე ჭრილობების გამო დემობილიზებული იქნა.

თეთრუაშვილი აბრამ იოშუაყის-ძე

დაიბადა 27.08.1915 საჩხერეში. მსახურობდა საბჭოთა არიაში, მსროლელთა 24-ე დივიზიაში(რიგითი). იბრძოდა უკრაინის მე-4 ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 25.10.1972.

თოფჩიაშვილი იოსებ იეჟდას-ძე

დაიბადა 04.08.1912 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 220-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა ზაპოროჟიეში. ისრაელში ამოვიდა 07.03.1973.

თეთრუაშვილი ალექსი შალიკოს-ძე

დაიბადა 21.01.1921 , თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 350-ე დივიზიაში(რიგითი). იბრძოდა როსტოვში, კიევსა და ჟიტომირში. ისრაელში ამოვიდა 02.08.1974.

ტორიკაშვილი ალექსანდრე მოშეს-ძე

დაიბადა 17.02.1922, საჩხერეში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 1056-ე პოლკში (სერჟანტი). იბრძოდა ხარკოვში და ამიერბაიკალის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 10.11.1976.

ტორიკაშვილი გაბრიელ აბრამის-ძე

დაიბადა 11.01.1911, საჩხერეში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 876-ე პოლკში(რიგითი). იბრძოდა ყუბანში. ისრაელში ამოვიდა 12.01.1975.

იხოშვილი იაკობ ილიას-ძე

დაიბადა 1922 წ., თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში. იბრძოდა სომხეთის საზღვართან, კავშირგაბმულობის 531 -ე ბატალიონში (მეკავშირე) დაჯილდოებულია 4 მედლით და ორდენებით.

იაკობაშვილი მორდეს საიმის-ძე

დაიბადა 1913 წ. ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 414-ე საველე პოლკში(რიგითი). იბრძოდა რუსეთიდან რუმინეთამდე. ისრაელში ამოვიდა 01.07.1976.

იაკობაშვილი სიმონ დავითის-ძე

დაიბადა 15.10.1913 . მსახურობდა წითელ არმიაში, 25-ე სატანკო კორპუსში (ზემდეგი). იბრძოდა ტირასპოლში, კურსკსა და ლვოვში. ისრაელში ამოვიდა 06.11.1973.

იაკობაშვილი მოშე მარკის-ძე

დაიბადა 28.01.1920, თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 155-ე ბრიგადაში (ლეიტენანტი). იბრძოდა ბელორუსიის მე-2 ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 01.07.1975.

იაკობაშვილი დანიელ მისაელის-ძე

დაიბადა 23.06.1917 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 268-ე საარტილერიო დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა ოდესაში, ტუაფსეს ოპერაციაში. ისრაელში ამოვიდა 11.05.1973.

იაკობაშვილი მიხეილ მოშეს-ძე

დაიბადა 20.05.1913 პარიზში. მსახურობდა წითელ არმიაში, სატანკო ნაწილში (ზემდეგი). იბრძოდა სტალინგრადის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 12.11.1975.

**ბეერ-შევა რაბინ მოშე სახიაშვილის
სახელობის სინაგოგა**

წითელ არმიაში, მსროლელთა 516-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ჩრდილოეთ კავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 28.09.1993

იანაშვილი იოსებ ელიაშუს-ძე

დაიბადა 22.04.1918, კულაში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 97-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა უკრაინის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 19.02.1969.

იაკობაშვილი ილუშა მანუახის-ძე

დაიბადა 1921წ. ქუთაისში. სამედიცინო ინსტიტუტის ბოლო კურსიდან წაიყვანეს ფრონტზე. იბრძოდა ბალტიისპირეთში. დაჯილდოებულია მედლებითა და ორდენებით. ომიდან დაბრუნების შემდეგ მუშაობდა უმაღლესი რანგის ექიმად. გარდაიცვალა ისრაელში 1993წ.

იზრაელაშვილი დავით ისრაელის-ძე

დაიბადა 15.05.1909, ფოთში. მსახურობდა წითელ არმიაში მსროლელთა 818-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ყირიმსა და კრასნოდარში. ისრაელში ამოვიდა 10.03.1972.

ისრაელაშვილი მიხეილ ისაკის-ძე

დაიბადა 25.09.1913, რუსეთში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 406-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა უკრაინაში. ისრაელში ამოვიდა 12.05.1976.

იაკობაშვილი

ისაკ მიხეილის-ძე

დაიბადა 01.05.1912 კულაში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 151-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ყირიმის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 19.02.1969.

იაკობაშვილი

სამსონ ბენიამინის-ძე

დაიბადა 17.02.1924 ქუთაისში. მსახურობდა

იოსებაშვილი ბორის შალომის-ძე

დაიბადა 13.07.1920, ფოთში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 703-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ლიტვაში. იყო გერმანელთა ტყვეობაში. ისრაელში ამოვიდა 02.07.1972.

იოსებაშვილი იაკობ იოსების-ძე

დაიბადა 15.01.1913,ახალციხეში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 121-ე დივიზიაში(კაპიტანი). იბრძოდა ჩრდილოეთ კავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 11.02.1974.

იოსებაშვილი დავით ისაკის-ძე

დაიბადა 01.07.1923, საჩხერეში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 196-ე დივიზიის მე-5 სადესანტო ბრიგადაში. იბრძოდა ამიერკავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 25.05.1980.

იოსებაშვილი მიხეილ სოლომონის-ძე

დაიბადა 15.03.1916,ფოთში. მსახურობდა წითელ არმიაში,142-ე სატანკო ბრიგადაში (სერჟანტი). მონაწილეობდა მოსკოვის დაცვაში. იბრძოდა კიევში. ისრაელში ამოვიდა 15.02.1974.

ისრაელაშვილი შალიკო ელიაშუს-ძე

დაიბადა 24.03.1924,თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 104-ე პოლკში (რიგითი). მონაწილეობდა ტუაფსეს ოპერაციაში. ისრაელში ამოვიდა 26.09.1973.

ისრაელაშვილი მირიან (შაული) ხაიმის-ძე

დაიბადა 11.06.1920, ფოთში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 23-ე დივიზიის მე-13 კორპუსში (რიგითი). იბრძოდა კაუნასში. ისრაელში ამოვიდა 22.08.1972.

ისრაელაშვილი დანიელ ხაიმის-ძე

დაიბადა 01.06.1923,ფოთში. მსახურობდა წითელ არმიაში,მსროლელთა 81-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ყირიმში, ქერჩში. ისრაელში ამოვიდა 04.03.1969.

კეზერაშვილი მიხეილ აბრამის-ძე

დაიბადა 1921წ. ცხინვალში. ომში გაიწვიეს 1942 წ. იბრძოდა უკრაინის 1 ფრონტზე. დაჯილდოებულია 10 ორდენით და მედლით.

კოკუაშვილი სიმონ სიმონის-ძე

დაიბადა 19.11.1910, თბილისში. მსახურობდა წითელ არმი-
აში, საარტილერიო ნაწილში (რიგითი). იბრძოდა იბრძო-
და ჩრდილოეთ კავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა
17.07.1992

კაკიაშვილი დავით შალომის-ძე

დაიბადა 17.11.1917, ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმი-
აში, მესანგრეთა მე-9 პოლკში. (ექიმი ლეიტენანტი). იბრ-
ძოდა უკრაინის პირველ ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა
20.01.1991.

კუკაილოვი ისაკ შალომის-ძე

დაიბადა 07.04.1908, თბილისში. მსახურობდა წითელ არმი-
აში, მომსახურება-მომარაგების 105-ე პოლკში (ზემდეგი).
იბრძოდა უკრაინის პირველ ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა
07.07.1992.

კაჟილოტი დავით ილიას-ძე

დაიბადა 27.06.1917, თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში,
მექანიზებულ ბრიგადაში. მონაწილეობდა
მრავალ ბრძოლაში. ომის დამთავრებისას
მიიღო პოლკოვნიკის ჩინი. დაჯილდოებუ-
ლია მრავალი მედლითა და ორდენებით.
მიღებული აქვს მრავალი საპატიო წოდება,
მათ შორის: საბჭოთა კავშირის დამსახურე-
ბული ინჟინერი; ომისა და შრომის ვეტერა-
ნი; ტექნიკურ მეცნიერებათა კანდიდატი. ის-
რაელში ამოვიდა 1992 წ.

კაკიაშვილი შალვა აბრამის-ძე

დაიბადა 30.01.1922, საჩხერეში. მსახურობდა წითელ არმიაში,
მსროლელთა მე-9 დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა ჩრდილო-
ეთ კავკასიაში. ისრაელში ამოვიდა 1972 წ.

კაცობაშვილი შალომ იუუდას-ძე

დაიბადა 06.01.1916, ახალციხეში. მსახურობდა წითელ
არმიაში, მსროლელთა 326-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა
უკრაინის მე-2 ფრონტზე, ავსტრიაში. ისრაელში ამოვიდა
25.04.1974.

კაკიტელა შვილი

მიხეილ შალომის-ძე

დაიბადა 26.05.1920, ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 392-ე დივიზიაში. იბრძოდა ამიერკავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 1973 წ.

კრიხელი ილია

არონის-ძე

დაიბადა 14.01.1901. ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 51-ე არმიის დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა ქერჩში. ისრაელში ამოვიდა 22.01.1973.

ბეერ-შევას სინაგოგა

კრიხელი შამუელ

ბეცაღელის-ძე

დაიბადა 15.12.1914. ქარელში. მსახურობდა წითელ არმიაში, ჩაპაევის სახელობის მსროლელთა 25-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა უკრაინის მე-2 ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 29.05.1974.

კრიხელი სიმონ იეუდას-ძე

დაიბადა 24.09.1924. ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მე-5 მექანიზებულ კორპუსში (რიგითი). იბრძოდა ბელორუსიის პირველ ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 23.10.1973.

კრიხელი დავით მორდუხის-ძე

დაიბადა 01.09.1908 თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 640-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა უკრაინაში, ვენაში, ავსტრიაში. ისრაელში ამოვიდა 01.01.1973.

კრიხელი შალვა დავითის-ძე

დაიბადა 05.05.1924 ფოთში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მესანგრეთა მე-6 ბატალიონში (რიგითი). იბრძოდა ამიერკავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 13.01.1974.

კრიხელი მოშე ავნერის-ძე

დაიბადა 13.01.1913 ფოთში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 2305-ე ნაწილში (რიგითი). იბრძოდა სმოლენსკში. ისრაელში ამოვიდა 15.10.1973.

კიკოზაშვილი აბრამ შაბათას-ძე

დაიბადა 20.12.1912, საჩხერეში. მსახურობდა წითელ არმიაში, ქვეით ჯარში (რიგითი). იბრძოდა სევასტოპოლში. ისრაელში ამოვიდა 03.04.1972.

კოჭიაშვილი ირმიაუ მოშეს-ძე

დაიბადა 18.04.1923, სურამში. გაწვეული იყო სამამულო ომში. მსახურობდა მსროლელთა 509-ე დივიზიაში. იბრძოდა ამიერკავკასიაში. უკრაინაში. დაჯილდოებულია 7 მედლით.

კოჭიაშვილი ლოვა აბრამის-ძე

დაიბადა 01.11.1912 ფოთში. მსახურობდა წითელ არმიაში, პირველ სპეციალურ ბატალიონში (რიგითი). იბრძოდა ჩრდილოეთ კავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 09.01.1972.

კოჭიაშვილი სიმონ მოშეს-ძე

დაიბადა 10.05.1919, სურამში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 160-ე დივიზიის 224-ე პოლკში (რიგითი). ისრაელში ამოვიდა 14.05.1973.

კიკაშვილი მიხეილ დავითის-ძე

დაიბადა 01.06.1904, ონში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 1283-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ბრიანსკში. ისრაელში ამოვიდა 18.01.1972.

კოჭიაშვილი მაშიახ მორდების-ძე

დაიბადა 24.03.1925, მსახურობდა წითელ არმიაში. იბრძოდა ბელორუსიის ფრონტზე. დაჯილდოებულია 4 მედლით. ცხოვრობს მეთანიში.

ყაზაროვი დავით აბრამის-ძე

დაიბადა 14.04.1925 ქარელში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა ქვეკანაყოფებში (რიგითი). იბრძოდა უკრაინის პირველ ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 27.02.1976.

ლევიაშვილი სიმონ იაკობის-ძე

დაიბადა 05.01.1912. კულაშში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 193-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ნაღჩიკში, ყირიმში. ისრაელში ამოვიდა 03.10.1971.

ლელუჩაშვილი ფილხაზ იოსების-ძე

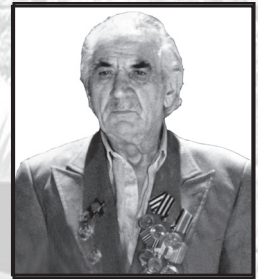
დაიბადა 27.02.1905, საჩხერეში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 652-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ფეოლოსიაში, ქერჩში. ისრაელში ამოვიდა 19.04.1973.

ლევიაშვილი რომან მოშეს-ძე

დაიბადა 25.05.1922 ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 21-ე დივიზიის 814-ე პოლკში (კაპიტანი). იბრძოდა უკრაინის მეორე ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 02.08.1994.

მამისთვალოვი სერგო მიხეილის-ძე

დაიბადა 25.02.1920. გორში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 8078-ე საარტილერიო პოლკში (რიგითი). დაჯილდოებულია დიდების და წითელი ვარსკვლავის ორდენებით. იბრძოდა რუსეთიდან- უნგრეთამდე. ისრაელში ამოვიდა 13.08.1975.

მამისთვალოვი საიმ იოსების-ძე

დაიბადა 16.11.1922, ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 1161-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ამიერკავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 15.12.1992.

მამისთვალოვი შალვა გაბრიელის-ძე

დაიბადა 15.05.1895, გორში. მსახურობდა წითელ არმიაში, საარტილერიო ნაწილში (უფროსი სერჟანტი). იბრძოდა კრამატორსკში. ისრაელში ამოვიდა 28.12.1971.

მამისთვალოვი დავით იოსების-ძე

დაიბადა 07.09.1914. ქარელში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 966-ე საარტილერიო პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ყირიმში და უკრაინის მე-2 ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 07.04.1978.

Щит Давида **David's Shield Inc.**
Щит Давида
Shield of David www.davidshield.net
 16 November 14, 2002 **გვერდი უცხო** Газета общины евреев во Грузии

ГРУЗИНСКИЕ ЕВРЕИ НА ФРОНТАХ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ.
 Из книги Марка Штрайнберг "Торки и война 1941-1945"

Перед вами первая книга, в которой описаны подвиги советских, а именно грузинских евреев. Автор приводит биографию работы, мужские достижения на войне и в мирное время, описывает отношения и взаимоотношения с другими людьми и в мирное время. Делается не только анализ биографии, но и делаются выводы. Книга доступна для чтения, имеет исторический и познавательный характер.

Левонтий Рабинович, писатель.
 Я прочел книгу Марка Штрайнберга с необычайным интересом и восхищением. Она рассказывает о героическом подвиге грузинских евреев в Великой Отечественной войне. Автор описывает, как еврейские солдаты, офицеры, врачи и инженеры внесли свой вклад в победу над фашизмом.

Л. Рабинович

То это рассказ о семье, описанной автором в книге. Автор описывает историю своей семьи, историю своих предков, историю своих родителей и своих братьев. Автор описывает, как его семья пережила войну и как она восстановилась после войны. Автор описывает, как его семья участвовала в войне и как она была награждена за свои подвиги.

ЕВРЕИ В ВОЙНАХ ТЫСЯЧЕЛЕТЬИ
 Книга описывает историю еврейского народа в течение тысячелетий. Автор рассказывает о жизни евреев в разные периоды их истории, о их культуре, религии и традициях. Книга является важным источником информации о еврейской истории и культуре.

И. В. Штрайнберг
 Книга описывает историю еврейского народа в течение тысячелетий. Автор рассказывает о жизни евреев в разные периоды их истории, о их культуре, религии и традициях. Книга является важным источником информации о еврейской истории и культуре.

И. В. Штрайнберг
 Книга описывает историю еврейского народа в течение тысячелетий. Автор рассказывает о жизни евреев в разные периоды их истории, о их культуре, религии и традициях. Книга является важным источником информации о еврейской истории и культуре.

И. В. Штрайнберг
 Книга описывает историю еврейского народа в течение тысячелетий. Автор рассказывает о жизни евреев в разные периоды их истории, о их культуре, религии и традициях. Книга является важным источником информации о еврейской истории и культуре.

И. В. Штрайнберг
 Книга описывает историю еврейского народа в течение тысячелетий. Автор рассказывает о жизни евреев в разные периоды их истории, о их культуре, религии и традициях. Книга является важным источником информации о еврейской истории и культуре.

И. В. Штрайнберг
 Книга описывает историю еврейского народа в течение тысячелетий. Автор рассказывает о жизни евреев в разные периоды их истории, о их культуре, религии и традициях. Книга является важным источником информации о еврейской истории и культуре.

И. В. Штрайнберг
 Книга описывает историю еврейского народа в течение тысячелетий. Автор рассказывает о жизни евреев в разные периоды их истории, о их культуре, религии и традициях. Книга является важным источником информации о еврейской истории и культуре.

И. В. Штрайнберг
 Книга описывает историю еврейского народа в течение тысячелетий. Автор рассказывает о жизни евреев в разные периоды их истории, о их культуре, религии и традициях. Книга является важным источником информации о еврейской истории и культуре.

И. В. Штрайнберг
 Книга описывает историю еврейского народа в течение тысячелетий. Автор рассказывает о жизни евреев в разные периоды их истории, о их культуре, религии и традициях. Книга является важным источником информации о еврейской истории и культуре.

И. В. Штрайнберг
 Книга описывает историю еврейского народа в течение тысячелетий. Автор рассказывает о жизни евреев в разные периоды их истории, о их культуре, религии и традициях. Книга является важным источником информации о еврейской истории и культуре.

И. В. Штрайнберг
 Книга описывает историю еврейского народа в течение тысячелетий. Автор рассказывает о жизни евреев в разные периоды их истории, о их культуре, религии и традициях. Книга является важным источником информации о еврейской истории и культуре.

И. В. Штрайнберг
 Книга описывает историю еврейского народа в течение тысячелетий. Автор рассказывает о жизни евреев в разные периоды их истории, о их культуре, религии и традициях. Книга является важным источником информации о еврейской истории и культуре.

И. В. Штрайнберг
 Книга описывает историю еврейского народа в течение тысячелетий. Автор рассказывает о жизни евреев в разные периоды их истории, о их культуре, религии и традициях. Книга является важным источником информации о еврейской истории и культуре.

მეგრულიშვილი ისაი მოშეს-ძე
 დაიბადა 02.02.1910. ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 137-ე დივიზიაში (რიგითი)/ იბრძოდა ოროლოში. ისრაელში ამოვიდა 14.03.1973.

მამისთავალო დავით მოშეს ძე
 დაიბადა 21.07.1911. ულიანოვსკ-ში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 686-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ხარკოვში და უკრაინაში. ისრაელში ამოვიდა 10.03.1975.

მეგრულიშვილი შალვა ელიაუხ-ძე
 დაიბადა 28.04.1925. ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 47-ე სარემონტო ბატალიონში (სერჟანტი). იბრძოდა კურსკაია დუგაში. ისრაელში ამოვიდა 24.02.1972.

საქართველოს ებრაელთა თემის გაზეით აპერიაში რედაქტორი ისაკ კრისელი

იბრძოდა კურსკაია დუგაში. ისრაელში ამოვიდა 24.02.1972.

მეგრულიშვილი აბრამ ისახარის-ძე
 დაიბადა 01.12.1917. ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 321-ე საარტილერიო პოლკში (რიგითი). იბრძოდა იუგოსლავიაში. ისრაელში ამოვიდა 03.01.1974.

მეგრულიშვილი იოსებ იაკობის-ძე.
 დაიბადა 28.03.1923, ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ნოვოსიბირსკში. ისრაელში ამოვიდა 13.06.1973.

მეგრულიშვილი ბენციონ ისრაელის-ძე
 დაიბადა 22.03.1917, ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა მე-2 დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა უკრაინის მე-3 ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 31.08.1990.

ВНИМАНИЕ! Уважаемые читатели!
 Редакция нашей газеты продолжает вести историю рубрики "Грузинские евреи в Великой Отечественной войне". Просим Вас предоставлять сведения о родственниках и земляках о героическом прошлом наших отцов и дедов для публикации на наших страницах.
 Наш телефон: (644) 251-2784. Факс: (718) 784-1693 E-mail: shieldofdv@yandex.ru

მეგრელიშვილი

მიხეილ იოსების-ძე

დაიბადა 01.06.1924, ბორჯომში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 25-ე სატანკო კორპუსში (სერჟანტი). იბრძოდა ბრესტში, კიევში, ვარშავაში. ისრაელში ამოვიდა 08.12.1979.

**ხოლონი აერაჰამ
ხოლესის სახელობის სინაგოგა**

მოშიაშვილი

ისაკ მოშეს-ძე

დაიბადა 05.11.1922, ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, ქართულ დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა ვოროშილოვგრადში. ისრაელში ამოვიდა 12.07.1972.

მოშიაშვილი პეტრე იოსების-ძე

დაიბადა 28.03.1924. თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 255-ე ქვეითი ჯარის სადესანტო ბრიგადაში (სერჟანტი). იბრძოდა ამიერკავკასიის ფრონტზე და ყირიმში.

მოშიაშვილი დანიელ მოშეს-ძე

დაიბადა 14.09.1923. ბაქოში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 257-ე სატანკო პოლკში (სერჟანტი). იბრძოდა ჩრდილოეთ კავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 05.04.1993.

მოშიაშვილი იოსებ ისაკის-ძე

დაიბადა 05.09.1919. ქარელში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა მე-20 დივიზიაში (სერჟანტი). იბრძოდა უკრაინაში, ლვოვში. ისრაელში ამოვიდა 10.01.1974.

მოშიაშვილი მიხეილ შალომის-ძე

დაიბადა 15.01.1912. ვანში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 193-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ამიერკავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 29.05.1972.

მოშიაშვილი ფილხაზ ისრაელის-ძე

დაიბადა 05.05.1924 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 99-ე დივიზიაში (უმცროსი ლეიტენანტი). იბრძოდა როსტოვში, სმოლენსკში, ლიტვაში. ისრაელში ამოვიდა 28.01.1973.

მოშიაშვილი

აშდოდის სინაგოგა ორ ჰახაიმ

სოლომონ ზებულონის ძე
დაიბადა 07.10.1911. სოხ-
უმში. მსახურობდა
წითელ არმიაში, მს-
როლელთა 330-ე დი-
ვიზიაში (რიგითი). იბრ-
ძოდა სევასტოპოლში,
ქერჩში. ისრაელში
ამოვიდა 26.01.1975.

მოშიაშვილი იაკობ მოშეს-ძე

დაიბადა 15.02.1920. ქარელში. მსახურობდა წითელ არმიაში,
მსროლელთა 224-ე დივიზიაში (ლეიტენანტი). იბრძოდა ყირ-
იმში, ქერჩში. ისრაელში ამოვიდა 08.03.1974.

მოშიაშვილი შაბათა მოშეს-ძე

დაიბადა 01.08.1916. კულაშში. მსახურობდა წითელ არმიაში<
მსროლელთა მე-100 პოლკში (რიგითი ჯარისკაცი). იბრძოდა
მოზდოკში. ისრაელში ამოვიდა 23.12.1971.

მოშიაშვილი შალვა იაკობის-ძე

დაიბადა 10.12.1921., ქარელში. მსახურობდა წითელ არმიაში,
მსროლელთა 856-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა კავკასიაში,
ვარშავასა და კენიგსბერგში. ისრაელში ამოვიდა 08.12.1976.

მოშიაშვილი ბენ-ციონ მენაშეს-ძე

დაიბადა 08.02.1921., სამტრედიაში. მსახურობდა წითელ არმი-
აში, მსროლელთა 62-ე ბრიგადაში (რიგითი) იბრძოდა ამიერ-
კავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 02.08.1977.

მორდენაი ელყაზარ მოშეს-ძე

დაიბადა 24.09.1922., ახალციხეში. მსახურობდა წითელ არმი-
აში, მსროლელთა 509-ე პოლკში (სერჟანტი). იბრძოდა ამიერ-
კავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 30.03.1993.

მირილაშვილი ხაიმ დავითის-ძე.

დაიბადა 29.04.1917., ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში,
მსროლელთა 68-ე დივიზიაში (რიგითი) იბრძოდა სტალინგრა-
დის ფრონტზე და სმოლენსკში. ისრაელში ამოვიდა 22.10.1971.

მირილაშვილი მენაშე ისრაელის-ძე.

დაიბადა 03.04.1910., სამტრედიაში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა ნაწილში (რიგითი) იბრძოდა როსტოვში. ისრაელში ამოვიდა 28.01.1972.

მირილაშვილი შაბათაი მიხეილის-ძე.

დაიბადა 17.01.1913., კულაშში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 251-ე პოლკში (რიგითი) იბრძოდა ფეოდოსიაში. ისრაელში ამოვიდა 28.04.1972.

მირილაშვილი მოშე იოსების-ძე.

დაიბადა 10.01.1921., კულაშში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 137-ე დივიზიის 624-ე პოლკში (რიგითი) იბრძოდა სამხრეთ-დასავლეთის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 13.04.1972.

მირილაშვილი ბენია შალომის-ძე.

დაიბადა 29.01.1910., კულაშში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 251-ე ბრიგადაში (რიგითი) იბრძოდა ჩრდილოეთ კავკასიაში. ისრაელში ამოვიდა 23.07.1972.

მირილაშვილი დავით მორდესის-ძე.

დაიბადა 13.12.1923., კულაშში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 83-ე დივიზიაში (რიგითი) იბრძოდა ველიკიელუკიში, ვიტებსკში. ისრაელში ამოვიდა 19.01.1976.

მირილაშვილი მეირ აბრამის-ძე.

დაიბადა 04.12.1912., კულაშში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 371-ე პოლკში (რიგითი) იბრძოდა როსტოვში. ისრაელში ამოვიდა 22.10.1971.

მიხელაშვილი აბრამ მაშიახის-ძე

დაიბადა 01.12.1923. 1942წ. გაიწვიეს ომში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 392-ე დივიზიის 802-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ამიერკავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 1971წ.

მიხელაშვილი მორდეს შაბათის-ძე

დაიბადა 01.04.1908, კულაში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 67-ე დივიზიაში (რიგითი). მონაწილეობდა მოსკოვის დაცვაში, იბრძოდა სმოლენსკში. ისრაელში ამოვიდა 18.04. 1972.

მიხელაშვილი იოსებ მოშეს-ძე

დაიბადა 14.04.1919. გაწვეული იყო სამამულო ომში. იბრძოდა უკრაინის ფრონტზე. დაჯილდოებულია 2 ორდენით.

მიხელაშვილი მიხეილ იოსების-ძე

დაიბადა 20.07.1913. სოხუმში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 480-ე და 367-ე პოლკებში (რიგითი). იბრძოდა კურსკსა და ხარკოვში. ისრაელში ამოვიდა 08.11.1971.

მიხელაშვილი მიხეილ მიხეილის-ძე

დაიბადა 02.03.1918 სოხუმში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 223-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა ქერჩის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 17.09.1973.

მიხელაშვილი იაკობ იოხანანის-ძე

მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 583-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა მოზდოკში. ისრაელში ამოვიდა 13.12.1971.

მიხელაშვილი არონ შაბათას-ძე

დაიბადა 20.09. 11, სოხუმში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 1041-ე პოლკში (ლეიტენანტი). იბრძოდა როსტოვში. ისრაელში ამოვიდა 10. 12.1971.

მიხელაშვილი რაფიელ მოშეს-ძე

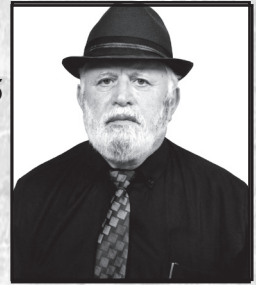
დაიბადა 17.02.1923. ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 414-ე დივიზიაში (რიგითი)/ იბრძოდა უკრაინაში. ისრაელში ამოვიდა 08.10.1979.

მიხელაშვილი მოშე დავითის-ძე

დაიბადა 02.02.1915, საჯავახოში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 162-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ყირიმში, ქერჩში. ისრაელში ამოვიდა 01.07.1976.

მიხელაშვილი შოთია დავითის-ძე

დაიბადა 27.08.1922 კულაშში. მსახურობდა წითელ არმიაში. დაჯილდოებულია 5 მედლით. ისრაელში ამოვიდა.

მიხელაშვილი აბრამ იოსების-ძე

დაიბადა 11.03.1918, საჯავახოში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 468-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა „კურსკაია დუგაზე“. ისრაელში ამოვიდა 13.08.1976.

მაწონაშვილი სამსონი არონის-ძე.

დაიბადა 05.05.1920., ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 71-ე დივიზიაში (რიგითი) იბრძოდა უკრაინაში. ისრაელში ამოვიდა 04.02.1974.

მაწკეპელიშვილი არონ მოშეს-ძე.

დაიბადა 29.03.1917., ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 537-ე პოლკში (რიგითი) იბრძოდა ნიკოლაევსკში. სევასტოპოლში. ისრაელში ამოვიდა 13.01.1974.

მარდახიაშვილი იაკობ დავითის-ძე.

დაიბადა 12.09.1915., ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა მე4 პოლკში (უფროსი ლეიტენანტი). იბრძოდა უკრაინის მე-3 ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 22.10.1976.

მუსიევი მიხეილ მორდუხის-ძე

დაიბადა 20.11.1912 თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, საარტილერიო პოლკში. იბრძოდა რუსეთიდან ბერლინამდე. დაჯილდოებულია 18 მედლით.

მიხელაშვილი მიხეილ მიხეილის-ძე

დაიბადა 02.03.1918, სოხუმში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 223-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა ქერჩში. ისრაელში ამოვიდა 17.09.1973.

**ხოლონი ხაიმ ავრაჰამის
სახელობის სინაგოგა**

მანაშეროვი

ზებო მიხეელის-ძე

დაიბადა 03.05.1921, ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმიაში, საინჟინრო ბატალიონში (რიგითი). იბრძოდა ორჯონიკიძეში. ისრაელში ამოვიდა 29.09.1992.

მანაშეროვი

აბრამ ზახარის-ძე

დაიბადა 15.04.1917, სოხუმში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 7462-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ლენინგრადისა და ვოლხოვსკის ფრონტებზე. ისრაელში ამოვიდა 20.06.1973.

მანაშეროვი იოსებ აბრამის-ძე

დაიბადა 18.05.1918, ქარელში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 174-ე პოლკსა და მსროლელთა მე-20 დივიზიაში. (რიგითი). მონაწილეობდა ტუაფსეს ოპერაციაში. ისრაელში ამოვიდა 06.03.1980.

მანაშეროვი აბრამ მიხეილის-ძე

დაიბადა 15.06.1909, სოხუმში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 318-ე დივიზიაში (სერჟანტი) იბრძოდა კავკასიაში, ყირიმსა და იტალიაში. ისრაელში ამოვიდა 23.03.1975.

მანაშეროვი მიხეილ მენაშეს-ძე

დაიბადა 13.03.1926, სოხუმში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 25-ე დივიზიაში (ზემდეგი) იბრძოდა ბერლინეში, უკრაინაში. ისრაელში ამოვიდა 08.12.1974.

მანაშეროვი ილია ნისანის-ძე

დაიბადა 15.10.1923, სოხუმში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 1157-ე პოლკში (რიგითი) იბრძოდა კრასნოდარში. ისრაელში ამოვიდა 12.04.1994.

მანაშეროვი მიხეილ რივეის-ძე

დაიბადა 20.05.1914, თელავში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მე-3 პოლკში (ლეიტენანტი) იბრძოდა ბელორუსიის მე-3 ფრონტზე, უკრაინაში. ისრაელში ამოვიდა 15.03.1976.

მანაშეროვი საიმ მიხეილის-ძე

დაიბადა 18.03.1918, სოხუმში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 825-ე პოლკში (რიგითი) იბრძოდა უკრაინასა და მედიტოპოლში. ისრაელში ამოვიდა 27.08.1973.

მანაშეროვი ბარუხ ემილის-ძე

დაიბადა 16.03.1910, კუბა, აზერბაიჯანი. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 1453-ე პოლკში (რიგითი) იბრძოდა ლენინგრადის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 17.08.1975.

მამისთვალოვი დავით იოსების-ძე

დაიბადა 07.09.1914, ქარელში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 966-ე საარტილერიო პოლკში (რიგითი) იბრძოდა ყირიმში, უკრაინის მე-2 ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 07.04.1978.

მამისთვალოვი აბრამ იოსების-ძე

დაიბადა 1915წ., ქუთაისში. სამხედრო სამსახურში გაიწვიეს 1940 წ. იბრძოდა ბელორუსიაში. მიღებული ჭრილობების გამო 1942 წ. დემობილიზებული იქნა.

მამისთვალოვი დავით მოშეს-ძე

დაიბადა 21.07.1911, ულიანოვკაში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 686-ე პოლკში (რიგითი) იბრძოდა ხარკოვში, უკრაინაში. ისრაელში ამოვიდა 10.03.1975.

ნამგალაშვილი ლევან ნაფთაღის-ძე

დაიბადა 07.05.1923 თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 396-ე პოლკში (უფროსი სერჟანტი). იბრძოდა ლენინგრადისა და ბერლინის ფრონტებზე. ისრაელში ამოვიდა 19.06.1991.

ნამთალაშვილი მისეილ იაკობის-ძე

დაიბადა 28.12.1912. სურამში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 307-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა კავკასიაში, კრასნოდარში. ისრაელში ამოვიდა 22.06.1973.

ნამთალაშვილი ეფრაიმ იაკობის-ძე

დაიბადა 10.02.1922. სურამში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 221-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა კავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 05.01.1981.

ნამთალაშვილი სიმონ მოშეს-ძე

დაიბადა 10.06.1922. თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში იბრძოდა ლენინგრადის ფრონტზე. დაჯილდოებულია 3 ორდენითა და 12 მედლით.

ნანიკაშვილი არონ დავითის-ძე

დაიბადა 01.06.1917 ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 167-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა კრასნოდარში. ისრაელში ამოვიდა 08.08.1979.

ნანზიაშვილი იეჟუშაყ აბრამის-ძე

დაიბადა 17.01.1912. ბაქოში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა მე-7 ბრიგადაში (რიგითი). იბრძოდა ჩრდილოეთ კავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 08.12.1992.

ნანიკაშვილი იაკობ გაბრიელის-ძე

დაიბადა 15.15.1920, საჩხერეში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მე-9 საარტილერიო დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა კავკასიაში, კრასნოდარში. ისრაელში ამოვიდა 14.08.1972.

ნანიკაშვილი დავით აბრამის-ძე

დაიბადა 01.03.1915. ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 85-ე დივიზიაში (ზემდეგი). იბრძოდა ამიერკავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 04.07.1972.

ნანიკაშვილი მიშაელ იოსების-ძე

დაიბადა 15.08.1926. საჩხერეში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა ნაწილებში (რიგითი). იბრძოდა უკრაინის მე-3 ფრონტზე, ლვოვში. ისრაელში ამოვიდა 25.10.1978.

ნანიკაშვილი შალვა მიხეილის-ძე

დაიბადა 28.08.1906, თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, სამხედრო საჰაერო-ძალების 110-ე სპეც ბატალიონში (რიგითი). იბრძოდა კრასნოდარში, კავკასიაში. ისრაელში ამოვიდა 23.09.1974.

ნიმრონ-არონიშვილი ალექსანდრე მეირის-ძე

დაიბადა 15.02.1922 თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა ნაწილებში (რიგითი). იბრძოდა სმოლენსკში. ისრაელში ამოვიდა 06.12.1971.

ოჩერაშვილი მიხეილ ისაკის-ძე

დაიბადა 24.01.1920 სოხუმში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 270-ე დივიზიაში (სერჟანტი). იბრძოდა უკრაინის მე-2 ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 06.12.1973.

პაპიაშვილი შალვა კიცობოს-ძე

დაიბადა 5.10.1922 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 833-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა კრასნოდარში. მიღებული აქვს 1 ორდენი და 7 მედალი. ისრაელში ამოვიდა 03.12.1973.

პაპიაშვილი ბენსიონ ელიაუს-ძე

დაიბადა 15.06.1913 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 547-ე საარტილერიო პოლკში (სერჟანტი). იბრძოდა კავკასიაში. ისრაელში ამოვიდა 27.06.1973.

პაპიაშვილი დავით დანიელის-ძე

დაიბადა 13.03.1917 კულაშში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 423-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ვოლოხოვსკში და ლენინგრადის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 21.05.1973.

პაპიაშვილი შალომ მეირის-ძე

დაიბადა 20.07.1920 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 55-ე არმიის მსროლელთა 70-ე დივიზიაში (სერჟანტი). იბრძოდა ლენინგრადის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 17.10.1972.

პაპისმედოვი მისეილ დავითის-ძე

დაიბადა 11.01.1911 სოხუმში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 633-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა კრასნოდარში, ბერლინში. ისრაელში ამოვიდა 07.12.1972.

პაპისმედოვი ელიაშუ დავითის-ძე

დაიბადა 20.02.1912 სოხუმში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 887-ე დივიზიის 1131-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა კავკასიაში, რუმინეთსა და უნგრეთში. ისრაელში ამოვიდა 28.08.1972.

პაპიაშვილი აკობ აბრამის-ძე

დაიბადა 05.05.1920 ვანში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა ნაწილში (რიგითი). იბრძოდა ლენინგრადის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 16.08.1994.

პატარკაციშვილი თამარ არონის-ასული

დაიბადა 1923 წ. ცხინვალში. იურისტი. მონაწილეობდა კასპიის ფლოტში. დაჯილდოებულია მედლებითა და ორდენებით.

პატარკაციშვილი ხაიმი შაბათას-ძე

დაიბადა 01.01.1920 ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 26-ე სპეციალურ საინჟინრო ბატალიონში (რიგითი). იბრძოდა უკრაინის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 04.11. 1979.

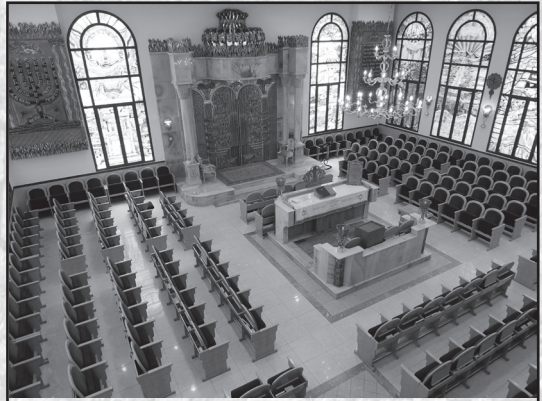
რიჟინაშვილი რაფიელ სამსონის-ძე

დაიბადა 05.04.1916 ოდესაში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 350-ე საარტილერიო პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ბელორუსიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 16.11.1997.

რიჟინაშვილი

მამედ ფილხაზის-ძე

დაიბადა 19.05.1921 საქართველოში. გაწვეული იყო სამამულო ომში. იბრძოდა კავკასია-ბელორუსია-გერმანიაში. მიღებული აქვს 6 მედალი და ორდენი.

აშდოდის სინაგოგა-ზიხრონ ავრაჰამ

რიჟინაშვილი

მეირ რეფიელის-ძე

დაიბადა 1912 წ. ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში. იბრძოდა ყირიმში, სევასტოპოლში (უფროსი ლეიტენანტი). დაჯილდოებულია წითელი ვარსკვლავის ორდენით და მედლებით. 1945წ. ომიდან დაბრუნდა ინვალიდი.

რიჟინაშვილი იაკობ აბრამის-ძე

დაიბადა 13.10.1915. ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 25-ე დივიზიაში(რიგითი). იბრძოდა ვორონეჟში. ისრაელში ამოვიდა 22.10.1973.

რიჟინაშვილი არონ მიხეილის-ძე

დაიბადა 16.04.1905, ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მესანგრეთა 85-ე ბატალიონში. 1945წ. დაბრუნდა ჯარიდან (რიგითი). იბრძოდა ყირიმის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 03.01.1973.

რიჟინაშვილი ვანო სიმონის-ძე

დაიბადა 15.03.1916, ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 568-ე საარტილერიო პოლკში (ხემდეგი). იბრძოდა როსტოვში. ისრაელში ამოვიდა 01.01.1973.

რიჟინაშვილი მიშა გაბრიელის-ძე

დაიბადა 1908წ, ქუთაისში. ჯარში გაიწვიეს 1941წ. იბრძოდა სტალინგრადის ფრონტზე. დაჯილდოებულია მედლებითა და ორდენებით. დაბრუნდა ქუთაისში. 20 წლის განმავლობაში ასრულებდა სკოლის დირექტორის მოვალეობას.

**ნეთანია შევეტ აჰიმი
სახელობის სინაგოგა**

რიჟინაშვილი

შალვა ელიაშ-ძე

დაიბადა 13.01.1922. ქუთაისში. მსახურობდა საბჭოთა არიაში, მსროლელთა 235-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა კრასნოდარში. ისრაელში ამოვიდა 03.01.1974.

რიჟინაშვილი

შალომ ილიას-ძე

დაიბადა 24.04.1912, ქუთაისში.

მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა მე-60 ბრიგადაში (რიგითი). იბრძოდა კალინინში. ისრაელში ამოვიდა 28.07.1993.

სეფიაშვილი აბრამ მიხეილის-ძე

დაიბადა 10.04.1922, ლანჩხუთში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა მე-15 დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა ნოვო-როსიისკში და კიევში. ისრაელში ამოვიდა 29.11.1973.

სეფიაშვილი დავით ისაკის-ძე

დაიბადა 05.01.1914, ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 456-ე საარტილერიო პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ქერჩში, ყირიმში და ტირასპოლში. ისრაელში ამოვიდა 13.04.1972.

სეფიაშვილი სიმონ იაკობის-ძე

დაიბადა 08.06.1913, ლანჩხუთში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა მე-4 დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა ტავან-როგსა და ორიოლში. ისრაელში ამოვიდა 08.06.1975.

სეფიაშვილი იოსებ ისაკის-ძე

დაიბადა 09.05.1905, ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 310-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა მოზდოკში, ნალჩიკში. ისრაელში ამოვიდა 13.07.1973.

სარიშვილი ალექსანდრე დავითის-ძე

დაიბადა 1910წ. ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში 1945 წლამდე (ეფრეიტორი). იბრძოდა ჩრდილო კავკასიაში, უნგრეთში, პოლონეთში. დაჯილდოებულია ორდენებით და მედლებით. მიღებული ჰქონდა 9 პირადი მადლობა სტალინისაგან.

ფიტიმაშვილი

მიხეილ იოსების-ძე

დაიბადა 20.05.1920 ახალციხეში. მსახურობდა წითელ არმიაში მსროლელთა 452-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ლენინგრადის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 01.12.1980.

ბეერ-შევას სინაგოგა - მაიან ხაიმ

ფინხაძე

რუბენ იოსების-ძე

დაიბადა 17.10.1920. სურამში. მსახურობდა წითელ არმიაში მსროლელთა 35-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა ჟიტომირსა და სტალინგრადში. ისრაელში ამოვიდა 29.05.1974.

ფიტიმაშვილი ისაკ-ხაიმი ისრაელის-ძე

დაიბადა 02.03.1912. ახალციხეში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 47-ე დივიზიის 127-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ხარკოვსა და პოლტავაში. ისრაელში ამოვიდა 16.10.1973.

ფინხაძე სიმონ დავითის-ძე

დაიბადა 21.01.1916. ხაშურში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 143 დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა ქერჩში. ისრაელში ამოვიდა 22.09.1972.

ფინხაძე შიმონ რეფიელის-ძე

დაიბადა 20.12.1918. ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 317-ე სატანკო პოლკში (რიგითი). იბრძოდა უკრაინის მე-2 ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 07.11.1971.

ფინხაძე აბრამ შაბათას-ძე

დაიბადა 1912წ. ქუთაისში. ომის დაწყებისთანავე მობილიზებულ იქნა წითელ არმიაში. იბრძოდა ვოროშილოვგრადის ფრონტზე. დაიღუპა ფრონტზე 1942 წლის ივლისში.

ფინხაძე ეფრემ აბრამის-ძე

დაიბადა 13.11.1914, სოხუმში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 46-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა სტალინგრადის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 10.11.1975.

ქირფაშვილი ჰილელ ისრაელის ძე

დაიბადა 17.10.1907 ახალციხეში. 1941 წელს გაიწვიეს წითელ არმიაში. მონაწილეობდა ბრძოლებში სევასტოპოლის განთავისუფლებისათვის, სადაც მძიმედ დაიჭრა. სახლში დაბრუნების შემდეგ კი მოღვაწეობა გააგრძელა რელიგიური მიმართულებით, სახელი გაითქვა როგორც თორისა და ებრაული ადათ-წესების აქტიურმა გამაჰრცელებელმა. მის აზრს ებრაელთა საჭირობო-ტო საკითხების გადასაწყვეტათ ყოველთვის ითვალისწინებდნენ ახალციხის ქალაქის მმართველობაში და საქართველოს ომის ვეტერანთა საბჭოში. ისრაელში ამოვიდა 03.10.1979

ქოენიშვილი მიხეილ მოსეს-ძე

დაიბადა 10.03.1914, ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 34-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა კავკასიაში, როსტოვსა და მოზდოკში. ისრაელში ამოვიდა 24.05.1981.

ქონაშვილი შალვა მიხეილის-ძე

დაიბადა 20.10.1924, ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 369-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა ყირიმში, მელიტოპოლში. ისრაელში ამოვიდა 27.03.1972.

შამლიკაშვილი დავით ხაიმის-ძე

დაიბადა 10.01.1917 თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 47-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ბელორუსიის მე-4 ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 30.01.1972.

შამელაშვილი მიხეილ აბრამის-ძე

დაიბადა 23.04.1917 ბოლნისში. მსახურობდა 58-ე დივიზიაში (ლეიტენანტი). იბრძოდა სტალინგრადის და ბელორუსიის ფრონტებზე. ისრაელში ამოვიდა 19.07.1974.

შამელაშვილი იაკობ შაბათას-ძე

დაიბადა 16.03.1922 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 97-ე საარტილერიო ბრიგადაში (რიგითი). იბრძოდა უკრაინის მე-2 ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 27.10.1972.

შამელაშვილი ბენციონ გაბრიელის-ძე

დაიბადა 15.07.1920 თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, კავალერისტთა 30-ე ბრიგადაში (რიგითი). იბრძოდა როსტოვსა და კიევიში. ისრაელში ამოვიდა 13.09.1972.

შალელაშვილი მოშე ისაკის-ძე

დაიბადა 01.03.1918 საჩხერეში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა მე-3 დივიზიის 73-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა მოზდოკში, კავკასიაში. ისრაელში ამოვიდა 29.05.1972.

შამელაშვილი ეთერი აბრამის-ასული

დაიბადა 25.10.1924 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, კავალერისტთა 23-ე დივიზიაში (ლეიტენანტი). დაჯილდოებულია ორდენითა და მედლით. იბრძოდა ჩრდილო კავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 06.01.1972.

შიმშილაშვილი შიმყონ სიმონის-ძე

დაიბადა 01.02.1922 ონში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 44-ე ბრიგადაში (რიგითი). იბრძოდა ქერჩში. ისრაელში ამოვიდა 09.10.1991.

შალელაშვილი აბრამ დავითის-ძე

დაიბადა 10.03.1914 ბათუმში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 101-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა დონბასში. ისრაელში ამოვიდა 13.03.1975.

შიმშილაშვილი ისმაელი ზებოს-ძე

დაიბადა 09.05.1918 ონში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 77-ე დივიზიის 324-ე პოლკში (სამხედრო ექიმი-კაპიტანი). იბრძოდა ბალტიისპირეთის მე-3 ფრონტზე, ყუბანში, გერმანიაში. ომიდან დაბრუნდა 1945 წ. დაჯილდოებულია 3 ოდენით და 10 მედლით.

შიმშილაშვილი მიხეილ ხაიმის-ძე

დაიბადა 05.02.1921 ონში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა მე-6 დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა ამიერკავკასიის ფრონტზე, ქერჩში. ისრაელში ამოვიდა 11.02.1974.

შიმშილაშვილი ხაიმ აბრამის-ძე

დაიბადა 01.11.1909 ონში. მსახურობდა წითელ არმიაში, კავშირგაბმულობის 371-ე სპეც-ბატალიონში (რიგითი). იბრძოდა ქერჩში, ყირიმში. ისრაელში ამოვიდა 13.11.1972.

შიმშილაშვილი მიხეილ ბენიამინის-ძე

დაიბადა 19.03.1923 ონში. მსახურობდა წითელ არმიაში (სერჟანტი). იბრძოდა ცენტრალურ ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 15.09.1992.

შიმშილაშვილი შალვა მოშეს-ძე

დაიბადა 20.04.1915 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 265-ე პოლკში (სერჟანტი). იბრძოდა კავკასიაში. ისრაელში ამოვიდა 05.12.1990.

შიმშილაშვილი ხაიმი

დაიბადა 1909წ. ონში. 1942წ. გაიწვიეს ომში. იბრძოდა ქერჩის ფრონტზე. 1943წ. ომიდან დაბრუნდა ინვალიდი. დაჯილდოებული იყო ორდენებით და მედლებით. ისრაელში ამოვიდა 1972წ.

შიმშილაშვილი გაბრიელ სიმონის-ძე

დაიბადა 13.03.1926 ონში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მე-15 პოლკში. იბრძოდა ამიერკავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 11.01.1978.

ჩაჩაშვილი რაფიელი ისაკის-ძე

დაიბადა 15.01.1924. მსახურობდა წითელ არმიაში. იბრძოდა ქერჩში, სევასტოპოლში. დაჯილდოებულია 1 ორდენით და 4 მედლით.

ჩაჩაშვილი რუბენ გაბრიელის-ძე

დაიბადა 21.09.1909 ონში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 35-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა როსტოვსა და ბრიანსკში. ისრაელში ამოვიდა 23.03.1972.

ჩაჩაშვილი იაკობ მოშეს-ძე

დაიბადა 04.02.1911 ონში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 195-ე დივიზიის 224-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა სტალინგრადის ფრონტზე. 1945წ. დაბრუნდა ომიდან. ისრაელში ამოვიდა 29.01.1973.

ჩაჩაშვილი იაკობ დავითის-ძე

დაიბადა 1897წ ონში. ცხოვრობდა ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში (რიგითი). იბრძოდა უნგრეთში. დაიღუპა 1943 ან 1944წ.

ჩაჩაშვილი რუბენ ბენოს-ძე

დაიბადა 05.05.1924 ონში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მე-საზღვრეთა მე-5 ბრიგადაში (რიგითი). იბრძოდა კავკასიაში და ნოვოროსიისკში. ისრაელში ამოვიდა 04.02.1974.

ჩაჩაშვილი შოთა ზებულის-ძე

დაიბადა 01.10.1921 ონში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 56-ე დივიზიაში (უფროსი სერჟანტი). იბრძოდა ლენინგრადის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 02.10.1973.

ჩაჩანაშვილი მეირ ისრაელის-ძე

დაიბადა 14.05.1923 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, კავშირგაბმულობის მე-10 სპეც-ბატალიონში (რიგითი). იბრძოდა ჩრდილოეთ კავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 22.06.1972.

ჩიკვაშვილი ისაკ შაბათის-ძე

დაიბადა 30.01.1921 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 1-ლ საარტილერიო დივიზიაში (სერჟანტი). იბრძოდა ბუდაპეშტში, უნგრეთში. დაჯილდოებულია მედლებით და ორდენით.

ჩიკვაშვილი ისაკ ილიას-ძე

დაიბადა 16.01.1907 ვანში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 248-ე დივიზიაში (ეფრეიტორი). იბრძოდა როსტოვში და გერმანიაში. ისრაელში ამოვიდა 10.01.1974.

ჩიკვაშვილი არონ შაბათას-ძე

დაიბადა 28.04.1923. ვანში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 123-ესაარტილერიო პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ნალჩიკსა და კრასნოდარში. ისრაელში ამოვიდა 27.09.1972.

ჩიკვაშვილი იაკობ რეფაელის -ძე

დაიბადა 1920 წ. ვანში. იბრძოდა 62-ე დივიზიის 102-ე პოლკის მსროლელთა 1-ლ ბატალიონში. 1941წ. დაჭრილი ტყვედ ჩავარდა. 1942წ. გაიქცა და შეუერთდა ვერშიგორას პარტიზანებს. მიღებული აქვს ჯილდოები.

ჩიკვაშვილი ილია დანიელის-ძე

დაიბადა 10.01.1921 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 214-ე დივიზიის 708-ე პოლკში (სერჟანტი). იბრძოდა სტალინგრადის ფრონტზე და რუმინეთში. ისრაელში ამოვიდა 13.08.1976.

ჩიკვაშვილი გიორგი მიხაელის-ძე

დაიბადა 16.02.1918 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 114-ე საარტილერიო პოლკში (სერჟანტი). იბრძოდა ქერჩში, როსტოვში. ისრაელში ამოვიდა 02.01.1972.

ჩიკვაშვილი სიმონ შალომის-ძე

დაიბადა 09.04.1922 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 32-ე სპეც-ბატალიონში (რიგითი). იბრძოდა სტალინგრადის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 20.01.1974.

ჩიკვაშვილი დავით დანიელის-ძე

დაიბადა 11.03.1925 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა ნაწილში (რიგითი). იბრძოდა ბესარაბიაში და ბერლინში. ისრაელში ამოვიდა 30.01.1972.

ჩიკვაშვილი მორდეს ილიას-ძე

დაიბადა 23.01.1907 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა ნაწილში (რიგითი). იბრძოდა უკრაინის ფრონტზე, როსტოვში. ისრაელში ამოვიდა 07.11.1971.

ჩიკვაშვილი რუბენ შაბათას-ძე

დაიბადა 05.11.1920 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მე-20 სატანკო ბრიგადაში (სერჟანტი). იბრძოდა სტალინგრადის ფრონტზე და უკრაინაში. ისრაელში ამოვიდა 16.08.1974.

ჩიკაგოელი

იოსებ რუბენის-ძე

დაიბადა 1912წ. ქუთაისში. 1941წ. გაიწვიეს ჯარში. მონაწილეობდა სტალინგრადის დაცვაში. ომიდან დაბრუნდა ინვალიდი. 1974წ. საცხოვრებლად გადავიდა ამერიკაში, სადაც გარდაიცვალა 1994 წელს.

აშკელონის სინაგოგა

ჯინჯისაშვილი რაფიელ დანიელის-ძე

დაიბადა 26.02.04 ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 1367-ე შეიარაღებული ძალების საზღვაო-საჰაერო პოლკში (სერჟანტი). იბრძოდა აზოვის ზღვის სანაპიროზე. ისრაელში ამოვიდა 25.06.72.

ჯინჯისაშვილი რუბენი

დაიბადა 20.08.26 სოხუმში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა ნაწილში (რიგითი). იბრძოდა ჩრდილოეთ კავკასიაში. ისრაელში ამოვიდა 01.12.74.

ჯურელაშვილი ისაკი მიხეილის-ძე

დაიბადა 10.04.12 ქარელში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 149-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ყირიმში. ისრაელში ამოვიდა 19.05.76.

ჯინჯისაშვილი ისაკ ისრაელის-ძე

დაიბადა 27.01.14 ქარელში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 339-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა კავკასიაში. ისრაელში ამოვიდა 01.12.72.

ჯინჯისაშვილი არონ მიხეილის-ძე

დაიბადა 17.09.22 ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მე-7 საზღვაო ბრიგადაში (რიგითი). იბრძოდა სევასტოპოლში. ისრაელში ამოვიდა 26.02.74.

ჯინჯინაშვილი დავით ელიაუს-ძე

დაიბადა 15.08.10 თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, კავშირგაბმულობის 380-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ქერჩში, სამხრეთის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 10.03.75.

ჯანაშვილი სიმონ ხაიმის-ძე

დაიბადა 09.12.15 სურამში. მსახურობდა წითელ არმიაში, კავალერიის 111-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ხარკოვში. ისრაელში ამოვიდა 20.04.72.

ჯანაშვილი მოშე (ხასამ მოშე)

დაიბადა 10.01.1910. სურამში. ომის დაწყების პირველივე დღეებში გაიწვიეს ჯარში. დაჯილდოებულია სამამულო ომის პირველი ხარისხის დიდების ორდენითა და მედლებით. ისრაელში ამოვიდა 14.02.1995
გარდაიცვალა 2004წ.

ჯანაშვილი მიხეილ მორდუხის-ძე

დაიბადა 24.12.23 თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 65-ე სატანკო ბრიგადაში (კაპიტანი). იბრძოდა ვარშავასა და ბერლინში. ისრაელში ამოვიდა 18.01.72.

ჯანაშვილი მიხეილ მოშეს-ძე

დაიბადა 15.05.17 ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 346-ე დივიზიის 1166-ე პოლკში (უფროსი ლეიტენანტი). იბრძოდა სტალინგრადის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 29.06.93.

ჯანაშვილი იოსებ დანიელის-ძე

დაიბადა 21.02.17 კულაშში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა ნაწილში (რიგითი). იბრძოდა უკრაინაში. ისრაელში ამოვიდა 01.01.96.

ჯანაშვილი მეირ ბინიამინის-ძე

დაიბადა 01.03.17 სურამში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ბელორუსიაში, მინსკი. ისრაელში ამოვიდა 20.04.72.

ჯანაშვილი მიხეილ გაბრიელის-ძე

დაიბადა 15.02.1916 სურამში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 1053-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა მოზდოკში. ისრაელში ამოვიდა 02.03.1972.

ჯანაშვილი არსენ დავითის-ძე

დაიბადა 02.01.1913 თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 35-ე საარტილერიო პოლკში (სერჟანტი). ისრაელში ამოვიდა 26.12.1990.

ჯანაშვილი ბესკა იოსების-ძე

დაიბადა 1910 წ. ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმიაში, იბრძოდა მსროლელთა 138-ე დივიზიაში. მონაწილეობდა სტალინგრადის დაცვაში. დაჯილდოებულია სამამულო ომის ორდენითა და მედლებით. ისრაელში ამოვიდა 1973 წ. გარდაიცვალა 1984წ.

ჯანაშვილი რუბენ ელოს-ძე

დაიბადა 1913 წ. სურამში. გაწვეული იყო სამხედრო სამსახურში. იბრძოდა ქერჩის მისადგომებთან. 1945 წ. დაბრუნდა ომიდან. 70-იან წლებში ისრაელში ამოვიდა და აქვე გარდაიცვალა.

ციციაშვილი დავით ელიაუს-ძე

დაიბადა 15.08.1922, თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, საარტილერიო ბატალიონში (სერჟანტი). იბრძოდა უკრაინის 1 და მე-2 ფრონტებზე. ისრაელში ამოვიდა 26.07.1976.

ციციაშვილი ისაკ ხაიმის-ძე

დაიბადა 01.01.1971. ქარელში. მსახურობდა წითელ არმიაში მსროლელთა 414-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა კავკასიაში. ისრაელში ამოვიდა 28.01.1978.

ციციაშვილი მიხეილ აბრამის-ძე

დაიბადა 1917 წ. თბილისში. იყო გენერალ ყუფარიძის ადიუტანტი. სამხედრო ჩინი ლეიტენანტი. დაჯილდოებულია 7 მედლით და სამამულო ომის 1-ლი ხარისხის ორდენით. გარდაიცვალა 2001წ.

ციციაშვილი ზებულონ აბრამის-ძე

დაიბადა 1911წ. ქუთაისში. ეკონომისტი. 1941წ. გაიწვიეს სამამულო ომში. 5 წელი იბრძოდა უკრაინის, ბელორუსიის, ჩეხოსლოვაკიის, გერმანიის ფრონტებზე (პოდპოლკოვნიკი). დაჭრილი იყო სამჯერ. 1945წ. დაბრუნდა ქუთაისში. ომში დაკარგა მარჯვენა ხელის 3 თითი. მიღებული ჰქონდა სტალინის 24 მადლობა, 19 ორდენი და მედლები. ქუთაისში მას იცნობდნენ მარშალ „რაკასოვსკის“ მეტსახელით.

ციციაშვილი დანიელ გაბრიელის-ძე

დაიბადა 01.01.1915, ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, კავშირგაბმულობის სპეცბატალიონში (რიგითი). იბრძოდა როსტოვსა და სტალინგრადში. ისრაელში ამოვიდა 17.02.1972.

ციციაშვილი რაფიელ არონის-ძე

დაიბადა 15.12.1921 საჩხერეში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 196-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა ბელგრადში. ისრაელში ამოვიდა 21.03.1972.

ციციაშვილი იოსებ აბრამის-ძე

დაიბადა 13.04.1920 თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 419-ე საარტილერიო დივიზიაში (სერჟანტი). იბრძოდა ყირიმისა და უკრაინის ფრონტებზე. დაჯილდოებულია სამამულო ომის 1-ელი ხარისხის ორდენითა და მედლით. ამჟამად ცხოვრობს მოსკოვში 85 წლის ასაკში.

ციციაშვილი ილიკო მიხეილის-ძე

დაიბადა 1910წ. ქუთაისში. ომის დაწყებისთანავე გაიწვიეს სამამულო ომში. ომიდან დაბრუნდა ინვალიდი. ისრაელში ამოვიდა 1990წ.

ციციაშვილი სიმონ არიელის-ძე

დაიბადა 21.01.1913 საჩხერეში. მსახურობდა წითელ არმიაში მსროლელთა 890-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა კავკასიაში. ისრაელში ამოვიდა 04.08.1972.

ციციაშვილი იურა მიხეილის-ძე

დაიბადა 05.07.1926 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა მე-14 დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა უკრაინის მე-4 ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 10.11.1992.

ციციაშვილი აბრამ მიხეილის-ძე

დაიბადა 31.12.1923 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, სამხედრო საჰაერო ძალების ტექნიკური მომსახურების 227-ესპეც-ბატალიონში(სერუანტი). იბრძოდა კავკასიაში და ყირიმში. ისრაელში ამოვიდა 25.01.1974.

ციციაშვილი ხაიმ შაბათას-ძე

დაიბადა 02.01.1908 საჩხერეში. მსახურობდა წითელ არმიაში, შინაგან საქმეთა კომისარიატის 165-ე სპეც-ბატალიონში. მონაწილეობდა მოსკოვის დაცვაში. ისრაელში ამოვიდა 11.03.1973.

ციციაშვილი ილია იოსების-ძე

დაიბადა 21.01.1908 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 491-ე არმიაში (რიგითი). იბრძოდა უკრაინის 1-ლ ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 26.03.1973.

ციციაშვილი ილია ისახარის-ძე

დაიბადა 04.10.1910 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 396-ე დივიზიის 824-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ყირიმში, უკრაინაში. ისრაელში ამოვიდა 13.03.1992.

ციციაშვილი დანიელ აბრამის-ძე

დაიბადა 20.05.1926 საჩხერეში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა ნაწილში (რიგითი). იბრძოდა სევასტოპოლში. ისრაელში ამოვიდა 09.01.1974.

ციციაშვილი სიმონ გაბრიელის-ძე

დაიბადა 01.05.1919 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 116-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა სმოლენსკში და ამიერკავკასიის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 07.03.1973.

ციციაშვილი ელიაშუ მიხეილის-ძე

დაიბადა 02.04.1920 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 704-ე საარტილერიო პოლკში (რიგითი). იბრძოდა უკრაინაში. ისრაელში ამოვიდა 20.07.1973.

ძორელაშვილი შალომ მიხეილის-ძე

დაიბადა 15.07.1921 ქარელში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მე-17 მექანიზირებულ ბრიგადაში (რიგითი). იბრძოდა მოსკოვის დაცვაში, ბრიანსკში. ისრაელში ამოვიდა 30.07.1973.

ძორელაშვილი დავით მოშეს-ძე

დაიბადა 30.08.1920 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 392-ე დივიზიაში (უფროსი ლეიტენანტი). მონაწილეობდა მოსკოვის დაცვაში. იბრძოდა აგრეთვე ყუბანში. ისრაელში ამოვიდა 12.01.1972.

ჭიანურაშვილი რაფო მიხაელის-ძე

დაიბადა 11.11.1921. მსახურობდა წითელ არმიაში. იბრძოდა ორჯონიკიძეში, კალინინგრადში. მიღებული აქვს 4 ორდენი და 12 მედალი. დაბრუნდა ჯარიდან და ამოვიდა ისრაელში.

ჭიანურაშვილი რაფიელ მიხეილის-ძე

დაიბადა 11.11.1923 ბაქოში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 29-ე საარტილერიო პოლკში (რიგითი). იბრძოდა კენიგსბერგში. ისრაელში ამოვიდა 12.12.1994.

ჭიანუროვი დავით არონის-ძე

დაიბადა 29.03.1924 თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 141-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა სამხრეთის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 27.10.1990.

წიწუაშვილი რუბენ ხაიმის-ძე

დაიბადა 25.08.1925 ცხინვალში. 1942წ. გაიწვიეს ჯარში. იმყოფებოდა ახალციხის საზღვარზე.

წიწუაშვილი შალვა აბრამის-ძე

დაიბადა 17.02.1921 ქარელში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 387-ე პოლკში (სერჟანტი). იბრძოდა ბუღგარეთში. ისრაელში ამოვიდა 28.08.1992.

წიწუაშვილი მისხილ მისხილის-ძე

დაიბადა 24.04.1924 გორში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა ნაწილში (სერჟანტი). იბრძოდა უკრაინის მე-2 ფრონტზე და პოლონეთში. ისრაელში ამოვიდა 10.06.1974.

წიწუაშვილი მოშე აბრამის-ძე

დაიბადა 01.01.1916 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 701-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა „კურსკაია დუგაზე“. ისრაელში ამოვიდა 28.05.1972.

წიწუაშვილი იაკობ დავითის-ძე

დაიბადა 01.01.1914 ქარელში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 174-ე დივიზიაში (სერჟანტი). იბრძოდა კენიგსბერგში. ისრაელში ამოვიდა 20.10.1972.

წიწუაშვილი რაფიელ ბესარიონის-ძე

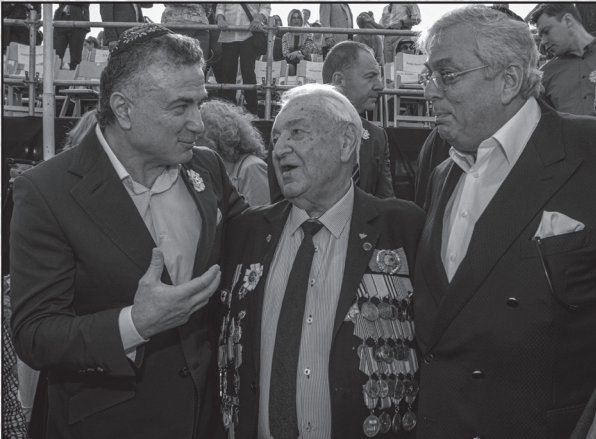
დაიბადა 25.12.1918 ზესტაფონში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 71-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა ვორონეჟში. ისრაელში ამოვიდა 13.10.1971.

წიწუაშვილი მიერ ისაკის-ძე

დაიბადა 01.08.1910 ქარელში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 379-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ნოვოროსიისკი. ისრაელში ამოვიდა 28.12.1981.

წიწუაშვილი მისხილ მორდუხის-ძე

დაიბადა 15.12.1920 ქარელში. მსახურობდა წითელ არმიაში, კავშირგაბმულობის სპეცბატალიონში (რიგითი). იბრძოდა ჩრდილოეთ კავკასიაში. ისრაელში ამოვიდა 23.08.1979.

ებრაელთა ევრო-აზიური კონგრესის პრეზიდენტი მიხეილ მირილაშვილი ომის ვეტერანებთან შეხვედრისას 2020წ.

წიწუაშვილი მიხეილ იოსების-ძე
დაიბადა 10.04.1917 ქარელში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 128-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა სევასტოპოლსა და ქერჩში. ისრაელში ამოვიდა 18.05.1980.

წიწუაშვილი მიხეილ დავითის-ძე
დაიბადა 22.01.1922 საჩხერეში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 414-ე დივიზიაში (სერჟანტი). იბრძოდა კავკასიაში, სევასტოპოლში. ისრაელში ამოვიდა 09.06.1972.

წიწუაშვილი არონ ხაიმის-ძე
დაიბადა 01.01.1905 ქარელში. მსახურობდა წითელ არმიაში, საზღვაო ქვეითი ჯარების 83-ე ბრიგადაში (უფროსი სერჟანტი). იბრძოდა ქერჩსა და ნოვოროსიისკში. ისრაელში ამოვიდა 29.05.1977.

წიწუაშვილი იონა ხაიმის-ძე
დაიბადა 14.02.1914 ქარელში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 64-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა ოდესასა და სტალინგრადში. ისრაელში ამოვიდა 09.04.1974.

წიწუაშვილი დავით ისაკის-ძე
დაიბადა 05.05.1905 ქარელში. მსახურობდა წითელ არმიაში, სანიტარული და სარკინიგზო ტრანსპორტის 105-ე სპეცბრიგადაში. იბრძოდა ქერჩსა და ნოვოროსიისკში. ისრაელში ამოვიდა 20.11.1974.

წვენიაშვილი ხაიმ იაკობის-ძე
დაიბადა 16.07.1916 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 962-ე საარტილერიო პოლკში (რიგითი). იბრძოდა როსტოვში. ისრაელში ამოვიდა 03.07.1974.

ხასიდაშვილი არონ ელიაშ-ძე

დაიბადა 13.09.1923 ახალციხეში. მსახურობდა წითელ არმიაში მესანგრეთა არმიაში (რიგითი). იბრძოდა უკრაინის მე-2 ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 29.11.1973.

ხასიდაშვილი იოსებ მიხეილის-ძე

დაიბადა 13.01.1908 თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 64-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა იალტასა და ხარკოვში. ისრაელში ამოვიდა 15.12.1971.

ხასიაშვილი ზინა მიხეილის-ასული

დაიბადა 06.06.1926. მსახურობდა წითელ არმიაში კავკასიის მისადგომებთან. დაჯილდოებულია 1 ორდენით და 4 მედლით.

ხატაშვილი მენაშე არონის-ძე

დაიბადა 29.09.1923 ონში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა ნაწილში (რიგითი). იბრძოდა ფეოლოსიაში. ისრაელში ამოვიდა 01.05.1972.

ხახანაშვილი აბრამ ფილხაზის-ძე

დაიბადა 13.01.1919 თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, კავალერისტთა 111-ე პოლკში (ზემდევი). იბრძოდა ლენინგრადის ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 14.12.1994.

ხასიაშვილი მოშე იერემიას-ძე

დაიბადა 01.06.1912 ონში. მსახურობდა წითელ არმიაში მსროლელთა ნაწილში (რიგითი). იბრძოდა ქერჩში, ფეოლოსიაში. ისრაელში ამოვიდა 18.01.1972.

ხასიაშვილი ეფრემ ერემოს-ძე

დაიბადა 10.02.1919 ონში. მსახურობდა წითელ არმიაში მსროლელთა 691-ე პოლკში (ლეიტენანტი). იბრძოდა უკრაინის 1-ლ ფრონტზე. ისრაელში ამოვიდა 31.05.1994.

ხასიაშვილი შალომ აბრამის-ძე

დაიბადა 01.10.1925 ონში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 1301-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ქერჩში. ისრაელში ამოვიდა 24.01.1995.

ხინინაშვილი ისაკ რაფიელის-ძე

დაიბადა 01.03.1914 ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმი-
აში, მსროლელთა მე-4 დივიზიის 589-ე პოლკში (რიგი-
თი). იბრძოდა კიევსა და ხარკოვში. ისრაელში ამოვიდა
18.01.1973.

ხინინაშვილი იოსებ შალომის-ძე

დაიბადა 01.12.1898. ქუთაისში. მსახურობდა წითელ არმიაში,
მსროლელთა 276-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა ნალჩიკ-
ში. ისრაელში ამოვიდა 09.02.1973.

ხვოლესი ალექსანდრე რუბენის-ძე

დაიბადა 01.07.1920 ცხინვალში. მსახურობდა
წითელ არმიაში, 59-ე საარტილერიო პოლკ-
ში მე-16 ბრიგადაში (უფროსი ლეიტენანტი).
იბრძოდა კურსკში, კავკასიაში. ისრაელში
ამოვიდა 21.04.1990.

ხუბელაშვილი დავით რაფიელის-ძე

დაიბადა 10.01.1923 კულაში. მსახურობდა წითელ არმიაში,
მსროლელთა 71-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა სტალინ-
გრადის ფრონტზე და უკრაინის მე-3 ფრონტზე. ისრაელში
ამოვიდა 11.06.1973.

ხუბელაშვილი ხაიმ მოშეს-ძე

დაიბადა 10.01.1921 ფოთში. მსახურობდა წითელ არმიაში
462-ე საარტილერიო პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ქერჩში.
ისრაელში ამოვიდა 14.01.1974.

ხუბელაშვილი ისრაელ დავითის-ძე

დაიბადა 15.12.1923 სენაკში. მსახურობდა წითელ არმიაში,
მსროლელთა 608-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ქერჩში. ის-
რაელში ამოვიდა 28.03.1973.

ხუბელაშვილი შალომ დავითის-ძე

დაიბადა 10.04.1923 სიღნაღში. მსახურობდა წითელ არმიაში,
მსროლელთა 174-ე დივიზიაში (რიგითი). იბრძოდა ნოვორო-
სიისკში. ისრაელში ამოვიდა 13.07.1973.

ხუნდიაშვილი ზებო რაფიელის-ძე

დაიბადა 25.02.1912 საჩხერეში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 691-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ხარკოვში. ისრაელში ამოვიდა 02.12.1973.

ხუნაშვილი მიხეილ იაკობის-ძე

დაიბადა 15.08.1921 გორში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 136-ე მექანიზირებულ სპეც-ბრიგადაში (რიგითი). იბრძოდა სტალინგრადში. ისრაელში ამოვიდა 07.08.1972.

ხუბელაშვილი მიხეილ იცხაკის-ძე

დაიბადა 01.05.1920. გაიწვიეს ჯარში, იბრძოდა შორეული აღმოსავლეთის ფრონტზე. მიღებული აქვს 5 მედალი. ისრაელში ამოვიდა.

ხუნაშვილი მორდეს მიხეილის-ძე

დაიბადა 22.12.1922 ცხინვალში. მსახურობდა წითელ არმიაში, 96-ე სატანკო დივიზიაში (სერჟანტი). იბრძოდა ბელორუსიის მე-3 ფრონტზე და კენიგსბერში. ისრაელში ამოვიდა 22.09.1972.

ხუნაშვილი იონა მორდესის-ძე

დაიბადა 15.03.1914 თბილისში. მსახურობდა წითელ არმიაში, მსროლელთა 26-ე დივიზიის 90-ე პოლკში (რიგითი). იბრძოდა ორიოლში. ისრაელში ამოვიდა 18.06.1974.

**სამამულო ომში
უზო - უკლოდ დაკარგული
ებრაელი მემორები საქართველოდან
1941 - 1945**

და	?	?	?
აბიატური ლეონ	რიგითი	1907	1942
აბნიეროვი იოსებ ეფრემის ძე	რიგითი	?	1941
აბნიეროვი მიხეილ ფრანცის ძე	რიგითი	?	?
აბრამიშვილი აბრამ გენოს ძე	რიგითი	?	1944
აბრამიშვილი არონ აბრამის ძე	რიგითი	?	1941
აბრამიშვილი ბენიამინ მოსეს ძე	რიგითი	1906	1943
აბრამიშვილი ბენიამინ რუბენის ძე	რიგითი	1900	1943
აბრამიშვილი ბესორ შაბათას ძე	რიგითი	?	1945
აბრამიშვილი ელყაზარ მორდეხის ძე	რიგითი	?	1941
აბრამიშვილი ვასილ აბრამის ძე	რიგითი	?	?
აბრამიშვილი იალოზ ბენიამინის ძე	ლეიტენანტი	1920	1941
აბრამიშვილი იური მიხეილის ძე	რიგითი	?	?
აბრამიშვილი ლაზარი	რიგითი	1900	1941
აბრამიშვილი მიხეილ ლუკას ძე	კაპიტანი	1904	1942
აბრამიშვილი ნესტორ სერგოს ძე	რიგითი	?	1942
აბრამიშვილი ნიკოლოზ აბრამის ძე	რიგითი	?	?
აბრამიშვილი სოლომონ ფეოდორის ძე	რიგითი	?	?
აბრამოვი აბრამი	რიგითი	?	?
აბრამოვი მიხეილ ფრანცის ძე	რიგითი	?	?
აგარკოვი პეტრე მოსეს ძე	რიგითი	?	1943
აგაჯანოვი ალექსანდრე სიმონის ძე	რიგითი	1918	1941
აგიმოვი შაულ ზავლუნის ძე	რიგითი	?	1941
ადამოვი ალექსანდრე მოსეს ძე	რიგითი	?	?
ადიკაშვილი იაკობ ალექსის ძე	რიგითი	?	1942
ადიკაშვილი სიმონ იოსების ძე	რიგითი	?	1941
ავერიანოვი ბორის ისაის ძე	რიგითი	?	1942
ათანელაშვილი დიმიტრი სიმონის ძე	რიგითი	?	?
ათანელოვი ხაიმ მიხეილის ძე	რიგითი	1900	1942
აკინშინი მაქსიმ ივანეს ძე	რიგითი	1914	1944
ალელიშვილი ალექსეი გაბრიელის ძე	რიგითი	?	1943
ალელოვი მანაშე ილიას ძე	რიგითი	1905	1942
ალერის ოლეგ ვლადიმერის ძე	მაიორი	?	1942
ალექსანდროვსკი ალექსანდრე	რიგითი	?	1942
ალიგულაშვილი იონა სიმონის ძე	რიგითი	?	1942
ალიმბარაშვილი გრიგოლ მოსეს ძე	რიგითი	?	1942
ალპეროვიჩი ზინოვი ბორისის ძე	სერჟანტი	1907	1941
ალპეროვიჩი ზინოვი ზოენის ძე	კაპიტანი	?	1945
ალტუხოვი ნიკოლოზ გაბრიელის ძე	რიგითი	?	1916
ამანტოვი ევსტაფი მოსეს ძე	?	?	1942
ამოლიაკი მიხეილ ფრიდონტის ძე	?	?	?
ამშიკაშვილი დანიელი ბენციონის ძე	რიგითი	?	?
ამშიკაშვილი მოშე დანიელის ძე	?	?	?

ამშიკაშვილი მოშე ხაიმის ძე	?	?	?
ამშინი ბორის შმორის ძე	რიგითი	?	1941
ანგილევინი ვსევოლდ იოსების ძე	რიგითი	?	1943
ანდრეიცივი ალექსანდრე იაკობის ძე	?	?	1942
ანდრეიცივი დიმიტრი გრიგოლის ძე	?	?	1942
ანდრიუშენკო ეფიმ ეგორის ძე	რიგითი	1902	1942
ანდრიუშინი ეფიმ ბორისის ძე	სერჟანტი	?	1942
ანერმანი არონ იოსების ძე	?	?	?
ანტონიუკი კონსტანტინე მარკის ძე	რიგითი	?	1941
ანტონომოვი იური გრიგოლის ძე	ლეიტენანტი	?	1942
აოკშენოვი ანდრეი აბრამის ძე	რიგითი	?	1941
არაშევი ლევ სოლომონის ძე	რიგითი	?	1942
არნაუდი იაკობ დიმიტრის ძე	?	1904	?
არხიბანდი ეკატერინე მოსეს ასული	სამხედრო ექიმი	?	1942
ასიტური ალესეი მიხეილის ძე	რიგითი	?	1942
ასლანოვი ბენო არტემის ძე	რიგითი	1921	1943
აქსელბანდი ნიკოლოზ ისაკის ძე	?	1918	?
აქსემოვი მიხეილ გაბრიელის ძე	რიგითი	?	1944
აშკინაზი ალექსანდრე მოსეს ძე	?	1916	?
ახალაშვილი შოთა ისაკის ძე	ვეტერინარი	1915	1944
ახალკაციშვილი ვლადიმერ ევსეის ძე	რიგითი	?	1943
ახიმბლიგი იაკობი	რიგითი	?	1941
აჯიაშვილი ბენო იაკობის ძე	რიგითი	1913	1942
აჯიაშვილი ბეხორ შაბათის ძე	?	1900	1943
აჯიაშვილი ვანო ნასყიდას ძე	რიგითი	1914	1943
აჯიაშვილი მორდუხ ისაკის ძე	რიგითი	?	1942
ბ			
ბააზოვი აბრამი	?	?	?
ბააზოვი დანიელ მოშეს ძე	?	1919	1945
ბააზოვი იოსები შამუელის ძე	?	1922	1943
ბააზოვი მიხეილ აბრამის ძე	რიგითი	?	1943
ბააზოვი პაპაშა შამუელის ძე	?	1920	1941
ბააზოვი ხაში ბესარიონის ძე	რიგითი	?	1942
ბააზოვი ბესიკ მორდუხებს ძე	რიგითი	1922	?
ბაბაევი იოსებ ბენიამინის ძე	?	?	1941
ბაბაევი მიხეილ სოლომონის ძე	რიგითი	?	1941
ბაბაევი ნიკოლოზ სოლომონის ძე	ლეიტენანტი	?	1943
ბაბაიაციკი ლეონიდ იაკობის ძე	ლეიტენანტი	?	1943
ბაბაიცივი იაკობ ილარიონის ძე	რიგითი	?	1943
ბაბაშვილი ვასილი იაკობის ძე	რიგითი	1907	1943
ბაბაშვილი ილია იაკობის ძე	რიგითი	1906	1942
ბაბიაშვილი მიხეილ აბრამოვიჩი	რიგითი	?	1945

ბაბლიუკი ლეონიდ იაკობის ძე	ლეიტენანტი	?	1943
ბაბურაშვილი დავით მოსეს ძე	რიგითი	1922	1942
ბაგაევი დიმიტრი დანის ძე	რიგითი	?	1942
ბაგაევი ილია ალექსანდრეს ძე	რიგითი	?	1943
ბაგროვი კონსტანტინე იოსების ძე	სერჟანტი	?	1942
ბაზაევი ვლადიმერ დიმიტრის ძე	?	?	1945
ბაზაევი ილია შალვას ძე	სერჟანტი	?	1943
ბათაშვილი მიხეილ აბრამის ძე	რიგითი	?	1942
ბაიდური ვასილი მოსეს ძე	რიგითი	?	1944
ბანვერი ვულია ლეიბის ძე	რიგითი	?	1943
ბარდანაშვილი ეზრა	?	?	?
ბარდანაშვილი ვიტალი იაკობის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	?
ბარდანაშვილი იოსებ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1941
ბარკოვი ფეოდორ ფეოდორის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	?
ბარმანი გენრიხ გრიგორის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	?
ბასიაშვილი დავით ნიკოლოზის ძე	რიგითი	?	1941
ბასილიძე ისაკ სოლომონის ძე	რიგითი	?	1943
ბატატუნაშვილი შალვა იოსების ძე	სერჟანტი	?	1943
ბაუკოვი გაბრიელ ზაქროს ძე	რიგითი	?	1943
ბაუმანი ანტონ მიხეილის ძე	?	1899	?
ბაშკევიჩი ევგენი მიხეილის ძე	რიგითი	1922	1942
ბაჩაკაშვილი აბრამ ელიეზერის ძე	?	1922	?
ბახანი მიხეილ ივანეს ძე	რიგითი		1941
ბებერაშვილი იონათან შაბათას ძე	?	1910	?
ბეგლიაროვი გრიგოლ იოსების ძე	რიგითი	?	1941
ბეგლიაროვი გრიგოლ მოსეს ძე	რიგითი	?	1942
ბეზნოსი მიხეილ ივანეს ძე	რიგითი	?	1942
ბეიზმან მიხეილ მოსეს ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1942
ბეკერ იზალ შუღუმის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1944
ბელენსონ ბორის ერმოს ძე	ლეიტენანტი	?	1942
ბელეცკი მაქსიმ ვასილის ძე	?	1912	?
ბელკინი ალექსეი მიხეილის ძე	?	1908	?
ბელოსტოცკაია ე. დავითის ასული	რიგითი	?	1943
ბელოცერკოვსკი იაკობ ისაკის ძე	რიგითი	?	1945
ბელოცერკოვსკი მიხეილ მარკის ძე	ლეიტენანტი	?	1945
ბენაშვილი აბრამი	რიგითი	1907	1945
ბენაშვილი ვახტანგ ილიას ძე	რიგითი		1944
ბენაშვილი მიხეილ აბრამის ძე	რიგითი	1907	1945
ბენაშვილი მიხეილ დავითის ძე	პოლიტხელი	?	1944
ბენაშვილი პ. ნ.	?	?	?
ბენაშვილი რაფაელი	?	?	?
ბენაშვილი სამსონ გაბრიელის ძე	?	1921	?
ბენდერსკი იოსებ ილიას ძე	ტექნიკოსი	?	1942

ბენდიაშვილი ივანე აბრამის ძე	რიგითი	?	1942
ბენდინი ანატოლი ნიკოლოზის ძე	ლეიტენანტი	?	1942
ბენიაშვილი ალექსანდრე დავითის ძე	რიგითი	1907	1944
ბენიაშვილი ალექსანდრე ივანეს ძე	რიგითი	1907	1944
ბენსმანი რომან მიხეილის ძე	მაიორი	?	1941
ბერას შარგი	?	?	?
ბერბერაშვილი აბრამ ისაკის ძე	რიგითი	?	1942
ბერეჟნაია ანა მიხეილის ასული	რიგითი	1925	1945
ბერიშვილი ლეონიდე ისრაელის ძე	უფრ. პოლიტხელი	?	1943
ბერიძე გაბო ისაკის ძე	რიგითი	1908	1941
ბერიძე გიორგი სოლომონის ძე	რიგითი	?	1941
ბერიძე ვლადიმერ ლეონის ძე	რიგითი	?	1943
ბერიძე იოსებ კონსტანტინეს ძე	რიგითი	?	1942
ბერიძე მორდეს შოლომონის ძე	რიგითი	1911	1943
ბერკინ ნიკოლოზ ანდრეის ძე	რიგითი	?	1941
ბერლინ ტიმოფეი გრიგოლის ძე	რიგითი	1910	1941
ბერმანი გენრის გრიგოლის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	?
ბერტოვი შალვა სერგოს ძე	რიგითი	?	1943
ბესმერტნი მიხეილ ეფრემის ძე	?	1918	?
ბესჩასტნი იაკობ სიმონის ძე	?	1921	?
ბესჩასტნი ილია პეტრეს ძე	?	?	1941
ბეშკევიჩი ევგენი მიხეილის ძე	რიგითი	1922	1942
ბიბილოვი ეფრემ მიხეილის ძე	რიგითი	?	?
ბიგომაზ ვასილი მარკის ძე	?	1910	?
ბიგომოზოვი პავლე აბრამის ძე	რიგითი	?	1943
ბითირაშვილი ვასილი გიორგის ძე	რიგითი	?	1942
ბილოტოვი ნიკოლოზ იაკობის ძე	რიგითი	1911	1945
ბინდარი ანდრეი ლვოვის ძე	?	?	?
ბინიაშვილი არონ შამუელის ძე	?	1901	?
ბინიაშვილი ბაგრატ სიმონის ძე	ლეიტენანტი	1911	?
ბინიაშვილი მიხეილ აბრამის ძე	რიგითი	1907	1945
ბინიაშვილი რაფაელ ისრაელის ძე	?	1912	?
ბინკოვიჩი მონე დავითის ძე	რიგითი	?	1941
ბირშერტი ვასილი გიორგის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1941
ბიტნევი ანდრო სოლომონის ძე	რიგითი	?	1943
ბიურუკოვი კონსტანტინე ილიას ძე	რიგითი	?	1942
ბიჩევი ლავერ გაბრიელის ძე	რიგითი	?	1943
ბლაგოვეშენსკი ლევ ნიკოლოზის ძე	ინჟინერი	?	1942
ბლაგორაზუმოვსკი ლეონიდ	სამხედრო ექიმი	?	1945
ბოგაჩოვი ნიკოლოზ იაკობის ძე	კაპიტანი	?	1945
ბოგდანი ბორის სიმონის ძე	პოლიტხელი	?	1945
ბოგდანოვი გრიგოლი მიხეილის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1942
ბოგდანოვი ივანე ეფრემის ძე	რიგითი	?	1942

ბოგომოლნი ლეონიდ შლეპის ძე	რიგითი	?	1941
ბოთერაშვილი აბრამ მორდუხის ძე	?	1924	1941
ბოიარსკი ეფიმ ლვოვის ძე	?	?	?
ბოლიევი იოსებ მიხეილის ძე	სერჟანტი	?	1944
ბორისოვი დანიელ რომანის ძე	?	1923	?
ბპიდური ვასილი მოსეს ძე	რიგითი	?	1944
ბრამინსკი ერგი ზაღმანის ძე	?	?	1943
ბრანჩიკოვი კონსტანტინე იოსების ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1942
ბრატკოვი ილია ანდრეის ძე	რიგითი	?	1943
ბროდსკი ბორის მოსეს ძე	რიგითი	?	1941
ბრუტ ლევ არკადის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1944
ბუბაშვილი შალვა მიხეილის ძე	რიგითი	?	1943
ბუგანსკი ვლადიმერ კარპის ძე	რიგითი	?	1942
ბუზიაშვილი ილია მოსეს ძე	რიგითი	?	1942
ბუზიაშვილი მ.კ.	რიგითი	?	1941
ბუზინოვი იოსებ რომუალების ძე	?	1922	?
ბუკოვსკი ივან კონდრატის ძე	?	?	1941
ბუღბუღაშვილი გიორგი ალექსის ძე	რიგითი	?	1943
ბუღბუღოვი მიხეილი სოლომონის ძე	უმც. სერჟანტი	1920	1941
ბუღცი აბრამ დავითის ძე	რიგითი	1917	?
ბუღცი სერგეი მოსეს ძე	?	1917	?
ბურიტინ ბორის სოლომონის ძე	რიგითი	?	1942
ბურშტეინი ბორის სოლომონის ძე	?	?	1942
ბუტკაშ ლარიტ მაიბაკის ძე	რიგითი	?	1942
ბუც ლაზარე ლავრენტის ძე	?	1919	1941
ბუც სერგო მოსეს ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1944
ბუხბინდერი მეირ არონის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1944
ბუხვილცერი კ. ალექსანდრეს ძე	რიგითი	?	1942
ბუხოროვი აბრამ	?	?	?
ბუხშტაბი აბრამ	?	?	?

ბ

გაბაროვი ისაკ ბენოს ძე	რიგითი	?	1944
გაბულოვი არონ ალექსანდრეს ძე	რიგითი	?	1944
გადინი იაკობ ივანეს ძე	რიგითი	1921	?
გავრილოვი ანდრია ილიას ძე	რიგითი	?	1943
გავრილოვი ნიკოლოზ გაბრიელის ძე	რიგითი	?	1942
გავრილშუკი ნიკოლოზ დანიელის ძე	რიგითი	?	1942
გაზარიანი ბენიამინ მოსეს ძე	რიგითი	?	1941
გათიკოევი იაკობ ილიას ძე	რიგითი	?	1943
გათიკოევი შალვა დანიელის ძე	რიგითი	?	1942
გაიშ აბრამ ისაკის ძე	რიგითი	?	?
გალკინი ნიკოლოზ იაკობის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	?
გამდლიშვილი იოსებ ილიას ძე	რიგითი	?	1943

გამოვი დიმიტრი იაკობის ძე	ზემდევი	?	1943
გარბანოს ლაზარ ზინოვის ძე	?	?	?
გარბუხ პეტრე ეფიმის ძე	რიგითი	1916	1942
გასელი ვლადიმერ ვლადიმერის ძე	?	?	1942
გასიევი სერგო ისაკის ძე	რიგითი	1920	1941
გელადეევი სოლომონ ტიმოს ძე	რიგითი	?	1945
გელერი ისაკ ლევის ძე	?	?	1944
გელმანი არონ მარკის ძე	ლეიტენანტი	?	1943
გელმანი იაკობ მოსეს ძე	რიგითი	?	1942
გელფენბუინი ბორის მოსეს ძე	ფელდშერი	?	1942
გერიშმან ისრაელ ლეუხის ძე	მეზღვაური	?	?
გერმანი მიხეილ გრიგოლის ძე	რიგითი	?	1942
გერშეგონი ლეონიდ აბრამის ძე	?	1920	?
გერშკუელ ანდრეი ანდრეის ძე	რიგითი	?	1942
გერჩაულოვ ნიკოლოზ იოსების ძე	რიგითი	?	1943
გერციგი ვიქტორ ლეონიდეს ძე	რიგითი	1922	1943
გეშინტორი მარკ ლვოვის ძე	?	?	?
გიბელ ვოლფ მორდუხის ძე	ლეიტენანტი	?	1944
გინზბურგი იკობ სამუელის ძე	რიგითი	?	1943
გიტური ნიკოლოზ კიტას ძე	რიგითი	1917	1942
გლადკის ალესანდრე მიხეილის ძე	რიგითი	?	1942
გლადშტეინი ლეონიდ კარპის ძე	რიგითი	?	1942
გლაზოვი იაკობ არონის ძე	რიგითი	?	1943
გლინსკი ბორის გაბრიელის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1943
გოდელოვი ალექსანდრე აბრამის ძე	რიგითი	?	1944
გოელი ივანე ივანეს ძე	რიგითი	?	1943
გოლგუბერი ლეონიდ იაკობის ძე	რიგითი	?	1942
გოლოვინი გრიგოლ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1942
გოლოვინი ევგენი ვლადიმერის ძე	სამხედრო ექიმი	?	1941
გოლოვინი ვასილი გრიგოლის ძე	რიგითი	1916	1941
გოლოვინი ივანე ნიკოლოზის ძე	რიგითი	?	1943
გოლოვინი ნიკოლოზ ივანეს ძე	რიგითი	1916	1943
გოლუბევი ალექსანდრე ფიოდორის ძე	რიგითი	?	1942
გოლუბევი დანიელ იაკობის ძე	რიგითი	1910	1943
გორბანი ანდრეი სავას ძე	ლეიტენანტი	?	?
გორბინორი ლაზარე ზინოვის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	?
გორბუნოვი ეფიმ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1944
გორელაშვილი გიორგი ივანეს ძე	?	?	1942
გორელაშვილი იოსებ სოლომონის ძე	რიგითი	?	1942
გორელაშვილი პაშა გიორგის ძე	რიგითი	?	1942
გოროდსკოი აბრამ შმულის ძე	რიგითი	?	1942
გოროხოვსკი პეტრე აბრამის ძე	რიგითი	?	1942
გოფმანი მოსე შმულის ძე	კომისარი	?	1941

გოშევი დავით იოსების ძე	რიგითი	?	1944
გრაბენიკი პანტელეიმონ აბრამის ძე	რიგითი	?	1943
გრაჟდანიკინი მიხეილ კონსტანტინეს ძე	რიგითი	?	1942
გრეგენიკი პანტელეიმონ აბრამის ძე	რიგითი	?	1943
გრეილის ნ.ა.	პოლიტხელი	?	?
გრენგსი იური ანდრეის ძე	სერჟანტი	1924	1944
გრენჩე იური ანდრეის ძე	სერჟანტი	1924	1944
გრეცკი ივანე დანიელის ძე	ზემდეგი	?	1944
გრიგორენკო ევგენი სიმონის ძე	რიგითი	1918	?
გრიგოროვიჩი მიხეილ გრიგოლის ძე	?	?	?
გრინბერგი ლაზარ სამუელის ძე	უმც. პოლიტხელი	?	?
გრიშული დიმიტრი ალექსეის ძე	რიგითი	?	1941
გრონშტეინი სემიონ გრიგოლის ძე	?	1923	?
გროსმანი ალექსანდრე დავითის ძე	?	?	1944
გრუშა ევრემ ფიოდორის ძე	სერჟანტი	1915	1943
გუბაევი შალვა მიხეილის ძე	რიგითი	?	1942
გუგულაშვილი ილია დიმიტრის ძე	რიგითი	1910	1941
გუგულაშვილი ილია ვასილის ძე	რიგითი	?	1942
გუგულაშვილი ილია იოსების ძე	რიგითი	?	1942
გუდიევი სიმონ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1945
გუდისი მუნია მოსეს ძე	რიგითი	?	1941
გუდკოვი სერგეი ალექსანდრეს ძე	ინჟინერი	?	1942
გულიაევი გრიგოლ ალექსეის ძე	რიგითი	1908	1942
გულიაევი გრიგოლ დიმიტრის ძე	რიგითი	?	1944
გულისაშვილი იოსებ სიმონის ძე	რიგითი	?	1943
გუნდიაშვილი დავით შალომის ძე	რიგითი	1904	1942
გუპილინი მოსე ლვოვის ძე	სამხედრო ექიმი	?	1941
გურიელაშვილი არონ აბრამის ძე	რიგითი	1922	1943
გურიელაშვილი ბენიამინ აბრამის ძე	რიგითი	1908	1942
გურკინი იაკობ სიმონის ძე	?	1908	?
გურმელაშვილი არონ აბრამის ძე	რიგითი	1922	1941
გურნიკოვი ვილჰელმ ბენიამინის ძე	რიგითი	1925	1945
გუსელნიკოვი ევგენი ნიკოლოზის ძე	?	?	1941
გუტარევი ალექსეი ილიას ძე	რიგითი	?	1943
გუტმანი ევქთიმი ნაუმის ძე	?	1912	?
გუფენბერგი ოვსეი ლვოვის ძე	?	?	?

ღ

დაბიდოვი აშოთ აბრამის ძე	?	?	1943
დავარაშვილი ბესარ“იონ ხაიმის ძე	?	1900	1942
დავარაშვილი აბრამ დავითის ძე	რიგითი	1905	1943
დავარაშვილი აბრამ ისაკის ძე	სერჟანტი	1906	1943
დავარაშვილი ბესო (ბესკა) აბრამის ძე	რიგითი	?	1943

დავარაშვილი გაბრიელ მოშახაიძის ძე	?	1907	?
დავარაშვილი ვ. ი.	რიგითი	1902	1942
დავარაშვილი ვანო ისაკის ძე	სერჟანტი	?	1942
დავარაშვილი მორდესი	?	1915	1943
დავარაშვილი სიმონ ისაკის ძე	სერჟანტი	?	1943
დავარაშვილი ხაიმ ხაიმის ძე	სერჟანტი	?	1942
დავიდოვი დავით ივანეს ძე	რიგითი	?	?
დავიდოვი ილია ივანეს ძე	რიგითი	?	1942
დავიდოვი ილია პეტრეს ძე	?	?	1941
დავიდოვი ისაკ ტიგრანის ძე	?	1908	1944
დავიდოვი იური ნიკოლოზის ძე	ლეიტენანტი	?	?
დავიდოვიჩი აბრამ სოლომონის ძე	?	1924	1944
დავიდოვიჩი დავით მეირის ძე	სერჟანტი	1920	1941
დავითაშვილი ზახარ დავითის ძე	რიგითი	?	1942
დათიაშვილი შალიკო მეირის ძე	?	1913	?
დალინი ბორის ლვოვის ძე	რიგითი	?	1942
დამიტოვი დანიელ რომანის ძე	?	1903	?
დანდუროვი სოლომონ გიორგის ძე	?	?	1943
დანილენკო ნიკოლოზ სამუელის ძე	?	1912	?
დანილოვი ალექსანდრე	ფელდშერი	?	?
დანილოვი შალვა აბრამის ძე	?	1923	?
დანილჩუკი ნიკოლოზ დიმიტრის ძე	?	?	1941
დარბუაშვილი გაბრიელ ვასილის ძე	რიგითი	?	1942
დარჩია არონ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1942
დახინი ბორის ალექსანდრეს ძე	ლეიტენანტი	?	?
დეგტიარევი ალექსეი აკპერი ძე	რიგითი	?	1942
დევიატკინი ევიმ სიმონის ძე	სერჟანტი	?	1941
დეკტარევი პეტრე მარკის ძე	რიგითი	?	1942
დეკტიარევი იაკობ მარკის ძე	სერჟანტი	?	1944
დეკტიარევი პავლე მარკის ძე	რიგითი	?	1941
დემეჩენკო დიმიტრი სიმონის ძე	?	?	1945
დენისოვი იაკობ დიმიტრის ძე	რიგითი	?	1942
დენისოვიჩი ევგენი იულონის ძე	რიგითი	?	1942
დიატკოვი ალექსეი არტემის ძე	რიგითი	?	1942
დიბროვი ილია ტროფიმის ძე	ლეიტენანტი	?	1942
დიდენკო იაკობ ფილიპის ძე	რიგითი	1913	1944
დირგი ალექსეი ნიკოლოზის ძე	რიგითი	?	1941
დობროვი იაკობი ექვთიმის ძე	რიგითი	?	1942
დობროვოლსკი ანდრეი მიხეილის ძე	რიგითი	?	1941
დობროვოლსკი იოსებ ივანეს ძე	?	?	?
დობროვოლსკი ნიკოლოზ	?	?	1941
დობროვოლსკი ანდრეი მიხეილის ძე	უმც. სერჟანტი	?	1945
დოვანდა ადამ ვასილის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1942

დოღვინი ნაუმ გრიგოლის ძე	პოლიტხელი	?	1942
დოღიე ლევ მიხეილის ძე	მაიორი	?	1943
დოღმატოვი დანიელ რომანის ძე	?	1903	?
დოღჟენკო მიხეილ მონეს ძე	?	1909	?
დონბილი ედუარდ ალავის ძე	რიგითი	1921	1941
დონდო ლევ იურის ძე	უმც. სერჟანტი	1913	?
დოროშენკო იოსებ სიმონის ძე	რიგითი	?	1943
დრონი მიხეილ ილიას ძე	?	1918	?
დრუჩინი ეფიმ ნიკოლოზის ძე	რიგითი	?	1943
დუბინი ალექსანდრე მაქსიმეს ძე	რიგითი	?	1942
დუბინსკი მოსე შშუელის ძე	რიგითი	?	1941
დუბიცკი იოსებ იოსების ძე	რიგითი	?	1944
დუბროვინსკი აბრამ სოლომონის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1943
დუდარ პავლე იაკობის ძე	რიგითი	?	1942
დუკელსკი აბრამ იოსების ძე	რიგითი	?	1944
დუნაევსკი გრიგოლ იოსების ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1945
დურჩიშვილი ალექსეი სამუელის ძე	სერჟანტი	?	1945
დუშინი იაკობ დავითის ძე	სერჟანტი	?	1942
ე			
ეგოროვი ვიქტორ ლეონიდეს ძე	რიგითი	?	1943
ეგოროვი იაკობ მოსეს ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1943
ეგოროვი იგორ მაქსიმეს ძე	?	1917	?
ეგოროვი კირილ სერგოს ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1942
ეგოროვი ნიკოლოზ ვიქტორის ძე	რიგითი	?	1942
ეგოროვი ნიკოლოზ იაკობის ძე	რიგითი	1912	1943
ეგოროვი ნიკოლოზ ილიას ძე	ლეიტენანტი	?	1943
ეგუნოვი მატვეი ეფიმის ძე	რიგითი	?	1941
ედიგაროვი ნიკოლოზ არკადის ძე	რიგითი	?	1942
ევიჩი პეტრე ეფიმის ძე	რიგითი	?	1942
ელაშვილი გიორგი სიმონის ძე	სამხედრო ექიმი	?	1945
ელდზაროვი ალექსანდრე დიმიტრის ძე	სერჟანტი	?	1945
ელდზაროვი ლავრენტი გაბრიელის ძე	სერჟანტი	?	1944
ელისაშვილი შალვა იოსების ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1943
ელისოხაშვილი იუანილ იაკობის ძე	რიგითი	?	?
ელიყაზარაშვილი ისაი იუდას ძე	?	1891	1942
ელიშაკოვი ხაიმ-არონ მორდუხის ძე	?	?	?
ელუაშვილი არონ ბენიამინის ძე	რიგითი	?	1941
ელუაშვილი მიხეილ ბენიამინის ძე	რიგითი	?	1943
ემელინი იაკობი ევგრაფის ძე	რიგითი	?	1945
ენდერი ლაზარ აბრამის ძე	სერჟანტი	?	1942
ენდერი ხაიმ აბრამის ძე	რიგითი	1909	1943
ენუქაშვილი მიხაელ ისრაელის ძე	?	1902	1942
ენშტეინი იან იაკობის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1943

ერენსრიუ ე. ნ.	რიგითი	?	1942
ერენფრიდი ელვაზარ იაკობის ძე	რიგითი	1922	1942
ერინი ლერნიდ ნეროფიმის ძე	კაპიტანი	?	1942
ერლიზმანი შუმიე იონას ძე	სამხედრო ექიმი	?	1945
ესტაშკოვი აბრამ გაბრიელის ძე	რიგითი	1891	1943
ეფიშენკო გაბრიელ სტეფანეს ძე	რიგითი	?	1942
ეფიშოვი ალექსანდრე იაკობის ძე	რიგითი	1915	1942
ეფიშოვი ალექსანდრე სიმონის ძე	რიგითი	1902	1943
ეფიშოვი იაკობ სერგოს ძე	რიგითი	?	1942
ეფიშოვი კონსტანტინე გაბრიელის ძე	?	1923	?
ეფრემაშვილი ნაზო იოსების ძე	სერჟანტი	1919	?
ეფრემოვი ბლადიმერ ალექსანდრეს ძე	რიგითი	?	1942
ეფრემოვი ნიკოლოზ ალექსანდრეს ძე	რიგითი	?	1943
ეშკელაშვილი ე. ილიას ძე	რიგითი	1917	1943
ესტინი ზიმა სამუელის ძე	კაპიტანი	?	1941
ესტინი ზიმა სამუელის ძე	კაპიტანი	?	1941
მ			
ვაზავიკი ვასილი აბრამის ძე	?	?	1942
ვაინბერგი მარკ ლვოვის ძე	?	?	?
ვაინერი ფეოდორ ევქთიმის ძე	?	1923	1942
ვაინსბერგი მარკ ლვვის ძე	რიგითი	?	1941
ვაინშტეინი ლეონიდ მარკის ძე	რიგითი	?	1941
ვაისბანი არონი	?	?	?
ვაისმანი ავგუსტ იოსების ძე	რიგითი	?	1943
ვალცევი დიმიტრი ილიას ძე	?	1911	?
ვანეევი ივანე მოსეს ძე	რიგითი	?	1944
ვანიაშვილი მიხეილ დანიელის ძე	რიგითი	?	1943
ვარფოლომეევი მიხეილ იაკობის ძე	ლეიტენანტი	?	1941
ვარშავსკი ალექსანდრე მიხეილის ძე	სერჟანტი	?	1943
ვაცეკი იური ივანეს ძე	უმც. სერჟანტი	?	1941
ვდოვენკო ზოია ევგენის ასული	რიგითი	?	1944
ვებიცკი	?	?	?
ველიჩკო ფ.კ.	?	?	?
ვერბიცკი ალექსანდრე დემიანის ძე	უმც. სერჟანტი	?	1943
ვერბრინი იოსებ ვუღფის ძე	?	1910	?
ვერნერ ილია ეფიშის ძე	რიგითი	?	?
ვერსულის აბრამ ეფიშის ძე	რიგითი	?	1942
ვერჩენკო გრიგოლ მაქსიმეს ძე	რიგითი	1913	1942
ვერხგრადსკი ლეონიდ ვასილის ძე	რიგითი	?	1942
ვერხგრადსკი ნიკოლოზ ვასილის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1943
ვესლოვსკი იოსებ მიხეილის ძე	?	1898	?
ვეტრინი მოსე პეტრეს ძე	რიგითი	?	1943

ვინოგრადოვი ვასილი პავლეს ძე	?	?	?
ვინოგრადოვი იგორ ალექსანდრეს ძე	?	?	?
ვირახოვსკი იოსებ იოსების ძე	რიგითი	?	1943
ვისმონტი დიმიტრი ნიკოლოზის ძე	?	1921	?
ვიშნევსკი ვლადიმერ ივანეს ძე	მეთაური	1913	1942
ვოეცკი ვლადიმერ ნიკოლოზის ძე	?	?	1941
ვოვკ არხია სემიონის ძე	რიგითი	1903	1942
ვოვჩენკო დავით გრიგოლის ძე	?	?	1941
ვოილენკო გრიგოლ იაკობის ძე	რიგითი	?	1942
ვოინშტეინი ვლადიმერ სემიონის ძე	?	1921	?
ვოიხუი ლევ ვლადიმერის ძე	?	1910	?
ვოლკოვი ივან ილიას ძე	რიგითი	1918	1941
ვოლკოვი ალექსეი ილიას ძე	?	1918	1943
ვოლკოვი ანტონ გრიგოლის ძე	რიგითი	?	1943
ვოლნიხი ნიკოლოზ მიხეილის ძე	სერჟანტი	?	1943
ვოლოშინსკი ლეონიდ ვლადიმერის ძე	რიგითი	?	1944
ვორობეი ნიკ ონისეს ძე	ლეიტენანტი	?	?
ვორობიოვი სემიონ სემიონის ძე	რიგითი	?	1942
ვორობიოვსკი მარკ იაკობის ძე	?	1923	1942
ვორონა ნიკოლოზ პლატონის ძე	რიგითი	1912	1942
ვორცკოჩანი გრიგოლ ბენიამინის ძე	რიგითი	?	1942

ზ

ზაბკინი მოკეი ალექსეის ძე	რიგითი	?	1941
ზაგუროლკო სტეფანე ეფიშის ძე	ინტენდანტი	?	?
ზადკოვი მიხეილი სამუელის ძე	რიგითი	?	1945
ზავალკოვი ნიკოლოზ მაქსიმეს ძე	რიგითი	1911	1942
ზავგოროდნი ანდრეი ილიას ძე	რიგითი	?	1942
ზაველკოვი ნიკოლოზ მაქსიმეს ძე	რიგითი	?	1943
ზაზულია მიხეილ მიხეილის ძე	?	1906	?
ზაიცევი ალექსეი ექვთიმის ძე	?	1913	?
ზაიცევი სიმონ პორფილის ძე	სამხ. ინჟინერი		1942
ზაპოროჟეცი ტროფიმ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1943
ზარემბიცი ალექსანდრე ივანეს ძე	რიგითი	1917	1941
ზარუბინი ვიქტორ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1942
ზასულსკი ალექსანდრე ისმაილის ძე	რიგითი	?	1943
ზახარევსკი ლეონიდ გრიგოლის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1944
ზელენსკი ვალენტინ იაკობის ძე	ლეიტენანტი	?	?
ზელიაკინი იაკობ მიხეილის ძე	?	?	?
ზელისმანი ლეონიდ გრიგოლის ძე	რიგითი	?	1944
ზერმან ვახტანგ ალექსეის ძე	?	?	1943
ზვიაგინცევი ფეოდორ ეფიშის ძე	რიგითი	1914	1943
ზინკევიჩი ალექსი ალექსანდრეს ძე	?	?	?

ზინოვიევი ვასილი სიმონის ძე	ლეიტენანტი	?	1942
ზინოვიევი ნიკოლოზ დიმიტრის ძე	რიგითი	?	1941
ზინოვიევი ფეოდორ კირილის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1943
ზისკო იაკობ დიმიტრის ძე	?	1910	?
ზიუდინი ევიმ ივანეს ძე	სერჟანტი	?	1942
ზლატოვი სემიონ მიხეილის ძე	რიგითი	1918	1942
ზლობინი ალექსანდრე ილიას ძე	ლეიტენანტი	?	1943
ზლოტნიკოვი იური დავითის ძე	ლეიტენანტი	?	1943
ზლოტოვი ზინოვი მიხეილის ძე	რიგითი	?	1944
ზობოლოცკი იაკობ სერგოს ძე	?	?	1945
ზოლოტორიოვი ალექსანდრე	რიგითი	?	1943
ზოლოტორიოვი იუდა არონის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1943
ზოლოტორიოვი მიხეილ ფეოდორის ძე	?	?	1944
ზოლოტორიოვი მიხეილ ფილიპის ძე	?	?	1943
ზონენაშვილი შალვა იოსების ძე	კაპიტანი	1918	1945
ზოტიკაშვილი ალექსანდრე იაკობის ძე	რიგითი	?	1942
ზუბიევი ისაკ გიორგის ძე	ზემდევი	?	1942
ზუბკოვი ანატოლი მაქსიმეს ძე	რიგითი	?	1942
ზუბცოვი დიმიტრი იაკობის ძე	?	?	?
ზუბცოვი ენ.	ლეიტენანტი	?	1943
ზულიაშვილი გრიგოლ იაკობის ძე	რიგითი	?	1943
ზურმანი მიხეილ თადორის ძე	ლეიტენანტი	?	?
ზურმანი სტეფანე იაკობის ძე	?	1925	?
ზუტტე ბორის მოსეს ძე	?	?	1942

თ

თავდიდიშვილი გივი გალაქტიონის ძე	რიგითი	?	1941
თათურაშვილი ბესარიონ ილიას ძე	რიგითი	?	1942
თაფლაშვილი ელკო	?	1924	?
თაფლაშვილი ზერო	?	1923	?
თეთრაშვილი ბორის აბრამის ძე	რიგითი	?	?
თეთრაშვილი გაბრიელი	რიგითი	?	?
თეთრაშვილი ივანე აბრამის ძე	რიგითი	?	?
თეთრუაშვილი დავით ალექსის ძე	რიგითი	?	1945
თეთრუაშვილი მორდუხ შამაიას ძე	?	1923	1942
თეოდაშვილი შოთა იოსების ძე	რიგითი		1942
თოფჩიაშვილი დავით რაფაელის ძე	რიგითი	?	1941
თოფჩიაშვილი ემანუელ სოლომონის ძე	რიგითი	?	1942
თულაშვილი კონსტანტინე სიმონის ძე	?	1917	1942
თულაშვილი ლაზარ იოსების ძე	რიგითი		1942

ი

იაბლონსკი ნ. ა.	უმც. ლეიტენანტი	?	?
იაკობაშვილი ივანე ილიას ძე	რიგითი	?	1941
იაკობაშვილი მორდუხ ხაიმის ძე	?	1913	?

იაკობაშვილი შაბათა იეჰუშაყის ძე	?	1998	1942
იაკოვინი ფეოდორ მარტინის ძე	?	?	1942
იაკუბოვინი ალექსანდრე პეტრეს ძე	?	?	1941
იალინი ისაკ დავითის ძე	?	?	1941
იალშევი მიხეილ ილიას ძე	რიგითი	?	1945
იალშევი მიხეილ მოსეს ძე	?	?	?
იამნიკოვი ილია კარპის ძე	რიგითი	1908	1942
იანბუხშინი სალომ ზაინალის ძე	რიგითი	?	1943
იანჩუკი ნიკოლოზ ილიას ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1942
იარიგინი იაკობ ფუროს ძე	?	?	1945
იაროვი კონსტანტინე არკადის ძე	რიგითი	?	1942
იასტრეხოვი ალექსანდრე ვასილის ძე	რიგითი	?	1943
იაშაკი ისაკ მოსეს ძე	რიგითი	?	1944
იაშანი იაკობ ალექსანდრეს ძე	?	1921	?
იახნისძიზაუ ისრაელის ძე	?	?	?
იგნატოვი ვიქტორ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1941
ივინსკი დანიელ სერგოს ძე	რიგითი	?	1944
იზმაილოვი იური ალექსეის ძე	ტექ. ინჟინერი	?	1942
ილიაევი იოსებ სიმონის ძე	რიგითი	?	1941
ილიაევი სერგეი იოსების ძე	რიგითი	?	1944
ილიასოვი ტიმოთე გრიგოლის ძე	რიგითი	?	1942
ილიზაროვი დანიელ მადათის ძე	რიგითი	1904	1942
ილინსკი ლევ ნიკოლოზის ძე	ტექნიკოსი	?	1942
იმედაშვილი ვლადიმერ იოსების ძე	რიგითი	?	1943
იმედაშვილი იოსებ აბრამის ძე	რიგითი	?	1943
ინდუაშვილი იოსებ კონსტანტინეს ძე	რიგითი	?	1943
ისაკაძე თემურ ევრემის ძე	რიგითი	?	1941
იუზბაშევი ურიან ალიმის ძე	სერჟანტი	?	1942
იუკილევიჩი ისაკ იოსების ძე	?	1914	1942
იურევი ვიქტორ გრიგოლის ძე	უმც. სერჟანტი	?	1944
იურკოვი მამუტ იაკობის ძე	რიგითი	?	1942
იუსუპოვი იაგუდა ისაკის ძე	რიგითი	1911	1942
იუშკევიჩი ნიკოლოზ პავლეს ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	?
იხოშვილი იაკობ ილიას ძე	რიგითი	?	1943

კ

კადუხი ალექსანდრე იოსების ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1942
კაზაკოვი იაკობ ივანეს ძე	?	?	1942
კაზაკოვი მიხეილ იაკობის ძე	რიგითი	?	1944
კაზანაშვილი ალექსანდრე ისაკის ძე	რიგითი	1912	1943
კაზნაჩევსკი გრიგოლ ანდრეის ძე	რიგითი	1919	1941
კაზნაჩევსკი სერაფიმ ანდრეის ძე	რიგითი	1915	1944
კაიდანნი ნიკოლოზ გაბრიელის ძე	?	1911	?

კაიდანოვიჩი ანტონ იოსების ძე	რიგითი	1912	1942
კაიფმანი ს.ტ.	ლეიტენანტი	?	1944
კაკალოვი სერგო აბრამის ძე	რიგითი	?	1941
კაკალოვი ხათო ნაბოს ძე	რიგითი	1914	1942
კაკიაშვილი იოსებ მიხეილის ძე	რიგითი	1913	1942
კაკიაშვილი ისაკ აბრამის ძე	რიგითი	?	1942
კალევსკი გრიგოლ ილიას ძე	რიგითი	?	1942
კალერი ვიქტორ ფეოდორის ძე	ლეიტენანტი	?	1941
კალინუს სტეფან დანიელის ძე	რიგითი	?	1942
კალკიშ ივანე მაქსიმის ძე	რიგითი	?	1942
კალმანოვიჩი იური ნაზარის ძე	რიგითი	1919	1943
კამენსკი არსენ მიხეილის ძე	ლეიტენანტი	?	1941
კანადოგინი ალექსანდრე სერგოს ძე	?	?	1943
კანევსკი გ.ნ.	?	?	?
კაპლანა მინაშ ბენიამინის ძე	?	1926	?
კაპრიელოვი იაკობ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1942
კარაკოვსკი ვიქტორ ვლადიმერის ძე	?	?	1942
კარაკოზ იური მორდუხის ძე	?	1918	?
კარაკოზი ზახარ აბრამის ძე	?	?	1943
კარანოვ მიეილ იასაკის ძე	რიგითი		1941
კარასიკ ისაკ ვლადიმერის ძე	?	1920	1941
კარაჩუნ სერგო იოსების ძე	რიგითი	?	1943
კარგელ ოლეგ ბოგომოლის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1942
კარდან ნოკოლოზ ნიკოლოზის ძე	?	?	?
კარდოვინ ვიქტორ ვლადიმერის ძე	რიგითი	?	1942
კარპოვი ეფიმ პროკოფის ძე	რიგითი	?	1942
კარპოვი ვიქტორ მიხეილის ძე	რიგითი	1911	1942
კარტუშინი მაქსიმ მაქსიმეს ძე	რიგითი	?	1941
კასაბოვი იური ისაკის ძე	რიგითი	?	1941
კატშუკი ლეონიდ დიმიტრის ძე	სერჟანტი	?	?
კაფისი გიორგი სიმონის ძე	სერჟანტი	?	?
კაშა ივანე მაქსიმეს ძე	რიგითი	?	1943
კაცმანი იოსებ ვლადიმერის ძე	რიგითი	?	1942
კაცობაშვილი ელყაზარი	?	1906	1941
კაცობაშვილი მ.პ.	სერჟანტი	?	1942
კეზერაშვილი რუბენ აბნერის ძე	მეზღვაური	1917	1942
კეჟერაშვილი არჩილ სოლომონის ძე	რიგითი	1908	1942
კერკეზაშვილი მორდუხ გაბრიელის ძე	რიგითი	1913	1941
კესტელი ვალიკო იოსების ძე	რიგითი	?	1941
კენტერი მიხეილ ევსეის ძე	ტექნიკოსი	?	1942
კვიტკო ევგენი იაკობის ძე	რიგითი	1912	1943
კიანც მოსე სერგის ძე	რიგითი	?	1943
კიასაშვილი დიმიტრი ილიას ძე	რიგითი	?	1942

კიჟიაშვილი დანიელ სურიშადის ძე	რიგითი	1920	1941
კირევეი ალექსი ლაზარის ძე	?	1907	?
კირიანოვი იაკობ სოლომონის ძე	რიგითი	?	1942
კირიანოვი იაკობ სოლომონის ძე	რიგითი	?	1942
კირილოვიჩი ალექსანდრე ვიქტორის ძე	სერჟანტი	?	1941
კირშემბაუმი ილია მატვეის ძე	რიგითი	?	1942
კირშემბაუმი ისაკი პავლეს ძე	რიგითი	?	1942
კირშმანი ევალდ ივანეს ძე	რიგითი	?	1942
კლაკელი ი.ა.	რიგითი	?	1942
კლივედინსკი ვალენტინ ზინობის ძე	კომისარი	?	?
კლუბოვიჩი სტანისლავ იაკობის ძე	რიგითი	1918	1941
კობაივანოვი მიხეილ არონის ძე	რიგითი	1915	1942
კობეცი მიხეილ სოლომონის ძე	?	?	?
კობილაშვილი იოსებ აგანის ძე	რიგითი	?	1942
კოგანოვი სამუელ იაკობის ძე	უმც. სერჟანტი	?	?
კოდარევსკი ლეონიდ ივანეს ძე	რიგითი	1908	1942
კოვალენკო გრიგოლ მაქსიმეს ძე	ლეიტენანტი	?	1941
კოვალი იგორ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1942
კოვალიოვი ალექსეი ალექსანდრეს ძე	?	?	1943
კოვალჩუკი ევგენი მაქსიმეს ძე	?	1921	?
კოვილვეი მიხეილ ზინოვის ძე	რიგითი	?	1942
კოზალუჰი სამუელ მ.	რიგითი	?	1941
კოზაშვილი სულთან მოსეს ძე	რიგითი	?	1942
კოზლენკო ილია იაკობის ძე	რიგითი	?	1942
კოზლოვი ზელმანი გილიეს ძე	?	?	1942
კოზნაჩისკი გრიგოლ ანდრეის ძე	რიგითი	1919	1941
კოზნაჩისკი სერაფიმ ანდრეის ძე	ფურციტორი	?	?
კოზუბეი ბორის ილიას ძე	რიგითი	?	1942
კოკიაშვილი ისაკ აბრამის ძე	რიგითი	?	1942
კოკიაშვილი მიხეილ ისაკის ძე	?	1923	?
კოკოზაშვილი ნიკოლოზ ილიას ძე	რიგითი	?	1942
კოკოშვილი იაკობ მოსეს ძე	რიგითი	?	1945
კოკოშვილი იოსებ მოსეს ძე	რიგითი	?	1945
კოკოში მოსე აბრამის ძე	?	1911	?
კოლაბინი ანატოლი დიმიტრის ძე	?	?	?
კოლიაგინი გრიგოლ გაბრიელის ძე	რიგითი	?	1942
კოლნინი ივანე მაქსიმეს ძე	?	1913	?
კოლოდეჟი ბენიდინ იოსების ძე	რიგითი	?	1942
კოლოდიუჟნი მაქსიმ პროკოფის ძე	?	1921	?
კოლოვი ლავ შლემის ძე	რიგითი	?	?
კოლომეეცი მარკ იოსების ძე	უმც. სერჟანტი	?	1942
კოლოშინი დიმიტრი მიხეილის ძე	ტექნიკოსი	?	1942
კოლუმკოვი ევგენი ალექსანდრეს ძე	რიგითი	1923	1943

კოლჩენკო ვლადიმერ სამუელის ძე	რიგითი	?	1945
კომანი სტეფანე გორდუის ძე	რიგითი	?	1943
კომპანეეცი მიხეილ იოსების ძე	რიგითი	?	1942
კონევა ვეგენია პავლეს ასული	რიგითი	?	1943
კონევეცკი იგორი	?	1914	?
კონკოვი გრიგოლ მოსეს ძე	რიგითი	?	1942
კოპიტცკი დიმიტრი გრიგოლის ძე	რიგითი	1910	1942
კოპინი ივანე მაქსიმეს ძე	?	1913	?
კოჟენიკოვი ლეონ გრიგოლის ძე	რიგითი	?	1942
კოჟიაშვილი დანიელ სურიშადის ძე	რიგითი	1920	1941
კორეიოვსკი ვიქტორ რომანის ძე	რიგითი	?	1942
კორნაკოვი ვეგენი ილიას ძე	რიგითი	?	1942
კოროლი ბორის კონსტანტინეს ძე	რიგითი	?	1942
კოროტკევიჩი გრიგოლ ბენიამინის ძე	რიგითი	1911	1942
კოროჩიშვილი დავით მაქსიმეს ძე	რიგითი	?	1941
კორჟინსკი მიხეილ ადოლფის ძე	?	1927	?
კოსსე ნიკოლოზ ანდრეის ძე	რიგითი	1905	1943
კოსტენკო ვასა ანდრეის ძე	?	1916	1942
კოსტენკო ფეოდორ დიმიტრის ძე	?	?	1944
კოტელნიკოვი იაკობ მიხეილის ძე	რიგითი	1906	1942
კოტლიაროვი ანატოლი მიხეილის ძე	რიგითი	?	1943
კოტლიაროვი ლევ მიხეილის ძე	ტექნიკოსი	?	1942
კოტლიაროვი ნიკოლოზ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1942
კოჩობაშვილი ბესარიონ იუდას ძე	რიგითი	1916	1942
კოჩუბი ბორის ილიას ძე	რიგითი	?	1942
კოხანსკი ვ.ვ.	პოდპოლკოვნიკი	?	1944
კოხტაშვილი დავით გაბრიელის ძე	რიგითი	?	1942
კრაკოვ მიხეილ სლუზოს ძე	?	1915	1941
კრამარენკო ვეგენი ანდრეის ძე	?	1917	1945
კრამაროვი ალექსანდრე აკიმის ძე	რიგითი	1912	1942
კრასნიხი ბორის იაკობის ძე	სერჟანტი	?	1944
კრასნიხი ვლადიმერ დიმიტრის ძე	რიგითი	?	1943
კრასნობოევი დიმიტრი მიხეილის ძე	ლეიტენანტი	?	1942
კრასნოპოლსკი ა.ნ.	?	?	?
კრასნოპოლსკი დავით ვოლფის ძე	რიგითი	?	1942
კრეპსი ვილჰელმ კარლოს ძე	რიგითი	?	1942
კრიკი ტიმოთეი ტიმოთეის ძე	მაიორი	?	1943
კრიშჩერი მოშკა დავითის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1941
კრინგმანი მოსე დავითის ძე	რიგითი	1901	1942
კრიუჩკინი ნიკოლოზ ეფიმის ძე	რიგითი	?	1942
კრიხელი აბრამი	?	?	?
კრიხელი აბრამი ხაიმ-არონის ძე	?	1921	1942
კრიხელი აკოვ	რიგითი	1909	?

კრიხელი ბეხორ ისაკის ძე	რიგითი	?	1944
კრიხელი დავით ხაიმის ძე	რიგითი	?	1942
კრიხელი ილია იოსების ძე	რიგითი	?	1942
კრიხელი ილია იოსების ძე	რიგითი	?	1942
კრიხელი იონა	?	?	?
კრიხელი იოსებ იგორის ძე	ზემდეგი	?	1944
კრიხელი მიხეილ აბრამის ძე	რიგითი	?	1943
კრიხელი მიხეილ იოსების ძე	რიგითი	?	1943
კრიხელი მიხეილ ხაიმის ძე	რიგითი	1914	1942
კრიხელი მორდეს იოსების ძე	რიგითი	?	1943
კრიხელი რუბენ ხაიმის ძე	რიგითი	?	1944
კრიხელი შალვა დავითის ძე	რიგითი	1918	1943
კრიხელი შალვა ილიას ძე	რიგითი	1918	1944
კრუგლიკოვსკი ვიქტორ ეფიმის ძე	რიგითი	1924	1943
კრუგოვი პეტრე ისაკის ძე	რიგითი	1919	1941
კრუჩინსკი ფედორ მაქსიმეს ძე	ლეიტენანტი	?	?
კრუტილოვი მიხეილ მოსეს ძე	?	1908	1943
კუდაშვილი გიორგი ილიას ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1942
კუდაშვილი ვლადიმერ ალექსის ძე	რიგითი	1920	1942
კუდელი პ.ნ.	რიგითი	?	1943
კუზკინი ალექსანდრე იაკობის ძე	?	?	?
კუზნეცოვი გრიგოლ იოსების ძე	?	?	1945
კუზნეცოვი დავით აბრამის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1943
კუზნეცოვი ნიკოლოზ გაბრიელის ძე	?	1909	1944
კუკულსკი სემიონ ლაზარის ძე	რიგითი	?	1943
კულაკსიზოვი ილია კონსტანტინეს ძე	რიგითი	?	1943
კულაში ალექსანდრე პავლეს ძე	რიგითი	1907	1942
კულბიცი ვლადიმერ ვლადიმერის ძე	რიგითი	?	?
კულენოვი ალექსანდრე მაქსიმის ძე	?	1909	?
კულიაკი სოლომონ ამბარცუმის ძე	?	1916	1942
კულიანი სოლომონ აბრამის ძე	?	1916	1942
კუმარნიცი ხაიმ ზემოს ძე	რიგითი	?	1942
კუმენაშვილი მიხეილ სოლომონის ძე	რიგითი	1922	1942
კუპინი მარტინ ტიმოფეის ძე	?	?	1942
კუპიცსი ანდრეი რობერტის ძე	რიგითი	?	1941
კუჟანაშვილი იოსებ დიმიტრის ძე	რიგითი	?	1944
კუშნერი ივანე გრიგოლის ძე	?	?	1941
კუჩუკი არკადი ალექსანდრეს ძე	რიგითი	1922	1944
ღ			
ღაფნიკი ევგენი დიმიტრის ძე	?	1917	?
ღაზარევი გერმან ლაიზერის ძე	რიგითი	?	1942
ღალიევი გარი მოსეს ძე	სერჟანტი	?	1943

ღალიევი დავით გაბრიელის ძე	რიგითი	?	1943
ღანევსკი ნიკოლოზ კონსტანტინეს ძე	ინტენდანტი	?	1941
ღანიდუხი სოლომონ იაკობის ძე	რიგითი	?	1941
ღანოვოი დიმიტრი მარკის ძე	რიგითი	?	1944
ღაპენკო ევგენი მიხეილის ძე	პოლიტხელი	?	1941
ღაშევსკი იაკობ ნაუმის ძე	?	?	?
ღევი აშერ იაკობის ძე	?	1923	
ღევი სიმონ ვასილის ძე	პოლკოვნიკი	?	1943
ღევიაშვილი არონ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1942
ღევიაშვილი ისაკ ხაიმის ძე	რიგითი	?	1942
ღევინი ბორის მარკის ძე	რიგითი	?	1941
ღევინი ივანე ივანეს ძე	რიგითი	?	1942
ღევინი ისაკ ალექსანდრეს ძე	?	1914	?
ღევინი ნიკოლოზ მიხეილის ძე	რიგითი	1918	1942
ღევეინი მიხეილ ალექსანდრეს ძე	რიგითი	1915	1943
ღევროშვილი ისაკ იოსების ძე	რიგითი	?	1942
ღევსკი ანდრეი ნეფიოდის ძე	რიგითი	?	1942
ღეიბოვიჩი ბანიამინ აბრამის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1942
ღეკ როლანდი იანის ძე	რიგითი	?	1943
ღეონტიევი ალექსანდრე იაკობის ძე	?	1923	?
ღეპეკი ილია სიმონის ძე	უფრ. მეთაური	1917	1942
ღერნერი ილია ეფიმის ძე	რიგითი	1916	1943
ღეხეში ალექსანდრე დანიელის ძე	ლეიტენანტი	?	?
ღისიაკოვი ვიქტორ იაკობის ძე	რიგითი	?	1942
ღისოვი გრიგოლ ილიას ძე	რიგითი	?	1943
ღიტვინოვი ანატოლი იაკობის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	?
ღიტვინოვი კონსტანტინე პავლეს ძე	რიგითი	?	1942
ღიტვინოვი ფეოდორ გრიგოლის ძე	?	?	?
ღიტოვკა ალექსანდრე ფეოდორის ძე	რიგითი	1906	1942
ღიფანოვი ვლადიმერ იაკობის ძე	რიგითი	?	1942
ღიხტმანი ბორის სოლომონის ძე	?	?	?
ღოისფეიფელდი არონ ბორისის ძე	რიგითი	?	1941
ღოკტინოვი ალექსანდრე აბრამის ძე	ზემდეგი	?	1944
ღოლუშევი პეტრე მაქსიმეს ძე	სერჟანტი	1907	1942
ღომბროზოვი ონისიმ მეირის ძე	რიგითი	1918	1944
ღონფმანი ილია ვლადიმერის ძე	?	1924	?
ღუბიშოვი ალექსეი არკადის ძე	რიგითი	1914	1942
ღუდერმანი მიხეილ ვესეის ძე	რიგითი	1907	1944
ღუკიანოვი ივანე იოსების ძე	რიგითი	?	1942
ღუკიანოვი კონსტანტინე იოსების ძე	რიგითი	1913	1941
ღუკინი იაკობ სიმონის ძე	რიგითი	?	1943
ღუპოლ ნაუმი ალექსანდრეს ძე	რიგითი	?	1942
ღუშკევიჩი სერგეი სერგეის ძე	ლეიტენანტი	?	?

მ

მაგდიკი ნიკოლოზ ნიკოლოზის ძე	?	?	?
მაგველიძე შოთა ისაკის ძე	რიგითი	?	1941
მაზური ივანე ვასილის ძე	რიგითი	1911	1944
მაიოროვი მიხეილ ისაკის ძე	რიგითი		1942
მაკაშაროვი გაბრიელ ხაიმის ძე	რიგითი	?	1942
მაკაშოვი გაბრიელ ხაიმის ძე	რიგითი	?	1942
მაკერდაი მიხეილ ალექსანდრეს ძე	რიგითი	?	1942
მაკოვეცი იგორ იგორის ძე	რიგითი	1912	1941
მაკროვი ანატოლი სერგოს ძე	რიგითი		1942
მაღეკოვი დიმიტრი მაქსიმეს ძე	რიგითი	?	1943
მაღი ანტონ იაკობის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	?
მაღი სერგეი იაკობის ძე	რიგითი	?	1941
მაღიევი გარი მოსეს ძე	სერჟანტი	?	1943
მაღიევი დავით გაბრიელის ძე	რიგითი	?	1943
მაღინა ივანე ეფიმის ძე	რიგითი	?	?
მაღინოჩკა დიმიტრი კირილეს ძე	?	?	1944
მაღიუტინი მიხეილ ლვოვის ძე	რიგითი	?	1942
მაღკინი იური ბორისის ძე	რიგითი	?	1941
მამადაშვილი ნიკოლოზ აბრამის ძე	პოლიტგელი	?	1942
მამისაშვილი აბრიკო ხაიმის ძე	რიგითი		1942
მამისთვალოვი არონ იოსების ძე	რიგითი	1924	1942
მამისთვალოვი დავით შაქროს ძე	სერჟანტი	?	1942
მამისთვალოვი იაკობ იოსების ძე	რიგითი	1912	1943
მამისთვალოვი მიხეილ სედეკის ძე	რიგითი	1920	1941
მამისთვალოვი რაფაელ ნიკოლოზის ძე	რიგითი	?	1942
მამისთვალოვი შალვა სიმონის ძე	რიგითი	1919	1941
მამისთვალოვი ხაიმ რაფაელის ძე	სერჟანტი	?	1943
მამკული ალექსანდრე იგორის ძე	რიგითი	?	1944
მანაშეროვი იოსებ აბრამის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	1916	1943
მანაშეროვი იოსებ მორდუხის ძე	რიგითი	1908	1943
მანაშეროვი მარკ მიხეილის ძე	სერჟანტი	1918	1941
მანაშეროვი მიხეილ ისრაელის ძე	რიგითი	?	1942
მანაშეროვი სიმონ იოსების ძე	რიგითი	1918	1942
მანაშეროვი ხაიმ გაბრიელის ძე	რიგითი	1919	1942
მარგიევი გაბრიელ გაბოს ძე	რიგითი	?	1942
მარდერი კოლმანი მუშკის ძე	რიგითი	?	1942
მარკინი ვასილი სიმონის ძე	უფრ. კომისარი	1923	1942
მარკოვი ალექსანდრე არტემის ძე	რიგითი	?	1943
მარკოვი არონ მენდის ძე	ლეიტენანტი	?	1941
მარკოვსკი პავლე პეტრეს ძე	რიგითი	?	1942
მარტინიუკი ისაკ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1942
მარტინჩენკო იაკობ მარკის ძე	ზემდევი	1919	1942

მარუცკი ანდრეი ანდრეის ძე	რიგითი	?	1942
მასალი იაკობ იოსების ძე	რიგითი	?	1944
მატენკო იოსებ ისაკის ძე	რიგითი	?	1942
მატვეევი ალექსეი იაკობის ძე	რიგითი	1916	1942
მაქსიმენკო კონსტანტინე მოსეს ძე	რიგითი	?	?
მაშტალერი გიორგი გაბრიელის ძე	სერჟანტი	?	1944
მეგრელიშვილი შალვა სოლომონის ძე	რიგითი	?	1943
მეგრელიშვილი გიორგი დავითის ძე	რიგითი	1921	1941
მეგრელიშვილი გიორგი ჯანიკოს ძე	უმც. სერჟანტი	?	1943
მეგრელიშვილი დავით ირაკლის ძე	რიგითი	?	1942
მეგრელიშვილი იაკობ ისრაელის ძე	რიგითი	1907	?
მეგრელიშვილი ივანე სიმონის ძე	რიგითი	?	1941
მეგრელიშვილი ილია	რიგითი	1908	1942
მეგრელიშვილი ი(ელიაჟ) მოშეს ძე	რიგითი	1921	1941
მეგრელიშვილი ილია აფანასის ძე	უფრ. ლეიტენანტი		1941
მეგრელიშვილი მიხეილ ფილხაზის ძე	რიგითი	1907	1943
მეგრელიშვილი შიმშონი	რიგითი	1919	?
მედვედევი ანდრეი მაქსიმეს ძე	რიგითი	1907	1941
მედვედევი კონსტანტინე გრიგოლის ძე	რიგითი	?	1943
მედვედევი მიხეილ ანდრეის ძე	რიგითი	1900	1944
მედვედი იაკობ ივანეს ძე	?	1919	?
მელეცკი ვლადიმერ ვლადიმერის ძე	?	1910	?
მელიქიშვილი აბრამ სიმონის ძე	რიგითი	?	?
მელნიკი კორომონ ნიკოლოზის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1943
მელუხა იაკობი (იაშა) ყუზრას ძე	?	1909	?
მენიალოვი გაბრიელ იოსების ძე	რიგითი	?	1942
მენშინი დიმიტრი გრიგოლის ძე	?	1914	1942
მერაბიშვილი დავით ილიას ძე	რიგითი	1921	1941
მერაბიშვილი იოსებ იაკობის ძე	რიგითი	?	1941
მერაბიშვილი მოსე მიხეილის ძე	რიგითი	?	1941
მერეგა მაქსიმ მიხეილის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1941
მერინოვი დიმიტრი დიმიტრის ძე	ზემდეგი	?	1945
მეშ ილია ნეფტულის ძე	რიგითი	?	1942
მეშ მიხეილ ნეფტულის ძე	რიგითი	1903	1941
მილიხ ივანე ანდრეის ძე	სერჟანტი		1943
მილმანი იაკობ მიხეილის ძე	?	1897	?
მინდინი იაკობ სუდოს ძე	ლეიტენანტი	?	1943
მირაკოვი არტემ ეფრემის ძე	რიგითი	?	1942
მირგული ი.ა.	ლეიტენანტი	?	1941
მირილაშვილი შალვა იაკობის ძე	?	1917	?
მიროვი აბრამ ისრაელი ძე	უმც. პოლიტხელი	?	1941
მირშანი იაკობ მიხეილის ძე	რიგითი	1897	?
მისინი ფეოდორ ეფრემის ძე	რიგითი	1916	1943

მიტაუერი ლევ სიმონის ძე	რიგითი	?	1942
მიშინოშვილი მიხეილ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1941
მიჩურიანი იაკობ ანდრეის ძე	რიგითი	?	1942
მიხაილოვი გრიგოლ დიმიტრის ძე	რიგითი	?	1944
მიხელაშვილი არონ დავითის ძე	უმც. ლეიტენანტი	1921	1941
მიხელაშვილი მიხეილ მოშეს ძე	რიგითი	1917	?
მიხელაშვილი მიხეილ რაფიელის ძე	რიგითი	1915	1944
მიხელაშვილი რაფიელ შამუელის ძე	რიგითი	1921	?
მიხელაშვილი სერგო	რიგითი	1920	?
მიხელაშვილი სერგო მენაშეს ძე	რიგითი	1917	?
მიხელსონი ემირ გუსტავის ძე	რიგითი	?	1943
მიხელსონი იაგორ ალექსანდრეს ძე	სერჟანტი	?	1943
მიხი იაკობ ივანეს ძე	რიგითი	?	1942
მოღუ აბრამ აბრამის ძე	რიგითი	?	1943
მოზურენკო იაკობ გრიგოლის ძე	რიგითი	1921	1942
მოისევეი ალექსანდრე ნიკოლოზის ძე	ლეიტენანტი	?	1942
მოისევეი მიხეილ ნიკოლოზის ძე	რიგითი	?	1943
მოისევეი ნიკოლოზ ნიკოლოზის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1943
მონინი სამუელ ბორისის ძე	უმც. პოლიტხელი	1911	1942
მონოენკო ივანე იაკობის ძე	რიგითი	?	1942
მორდუხოვი აბრამ დავითის ძე	რიგითი	?	1942
მორდუხაევ ნისან ალექსეის ძე	რიგითი	?	?
მოროზი სერგო ალექსანდრეს ძე	რიგითი	?	1942
მოროზოვი იური მიხეილის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1943
მოროზოვი კ. ნიკოლოზის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1944
მოსაშვილი ბიძინა არკადის ძე	რიგითი	?	1942
მოსეშვილი კონსტანტინე სიმონის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1942
მოსკალენკო ევიმ გაბრიელის ძე	რიგითი	?	1942
მოსკალიოვი ალექსანდრე ციცკის ძე	სერჟანტი	1916	1942
მოშიაშვილი ისაკ გაბრიელის ძე	რიგითი	?	1945
მოშიაშვილი ისაკი	რიგითი	1906	1942
მოძღვრიშვილი მორდუხ მოშეს ძე	?	1920	1943
მრუზი რომან მოსეს ძე	რიგითი	?	1944
მუგოვსკი დანიელ დანიელის ძე	ლეიტენანტი	?	?
მუკაშენი რუბენ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1942
მურ სოლომონ მარკის ძე	რიგითი	?	1943
მურავიოვი ფეოდორ მაქსიმეს ძე	რიგითი	?	1942
მურდუხაშვილი აბრამ ისაკის ძე	რიგითი	1917	1942
მური სოლომონ მარკის ძე	რიგითი	?	1943

ნ

ნააბერი მიხეილ რუდოლფის ძე	?	?	1942
ნააბერი ხრისტოფორ რუდოლფის ძე	?	1925	
ნადემსკი ლეონიდ ნიკოლოზის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1942

ნათლიაშვილი არონკა სიმონის ძე	სერჟანტი	1919	1941
ნათლიაშვილი შალვა სიმონის ძე	რიგითი	?	1942
ნამთალაშვილი ისაკო იოსების ძე	?	1918	?
ნანიკაშვილი ხაიმ მოსეს ძე	?	1925	?
ნასყიდაშვილი მიხეილ მოსეს ძე	რიგითი	?	1941
ნასყიდაშვილი სიმონ ალექსანდრეს ძე	რიგითი	?	1942
ნაუმოვი მაქს ილიას ძე	რიგითი	?	1941
ნედელსკი მიხეილ გაბრიელის ძე	რიგითი	?	1942
ნევზოროვი ვასილი იაკობის ძე	სერჟანტი	?	1943
ნეროვნი აბრამ აფანასის ძე	რიგითი	?	1942
ნოვაკოვი გაბრიელ ალექსანდრეს ძე	რიგითი	1919	1942
ნოვიცკაია ელენე ნიკოლოზის აული	?	?	1942
ნოვიცკი ვლადიმერ ნიკოლოზის ძე	რიგითი	?	1943
ნონიევი ისაკ ივანეს ძე	რიგითი	?	1945

ო

ობერემანი გრიგოლ კარიმის ძე	?	?	1942
ოდნოპაზოვი ისრაელ დავითის ძე	რიგითი	1914	?
ოვრუცი ლევ მატვეის ძე	რიგითი	1928	1942
ოლეინიკი იაკობ სიმონის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1944
ოლიფერი ნიკოლოზ ანდრეის ძე	რიგითი	?	1945
ონეზაშვილი სოლომონ გიორგის ძე	რიგითი	?	1942
ოპრიშკო ილია დანიელის ძე	?	1920	?
ოსია მიხეილ შირიპის ძე	?	1923	193
ოსინოვი აბრამ მ.	პოლიტხელი	1903	1942
ოსიპოვი დავით იოსების ძე	რიგითი	?	1942
ოსიპოვი იური აბრამის ძე	რიგითი	?	1942
ოსიპოვი ლევ ვალერიანის ძე	ხემდევი	?	1943
ოსიპოვი მარკ იაკობის ძე	რიგითი	?	?
ოსიშვილი დავით ისაკის ძე	რიგითი	?	1944
ოსმაკოვი ვასილი მაქსიმეს ძე	რიგითი	?	1941
ოსტანენკო სერგეი ევრემის ძე	რიგითი	?	1943
ოსტაპოვი იაკობ ანდრეის ძე	?	?	?
ოსტრიკი ნიკოლოზ ევსეის ძე	რიგითი	?	1941
ოშმაკაშვილი შალვა ბენიამინის ძე	რიგითი	1913	?
ოჩერაშვილი აბრამ დავითის ძე	რიგითი	1920	1942
ოჩერაშვილი ალექსეი დავითის ძე	რიგითი	?	?
ოჩერაშვილი ანტონი დავითის ძე	რიგითი	1915	1943

პ

პალაგაშვილი ალექსი მიხეილის ძე	სერჟანტი	?	1943
პალაგაშვილი იოსებ ვ.	რიგითი	1911	1943
პალეი ანდრეი იაკობის ძე	?	1910	1942
პალცევი ივანე იაკობის ძე	?	1908	?
პაპალაშვილი იოსებ ბენიამინის ძე	რიგითი	1911	1942

პაპიაშვილი გრიგორი სამსონის ძე	?	1923	?
პაპიაშვილი დათიკო ისრაელის ძე	?	1901	?
პაპისმედლოვი ილია	რიგითი	?	1942
პაპისმედლოვი ისაკ მოსეს ძე	რიგითი	?	1942
პაპისმედლოვი ისაკ მოსეს ძე	სერჟანტი	?	1943
პაპისმედლოვი რუბენ შ.	რიგითი	1919	1942
პარადიჩი აბრამ კონსტანტინეს ძე	?	1915	?
პარადლოვი იური აბრამის ძე	რიგითი	1922	1942
პარკაული სიმონ აბრამის ძე	რიგითი	?	1943
პარლაგაშვილი ალე ისაკოს ძე	?	1921	?
პარხილოვსკი შუღენ არონის ძე	რიგითი	?	1941
პასიაშვილი ლევ იოსების ძე	რიგითი	?	1942
პატარკაციშვილი გიორგი ხუსეინის ძე	რიგითი	1902	1942
პატეკი იუდა იოსების ძე	?	1922	?
პატიჩი ვიქტორ რაფაელის ძე	ლეიტენანტი	?	1942
პედუსი გრიგოლი ევთიმის ძე	?	1911	?
პეიტური ალექსეი მიხეილის ძე	რიგითი	?	1941
პელიავსკი გრიგოლ ევგენის ძე	რიგითი	?	1943
პერედერი პეტრე მიხეილის ძე	ტექ. ინჟინერი	?	1942
პერცოვსკი იოსებ ისრაელის ძე	პოლიტხელი	?	1942
პეტრიკინი სოლომონ ილიას ძე	რიგითი	1910	1943
პეტრიკოვი სტეფან ევთიმის ძე	რიგითი	1913	1945
პეტროვი კონსტანტინე ვიქტორის ძე	რიგითი	1910	1944
პეტრუაშვილი მიხეილ მორდუხის ძე	რიგითი	?	1942
პეშრუპინი გრიგოლ იაკობის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1941
პეჩახჩი პანასტ პანასტის ძე	?	1907	?
პეჩენინი ისრაელ ლეიბოს ძე	რიგითი	?	1944
პიოტროვსკი ვლადიმერ	ლეიტენანტი	?	1941
პისარევი იაკობ ერემოს ძე	რიგითი	?	1942
პისტოიაკი მაქსიმ იაკობის ძე	რიგითი	1918	1943
პიუნიჩა ოლგა დანიელის ასული	რიგითი	?	1944
პიშიკოვი კონსტანტინე ანდრეის ძე	?	1909	1942
პლანკინი ბორის იოსების ძე	?	?	?
პლექხანოვი პავლე მიხეილის ძე	?	?	1944
პლოსკინი ვუღუ ისრაელის ძე	სამხედრო ექიმი	?	1945
პლოტკინი მირონ ილიას ძე	?	1915	?
პლოტნიკოვი მიხეილ ანდრეის ძე	?	?	1943
პოვერინი ალექსეი იაკობის ძე	ლეიტენანტი	?	1943
პოლიაკოვი ეფიმ ფეოდორის ძე	რიგითი	?	1942
პოლიაკოვი მიხეილ ალექსანდრეს ძე	რიგითი	?	1942
პოლიაკოვი ნიკოლოზ ივანეს ძე	?	?	1943
პოლიაჩენკო მარკ ტ.	?	1924	?
პოლონსკი ბორის გრიგოლის ძე	ლეიტენანტი	?	1941

პოლონსკი ვიაჩესლავ ვლადიმერის ძე	?	1913	?
პოლონსკი კონსტანტინე პავლეს ძე	?	1922	?
პოლსკი ალექსანდრე ბენიამინის ძე	?	?	1941
პოლსკი აპოლონ იაკობის ძე	რიგითი	1898	1942
პოლსკი მიხეილ აპოლონის ძე	?	1924	1942
პომეკოვი მიხეილ ილიას ძე	უმც. პოლიტხელი	?	1941
პოპიაშვილი ისაკ ალექსანდრეს ძე	რიგითი	?	1944
პოპიაშვილი შალვა მიხეილის ძე	რიგითი	?	1944
პოპოვი ივანე იოსების ძე	?	?	1942
პოპოვიჩი დანიელ მაქსიმეს ძე	რიგითი	?	1944
პოპროვკინი გრიგოლ იაკობის ძე	რიგითი	1913	1942
პოჟარნი იაკობ შლემოს ძე	რიგითი	?	1941
პორტნოვი ლეონიდ გრიგოლის ძე	რიგითი	?	1943
პოსუხოვი ეფიმ სერგოს ძე	რიგითი	1908	1942
პრიზოვსკი ნიკოლოზ გრიგოლის ძე	?	?	1942
პრიმაკოვი სტეფანე დიმიტრის ძე	?	1914	?
პროსოდა ილია ისაკის ძე	?	1919	?
პროტიანკინი სიმონ აბრამის ძე	?	?	1942
პროცენტალი ლეონიდ იოსების ძე	?	1905	?
პრუჟალსკი ნაუმი	რიგითი	1897	1941
პუდალოვი დიმიტრი იაკობის ძე	რიგითი		1943
პუდოვი ნიკოლოზ იაკობის ძე	რიგითი	1902	1943
პუხალოვი დიმიტრი იაკობის ძე	რიგითი	1924	1942
პულენკო პეტრე იაკობი ძე	?	?	1943
პურინგი ბორის ივანეს ძე	ზემდევი	?	1942
პუტლიანი ისაკ მატვეის ძე	?	?	?
ჟ			
ჟადრიცკი ევგენი ევგენის ძე	უმც. სერჟანტი	?	1941
ჟდოვან ეფრემ ლვოვის ძე	რიგითი	?	1942
ჟიდკოვსკი ფეოდორ მიხეილის ძე	კაპიტანი	?	1944
ჟილოვი ლეონიდ ანდრეის ძე	რიგითი	?	1943
ჟიჟიკინი მიხეილ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1943
ჟტინი პეტრე დანიელის ძე	რიგითი	?	1942
ჟუკ აბრამ მარკის ძე	რიგითი	?	1942
ჟურბა ვასილი დიმიტრის ძე	უმც. სერჟანტი	1925	1944
ჟუხოვეცკი ილია ემანუელის ძე	რიგითი	?	1942
რ			
რაბინოვიჩი სოლომონ მოსეს ძე	რიგითი	?	1943
რაზუმოვი გრიგოლ ლეონტის ძე	პოლიტხელი	?	1942
რაინჩიკი სამუელ სიმონის ძე	სერჟანტი	?	1942
რაკოპულო კონსტანტინე აბრამის ძე	?	1914	
რაპოპორტი კალმაკ ზამკანის ძე	რიგითი	?	1942

რასკინი ოთარ გირშევის ძე	რიგითი	?	1941
რაფაელოვი ედუარდ არკადის ძე	ლეიტენანტი	?	1944
რახალიმოვი იოსებ ი.	რიგითი	1910	1943
რებრინი მაქსიმე ალექსანდრეს ძე	რიგითი	1913	1942
რევერი დიმიტრი ლეონტის ძე	რიგითი	?	1942
რეზნიკი სიმონ ნიკიტას ძე	სერჟანტი	?	1943
რეზნიკოვი ილია ლეონტის ძე	?	?	?
რეიტერი პეტრე პეტრეს ძე	რიგითი	1924	1942
რემიზოვი ვლადიმერ ეფრემის ძე	რიგითი	1898	1945
რეშენეცი პავლე ვლადიმერის ძე	?	?	1942
რეშეტნიჩენკო ნიკოლოზ იაკობის ძე	სერჟანტი	1914	1943
რეხენბახი კონსტანტინე	რიგითი	?	1945
რიაბჩიკი სამუელ სიმონის ძე	?	?	1942
რიაბჩინსკი არონ სიმონი ძე	რიგითი	?	?
რიაზანცევი ბორის ანდრეის ძე	?	1911	1942
რიასნოვი სერგეი ალექსის ძე	?	?	1944
რიბანოვსკი მიხეილ ეფრემის ძე	?	?	?
რიჟინაშვილი იოსებ იაკობის ძე	?	1925	?
რიჟინაშვილი შაბათ შალომის ძე	?	1924	?
რიჩკოვი მიხეილ დანიელის ძე	?	?	?
რობენვერი გრიგოლ სამუელის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1941
როგოჟინი ვასილი მაქსიმეს ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	?
როზანი იოსებ პავლეს ძე	რიგითი	?	1942
როზანოვი იოსებ პავლეს ძე	რიგითი	?	1942
როზელგაფტი ემანუელ ისაკის ძე	კომისარი	?	1941
როზენბლატი დავით სოლომონის ძე	ინტენდანტი	?	?
როზენი ვლადიმერ მიხეილის ძე	?	1917	?
როზენკრონი ვოლდემარ იაკობის ძე	?	1913	?
როზენფელდი მეირ იუდკოს ძე	მეზღვაური	?	1942
როიტენბერგი სიმონ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1945
როკეტლიშვილი ილია არონის ძე	რიგითი	1919	1943
რომაზოვი ანდრეი ბენიამინის ძე	მაიორი		1945
რომანსკი ისაკ მარკოზის ძე	რიგითი	?	1941
როსმენი მარკ დ.	რიგითი	?	1945
როსმენი მარკ ვალუეს ძე	ტიქნიკოსი	?	1942
როუტენდი ნიკოლოზ ნიკოლოზის ძე	რიგითი	?	1941
რუბა აბრამ იაკობის ძე	პოლიტხელი	?	?
რუბანი ა. სოფრომის ასული	რიგითი		1945
რუბენშტეინი ლევ ვლადიმერის ძე	სამხედრო ექიმი	?	1942
რუბენშტეინი პეტრე ნაუმის ძე	?	1920	?
რუდ იაკობ აპოლონის ძე	?	?	?
რუდ მაქსიმე პეტრეს ძე	რიგითი	1912	1944
რუდიაკი ლევ აბრამის ძე	რიგითი	?	1942

რუდკო მიხეილ შაუმის ძე	?	1922	?
რუდოი იაკობ პეტრეს ძე	სერჟანტი	?	1944
რუერი ალექსანდრე დავითის ძე	სერჟანტი	1916	1942
ს			
საამიშვილი იოსებ სოლომონის ძე	რიგითი	1908	1942
საბაკინი დიმიტრი დიმიტრის ძე	რიგითი	?	1943
საბაკინი ტროფიმ სიმონის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1943
სადიევი მოსე იუნას ძე	რიგითი	?	1943
სადჩიკოვი ეფრემ მოსეს ძე	სერჟანტი	1907	1944
სადჩიკოვი ლაზარ მოსეს ძე	რიგითი	?	1942
საველიევი ნიკოლოზ ევიმის ძე	რიგითი	?	1942
სავიტოვი მარკი	?	1918	?
საღსკი ვასილი გრიგოლის ძე	?	?	1943
სამოილოვი მიხეილ ევტოს ძე	რიგითი	?	1944
სანაკოვი ვლადიმერ აბრამის ძე	რიგითი	?	1943
სანდლერი მიხეილ სოლომონის ძე	რიგითი	1910	1942
საპოჟნიკოვი ხაიმ მიროს ძე	რიგითი	?	1943
სარიშვილი გიორგი სამუელის ძე	ლეიტენანტი	?	1942
სატალი ვლადიმერ ლაზარის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1942
საჩკოვი ალექსი ალექსის ძე	?	1915	1943
საჩკოვი ვლადიმერ ანდრეის ძე	?	1920	1941
სბერინი ზელმან გრიგოლის ძე	?	?	?
სეგალი ვიქტორ მოსეს ძე	რიგითი	1917	?
სედიხი პეტრე დანიელის ძე	?	1918	?
სემიონოვი მიხეილ დიმიტრის ძე	რიგითი	?	1943
სერბენიუკი მარკი სიმონის ძე	ლეიტენანტი	?	?
სერდიუკოვი ვლადიმერ იოსების ძე	პოლიტხელი	?	1942
სერებრიაკოვა ლუბივ მ.	რიგითი	?	1941
სერებრიაკოვი მიხეილ სიმონის ძე	რიგითი	?	1941
სეროვი ალექსი სიმონის ძე	რიგითი	?	1944
სეფიაშვილი მიხეილ დავითის ძე	რიგითი	?	1942
სვანარიოვი სიმონ სიმონის ძე	?	?	1941
სვეჩნიკოვი ლეონიდე დიმიტრის ძე	რიგითი	1916	1943
სვიტენკოვი ალექსანდრე მაქსიმეს ძე	რიგითი	?	1943
სიამაშვილი ივანე სოლომონის ძე	რიგითი	?	1942
სიამაშვილი იოსებ სოლომონის ძე	რიგითი	?	1942
სიგალევიჩი გენადი	?	?	?
სიგალევიჩი ვეგენი მოსეს ძე	ლეიტენანტი	?	1943
სიზკო იაკობ დიმიტრის ძე	?	1917	?
სილენბერგი ლეონიდ ვილტემის ძე	კაპიტანი	?	1943
სილივერდსტოვიჩი იური მიხეილის ძე	რიგითი	?	1942
სილოვანოვი ალექსანდრე ნაუმის ძე	?	1919	?
სიმონიშვილი სიმონ სიმონის ძე	რიგითი	?	1942

სიმონიშვილი შალეკო სიმონის ძე	რიგითი	?	1941
სიმონოვი ვადიმ ალექსანდრეს ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1943
სიმსიმი ხინტრუგ მაჩაგის ძე	რიგითი	?	1942
სინაისკი ვიქტორ ვლადიმერის ძე	?	1913	?
სინელნიკოვი ნიკოლოზ ანდრეის ძე	უმც. ლეიტენანტი	1923	?
სინიავესკი პეტრე ნიკოლოზის ძე	?	1903	1942
სიროვატსკი ეფიმ ფეოდორის ძე	რიგითი	?	1942
სიტნიკოვი ვიქტორ ალექსანდრეს ძე	რიგითი	?	1941
სიტნიკოვი ივანე დანიელის ძე	რიგითი	1925	1943
სიტნიკოვი ნიკოლოზ მიხეილის ძე	უფრ. სერჟანტი	1923	1943
სიტნიკოვი სტეფანე დანიელის ძე	უმც. ლეიტენანტი	1905	1942
სიუკაევი არტემ დიმიტრის ძე	რიგითი	?	1942
სიუკაევი გრიგოლ მოსეს ძე	რიგითი	?	1942
სიუკაევი იაკობ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1942
სიუკაევი იგორ სანოს ძე	რიგითი	?	1942
სიუკაევი ლენტო ისაკის ძე	სერჟანტი	?	1942
სიუკაევი რომან იაკობის ძე	რიგითი	?	1942
სიხაშვილი შალვა იოსების ძე	რიგითი	?	1941
სეკარცოვი გრიგოლ სიმონის ძე	?	1922	?
სეკარცოვი ივანე ილის ძე	სერჟანტი	1908	1942
სეკოროხოლოვი ალექსანდრე		?	1945
სერიჰნიკი ილია ანტონის ძე	?	1910	1945
სერიულევსკი ალექსანდრე იოსების ძე	რიგითი	?	1943
სლენიუშკინი ლეონიდ ილიას ძე	რიგითი	?	1942
სლინუკი მელენ დანიელის ძე	პოლიტხელი	?	1942
სმაგინი გაბრიელ იაკობის ძე	რიგითი	?	1942
სმირნოვი მიხეილ ლეონიდეს ძე	რიგითი	1905	1945
სობაკინი დიმიტრი დიმიტრის ძე	რიგითი	?	1943
სოდგიკოვი ეფიმ მოსეს ძე	რიგითი	1907	1944
სოკოლოვი ევგენი ნიკოლოზის ძე	რიგითი	?	1944
სოკოლსკი იაკობ ფეოდორის ძე	რიგითი	1905	1943
სოლოვიოვი ბორის აკიმის ძე	ლეიტენანტი	?	?
სოლოვიოვი ვლად ალექსანდრეს ძე	?	1908	?
სოლომონოვი არონ ეფრემის ძე	უმც. ლეიტენანტი	1905	1943
სოლომონოვი ნიკოლოზ დემიანის ძე	რიგითი	1904	1942
სონოვი იაკობ საბოს ძე	რიგითი	?	1942
სონოვი ნიკოლოზ მაქსიმეს ძე	რიგითი	?	1943
სოროკა არკადი დავითის ძე	რიგითი	1919	1941
სტავიდ ვლადიმერ იაკობის ძე	რიგითი	?	1942
სტეფანოვი ედუარდ სოლომონის ძე	რიგითი	?	1942
სტეფანოვი ევგენი ანდრეის ძე	რიგითი	?	1942
სტეცენკო ვასილი მოსეს ძე	მეზღვაური	?	1942
სტრატევესკი ნაუმ მოსეს ძე	?	?	1941

სტრიჰშევსკი ნაუმ ლეონტის ძე	პოლიტხელი	?	1944
სუვაკი ანდრეი დიმიტრის ძე	?	?	?
სულთანოვი ევგენი ეფიმიის ძე	?	?	1943
სუსუნაშვილი მოსე იოსების ძე	რიგითი	1902	1943
სუსუნაშვილი სიმონ დავითის ძე	რიგითი	?	1944

ტ

ტალალეტი დიმიტრი ანდრეის ძე	?	?	1943
ტამკოვინი ვადიმ ნიკოდიმის ძე	ლეიტენანტი	?	?
ტაპოროვი დიმიტრი ანდრეის ძე	რიგითი		1944
ტარიკაშვილი შალვა მეირის ძე	?	1915	?
ტატაშვილი კიმ სოლომონის ძე	რიგითი	?	1944
ტეკუჩევი იოსებ ნეფიოდის ძე	რიგითი	?	1942
ტენემბაუმი სემიონ სამუელის ძე	რიგითი	1904	1941
ტეტროშინი ისაკ მოსეს ძე	რიგითი	1908	1942
ტეცოშვილი მორდეს არონის ძე	რიგითი	1921	1942
ტეცოშვილი დავით დანიელის ძე	რიგითი	?	1943
ტეცოშვილი დავით დანიელის ძე	რიგითი	?	1943
ტეხოვი აბრამ ვასილის ძე	რიგითი	?	1943
ტიმოფეევი ბენიამინ ვასილის ძე	რიგითი	?	1941
ტიმოფეევი ბორის ილიას ძე	რიგითი	?	1942
ტიმოფეევი იაკობ იოსების ძე	?	1923	?
ტოლონკოვი ვლადიმერ იაკობის ძე	?	?	1943
ტოლსტოი ბორის აბრამის ძე	?	1918	?
ტრევეგოდა ემანუელ სოლომონის ძე	რიგითი	?	1942
ტრევეგოდა იური სიმონის ძე	რიგითი	?	1944
ტრენისი ვიქტორ გოელროს ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1941
ტრეტიაკი ვანო მარკის ძე	?	?	1942
ტროფიმოვსკი ოლეგ კირილის ძე	?	1926	?
ტროცენკო ილია მარკის ძე	?	1907	?
ტურნიევი იაკობ დანიელის ძე	რიგითი	1910	1942

უ

ულიში ვლადიმერ ალექსანდრეს ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1944
ურიში სარა იაკობის ასული	?	1920	?
უსატი ლევ იაკობის ძე	მაიორი	?	?
უსენკო გავრილ კირილეს ძე	რიგითი	?	1942
უსიკი დანიელ იოსების ძე	სერჟანტი	?	1944
უსტინოვი იური ისაკის ძე	?	?	1943

ფ

ფავერმანი დავით ექვთიმის ძე	რიგითი	?	1942
ფაიდელი ილის სხულუხის ძე	რიგითი	?	1942
ფაიფერი ალექსანდრე	?	?	?
ფარლაგაშვილი ალექსანდრე	?	1921	?

ფას გენადი აბრამის ძე	პოლიტხელი	?	1941
ფატიანაშვილი იაკობ აბრამის ძე	რიგითი	1914	1943
ფედიანინი მიხეილ იაკობის ძე	სერჟანტი	?	?
ფემექშტეინი ნაუმ სოლომონის ძე	რიგითი	1906	1942
ფეფერკორი ლეონიდ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1943
ფესშველაშვილი აბრამ ტიგოს ძე	სერჟანტი	?	1943
ფესშველაშვილი შალვა მოსეს ძე	რიგითი	?	1943
ფილატოვი სიმონ ანდრეის ძე	პოლიტხელი	?	1941
ფილიპოვიჩი ლეონარდ იგნატის ძე	?	?	?
ფინგერმანი ბორის ვლადიმერის ძე	რიგითი	?	1941
ფირგუფი ევგენი ალექსანდრეს ძე	რიგითი	?	1942
ფიშერი ი. ს.	?	1914	?
ფიშმანი ისრაელ ისრაელის ძე	ლეიტენანტი	?	1941
ფიჩხაძე აბრამ ისრაელის ძე	?	1922	1942
ფიჩხაძე ბინიამინ დავითის ძე	?	1917	?
ფიჩხაძე ბინიამინ დავითის ძე	რიგითი	1919	1943
ფიჩხაძე ფილხაზი იაკობის ძე	რიგითი	?	1?
ფორკაში იანუშ იანის ძე	რიგითი		1944
ფრანცევიჩი ნიკოლოზ იაკობის ძე	?	1926	?
ფრეილისი ვასილი ნიკოლოზის ძე	რიგითი	?	1943
ფრენკელი ხასკილ ფრაიმის ძე	რიგითი	?	1942
ფრიდმანი ი. ს.	?	1914	?
ფრიდმანი ს. ვ.	?	1920	?
ფრიდმანი შმილიკ შმიელის ძე	ლეიტენანტი	1922	1943
ფროლოვი ილია გაბრიელის ძე	რიგითი	?	1945
ფურმანი იაკობ ისრაელის ძე	მაიორი	1914	1943
ქ			
ქარელიშვილი მიხეილ იაკობის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1941
ქერანაშვილი ვლადიმერ დიმიტრის ძე	ზემდეგი	?	1941
ქერანაშვილი შალიკო დიმიტრის ძე	სერჟანტი	?	1944
ქექაშვილი გიორგი აბრამის ძე	ზემდეგი	?	1942
ქექაშვილი გოგი აბრამის ძე	რიგითი	?	1944
ქვინი ისაკ მენდელეის ძე	რიგითი	?	1942
ქოენიშვილი სიმონ მოსეს ძე	?	?	1942
ქსეიზი კარპ ვიქტორის ძე	რიგითი	?	1945
ქუცინაშვილი ისაკ ივანეს ძე	რიგითი	?	1942
ქმონძერი საბა იაკობის ძე	უმც. სერჟანტი	?	1941
ყ			
ყაზაშვილი ალექსანდრე ისაკის ძე	რიგითი	1912	1943
უ			
შალელაშვილი გრიგოლ ირაკლის ძე	?	1914	1942
შალელაშვილი ფილხაზ ელყაზარის ძე	?	1921	1941

შალვერი არონ ხაიმის ძე	რიგითი	1922	1942
შალოლაშვილი რაფიელ ზახარის ძე	ლეიტენანტი	?	?
შამალოვი სიმონ ისრაელის ძე	რიგითი	1915	1942
შამელაშვილი რაფიელ აბრამის ძე	?	1921	?
შაპირო ეფიმი	?	?	?
შაპიტოშვილი სეზია გაბრიელის ძე	სერჟანტი	?	1945
შატინგიხი იგორ ილიას ძე	?	?	1943
შაფრანი იური კონსტანტინეს ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1942
შაშაროვი ეფიმ გიორგის ძე	?	1920	
შაშულა ნიკოლოზ სამუელის ძე	ლეიტენანტი	?	1944
შაცკი ვლადიმერ ლეონიდის ძე	?	?	?
შახმანი ლევ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1944
შევცოვინი ლევ ხაიმის ძე	?	1896	?
შელერმანი სიმონ მარკოზის ძე	ლეიტენანტი	?	1942
შელიშევი ნიკოლოზ იაკობის ძე	?	?	1942
შემუდა მოსე გაბრიელის ძე	?	1902	1943
შეპტუნოვი ალექსანდრე აბრამის ძე	?	1907	
შვარცი იური ალექსანდრეს ძე	სერჟანტი	1921	1942
შვანკა ეფრემ ვასილის ძე	?	?	?
შვედი ანდრეი ვასილის ძე	?	?	1943
შიმშილაშვილი იოსები	?	?	?
შიმშილაშვილი შალიკო ლევანის ძე	რიგითი	?	1942
შიოშვილი გიორგი ისაკის ძე	რიგითი	?	1942
შიროკი ვიქტორ ივანეს ძე	სერჟანტი	?	1944
შიხაშვილი ირაკლი იოსების ძე	უმც. სერჟანტი	?	1941
შიხაშვილი ნიკოლოზ მოსეს ძე	რიგითი	1923	1943
შკიტმანი ალექსანდრე	?	?	?
შკოლნი დიმიტრი არკადის ძე	რიგითი	?	1943
შკურმანი იაკობ ბილისის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1943
შლაფერი პეტრე ნაუმის ძე	?	?	1942
შლევზბერგი აბრამ იოსების ძე	რიგითი	?	1941
შლევზნაკი სერგეი ფრანცის ძე	რიგითი	?	1942
შლეიფერი ისაკ სოლომონის ძე	სამხ. ტექნიკოსი	?	1942
შნეიდერმანი გრიგოლ ზანველის ძე	?	1909	?
შპეერი აბრამ ილიას ძე	?	1909	?
შტეპა ივანე ეფიმის ძე	?	?	1942
შტერნი ილია მოშეს ძე	რიგითი	1910	1942
შულგა ვიქტორ ანდრეის ძე	?	1923	1942
შულგინი ვასილი ანდრეის ძე	?	?	1941
ჩ			
ჩაიკა გრიგოლ სიმონის ძე	?	1918	?
ჩაიკა სერგეი ნაუმის ძე	?	?	?
ჩაჩანაშვილი ბენო იზიკის ძე	?	?	?

ჩაჩაშვილი აბრამ მოშეს ძე	?	?	
ჩაჩაშვილი აბრამი მოშეს ძე	?	?	1943
ჩერკასსკი ხომშ სოლომონის ძე	უფრ.სერჟანტი	?	1941
ჩერნი ალექსანდრე ალექსანდრეს ძე	რიგითი	?	1942
ჩერნიავეი ალექსეი მიხეილის ძე	ტექ. ინტენდანტი	?	?
ჩერნიავესკი ანატოლი ანატოლის ძე	რიგითი	?	?
ჩერნიკოვი სიმონ მოსეს ძე	რიგითი	?	1942
ჩერნიტოვი პეტრე აბრამის ძე	ლეიტენანტი	?	1942
ჩერნიუკი იოსებ იოსების ძე	რიგითი	?	1942
ჩერნიშვილი ილია ილიას ძე	რიგითი	1908	1942
ჩერნიში ვიქტორ სიმონის ძე	რიგითი	1926	?
ჩერნუხინი დიმიტრი რომანის ძე	რიგითი	?	1944
ჩიკვაშვილი ბენო მიხეილის ძე	რიგითი	1912	1942
ჩიკვაშვილი დავით ილიას ძე	რიგითი	1905	1941
ჩისტოვი ფეოდორ ეფიმის ძე	რიგითი	1903	1944
ჩუბაკოვი სერგეი იაკობის ძე	პოლიტხელი	?	?
ჩუმანი ივანე მოსეს ძე	?	1908	?
ჩუმაშვილი აბრამ სოლომონის ძე	უფრ.სერჟანტი	?	1942
ჩურკინი ლევ ზახარის ძე	რიგითი	?	1941

ც

ცანოვი მიხეილ დიმიტრის ძე	?	1920	1942
ცაცანაშვილი მიხეილ იოსების ძე	უმც.ლეიტენანტი	?	1944
ცაცუნაშვილი ისაკ იოსების ძე	რიგითი	1903	1942
ცინციკი მიხეილ დიმიტრის ძე	სერჟანტი	?	1942
ციციაშვილი აბრამ ისაკის ძე	?	1914	?
ციციაშვილი რუბენ მორდუხის ძე	?	1921	1943
ციციაშვილი შიმყონი დავითის ძე	?	1913	1943
ცხვირაშვილი ერემო ზებულოს ძე	სახედრო ექიმი		1941

ძ

ძიურძიუკი იოსებ სოლომონის ძე	რიგითი	?	1945
------------------------------	--------	---	------

ხ

ხაბური დავით ალექსანდრეს ძე	სერჟანტი	?	1941
ხაკინი ვასილი ნიკიფორის ძე	სერჟანტი	?	1941
ხაგოვი იოსებ მიხეილის ძე	?	?	?
ხაზანოვი მოსე ხაცკელის ძე	პოლიტხელი	1919	1942
ხაიატი ლევ ისაკის ძე	უფრ.ლეიტენანტი	?	1942
ხაიფეცი ლეონიდ რაფაელის ძე	ფურეიტორი	?	1941
ხალოშსკი დ. ე.	პოლიტხელი	?	1942
ხაღვინი ალექსანდრე სოლომონის ძე	?	?	?
ხანინი ვასილი მოსეს ძე	რიგითი	?	1943
ხანუქოვი ს. ც.	რიგითი	1906	1945
ხანუქოვი ხანან ხანუქის ძე	რიგითი	?	?

ხარჩენკო პეტრე დანიელის ძე	რიგითი	?	1943
ხასელოვი გაბრიელ დიმიტრის ძე	რიგითი	1925	1944
ხასიდაშვილი დავითი მოშეს-ძე	?	1923	1941
ხასიდაშვილი იოსებ ელოს ძე	რიგითი	1910	1942
ხასიდაშვილი მორდეს მეირის ძე	რიგითი	1917	1943
ხატაშიანსკი ლაზარ დავითის ძე	ლეიტენანტი	?	1942
ხახვიაშვილი გიორგი სოლომონის ძე	რიგითი	1909	1945
ხახიაშვილი გაბო მორდესის ძე	?	?	1942
ხახიაშვილი სიმონი ყაზარას ძე	რიგითი	1921	?
ხეიფეცი ლეონიდ ლევის ძე	რიგითი	?	1941
ხმელ ალექსანდრე დიმიტრის ძე	?	?	1942
ხოდოკოვსკი ანატოლი პეტრეს ძე	?	?	1943
ხოდოსევიჩი ბორის ანატოლის ძე	უმც.ლეიტენანტი	?	?
ხოდოსევიჩი ვიქტორ ანატოლის ძე	რიგითი	1914	1944
ხოპერი ვალერიან მოროზის ძე	რიგითი	1914	1943
ხრაბრიხი იაკობ გრიგოლის ძე	?	1906	?
ხრიკული ვლადიმერ დავითის ძე	?	?	1941
ხრიკული ზახარ იოსების ძე	?	?	1943
ხრიკული ივანე ხედესის ძე	?	?	1942
ხუბაშვილი მიხეილ დავითის ძე	რიგითი	?	1942
ხუბულაშვილი კოტე აბრამის ძე	ლეიტენანტი	?	1943
ხუბულაშვილი კოტე აბრამის ძე	რიგითი	?	1944
ხუბუჟოვი ილია მიხეილის ძე	რიგითი	?	1942
ხუბუჟოვი კირილე ილიას ძე	რიგითი	?	1943
ხუნდიაშვილი ილია	?	?	?
ხუხაშვილი პენცინ იასების ძე	?	?	1942
ხუხაშვილი სიმონ გაბრიელის ძე	რიგითი	?	1942
ხუხაშვილი სიმონ მოსეს ძე	?	1906	1943

ჯ

ჯანაშვილი ა. ი.	რიგითი	?	1943
ჯანაშვილი აბრამ შალიკოს ძე	სერჟანტი	1914	1943
ჯანაშვილი ბესორი დავითის ძე	?	1923	1941
ჯანაშვილი გიორგი აბრამის ძე	რიგითი	?	1942
ჯანაშვილი გიორგი ვასილის ძე	ლეიტენანტი	?	1943
ჯანაშვილი დანიელ ისრაელის ძე	რიგითი	1910	1941
ჯანაშვილი ისახარ ელოს ძე	?	1921	?
ჯანაშვილი მიშა ელოს ძე	?	1909	?
ჯანაშვილი მიხეილ იოსები ძე	რიგითი	?	1942
ჯანაშვილი მიხეილ მანასის ძე	რიგითი	?	1945
ჯანაშვილი მოსე იუდას ძე	რიგითი	?	1943
ჯანაშვილი სანდრო გიორგის ძე	სერჟანტი	1910	1944
ჯანაშვილი სებასტიანის ძე	?	1918	?
ჯანაშვილი იუდა არონის ძე	რიგითი	?	?

ჯანაშვილი შიმეონი არონის ძე
 ჯანაშვილი სიმონტოზ არონის ძე
 ჯანაშვილი შალვა ხალიძის ძე
 ჯანგულაშვილი გიორგი დავითის ძე
 ჯანგულაშვილი სერგი ისაკის ძე
 ჯინჯისაშვილი ა.ა.
 ჯინჯისაშვილი აბრამ ელიასის ძე
 ჯინჯისაშვილი იოსებ სოსიკოს ძე
 ჯინჯისაშვილი მიხეილ აბრამის ძე
 ჯინჯისაშვილი მიხეილ შალიკოს ძე
 ჯინჯისაშვილი მიხეილ ხაიძის ძე
 ჯინჯისაშვილი მორდეს
 ჯინჯისაშვილი მოსე სიმონის ძე
 ჯინჯისაშვილი რაფიელ მიხეილის ძე
 ჯინჯისაშვილი რუბენ იასონის ძე
 ჯინჯისაშვილი სელინ არონის ძე

რიგითი	?	?
რიგითი	?	?
რიგითი	?	1943
მაიორი	?	1942
რიგითი	?	1941
რიგითი	1904	1943
რიგითი	1904	1942
სერჟანტი	1904	1943
სერჟანტი	1914	1942
სერჟანტი	?	1943
რიგითი	?	1943
სერჟანტი	?	1943
რიგითი	?	1942
?	1916	1941
სერჟანტი	1924	1944
რიგითი	1920	1944

სამამულო ომში
დაღუპული ებრაელი მებრძობი
საქართველოდან
1941 - 1945

აბკინი ლევ მიხეილის ძე	უფრ. ლეიტენანტი ?	1943
აბრამაშვილი იაკობ ბენიამინის ძე	? ?	? ?
აბრამიშვილი გიორგი დავითის ძე	რიგითი ?	1944
აბრამიშვილი დავით მიხეილის ძე	რიგითი	1915 1944
აბრამიშვილი ელისაბედი	სამხ. ექიმი	1920 1942
აბრამიშვილი ვარლამ დავითის ძე	უმც. ლეიტენანტი ?	1942
აბრამიშვილი ვასილ გაბრიელის ძე	რიგითი ?	1941
აბრამიშვილი ვასილ სიმოს ძე	რიგითი ?	1942
აბრამიშვილი ლეონიდ	კაპიტანი ?	1944
აბრამიშვილი ღიზა აბრამის ასული	ექთანი	1920 1942
აბრამიშვილი მოსე	? ?	? ?
აბრამიშვილი ნიკა დავითის ძე	რიგითი ?	1941
აბრამოვი აბრამ ვენცინოს ძე	? ?	1924 1942
აბრამოვი გიორგი რომანის ძე	პოლიტხელი ?	1942
აბრამოვი ვასილ ივანეს ძე	რიგითი ?	1942
აბრამოვი ვიქტორ ალექსანდრეს ძე	? ?	1911 1945
აბრამოვი სერგო ადამის ძე	რიგითი ?	1941
აგიშოვი შაულ ზავლუმის ძე	რიგითი	1918 1941
აგნეშვილი ალექსანდრე	რიგითი ?	1943
აგუტოვი გაბრიელ ანდრეის ძე	რიგითი ?	1942
ადამენკო ეფიმ სიმონის ძე	ლეიტენანტი ?	1943
ადიკი მიხეილ აბრამის ძე	? ?	? ?
აფერიანოვი ბორის ისაის ძე	რიგითი ?	1941
აზარაშვილი მიხეილ აბრამის ძე	რიგითი ?	1944
აზარსკი სტეფანე აბრამის ძე	რიგითი ?	1941
ათანელაშვილი დ. ს.	რიგითი ?	1941
აივაზოვი ისაკ ზახარის ძე	რიგითი	1924 1942
აივაზოვი სერგო ემანუელის ძე	კაპიტანი	1912 1942
აილოვი ნიკოლოზ ევგენის ძე	? ?	? ?
აკიშოვი ტიმოფეი ისაკის ძე	რიგითი	1904 1943
ალბინი იოსებ მოსეს ძე	? ?	1922 1942
ალეინიკოვი დიმიტრი გრიგოლის ძე	რიგითი ?	1942
ალეინიკოვი ნიკოლოზ მიხეილის ძე	რიგითი ?	1943
ალელიშვილი დავით მენახეს ძე	? ?	? ?
ალელიშვილი ნაფტან მენახეს ძე	? ?	? ?
ალელოვი მენაშე ელიაუს ძე	? ?	? 1943
ალექსეევი ტიმოფეი ნაუმის ძე	რიგითი ?	? 1943
ალექსოვსკი ვლადიმერ	რიგითი ?	? 1945
ამშიკაშვილი იცხაკ აბრამის ძე	რიგითი	1922 ?
ანდლერი სოლომონი	? ?	? ?
ანდრეევი იაკობ ანდრეის ძე	სერჟანტი	1910 1941
ანდრეევი ლეონიდ ლაზარის ძე	სერჟანტი	? 1942

ანდრეიცევი ალექსანდრე იაკობის ძე	?	? 1942
ანდრეიცევი დიმიტრი გრიგოლის ძე	?	? 1942
ანდრიანოვი ვეგენი ნიკოლოზის ძე	მეთაური	? 1942
ანდრიანოვი იაკობ ალექსანდრეს ძე	რიგითი	1915 1942
ანდრიასოვა ელენე იოსების ასული	რიგითი	? ?
აპლონსკი ანტონ იოსების ძე	?	1922 1945
აპრონიშვილი იური პეტრეს ძე	რიგითი	? 1944
არნაუდი იაკობ დიმიტრის ძე	?	1904 ?
აროვი გ. მ.	რიგითი	1922 1942
არონაშვილი იაკობ მოსეს ძე	რიგითი	1915 1942
არონეშიძე იური პეტრეს ძე	რიგითი	? 1944
არონოვი იაკობ მ.	მაიორი	? 1943
არონოვი რუბიმ ბორისის ძე	რიგითი	? 1942
არტემენკო გრიგოლ იაკობის ძე	რიგითი	1917 1945
არტემიევი არკადი აბრამის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	? 1943
არტემიევი ვეგენი ვეგენის ძე	უფრ. სერჟანტი	1915 1945
არტიუხი ზინობი ვასილის ძე	რიგითი	? 1943
არტუხოვი მიხეილ ილიას ძე	რიგითი	? 1943
არხანგელსკი ვასილ ლეონიდეს ძე	სამხ. ექიმი	1919 1943
ასკაროვი მინას მორდეხის ძე	?	1916 1942
ასრეივი ავაკ ისრაელის ძე	მაიორი	? 1945
აუნერი იაკობ მიხეილის ძე	?	1903 1943
აქსელბანოვი ნიკოლოზ ისაის ძე	?	1918 1944
აშკენაზი იაკობ მიხეილის ძე	?	1921 1945
აშკინაძე ალექსანდრე მოსეს ძე	?	1916 ?
აჯამელაშვილი იუდა აბრამის ძე	?	1913 1942
აჯიაშვილი აბრამ იეჰუდას ძე	?	1915 1942
აჯიაშვილი ალექსანდრე მიხეილის ძე	სამხ. ექიმი	? 1943
აჯიაშვილი ბენო იაკობის ძე	რიგითი	1919 1943
აჯიაშვილი იოსებ შაბათას ძე	სამხ. ექიმი	1910 1944
აჯიაშვილი მენაშე	?	? ?
აჯიაშვილი რაფიელ მიხეილის ძე	რიგითი	1924 1945
აჯიაშვილი რაფიელ შაბათას ძე	რიგითი	? 1945
აჯიაშვილი სოლომონ შაბათას ძე	სამხ. ექიმი	1906 1944
ბ		
ბაბაევი გლოს ალექსანდრეს ძე	რიგითი	? 1944
ბაბაიცი ლეონიდ სოლომონის ძე	ლეიტენანტი	? 1942
ბაბალაშვილი ნიკოლოზ მაქსიმის ძე	სერჟანტი	? 1942
ბაბახანოვი ივანე მიხეილის ძე	სერჟანტი	1916 1942
ბაბახანოვი იური აბრამის ძე	რიგითი	? 1942
ბაბევი დავით სოლომონის ძე	რიგითი	1905 1943
ბაბენკო დანიელ მეფიზის ძე	რიგითი	? 1942
ბაბკინი ერიკ დიმიტრის ძე	რიგითი	? 1945

ბაბკინი ნიკოლოზ სიმონის ძე	უმც. სერჟანტი	1911	1943
ბაბლიუკი ლეონიდე იაკობის ძე	ლეიტენანტი	?	?
ბაბულაშვილი დავით მოსეს ძე	რიგითი	1922	1942
ბაბურაევი ილია ნაუმის ძე	ლეიტენანტი	?	1943
ბაგაევი ილია ალექსეის ძე	რიგითი	?	1945
ბაგაევი სილომონ ანდრეის ძე	რიგითი	?	1943
ბაგაევი სოლომონ ისაკის ძე	სერჟანტი	?	1943
ბაგაევი შალიკო ვლადიმერის ძე	რიგითი	?	1943
ბაგაევი ცაცო შამილის ძე	რიგითი	?	1943
ბაგაევი ხრისტოფორე სოლომონის ძე	სერჟანტი	?	1942
ბავიშვილი სიმონ სიმონის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1943
ბათაშვილი აბრამ სიმონის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1944
ბათაშვილი აბრამ სიმონის ძე	მეთაური	1918	1944
ბაილაშვილი ისაკ ფეოდორის ძე	რიგითი	?	?
ბალაზოვსკი ბორის მარკის ძე	ლეიტენანტი	?	1945
ბალანიუკი ემელიანე მარკის ძე	რიგითი	?	1945
ბალხაშიშვილი ლაზარ გაბრიელის ძე	?	1910	1942
ბანვერი გრიგოლ ლვოვის ძე	სერჟანტი	?	1942
ბანისი ბორის იუველიანის ძე	კაპიტანი	?	1944
ბარანოვი ბორის ევპიტის ძე	რიგითი	?	1941
ბარანოვი მაქსიმ სტეფანეს ძე	რიგითი	?	1942
ბარდანაშვილი ვიტალი იოსების ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1943
ბარდინი ზუნია იოსების ძე	რიგითი	?	1943
ბარიშევი მაქსიმ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1942
ბარკოვი პნტეილემონ ერიტოს ძე	რიგითი	?	1942
ბარტი ლეონიდ სამუელის ძე	რიგითი	?	1942
ბარტოვსკი ვლადიმერ დიმიტრის ძე	რიგითი	?	1942
ბასილაშვილი აბრამი	რიგითი	?	?
ბასილაშვილი ლეონიდ გრიგოლის ძე	რიგითი	?	1945
ბასილაშვილი მოსე ფეოდორის ძე	რიგითი	1903	1942
ბასჩასტნი იაკობ სიმონის ძე	?	1915	1942
ბატურინი დიმიტრი ვასილის ძე	რიგითი	?	1942
ბაუმბერგი სავაღდ გორეს ძე	რიგითი	?	1943
ბაქში არონ ისაკის ძე	მეზღვაური	1918	1942
ბაქშინოვი ედუარდ ედუარდის ძე	ლეიტენანტი	?	?
ბაშანოვი გრიგოლ მაქსიმეს ძე	უმც. სერჟანტი	?	1944
ბაშკატოვი პავლე იაკობის ძე	რიგითი	1898	1943
ბაშკიროვი ისაი დავითის ძე	უფრ. სერჟანტი	1917	1943
ბაშლიკი სტეფანე მოსეს ძე	?	1915	?
ბაჩარინკოვი არკადი მიხეილის ძე	რიგითი	?	1943
ბახანიშვილი შალვა დავითის ძე	სერჟანტი	?	1943
ბახშინოვი ედუარდ ედუარდის ძე	ლეიტენანტი	?	1942
ბებერაშვილი ისრაელ იაკობის ძე	?	1907	1942

ბეგლიაროვი ევიმ ბორისის ძე	რიგითი	? 1943
ბეზანსონი ლუდვიგ იოსების ძე	?	1909 1942
ბეზერაშვილი სოლომონ გიორგის ძე	რიგითი	? 1942
ბეკეზინი ილია იაკობის ძე	სერჟანტი	? 1941
ბეკი ვასილი გრიგოლის ძე	რიგითი	? 1942
ბელენსონი ბორის ერმოს ძე	ლეიტენანტი	? 1942
ბელიავსკი მარკ დავითის ძე	რიგითი	? 1942
ბელიანისოვი ნამირ იოსების ძე	რიგითი	? 1941
ბელინი პეტრე მაქსიმეს ძე	რიგითი	1911 1945
ბელიშვილი პ. მოსეს ძე	რიგითი	? 1943
ბელიშვილი პოლიექტორ ისაკის ძე	რიგითი	? 1943
ბელოვა ოლგა ეროფეის ასული	რიგითი	1909 1944
ბელოზეროვი ალექსანდრე	უფრ. სერჟანტი	? 1943
ბელოსტოცკი ლეონიდ მიხეილის ძე	სერჟანტი	1925 1944
ბელოუსი მიხეილ გრიგოლის ძე	რიგითი	? 1944
ბელოუსოვი მაქსიმ ივანეს ძე	რიგითი	? 1942
ბელოჩერნოვსკი იოსებ მიხეილის ძე	რიგითი	1909 1944
ბელოჩერნოვსკი მიხეილ მარკის ძე	ლეიტენანტი	? 1945
ბენაშვილი გიორგი ფეოდორის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	? 1941
ბენაშვილი ირაკლი ილიას ძე	ლეიტენანტი	? 1945
ბენაშვილი მიხეილ აბრამის ძე	რიგითი	? 1943
ბენაშვილი პ. ი.	?	? ?
ბენდერსკი არონ ლეიბოს ძე	კურსანტი	? 1943
ბენზელი სერგეი ფილიპის ძე	რიგითი	? 1941
ბენიაშვილი იაკობ ალექსანდრეს ძე	ლეიტენანტი	? 1944
ბენიაშვილი სამსონ გაბრიელის ძე	?	1921 ?
ბენკე იოჰანეს გოულექტის ძე	?	? 1944
ბერას გიორგი	?	? ?
ბერბერაშვილი აბრამ ისაკის ძე	რიგითი	? 1942
ბერდიაევი რომანი	?	? ?
ბერეჟინევი იური მიხეილის ძე	სერჟანტი	? 1945
ბერესნეევი დიმიტრი ილიას ძე	პოდპოლკოვნიკი	? 1944
ბერესტოვი ევიმ ფეოდორის ძე	რიგითი	1903 1943
ბერესტოვი ევიმ ფეოდორის ძე	?	1909 1943
ბერიძე აბრამ სიმონის ძე	რიგითი	1916 1942
ბერიძე დიმიტრი მიხეილის ძე	რიგითი	? 1943
ბერიძე იოსებ დავითის ძე	რიგითი	? 1942
ბერკოვი ფეოდორ ფეოდორის ძე	რიგითი	? 1944
ბერმანი გენრიხ გრიგოლის ძე	უფრ. სერჟანტი	? ?
ბერხშუტსკი ნიკოლ ნიკოლოზის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	? 1945
ბესმერტნი ალექსი ალექსის ძე	ლეიტენანტი	? 1945
ბესმერტნი ანატოლი პეტრეს ძე	უფრ. ლეიტენანტი	? 1942
ბესმერტნი ლევ პავლეს ძე	?	? ?

ბიაზოვი იაკობ შალიკოს ძე	სერჟანტი	?	1943
ბიბილ მიხეილ პანტეილომონის ძე	რიგითი	?	1943
ბიბილური გრიგოლ აბრამის ძე	რიგითი	?	1945
ბიბილური გრიგოლ აბრამის ძე	კაპიტანი	?	1945
ბიგეევი ნიკოლოზ სოლომონის ძე	რიგითი	?	1942
ბითირაშვილი აბრამ ანდრეის ძე	რიგითი	?	1942
ბიკადუროვი დიმიტრი დავითის ძე	რიგითი	?	1943
ბიკი ალექსანდრე სამუელის ძე	სამხ. ექიმი	?	1945
ბინიაშვილი ეშუა	კაპიტანი	?	1945
ბინიაშვილი იაკობ ალექსანდრეს ძე	ლეიტენანტი	?	1945
ბინიაშვილი ილია იოსების ძე	რიგითი	1922	1943
ბინიაშვილი მანაგახ აბრამის ძე	რიგითი	1920	1941
ბინიაშვილი მიხეილ დანიელის ძე	რიგითი	?	1943
ბინიაშვილი პაპაშა მოშეს ძე	?	1922	1944
ბინიაშვილი შალიკო ხაიმის ძე	რიგითი	?	1942
ბირიუკოვი მაქსიმ ივანეს ძე	რიგითი	1898	1943
ბირიშვილი იაშა არხიპის ძე	?	1912	1943
ბისტრიცკი ვლადიმერ დიმიტრის ძე	?	?	1944
ბიტეევი დიმიტრი სადულის ძე	რიგითი	?	1942
ბიტოევი დავით მოშკას ძე	სერჟანტი	?	1943
ბიტოევი დანიელ მატევი ძე	სერჟანტი	?	1942
ბიტოევი იოსებ ივანეს ძე	სერჟანტი	?	1942
ბიტროვანინი პეტრე ეფიშის ძე	რიგითი	?	1942
ბიტუტსკი ილია ფოკას ძე	რიგითი	1923	1943
ბლაგორაზუმიოვი ლეონიდეს ძე	სამხ. ექიმი	?	1945
ბლაუბერგი სევალდი გორეს ძე	რიგითი	?	1943
ბლიდოვი ისაკ მიხეილის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1943
ბლიფელდი გრიგოლ იაკობის ძე	რიგითი	?	1944
ბმოზაკი ისაკ მენდელეის ძე	კაპიტანი	?	1944
ბობროვსკი იაკობ ილიას ძე	ლეიტენანტი	?	1943
ბოგანტური მოსე ანდრეის ძე	რიგითი	1906	1944
ბოგდანი პეტრე ნაუმის ძე	რიგითი	?	1942
ბოგომაზი ვასილ მარკოზის ძე	?	1910	?
ბოზინი აფანასი მარკოვის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1942
ბოზრიაშვილი ეკატერინე	უმც. ლეიტენანტი	?	1944
ბოიკო ფეოდორ მოსეს ძე	რიგითი	?	1944
ბონდარი ივან გრიგოლის ძე	?	?	?
ბონდარი მიხეილ კირილეს ძე	?	1918	1942
ბონდარი მიხეილ ლეონტის ძე	კაპიტანი	?	1945
ბონდარი ნიკოლოზ პეტრეს ძე	რიგითი	1897	1944
ბორდანი გრიგოლ რომანის ძე	რიგითი	1898	1941
ბორდილოვსკი ანატოლი იაკობის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1945
ბორზოლევინი მიხეილ პავლეს ძე	ლეიტენანტი	?	1942

ბოროვიკი ალექსანდრე	უმც. ლეიტენანტი ?	1943
ბორშენკო პეტრე მარკის ძე	რიგითი ?	?
ბოსიკაშვილი იოსებ გრიგოლის ძე	რიგითი ?	1944
ბოტაშვილი აბრამ სიმონის ძე	რიგითი 1918	1944
ბოტი დანიელ რომანის ძე	რიგითი ?	1942
ბოჩერაშვილი იროდიონ	კაპიტანი ?	1943
ბოჩორიშვილი ისაკ ალექსის ძე	უფრ. ლეიტენანტი 1902	1943
ბჰლაბნიაკი ბორის იოსების ძე	რიგითი ?	1942
ბრავერმანი ზიაბლინ ზელმანის ძე	რიგითი ?	1944
ბრავერმანი სეილიკ სიმონის ძე	რიგითი 1924	1944
ბრაცლავსკი ადოლფ ექვთიმის ძე	კაპიტანი ?	1941
ბრეგი ბორი ალექსანდრეს ძე	სანიტარი 1923	1943
ბრესტოვი ეფიმ ფეოდორის ძე	რიგითი 1903	1944
ბრიანსკი რომან მაქსიმეს ძე	რიგითი ?	1942
ბრიკინი სიმონ ილიას ძე	რიგითი ?	1942
ბროდნიკოვი ალექსი იაკობის ძე	რიგითი 1909	1942
ბროდსკი ევსეი ლვოვის ძე	უფრ. ლეიტენანტი ?	1944
ბროდსკი იგორ ნიკოლოზის ძე	ლეიტენანტი ?	1945
ბრონფუნბიენერი სრულ დავითის ძე	მატროსი ?	1941
ბროცკი მიხეილ ნიკოლოზის ძე	რიგითი 1910	1943
ბრუტი სერგეი სერგეის ძე	სამხ. ექიმი ?	1942
ბუბნოვი გრიგოლ იაკობის ძე	?	? 1943
ბუდარევი ილია ნაუმის ძე	ლეიტენანტი ?	1943
ბუდუ ლაზარ ლავრენტის ძე	?	1899 1943
ბუზიაშვილი ისაკ მიხეილის ძე	ლეიტენანტი ?	1941
ბუზიაშვილი ისრაელ შაბათას ძე	?	1902 1941
ბუზიაშვილი სიმონ მიხეილის ძე	რიგითი ?	1943
ბუზიაშვილი შოთა დავითის ძე	რიგითი ?	1942
ბუზიკოვი იოსებ რომუალდის ძე	?	1922 ?
ბუკშტეინი ანდრო-ნიკოლოზ	?	? 1943
ბულატოვი გრიგოლ ილიას ძე	სერჟანტი ?	1944
ბუნოვანი მიხეილ ლ.	რიგითი ?	1944
ბუსალევი ვიქტორ იოსების ძე	ეფრეიტორი 1919	1942
ბუტკო ალექსანდრე კლიმენტის ძე	რიგითი ?	1944
ბუცი სერგეი ეფიმის ძე	უმც. ლეიტენანტი ?	1943
ბუხალცევი ევგენი მოსეს ძე	რიგითი ?	1942
ბუხალცევი ევგენი ნიკოლოზის ძე	ლეიტენანტი ?	1945
ბუხარევი ილია ნაუმის ძე	ლეიტენანტი ?	1943
ბუხბინდერი თეოდორ იაკობის ძე	?	? ?
ბუხბინდერი მარკ იაკობის ძე	უმც. სერჟანტი ?	1942
ბუხოლცევი ევგენი ნიკოლოზის ძე	ლეიტენანტი ?	1942

ბ

გაბიტი ფილიპე გაბრიელის ძე	უმც. სერჟანტი ?	1944
----------------------------	-----------------	------

გაბრიელაშვილი ალექსანდრე	?	1900	1943
გაბრიელაშვილი დავით გიორგის ძე	რიგითი	1913	1942
გაბრიელაშვილი შაქრო სიმონის ძე	რიგითი	?	?
გაბუევი არონ სანდროს ძე	სერჟანტი	?	1944
გაბუევი ილია სოლომონის ძე	რიგითი	?	1942
გაბუევი სოლომონ სანდროს ძე	რიგითი	?	1943
გაგულაშვილი აბრამ დავითის ძე	?	1919	1942
გაგულაშვილი დავით შალვას ძე	?	1908	?
გაგულაშვილი ილია იოსების ძე	რიგითი	?	1943
გაგულაშვილი შალვა ნიკოლოზის ძე	სერჟანტი	1915	1943
გავლინი ტიმოფეი ნაუმის ძე	რიგითი	?	1942
გავრო სოლომონ სანდროს ძე	რიგითი	?	1941
გათინოევი იაკობ ილიას ძე	რიგითი	?	1943
გაიფინი არკადი ნიკოლოზის ძე	რიგითი	?	1944
გაკინი გიორგი დიმიტრის ძე	რიგითი	?	1942
გალანევიჩი ვიანესლავ იოსების ძე	რიგითი	1903	1944
გალდი პეტრე გრიგოლის ძე	რიგითი	?	1942
გალკოვი იგორ მიხეილის ძე	ლეიტენანტი	?	1943
გალპერინი აბრამ ილიას ძე	სერჟანტი	?	1942
გალსკი აბრამ ეფიმის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1943
გარბუზი ივან სიმონის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1943
გარმაში გრიგოლ იაკობის ძე	რიგითი	1905	1942
გედერი ანდრეი გრიგოლის ძე	?	1911	?
გელაძე ილია ისაკის ძე	რიგითი	1905	1942
გელაძე სოლომონ სიმონის ძე	რიგითი	?	1942
გელერი ისაკ ლვოვის ძე	ლეიტენანტი	1900	1944
გელიანოვი იოსებ იოსების ძე	რიგითი	?	1943
გელიანოვი იოსებ იოსების ძე	რიგითი	?	1943
გენდმინი ნაუმ ლვოვის ძე	რიგითი	?	1943
გერაშენკო იოსებ იაკობის ძე	რიგითი	?	1942
გერბილსკი გრიგოლ ალექსანდრეს ძე	ფელდშერი	1920	?
გერსული კოტე ნიკოლოზის ძე	რიგითი	?	?
გერშენტონი ლეონიდ აბრამის ძე	?	1920	?
გესლერი იონა იოსების ძე	?	1919	1944
გიიშ აბრამ ისაკის ძე	რიგითი	?	1943
გინოდმანი ალექსეი ვლადიმერის ძე	მაიორი	?	1944
გირგიდოვი სერგო აბრამის ძე	მეთაური	1906	1942
გიტელმანი ალექსანდრე მიხეილის ძე	რიგითი	?	1945
გლადკიხი ალექსი სიმონის ძე	რიგითი	?	1943
გლადკიხი მოსე ანდრეის ძე	რიგითი	?	1942
გლადუში იაკობ ლუკიანეს ძე	რიგითი	1906	1942
გლინსკი ვასილ დანიელის ძე	?	?	1944
გლოცერი მარკ ეფიმის ძე	რიგითი	?	1942

გლუშკოვი ივანე მარკის ძე	?	1907	?
გობედავა რუბენ მიხეილის ძე	?	1912	?
გობედაშვილი შალვა ილიას ძე	რიგითი	?	1945
გოგატაშვილი იოსებ იოსების ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1943
გოგინაშვილი ევრემ გაბრიელის ძე	რიგითი	?	1944
გოგიჯანაშვილი მიხეილ იოსების ძე	რიგითი	?	?
გოგიჯანაშვილი ნიკოლოზი	რიგითი	?	1943
გოგოსაშვილი ლევ იოსების ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1943
გოვორეგონგნოი იოსებ იოსების ძე	სერჟანტი	?	1944
გოლდენბერგი ნაუმ მარკის ძე	რიგითი	?	1943
გოლდინი პეტრე გრიგოლის ძე	რიგითი	?	1942
გოლოვატოვი მიხეილ ილიას ძე	რიგითი	?	1944
გოლოვინი გრიგოლ ილიას ძე	რიგითი	?	1942
გოლოვინი ნიკოლოზ ალექსანდრეს ძე	სერჟანტი	?	1944
გოლოვინი ნიკოლოზ ივანეს ძე	რიგითი	1912	1942
გოლოვინი ნიკოლოზ ალექსანდრეს ძე	ლეიტენანტი	?	1943
გოლოვკო იგნატ იაკობის ძე	რიგითი	?	1943
გოლუბენკო ვასილ მოსეს ძე	სერჟანტი	1914	1941
გოლუბი ბორის ანდრეს ძე	?	1924	?
გოლუბი ევგენი კაპიტონის ძე	?	1918	?
გოლუბი ვლადიმერ ალექსანდრეს ძე	?	?	1946
გოლფელდტი ისაკ დავითის ძე	ლეიტენანტი	?	1944
გორბაჩევიჩი ალექსანდრე იაკობის ძე	მაიორი	?	1943
გორდინი ივანე იონას ძე	რიგითი	1919	1942
გორდინი იონა ივანეს ძე	რიგითი	1899	1942
გორდონ იაკობ ისრაელის ძე	?	1918	1944
გორდონი ლაზარ მოსეს ძე	პოლიტხელი	?	1942
გორელაშვილი გარიკ	რიგითი	?	?
გორელაშვილი რახამინი	რიგითი	?	1943
გორელაშვილი რომან მიხეილის ძე	სამხ. ექიმი	1918	1943
გორელოვი ივანე ტიმოთეს ძე	სერჟანტი	?	1945
გორიშვილი აბრამ ისაკის ძე	რიგითი	1912	1944
გორკუნი დიმიტრი დენისის ძე	რიგითი	1909	1943
გოროდეცკი აბრამ შამუგელის ძე	რიგითი	1900	1942
გოროდელოვი არკადი ილიას ძე	რიგითი	?	1943
გორფინიელი იაკობ გრიგოლის ძე	?	1905	1944
გორფინიელი ისრაელ გრიგოლის ძე	უმც. სერჟანტი	1917	1945
გორფრიდი ლევ არკადის ძე	რიგითი	?	1945
გოჩაშვილი მალქა ელიას ასული	რიგითი	?	1942
გრამოტევი ალექსი ნიკოლოზის ძე	სერჟანტი	?	1944
გრეჩიშკინი ფეოდორ იაკობის ძე	რიგითი	?	1942
გრეხელი დიმიტრი ბენიამინის ძე	რიგითი	?	1941
გრიგოროვიჩი ვასილი მიხეილის ძე	რიგითი	?	1945

გრიგორჩუკი იაკობ არტემის ძე	უმც. ლეიტენანტი ?	1943
გრიდნევი ალექსანდრე ალექსის ძე	მეთაური ?	1944
გრიდნევი სერაფიმე გრიგოლის ძე	რიგითი ?	1942
გრინბერგი იაკობ ფეოდორის ძე	რიგითი ?	1945
გრინი ბორის მეირის ძე	სამხ. ტექნიკოსი ?	1942
გრიჟენკო გრიგოლ მოსეს ძე	რიგითი	1922 1942
გრიშკინი ეფრემ მატვეის ძე	სერჟანტი	1904 1943
გრიშკინი პავლე დავითის ძე	?	? 1943
გრონშტეინი სიმონ გრიგოლის ძე	რიგითი	1912 1943
გუბროვი ისრაელ მარკის ძე	უმც. სერჟანტი	1904 1942
გუდ სერგო სერგოს ძე	რიგითი	? 1942
გუდაშვილი ანატოლი ისაკის ძე	რიგითი	? 1943
გუდევიჩი მოსე მარკის ძე	სერჟანტი	? 1942
გუდიევი ილია სოლომონის ძე	რიგითი	1904 1943
გუდიევი ისაკ პავლეს ძე	რიგითი	1903 1943
გუზიი ვლადიმერ ვიქტორის ძე	ლეიტენანტი	? 1945
გუთნიაშვილი იაშა იასონის ძე	რიგითი	1900 194
გუთნიაშვილი იოსებ სიმონის ძე	რიგითი	1905 1942
გუკი ალექსანდრე სიმონის ძე	?	1922 1942
გულაროვი გაბრიელ ივანეს ძე	რიგითი	1922 1942
გულაროვი იოსებ არსენის ძე	რიგითი	1911 1944
გულვერი ალექსანდრე	რიგითი	? 1942
გულიანოვი იოსებ იოსების ძე	რიგითი	1922 1943
გუნდიაშვილი დავით შალვას ძე	?	1908 ?
გურევიჩი იაკობ ისრაელის ძე	უმც. ლეიტენანტი	1913 1941
გურევიჩი მოსე მარკის ძე	სერჟანტი	? 1942
გურიევი გრიგოლ ივანეს ძე	რიგითი	? 1944
გურიელაშვილი ბენო აბრამის ძე	რიგითი	? 1942
გურიელაშვილი მიხეილ აბრამის ძე	მეთაური	? 1944
გურიელი იაკობ არონის ძე	რიგითი	? 1944
გურიელი ბენიამინ აბრამის ძე	?	? 1942
გურიინი გრიგოლ იოსების ძე	უფრ. სერჟანტი	? 1943
გურტავენკო მოსე პანტელეის ძე	რიგითი	? 1944
გურტკაია ალექსენდრე ილიას ძე	?	? 1942
გურტკაია მოსე სოლომონის ძე	?	1911 1942
გურტკაია სოლომონ ბურდუხის ძე	?	1921 ?
გურჯი მოსე არონის ძე	რიგითი	1910 1942
გუსაკი ვიქტორ ალექსანდრეს ძე	ლეიტენანტი	? 1941
გუსაკი ნიკოლოზ მაქსიმეს ძე	რიგითი	1921 1943
გუსაკოვი ვიქტორ დიმიტრის ძე	უფრ. სერჟანტი	? 1945
გუსევი ევგენი მიხეილის ძე	რიგითი	? 1946
გუსევი მიხეილ გაბრიელის ძე	რიგითი	? 1944
გუსევი ნიკოლოზ მაქსიმის ძე	რიგითი	? 1945

გუტმანი მარკ ვლადიმერის ძე
 გუტოვი გაბრიელ ანდრეის ძე
 გუძენკო იაკობ ივანეს ძე
 გუძენკო პავლე ილიას ასული

უფრ. ლეიტენანტი ? 1945
 რიგითი ? 1942
 ? 1907 1942
 ? 1908 1944

ღ

დადკოვსკი იური დიმიტრის ძე
 დავარაშვილი ბესო
 დავარაშვილი ბესო ხაიმის ძე
 დავარაშვილი ვ.ც.
 დავარაშვილი ი.ი.
 დავარაშვილი კოლა სოლომონის ძე
 დავარაშვილი მიხეილ დავითის ძე
 დავარაშვილი ნიკოლოზ
 დავარაშვილი სიმონ ხაიმის ძე
 დავარაშვილი შალვა ბეხოლის ძე
 დავიდაშვილი გრიგოლ რევაზის ძე
 დავიდოვი აბრამ ისაკის ძე
 დავიდოვი ვასილ გრიგოლის ძე
 დავიდოვი ვასილ ვასილის ძე
 დავიდოვი ზურაბ იორდანის ძე
 დავიდოვი ილია ადექსის ძე
 დავიდოვი ისაკ იხანის ძე
 დავიდოვი კონსტანტინე ანდრეის ძე
 დავიდოვი პავლე სიმონის ძე
 დავიდოვი სერგო ადელის ძე
 დავიდოვიჩი აბრამ სოლომონის ძე
 დავიდოვიჩი დავით მიხეილის ძე
 დავიდოვიჩი დავით სოლომონის ძე
 დავიდოვიჩი ელენე მეირის ასული
 დავიდოვიჩი ისაკ იხანის ძე
 დავიდოვიჩი ლევ ნაუმის ძე
 დავით ბენასტი პეტრეს ძე
 დავითაშვილი ბესარიონი
 დავითაშვილი იოსებ გრიგოლის ძე
 დავითაშვილი მარლენ ივანეს ძე
 დავითაშვილი შამაი (ლალა) ილიას ძე
 დავითაშვილი ხაიმ აბრამის ძე
 დამეკი ლევ ვამეხის ძე
 დანიელოვი გრიგოლ მათეს ძე
 დანიელოვი იოსებ სიმონის ძე
 დანიელოვი მიხეილ ადექსანდრეს ძე
 დანიელოვი მიხეილ ვასილის ძე
 დანიეცი ივანე გაბრიელის ძე

რიგითი ? 1943
 რიგითი ? 1941
 რიგითი ? 1941
 რიგითი ? 1941
 რიგითი 1915 1942
 რიგითი 1907 1943
 რიგითი ? 1943
 რიგითი 1915 1942
 რიგითი 1909 1943
 რიგითი ? 1943
 რიგითი ? 1942
 რიგითი ? 1944
 რიგითი ? 1942
 რიგითი ? 1944
 რიგითი ? 1944
 რიგითი ? 1944
 რიგითი 1918 1942
 რიგითი ? 1943
 რიგითი ? 1942
 რიგითი ? 1943
 რიგითი ? 1943
 უფრ. ლეიტენანტი ? 1943
 რიგითი 1924 1944
 სერჟანტი 1920 1941
 რიგითი 1926 1942
 სამხ. ექიმი 1922 1942
 რიგითი ? 1942
 უფრ. სერჟანტი ? 1942
 რიგითი ? 1944
 რიგითი ? 1942
 რიგითი ? 1944
 რიგითი 1924 1943
 ? 1920 ?
 რიგითი 1922 1943
 რიგითი ? 1942
 სერჟანტი 1911 1942
 ლეიტენანტი ? 1943
 რიგითი ? 1942
 მეთაური ? 1944
 ? ? 1944

დანილვეიჩი იაკობ ვასილის ძე	რიგითი	?	1943
დანილინა ვერა იაკობის ასული	სანიტარი	?	1942
დანილოვი ალექსი ალექსის ძე	რიგითი	?	1941
დანილოვი ბორის ალექსანდრეს ძე	რიგითი	1921	1941
დანილოვი გიორგი იოსების ძე	რიგითი	?	1944
დანილოვი ილია დავითის ძე	პოლიტხელი	?	1943
დანილოვი მიხეილ ვასილის ძე	მეთაური	?	1944
დანილოვი ნიკოლოზ გაბრიელის ძე	რიგითი	?	1942
დანილოვი პეტრე კირილის ძე	?	1907	1942
დანილჩენკო ივანე გაბრიელის ძე	რიგითი	?	1942
დარნე დიმიტრი ვლადიმერის ძე	?	1902	?
დედიაშვილი ბენიამინი მოშეს ძე	?	?	1942
დეიკინი დიმიტრი ნიკოლოზის ძე	?	?	?
დეიჩუკი სიმონ სიმონის ძე	კაპიტანი	1907	1942
დემიანოვი მარკ პავლეს ძე	რიგითი	?	1943
დენისოვი მიხეილ დანიელის ძე	?	?	1943
დერეკინი ილია მიხეილის ძე	რიგითი	?	1942
დერიაბინი პეტრე ეფრემის ძე	სერჟანტი	1921	1942
დერკოვსკი მ. ბ.	სამხ. ექიმი	1909	1941
დვორკოვსკი დიმიტრი იაკობის ძე	კაპიტანი	?	1944
დიაკოვი ივანე მაქსიმეს ძე	რიგითი	?	1943
დიატლოვი ალექსი ანდრეის ძე	რიგითი	?	1941
დიაჩენკო გრიგოლ სიმონის ძე	მეთაური	?	?
დიაჩენკო ივანე სიმონის ძე	რიგითი	1921	1941
დიაჩენკო ფეოდორ არტემის ძე	?	1925	?
დიდენკო ნაუმ ალექსის ძე	რიგითი	?	1943
დიდია იორდან სოლომონის ძე	რიგითი	?	1941
დმიტრენკო დიმიტრი ივანეს ძე	?	1912	?
დმიტრიევი ილია იასეს ძე	რიგითი	1923	1943
დობროვოლსკი ნიკოლოზ სიმონის ძე	?	1921	?
დობროვსკი სოლომონ მოსეს ძე	?	?	1942
დოლგი ალექსანდრე ტროფიმის ძე	სერჟანტი	?	1942
დოლგოპიატი ნიკოლოზ იოსების ძე	რიგითი	?	1945
დოლიკი ლევ მიხეილის ძე	მაიორი	?	1943
დომანოვი იური კარპის ძე	ლეიტენანტი	?	1943
დომიატოვი ნიკოლოზ იოსების ძე	რიგითი	?	1945
დრაკინი ლეონიდე ალექსის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1945
დრანიცკი ვიქტორ ექვთიმის ძე	?	1905	1942
დრაჩევი იაკობ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1942
დრაჩი იაკობ მიხეილის ძე	?	1915	1943
დრეიზას ედიკ მინშუსოს ძე	ლეიტენანტი	?	1944
დრონი მიხეილ ილიას ძე	?	1909	1942
დუბრაგინსკი ლეონიდ ნიკოლოზის ძე	უფრ. სერჟანტი	1917	1945

დუდაევი აბრამ გულარის ძე	რიგითი	1906	1943
დუდაევი ისაკ როსების ძე	?	1920	1942
დუდნიკოვი ანდრეი ეფრემის ძე	მეთაური	?	1942
დუნეცი ანდრეი დანიელის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1943
დუნკევიჩი ვალერიან არკადის ძე	?	?	1943

ე

ებიტაშვილი ვასილი აბრამის ძე	რიგითი	?	1942
ედუში ვალენტინ პეტრეს ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1943
ევლოკიძოვი იგორ არკადის ძე	ლეიტენანტი	?	?
ევიჩი პეტრე ეფიმის ძე	რიგითი	?	1943
ევიჩი პეტრე ეფრემის ძე	რიგითი	?	1943
ევრეინოვი ალექსანდრე პავლეს ძე	?	?	1944
ევსეევი ვასილ ფილიფის ძე	?	?	1942
ევსეევი ივანე ვასილის ძე	?	?	1943
ევსტეგნიევი დანიელ ვასილის ძე	რიგითი	1926	1941
ევსტეგნიევი მიხეილ იაკობის ძე	რიგითი	1914	1941
ეიდელმანტი ნაუმ მირონის ძე	რიგითი	?	1945
ეიზეროვი ანდრეი აბრამის ძე	რიგითი	?	1945
ეისმონდი ევგენი იაკობის ძე	რიგითი	?	1943
ეიქსი მიხეილ ალექსანდრეს ძე	რიგითი	1912	1943
ელაშვილი გიორგი სიმონის ძე	სამხ. ექიმი	?	1945
ელაშვილი შალოში (ხაიში)	?	1920	1942
ელიაშვილი სიმონი	რიგითი	?	1943
ელიგულაშვილი ბესო იოსების ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1943
ელიზაროვი დანიელ მადათის ძე	რიგითი	1904	1942
ელიზაროვი დიმიტრი ალექსის ძე	რიგითი	?	1944
ელიკაშვილი ალესი მიხეილის ძე	ლეიტენანტი	?	1944
ელისანაშვილი შალვა იოსების ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1943
ელისეევსკი ალექსანდრე იურის ძე	რიგითი	1923	1943
ელისოხაშვილი იუანილ იაკობის ძე	რიგითი	?	?
ელიშაკოვი აბრამ მეირის ძე	სერჟანტი	?	1943
ელიშაკოვი არსენ მორდეხის ძე	სერჟანტი	?	1944
ელიშაკოვი დანიელ ილიას ძე	რიგითი	?	1943
ელიშაკოვი ექვთიმე მორდეხის ძე	სერჟანტი	?	1943
ელიშაკოვი ისაკ დავითის ძე	სერჟანტი	?	1942
ელკოვი ანდრეი გრიგოლის ძე	?	1911	1942
ელმარი ფაი კონის ძე	რიგითი	?	?
ემელიანენკო ანდრეი მაქსიმის ძე	?	1912	1945
ემელიანოვი ანდრეი მაქსიმეს ძე	?	1919	1945
ემეცი პეტრე ნაუმის ძე	რიგითი	?	1942
ემეცი პეტრე ნაუმის ძე	რიგითი	?	1942
ემიკოვი ვასილი ევგენის ძე	რიგითი	1910	1943

ენდოვიცკი სიმონ ივანეს ძე	მეთაური	?	1945
ენდოვიცკი ფილიპე პეტრეს ძე	?	?	1943
ენუქაშვილი თამარა მოსეს ასული	ექთანი	?	1942
ენუქაშვილი ხაიმ	რიგითი	?	?
ეპელი მიხეილ იოსების ძე	რიგითი	?	1943
ეპიტგეი იონა იაკობის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1941
ერაშკინი ალექსანდრე სიმონის ძე	რიგითი	?	1942
ერზინი ვასილი მიხეილის ძე	ლეიტენანტი	?	1942
ერლიხი ლევ დავითის ძე	რიგითი	?	1941
ერმანი ლუდმილა პეტრეს ასული	?	1920	1943
ესკიზარსკი ანდრეი მიხეილის ძე	?	1907	1943
ეფიმოვი გრიგოლ სერგეის ძე	?	1913	1943
ეფიმოვი ვასილი დიმიტრის ძე	მეთაური	1918	1943
ეფიმოვი ვლადიმერ დიმიტრის ძე	რიგითი	?	1941
ეფიმოვი კონსტანტინე გაბრიელის ძე	რიგითი	?	1944
ეფიმოვი პეველე გაბრიელის ძე	რიგითი	?	1943
ეფრემიძე დავით ეფრემის ძე	რიგითი	?	1947
ეფრემოვი პავლე მიხეილის ძე	სერჟანტი	?	1944

კ

ვაიზბახი იაკობ ისაკის ძე	რიგითი	?	1943
ვაიზბახი იაშა ისაკის ძე	რიგითი	?	1943
ვაინბერგი ლეონიდე ლეონიდეს ძე	სერჟანტი	?	1943
ვაინერი ფეოდორ ევქვთიმის ძე	?	1913	?
ვაისბარათი არონ ისაკის ძე	რიგითი	?	1942
ვაისმანი ისაი სოლომონის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1943
ვალანიუკი ემელიანე მარკის ძე	რიგითი	?	1945
ვალგასოვი დიანოზ დავითის ძე	რიგითი	1905	1942
ვალგასოვი ისაკ მიხეილის ძე	სერჟანტი	1905	194
ვალციევი გაბრიელ იოსების ძე	ლეიტენანტი	?	1944
ვალციევი ისაკ სოლიკოს ძე	რიგითი	?	?
ვალციევი კოლა სოლომონის ძე	რიგითი	?	?
ვალციტი ისაკი	?	?	?
ვანგუტი მაქს ალექსანდრეს ძე	ლეიტენანტი	?	1944
ვანეევი ილია პეტრეს ძე	მეთაური	?	1945
ვანეევი სოლომონ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1944
ვაპინბერგი კონსტანტინე იაკობის ძე	რიგითი	?	1943
ვარდიკი ნიკოლოზ იგორის ძე	რიგითი	?	1941
ვარინბერგი კონსტანტინე იაკობის ძე	რიგითი	?	1943
ვასერშტეინი იაკობ ხარლამის ძე	მეთაური	?	1944
ვასილიევი ალექსი ბენიამინის ძე	ტექნიკოსი	?	1945
ვასილიევი დიმიტრი ნიკოლოზის ძე	რიგითი	?	1942
ვასილიევი ვეგენი ალექსანდრეს ძე	რიგითი	?	1942

ვასილიევი ლეონიდე იოსების ძე	რიგითი	1912	1943
ვასილიევი ნიკოლოზ ნიკოლოზის ძე	რიგითი	?	1942
ვაჟურმანი ალექსანდრე ა.	სერჟანტი	?	1944
ვაქსმუტი სერაფიმ ლეონის ძე	რიგითი	?	1944
ვეზიტი ოტომარი არნოლდის ძე	სერჟანტი	?	1944
ვეისმანი ავგუსტ იოსების ძე	რიგითი	?	1943
ვეისმანი ისაი	?	?	?
ველიჩინი ილია ილიას ძე	ლეიტენანტი	?	1944
ველიჩო სიმონ აბრამის ძე	რიგითი	?	1943
ვერბიციკი ალექსანდრე დემიანის ძე	ლეიტენანტი	1913	1945
ვერენბერგი კონსტანტინე იაკობის ძე	რიგითი	1923	1943
ვერივანსკი ალექსი მაქსიმის ძე	რიგითი	1909	1943
ვერხოვსკი ისრაელ ლაზარის ძე	რიგითი	?	1942
ვესტვალე ვიქტორ ანდრეის ძე	რიგითი	?	1943
ვეჩერი ვასილი ნიკოლოზის ძე	?	?	1942
ვეჩხანზერი ემილ აბრამის ძე	მეთაური	?	1943
ვიაზდიკი ვლადიმერ კარლოს ძე	?	?	1943
ვიალოვი ფეოდორ სიმონის ძე	რიგითი	?	1943
ვიგნანსკი მოსე გრიგოლის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1944
ვილკოვი ალექსი ალექსანდრეს ძე	ლეიტენანტი	?	1942
ვინბერგი გრიგოლ ვლადიმერის ძე	ლეიტენანტი	?	1944
ვინიავსკი ნიკოლოზ მიხეილის ძე	სერჟანტი	1922	1942
ვინკელი მიხეილ ივანეს ძე	?	1922	1945
ვინოგრადოვი ვანო დიმიტრის ძე	რიგითი	?	1942
ვინოგრადოვი კონსტანტინე	რიგითი	?	1942
ვინოგრადოვი ლექსი ნიკოლოზის ძე	კაპიტანი	?	1944
ვიტრინი მოსე პეტრეს ძე	რიგითი	?	1943
ვიშნევსკი მირიან იოსების ძე	ლეიტენანტი	?	1942
ვიშნიკინი პეტრე იაკობის ძე	რიგითი	?	1943
ვოიკო ანატოლი ისაკის ძე	უძც. ლეიტენანტი	?	1943
ვოინიტსკი ვლადიმერ სიმონის ძე	?	1920	1943
ვოლკოვი ალექსანდრე ალექსის ძე	მეთაური	?	1943
ვოლონსკი აბრამ პიკუსის ძე	?	1910	1944
ვოლოკიტინი ვასილი ნაუმის ძე	?	1918	1943
ვოლსკი ივანე ვლადიმერის ძე	რიგითი	?	1942
ვოლფცუნი მათე საშას ძე	რიგითი	?	1943
ვორობიოვი ანატოლი ალექსის ძე	ლეიტენანტი	?	1943
ვორობიოვი გაბრიელ ნიკოლოზის ძე	რიგითი	?	1942
ვორონეჟსკი გიორგი პეტრეს ძე	?	1912	?
ვორონი ნიკოლოზ პლატონის ძე	მატროსი	?	1942
ვორონოვი იაკობ ანდრეის ძე	სერჟანტი	1912	1942
ვოროშინსკი ლეონიდ ვლადიმერის ძე	რიგითი	?	1944
ვოსკობოინოვი ლეონიდ მაკარის ძე	რიგითი	?	1943

ვოსტრეცოვი ნიკოლოზ ეფიმის ძე	სერჟანტი	?	1942
ვოსტრიკოვი ილია დიმიტრის ძე	რიგითი	?	1943
ვრუბელი ილია იპოლიტეს ძე	რიგითი	1912	1944
ზაალაშვილი არჩილ ისაკის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1941
ზაალიშვილი რევაზ იოსების ძე	რიგითი	?	1942
ზადიკაშვილი დავითი	უფრ. სერჟანტი	?	1941
ზავენოვი სიმონ შალვას ძე	რიგითი	1909	1942
ზაზულაია ანატოლი იოსების ძე	უმც. სერჟანტი	?	1943
ზაიაცი ივანე ივანეს ძე	ლეიტენანტი	?	1942
ზაიცევი ვასილი ვასილის ძე	რიგითი	?	1942
ზაიცევი ვლადიმერ რომანის ძე	რიგითი	?	1945
ზაიცევი იგორ ნიკოლოზის ძე	რიგითი	?	1943
ზაიცევი ილია ერმოლის ძე	მეთაური	1922	1943
ზაკოლოდნი არტემ მაკარის ძე	რიგითი	?	1944
ზამულა მიხეილ სამუელის ძე	რიგითი	1911	1943
ზანკევიჩი	უმც. ლეიტენანტი	?	1943
ზახაროვი სიმონ კარპის ძე	?	1920	?
ზელენსკი მიხეილ თენგიზის ძე	პოლიტხელი	?	1945
ზემლიაკოვი ვიქტორ ნიკოლოზის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1944
ზემლიანცი აპოესტოკეს	?	?	1943
ზენინი არკადი ლაზარის ძე	რიგითი	?	1944
ზეტეინი იაკობ მოსეს ძე	?	?	1943
ზევზდინი მიხეილ დიმიტრის ძე	რიგითი	?	1944
ზვიაგინი ალექსი აბრამის ძე	?	1907	1942
ზვომენსკი ვიქტორ ევგენის ძე	რიგითი	?	1944
ზილბერბერგი შაია დავითის ძე	პოლიტხელი	?	?
ზილბერგისერი ექვთიმე	ლეიტენანტი	?	1943
ზინკევიჩი ელჟარდ მიხეილის ძე	ლეიტენანტი	?	1942
ზინოვიევი ალექსანდრე	უმც. ლეიტენანტი	1908	1944
ზიუზინი ალექსანდრე ვასილის ძე	?	1912	1944
ზლოტჩენკო მენდელ ხაიმის ძე	მეთაური	?	1945
ზოლოტარიოვი ივანე ანდრეის ძე	რიგითი	?	1942
ზოლოტარიოვი მიხეილ ფეოდორის ძე	?	?	1943
ზოლოტარიოვი ნიკოლოზ ივანეს ძე	1 რ ინტენდანტი	?	1945
ზოლოტნიცკი გრიგოლ ფეოდორის ძე	რიგითი	1906	1942
ზოლოტორიოვი ვასილი	რიგითი	?	1945
ზოლოტორიოვი მიხეილ ფედორის ძე	?	?	1943
ზონენაშვილი შალვა იოსების ძე	კაპიტანი	1918	1945
ზუბი ვლადიმერ ემელიანეს ძე	მაიორი	?	1945
ზუბოვი მიხეილ სიმონის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1945
ზუბოვი არკადი მაკარის ძე	რიგითი	?	1944
ზუბოვიჩი ვლადიმერ იაკობის ძე	მეთაური	1915	1943

ზუბცოვი ეფიმ იაკობის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1945
ზუევი ანდრეი მაქსიმეს ძე	რიგითი	?	1942
ზურმანი იაკობ სტეფანეს ძე	?	1905	1942
ზუტ ბორის იოსის ძე	რიგითი	?	1942

თ

თავაროშვილი იაკობ იოსების ძე	?	1921	1941
თავდიდიშვილი დავითი დანიელის ძე	?	?	1943
თავდიდიშვილი ილია დანიელის ძე	?	?	1943
თათრიშვილი ალექსანდრ დავითის ძე	რიგითი	?	1944
თანდელოვი ილია მიხეილის ძე	?	?	1942
თანდელოვი მიხეილ გაბოს ძე	რიგითი	?	1943
თაფლიაშვილი აბრამ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1943
თაფლიაშვილი არონ იოსების ძე	უფრ. პოლიტხელი	?	1945
თაფლიაშვილი შამუელ იოსების ძე	?	1925	1943
თეთრაშვილი მიხეილი	?	?	1941
თეთროდი გაბრიელ აბრამის ძე	რიგითი	1905	1942
თეთრუაშვილი ბესარიონ ილიას ძე	უფრ. სერჟანტი	1911	1942
თოფლიაშვილი აბრამ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1943
თოფლიაშვილი მიხეილ რუბენის ძე	რიგითი	?	1943
თოფნიშვილი	?	?	?
თურქიშვილი ისაკ მეირის ძე	უმც. სერჟანტი	?	1944

ი

იავოდკინი ვიქტორ ალექსანდრეს ძე	რიგითი	?	1942
იავორსკი ლევ იანის ძე	მაიორი	?	1944
იაკობაშვილი აბრამ ბენიამინის ძე	?	1913	1942
იაკობაშვილი გარი ბენიამინის ძე	?	1915	1944
იაკობაშვილი დიმიტრი იაკობის ძე	ლეიტენანტი	?	1943
იაკობაშვილი ისრაელ ბენიამინის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	1912	1943
იაკობაშვილი შაბათ შოშვანის ძე	რიგითი	1896	1943
იაკობიტაშვილი ლადი პატრიხის ძე	?	?	1943
იაკობიშვილი ისაკ მოშეს ძე	რიგითი	1912	1942
იაკობიშვილი ისრაელ ბენ ისრაელი	რიგითი	?	?
იაკობსონი იუელიუს იურის ძე	რიგითი	?	1943
იაკობსონი იური გერმანეს ძე	?	1921	?
იაკობსონი მიხეილ იურის ძე	რიგითი	?	1943
იაკობსონი რუდოლფ იურის ძე	რიგითი	?	1942
იაკოვიჩი ფეოდორ მარტინის ძე	?	?	1942
იაკოვლევი დანიელ ილიას ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1945
იაკოვლევი ნიკოლოზ ეფრემის ძე	?	?	?
იაკოვლევი სერგეი დიმიტრის ძე	მაიორი	?	1942
იაკომოვსკაია ანა მაქსიმეს ასული	რიგითი	?	1945
იამკოვოი სიმონ ილიას ძე	?	1908	1944
იამშენიცკი იური დიმიტრის ძე	?	1924	1944

იანაშვილი მოშე	?	?	1943
იანშინი დიმიტრი დიმიტრის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1942
იარიჩი დანიელ იაკობის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1945
იაროვი ბენიამინ ნიკოლოზის ძე	?	?	1944
იაროვი ნიკიტა მიხეილის ასული	?	1921	?
იაროვოი ანატოლი აბრამის ძე	უფრ. სერჟანტი	1925	1944
იაროვოი ვასილი აბრამის ძე	მეთაური	?	1943
იაროსლავეცი ლეონიდ ილიას ძე	?	?	?
იარპინი ალექსანდრე პუდეს ძე	?	?	1945
იასტრბნიცკი პავლე ვასილის ძე	რიგითი	1906	1942
ივანტენკო მაქსიმ გიორგის ძე	ლეიტენანტი	?	1943
ივანოვი ალექსანდრე ეფიმის ძე	?	1909	?
ივანოვი ალექსანდრე ეფრემის ძე	?	1913	1943
ივანოვი ბორის იაკობის ძე	სერჟანტი	1920	1944
ივანოვი ვეგენი ლეონის ძე	რიგითი	1915	1944
ივანოვი ვეგენი ფეოდორის ძე	?	1921	1945
ივანოვი ვესტაფი ლაზარის ძე	კაპიტანი	?	1945
ივანოვი პავლე ლაზარის ძე	რიგითი	?	1945
ივანოვი პეტრე გრიგოლის ძე	რიგითი	1905	1944
ივეროვი ილია ალექსეის ძე	რიგითი	?	1943
ივიაშვილი ნიკოლოზ მოსეს ძე	ეფრეიტორი	?	1944
ივლევი დანიელ ივანეს ძე	რიგითი	1904	1944
იზაკოვიჩი იოსებ ბორისის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1943
ილიაევი მიხეილ იოსების ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1943
ილინსკი ივანე ფეოდორის ძე	სამხ. ტექნიკოსი	?	1943
ილიჩი დანიელ იაკობის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1945
ინდუაშვილი მიხეილ იოსების ძე	რიგითი	?	1944
იოსებაშვილი დავით ისაკის ძე	რიგითი	?	1942
ირილევინი აბრამ ევქთიმის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1944
ისაევი ივანე მარკის ძე	რიგითი	?	1944
ისაკოვი ილია კირილეს ძე	?	1912	1942
ისკრა მაქსიმ გორდეს ძე	რიგითი	?	1944
იუდაევა მარია ალექსის ასული	?	?	1943
იუდასი ედუარდ იაკობის ძე	რიგითი	?	1944
იუდასი ედუარდ იანის ძე	რიგითი	?	1944
იუდინი ალექსანდრე კონსტანტინეს ძე	ლეიტენანტი	?	1943
იუდოვი ვასილი ზახარის ძე	რიგითი	?	1943
იუდოვი ვასილი ზახარის ძე	რიგითი	?	1943
იუზელი ვეგენი ფრანცის ძე	?	?	1944
იურიევი ვიქტორ გრიგოლის ძე	უმც. სერჟანტი	?	1943
იურკევიჩი არდალიონი	უფრ. ლეიტენანტი	?	1942
იურკევიჩი ილია ფეოდორის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1942
იურჩენკო ნიკოლოზ იაკობის ძე	რიგითი	1925	1943

იუსუპოვი იეგუდა ისაკის ძე	რიგითი	1911	1942
იუტმენი არნოლდ გერმანის ძე	ლეიტენანტი	?	1942
იუხანოვი იაკობ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1943
იუხკამი იოვანესი	რიგითი	?	1942
იუხნო ვეგენი აბრამის ძე	რიგითი	?	1943
იუჰანსონი ლეონიდ იუჰანის ძე	რიგითი	?	1943
ისოშვილი გრიგოლ დავითის ძე	რიგითი	1900	1943
ისოშვილი ფილხაზ ილიას ძე	?	1920	1942

კ

კაბანოვი ვასილ ევრემის ძე	მაიორი	?	1943
კაბულოვი არონ ალექსანდრეს ძე	რიგითი	?	1941
კაბულოვი ნ. ალექსანდრეს ძე	რიგითი	?	1941
კაგანეცი გრიგოლ ალექსანდრეს ძე	სერჟანტი	?	1942
კავეიჩი იოსებ ფეოდორის ძე	რიგითი	1911	1944
კავერინი სერაფიმ ვლადიმერის ძე	რიგითი	?	1943
კავთუაშვილი შალვა სოლომონის ძე	უმც. ლეიტენანტი	1921	1944
კაზაკოვი ლევ ალექსანდრეს ძე	რიგითი	?	1942
კაზანოვსკი ლეონიდ დიმიტრის ძე	სამხ. ტექნიკოსი	?	1945
კაზაჩინსკი ნესტორ ილიას ძე	რიგითი	?	1944
კაზიევი მიხეილ სოლომონის ძე	რიგითი	?	1945
კაზიევი ცები დიმიტრის ძე	?	?	?
კაზიმირჩიკი არკადი პავლეს ძე	რიგითი	?	1943
კაზიმოვი ხაიმ რუსტამის ძე	რიგითი	?	1941
კაზინეცი ისაი პავლეს ძე	საბჭოთა კავშირის გმირი	1910	1942
კაზნაჩისკი გრიგოლ ანდრეის ძე	რიგითი	1919	1941
კაზნაჩისკი სერაფიმ ანდრეის ძე	ევრეიტორი	1915	1943
კაიზმერი იაკობ სამსონის ძე	რიგითი	?	1942
კაიფმანი ----- ისაკის ძე	ლეიტენანტი	?	1944
კაკიაშვილი დავითი	?	1900	1945
კაკიაშვილი ვლადიმერ	რიგითი	?	1943
კაკიაშვილი იცხაკ აბრამის ძე	?	1901	1942
კაკიაშვილი მიხეილ იაკობის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1944
კალაცკი მიხეილ სტეფანეს ძე	რიგითი	?	1943
კალინინი სიმონ ილიას ძე	მეთაური	?	1942
კალმანოვიჩი იური ნაზარის ძე	რიგითი	1919	1942
კალმანოვიჩი ოსიპ იოსების ძე	ლეიტენანტი	?	1944
კალუგინი დანიელ ევრემის ძე	რიგითი	1910	1942
კამალოვი კონსტანტინე დიმიტრის ძე	რიგითი	?	1942
კამენეცი ვლადიმერ კ.	მაიორი	?	1943
კამსარაკონი მიხეილ ალექსანდრეს ძე	კაპიტანი	?	1944
კანევსკი გ. ი.	?	?	?
კანივეცი იგორ მიხეილის ძე	?	1912	1943

კაპლანი აბრამ მოსეს ძე	უფრ. ლეიტენანტი ?	1945
კაპრანოვი გრიგოლ დანიელის ძე	სერჟანტი	1911 1942
კაპრანოვი იგორ ექვთიმის ძე	?	1907 1944
კაპროვი ივანე ეფრემის ძე	რიგითი	? 1942
კარაბელი ალექსანდრე ლაზარის ძე	რიგითი	? 1944
კარაბელი ისაკ ხარლამის ძე	?	1902 1944
კარაბელიტი მიხეილ ლეონიდეს ძე	?	1911 1944
კარაბულატი ისაკ ხარიტონის ძე	?	1915 1944
კარავაევი ვლადიმერ ილიას ძე	უმც. ლეიტენანტი ?	1945
კარაკოზი აბრამ მორდუხის ძე	?	1923 1943
კარაკოზი სამუელ მორდუხის ძე	?	1922 ?
კარამანცოვი მიხეილ ილიას ძე	რიგითი	? 1943
კარამედოვი ილია ისაილის ძე	?	1903 1943
კარასიკი აბრამ გერშის ძე	რიგითი	? 1941
კარგალიცევი მიხეილ ანდრეის ძე	უფრ. ლეიტენანტი ?	1945
კარდაში ნიკოლოზ ილიას ძე	?	1900 1943
კარელოვი ალექსანდრე	უფრ. ლეიტენანტი ?	1944
კარმაზაი ვალენტინა კამშინის ასული	ფელდშერი	? 1943
კარპოვი ალექსანდრე დიმიტრის ძე	უფრ. სერჟანტი	1900 1943
კარპოვი დავით გიორგის ძე	რიგითი	? 1942
კარპოვი პეტრე იაკობის ძე	?	1907 ?
კარში ისაკ ბორისის ძე	უმც. ლეიტენანტი	1926 1944
კასაენინი მოსე ისუხის ძე	რიგითი	? 1941
კასრამანოვი მარტინ აბრამის ძე	სერჟანტი	? 1945
კანმაზოვი ილია იოსების ძე	მაიორი	1918 ?
კაც მიხეილ სრულის ძე	რიგითი	? 1944
კაც პეტრე დავითის ძე	რიგითი	1924 1944
კაცაშვილი სიმონ ისაკის ძე	რიგითი	1906 1943
კაცობაშვილი გაბრიელი	?	1916 1944
კაცობაშვილი ისაი რაფაელის ძე	უფრ. ლეიტენანტი ?	1945
კაცობაშვილი მ. კ.	სერჟანტი	? 1942
კაცობაშვილი მიხეილ კეზრას ძე	უფრ. სერჟანტი	? 1943
კაცოვი ლაზარ მოსეს ძე	რიგითი	? 1942
კაცოშვილი აბრამი	?	1920 191
კაჯაევი გრიგოლ ისაკის ძე	რიგითი	? ?
კაჯიაშვილი დავით ისაკის ძე	რიგითი	? 1944
კბილიანაშვილი სიმონი	სერჟანტი	? 1941
კევევა რიზარდი პეტრეს ძე	სერჟანტი	? 1943
კეზელი მიხეილ დიმიტრის ძე	ტექ. ინტენდანტი ?	1944
კეზერაშვილი ბენიამინი ავნერის ძე	რიგითი	1917 1941
კეზერაშვილი ისაკი ავნერის ძე	რიგითი	1910 1941
კეიდმანი არონ დავითის ძე	რიგითი	? 1942
კეკელაშვილი თამარა	რიგითი	? 1943

კელმანოვიჩი კიმ იოსების ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1944
კეჟურაშვილი სოლომონ სამსონის ძე	რიგითი	1916	1944
კეტაშვილი იოსებ შალვას ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1943
კეცოშვილი დავითი	?	?	?
კიანიცი მოსე სერგეის ძე	რიგითი	?	1942
კიზიაკი ილია ლეიბოს ძე	რიგითი	1917	1944
კიკაშვილი მიხეილ დავითის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1943
კიპენური იაკობ მიხეილის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1944
კიპერი გრიგოლ იაკობის ძე	?	?	1943
კირილოვი ალექსანდრე ვიქტორის ძე	სერჟანტი	?	1944
კირილოვი ივანე ანასტასის ძე	?	?	1944
კირშემბაუმი ისაკ პავლეს ძე	რიგითი	?	1942
კირშმინი უვალდ ივანეს ძე	რიგითი	1919	1945
კისილიოვი არკადი პავლეს ძე	რიგითი	1919	1945
კისილიოვი ევგენი კირილეს ძე	რიგითი	?	1944
კისლერი ალექსანდრე ილიას ძე	უმც. სერჟანტი	?	?
კიტაევი ვლადიმერ იაკობის ძე	კაპიტანი	?	1943
კიტოვი არტემ მოსეს ძე	რიგითი	?	1942
კიშინოვსკი გრიგოლი	?	?	1943
კიშპერი ანტონ ანდრეის ძე	რიგითი	?	1942
კლეიზმერი იაკობ სოლომონის ძე	რიგითი	?	1942
კლეონი იოსებ ლაზარეს ძე	ლეიტენანტი	?	1943
კლეპაჩი მიხეილ ისაკის ძე	რიგითი	?	?
კლეცმანი გრიგოლ დავითის ძე	ლეიტენანტი	?	1943
კლიაცკი იაკობ სილვესტრის ძე	?	1917	?
კლიმოვი გრიგოლ მარკის ძე	ლეიტენანტი	?	1942
კლიჩმანი ნაუმ მიხეილის ძე	?	?	1945
კლოჩკოვი გაბრიელ ისაის ძე	რიგითი	?	1942
კლოჩკოვი მიხეილ ფეოდორის ძე	რიგითი	1908	1943
კლოჩკოვი ფეოდორ იაკობის ძე	უმც. სერჟანტი	1926	1945
კლუკოვსკი ბენიამინ ანდრეის ძე	რიგითი	?	1942
კნეიბერგი კონსტანტინე	უმც. ლეიტენანტი	?	1942
კნუტი რობერტ იურის ძე	?	1920	1944
კობიაშვილი ისაკ აბრამის ძე	რიგითი	?	1941
კობიაშვილი კირილ ივანის ძე	სერჟანტი	?	1944
კობიაშვილი მიხეილ აბრამის ძე	რიგითი	?	1942
კობრინსკი ბორის სამუელის ძე	რიგითი	?	1942
კოგანი ბორის ზახარის ძე	რიგითი	?	1942
კოგანი ნაუმ ფეოდორის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1943
კოგანი რუვინ ემანუელის ძე	კაპიტანი	1908	1944
კოვალენკო ზინობი სავას ძე	პოდპოლკოვნიკი	?	1944
კოვალენკო მაქსიმე ილიას ძე	რიგითი	?	?
კოვალერჩიკი ლეონიდ ისაკის ძე	სერჟანტი	?	1945

კოვალიოვი ალექსი ეფიმიძის ძე	რიგითი	1922	1942
კოვგანი ვიქტორ ალექსანდრეს ძე	სერჟანტი	1914	1944
კოვერდლოვი ილია ივანეს ძე	?	?	1943
კოზაკოვი ნიკოლოზ ივანეს ძე	?	1901	?
კოზარევი ევგენი სერგეის ძე	რიგითი	?	1943
კოზენკერიუსი არნოლდი ანდრეის ძე	?	?	1945
კოზლოვი ეფიმი სერგეის ძე	რიგითი	?	1944
კოზმოკი იოსებ ლეონის ძე	რიგითი	1906	1942
კოიასნიპეროვი ილია მარკის ძე	რიგითი	1919	1943
კოკაევი დიმიტრი გრიგოლის ძე	პოლიტხელი	?	1942
კოკაევი იოსებ სავას ძე	რიგითი	?	1942
კოკიელოვი ალექსანდრე საბიტოს ძე	რიგითი	?	1943
კოკიელოვი იოსებ რაფაელის ძე	რიგითი	?	1942
კოლდუბა სტეფანე მარკის ძე	სერჟანტი	?	1942
კოლერი ვალტერ ფეოდორის ძე	ლეიტენანტი	?	1941
კოლომეეცი ნიკოლოზ ვასილის ძე	სერჟანტი	?	1943
კოლომენსკი იური მიხეილის ძე	კაპიტანი	?	1943
კოლოსოვსკი ვადიმ ვალერიანის ძე	უმც. ლეიტენანტი	1918	1943
კომანიეცი მიხეილ იოსების ძე	რიგითი	?	1942
კომაროვი ნიკოლოზ იოსების ძე	?	1909	1945
კომბრელიძე აბრამ ალექსის ძე	სერჟანტი	?	?
კომისარენკო დიმიტრი ილიას ძე	მაიორი	?	1945
კონდუარი დიმიტრი რაგოს ძე	რიგითი	?	1944
კონევესკი აბრამ აბრამის ძე	რიგითი	?	1944
კონეკოლოვი ბორის სიმონის ძე	რიგითი	?	1942
კონენკო პავლე აბრამის ძე	რიგითი	?	1943
კონიციევი ალექსი ეფიმიძის ძე	რიგითი	1902	1942
კონოვალოვი გრიგოლ იაკობის ძე	რიგითი	?	1943
კონოპლიოვი დიმიტრი დანიელის ძე	პოდპოლკოვნიკი	?	1945
კონსტანტინოვა რ, ანდრეის ასული	სამხ. ექიმი	?	1942
კონფინო აკიმ აკიმის ძე	რიგითი	?	1944
კოპელიაროვსკი ზიიაკუნ ლეიბოს ძე	რიგითი	?	1942
კოპიცი დიმიტრი გიორგის ძე	რიგითი	1910	1942
კოპნიცი ივანე მაქსიმეს ძე	რიგითი	1910	1943
კოპრამანოვი მარტინ აბრამის ძე	მეთაური	?	1945
კოპტაშვილი დავით გაბრიელის ძე	რიგითი	?	1943
კოჟიაშვილი ბენიამინი	?	1920	1941
კოჟიაშვილი დავით ისაკის ძე	რიგითი	?	1944
კოჟიაშვილი დანიელი	რიგითი	1920	1941
კოჟიაშვილი მიხეილ ილიას ძე	რიგითი	?	1943
კორობაევი დიმიტრი ექვთიმეს ძე	?	?	1943
კორობკო ექვთიმე დიმიტრის ძე	რიგითი	?	1943
კოროვინი ლევ ანდრეის ძე	ლეიტენანტი	?	1944

კოროლი გრიგოლ იაკობის ძე	რიგითი	1919	1941
კოროლი გრიგოლ იაკობის ძე	რიგითი	1918	1944
კოროლი ივანე ივანეს ძე	რიგითი	1912	1943
კოროლკოვი კირილე გრიგოლის ძე	რიგითი	?	1943
კოროტკოვი აბრამ ნიკოლოზის ძე	რიგითი	1904	1943
კორჟევსკი ლეონიდ იაკობის ძე	მეთაური	?	1944
კორსონი მიხეილ ალექსანდრეს ძე	რიგითი	?	1941
კორშუნოვი ივანე ივანეს ძე	?	1901	?
კორშუნოვი ნიკოლოზ ილიას ძე	რიგითი	?	1944
კორცევსკი ლეონიდე იაკობის ძე	მეთაური	?	1944
კოსივერი ეფიმ სიმონის ძე	სერჟანტი	?	1942
კოსტენკო ბორის ისაკის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1943
კოსტენკო ვლადიმერ ეფიმის ძე	რიგითი	?	1943
კოსტენკო პავლე ეფიმის ძე	რიგითი	1924	1943
კოსტეცკი ბორის ისაკის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1942
კოსტოგრიზოვი მიხეილ იაკობის ძე	კაპიტანი	?	1943
კოტელნიკოვი ვადიმ გრიგოლის ძე	?	?	1944
კოტილოვი გრიგოლ იოსების ძე	უფრ. ლეიტენანტი	1916	1944
კოტილოვი რუბენ გრიგოლის ძე	ლეიტენანტი	1921	1942
კოტოვეცი ხაიმ ლეიბოს ძე	რიგითი	?	1942
კოტოვი დიმიტრი ივანეს ძე	რიგითი	1905	1945
კოტოვი ვიქტორ დიმიტრის ძე	?	?	1942
კოტოვსკი ხაიმ ლეიბოს ძე	რიგითი	?	1942
კოტოლოვი გრიგოლ იოსების ძე	?	?	1942
კოტოლოვი ვიქტორ ანდრეის ძე	რიგითი	?	1943
კოტოლოვი მოსე ანდრეის ძე	რიგითი	?	1943
კოფმანი აბრამ არონის ძე	რიგითი	?	1943
კოფმანი ილია მიხეილის ძე	რიგითი	?	1944
კოშოვი იაკობ ექვთიმის ძე	რიგითი	?	1942
კოჩობაშვილი ბესარიონ იუდას ძე	?	?	1942
კოხიტევი გრიგოლ იოსების ძე	მეთაური	?	1944
კრაინი სერგეი გრიგოლის ძე	სამხ. ტექნიკოსი	?	1943
კრაპოვი პეტრე მარკის ძე	რიგითი	?	1944
კრასევიჩი გრიგოლ რომანის ძე	რიგითი	?	1942
კრასიტოვა ანა ანდრეის ასული	რიგითი	?	1943
კრასნოპეცვევი სიმონ ანდრეის ძე	სერჟანტი	1914	1944
კრასნოპეროვი ანატოლი ისაის ძე	რიგითი	1910	1942
კრასნოპეროვი ილია მარკის ძე	რიგითი	1919	1943
კრასნოპეროვი ფეოდორ მარკის ძე	რიგითი	1922	1941
კრასნორუჟევი არტემ სტეფანეს ძე	?	1905	?
კრესლოვი მიხეილ დიმიტრის ძე	ლეიტენანტი	?	1943
კრეცი ვასილი მიხეილის ძე	სერჟანტი	?	1943
კრიმჩანი მოსე დავითის ძე	რიგითი	1901	1941

კრიტიციკი ვლადიმერ მარკის ძე	სერჟანტი	?	1944
კრიხელი აბრამ ხაიმის ძე	რიგითი	?	1942
კრიხელი დავით მორდუხის ძე	რიგითი	?	1942
კრიხელი დანიელ აბრამის ძე	რიგითი	?	1942
კრიხელი იოსებ იგორის ძე	მეთაური	?	1943
კრიხელი ისაკ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1941
კრიხელი ისაკ მორდუხის ძე	რიგითი	?	1943
კრიხელი ისაკი მანაშერის ძე	უმც. ლეიტენანტი	1919	1942
კრიხელი მიხეილ მანაშერის ძე	?	1923	193
კრიხელი ოსიპ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1944
კრიხელი სიმონ მოსეს ძე	მეთაური	?	1943
კრუპნიკი აბა პეისახის ძე	?	?	?
კრუპოვსკი გერა მიხეილის ძე	რიგითი	1920	1943
კუბალოვი ვეგენი ბორისის ძე	რიგითი	?	1944
კუდაშვილი აბრამ რაბინის ძე	რიგითი	?	1945
კუდაშვილი ვასილი ნიკოლოზის ძე	?	?	?
კუდაშვილი იოსებ	?	?	?
კუზმინი დიმიტრი ლიტვინის ძე	სერჟანტი	?	1943
კუზნეცოვი ალექსანდრე სიმონის ძე	რიგითი	?	1941
კუზნეცოვი ალექსი მიხეილის ძე	მეთაური	1914	1943
კუზნეცოვი გიორგი იაკობის ძე	პოდპოლკოვნიკი	?	1942
კუზნეცოვი დავითი	?	?	?
კუზნეცოვი ვლადიმერ ნეფედის ძე	რიგითი	?	1942
კუზნეცოვი იური ალექსანდრეს ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1942
კუზნეცოვი ლევ ანდრეის ძე	?	1909	1944
კუზნეცოვი ნიკოლოზ დანიელის ძე	?	1898	1943
კუკარევეცივი მიხეილ იაკობის ძე	რიგითი	1906	1942
კუკარეკა ილია ნიკოლოზის ძე	?	?	1942
კულანოვი ვასილი იაკობის ძე	პოლიტსელი	?	1942
კულდკეპი პაულ ანდრეის ძე	რიგითი	?	1945
კულიკოვი ალექსანდრე მაქსიმეს ძე	რიგითი	1907	1943
კულიკოვსკი ვიქტორ ეფიმის ძე	რიგითი	1925	1943
კუნაევი ვეგენი ალექსანდრეს ძე	ლეიტენანტი	?	1944
კუპინი ბორის იაკობის ძე	სერჟანტი	?	1944
კუპნიკი ივანე ნაუმის ძე	რიგითი	?	1943
კურგეშვილი აბრამი	?	?	?
კუტიბაშვილი იოსები	?	?	?
კუტიურმინი ბორის იაკობის ძე	სერჟანტი	?	1942
კუშნიაკოვი დიმიტრი ვიქტორის ძე	რიგითი	1921	1941
კუშნირი ალექსი კრიმატის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1943
კუცოგონი ბორის აბრამის ძე	ლეიტენანტი	?	?
კუხარენკო ვლადიმერ მაქსიმეს ძე	რიგითი	?	1945
კუხარენკო ნიკოლოზ ანდრეის ძე	რიგითი	?	1944

ლ

ლაბადა ევრემ გერასიმის ძე	?	1912	1942
ლადენკო ეფიმ ივანეს ძე	რიგითი	?	1942
ლაპატკეცი დიმიტრი ევქთიმეს ძე	სერჟანტი	?	1944
ლაპკინი ვლადიმერ ევგენის ასული	?	?	1943
ლარინი დიმიტრი ალექსის ძე	რიგითი	?	1943
ლასკინი პეტრე მაქსიმეს ძე	რიგითი	1915	1942
ლასტოჩკინი კირილე კარპის ძე	რიგითი	?	1942
ლაშევსკი იაკობ ნაუმის ძე	?	1912	1942
ლებედევი ანდრეი კონსტანტინეს ძე	რიგითი	1908	1942
ლებედევი ვიქტორ ალექსანდრეს ძე	რიგითი	?	1945
ლებედევი ვლად ვლადიმერის ძე	უმც. ლეიტენანტი	1924	1944
ლეგოსტუპოვი ევგენი გრიგოლის ძე	სამხ. ტექნიკოსი	?	1941
ლევი აშარ იაკობის ძე	?	?	?
ლევი ისაკი ალექსანდრეს ძე	რიგითი	1905	1943
ლევიკოვი რაფაელ მოსეს ძე	?	1921	?
ლევინი ბორის სოლომონის ძე	?	?	?
ლევინი ილია იაკობის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1945
ლევინი მიხეილ ზახარის ძე	ლეიტენანტი	?	1943
ლევინი სოლომონ დანიელის ძე	ეფრეიტორი	1921	1941
ლევიცი გრიგოლ კონსტანტინეს ძე	ლეიტენანტი	?	1943
ლევიცი ტიმოფეი სერგეის ძე	სერჟანტი	?	1943
ლევიშვილი იოსებ ჯვოვის ძე	რიგითი	1917	1942
ლეიბინი ევგენი მიხეილის ძე	ლეიტენანტი	?	?
ლეიბოვი მარკ ალექსანდრეს ძე	უმც. სერჟანტი	1925	1945
ლენსკი ილია სიმონის ძე	?	1917	1942
ლენსკინი ევქთიმე ანდრეის ძე	?	?	1943
ლენჩიკლეონევესკი რ. ალექსანდრეს ძე	ლეიტენანტი	?	1945
ლექსკი ილია სილომონის ძე	რიგითი	?	1944
ლეჟინი ლევ იაკობის ძე	პოლიტხელი	?	1942
ლესნიჩი ილია ნიკოლოზის ძე	ლეიტენანტი	?	1943
ლესხინი ანა ნიკიტას ასულუ	ეფრეიტორი	1923	1945
ლეტუნოვი ევქთიმე იაკობის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1943
ლვოვი ვლადიმერ ნიკოლოზის ძე	გენერალ ლეიტენანტი	1897	1942
ლვოვიჩი მიხეილ ნაუმის ძე	ლეიტენანტი	?	1941
ლიასნოვესკი ვიქტორ ვლადიმერის ძე	რიგითი	1910	1942
ლიბერი ილია კარპის ძე	რიგითი	?	1943
ლიბერი ილია მარკის ძე	რიგითი	?	1943
ლიბერმანი ლევ სამუელის ძე	რიგითი	1916	1942
ლიბიდსკი ალექსანდრე ლეონიდეს ძე	?	1902	1944
ლიმანოვესკი ისაკ ზახარის ძე	რიგითი	?	1943
ლინიკი მოსე ფილიპეს ძე	რიგითი	?	1941
ლინიკინი სიმონ ჯვოვის ძე	ლეიტენანტი	?	1945

ლიპოვინი სამუელ აბრამის ძე	რიგითი	?	1942
ლისი სამუელ სერგეის ძე	რიგითი	?	1943
ლისკი ალექსეი დანიელის ძე	რიგითი	?	1942
ლისოვი იური ალექსის ძე	რიგითი	1921	1944
ლისოვი ნიკოლოზ სიმონის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1944
ლიტვინენკო ნიკოლოზ ანდრეის ძე	?	1918	?
ლიტვინი სიმონ ლვოვის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1945
ლიტვინოვი ალექსანდრე	?	?	1943
ლიტვინოვი ბორის მიხეილის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1945
ლიტვინოვი პეტრე იოსების ძე	რიგითი	?	1943
ლიტვინოვი ფეოდორ იაკობის ძე	ლეიტენანტი	1911	1944
ლიტინი მიხეილ დავითის ძე	რიგითი	?	1943
ლიუბიმოვი სტეფანე არკადის ძე	რიგითი	?	1945
ლიუბიმოვი სტეფანე არკადის ძე	რიგითი	?	1942
ლიუბიცკი ევგენი ალექსანდრეს ძე	სერჟანტი	?	1945
ლიუცენტი ლაზარე მიხეილის ძე	ლეიტენანტი	?	1942
ლიშდინი იაკობი	ინტენდანტი	?	1942
ლიჩმანი მიხეილ არსენის ძე	სერჟანტი	1918	1942
ლიხტინი ნუსიმ ხაიმის ძე	ლეიტენანტი	?	1942
ლობიკი ევგენი ალექსანდრეს ძე	სერჟანტი	?	1945
ლოვნიკი ევგენი ლევანის ძე	?	1918	?
ლოზეისკი ანატოლი ლეონიდეს ძე	რიგითი	1915	1941
ლოზინსკი პეტრე ფეოდორის ძე	?	1925	?
ლომასკო ვლადიმერ მაქსიმეს ძე	რიგითი	?	1944
ლოპაია არკადი პეტრეს ძე	რიგითი	?	1944
ლოპატეცკი დიმიტრი ევქთიმეს ძე	სერჟანტი	?	1944
ლოპფმანი ილია ვლადიმერის ძე	?	1909	1942
ლოშაკი ილია მენდელევის ძე	ლეიტენანტი	?	1944
ლოვოვი იოსებ იოსების ძე	?	1904	1942
ლოუკაშოვი ილია ლექსის ძე	რიგითი	?	1944
ლოუკინი იაკობ ალექსანდრეს ძე	მეთაური	1914	1942
ლოუნკევიჩი ვალერიან არკადის ძე	რიგითი	?	1942
ლოუჟეცკი მატვეი მაქსიმეს ძე	რიგითი	?	1943
ლოურიე არონ სერგეის ძე	რიგითი	?	1942
ლოუშინი მიხეილ დავითის ძე	?	1908	1943
ლოუცკი ივანე იაკობის ძე	რიგითი	?	1941
მ			
მაგდინი მიხეილ ივანეს ძე	რიგითი	?	1941
მაგლონჩანოვი იაკობ ფილიპეს ძე	რიგითი	1921	1943
მაზაევი ლეონიდე ნიკოლოზის ძე	რიგითი	?	1942
მაზაევი ჯოზეფ ადამის ძე	კომისარი	?	1945
მაზური ალექსი ვასილის ძე	?	1911	1944
მაკაგონი ვასილი დანიელის ძე	ეფრეიტორი	?	1942

მალეიკინი ალექსანდრე ეფიმის ძე	?	? 1943
მალუნევსკი იცკო ხაიმის ძე	რიგითი	1911 1942
მალხასიანი დავით დანიელის ძე	რიგითი	? 1943
მამადაშვილი გიორგი აბრამის ძე	რიგითი	1920 1943
მამანინი მიხეილ აბრამის ძე	უფრ. სერჟანტი	? 1943
მამაჯანიშვილი შალვა დავითის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	? 1944
მამიოლლი აბრამ მოსეს ძე	სერჟანტი	? 1943
მამისთვალოვი მიხეილ ისაკის ძე	?	1922 1943
მამისთვალოვი მიხეილ მიხეილის ძე	?	1919 ?
მანაშეროვი აბრამ მიხეილის ძე	სერჟანტი	1919 1944
მანაშეროვი აბრამ რუბენის ძე	?	1921 1943
მანაშეროვი არონ იოსების ძე	?	1923 1943
მანაშეროვი ბენიამინი	?	1900 1942
მანაშეროვი მიხეილ მიხეილის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	? 1945
მანუელჰი ადალფი	?	1924 1943
მანიცკი ალექსანდრე ილიას ძე	რიგითი	? 1943
მანტო აბრამ ბორისის ძე	უმც. სერჟანტი	1910 1944
მაჟოროვი ეფიმ ანდრეის ძე	?	? 1942
მარეცკი ანდრეი ანდრეის ძე	?	1915 1945
მარინინი მიხეილ დანიელის ძე	რიგითი	1916 1944
მარიოსკი ნიკოლოზ ალექსანდრეს ძე	?	? 1942
მარკევიჩი იური დიმიტრის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	? 1945
მარკინი ვასილი სიმონის ძე	?	1923 ?
მარკოვი ვასილი იაკობის ძე	უფრ. კომისარი	? 1942
მასალსკი ევგენი ვლადიმერის ძე	?	1921 1942
მატიუკოვი მიხეილ გაბრიელის ძე	უმც. ლეიტენანტი	? 1944
მატუცკო მოსე კარპოს ძე	?	1911 ?
მაქსიმოვი ბენიამინ ივანეს ძე	სერჟანტი	1907 1942
მაქსიმოვი დიმიტრი მიხეილის ძე	რიგითი	? 1942
მაღალაშვილი ილია იოსების ძე	პოდპოლკოვნიკი	? 1944
მაღალაშვილი სიმონ ხაიმის ძე	რიგითი	1920 1942
მახანიკი პეტრე მოსეს ძე	რიგითი	? 1942
მეგრელიშვილი ალიბან	რიგითი	? 1945
მეგრელიშვილი ალიზაკ	რიგითი	? 1945
მეგრელიშვილი დიმიტრი ილიას ძე	ლეიტენანტი	1919 1943
მეგრელიშვილი ეფრატ ანტონის ძე	რიგითი	? 1943
მეგრელიშვილი შალვა ივანეს ძე	რიგითი	? 1942
მედვედევი იაკობ ივანეს ძე	?	1914 1942
მედვედევი მიხეილ მიხეილის ძე	რიგითი	1905 1943
მედვედევი სიმონი	მაიორი	? 1943
მედინსკი სერგეი ივანეს ძე	რიგითი	? 1943
მეკლერი ალექსანდრე	?	1921 1945
მელამერსონი აბრამ ანანიას ძე	?	1920 1941

მელენი მოსე დავითის ძე	უმც. სერჟანტი	?	1941
მელნიკი ალექსანდრე იაკობის ძე	სერჟანტი	1910	1943
მელნიკი იაკობ ივანეს ძე	უმც. სერჟანტი	?	1943
მელნიკი ნადეჟდა მაქსიმეს ასული	რიგითი	?	1943
მელნიკოვი იგორ დიმიტრის ძე	სერჟანტი	?	1945
მენიალოვი გაბრიელ იოსების ძე	რიგითი	1924	?
მენტიუხოვი იაკობ ანდრეის ძე	?	1903	?
მენშევი დიმიტრი იაკობის ძე	სერჟანტი	?	1941
მეჟინსკი ლეოპოლდ ალბოს ძე	მაიორი	?	1943
მერცალოვი არტემ გრიგოლის ძე	რიგითი	?	1945
მერცალოვი მაქსიმ ფეოდორის ძე	სერჟანტი	?	1943
მერხერი მათუს არონის ძე	რიგითი	?	1942
მესენგისერი იაკობ ფილხაზის ძე	?	1898	1943
მეშერიაკოვი ნიკოლოზ მოსეს ძე	რიგითი	?	1943
მეში ილია ნაფტულის ძე	რიგითი	?	1942
მეში მიხეილ ნაფტულის ძე	რიგითი	?	1941
მიაგოკოვი იგორ მიხეილის ძე	?	?	1942
მიბრიშვილი შალვა დავითის ძე	მეთაური	?	1943
მიგოვი არკადი ევგენის ძე	რიგითი	?	1945
მიზრახი დავით ისაკის ძე	?	1920	1944
მილიუტკოვი კონსტანტინე იაკობის ძე	რიგითი	?	1943
მილმანი ზინოვი რაფაელის ძე	რიგითი	?	1943
მილოგრაძოვი სიმონ არკადის ძე	რიგითი	?	1942
მილოვი სერგეი დავითის ძე	რიგითი	1922	1942
მილორდანოვიჩი გიორგი იაკობის ძე	მაიორი	?	1942
მილოშვილი არონ სედიკის ძე	რიგითი	?	1942
მინგალევი ლეონიდე ეუზრემის ძე	?	?	1943
მინგელი ვოლდემირ მარტინის ძე	?	1921	1945
მინკინი მარკ ბორისის ძე	რიგითი	?	1944
მირეიჩიკი ვლადიმერ ილიას ძე	ლეიტენანტი	?	1943
მირვაჯკი ალექსანდრე ვლადიმერის ძე	რიგითი	?	1945
მირზახი იოსებ დავითის ძე	?	?	1943
მისიკი ალექსანდრე სიმონის ძე	რიგითი	?	1945
მისლოვსკი მიხეილ ილიას ძე	?	1920	1943
მიტაუერი ლევ სოლომონის ძე	რიგითი	?	1942
მიხაილოვი მიხეილ გაბრიელის ძე	რიგითი	?	1943
მიხაილოვი მიხეილი სიმონის ძე	რიგითი	?	1945
მიხაილოვი სიმონ ათანასეს ძე	?	?	1944
მიხელაშვილი ალექსი გაბოს ძე	რიგითი	1901	1944
მიხელაშვილი ალექსი მოსეს ძე	რიგითი	?	1944
მიხელაშვილი გიორგი აბრამის ძე	რიგითი	1902	1943
მიხელაშვილი ვანო აბრამის ძე	რიგითი	1901	1943
მიხელაშვილი ივანე აბრამის ძე	?	?	1943

მიხელაშვილი ივანე დიმიტრის ძე	რიგითი	?	?
მიხელაშვილი ისაკ აბრამის ძე	რიგითი	?	?
მიხელსონი ემირ გუსტავის ძე	რიგითი	?	1943
მლოცერი გარიკ ეფრემის ძე	რიგითი	1906	1941
მოგილევიჩი ბორუხ ბერკის ძე	?	1903	1944
მოგოვი არკადი ევგენის ძე	რიგითი	?	1945
მოისეევი ნიკოლოზ ნიკოლოზის ძე	?	1922	?
მოლჩანსკაია ანა დიომედის ასული	რიგითი	1912	1942
მონი აბრამ მოშეს ძე	?	?	1941
მონინი სიმონ სერგეის ძე	ლეიტენანტი	?	?
მორდუხოვი მიხეილ იაკობის ძე	რიგითი	?	1942
მოროზოვი ვიქტორ ივანეს ძე	?	?	1945
მოსიაშვილი გიორგი ისაკის ძე	რიგითი	?	1943
მოსიაშვილი იოსებ ალექსის ძე	რიგითი	1911	1942
მოქსი იური ვოიცეხის ძე	ეფრეიტორი	?	1945
მოშიაშვილი ისაკ გაბრიელის ძე	?	1910	1944
მუგდუსი იაკობ ბენიამინის ძე	რიგითი	?	1943
მუნგერი კონსტანტინე სტეფანეს ძე	სერჟანტი	?	1945
მურზინი დიმიტრი ილიას ძე	უფრ. სერჟანტი	1910	194
მურპუხოვი მიხეილ იაკობის ძე	რიგითი	?	1942
მურტიდი კირიაკ ელისეის ძე	?	1919	?
მუხინი ვლადიმერ იაკობის ძე	სერჟანტი	?	1941
ნ			
ნაბერუნ	?	?	?
ნაგორნი ნიკოლოზ დიმიტრის ძე	?	?	1943
ნათლიაშვილი შალვა სიმონის ძე	?	?	1942
ნაიბდანი კ. ა.	სერჟანტი	1907	1944
ნაიმარკი შიმონ ისაკის ძე	სერჟანტი	?	1944
ნანეევი ალექსი ისაკის ძე	რიგითი	?	1944
ნაპალიუკი მაქსიმ კალისტრატეს ძე	რიგითი	?	1944
ნარიკაევი იოსებ არტემის ძე	რიგითი	?	1945
ნარმანი ბორის ისაკის ძე	კაპიტანი	?	1944
ნაუმოვი ვლადიმერ სიმონის ძე	სერჟანტი	1921	1943
ნებონოვი ნიკოლოზ დანიელის ძე	რიგითი	1913	1942
ნევესკი ფეოდორ ივანეს ძე	რიგითი	?	1941
ნემეცი შულიმ ნისანის ძე	პოდპოლკოვნიკი	?	1944
ნემოდრიუკი პავლე არკადის ძე	?	?	1944
ნემცოვი აფანასი სტეფანეს ძე	ლეიტენანტი	?	1943
ნენაროკოვი ვიქტორ სიმონის ძე	რიგითი	?	1942
ნეფედოვი ალექსი ალექსის ძე	რიგითი	?	1942
ნეფედოვი გრიგოლ იაკობის ძე	?	1907	1943
ნიკიფოროვი სერგეი იაკობის ძე	?	?	1943
ნიკოლაევი ანატოლი იაკობის ძე	რიგითი	?	1942

ნიკოლაევი ვლადიმერ ევგენის ძე	რიგითი	1925	1943
ნოვინსკი ლევ ნაუმის ძე	?	?	1942
ნოვი ნიკოლოზ კირილეს ძე	რიგითი	?	1944
ნოვიკოვი ილია ილიას ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1944
ნოვიცკი კონსტანტინე სიმონის ძე	რიგითი	1919	1944
ნოკტინი დავით სოლომონის ძე	რიგითი	?	1942

ო

ობერტი ვლადიმერ ფეოდორის ძე	მეთაური	?	?
ობიხიანცევი ივანე არტემის ძე	ლეიტენანტი	?	1945
ობლივანოვი ვასილი მაქსიმეს ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1944
ოგაძე აბრამ შაქროს ძე	რიგითი	?	?
ოღჩენკო მოსე სიმონის ძე	რიგითი	?	1924
ოზერსკი სტეფანე აბრამის ძე	რიგითი	?	?
ოლეგოვი დიმიტრი მიხეილის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1944
ოლიფერი გრიგოლ სერგოს ძე	რიგითი	1902	?
ოლიფეროვი იაკობ სიმონის ძე	?	?	1944
ონიშენკო მარკ ივანეს ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1945
ორლოვი დიმიტრი ივანეს ძე	?	?	1942
ორლოვი ევგენი ევგენის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1944
ორლოვი ვიქტორ გაბრიელის ძე	კაპიტანი	?	1942
ორლოვი ნიკოლოზ ნიკოლოზის ძე	ლეიტენანტი	?	1944
ორლოვსკი ალექსანდრე ანდრეის ძე	რიგითი	?	1945
ორლოვსკი ივანე შალვას ძე	რიგითი	?	1943
ოსინოვიჩი ლეონ საფინის ძე	რიგითი	?	1941
ოსიპოვი ანტონ მოსეს ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1945
ოსიპოვი დავით სოლომონის ძე	სერჟანტი	?	1944
ოსიპოვი ვასილ ნაუმის ძე	სერჟანტი	1902	1942
ოსტაპენკო ფეოდორ მაქსიმეს ძე	რიგითი	?	1945
ოსტოგრადსკი ალექსანდრე მარკის ძე	რიგითი	?	1943
ოსტროვსკი შეიკ ოვსეის ძე	სამხ. ფელდშერი	?	1941
ოცდენკო მოსე სიმონის ძე	რიგითი	?	1942

პ

პავლიუკი ევგენი კონდრატის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1942
პავლოვი კონსტანტინე იოსების ძე	?	1925	?
პაკმეინი მიხეილ იაკობის ძე	?	1923	1945
პალაგაშვილი ალექსი მიხეილის ძე	სერჟანტი	?	1942
პალაგაშვილი იაკობ აბრამის ძე	რიგითი	1914	1943
პალაგაშვილი იოსებ ბენიამინის ძე	რიგითი	1911	1943
პალეი ანდრეი იაკობის ძე	?	1900	1942
პანამარენკო ილია გრიგოლის ძე	ლეიტენანტი	?	1943
პანარინი აბრამ ისაის ძე	რიგითი	1919	1941
პანკრანტინი რომანი მაქსიმეს ძე	რიგითი	?	1944
პანტიუნი გიორგი არკადის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1942

პანჩენკო სერგო იაკობის ძე	რიგითი	1913	1942
პაპალაშვილი დავით მიხეილის ძე	უმც. სეიტენანტი	?	1945
პაპალაშვილი ნიკოლოზ იოსების ძე	რიგითი	?	1943
პაპიაშვილი აბრამ შაბათას ძე	?	1912	1942
პაპისმედოვი მენაშე ისაკის ძე	სერჟანტი	?	1942
პარადაგაშვილი მოსე რუბენის ძე	რიგითი	?	1942
პარამალია აბრამ ისაკის ძე	?	?	1942
პარლაგაშვილი მოსე რუბენის ძე	რიგითი	?	1943
პარნაშვილი გიორგი სოლომონის ძე	რიგითი	?	1944
პასიკოვი იური ლეონიდეს ძე	?	1922	1942
პასხალოვი პანეტ ეფიმის ძე	რიგითი	1908	1941
პაფფენოვი ალექსანდრე პავლეს ძე	?	1900	1942
პაღავა სულეიმან ისრაელის ძე	ლეიტენანტი	?	1945
პენნეკერი გერმანე ფეოდორის ძე	სერჟანტი	1922	1944
პერევერზიევი დიმიტრი მოსეს ძე	?	1903	1943
პერეპიოლკინი ვეგენი ვასილის ძე	რიგითი	1922	1943
პერეტიცკი სიმონ დიმიტრის ძე	რიგითი	1924	1943
პერლეტი მიხეილ ილიას ძე	რიგითი	1910	1942
პესტრიაევი ნიკოლოზ მაქსიმეს ძე	რიგითი	?	1942
პეტოევი აბრამ სოლომონის ძე	სერჟანტი	1906	1944
პეტრენკო მარკ კირილეს ძე	რიგითი	1907	1949
პეტროვი ბორის ილიას ძე	?	1922	1944
პეტროვი ილია ვექთიმეს ძე	?	?	1943
პეტროვი იური მიხეილის ძე	რიგითი	1905	1943
პეტრუხინი სიმონ მარკის ძე	რიგითი	?	1942
პეჩერსკი კორნეი გაბრიელის ძე	რიგითი	1907	1942
პეჩორსკი მიხეილ ანდრეის ძე	რიგითი	?	1944
პიარგინი ადოლფ რუდოლფის ძე	რიგითი	?	1941
პივშიი ივანე მაქსიმეს ძე	რიგითი	?	1943
პივოვაროვი მიხეილ დავითის ძე	უფრ. სერჟანტი	1913	1943
პივოვაროვი ნიკოლოზ ანდრეი ძე	რიგითი	?	1943
პიზიკი ეგორ ილიას ძე	რიგითი	?	1942
პიკულევიჩი არკადი გიორგის ძე	?	1916	?
პინკოვი ილია ეფრემის ძე	რიგითი	?	1942
პინსკი ანდრეი მიხეილის ძე	?	?	1941
პირკულოვი ლევ გრიგორის ძე	რიგითი	?	1943
პისკოვეცი ილია მიხეილის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1945
პისკუნი ალექსეი ილიას ძე	რიგითი	1912	1941
პლოსკინი ვულფ ისრაელის ძე	სამხ. ექიმი	?	1945
პლოტნიკოვი ივანე სიმონის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	1913	1945
პლოტნიკოვი მაკარ ეფიმის ძე	?	?	1945
პოგრებეცკი ვლადიმერ აბრამის ძე	რიგითი	?	1942
პოდერეგა გაბრიელ ეფიმის ძე	რიგითი	?	1942

პოდოლსკი ვასილი ევდოკიმეს ძე	უმც. სერჟანტი	?	1943
პოდპლეტენოვი პავლე ფეიმის ძე	უფრ. სერჟანტი	1908	1942
პოლიაკი მუღეიმ იეზერის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1945
პოლიაკოვი ალექსანდრე მაქსიმეს ძე	მაიორი	?	1942
პოლიაკოვი ისაკ იაკობის ძე	რიგითი	1922	1944
პოლიაკოვი სიმონ ილიას ძე	რიგითი	?	1942
პოლიაჩენკო მარკ ტიტოს ძე	?	1918	1943
პოლონსკი კონსტანტინე პავლეს ძე	?	?	1944
პოლსკი ალექსანდრე ბენიაშინის ძე	?	?	1941
პოლუჩაევი არკადი აბრამის ძე	რიგითი	?	1942
პონარინი აბრამ ისაის ძე	რიგითი	1919	1941
პონომაროვი პავლე ფეიმის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1943
პოპოვი დიმიტრი მაქსიმეს ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1943
პოპოვი ლაზარ პეტრეს ძე	რიგითი	?	1941
პოპოვი ლევ სიმონის ძე	რიგითი	?	1944
პოპოვი მარკ ტროფიმის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1944
პორტნაია ანა დიმიტრის ასული	რიგითი	?	1943
პორტნოვი ისაკ მიხეილის ძე	სერჟანტი	1907	1944
პოსოხოვი არენტი მიხეილის ძე	რიგითი	?	1943
პოტჩარი სერგო არტემის ძე	რიგითი	1915	1942
პრიაშნიცევი ვასილი ფეიმის ძე	უფრ. სერჟანტი	1906	1945
პრიბილსკი ვიქტორ ლეონიდეს ძე	პოდპოლკოვნიკი	1903	1942
პრიევი ილია გრიგოლის ძე	ლეიტენანტი	?	1943
პრისიაჟნიუკი ლეონტი კირილეს ძე	უფრ. პოლიტხელი	?	1941
პრიცენტალი ლეონიდ იოსების ძე	?	1916	1943
პრიცკორი კონსტანტინე არონის ძე	რიგითი	?	1944
პროცენკო ილია მარკის ძე	?	1923	1943
პროხოროვი ფეიმ ლუკას ძე	რიგითი	?	1942
პრუსისი ფრანც ანდრეის ძე	?	?	?
პტიცინი ალექსი ალექსანდრეს ძე	რიგითი	?	1943
პულენკო ალექსი ალექსანდრეს ძე	?	?	1945
პულსი იური ლეონიდეს ძე	რიგითი	?	1944

ქ

ქავორონკოვი მიხეილ მაქსიმის ძე	?	?	?
ქამურელი იოსებ ისაკის ძე	რიგითი	?	?
ქამურელი სიმონ ისაკის ძე	რიგითი	?	?
ქმაკი ნიკოლოზ ზინოვის ძე	?	?	1944
ქუკოვიჩი ევგენი გრიგოლის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1944
ქურავლიოვი არტემ ვლასის ძე	პოლიტხელი	1904	1941
ქურავლიოვი ვასილი მაქსიმეს ძე	?	1912	?
ქურავლიოვი ნიკოლოზ მოსეს ძე	რიგითი	?	1943
ქურბა დანიელ იაკობის ძე	სერჟანტი	?	1943

რ

რაბისი ნიტა აბუგოს ძე	?	?	1941
რაიმოვი იოსებ რაფაელის ძე	რიგითი	1910	1942
რაიტენბერგი სიმონ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1945
რაპოპორტი ვიქტორ პეტრეს ძე	?	?	1942
რაპოპორტი ისრაელ ისაკის ძე	რიგითი	?	1941
რაპოპორტი სიმონ ისაკის ძე	რიგითი	?	1942
რაფაელიანი არშაკ მორდუხის ძე	რიგითი	?	1944
რაფიოლოვი ივორ ივანეს ძე	ლეიტენანტი	?	1943
რახმანი სიმონ სამუილის ძე	ლეიტენანტი	1919	1944
რეზნიკი შ. ბ.	კომისარი	?	1942
რეზნიკოვი რეზო აბრამის ძე	?	1925	1945
რეინტეროვსკი ნიკოლოზ იაკობის ძე	?	1924	1943
რეიტმანი იაკობ აბრამის ძე	რიგითი	1924	1942
რეიქსი ალექსი ალექსანდრეს ძე	რიგითი	?	1942
რენკე ლევ მიხეილის ძე	კაპიტანი	?	1945
რეფერდი პეტრე სტანისლავის ძე	?	?	1944
რიაბოვი ვეგენი ანდრეის ძე	რიგითი	1923	1943
რიაბოვი ვეგენი საიდის ძე	რიგითი	1925	1943
რიაბოვი სერაფიმ სიმონის ძე	რიგითი	1904	1941
რიაბუხინი ლეონიდე კონსტანტინეს ძე უფრ.	ლეიტენანტი	?	1945
რიაზანოვი ილია ნიკოლოზის ძე	რიგითი	?	1943
რიაზანოვი იუორის ძე	?	1911	1942
რიბაკი დიმიტრი დანიელის ძე	?	?	1944
რიბაკი მარტინ მარტინის ძე	რიგითი	?	1944
რიბაკოვი დიმიტრი პავლეს ძე	სერჟანტი	?	1944
რივკინი ხაიმ მოსეს ძე	რიგითი	?	1943
რიჟინაშვილი მიხეილ გაბრიელის ძე	რიგითი	?	1943
როდინი დიმიტრი მიხეილის ძე	?	1922	?
როგუაჩი ლევ ნიკოლოზის ძე	?	1922	1941
როზემბლიუმი კარლ ვლადიმერის ძე	სერჟანტი	?	1943
როზემბლიუმი ლეონ ხაიმის ძე	რიგითი	?	1944
როზენი ვლადიმერ მიხეილის ძე	?	1922	1942
როზენი სესილია სიმონის ასული	?	1921	1942
როზენფელდი მეირ იუდკოს ძე	მატროსი	?	1942
როიტმანი მიხეილ ლვოვის ძე	რიგითი	?	1643
როკეტლიშვილი ხაიმ სიმონის ძე	რიგითი	?	1942
როკოტიანსკი იანიკ მიხეილის ძე	რიგითი	1902	1942
როსტოვსკი ნიკოლოზ ლეონტის ძე	?	1911	1942
როტშტეინი ეფიმ ლვოვის ძე	რიგითი	?	1943
როშკო ნიკოლოზ ეფიმის ძე	რიგითი	?	1943

ს

საბაროვლიავსკი მიხეილ იულონის ძე	?	?	1943
საბოროვი ანატოლი ეფიმის ძე	?	1909	1942

სადღონიკოვი მიხეილ იაკობის ძე	რიგითი	? 1945
სადნიკოვი ეფიმ სერგოს ძე	?	1907 1944
საენკო ვასილი იაკობის ძე	?	1905 1942
სავიდი ნიკოლოზ აბრამის ძე	?	1901 ?
სავრანსკი მიხეილ სოლომონის ძე	?	? 1943
საზოვი იოსებ მიხეილის ძე	?	1917 ?
საღინოვი მიხეილ მოსეს ძე	რიგითი	? 1942
საღმანი დავით გერშის ძე	რიგითი	? 1941
საღნიკერი აბრამ ხაიმის ძე	რიგითი	1911 1942
საღჩევიჩი პავლე ადოლფის ძე	სერჟანტი	? 1943
სანდაცკი ალექსი იუდინის ძე	რიგითი	1907 1943
სანდაცკი ლავრენტი იუდინის ძე	რიგითი	? 1943
სანდლერი მიხეილ სოლომონის ძე	რიგითი	1920 1943
სარიშვილი მიხეილი	ლეიტენანტი	? 1944
სატანოვსკი ლაზარ ისაკის ძე	რიგითი	1922 1941
სატანოვსკი ლეონიდ მარკის ძე	?	? 1945
საფრონოვი ლიბერ ბანტენის ძე	უმც. ლეიტენანტი	? ?
საშოვეცი ივანტ ილიას ძე	რიგითი	? 1944
საჩკო სტეფანე ევგენის ძე	რიგითი	1910 1943
საჩკოვი ალექსი ანდრეის ძე	?	1915 1943
სახნოვი მიხეილ ილიას ძე	რიგითი	? 1943
სეგალევიჩი ევგენი მოსეს ძე	ლეიტენანტი	? 1943
სეგალი სამუელ ილიას ძე	სერჟანტი	1925 1945
სედიხი დიმიტრი მიხეილის ძე	რიგითი	1918 1941
სედოვი ვიქტორ ალექსანდრეს ძე	რიგითი	? 1943
სეიკო ვლადიმერ მოსეს ძე	პოლკოვნიკი	? 1944
სეიხეი ბერ კერშკის ძე	ლეიტენანტი	? 1941
სელეზნიოვი იაკობ ალექსანდრეს ძე	სერჟანტი	1924 1944
სელიანკო მიხეილ აბრამის ძე	რიგითი	1912 1942
სელიმანოვი მაქსიმ ნიკოლოზის ძე	რიგითი	? 1945
სემიონოვი მიხეილ ელიზარის ძე	?	1907 ?
სემიონოვი ეფიმ ფეოდორის ძე	?	1912 ?
სემიონოვი იოსებ მოსეს ძე	რიგითი	? 1943
სენინი მიხეილ ილიას ძე	?	1918 ?
სენიცკი ლეონიდ იოსების ძე	რიგითი	? 1943
სერგეინი მიხეილ ეფიმის ძე	სერჟანტი	? 1944
სერდიუკი დანიელ ტიმოფეის ძე	?	1918 1944
სერდიუკი ნიკოლოზ ნიკოლოზის ძე	რიგითი	1907 1943
სერიი გრიგოლ იაკობის ძე	რიგითი	? 1944
სერიკოვი იაკობ ალექსანდრეს ძე	?	1914 ?
სერიხი გაბრიელ ზახარის ძე	რიგითი	? 1942
სეროვი ევგენი ილიას ძე	რიგითი	? 1942
სვერდლოვი აბრეკ ილიას ძე	რიგითი	1911 1941

სვერჩკოვი ფეოდორ ნიკიტას ძე	?	1921	1942
სვეტ ვიქტორ მარკის ძე	?	?	1942
სვეტ რ.	სერჟანტი	1922	1942
სვეჩნიკოვი ლეონიდე დიმიტრის ძე	რიგითი	1916	1943
სიდენკო მოსე სიმონის ძე	რიგითი	?	1942
სილოვანოვი ალექსანდრე ნაუმის ძე	?	1921	1942
სიმონიშვილი ალექსი ზახარის ძე	რიგითი	?	1945
სიმონოვი ვადიმ	?	?	?
სინელნი გრიგოლ სერგოს ძე	?	1909	?
სინიმიკი ვიქტორ ანდრეის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1945
სინიუკაევი ადიოზ ილიას ძე	სერჟანტი	?	1944
სინიუკაევი ილია ვასილის ძე	?	?	?
სინიუკაევი იოსებ სიმონის ძე	?	?	?
სინიუკაევი კონსტანტინე დავითის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1943
სინიუკაევი ლაზარ შამილის ძე	?	?	?
სიროტინა ეკატერინა	სამხ. ფელდშერი	?	1943
სისკო იაკობ დიმიტრის ძე	რიგითი	1910	1943
სიტნიკი ივანე დანიელის ძე	რიგითი	1912	1943
სიტნიკოვი ივანე დანიელის ძე	რიგითი	1925	1943
სიუ ვლადიმერ კარპის ძე	?	?	1942
სიხაშვილი შალვა იოსების ძე	რიგითი	?	1941
სკვარცოვი ანდრეი დიმიტრის ძე	?	1902	?
სკვარცოვი მიხეილ ვიქტორის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1942
სკვორცოვი ალექსანდრე ვიქტორის ძე	რიგითი	?	1943
სკიბინი ექვთიმე სიმონის ძე	რიგითი	?	1942
სკირდა მარკ ვასილის ძე	?	1910	1945
სკრინიკი იაკობ ნიკოლოზის ძე	?	1918	1945
სკრიპაკი სერგო ეფიმის ძე	?	?	1944
სკრიპკა სერგო გრიგოლის ძე	რიგითი	?	1943
სკრიპკინი ილია ანტონის ძე	?	1910	1942
სკრიპნიკი გრიგოლ ფილიმონის ძე	ლეიტენანტი	?	1943
სლაგინი გაბრიელ იაკობის ძე	რიგითი	?	1942
სლედევსკი ოლეგ გაბრიელის ძე	რიგითი	1921	1941
სმირნოვი ვლადიმერ ეფიმის ძე	უფრ. სერჟანტი	1924	1943
სმირნოვი იაკობ არხიპოს ძე	?	1909	?
სმოკოვი მიხეილ იაკობის ძე	რიგითი	?	1942
სმოლიანი სოლომონ სამუელის ძე	რიგითი	1918	1944
სობაკინი ტროფიმ სიმონის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1943
სობოლვევი ნიკოლოზ ანდრეის ძე	?	1915	?
სობოლი ეფიმ ს.	?	?	?
სობოლი ვლადიმერ კონსტანტინეს ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1945
სოიბერი გ. გ.	ლეიტენანტი	?	1943
სოკოლოვი ევგენი მიხეილის ძე	?	?	1942

სოკოლოვი ეფიმ ტრიფონის ძე	რიგითი	? 1943
სოკოლოვი სერაფიმ ნიკოლოზის ძე	კაპიტანი	? 1941
სოლობუხინი ნიკოლოზ ნაუმის ძე	რიგითი	? 1943
სოლოვეი ბორის ვასილის ძე	?	? 1942
სოლოვიოვა ვ. მიხეილის ასული	რიგითი	1920 1944
სოლოვიოვი ალექსი გაბრიელის ძე	რიგითი	? 1942
სოლოვიოვი გრიგოლ გაბრიელის ძე	რიგითი	? 1944
სოლოვიოვი იური ბორისის ძე	სერჟანტი	? 1943
სოლოვიოვი ნიკოლოზ დანიელის ძე	?	1916 ?
სოლომონოვი იური ეფრემის ძე	რიგითი	? 1943
სოპბერი ბერ გერშონის ძე	ლეიტენანტი	? 1941
სოროკა ნიკოლოზ ივანეს ძე	?	? 1943
სოროკინა ოლგა პეტრეს ასული	?	1525 ?
სოტიევი აბრამ დიმიტრის ძე	რიგითი	? 1943
სოტიევი ახმედ ისაკის ძე	რიგითი	? 1943
სოტიევი ვახტანგ მაქსიმეს ძე	რიგითი	? 1943
სოტნიკოვი ივანე იაკობის ძე	?	1897 1945
სოტნიკოვი ილია აბრამის ძე	სერჟანტი	1905 1942
სოფინი ილია იაკობის ძე	რიგითი	? 1944
სპასკი ალექსანდრე გრიგოლის ძე	?	1915 1944
სპექტორი ბორის დავითის ძე	უფრ. სერჟანტი	? 1942
სპინნიკოვი ემანუელ იაკობის ძე	სერჟანტი	1892 1942
სტეპცოვი იაკობ მიხეილის ძე	რიგითი	1914 1943
სტეფანოვი არტემ გრიგოლის ძე	რიგითი	? 1941
სტეფანოვი იაკობ სიმონის ძე	რიგითი	1920 1941
სტეფანოვი მიხეილ სიმონის ძე	რიგითი	1907 1943
სტოპკინი ვადიმ ალექსის ძე	სერჟანტი	? 1942
სტოპკინი ილია მიხეილის ძე	რიგითი	? 1943
სტრეკალოვი მოსე მატვეის ძე	?	1913 1942
სტრიჟაკი ვიქტორ ნიკოლოზის ძე	უმც. სერჟანტი	? 1945
სტროი იაკობ სიმონის ძე	?	? 1945
სტროკატი მარკ ნიკიფორეს ძე	რიგითი	1902 1945
სტუპაკი ვასილი მარკის ძე	რიგითი	? 1942
სუვორინი დიმიტრი ილიას ძე	ლეიტენანტი	? 1943
სულკოვსკი იაკობ მიხეილის ძე	მატროსი	? 1943
სუმენკო ანდრეი მაქსიმეს ძე	რიგითი	? 1941
სურკოვი იაკობ ვასილის ძე	?	? ?
სუსლიკოვი ილია მიხეილის ძე	რიგითი	? 1942
სუხარევი გრიგოლ დიმიტრის ძე	ლეიტენანტი	? 1941
სუხინი მიხეილ ეფრემის ძე	რიგითი	? 1941
ტაბუევი იაკობ იასონის ძე	რიგითი	? 1943
ტაბუევი იოსებ მიხეილის ძე	რიგითი	? 1945

ტაგერი ისაკ ფადეის ძე	რიგითი	1913	1944
ტაკაჩი მაქსიმ ფეოდორეს ძე	რიგითი	?	1942
ტანიკოვი დანიელ სიმონის ძე	?	1915	?
ტანიშაუცი ემინ სოლომონის ძე	ლეიტენანტი	?	1944
ტანიუკოვი დანიელ სიმონის ძე	?	1913	?
ტარატუტა ფეოდორ იაკობის ძე	?	1916	?
ტატარჩუკი ეფრემ ანდრეის ძე	რიგითი	?	1943
ტებლოვი ზახარ მოსეს ძე	უმც. სერჟანტი	?	?
ტებლოვი ილია გრიგოლის ძე	რიგითი	?	1943
ტებლოვი სიმონ ნიკოლოზის ძე	რიგითი	?	1943
ტემინი რაფაელ სოლომონის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	?
ტეპლიცი მაია ლვოვის ასული	რიგითი	?	1943
ტეპლოვი ვასილი მაქსიმეს ძე	რიგითი	?	1941
ტერვესიდი სოკრატ ისაკის ძე	რიგითი	?	1941
ტეხოვი ისაკ ვანოს ძე	?	?	?
ტიდმანი ლეონიდ ივანეს ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1942
ტიმოფეევი არტემ სამუელის ძე	რიგითი	?	1943
ტიმოფეევი ბორის ილიას ძე	?	1921	1945
ტიმოფეევი გრიგოლ გაბრიელის ძე	რიგითი	1903	1945
ტიმოფეევი იაკობ იოსების ძე	?	1905	1943
ტინიაკოვა იდა ეფრემის ასული	მეთაური	?	1943
ტინიაკოვი ბორის ფროიმოს ძე	რიგითი	?	1942
ტიშინი კონსტანტინე მიხეილის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	1915	1942
ტიშინი სიმონ მიტროფანეს ძე	პოლიტხელი	?	1942
ტოლმუტი ლევ იაკობის ძე	რიგითი	?	1945
ტომაშპოლსკი ზინოვი სიმონის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1944
ტონინა ოლგა დანიელის ასული	?	?	1942
ტორბანი ალექსანდრე აბრამის ძე	რიგითი	?	1941
ტორემი შიო აბრამის ძე	რიგითი	?	1945
ტორიკაშვილი ბორის მეირის ძე	?	1911	1943
ტორიკაშვილი იოსებ მეირის ძე	?	1923	1943
ტორიკაშვილი შალვა მეირის ძე	?	1915	?
ტოფანი იაკობ ნიკოლოზის ძე	რიგითი	1913	1942
ტოჩინსკი ლევ მოსეს ძე	ლეიტენანტი	?	1941
ტოჩინსკი ს. ლ.	რიგითი	?	1945
ტრახბროიტი მათე ვლადიმერის ძე	მეთაური	?	1942
ტრევოვა იური სიმონის ძე	რიგითი	?	1944
ტრეტიაკოვი გაბრიელ იაკობის ძე	რიგითი	?	1942
ტრეტილევინი იოსებ სიმონის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1942
ტრინიში მიხეილ ექვთიმეს ძე	რიგითი	?	1943
ტროიანოვსკი ლეონიდ ვლადიმერის ძე	სამხ. ექიმი	?	1942
ტროცკი ალექსი ვასილის ძე	სამხ. ექიმი	?	1942
ტროცკი ანდრეი დიმიტრის ძე	?	1916	?

ტუაევი იაკობ დანიელის ძე
 ტუაევი იოსებ მაქსიმეს ძე
 ტუმაევი ვასილი მაქსიმეს ძე
 ტურაბ- ბარანოვსკი ვიქტორი
 ტურიცკი ლევ სოლომონის ძე

რიგითი 1910 1942
 უმც. ლეიტენანტი ? 1942
 ? 1904 ?
 რიგითი ? 1943
 უმც. ლეიტენანტი ? 1942

უ

უდალიხი იაკობ დიმიტრის ძე
 უმაკი ნიკოლოზ ზინოვის ძე
 უმანსკი ლევ ნიკოლოზის ძე
 უმანსკი ნიკოლოზ ნაუმის ძე
 ურაევსკი ნიკოლოზ ლეონიდეს ძე
 ურიაში სარა სხუელის ასული
 ურლიქტი მიხეილ სიმონის ძე
 ურუმაშვილი იოსებ აბრამის ძე
 უსიკი პავლე იაკობის ძე
 უტკინი იოსებ სავლეს ძე
 უფიმცევი ნიკოლოზ მიხეილის ძე
 უშენკო ივანე აბრამის ძე

? 1922 ?
 ? 1920 1944
 რიგითი 1917 1941
 ლეიტენანტი ? 1943
 რიგითი ? 1943
 რიგითი 1912 ?
 უმც. ლეიტენანტი ? 1942
 რიგითი ? 1942
 უფრ. სერჟანტი 1910 1944
 რიგითი 1910 1944
 ? 1914 1942
 უმც. სერჟანტი ? 1942

ფ

ფაიდელი ილია სხულუხის ძე
 ფაიფუჟინი სამუელი
 ფაიფერი ალექსანდრე
 ფაიფერმახერი პ. მიხეილის ძე
 ფალისნკი ნიკოლოზ დიმიტრის ძე
 ფარლაგაშვილი მოსე რუბენის ძე
 ფას ლევ აბრამის ძე
 ფედიანინი მიხეილ იაკობის ძე
 ფედოროვი ალექსანდრე ეფიმის ძე
 ფელდზერი ალფრედ ალექსანდრეს ძე
 ფელდმანი იაკობ აბრამის ძე
 ფელდმანი ლიბერ კახანის ძე
 ფელდმანი შუღიმ არონის ძე
 ფელზენი იაკობ ზ.
 ფენი იაკობ ფეოდორის ძე
 ფერდმანი ბარუხ ფიხუსის ძე
 ფესშეველაშვილი აბრამ ტიგოს ძე
 ფესშეველაშვილი შალვა მიხეილის ძე
 ფილიპოვიჩი ლეონარდ იგნატის ძე
 ფილოსიფოვი იური ანატოლის ძე
 ფილოჩინსკი აბრამ მიხეილის ძე
 ფიტერმანი ვოლფ აბრამის ძე
 ფიშენკო ივანე მოსეს ძე

რიგითი 1912 ?
 მეთაური ? 1945
 ? ? ?
 რიგითი 1917 1943
 ? 1921 ?
 ? ? 1943
 ლეიტენანტი ? 1942
 მეთაური ? 1944
 რიგითი 1925 1943
 პოლიტხელი ? 1941
 უფრ. პოლიტხელი ? 1941
 მეთაური 1923 1943
 რიგითი ? 1942
 რიგითი ? 1943
 ლეიტენანტი ? 1945
 რიგითი 1903 1942
 სერჟანტი ? 1943
 რიგითი ? 1943
 რიგითი ? ?
 რიგითი ? 1943
 რიგითი ? 1942
 რიგითი ? 1942
 სერჟანტი ? 1943
 უფრ. ლეიტენანტი ? 1943

ფიშერი ზელიუნ ვოლფის ძე	მაიორი	?	1945
ფინხაძე აბრამ შაბათას ძე	?	1912	1942
ფინხაძე გაბრიელ ისრაელის ძე	?	1909	1942
ფინხაძე მარგალიტა	სამხ. ექიმი	?	1944
ფინხაძე შურა ისრაელის ძე	?	1913	1942
ფოლუნოვი ისრაელ აბრამის ძე	პოლიტხელი	?	1945
ფომენკო ივანე ეფიმის ძე	მაიორი	?	1945
ფრანცევიჩი ნიკოლოზ იაკობის ძე	?	1921	?
ფრენკელი არონ მოსეს ძე	მაიორი	?	1945
ფრენკელი ბორის მირონის ძე	პოდპოლკოვნიკი	?	1945
ფრენკელი გრიგოლ იურის ძე	ლეიტენანტი	?	1944
ფრენკელი ნიკოლოზ იოსების ძე	რიგითი	?	1944
ფრენკელი სიმონ დავითის ძე	ლეიტენანტი	?	1944
ფრიდმანი ილია ევსეის ძე	რიგითი	1914	1943
ფრიდმანი მიხეილ ალექსანდრეს ძე	სერჟანტი	?	1944
ფრიდმანი სტეფანე ვლადიმერის ძე	?	1920	?
ფრომბერგი ნათან მიხეილის ძე	?	?	1945
ფუნშტეინი არონ ბენიამინის ძე	რიგითი	1920	1943
ფურგანოვი მოსე ლოგვინოს ძე	რიგითი	1901	1944
ფურიანი ალექსი ალექსის ძე	?	?	1941
ფუქსი ბორის გრიგოლის ძე	სერჟანტი	1915	1942
ქ			
ქარდავა გრიგოლ ეფრემის ძე	რიგითი	?	1943
ქარდავა ისაკი კონსტანტინეს ძე	უმც. სერჟანტი	?	1943
ქობულაშვილი ნიკოლოზ ძე	?	?	1945
ქობულაშვილი ნიკოლოზ ისაკის ძე	?	?	?
ქოენიშვილი სიმონ მოსეს ძე	ლეიტენანტი	?	1942
ქოსაშვილი ვასილი იოსების ძე	რიგითი	?	1945
შ			
შაბუროვი ნიკოლოზ სოლომონის ძე	სერჟანტი	?	1945
შათაშვილი არონ რაფაელის ძე	სერჟანტი	?	1942
შათაშვილი ისაკ ფილხაზის ძე	ლეიტენანტი	?	1943
შათაშვილი ისაკ შალვას ძე	რიგითი	1914	1945
შაიხეტი მარკ დავითის ძე	კაპიტანი	?	1943
შაიხეტი მარკ დავითის ძე	?	?	1943
შალოლაშვილი დავით ისრაელის ძე	?	1911	1945
შამელაშვილი არონ დავითის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1943
შამელაშვილი ე. აბრამის ასული	სამხ. ექიმი	?	1942
შამელაშვილი ილია აბრამის ძე	?	1907	1944
შანვალდი ანატოლი ვასილის ძე	ლეიტენანტი	?	1942
შანსკი ბორის ბორისის ძე	?	?	1941
შაპირო ეფიმი	?	?	?

შაპოტკო იოსებ ილიას ძე	რიგითი	1908	1945
შაროვი არტემ ნიკოლოზის ძე	?	?	1942
შაროვი მიხეილ არტემის ძე	?	?	1943
შარტი იური სერგოს ძე	რიგითი	?	1945
შატერნიკოვი გრიგოლ მოსეს ძე	სერჟანტი	?	1942
შაშაროვი ეფიმი	?	1920	?
შაც ადოლფ იოსების ძე	რიგითი	1899	1943
შაც მიხეილ მიდელოს ძე	პოლიტხელი	?	1943
შახნოვიჩი მიხეილ პეტრეს ძე	რიგითი	?	1943
შევეცოვი ლევ ხაიმის ძე	?	1896	?
შეინბერგი დავით ხაიმის ძე	რიგითი	?	1943
შეინვალდი ანატოლი ექვთიმეს ძე	ლეიტენანტი	?	1942
შელევიცკი ბორის მიხეილის ძე	?	1914	1945
შელემევიჩი ვლადიმერ იოსების ძე	?	1913	1944
შერბაკი ნაუმ ივანეს ძე	უფრ. პოლიტხელი	1918	1942
შერბაკოვი იაკობ იაკობის ძე	რიგითი	?	1943
შერენოვი ვიქტორ იოსების ძე	მაიორი	?	1945
შერი ნაუმ გრიგოლის ძე	?	?	1941
შესტოპუროვი არკადი ექვთიმის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	?
შვერტი ვასილი იაკობის ძე	?	?	1942
შვიდლერი ბორისი	?	?	?
შიმშილაშვილი დანიელ აბრამის ძე	?	1915	1943
შიოშვილი აბრამ დიმიტრის ძე	რიგითი	?	1943
შიოშვილი გიორგი სოლომონის ძე	რიგითი	?	1942
შირიაევი კირილე ისაის ძე	?	?	1944
შიშკინი ვლადიმერ იოსების ძე	?	?	1944
შიხინოვი ალექსი დანიელის ძე	რიგითი	?	1941
შკოლნი დიმიტრი ტიმოფეის ძე	რიგითი	1910	1942
შკრაბანი მარკ მირონის ძე	რიგითი	?	1942
შლეიფერი პეტრე ლვოვის ძე	რიგითი	?	1942
შლიმოვიჩი გენრის ელაზარის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1942
შმელევი კონსტანტინე ვიქტორის ძე	ლეიტენანტი	?	1944
შმიტი ისაკ აბრამის ძე	ლეიტენანტი	?	1945
შმუკლერი აბრამ მოსეს ძე	?	1925	1942
შმულევიჩი დავით ზელმანის ძე	რიგითი	?	1944
შმულევიჩი მოსე სამუელის ძე	რიგითი	?	1944
შნაიდერი ისრაელ ბორისის ძე	რიგითი	?	1941
შნეიდერი ბორის ივანეს ძე	გენერალ-მაიორი	1908	1945
შნეიდერმანი გრიგოლ ზანველის ძე	?	1909	?
შოთაშვილი ილია გაბრიელის ძე	რიგითი	1906	1943
შოთაშვილი ისაკ ივანეს ძე	ლეიტენანტი	?	1942
შოთაშვილი სამსონ ხაიმის ძე	ლეიტენანტი	?	1945
შოშიტაშვილი აბრამ გაბრიელის ძე	რიგითი	1902	1942

შოსმანი გრიგოლ ლვოვის ძე	უფრ. სერჟანტი	1903	1943
შპეერი აბრამ ილიას ძე	მეთაური	1909	?
შპრეიგი ფრიდრიხ კოვალის ძე	?	?	1943
შპრინცი ნაუმ ილიას ძე	პოლკოვნიკი	?	1942
შრახვიზენი შუშინ მოსეს ძე	რიგითი	?	1945
შრედერი ოლგა გრიგოლის ასული	რიგითი	?	1943
შრეიდლერი ილია მიხეილის ძე	სერჟანტი	?	1944
შტიკმანი მარკ იაკობის ძე	რიგითი	?	1943
შტოიმილერი სიმონი	რიგითი	?	1944
შურგალოვი კონსტანტინე ევიმის ძე	ლეიტენანტი	?	?
შუტ იაკობ პავლეს ძე	რიგითი	?	1943
შუშოვი მიხეილ იაკობის ძე	რიგითი	?	1942
ჩ			
ჩაიკა იური ვლადიმერის ძე	რიგითი	1924	1944
ჩაიკინი მარკ ანდრეის ძე	რიგითი	?	1942
ჩალაბოვი რუბენ კარპოს ძე	რიგითი	?	1941
ჩანჩალაშვილი მიხეილ დავითის ძე	?	?	1943
ჩარაევი სიმონ სიმონის ძე	რიგითი	1916	1944
ჩარაევი შალიკო დიმიტრის ძე	რიგითი	1921	1942
ჩაჩანაშვილი ბენიამინი იზიკის ძე	რიგითი	1915	1944
ჩაჩაშვილი იაკობ დავითის ძე	?	1897	1944
ჩახვაშვილი გაბრიელი	რიგითი	?	1942
ჩახვაშვილი მიხეილ მიხეილის ძე	რიგითი	?	1944
ჩახუნაშვილი ავთანდილ ისაკის ძე	რიგითი	?	1944
ჩევბასოვი ივანე ნაუმის ძე	სერჟანტი	?	1943
ჩეიკა ზინოვი ივანეს ძე	რიგითი	?	1942
ჩემოდანოვი სიმონ სიმონის ძე	?	?	1942
ჩენელი დიმიტრი ანდრეის ძე	?	?	1941
ჩეპანოვი ნიკოლოზ ლაზარის ძე	რიგითი	1922	1942
ჩერნევა ევსეი კირილეს ძე	რიგითი	?	1945
ჩერნი დიმიტრი მიხეილის ძე	რიგითი	?	1942
ჩერნიავესკი აბრამ ანატოლის ძე	ეფრეიტორი	?	1943
ჩერნიავესკი ივან დიმიტრის ძე	?	?	1945
ჩერნიაკოვი პავლე ემანუელის ძე	?	1922	?
ჩერნიკოვი მიხეილ არტემის ძე	სერჟანტი	1908	1944
ჩერნიკინი სიმონ დიმიტრის ძე	რიგითი	1910	1944
ჩერნიხი ალექსი გრიგოლის ძე	ეფრეიტორი	?	1943
ჩერნობაევი ევგენი გრიგოლის ძე	მეთაური	1911	1943
ჩერნოვი ანდრეი ანდრეის ძე	?	1925	?
ჩერნოივანენკო ნიკოლოზ ანდრეის ძე	ფელდშერი	?	1943
ჩერნუშევი ილია ივანეს ძე	?	?	1943
ჩერნუხინი ფილიპ მაქსიმეს ძე	?	1911	?
ჩიკვაშვილი ბორის დანიელის ძე	ლეიტენანტი	?	1942

ჩიკვაშვილი რუბენ იოსების ძე	ლეიტენანტი	?	1944
ჩიტაღბაში აბრამ ივანეს ძე	?	1925	?
ჩიტაძე მენახემ ისრაელის ძე	რიგითი	?	1944
ჩუკბარი შალვა შოვის ძე	?	?	1943
ჩუმაკი ივანე მოსეს ძე	?	1913	1942

ც

ცაზიუკი ა.	?	?	?
ციბულსკი გრიგოლ ნიკოლოზის ძე	სერჟანტი	?	1943
ციბულსკი გრიგოლ პავლეს ძე	რიგითი	1919	1943
ციმბალიუკი ივანე იაკობის ძე	უმც. ლეიტენანტი	?	1944
ციციაშვილი დავით მოშეს ძე	?	190	1942
ციციაშვილი ზახარ სოლომონის ძე	რიგითი	?	1945
ციციაშვილი იანკელ მიხეილის ძე	?	1908	?
ციციაშვილი იოსებ იეუდას ძე	?	1925	1943

ძ

ძესოვი გრიშა დიმიტრის ძე	რიგითი	?	1944
ძესოვი ლევ მაქსიმის ძე	რიგითი	?	1942
ძნელაშვილი შალვა ისაკის ძე	რიგითი	?	1945

წ

წიწილაშვილი ანტონ იოსების ძე	რიგითი	?	1943
წიწუაშვილი დანიელ გაბრიელის ძე	რიგითი	?	1943
წიწუაშვილი იონა ხაიმის ძე	რიგითი	?	1943
წიწუაშვილი მიხეილ აბრამის ძე	რიგითი	?	1943
წიწუაშვილი მიხეილ ნიკოლოზის ძე	ლეიტენანტი	?	1944

ხ

ხადარევსკი ლეონიდე ივანეს ძე	რიგითი	1908	1942
ხაზანოვი ბორის მარკის ძე	პოლიტხელი	?	1945
ხაზანოვი სოლომონ მოსეს ძე	?	1905	1944
ხანანოვი რაფაელ ისაკის ძე	რიგითი	?	1941
ხანანოვი რაფაელ ისაკის ძე	?	?	1943
ხანინი იაკობ მარკის ძე	რიგითი	1907	1942
ხარახაროვი სერგო არტემის ძე	რიგითი	?	?
ხარკევიჩი ალექსანდრე ალექსის ძე	უფრ. სერჟანტი	?	1942
ხარკოვსკი მიხეილ პეტრეს ძე	რიგითი	?	1942
ხარკოვსკი პეტრორ ექვთიმეს ძე	ეფრეიტორი	?	1944
ხარჩენკო ივანე სამუელის ძე	?	1907	1942
ხას იაკობ პავლეს ძე	რიგითი	?	1944
ხატაშიანსკი ლაზარ დავითის ძე	ლეიტენანტი	?	1942
ხატულოვი აბრამ გიორგის ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1942
ხაჩინი ნიკოლოზ ეფრემის ძე	რიგითი	?	1943
ხახანაშვილი ეფრემი	რიგითი	?	1942

ხახვიაშვილი გიორგი სოლომონის ძე	?	1909	1942
ხახვიაშვილი დავით იაკობის ძე	რიგითი	1909	1942
ხახვიაშვილი იოსებ ვასილის ძე	რიგითი	?	1942
ხახვიაშვილი ლუკა ვასილის ძე	რიგითი	?	1942
ხახვიაშვილი ოთარ დავითის ძე	უმც. სერჟანტი	?	1942
ხახვიაშვილი ომარ დავითის ძე	რიგითი	?	1943
ხეთაგაშვილი იოსებ სოლომონის ძე	სერჟანტი	1924	1943
ხენდრიხინი ალექსი იაკობის ძე	სერჟანტი	?	1943
ხიებასი მარისონ პარმენის ძე	რიგითი	?	1942
ხიზანიშვილი ადამ აბრამის ძე	რიგითი	?	1943
ხიზანიშვილი მიხეილ ისაკის ძე	რიგითი	?	1943
ხიმონდი აბრამ ფეოდორის ძე	?	1926	1944
ხინკინი ბორის მიხეილის ძე	რიგითი	?	1943
ხიუი სერგო იაკობის ძე	?	1923	1945
ხლებაპროსი ზახარ მოსეს ძე	ლეიტენანტი	?	1942
ხმელვესკი ნიკოლოზ კირილეს ძე	რიგითი	1894	1943
ხმელვესკი რიჩარდ ანტონის ძე	რიგითი	?	1942
ხმელნიცკი მიხეილ დავითის ძე	რიგითი	?	1941
ხოდარკოვსკი ავრუნ ნ.	მაიორი	?	1945
ხოდორჩენკო ლეონიდ ექვთიმეს ძე	რიგითი	?	?
ხოლოდი ანდრეი ანდრეის ძე	რიგითი	1903	1942
ხომიაკოვი ბორის დიმიტრის ძე	რიგითი	?	1942
ხომიაკოვი დიმიტრი დიმიტრის ძე	რიგითი	?	1943
ხომიაკოვიკარლ ივანეს ძე	რიგითი	?	1943
ხოროტკოვი აბრამ ნიკოლოზის ძე	რიგითი	?	1943
ხუბელაშვილი მიხეილ რაფაელის ძე	რიგითი	1922	1943
ხუხაშვილი აკოფ შალვას ძე	რიგითი	?	1941
ხუხაშვილი პეს ისაკის ძე	რიგითი	?	1943
ხუხაშვილი რუბენ შორდუხის ძე	რიგითი	?	1941

ჯ

ჯაბაევი იოსებ დავითის ძე	რიგითი	?	1942
ჯამრიშვილი მოსე აბრამის ძე	რიგითი	1922	1942
ჯანაშვილი აბნელ იაკობის ძე	რიგითი	?	1943
ჯანაშვილი ალექსანდრე	სამხ. ექიმი	?	1944
ჯანაშვილი არსენ სიმონის ძე	?	?	1943
ჯანაშვილი დავით დიმიტრის ძე	რიგითი	?	1944
ჯანაშვილი დავით რომანის ძე	რიგითი	?	?
ჯანაშვილი დანიელ ისრაელის ძე	რიგითი	1910	1941
ჯანაშვილი ე. ბ.	რიგითი	?	1942
ჯანაშვილი ვასილ ნიკიტას ძე	რიგითი	?	1942
ჯანაშვილი ვლადიმერ ბეთლანის ძე	რიგითი	?	1942
ჯანაშვილი ილია მიხეილის ძე	რიგითი	?	1943

ჯანაშვილი მირო მამიას ძე	რიგითი	?	?
ჯანაშვილი მიხეილ მოსეს ძე	უფრ. ლეიტენანტი	?	1943
ჯანაშვილი მიხეილ რომანის ძე	რიგითი	?	?
ჯანაშვილი შალვა აბრამის ძე	რიგითი	?	1943
ჯანუაშვილი ვლადიმერ ბეთლანის ძე	?	?	1942
ჯანუაშვილი შოთა აკიმოდეს ძე	?	?	1942
ჯინჯიხაშვილი არტაშ ავეტის ძე	სერჟანტი	1904	1943
ჯინჯიხაშვილი ისაკ მოსეს ძე	რიგითი	?	1942
ჯინჯიხაშვილი მიხეილ მიხეილის ძე	რიგითი	1919	1943
ჯინჯიხაშვილი მორდეს მიხეილის ძე	რიგითი	?	1945
ჯინჯიხაშვილი ფაინა იოსების ასული	სამხ. ექიმი	1918	1944

ლევან გიორგის ძე დოლიძე - ჟურნალისტი, პუბლიცისტი და მკვლევარი. საქართველოს დამსახურებული ჟურნალისტი (1989), საქართველოს ჟურნალისტთა კავშირის პრემიის ლაურეატი (1975), დავით აღმაშენებლის სახელობის პრემიის ლაურეატი (2004), საქართველოს ჟურნალისტთა შემოქმედებით კავშირის დიპლომანტი (2014), ნიკო ნიკოლაძის სახელობის პრემიის ლაურეატი (2019). ავტორი 5000-ზე მეტი სტატიის, პუბლიკაციის, ასევე 9 ბროშურის, ბუკლეტის და წიგნების „მხედართუფროსები საქართველოდან“ (1986), «Генералами не рождаются» (1993), «Прядом и на всю жизнь» (1997), „70 წელი სცენაზე“ (1999), „გენერალისიძესი, მარშლები, გენერლები, აღმირალები - ჩვენი თანამემამულენი“ (2000), ფუნდამენტალური შრომის „გენერლები საქართველოდან“ (2003), რომელიც ქართული გენერალიტეტის 300 - წლიან ისტორიას მოიცავს.

1959 წლიდან მისი მასალები იბეჭდებოდა გაზეთებსა და ჟურნალებში რუსულ, ქართულ, აფხაზურ, ოსურ, სომხურ, აზერბაიჯანულ ენაზე. გადაიცემოდა საქართველოს და სსრკ-ს ტელე-რადიო მაუწყებლობით. ფართოა მისი ჟურნალისტური ძიების და აღმოჩენების გეოგრაფია - რუსეთი, უკრაინა, ბელარუსი, სომხეთი, აზერბაიჯანი, ყაზახეთი, ბალტიისპირეთის ქვეყნები, ასევე პოლონეთი, ბულგარეთი, ჩეხოსლოვაკია, საბერძნეთი, ესპანეთი, საფრანგეთი, თურქეთი და ა. შ...

შრომითი საქმიანობა დაიწყო დამხმარე მუშად, შემდეგ კი მრავალი წლების მანძილზე მუშაობდა საქართველოს საბჭოთა და პარტიულ ორგანოებში.

1990-1993 წლებში იყო გაზეთ „Куранты“ (რფ) საკუთარი კორესპონდენტი ამიერკავკასიაში. საქართველოს დამოუკიდებლობის პირველივე წლებში იყო საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს პრესს-სამსახურის უფროსი, საქართველოს სახელმწიფო საბჭოს სახელმწიფო მრჩეველი. 1994 წლიდან დღემდე არის საქართველოს ირაკლი აბაშიძის სახელობის ენციკლოპედიის სამეცნიერო რედაქციის სამხედრო სექციის თავმჯდომარე.

ომისა და შრომის ვეტერანი დაჯილდოვებულია ღირსების ორდენით (2000), სამახსოვრო მედლებით, საპატიო სიგელებით და ნიშნებით.

მერაბ ჩანჩალაშვილი დაიბადა 1956 წლის 15 მარტს ქალაქ თბილისში. სწავლობდა კოჯრის საშუალო სკოლაში, 1968 წლიდან კი თბილისის 67 სკოლაში. 1974-1976 გაწვეული იყო სამხედრო სამსახურში. 1972- 1974 და 1976- 1980 წლებში მუშაობდა საქართველოს ცეკავშირის საშენ მასალათა ბაზაში მუშად, ამავე დროს სწავლობდა აფხაზეთის სახელმწიფო უნივერსტიტეტში დაუსწრებლად, რომელიც დაამთავრა 1982 წელს სპეციალობით -ეკონომიკა და მართვა წარმოებაში, თუმცა სპეციალობით არ უმუშავია.

1980 წლიდან 1992 წლამდე მუშაობდა თბილისის პრესის გავრცელების სააგენტო „სოიუზპეჩატში“ ხოლო 1992 წლიდან დღემდე არის სააგენტო „პლანეტა“ს დირექტორი, ასევე არის შპს „პლანეტა ფორტეს“, შპს „პლანეტა პრესა“ს შპს „თბილისის“ დამფუძნებელი და დირექტორი. ამ ორგანიზაციების ძირითადი საქმიანობაა პრესის გამოცემა და გავრცელება. მისი ხელმძღვანელობით 2006-2010 წლებში განხორციელდა საქართველოს ბოლო 30 წლის ერთ-ერთი ყველაზე წარმატებული საქართველო-იტალია-ბულგარეთის ერთობლივი მედია პროექტის: საბავშვო შემეცნებითი ენციკლოპედიური გამოცემების „ვოლის სამყარო“ და „მოგზაურობა ვოლის სამყაროში“ გამოცემა ქართულ ენაზე, 1994 წლიდან არის გაზეთების „Аргументи и факти в Тбилиси“, „Комсомолская правда в Грузии“ და „Совершенно секретно“ გამომცემელი საქართველოში, მრავალჯგზის მონაწილეობდა რუსული პრესის მსოფლიო კონგრესების (პარიზი 2007, მოსკოვი 2008, უენევა 2009, თელ-ავივი 2010, კიევი-ოდესა 2011, მინსკი 2012, ნეაპოლი 2016, ნიუ-იორკი 2018) მუშაობაში. საქართველოს დამსახურებული ჟურნალისტი დაჯილდოვებულია ღირსების მედლით და საპატიო სიგელებით. 2009 წლიდან თბილისის დიდ სინაგოგაში და საქართველოს ებრაულ თემში არსებული კრიზისული მდგომარეობის გამო ჩაერთო რელიგიურ საქმიანობაში, თბილისის ებრაული თემის წევრების თხოვნის შემდეგ დასახელდა თბილისის დიდი სინაგოგის გამგეობის წევრად, ხოლო 2013 წლიდან არის თბილისის დიდი სინაგოგის გამგეობის თავჯდომარე (გაბაი), 2010 წლიდან არის ააიპ „საქართველოს ებრაელთა კავშირი“ს თავჯდომარე და სსიპ „საქართველოს ებრაელთა კავშირი“ს თანათავჯდომარე 2012 წლიდან

Леван Долидзе

Вклад евреев Грузии
в Победу над фашизмом
1441 - 1945

Содержание: Вклад евреев Грузии в Победу над фашизмом 1441 – 1945	стр. 303
Грузинские евреи – участники Отечественной войны, переехавшие в Израиль	стр. 446
Пропавшие без вести в Великой Отечественной войне	
Еврейские военные из Грузии	стр. 496
Погибшие в Великой Отечественной войне Еврейские военные из Грузии	стр. 532

Редактор: Мераб Чанчалашвили

Компьютерное обеспечение: Валериан Тавдишвили

Перевод: Леван Долидзе, Нуну Зукакишвили,
Нина Харазова, Нона Джаниманова

Корректурa: Леван Долидзе, Эка Элиава

В книге использованы фотографии из фотоархивов: Левана Долидзе, Мераба Чанчалашвили, Михаила Вялова, Левана Аджиашвили, Аркадия Элигулашвили. В издании также использованы фотографии, представленные в свободном доступе в Интернете.

Над изданием работали: Диана Бегоян, Эка Элиава,
Нина Аргутинская, Мзия Махарадзе

На обложке: Мемориал Победы в Кутаиси.

Автор: Народный художник СССР Мераб Бердзенишвили

Союз евреев Грузии
2021

Жизнь древнейшего еврейского народа, как ни одного народа в мире, орошена кровью и слезами, его долгий путь к свободе полон неисчислимыми бедствиями и страданиями. Были испытания, и казалось, все кончено, рухнуло. Однако каждый раз, подобно сказочному Фениксу, еврейский народ возрождался вновь и вновь. Но то, что выпало на долю многострадальному еврейскому народу в годы войны с фашизмом, трудно поддается осмыслению.

За всю историю человечества не было другой столь разрушительной и кровопролитной войны, как Вторая мировая. По последним уточненным данным президента российской Академии военных наук генерала армии М. А. Гареева, в этой войне потери СССР составили около 27 миллионов человек, в том числе 18 миллионов мирных жителей. Сегодня все знают, что наряду со всеми народами СССР в эту войну было втянуто 61 государство и почти 80 процентов населения планеты. В эти грозные годы, как никогда за всю многовековую историю, еврейский народ, ощутив реальную угрозу своему существованию, сплотился в мощный кулак во главе с СССР, чтобы любой ценой одержать победу над врагом прогрессивного человечества.

Страшную цену заплатили евреи за эту победу. В ходе войны погибло свыше 6 миллионов евреев, большая часть которых была убита, уничтожена в концлагерях, в плену нацистами и их пособниками. По данным недавно изданной многотомной «Российской еврейской энциклопедии», в период Катастрофы было уничтожено около 2 миллионов советских евреев. Около 500 000 евреев сражались в годы Великой Отечественной войны в

рядах Красной армии. Почти половина из них погибла! Более 200 000 еврейских воинов были награждены орденами и медалями СССР.

В моем скромном труде я коснусь лишь небольшой толики более или менее не известных широкому кругу читателей фактов, событий, отдельных историй из обширной темы массового участия евреев Грузии во Второй мировой войне.

Если учитывать вклад в общую победу СССР над фашизмом, то статистика Грузии по сравнению с другими союзными республиками выглядит весьма внушительно. По итогам предвоенной всесоюзной переписи населения в 1939 году население Грузии составляло 3 540 760 человек. И если брать количество призывников пропорционально к ее населению, Грузия отправила на фронт в годы войны самый высокий процент воинов – 700 000, т. е. почти 20 процентов от общего числа ее жителей, а это каждый пятый наш соотечественник. Не вернулись с войны более 300 000 человек, т. е. каждый 12-й житель Грузии! На фронт из Грузии отправились и 26 000 женщин. 277 684 участников войны были награждены орденами и медалями СССР. А сколько было среди них евреев из Грузии до сегодняшнего дня неизвестно! Фактически в Грузии не было семьи, которую война обошла стороной. Аналогично обстояло дело и в еврейских семьях Грузии.

Приведу факты, о которых население Грузии менее информировано. Факты эти вполне официальные. Не было в СССР фронта, армии, дивизии, в которых, исходя из численности личного состава, представители нашей республики не занимали бы 3-4-е места! В действующей советской армии воины из Грузии находились на третьем месте среди погибших после русских и украинцев. Далее – белорусы (253 000), татары (188 000), евреи (142 000) и т. д. Это официальные данные!..

В процессе сбора и анализа материала об участии евреев Грузии во Второй мировой войне я убедился, что многое по данной тематике остается неизвестным, неопубликованным. У меня накопилось столько фактического материала, что, пожалуй, с лихвой хватит на целую книгу. Честно говоря, ранее мне и в голову не приходило написать об этом. И это несмотря на то, что в журналистике я 60 лет, все эти годы тема войны – доминанта в моей творческой деятельности, а четыре мои книги посвящены генералам и адмиралам Грузии. Самое удивительное, что среди

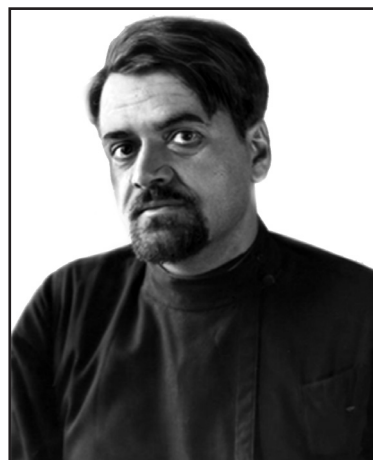

моих одноклассников, друзей, коллег и просто знакомых всегда было много евреев, но об участии родных в войне они почти никогда не упоминали. Но этот фактор я, в первую очередь, ставлю себе, как журналисту, в вину. Данной публикацией я – сын погибшего на фронте отца, которому суждено было лицезреть меня лишь в 2-х месячном возрасте, хочу заполнить пустые страницы «неопубликованной книги» о тех грозных военных годах и поклониться памяти всех евреев, в первую очередь, выходцев из Грузии, грудью вставших на защиту Родины.

Борьба грузинских евреев против расистской политики Третьего рейха началась с первых же дней Второй мировой войны в сентябре 1939 года, когда Германия напала на Польшу, и офицер польской армии Михаил Абрамишвили повел остатки батальона в атаку против гитлеровцев. С фашистами сражались бывшие грузинские юнкера, офицеры и генералы, эмигрировавшие в Польшу в 1921 году. Интереснейший факт: командование вторгшейся в Польшу немецкой армии объявил о генерала Александра Закариадзе «последним рыцарем защитников Польши!». О войне с фашизмом говорили и во Франции. Еще 14 февраля 1940 года в Париже на заседании Учредительного собрания депутатов меньшевистского правительства Грузии в изгнании Ноэ Жордания официально осудил нацистскую политику Германии и горячо поддержал борьбу европейских стран против фашизма.

После оккупации Франции под смертельный меч Германии попали и грузинские евреи. Среди них был и рожденный в Кутаиси замминистра финансов, торговли и промышленности Демократической Республики Грузии Иосеб Аронович Елигулашвили (1890.12.11 Кутаиси – 1952.20.10 Париж), пользовавшийся большой популярностью среди грузинских эмигрантов. Он был одним из организаторов эвакуации грузинских ценностей в Грузию, вложил немалые личные средства для найма автомобилей с этой целью и спасения самого Ноэ Жордания, которому грозила фашистская расправа.

Здесь же уместно привести красноречивый факт единства грузин и евре-

Григол Перадзе

ев. Уже в разгар войны из-за покровительства евреям в мае 1942 года в Варшаве по доносу арестовали известного грузинского архимандрита, профессора пяти университетов Европы 43-летнего Григола Романовича Перадзе (1899, Бакурцихе, Грузия - 1942, концлагерь Освенцим, Польша). По одной из версий он был умерщвлен в газовой камере, куда добровольно отправился вместо многолетнего еврея. В 1995 году 19 сентября Святой Синод в Грузии причислил Григория Перадзе (Ивериели) к лику святых.

Тогда в оккупированной фашистами Франции грузины и евреи действовали сообща, во всем помогая друг другу. Уже упомянутый мною благословенный Иосеб Елигулашвили вместе с грузинами-эмигрантами спас от неминуемой гибели несколько сотен грузинских евреев. Это его слова, которые можно взять эпиграфом к истории нерушимой дружбы грузин и евреев: «... Много грузин помогло нам в этом деле, ... но больше помог тот грузин, который именуется грузинской историей!»

Работая над данной книгой, я обнаружил интереснейший документ. Это письмо главного раввина Парижа от 16 октября 1944 года, адресованное Ноэ Жордания: «Господин Иосеб Елигулашвили сообщил мне о той великодушной поддержке, которую Вы оказали Вашим соотечественникам-евреям. Благодаря Вашей бескорыстной помощи за время 4-летней оккупации Франции их не коснулся ужас расистского режима...»

А вот свежая информация, которая непосредственно относится к теме нашей книги. И озвучила ее первая женщина-президент Грузии госпожа Саломе Зурабишвили в канун ее избрания на этот высокий пост – в декабре 2018 года.

Дедушка госпожи Саломе Зурабишвили со стороны матери Мелкиседег (Меки) Михайлович Кедиа (1878-1945) возглавлял в правительстве Демократической Республики Грузии (1918-1921) службу госбезопасности. После оккупации Грузии Красной армией он, как и другие, эмигрировал во Францию. В те годы М. М. Кедиа, как

Мелкиседег Кедиа

и многие в Грузии, был сторонником тесного сотрудничества с Германией. Когда началась Вторая мировая война, эта близость к определенным кругам гитлеровской Германии дала ему возможность спасти от неминуемой гибели многих грузинских евреев. М. М. Кедиа смог убедить немцев, что грузинские евреи были другого этноса, и они давным-давно органически влились в грузинскую нацию.

Однако без такого большого патриота Грузии, каким был И. А. Елигулашвили, подобные благие дела были бы просто невозможны. И мы хотим еще раз это подчеркнуть.

Следует особо отметить, что столь незаурядная личность, как Иосеб Аронович Елигулашвили, до сих пор недостаточно изучена и оценена в современной Грузии. Он достоин более широкого и детального внимания тех, кому дороги ценности многовековой дружбы грузин и евреев. И. А. Елигулашвили родился и вырос в традиционной еврейской семье в городе Кутаиси. Его отец был известен в городе как торговец первой гильдии и благотворитель. После окончания Кутаисского реального училища Иосеб Елигулашвили продолжил учебу в Московском коммерческом институте и занялся в России коммерческой деятельностью. На родину вернулся после революции в России в 1917 году, где вскоре стал членом Грузинского комитета торговли за границей. Его общественная деятельность подтверждается собственноручной подписью на Акте о независимости Грузии. Еще в 1919 году он был избран депутатом Учредительного собрания, а спустя год стал экономическим агентом Грузии в Европе.

После оккупации Грузии Красной армией в марте 1921 года, он эмигрировал во Францию. Как вспоминал Эквтиме Такашвили, сохранность вывезенных во Францию ценностей Грузии во многом была обеспечена именно благодаря усилиям и денежным средствам Иосеба Елигулашвили, который фактически был его правой рукой.

Оккупанты в Тбилиси. Февраль 1921 года

Во Франции И. А. Елигулашвили был единогласно избран председателем ассоциации евреев-переселенцев из Грузии и

Иосеб Елигулашвили

России. Именно благодаря неустанной деятельности Иосеба Елигулашвили стало возможным, как мы уже отметили, объяснить представителям фашистской Германии во Франции, что грузинские евреи в процессе многовекового пребывания в Грузии настолько ассимилировались с грузинской нацией, что утратили еврейские корни и органически влились в ее этнос. В этом благородном деле важную роль сыграли большие связи грузинских эмигрантов в Германии и Франции.

В подготовленном членами эмигрантского правительства во Франции меморандуме было подчеркнуто, что грузинские евреи ничем не отличаются от этнических грузин и что у них полностью отсутствуют коммунистические и сионистские стремления. Благодаря всем этим благородным, а также небезопасным действиям удалось спасти очень многих грузинских евреев, да и других. В новых документах, подготовленных неофициальным путем, к европейским и русским еврейским фамилиям добавлялись окончания грузинских фамилий на «дзе» и «швили», что оказалось достаточным, чтобы подтвердить грузинскую идентичность евреев! Цифры спасенных таким образом евреев колеблются в разных источниках от нескольких сотен до нескольких тысяч!

В этом важнейшем деле – увековечении памяти Иосеба Елигулашвили – особая роль принадлежит грузинским евреям – высокому авторитету которых позволит решить вопрос присвоения имени благословенного Иосеба Ароновича Елигулашвили улицам в его родном Кутаиси, в столице Грузии и в столице Аджарии – Батуми, где уже открыта мемориальная доска всемирно известному спасителю тысяч евреев от неминуемой гибели Раулю Валленбергу. Иосеб Аронович Елигулашвили наш грузинский Рауль Валленберг!

Мною приведено лишь несколько фактов, но я уверен, их гораздо больше. Неизвестные страницы периода Второй мировой войны из многовековой дружбы грузинского и еврейского народов еще ждут своего детального изучения и описания...

До сих пор не могу простить себя за то, что не обратил внимание на это, когда в 1989 году, будучи во Франции с группой грузинских журналистов, посетил Левиль, где познакомился с лидерами различных партий в меньшевистском правительстве Ноэ Жордания – Мамией Беришвили, Джабой Хабулиани, Шалвой Такаишвили, а также сестрой Виктора Нозадзе – уважаемой Лидией, Леваном Пагава – зятем Ноэ Жордания и многими другими. Принимал нас в Париже замечательный и добрейший наш соотечественник, глава грузинского землячества Виктор Хомерики. В беседе они упоминали и данную тему. Однако, к сожалению, я это факт упустил, хоть и опубликовал тогда в грузинской и русской прессе серию статей, в т. ч. о грузинском кладбище в Левиле и о грузинском ресторане «Золотое руно» в Париже, который держала грузинская еврейка из Тбилиси. Об этом меня попросил мой старший коллега и друг Давид Мелуха – ответственный секретарь городской газеты «თბილისი».

Евреи Грузии героически сражались на фронтах от Бреста до Курильских островов, от Сталинграда до Берлина – логова фашистского рейха. Среди них мы встретим отважных воинов от рядового до командующих армиями, солдат и офицеров всех родов войск Красной армии, Военно-морского флота, НКВД, героев Советского Союза, полного кавалера ордена Славы, политкомиссаров, пограничников, саперов, партизан, разведчиков, военврачей. В этой книге мы прочтем о героизме еврейских девушек и женщин, сражавшихся с врагом на полях битвы, их самоотверженном труде в полевых госпиталях, в тылу, и о многом другом...

В годы Второй мировой войны на фронтах сражались 84 генерала и адмирала из Грузии, в числе которых – 55 грузин, 13 армян, 7 русских, 5 евреев, 3 осетина и 1 азербайджанец. Всего же среди советских генералов и адмиралов той военной поры в СССР было свыше 200 евреев.

Одним из этих генералов был комкор В. Н. Львов (1897-1942) из Тбилиси. В 1940 году, когда в СССР впервые ввели генеральские звания, ему пер-

Владимир Львов

вым из Грузии присвоили высокое воинское звание генерал-лейтенанта и назначили заместителем командующего войсками Прибалтийского Особого военного округа, а с начала июня 1941 года – заместителем командующего войсками ЗакВО. Уже в ходе войны, с декабря 1941 года, он стал одновременно и командующим 51-й Отдельной армией, воевавшей в Крыму. В. Н. Львов героически погиб 11 мая 1942 года в бою под Керчью. Похоронен в Тбилиси, на старом Верийском кладбище. Кстати, Владимир Николаевич Львов хорошо знал корпусного комиссара (равнозначно генеральскому званию) Иосифа Фаддеевича Немерзелли (Немерзон), также рожденного в Тбилиси в 1895 году, который командовал соединением в Закавказье в 1924-25 гг., затем пять лет был замначальника Политуправления Кавказской Красной армии, а в 1937 году стал начальником Военно-политической академии РККА. В 1938 году – репрессирован, позже реабилитирован.

Борис Шнейдер

В годы войны прославил свое имя отважный сын еврейского народа генерал-майор танковых войск Борис Иванович Шнейдер, тоже из Тбилиси. Сын известного тифлисца Ванички Шнейдера прекрасно владел грузинским языком, как и отец. В годы войны бывалый танкист командовал батальоном, полком, бригадой, дивизией. 10 сентября 1944 года, после освобождения г. Львова, ему было присвоено звание генерал-майора. Уже 1 августа 1941 года Львов был объявлен центром «дистрикта Галичина», фашисты здесь особо зверствовали. Государственным языком был объявлен немецкий. Кстати, на территории СССР львовское гетто, после минского, было самым большим и разветвленным. Особенно досталось евреям, которые насильно были перемещены в гетто «Юденлаг», где было уничтожено 136 000 человек. В районе Львова шли ожесточенные сражения, в одном из боев тбилисский генерал был ранен и, не приходя в сознание, скончался 8 февраля 1945 года. Похоронен во Львове. Было ему 37 лет. Кстати, на львовском еврейском кладбище был похоро-

нен в 1990 году активный участник войны 76-летний майор в отставке батумец Яков Борисович Герштейн.

Одним из первых советских генералов в Грузии стал летчик Александр Владимирович Борман (1902-1984), который родился и вырос в Батуми. Батумский аэроклуб, летное училище, военная академия, служба в ВВС СССР... Перед войной полковник А. В. Борман был командиром 19-й авиадивизии в Киевском особом военном округе. В этом звании он и встретил войну. 19 сентября 1941 года А. В. Борману было присвоено звание генерал-майора авиации. Он занимал

Александр Борман

различные высокие должности. А 4 февраля 1945 года был назначен командующим 5-й воздушной армией. Войну завершил в Германии. Еврейский генерал из Грузии скончался в Москве в возрасте 82 лет. Он был похоронен на Троекуровском кладбище с воинскими почестями. Кстати, А. В. Борман был одним из семи советских генералов авиации из Грузии.

Истинным тбилисцем именовали генерала госбезопасности Бениамина (Зиновия) Наумовича Гульста. Бено, как его звали друзья, окончил Тифлисскую 5-ю среднюю школу. В 21-летнем возрасте начал служить в органах ГПУ Грузии. Через некоторое время его семья переехала в т. н. «чекистский» дом на Дворцовой улице (ныне пр. Руставели, №1). Занимал ответственные посты в НКВД Грузии, где пользовался большим авторитетом, как исполнительный, грамотный работник. Неплохо владел грузинским языком. Перебравшись в Москву, Лаврентий Берия забрал из Грузии опытных работников, в т. ч. и майора госбезопасности Бено Гульста. 24 апреля 1939 года Л. П. Бе-

Бениамин Гульст

рия лично вручил ему памятный знак «Почетного работника ВЧК-ГПУ(XV)». В дни битвы за Кавказ Б. Н. Гульсту присвоили звание комиссара госбезопасности (равнозначно воинскому званию генерал-майора). В это тревожное время он вместе с Л. П. Берия и многими грузинскими генералами НКВД СССР выполнял особые задания. Кстати, его семья оставалась жить в Грузии до 1955 года. Генеральская дочь Алла училась в нашей 43-й тбилисской школе. Здесь же вышла замуж, была любимицей тбилисских школьников.

В конце июня 1953 года генерал-майор Бено Гульст был арестован по делу Л. П. Берия. К этому периоду его грудь украшали 7 боевых орденов. Однако, как ни старались антибериевцы, придаться к нему они так и не смогли. Генерал Бено Гульст скончался в 1972 году в Москве, там же и похоронен. Было ему 72 года.

Большим авторитетом пользовался, и не только в Грузии, генерал-лейтенант госбезопасности Соломон Рафаилович Мильштейн.

Соломон Мильштейн

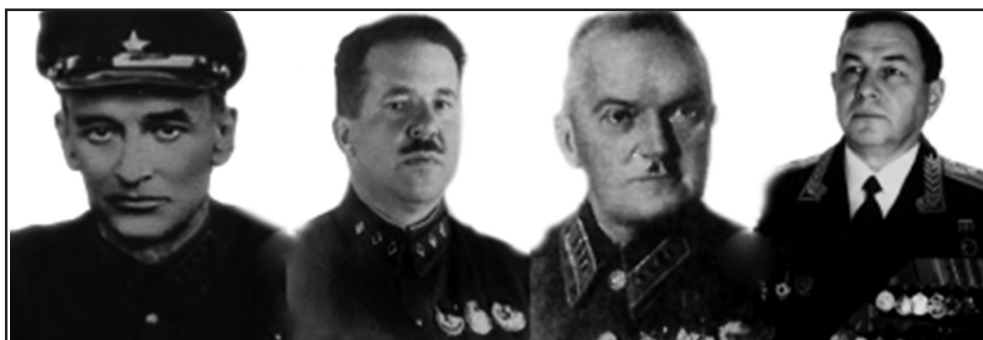
В молодые годы он служил в Кавказской армии, а затем работал секретарем коллегии ГПУ Грузии. Способного сотрудника Л. П. Берия в ноябре 1931 года взял в ЦК КП Грузии своим помощником, а спустя время он был назначен там же заведующим Особым отделом. Соломон Рафаилович знал хорошо грузинский язык и был, как и его шеф, большим любителем физической культуры и спорта, что и определило его новое назначение на пост председателя Комитета по делам физкультуры и спорта ГССР, где за короткий срок он успел оставить яркий

след и сплоченный коллектив единомышленников. Когда же 25 ноября 1938 года Л. П. Берия назначили наркомом ВД СССР, вместе с группой особо доверенных лиц, С. Р. Мильштейн, будучи в то время также и секретарем Тбилисского горкома КП Грузии, оказался в центральном аппарате НКВД СССР, где возглавил Транспортное управление. 14 марта 1940 года С. Р. Мильштейну присвоили звание комиссара ГБ 3-го ранга, (аналогично званию генерал-лейтенанта). В годы войны ему приходилось, помимо

своих прямых обязанностей, выполнять секретные поручения по линии разведки и контрразведки. О его особой деятельности в военный период свидетельствуют 11 (!) высших советских наград, в т. ч. 2 ордена Ленина, 2 ордена Красного Знамени, 2 ордена Отечественной войны I степени, ордена Суворова II степени, Кутузова I и II степени. 19 марта 1953 года С. Р. Мильштейна в 55-летнем возрасте назначили замминистра ВД УССР. По неофициальным источникам, после убийства Л. П. Берия 26.06.1953, С. Р. Мильштейна застрелили в тот же день, в его же служебном кабинете в Киеве. Официальная дата – февраль 1955 года.

Кстати, помимо упомянутых выше генералов еврейской национальности из Грузии, в разные годы были уравнены в генеральских званиях знаменитый чекист Глеб Бокий (1879-1937), в честь которого был назван пароход, Анатолий Геккер (1888-1937), Михаил Левандовский (1890-1937), генерал-лейтенант артиллерии Борис Абрамович Дзедзашвили (1929-2010), жил и похоронен в Москве и ныне здравствующий генерал-майор Григорий Абрамович Бейнинсон (род. в 1947 году в г. Рустави).

Г. Бокий

А. Геккер

М. Левандовский

Б. Дзедзашвили

В годы войны полными кавалерами ордена Славы (учрежден 08.11.1943) стали 9 отважных воинов – этнических грузин. Знающие толк в этом деле называли их «трижды героями». Кстати, их было в четыре раза меньше, чем Героев Советского Союза, всего 2582 человек. Среди них – Илья Давидович Сепиашвили. Он родился в 1904 году в бедной еврейской семье в селе Лайлаши Цагерского района. Окончив школу, юноша отправился на заработки в Кутаиси, где устроился рабочим на шелкоткацкий комбинат. Спустя время трудолюбивого и скромного парня назначили начальником смены.

Илья Сепиашвили

Сразу же после начала войны с Германией Илья Сепиашвили был мобилизован в армию. После прохождения краткосрочных курсов он был зачислен в истребительный противотанковый полк 23-й гвардейской артбригады. Вскоре стал командиром противотанковой батареи, с которой дошел до Берлина. Надо отметить, что должность эта, как рассказывали бывалые артиллеристы, самая гиблая. По орудиям, бьющим прямой наводкой, в бою стреляет все, что может стрелять. Тем более у немцев, без танков в атаку практически не ходивших. Вот откуда

у него столько ранений. Сражался на разных фронтах, 8 раз (!) был ранен, но каждый раз возвращался в родную часть.

Гвардии сержант Илья Сепиашвили свой первый орден Славы (III степени) получил в 1944 году на польской земле, когда в одном из боев с фашистскими танками был выведен из строя артиллерийский расчет. В живых остался только Илья. Он продолжал вести огонь, уничтожил 3 машины противника, а также несколько фрицев. В марте 1945 года ему вручили орден Славы II степени. Бои шли уже на территории Германии. Две огневые точки врага мешали продвижению советских воинов. Илья Сепиашвили и здесь проявил смекалку и находчивость и метким огнем своего арторудия уничтожил противника. При взятии Берлина шли ожесточенные уличные бои. Гвардии старшина артбатареи и на этот раз прямой наводкой точно попадал в цель, раз за разом выводя из строя вражескую технику, при этом взял в плен до 40 фрицев. Затем под огнем противника выкатил пушку прямо на тротуар и в упор подбил несколько фашистских танков, преграждавших путь советской пехоте. Бой шел целый день.

На фоне грохота сотен орудий, в дыму пожара, к вечеру однополчане нашли Илью Сепиашвили без сознания, с тремя ранами,

одна из которых была тяжелой. Наш соотечественник долго лечился в госпиталях. Спустя время на груди героя засиял орден Славы I степени, который ему вручили после войны в родном Кутаиси. Полный кавалер орденов Славы пользовался огромной популярностью в СССР, к тому же среди них было всего... 13 евреев. Один из них был наш грузинский еврей – Илья Сепиашвили. Грузинская общественность узнала об этом лишь после его кончины, да и то из некролога. О его еврейском происхождении, как это бывало не раз, полное молчание...

По тому же героическому пути прошел Аарон Исакович Елигулашвили, 1920 года рождения. Аарону Елигулашвили было 8 лет, когда в 1928 году в Кутаиси в еврейском квартале вспыхнул пожар, во время которого среди других погибла его мать Сара. На шее отца, единственного кормильца семьи, осталось 5 детей-сирот. Чтобы помочь своему отцу, Аарон был вынужден бросить школу с 7-го класса, чтобы начать работать. Он смог закончить школу только после возвращения из армии.

Он был призван в армию осенью 1940 года и зачислен в Кировскую академию в Ленинграде, а в феврале 1941 года был переведен в Ленинградское артиллерийское училище. В начале войны он был лейтенантом 204-го полка 10-й дивизии 8-й армии, и в первый же день был переведен на линию фронта в Латвии, где в жестоких боях с большими потерями из контингента 3500 солдат выжили лишь 30. Правда, в последующие дни полк получал пополнение, но число жертв, к сожалению, не уменьшалось. В середине сентября дивизия с оставшимися 437 бойцами отступила в направлении Ленинграда и защищала город во время осады.

Позвольте вспомнить один эпизод битвы Аарона Елигулашвили: из-за отсутствия информации о намерениях немцев и планируемых операциях командование решило провести операцию по поимке пленных. Была выбрана группа из 13 разведчиков, 9 из которых были убиты, в то время как остальным

Аарон Елигулашвили

Ленинградское артиллерийское училище

все же удалось выполнить сложное задание: получить необходимую информацию, а также захватить немецкого офицера. Во время этой операции Аарон Елигулашвили был тяжело ранен осколками гранаты, существовала опасность ампутации обеих ног, но врачи смогли спасти обе ноги. Выздоровев, он вернулся на Ленинградский фронт и, к сожалению, снова был ранен, на этот раз в голову.

Затем снова в боях в составе 56-й стрелковой дивизии, 59-й стрелковой дивизии, а с 1944 года служил в противотанковой части командиром артиллерийской батареи. Для командования не прошли незамеченными его храбрость и героические поступки, совершенные во время войны, он был награжден орденами Славы 2-й и 3-й степеней, а также был номинирован на орден Славы 1-й степени, заслужил боевые медали, благодарственные грамоты и письма. В его семье на особо почетном месте всегда была выставлена специальная награда: ковер с изображением Сталина.

После окончания войны, в ноябре 1945 года Аарон Елигулашвили вернулся в родной Кутаиси, где создал семью с Любой (Цифора) Сепиашвили, они воспитали 2 детей, Циури и Цезаря. Их потомки в настоящее время живут в Израиле и гордятся именем деда-героя.

Аарон Исакович Елигулашвили скончался в 1974 году. Он был похоронен на еврейском кладбище в Кутаиси. Военные экспонаты и награды Аарона Елигулашвили до сих пор хранятся в Кутаисском национальном музее боевой славы...

Героями Советского Союза за годы войны стали 157 евреев. Эту цифру озвучил 8 мая 2019 года в своем выступлении по российскому телеканалу «Россия-24» президент Федерации еврейских общин России Александр Борода.

157 еврейских сынов СССР! Я позволю себе назвать лишь две фамилии из этого списка героев – двух замечательных тан-

кистов, у которых было немало друзей среди грузинских фронтовиков. Тем более, что премьер-министр Англии Уинстон Черчилль назвал советский танк Т-34 лучшим танком Второй мировой войны!

Имя командира 1-й гвардейской Чертковской дважды ордена Ленина, Краснознаменной, орденов Суворова, Кутузова, Богдана Хмельницкого танковой бригады 1-го Белорусского фронта, Героя Советского Союза полковника (как мне было известно от его друзей-фронтовиков, уже готовились документы на представление к званию генерал-майора) Абрама Матвеевича Темника гремело во всех частях этого прославленного фронта. Когда танки 37-летнего Абрама Темника при штурме Берлина остались без прикрытия автоматчиков, он приказал офицерам своего штаба надеть ордена, взять автоматы и очистить дома от фашистов. До конца войны оставались минуты, а у Абрама Темника впереди была блестящая карьера, начало которой было заложено еще в 1939 году в жарких боях с японскими захватчиками на реке Халхин-Гол, однако победа над фашизмом была важнее всего. В этом смертельном бою 29 апреля 1945 года пал смертью храбрых Абрам Темник. Он был похоронен в Тиргартене (Германия). Посмертно ему было присвоено звание героя Советского Союза. Среди его боевых наград – орден Ленина, три ордена Красного Знамени, Богдана Хмельницкого II степени, два ордена Красной Звезды, медали.

Имя мужественного советского еврея, красавца, генерала Давида Абрамовича Драгунского (1910.15.02 – 1 992.12.10 Москва) было широко известно не только в СССР. О его героизме советские люди узнали из материала, опубликованного в газете «Правда» в период жарких боев с японцами у озера Хасан, где он командовал танковой ротой. В июле 1941 года, после окончания Военной академии им. М. В. Фрунзе, Давид Драгунский сражался с фашистами до последнего дня войны. В ноябре 1943 года он был назначен командиром 55-й гвардейской танковой бригады 1-го Украинского фронта. В боях за расширение Сандомирского плацдарма в августе 1944 года

Первый Белорусский фронт

Давид Драгунский

его бригада отразила атаки крупных сил врага. Вскоре грудь Давида Драгунского украсила медаль «Золотая Звезда» Героя. Вторую свою «Золотую Звезду» он заслужил при форсировании Тельтов-канала и в боях за Берлин. Окончил войну в звании полковника. В 1949 году, после окончания Военной академии Генштаба, командовал дивизией, армией. В 1965 году Давид Драгунский в звании генерал-лейтенанта был назначен 1-м заместителем командующего войсками ЗакВО.

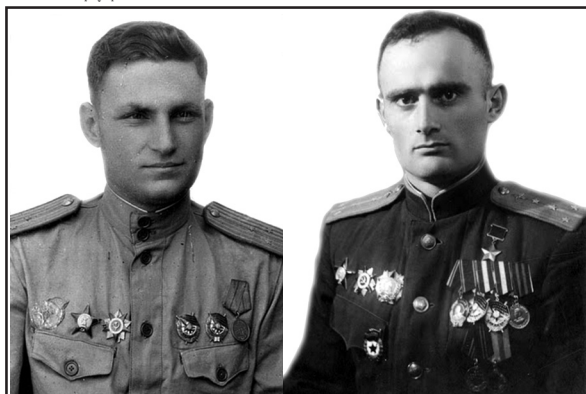
Тогда я жил по соседству со штабом округа и хорошо помню, что когда случалось видеть медленно выезжавшего из ворот штаба прославленного и очень популярного генерала, прохожие всегда аплодисментами и радостными улыбками встречали Давида Драгунского. В 1970 году ему было присвоено звание генерал-полковника танковых войск. Грудь дважды Героя Советского Союза украшали два ордена Ленина, орден Октябрьской Революции, четыре ордена Красного Знамени, орден Суворова II степени, два ордена Красной Звезды, орден «За службу Родине в Вооруженных Силах СССР» III степени, иностранные ордена и медали. На его малой родине в Брянской области установлен бронзовый бюст...

Среди этих славных еврейских имен мы назовем и представителей Грузии.

Один из этих героев – коренной батумец Валентин Ефимович Шапиро (1922.20.07 – 1996.25.09. Москва). Он начал путь к звезде Героя в Батумском аэроклубе, где постигал азы авиации вместе со своим школьным другом Гарри Мерквиладзе. В свободное от школьных занятий время друзья убегали за город и могли часами наблюдать за полетами стрекочущих У-2, мысленно представляя себя в кабине. Так начался славный путь батумских юношей в бессмертие, как и их старшего земляка – генерала авиации А. В. Бормана. Батумские ребята, покорители пятого океана еврей Валентин Шапиро и грузин Гарри Мерквиладзе стали Героями Советского Союза. В. Шапиро совершил

590 (!) боевых вылетов, в т. ч. 455 на разведку войск противника. В 48 воздушных боях сбил 12 фашистских стервятников. В 1978 году В. Е. Шапиро в звании гвардии полковника вышел в запас, остался жить с семьей в подмосковном городе Балашиха, где подружился с ветераном войны генерал-лейтенантом Леонидом Марганидзе. Отец героя – пограничник Ефим Шапиро погиб в начале войны, в июне 1941 года, защищая государственную границу СССР в Прибалтике. Погиб смертью храбрых. Грудь Героя Советского Союза украшали орден Ленина, 4 ордена Красного Знамени, 2 ордена Отечественной войны I степени, 2 ордена Красной Звезды и другие награды.

Валентин Шапиро Гарри Мерквиладзе

Герой Советского Союза Исай Павлович Казинец (1910-1942), после гибели отца в гражданской войне в Украине, жил в подростковом возрасте вместе с матерью в Батуми. Здесь окончил местную рабочую школу, а затем работал на Батумском нефтезаводе. По путевке комсомола Грузии И. П. Казинец поступил в Киевский нефтяной институт. Затем – армия, а после работа в России и Белоруссии, где и застала его война. Будучи секретарем Минского подпольного горкома партии, он активно включился в борьбу против гитлеровцев, создав сеть боевых отрядов, организовал более ста диверсионных актов. Нашелся провокатор, который его выдал. 23 марта 1942 года Исай Казинец был арестован, а после пыток казнен 7 мая. Кстати, в Минске две улицы носят имена Героев Советского Союза из Грузии: еврея Исаю Казинца и грузина Серго Чигладзе.

Исай Казинец

Серафим Яцковский

Героем Советского Союза стал еще один еврей из Грузии. Это тбилисец Серафим Вадимович Яцковский (1917.02.01 – 1998.15.04). В годы войны он совершил 280 боевых вылетов на разведку, сбил 2 самолета, выполнял самые опасные задания. Его грудь украшали 7 фронтовых орденов – орден Ленина, 3 ордена Красного Знамени, 2 ордена Отечественной войны I степени, орден Красной Звезды. Подполковник авиации вышел в запас в 1963 году. Похоронен в Санкт-Петербурге.

Четвертым евреем Героем Советского Союза из Грузии стал Михаил Яковлевич Валянский. Он родился 25 мая 1915 года в Кутаиси, в семье рабочего. В 1936 году окончил аэрофотогеодезический техникум и начал работать по специальности. В 1937 году Михаила призвали в армию, где вскоре способного кутаисца направили на учебу в военное пехотное училище, которое он окончил в 1939 году.

С первых же дней войны с фашистской Германией кутаисец вступил в смертельную схватку с врагом. Многие довелось испытать отважному еврею за годы войны, он был дважды ранен, но каждый раз возвращался в строй. Свой главный подвиг Михаил Валянский совершил на территории Чехословакии. В ночь на 30

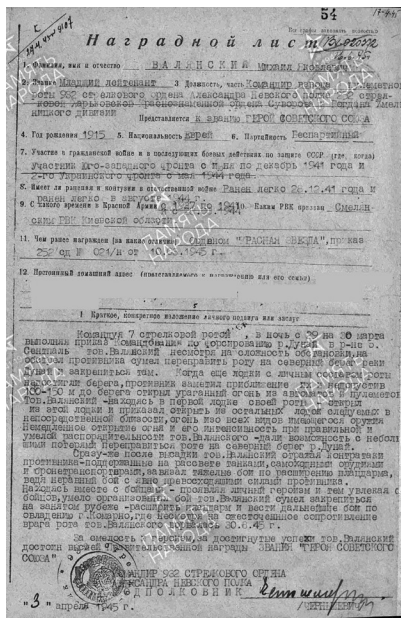
Михаил Валянский

марта 1945 года пулеметный взвод 932-го стр. полка 252-й стр. дивизии, которым командовал младший лейтенант Валянский, одним из первых переправился на сильно укрепленный левый берег противника в районе г. Комарно. Пулеметчики офицера из Кутаиси вступили в схватку за плацдарм и в жарких боях вместе с другими советскими воинами освободили город от фашистов. За мужество и отвагу Михаил Яковлевич Валянский был награжден высоким званием Героя Советского Союза и повышен в воинском звании.

После войны лейтенант М. Я. Валянский вышел в запас. Жил со своей семьей в Севастополе. 23 июня 1987 года Героя Советского Союза, кавалера орденов Ленина, Отечественной войны I и II степени, Красной Звезды и 12 медалей Михаила Яковлевича Валянского не стало. С высокими почестями он был похоронен в городе-герое Севастополе на Аллее Славы. К большому сожалению, в Грузии о нем никогда не упоминалось. Вот такая досадная оплошность!

И сегодня нельзя без волнения перечитывать скупые строки из фронтовой судьбы одной простой еврейской семьи из Кутаиси – Якобашвили. Она созвучна всей многострадальной истории Грузии, и особенно грузин и евреев, вот уже 26 веков идущих рядом и в горе, и в радости. Из этой семьи ушли на фронт все три брата Якобашвили. Старший – Изя, по профессии экономист, погиб в боях за Сталинград. Средний – инженер Абрам пал смертью храбрых под Керчью. А младший брат Гарри, за спиной которого уже была Военная академия им. М. В. Фрунзе в Москве, погиб в неравном бою на Калининском направлении. Домочадцы, находясь после этих страшных известий в шоковом состоянии, не могли поверить, что их сыновья, в которых родители вложили всю свою любовь, погибли. Несчастливая мать даже несколько раз ездила в Потти, куда прибывали оставшиеся в живых войны после страшной крымской мясорубки. Но ожидания матери, увы, не оправдались. Трагически сложилась и судьба отца трех фронтовых сыновей. Бениамин Якобашвили, получив весточку о ранении младшего сына Гарри из военного госпиталя Нальчика, незамедлительно отправился на встречу с ним. Прибыв с огромными трудностями в госпиталь, отец узнал, что его сына вновь отправили на фронт. Несчастный отец, измученный и обессиленный, там же скончался. Сердце... Такова была участь отца солдат!

Мемориал Победы
в Кутаиси

Мемориальная доска на стене дома №18 бывшей ул. Димитрова в честь героически погибших братьев Якобашвили была установлена в Кутаиси... 9 мая 1990 года. А через несколько лет, в 2009 году, тогдашние власти Грузии взорвали в Кутаиси Мемориал воинской славы – мемориал погибшим на той страшной войне – творение гения грузинского зодчества Мераба Бердзенишвили. Разрушители изрекли тогда сакраментальную фразу: «Эта была не наша война»!.. А ведь из Кутаиси на ту войну отправились десятки тысяч человек, в т. ч. немало евреев. В то время наибольшая еврейская община Грузии проживала в Кутаиси.

Сотни, тысячи евреев Грузии вместе со всеми были призваны в армию, ушли добровольцами из Тбилиси и Кутаиси, Цхинвали и Ахалцихе, Кулаши и Сачхере, Батуми и Сухуми, Самтредиа, Бандза, Вани, Они, Лайлаши, Брети, Сурами, Карели – со всех уголков республики. Широкой общественности до сих пор неизвестны многие, очень многие страницы истории участия евреев Грузии в той войне. И даже мне – журналисту, посвятившему теме Второй мировой войны, ставшей доминантой в моей исследовательской работе, не один десяток лет и сотни публикаций, в процессе подготовки данной книги приходилось удивляться столь массовому участию и героизму евреев Грузии, их весомому вкладу в общую копилку Великой Победы над фашизмом. Уверен, что для неевреев, приведенные факты, выкладки, цифры участия евреев Грузии в годы войны станут откровением.

Общий порыв, вся атмосфера тогдашней Грузии поставили на ноги ее население, сплотили его в один мощный кулак для борьбы с фашистскими оккупантами, невзирая на национальность или народность. И одними из первых, кто встал мощной преградой на пути врага, были евреи Грузии, как и евреи СССР, Европы, США, для которых альтернативы в борьбе с гитлеров-

ской Германией не существовало. Может, сегодня это и удивит непосвященных, но трудно сравнить то, что творилось в те грозные дни в Грузии, с ситуацией в любой другой республике СССР. С утра до утра в военкоматы Грузии, возле штаба ЗакВО толпились сотни, тысячи юных, молодых ребят, горящих желанием отправиться на фронт. Семьи, школы не могли удержать подростков, рвущихся в бой. Их ловили на пол-пути, ссаживали с вагонов поезда.

В начальный период войны на территории Грузии были созданы восемь полнокровных национальных стрелковых дивизий: 224-я, 242-я (горно-стрелковая), 276-я, 296-я, 349-я, 392-я, 406-я и 414-я, а это свыше 100 000 воинов. Вот откуда огромные потери Грузии в живой силе в начальный период войны, плюс к этому были также создано еще несколько соединений в Грузии, в которых грузин было от 30 до 60 процентов. Очень скоро им довелось попасть в самое пекло тяжелейших боев в Крыму и в предгорьях Кавказа, когда враг значительно превосходил силы советских войск.

В шестидесятые годы прошлого столетия прославленный командир в начале 242-й горно-стрелковой дивизии (с 26 июня 1941 года), а затем Краснознаменной Анапской 414-й Грузинской стрелковой дивизии генерал-майор Г. Г. Курашвили (1900-1978), воины которого особо отличились в битве за Кавказ, в крымских сражениях, написал очень нужную патристическую книгу о семьях, которые отправили на поля битвы двух, трех, четырех и более братьев. После кончины моего соседа и старшего друга генерал-майора Георгия

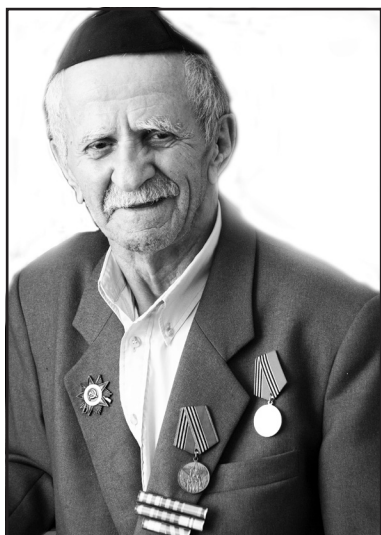
Георгий Курашвили

Габриеловича Курашвили мне довелось продолжить начатое им благородное дело. В течение нескольких лет в городских газетах «Вечерний Тбилиси» и «Тбилиси» публиковались мои статьи на эту тему под общей рубрикой «Кровью братьев». И вот, спустя десятилетия, я вновь встретился с подобными волнующими, а порой – трагическими фактами ухода на войну нескольких домочадцев из одной семьи – братьев, отцов и их сы-

новей. Но на этот раз они все были из еврейских семей Грузии, как приведенный выше пример семьи Бениамина Якобашвили.

В небольшом селе Бандза Мартвильского района проживало много евреев. В годы войны село опустело. Почти все еврейские парни сражались на войне. Из семьи Шабата Аджиашвили на фронт ушли четыре его сына: Габриель, Ефрем (Пуле), Иосеб и Соломон. Их двоюродные братья Элиау и Давид, оставив дома полуслепую мать, также ушли на войну, как и их близкий родственник Бехор Аджиашвили.

Давид Аджиашвили

Сегодня широко известно имя не только в Грузии и Израиле популярного писателя, поэта и общественно-го деятеля Джемала(Симона) Давидовича Аджиашвили. Однако немногим известно, что его отец Давид Шабтаисович (Шапатович) Аджиашвили с первых же дней войны вступил в смертельную схватку с фашистскими захватчиками. Ему, 26-летнему юноше из села Бандза, вместе с десятками однополчан в 1941 году довелось испытать ужас кровавых боев, боль отступления и неизмеримые страдания потерь боевых товарищей. Судьба молодого еврейского парня забросила в

начале войны в Крым, где вскоре развернулись ожесточенные бои за каждую пядь крымской земли, обильно пролитой кровью...

В 1943 году тяжелобольным Давид Аджиашвили вернулся домой. Здесь он узнал о горькой судьбе своего любимого брата Элиау, который оказался в списке без вести пропавших, весть о котором с надеждой ждала вся его семья. Отважный ветеран войны и труда скончался в Израиле в 2010 году, похоронен на новом кладбище Лоди. У него было четверо детей. Один из них – Джемал (Симон) Аджиашвили является широко известным не только в Грузии и Израиле, популярным писателем и поэтом.

Одним из самых известных фронтовиков этой еврейской фамилии был отважный воин, полковник Соломон Давидович Аджиашвили. После окончания в 1940 году Института железнодорожного транспорта с отличием, 25-летнего специалиста

направили в Печерский железнодорожный узел. С начала войны Соломон, имея бронь, добровольно отправился на фронт. Через некоторое время он был назначен диспетчером на знаменитой «Дороге жизни» Ленинградского фронта. После прорыва блокады опытного специалиста командировали в Сталинград, где он не раз был отмечен командованием. Войну отважный фронтовик завершил в железнодорожных войсках ЗакВО, пройдя славный путь от лейтенанта до полковника. С. Д. Аджиашвили похоронен в Тбилиси рядом со своей супругой. .

Брат Соломона военный врач подполковник Яков Аджиашвили и их двоюродные братья Абесалом и Исаак Аджиашвили вернулись с фронта победителями, целыми и невредимыми. Мирное возвращение их и всех других воинов в деревню было отмечено публичным праздником. Вся деревня радовалась, а особенно отец Соломона и Абесалома раввин Давид Аджиашвили, глава известной семьи в Бандзе.

Мы уже отметили, что небольшое село Бандза в день войны почти опустело – вся сельская молодежь вслед за отцами отправилась на фронт; кто добровольцем, а кто был призван в первые же дни войны. Одним из них был 40-летний Гершон Сепиашвили. В Красной армии он начал свою нелегкую службу связистом. Во время боев линии связи постоянно обрывались, приходилось зачастую ползком искать место обрыва, под пулями фашистов восстанавливать связь, а порой и вступать в рукопашный бой с врагом. Так было в Керчи, где, буквально, земля горела от бесконечных сражений за каждую пядь земли.

В одном из таких сражений Гершон Сепиашвили вместе с несколькими однополчанами попал в плен. Тогда в Крыму творилось что-то невообразимое. Не павши духом Гершон Сепиашвили вместе с другими однополчанами смог поздно ночью ускользнуть от немецких часовых и добраться до своих... Потом горечь отступлений 1941-1942 годов и радость наступления Красной армии. Так наш герой оказался в Польше, где коварная фронтовая судьба уготовила ему новый «сюрприз». В одном из боев

Гершон Сепиашвили

Гершон Сепиашвили вновь оказался в плену. Можно сказать, что он родился под счастливой звездой. Два раза был в плену у фашистов и два раза со счастливым концом. На этот раз его и других боевых товарищей смогли освободить советские войска.

Изнуренный тяготами войны, полуинвалид Гершон Сепиашвили спустя несколько месяцев после войны возвратился с боевыми наградами в родное село. 65-летний ветеран войны и труда скончался в 1966 году. Похоронен в Тбилиси на еврейском кладбище в Варкетили. У него было три сына.

Один из них - популярный телеведущий передачи «Иллюзион», автором которой он и был. Это любимец всей Грузии Отар Сепиашвили - известный киновед, драматург, журналист, телепередачи, которого тогда, в советские годы, с нетерпением ждали, как говорится, и стар, и млад.

Исаака Крихели из Гори призвали в армию еще до войны с Германией. Он стал военным летчиком. Защищал небо Москвы. Погиб в начале 1942 года. Он был смелым и находчивым. Однополчане прозвали его «беззвездным героем». Его младший брат Михаил в 18 лет ушел на фронт добровольцем. Погиб в крымских боях. Также два брата Абрам (Абрашка) и Александр (Шура) Исраеловичи Пичхадзе оказались на фронте в начале войны. Первый – пропал без вести, второй – погиб. Из г. Гагра на полях сражений погибли и пропали без вести три брата Якобсона – Михаил, Рудольф и Юлиус, а также братья-рядовые Абрам, Алексей и Антон из семьи Давида Очерашвили.

Три брата Абрамишвили – Арон, Василий и Николай так и не вернулись с войны. Старший и младший погибли в августе 1944 года, а средний – в ноябре 1941 года. Три «похоронки» пришли в эту осиротевшую семью. По трое братьев воевали с фашистами – Илья, Моше и Даниель Амшикашвили; Габриель, Нафтан и Давид Менаховичи Алелишвили; Абрам, Ваню и Симон из семьи Исаака Даварашвили; Абрам, Израиль, Гарри Якобашвили; сыновья Иосифа Крихели – Илья, Михаил и Мордех; Круашви-

ли Ноэ, Симон и Соломон, сержанты Арсен и Евктимий Мордехаевичи Элишаковы, – все они погибли или пропали без вести.

Хорошо была известна в Кутаиси семья Даниеля Тавдишвили, у которого росли три прекрасных сына – Яков, Илья и Давид. Война спутала все планы этой семьи. Старший брат Яша участвовал в боях в Финляндии, где командовал взводом. Позже ему довелось отражать немецкие атаки под Ленинградом, где в ранге командира взвода автоматчиков получил тяжелое ранение. В 1944 года был демобилизован. В родном Кутаиси узнал о горькой судьбе братьев, которые погибли уже при освобождении Ленинграда от блокады. Яков Даниелович Тавдишвили был отличным спортсменом, стал заслуженным тренером Грузии, судьей республиканской категории.

Якобашвили Борис Исаакович (1920-1985) был родом из Кутаиси, до войны служил в Каунасе, в саперной роте, в звании старшего сержанта. Он познал горечь отступлений, потери боевых товарищей. А в конце войны участвовал в штурме Кенигсберга. За годы войны был трижды ранен. В 1946 году вернулся домой в город Батуми, где тогда жила его семья: супруга, дочь и два сына. Отважный воин был награжден орденом Отечественной войны I степени, медалями «За отвагу», «За взятие Кенигсберга» и другими фронтовыми наградами. Герой войны скончался в 1985 году в 65-летнем возрасте. Похоронен в городе Батуми на еврейском кладбище.

Борис Якобашвили

Его старшая сестра Рахиль Исааковна добровольцем отправилась на фронт в 19-летнем возрасте. После краткосрочных курсов еврейскую девушку направили в зенитную часть, где она мастерски управляла спаренным пулеметом зенитного орудия. Имела награды. После войны она жила со своей семьей в Кутаиси, где скончалась в 1988 году. Похоронена там же, на еврейском кладбище. Их старший брат Арон Исаакович Якобашвили служил в Аджарии в пограничных войсках. Время было тревожное, на советско-турецкой границе дня не проходило без чрезвычайных происшествий. Имел награды. Ветеран войны работал на различных должностях. Скончался он в 1961 году в возрасте 44 года.

Илья Кукашвили

Созвучно вышесказанному мужество и отвага брата и сестры Кукашвили из Харагаульского района. Илья Михайлович встретил войну в действующей армии. Прошел с боями Крым и Кавказ. Был дважды ранен. После госпиталя Илья был демобилизован. Ветеран войны скончался в 1992 году в возрасте 74 года. Его сестра Людмила Михайловна Кукашвили всю войну провела в действующей армии, служила в полевых госпиталях военфельдшером. Как и ее брат, имела фронтовые награды. Свою большую любовь грузинская еврейка встрети-

ла в Берлине. Ее супруг – военврач, майор медицинской службы Иван Дмитриевич Ершов. После войны боевая семья жила в Германии. А в 1947 году они переехали в Краснодар на родину мужа. Ветеран войны Л. М. Кукашвили скончалась в 1988 году. Ей было 66 лет. Об этом поведал сын фронтовика Михаил Кукашвили.

Из Сухуми на фронт ушли братья Симон и Арон Иосифовичи Манашеровы. 18-летний Арон погиб в боях за Краснодар, а Симон пропал без вести в 1942 году. Пали смертью храбрых на поле боя их близкие родственники – старший лейтенант Михаил и сержант Абрам Михайловичи Манашеровы. Согласно списку, который мне удалось составить, было много случаев, когда на фронте воевали несколько братьев и даже сестер. Приведу еще несколько примеров. Илья и Васо Яковлевичи Бабашвили – старший брат, рядовой, погиб в 1942 году в 36-летнем возрасте, а Васо, который был младше на год, пропал без вести в 1943 году. Их двоюродный брат, тбилисец Яков Александрович Бениашвили был убит в октябре 1944 года в звании лейтенанта.

Героически сражались с фашистами брат и сестра Рокетлишвили. Илел Аронович попал в самое пекло жарких боев в Крыму летом 1942 года. Был ранен, снова встал в строй. В одной из схваток на крымской земле он пропал без вести в феврале 1943 года. Было ему тогда 23 года. Его сестра Иохабек Ароновна Рокетлишвили после краткосрочных курсов попала в действующую

щую армию. Сражалась до последнего дня войны. Вернулась домой в 1945 году – с победой и фронтовыми наградами. Скончалась в Тбилиси в 1986 году. Похоронена на еврейском кладбище в Варкетили.

Более 20 юношей-евреев из фамилии Цициашвили ушли на фронт. Из них два брата – Ми-

Брат и сестра Иохабед и Илел
Рокетлишвили

хаил и Иосеб сражались в предгорьях Кавказа. Какой-то период старший из них, лейтенант Михаил Абрамович Цициашвили был адъютантом опытного командира 392-й Грузинской стрелковой дивизии генерал-майора Георгия Ивановича Купарадзе (1895-1954). Трагичной оказалась судьба Янкеля Михайловича Цициашвили из г. Кутаиси. Он жил в Ленинграде. В начале войны фашисты убили его семью – супругу, детей, тещу. Защищая Ленинград, вскоре погиб и сам Янкель Цициашвили. Также храбро сражались с фашистами тбилисские братья Гуриелашвили. Старший – старшина Михаил Абрамович был убит 17 февраля 1944 года, а младший – рядовой Бенъямин Абрамович пал смертью храбрых в январе 1942 года.

Много евреев проживало в годы войны в г. Цхинвали. Приведу несколько примеров, свидетельствующих о массовом героизме евреев из всех уголков Грузии. В книгу «Герои войны Южной Осетии» внесено имя Виссариона Джанашвили. На фронте он служил разведчиком, не раз рисковал жизнью, добывая для командования ценные сведения. В одной из таких опасных вылазок был тяжело ранен. Вернулся домой инвалидом, с боевыми наградами. Доблестными воинами зарекомендовали себя также уроженцы г. Цхинвали Мамистваловы: сержанты Хаим Рафаелович, Давид Шакрович и рядовой Рафаэль Николаевич – все они пропали без вести в 1942-1943-х годах...

Собирая материал для книги, я уже не удивлялся столь большому количеству пропавших без вести. По официальным данным Министерства обороны РФ, в годы Второй мировой войны

Бои на Крымской земле

пропали без вести более 2 000 000 советских воинов! Я много раз писал на эту тему. В первые годы войны творилось что-то невообразимое. Не считая трагических событий в Украине, Белоруссии, под Москвой и Ленинградом, настоящим адом войны для воинов из

Грузии, в первую очередь, был Крым. Тогда Грузия в одночасье поседела... Ожесточенные сражения на его подступах начались в конце октября 1941 года. А вслед за ним – Кавказ и Сталинград!

В 1975 году в Москве я брал интервью у генерала армии, дважды Героя Советского Союза П. И. Батова, который с 1940 года был первым заместителем командующего войсками Закавказья и одновременно начальником Тбилисского гарнизона. А с начала войны находился в Крыму, с августа 1941 года был заместителем, а с ноября – командующим 51-й армией до декабря, после чего передал бразды правления упомянутому выше тбилисцу генерал-лейтенанту В. Н. Львову, погибшему 11 мая 1942 года под Керчью.

Павел Иванович Батов поведал мне ужасающий факт, попросив тогда сказанное им не публиковать. Во всем чувствовалась его любовь к Грузии и к его народу. Спустя десятилетия, я позволю себе нарушить данное тогда обещание. Вот очень приблизительный пересказ слов прославленного военачальника: «В Крыму в 1941-42 гг. творилось что-то невообразимое. В те тяжелые ноябрьские дни 41-го в Крым из Грузии прибыли 5-6 дивизий, костяк которых составляли грузины. Они проявили чудеса храбрости и отваги, как и другие грузинские части в ранних боях. В середине ноября мы начали эвакуироваться из Керчи на Тамань. Переправа была связана с огромными трудностями, были большие, очень большие потери. Несмотря на героическое сопротивление врагу, командование Крымского фронта допустило ряд непоправимых ошибок. Именно в те грозные дни представитель Ставки Верховного Главнокомандования Лев Мехлис пообещал И. В. Сталину очистить Крым от врага к 5 ян-

варя 1942 года. Были проведены торопливые операции без учета реального положения дел, без учета метеобстановки, поддержки авиацией, связи. Все это привело к катастрофе. Ряды армии стремительно редели. В жарких боях не хватало живой силы, боеприпасов. Основное пополнение шло из Закавказья, главным образом из Грузии. В одной из атак немцы, имея огромное преимущество, прижали наши части к восточному берегу Крыма. Началось хаотичное отступление советских войск. В это время на берег со стороны Керчи высадили почти два полка, численностью около 1500-1700 воинов-грузин, как позже выяснилось – новобранцев. Они всю ночь шли, чтобы занять позиции, оказались в ложбине, спереди уже показались немцы, началась сильная стрельба. Молодые, необстрелянные безусые юноши, оказались в ловушке, не зная, куда идти. Не успев даже применить винтовки, которыми они были вооружены, все до одного погибли...»

Битва за Керчь

Я часто бывал в Крыму, посетил все памятные места, связанные с войной с фашистами. Нигде ни до, ни после я не встречал столько военных захоронений, братских могил с грузинскими фамилиями. Недаром бывалые фронтовики не раз повторяли, что крымская земля пропитана грузинской кровью. Написал об этом десятки статей. Но больше всех растрогал меня случай в Крыму, куда в 1992 году меня – тогдашнего начальника пресс-службы Министерства обороны Грузии – и нашу небольшую правительственную грузинскую делегацию пригласил в прошлом капитан дальнего плавания, а в то время директор еще существующего экспериментального рыбокомбината Аджарского управления рыболовного флота, глава грузинского землячества в Крыму истинный патриот

“Сад памяти” погибших в годы Великой отечественной войны (село Глазовка)

Сергей Сергеевич Тавадзе. 3 июня 1992 года в Керчи состоялось торжественное открытие мемориала, посвященного всем павшим в Крымских боях воинам из Грузии. Дата была выбрана не случайно – День всенародного поминовения убиенных...

Считаю своим долгом напомнить о добрых деяниях людей, которые своим трудом, личными средствами сохранили места захоронения наших воинов, а затем воздвигли памятник-мемориал. Речь идет о местечке у села Глазовка, возле Керчи. До войны на месте кладбища стоял старенький, как и его хозяева – муж и жена Ярославские, небольшой участок. Несмотря на строгие приказы немецкого командования, они на свой страх и риск подбирали павших советских воинов и хоронили у себя в огороде. Раненым оказывали посильную помощь, делясь последними крохами из скудных запасов, собирая продукты у односельчан. Документы воинов-евреев закапывали в другом месте. Об их благородном, невероятно смелом поступке в Глазовке знали все, но предателя не нашлось.

После победы сюда, в поисках могил родных, стали съезжаться люди со всех уголков огромной страны. Вот тогда командование Отдельной Приморской армии и сделало здесь братскую могилу, благоустроило отдельные захоронения. Ну, а дальше взяли все в свои руки патриоты-грузины. Переселили Михаила и его верную супругу Ярославских в другой дом, а когда те скончались похоронили их на «родном» кладбище, установили мраморный памятник. В этом благородную роль сыграла семья Абуладзе из Сухуми.

После этого о порядке на братской могиле заботилась Елена Петровна Левина, ее благородную миссию оплачивал рыбоком-

бинат. Мемориальное хозяйство этой замечательной еврейской патриотки было огромным. При входе в мемориал, на лицевой стороне, во всю ширь под спущенными цементными стягами имена всех захороненных. Помню, что среди них были и еврейские фамилии. Когда хоронили воинов, не смотрели в красноармейские книжки и офицерские удостоверения, не выясняли, кто откуда родом, какой национальности. Хоронили рядом друг с другом, как самых близких и родных, проливших молодую кровь за общее, всенародное дело. Имен, перечисленных на братской могиле, было очень много. Около 4 000 воинов, в т. ч. 6 Героев Советского Союза.

Тут покоятся два дяди Сергея Тавадзе: Тихон Данилович и Акакий. Помню могилы братьев Абрамишвили, Алтунашвили, Адумадзе и других. В моих записях я обнаружил, что на плите мемориала были выбиты слова: «Этот памятник сооружен комбинатом «Грузрыба», директор Тавадзе С. С., комбинатом «Стройдеталь», директор Котрикадзе Г. Н., колхозом имени Калинина, председатель Юрченко П. И., по проекту Морозова Л. И». Оригинальный мемориал, за ним кладбище. Издали читается надпись: «Прохожий, помни! Здесь покоятся погибшие за нашу и вашу свободу грузинские воины...»

Вскоре после нашего возвращения в Грузию, 14 августа 1992 года началась братоубийственная война в Абхазии, которая на время перекрыла цель моей поездки в Крым...

Павшие в ходе крымской мясорубки, да и не только там, советские воины не всегда поддавались строгому учету. В этой связи вспоминаю также интервью с известным драматургом Георгием Мдивани у него на квартире в Москве. В годы войны

он являлся военным корреспондентом газеты «Правда» и находился в то время в Крыму. Он был последним, кому чудом удалось вылететь последним самолетом из этого ада. Вот его слова, записанные в моем блокноте: «Когда мы на небольшой высоте перелетали на «Кукурузнике» Керченский пролив, морской глади почти не было видно. Все это пространство было покрыто пилотками, фуражками, бескозырками... Тонули очень многие, а побережье вдоль пролива сплошь было забито павшими и ранеными воинами, в основном из Грузии. 51-я армия, ослабленная в боях, не смогла остановить немцев на Керченском полуострове, и отошла к Керчи, а 16 ноября была срочно эвакуирована на Таманский полуостров...»

Почти каждый третий погибший или же пропавший без вести воин из Грузии навсегда остался на этой спаленной войной земле. Это около 90 000 человек! Особенно трагична была судьба наспех сформированной 224-й Грузинской стрелковой дивизии под командованием бесстрашного командира – полковника (звание генерал-майора ему было присвоено 17 ноября 1943 г.) Валериана Сергеевича Дзабахидзе (1903-1986). Эта дивизия участвовала в Керченско-Феодосийской десантной операции в Крыму, в период 25 декабря 1941 года по 2 января 1942 года, в ходе которой понесла огромные потери.

К сказанному добавлю также, что генерал Георгий Габриелович Курашвили, который со своей 414-й дивизией освобождал Крым в апреле-мае 1944 года, рассказывая время от времени фронтовые истории, упомянул, что в его дивизии было немало евреев, которые хорошо себя зарекомендовали: «Как правило, евреи никогда не сдавались. Они прекрасно понимали, что их ожидало в фашистском плену. Сражались до последнего патрона, а когда и его не было, шли врукопашную. Фашисты могли захватить в плен еврея только в бессознательном состоянии, не способного передвигаться. Поэтому в дивизии мы часто посылали евреев на самые опасные участки, где они стояли насмерть...»

Сколько неизвестного таит история Второй мировой войны! Вот в канун 74-й годовщины Великой победы в России был снят гриф секретности с документов периода освобождения Крыма, в частности, Севастополя, от фашистов. Впереди нас ждут новые или же не заполненные страницы той страшной войны.

За годы моей 60-летней журналистской деятельности мне до-

водилось встречаться с видными маршалами Советского Союза, военачальниками, адмиралами, комдивами, боевыми офицерами и солдатами. Ни от кого я ни разу не слышал фактов предательства, измены, дезертирства со стороны еврейских участников войны. О героизме и мужестве еврейских воинов мир еще услышит, и не раз!

А кто-нибудь сосчитал сколько евреев в военное лихолетье были политруками, замполитами, а по-старому комиссарами, которые обладали одинаковыми с командирами правами, несли вместе с ними всю ответственность за все стороны жизни и боевую деятельность? Ведь они считались самыми бесстрашными, самыми надежными, самими стойкими кадрами армии. Они первыми шли в атаку в смертельной схватке с фашистами. Именно поэтому за их беспримерную стойкость немцы именовали политкомиссаров «трижды коммунистами». Казалось, что они были сделаны из стали. А когда их брали в плен, в первую очередь команда фашистов звучала всегда одинаково: «Евреи и комиссары, шаг вперед». Ведь непреложный факт – на должность комиссаров начальство, в первую очередь, выбирало евреев – самых надежных и грамотных, стойких.

Прославленный герой Сталинградской битвы, гвардии генерал-майор Николай Иванович Каладзе (1909-1997), который в победном 1945 году штурмовал Берлин со своей гвардейской 165-й стрелковой дивизией прорыва, вступил в войну с первого же дня в должности комиссара 190-й стр. дивизии. Сын крестьянина-бедняка, он родился и вырос в селении Кулаши Самтредского района, где тогда проживало много евреев, таких же бедных, как и он сам. Я был близко знаком с этим замечательным человеком, писал о нем не раз, советовался. Он был рецензентом моей книги «Генералами не рождаются», а также других моих книг. Так вот, он не раз рассказывал, что на дорогах войны, да и в своих воинских подразделениях (особенно в гвардейской 51-й стр. дивизии, которая героиче-

Николоз Каладзе

ски воевала) часто встречал воинов-евреев, а также земляков из своего села Кулаши, да и со всех концов Грузии, в т. ч. в должностях политруков и замполитов.

Каждый раз, когда историю войны освещали в советских СМИ, тему массового участия евреев, мягко говоря, обходили. А ведь если проанализировать состав советских политкомиссаров – этих «трижды коммунистов», то невооруженным глазом можно увидеть среди этой военно-политической прослойки евреев, причем немало, начиная с бесстрашного еврейского комиссара №1 Льва Захаровича Мехлиса (1889-1953). Напомню читателю, что он являлся армейским комиссаром 1-го ранга, возглавлял в 1937-40 гг. ГлавПУ РККА, а с началом войны его вновь вернули на эту должность с одновременным назначением на пост заместителя наркома обороны СССР. Однако после Крымской катастрофы, где он тогда находился, Мехлис был смещен с этой должности, хотя продолжал оставаться на посту заместителя наркома обороны. Позже Л. З. Мехлис был министром Госконтроля СССР. Кстати, в 20-х годах прошлого века он был помощником И. В. Сталина, и пользовался у вождя безграничным доверием.

В моем архиве нашел отдельные сведения о политруках и комиссарах из Грузии, в т. ч. евреях. На эту тему было опубликовано много статей. В частности, об одном из самых известных грузинских комиссаров – полковнике Варламе Сосрамовиче Джанджагава, который в 50-е годы исполнял обязанности начальника Политуправления ЗакВО. У меня сохранилось лишь несколько еврейских фамилий из Грузии, которые в годы войны являлись «трижды коммунистами». Один из них – Давлашерадзе Иосиф Соломонович. Политрук И. С. Давлашерадзе был смелым воином, не раз поднимал бойцов в атаку, с кличем: «За Родину! За Сталина!», всегда идя впереди всех с пистолетом в поднятой руке. Пропал без вести в Крыму в апреле 1942 года. В боях в Крыму без вести пропали политруки из Тбилиси – Эммануил Исаакович Розельгафт и Альфред Александрович Фельдзер. Политрук Илья Давидович Данилов был убит в одном из боев

на Кавказе в середине марта 1943 года. Политрук танкового батальона тбилисец Михаил Давидович Бениашвили без вести пропал в ноябре 1944 года на территории Польши. Также без вести пропали евреи из Грузии – политруки Эммануил Исаакович и Шая Давидович Зилберберг, оба в первый же год войны. В августе 1941 года героически погиб старший политрук Якоб Абрамович Фельдман. Политруки из Аджарии – Михаил Миделович Шац был убит в бою на Северном Кавказе 26 апреля 1943 года, а Хазанов Борис Маркович – в 1945-м в Польше. Отличился в битве за Кавказ политкомиссар батальона, впоследствии подполковник, Леонид Александрович Кононович.

Особенно большой урон «комиссарская гвардия» понесла в первые годы войны. Среди них было много грузинских евреев. Это Леонид Израилевич Беришвили, Николай Абрамович Мамадашвили, Беньямин Самуелович Хомерики, Абрам Израилевич Мирон, Моисей Шмулевич Гофман, Лазарь Моисеевич Гордон, Илья Данилович Данилов, Лев Яковлевич Лежен, Израиль Абрамович Фелуков, Наум Григорьевич Долгин, Абрам Яковлевич Руба, Иосиф Израилевич Перцовский, Лазарь Самуелович Гринберг.

Еще с юных лет, когда учился в тбилисской 3-й мужской школе, я подружился с Габриелом Намгалашвили. Ныне мой коллега – широко известен за пределами Грузии как профессиональный журналист и писатель, редактор еврейской газеты на русском языке «26 веков». Кстати, недавно была издана его чудесная книга «Прогулка по Петхайну», которую в числе первых презентовал мне и которую я уже несколько раз перечитывал. Однако я никогда не слышал от него, что его именитый старший брат Леван участвовал в войне против фашистской Германии. Впрочем, не слышал я об этом ни от самого Левана Нафталовича, ни от его супруги – врача Мэри, с которой мне довелось в шестидесятые годы проработать в пионерлагере в Квишхети, куда несколько раз приезжал ее супруг, и мы общались в не-

Леван Намгалашвили

формальной обстановке. Эта подчеркнутая скромность евреев Грузии – сыновей, братьев участников войны, самих фронтовиков, характерна для многих моих коллег, знакомых и друзей.

Об участии Л. Н. Намташвили (Намгалашвили) в войне с фашизмом я узнал в процессе подготовки данной публикации из многотомника «Российская еврейская энциклопедия», изданного недавно в Москве. Так вот, старший брат Габриеля Нафталовича родился 7 мая 1925 года в Тбилиси. Жила эта семья, как и я, в Сололаки. В школе, как

и многие его сверстники, Леван увлекся кружком авиамоделирования. А когда в январе 1941 года в Тбилиси на Плехановском проспекте была создана специальная школа ВВС, то туда хлынула чуть ли не вся тбилисская детвора. Среди счастливиц, которым повезло пройти строгий отбор, оказался и 16-летний Леван. Как ни рвался Леван на фронт, когда грянула война с Германией, ему было отказано из-за возраста. Однако через год ему удалось добровольно уйти на передовую. Нам, к сожалению, известно немного из его фронтовой биографии. Он оказался в составе разведгруппы в самый разгар битвы за Кавказ. Отличался смелостью и решительностью, лично подорвал мост, дабы преградить путь врагу, имел боевые награды. Он вернулся с войны контуженным, в возрасте 21 года.

Сегодня Леван Нафталович известен миру как один из видных деятелей грузинской кинематографии. Лауреат Государственной премии СССР, премии имени Шота Руставели, народный артист Грузии, «Отличник кинематографии» – вот далеко неполный перечень всех его регалий. Он переехал в Израиль в апреле 1991 года и сразу стал посланником грузинской культуры, пользовался в этой стране большим авторитетом и всемерно помогал

молодым кинематографистам, многие из которых когда-то были его студентами во ВГИКе. Леван Нафталович ушел из жизни 20 февраля 2006 года, похоронен вместе с супругой Мэри в Израиле, недалеко от г. Реховат, на местном кладбище. Нам же, живущим на земле, остались блистательные его кинокартины: «Отец солдата», «Старые зурначи», «Дата Туташхиа», «Клятвенная запись» и другие неповторимые операторские находки в фильмах, вошедших в Золотой фонд грузинского кинематографа.

Сражались на фронте и близкие родственники другого моего одноклассника Нодари Джинджихашвили, о чем я также узнал гораздо позже. Еврейский юноша из Петхайна сегодня широко известный писатель. Живет и работает в США, где его знают под именем Нодар Джин. В прошлом году, как и мне, ему исполнилось 80 лет. Он мечтает еще раз побывать в родном Тбилиси. Дай Бог...

Кто сегодня не знает прекрасную супружескую чету – известного спортивного комментатора Джамлета Хухашвили и несравненную Еву Бабалашвили – президента Международной ассоциации грузинских и еврейских женщин, отметивших в январе 2018 года «золотой» юбилей совместной жизни. Если начать перечислять их титулы, звания, награды, премии и т.д. и т.п., то явно не хватит одной страницы. Однако о героизме их родителей и родственников я, как и очень многие, узнал недавно, в процессе работы над этой темой.

Отец Евы – Мордех Бениаминович Бабалашвили (1914-1963) был призван в армию с первых же дней войны. После 6-месячных курсов 27-летний грузинский еврей был направлен в танковые части, которые вели бои в Крыму. Фашистский снаряд, попавший в танк, повредил его левое плечо. Мордех истекал кровью, но боевые товарищи сумели спасти отважного танкиста. Вернулся домой инвалидом, с боевыми медалями. После окончания ГПИ с дипломом инженера-строителя работал по специальности. Однако военное лихолетье серьезно подорвало его здоровье. Он

Мордех Бабалашвили

рано ушел из жизни. Ему не было и 50-ти лет. Похоронен на еврейском кладбище в Ортачала. В начале войны младший из его пятерых братьев – Рахмон Бабалашвили, проходивший службу в Белоруссии, оказался в тяжелейших условиях. Несмотря на героизм советских воинов, фашистам удалось быстро разгромить советские дивизии и уже на 6-й день войны войти в Минск. На третьем году войны Рахмон был ранен. В бессознательном состоянии он оказался в плену. Затем – концлагерь на территории Польши. Ему удалось чудом скрыть свое еврейство. Будучи спортсменом – борцом, физически крепким юношей, он быстро пошел на поправку. Вместе со своим однополчанином Рахмон сумел бежать из плена, сделав подкоп. Так он оказался в украинских лесах, где встретил партизан. После войны вернулся в Грузию, позднее уехал в Израиль, где скончался в 2010 году в 94-летнем возрасте. Сражался на фронте и родной дядя Евы Бабалашвили со стороны матери – пехотинец Яков Ильич Иховили. В 1943 году он пропал без вести.

В первые же дни войны был призван в армию отец Джамлета Хухашвили – Шалва Исаакович. Служил в пехоте действующей армии. В жарких боях в Крыму в 1942 году капитан Ш. И. Хухашвили получил тяжелое ранение в правую ногу. Санбат, госпитали. Ему, можно сказать, повезло – попал к опытным хирургам, которым удалось сохранить ногу героя, однако на всю жизнь он остался инвалидом. По профессии был историком, занимал ответственные должности, в своем родном Цхинвали был

Шалва Хухашвили

редактором областной газеты. В начале 50-х годов прошлого столетия, когда в Тбилиси было создано огромное водохранилище (море, как его сегодня называют), что стало знаменательным событием для всей Грузии, ветерана войны, орденоносца и уважаемого в Грузии Шалву Хухашвили назначили его первым директором. Скончался он в 1975 году. Сражались на фронте и дяди Джамлета Шалвовича со стороны отца и матери. Среди них Пенцин Исаакович Хухашвили, который пропал без вести в Крыму в 1942 году. Участ-

никами Второй мировой войны были и другие родственники знаменитой еврейской семьи Джамлета Хухашвили и Евы Бабалашвили.

Несколько человек из еврейской фамилии Шаташвили находились на разных фронтах войны. В их числе были и родственники директора Еврейского общественного дома в Грузии Реваза Шаташвили. Старший лейтенант Исаак Пилхазович Шаташвили геройский погиб при освобождении города Новороссийска в октябре 1943 года. Гвардии ефрейтор Иван (Вано) Алексеевич Шаташвили, 1909 года рождения, воевал в Крыму, участвовал в обороне Кавказ, затем в Сталинградской битве. Был отмечен боевыми наградами, в т. ч. медалями «За отвагу», «За оборону Сталинграда». С первых же дней войны на фронте находился Михаил Аронович Шаташвили, 1905 года рождения. Известно, что храбрый воин был награжден медалями, орденом Отечественной войны I степени. Гвардии красноармеец Георгий Аршлевиц Шаташвили был призван в армию в 1942 году, когда ему исполнилось 18 лет. Вчерашний школьник после краткосрочных курсов был направлен на фронт. За проявленное мужество Г. А. Шаташвили был награжден медалью «За отвагу». Из фамилий Шаташвили в борьбе с фашизмом сражался и храбрый воин Михаил Аронович (1905-1987).

Михаил Шаташвили

Во время подготовки данной книги в Еврейском культурно-образовательном центре, в кабинете главного редактора газеты на грузинском языке «Жами эртбиса – 26 საუკუნე» (26 веков), доктора исторических наук Заиры Даварашвили, я случайно узнал, что несколько ее близких родственников были активными участниками войны. Ее родной дядя – Абрам Ицхакович Пааташвили был призван в армию в 1941 году. Был ранен во время контратаки под Керчью, истекая кровью, сражался до потери сознания. После войны работал экономистом. Отец четверых детей рано ушел из жизни – ему было 39 лет. Один из его сыновей – Вахтанг Пааташвили – доктор математических

наук, профессор. Также доктор математических наук и профессор одна из его дочерей – Лили Абрамовна, которая в настоящее время живет в Германии.

В процессе поисков среди награжденных участников войны я обнаружил несколько человек с фамилией Даварашвили. Это орденосцы – Ефрем Абрамович, 1920 года рождения, лейтенант, награжден орденами Красной Звезды, Отечественной войны II степени, медалью «За оборону Кавказа»; Абрам Захарович (1920 г. р., орден Отечественной войны II степени); Акакий Моисеевич (1918, орден Отечественной войны II степени); Александр Давидович (1913, орден Отечественной войны II степени); Акакий Моисеевич (1918, орден Отечественной войны II степени); Илья Захарович (1912, орден Отечественной войны II степени); Михаил Яковлевич (1921, г. Гори, орден Отечественной войны I степени); Мордех Хаимович (1918, орден Отечественной войны I степени); Рубен Абнелович (1913, орден Отечественной войны II степени); красноармеец Шалва Моисеевич (1922, заслужил на фронте орден Красной Звезды и медаль «За отвагу»); красноармейцы – Иосиф Самуелович, Михаил Иосифович и Шалико Иралович были награждены медалью «За оборону Кавказа». Все они носили фамилию Даварашвили.

Активным участником войны был Михаил Иосифович Даварашвили. Он родился в Сурами в 1911 году. Был призван в армию 23 июня 1941 года. Воевал в Крыму, на Кавказе, в Сталинграде. Был дважды ранен, имел награды. О дальнейшей фронтной судьбе старшего сержанта М. И. Даварашвили, который воевал в 61-й стрелковой дивизии, к сожалению, не известно. Среди погибших и пропавших без вести числятся – Габриель Мошехамович, рядовой Бессарион Хаимович (погиб в 1941 г.), сержант Абрам Исаакович (погиб в 1943 г.), рядовой Беска Абрамович (пропал без вести в 1943 г.), сержанты Ваню Исаакович (пр. б\в в 1942 г.), Хаим Хаимович (пр. б\в в 1942 г.), Симон Исаакович (пр. б\в в 1943 г.), рядовые Симон Хаимович и Шалва Белолевич – оба убиты в 1943 г., Абрам Давидович (1905-1943) – все они также носили фамилию Даварашвили. Тбилисец Исака Абрамович Элиашвили, также родственник Заиры Даварашвили, пройдя всю войну, домой вернулся инвалидом. Скончался в 1967 году.

Сражались на фронте и родственники широко известного в нашей стране своими добрыми делами заслуженного журналиста Грузии Мераба Шалвовича Чанчалашвили. Родные братья Илья и Шалва Чанчалашвили воевали с первых же месяцев войны, пройдя тернистый путь через ее горнило. Илья Шалвович – дедушка Мераба, и Шалва

Братья Илья и Шалва
Чанчалашвили

Шалвович вернулись домой с победой. Первый скончался в 1960 году, а младший – Шалва в 1945-м. Ему тогда не было и сорока лет. Воевал и двоюродный брат его матери – тбилисец Арон Габриелович Элишаков (1922-1985). 19-летним юношей он вступил в смертельный бой с врагом в частях 224-й Грузинской стрелковой дивизии, личный состав которой в своем большинстве погиб в кровопролитных схватках с врагом в период Керченско-Феодосийской десантной операции (25.12.41 – 02.01.42). В одном из боев осколком мины ему раздробило правую ногу. К счастью, Арон Элишаков выздоровел, но на всю жизнь остался инвалидом войны, сильно хромал. Мужественный воин был награжден орденом Отечественной войны I степени, медалью «За отвагу».

Арон Элишаков

Другой родственник Мераба – Даниель Ильич Элишаков был рядовым на войне, в битве за Кавказ пропал без вести в сентябре 1942 года. Участниками грандиозной Кавказской битвы были еще четверо близких родственников Мераба Шалвовича Чанчалашвили – все они носили звание сержантов и все числились без вести пропавшими: это Абрам Мегрисович (1943, ноябрь),

Арсен Мордохович (1944, февраль), Исаак Давидович (1942, апрель) и Евктим Мордохович (1943, сентябрь) Элишаковы.

В списке награжденных медалью «За оборону Кавказа» числится красноармеец 15-го военного железнодорожного батальона Сардион Алексеевич Чанчалашвили. Не исключено, что имя или отчество может быть написано с погрешностью. Такое вполне возможно. Отважный воин Яков Самсонович Чанчалашвили 1919 года рождения находился в рядах Красной армии с 1938 года. Вступил в бой с фашистами в первые месяцы войны. Познал и горечь отступлений, и радость победы. Яков Чанчалашвили – гвардии старшина 43-го гвардейского штурмового авиационного полка 230-й штурмовой авиадивизии 2-го Белорусского фронта, которым с ноября 1944 года командовал легендарный полководец Маршал Советского Союза К. К. Рокоссовский, участвовал во взятии Берлина. Был награжден боевыми медалями. К сожалению, нам мало известно о Я. С. Чанчалашвили.

31-летний Абрам Шабатович Чанчалашвили был хорошо известен в довоенном в Тбилиси своими добрыми делами. Слыл отличным футболистом. В действующую армию был призван Кировским райвоенкомиссариатом столицы Грузии в марте 1942 года. Служил в 136-м отдельном механизированном батальоне 63-й армии, которая была сформирована 10 июля 1942 года. Воины этой армии сражались героически. 4 ноября 1942 года она была переименована в 1-ю ударную гвардейскую армию под командованием прославленного полководца Героя Советского Союза генерал-полковника В. И. Кузнецова. В то время эта армия вела боевые действия на Северо-Западном фронте, между Москвой и Ленинградом. В архивных материалах я обнаружил список награжденных в 1943 году, в нем упомянут и Абрам Шабатович Чанчалашвили, который в течение одного года был дважды награжден: медалью «За отвагу» (номер записи – 22300440) и орденом Отечественной войны II степени (номер записи – 1510607810).

Орден
Отечественной
войны

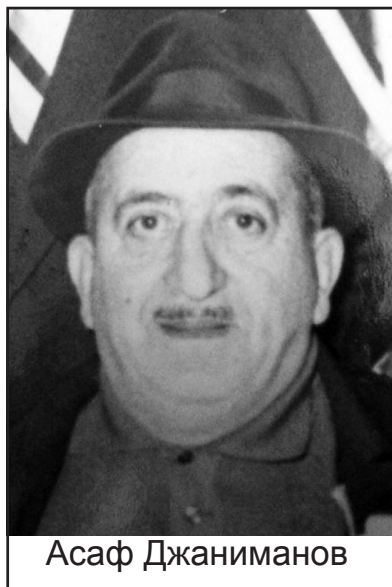
В этом же наградном списке упомянуты два воина с фамилией Элишаков. Арон Яковлевич Элишаков родился в Цхинвали в 1908

году. Среди его наград – орден Отечественной войны II степени, медаль «За боевые заслуги». Бывалый солдат Михаил Ильич Элишаков встретил войну в кадровых частях, был награжден тремя боевыми медалями и орденом Отечественной войны II степени. Он был из Тбилиси, 1913 года рождения.

Асаф (Асе) Насимович Джаниманов (1910-1980), - сосед

Мераба Чанчалашвили - вернулся с фронта невредимым. Дядя Асе, как к нему обращались близкие, всегда был готов помочь всем своим соседям и родственникам. К сожалению, ему и его семье не дали возможность спокойной жизни. Объявленные «врагами народа» они вместе с другими народами подверглись репрессиям со стороны НКВД. Его и всех евреев иранского происхождения (которых в Грузии называют лахлухами) в конце 1950-х годов без предупреждения выставляли из домов в чём были одеты и бросили в товарные вагоны, депортировав в степи Казахстана. Из-за холода и невыносимых условий в дороге не все смогли добраться до места назначения. Их поселили в резервации, откуда не разрешали выезжать, а условия по режиму были ничем ни лучше, чем в фашистском концлагере.

Асаф Джаниманов

Лишь после смерти Сталина, им разрешили поселиться в городах Казахстана. Отсюда возникла большая община тбилисских евреев в городе Алма-Аты, где до сих пор проживает несколько десятков семей, а большинство из которых в 80-х годах переехали в Израиль.

Асе Джаниманов вернулся в свой родной Тбилиси лишь в 1959 году. Несмотря на тяжкие лишения нужно отметить, что ни он, ни члены его семьи не озлобились и продолжили творить добро. Асе Джаниманов похоронен в Тбилиси на еврейском кладбище Варкетили.

Участником битвы за Кавказ был один из ведущих кинооператоров киностудии «Грузия-фильм» Николай Нагорный- уроженец Тифлиса. В годы войны в 43-летнем возрасте он доброволь-

цем отправился на фронт со своей неразлучной кинокамерой, на которой зафиксировал уникальнейшие кадры военной эпопеи битвы за Кавказ. А это – кровопролитные сражения в Крыму, на Таманском полуострове, на снежных перевалах Клухори, Санчаро, Марухи и в других местах высокогорного Кавказа.

В мирное время он продолжил добросовестно трудиться на киностудии «Грузия-фильм», став одним из ведущих грузинских операторов. В 1967 году ему было присвоено звание заслуженного деятеля культуры Грузинской ССР. Помимо фронтовых наград Николай Нагорный был награжден орденом Трудового Красного Знамени.

По стопам отца-фронтовика пошел его сын Игорь Нагорный (1933-2020 гг.). С первого дня основания грузинского телевидения в 1956 году Игорь Нагорный проработал ведущим оператором грузинского телевидения более полувека. Он был другом моего брата, стал и моим другом.

Заслуженный деятель искусств Грузии, участник многих международных кино и- телефестивалей Игорь Нагорный оставил после себя добрую память.

Мне явно повезло в начале моей журналистской деятельности. Моими добрыми наставниками в редакции газеты «Вечерний Тбилиси» были фронтовики-орденоносцы, участники 872-дневной обороны Ленинграда Илья Моисеевич Бринер и Семен Владимирович Свердлин. Первый являлся ответственным секретарем, а второй – заведующим отделом городского хозяйства. Оба были для меня большим авторитетом, и не только в журналистских делах, общались со мной как с равным, что приятно удивляло и радовало. И я всегда старался отвечать им взаимностью и преданностью.

В соавторстве с С. В. Свердлиным был издан красочный буклет «Советская Грузия», кстати, признанный в те годы лучшим изданием среди союзных республик. С Ильей Бринером я был неразлучен, хорошо знал его семью. Последние годы его жизни были особенно тяжелыми. Правда, люди из службы еврейского милосердия – хэсэда окружили его заботой, но он страдал от одиночества. Супруги – очаровательной Софии Тагер, врача, уже давно не было в живых, дочь Марина с семьей жила в США. Я часто заходил к нему домой, а без телефонных разговоров у нас не обходился ни один вечер. В 2009 году я проводил Илью

Моисеевича Бринера в последний путь. Похоронили мы его в Навтлуги, на еврейском кладбище. Ему было 92 года. Вспоминая родную для меня редакцию газеты «Вечерний Тбилиси», назову «короля информации» Григория Левина, из фамилии которого на фронте сражались 9 воинов.

Я упомянул благотворительную организацию «Хесед», которая вместе с представителями «Джойнт» и «Сохнут» в Грузии, тбилисского еврейского Дома, «Клуба 26 веков» заслуживают всяческого восхищения.

Эти организации вносят большой вклад в поддержку и благотворительную деятельность ветеранов войны и их семей по всей Грузии. В этой сложной и нестандартной ситуации их руководство и все сотрудники могут установить прямой контакт со всеми семьями ветеранов и помочь в решении повседневных проблем. Хвала и благодарность им.

Повезло мне в дружбе и с фронтовиком, увенчанным многими боевыми наградами, полковником Юрием Ивановичем Бенн, который служил в «грозном» учреждении – был помощником всесильного председателя КГБ СССР. Журналист и писатель, он был советчиком многих моих публикаций и книг о генералах Грузии, постоянно интересовался моими поисками генеральских имен, облегчал прохождение моих газетных статей на эту тему через военную цензуру, которая в те годы доходила до абсурда. Мы жили рядом, я часто навещал его, особенно в последние годы: ему было уже трудно ходить. Когда же в 2000 году вышла моя очередная книга о генералах Грузии, то Юрий Бенн написал первую рецензию, предварительно позвонив главному редактору газеты «Сакартвелос республика» Алеко Асланишвили, чтобы ее оперативно опубликовали. Юрий Бенн нередко выступал в прессе. Он автор нескольких книг, все написанное им он подписывал псевдонимом – Ю. Бенидзе.

Фронтovým корреспондентом и отважным воином довелось быть и подполковнику Я. М. Кезерашвили. Он был участником битвы за Кавказ. Оставил потомкам ценные воспоминания о тех днях, в которых описал фронтовые подвиги своих боевых товарищей. Яков Кезерашвили долгие годы был начальником военного музея при тбилисском Доме офицеров, возле которого всегда собирались ветераны войны.

Известным журналистом и писателем в Грузии стал фрон-

Фронтвой корреспондент

товой корреспондент М. Б. Траскунов. В годы войны он был ответственным секретарем фронтовых газет «Боевая Крымская», а позднее – «Вперед к победе» Черноморской группы войск Закавказья, которые выходили на четырех языках: русском, грузинском, армянском, азербайджанском. Траскунову довелось взять последнее интервью у легендарного командарма 18-й армии генерал-полковника К. Н. Леселидзе, которого вскоре переправили в Москву – в центральный военный госпиталь из-за серьезного обострения здоровья.

Будучи зав. отделом в Грузинформе (в те годы это агентство называлось ГрузТАГ) Марк Траскунов дружил с заместителем директора этого агентства, известным журналистом и писателем Зурабом Ломидзе – сыном фронтовика. Когда же ветеран войны, орденосец, кандидат исторических наук Траскунов скончался, его похоронили на еврейском кладбище в Навтлуги. Через некоторое время его семья переехала в Москву. Было это после развала СССР, с тех пор его дочь Анна Марковна ежегодно прилетает в Тбилиси на день рождения отца. По старой дружбе, как правило, она и по сей день останавливается в гостеприимной семье Зураба Ломидзе...

Из большой и широко известной еврейской семьи Давида Баазова многие домочадцы прошли сквозь жернова инквизиции НКВД в памятные 30-е годы прошлого столетия, а затем сражались на полях Второй мировой войны. Среди них несколько родственников одноклассника моего старшего брата и моего друга, лауреата Государственной премии Грузии (2015 г.), поэта, переводчика, писателя Натана Баазова. Это – Хаши Бессарионович Баазов, призванный в армию в августе 1941 года и попавший спустя несколько месяцев в самое пекло боев в Крыму. Х. Б. Баазов пропал без вести в феврале 1942-го. Пропал без вести и Абрам Баазов, а также братья Баазовы из Цхинвали: Папаша Шамуэлович – в битве за Москву, а его младший брат Иосиф – в 1943 году в предгорьях Кавказа. Даниил Моисеевич Баазов с 14 октября 1940 года находился в рядах РККА. Тогда еврейскому

парню из Карели шел 21-й год. Известно, что он отважно воевал в 516-м стрелковом полку легендарной гвардейской 107-й стрелковой дивизии. За героизм и мужество Даниил Баазов был награжден орденом Красной Звезды, медалями, в т. ч. «За отвагу». Ханано Шамилович Баазов родился в г. Гори в 1913 году. Мужественный воин только за один год был дважды награжден, в т. ч. орденом Отечественной войны I степени.

Именно тема войны сблизила меня с душевным человеком, редактором республиканской газеты „სოფლის ცხოვრება“ («Соплис цховреба») М. Д. Давиташвили, с которым я дружил до последнего дня его жизни. На этой же почве я подружился с прекрасным человеком академиком АН ГССР Михаилом Хананашвили, отметившим в 2018 году свое 86-летие, из большой семьи которого на фронтах войны находились артиллеристы Даниель, Ефрем и пехотинец Габриель Хананашвили, который воевал на Малой земле. Вот что он мне рассказал: «Мне было тогда 12 лет. Я случайно оказался в доме дяди Миши. Его внесли на носилках. Я смотрел на бывалого фронтовика восторженными глазами. Обезболивающие ему не помогали. Но он улыбнулся мне, мальчику... Вскоре у Михаила Давиташвили развился диабет, а фронтовая рана мучила его всю жизнь. Только узкий круг родных и близких знал, как он страдал из-за этого всю жизнь...»

Сегодня, может, единицы помнят, что до войны он работал в главной русскоязычной газете Грузии «Заря Востока». В день начала войны, в воскресенье 22 июня 1941 года, М. Д. Давиташвили находился в служебной командировке. Михаил Даниелович немедленно вернулся домой, а на следующий день, в понедельник, заскочив в редакцию и сдав материал для газеты, напрямик направился в военный комиссариат, где уже образовалась очередь тбилисских парней. Так он попал в действующую армию. А вскоре на страницах газет появились его первые фронтовые материалы.

Михаил Давиташвили с семьей

Крым, 1942 год, май. 398-я стрелковая дивизия, отступая и неся огромные потери, еле-еле сдерживала фашистов, а в 10-ти км уже виднелась полоса моря. Именно тогда М. Давиташвили, как бесстрашного и опытного офицера, назначили политкомиссаром 1-го батальона 821 стрелкового полка. Маленького роста, щупленький, но решительный комиссар с поднятым в руке пистолетом повел за собой бойцов в очередную атаку... Сквозь грохот разрывов мин и гвалт стрельбы, лежа раненым на поле, он услышал радостное «ура» на грузинском языке и потерял сознание. Осколочное ранение в ногу оказалось тяжелым. Так и остался он инвалидом войны на всю жизнь.

О добрых деяниях этого отважного фронтового воина и высокопрофессионального журналиста можно рассказывать долго.

Мы, в нашем журналистском корпусе, назвали его «пчелкой». Он не знал ни отдыха, ни покоя. Помимо своей не легкой редакторской нагрузки, Михаил Даниелович был весьма активным и деятельным, участвовал почти во всех общественных мероприятиях ветеранов войны, посвятил этой, священной для него, теме сотни публикаций, статей. Написал свою главную книгу – о прославленном командаре 18-й армии генерал-полковнике К. Н. Леселидзе, до последнего дня своей жизни дружил с его семьей. Я рад, что Михаил Давиташвили удостоил меня своей искренней дружбой.

Во время работы над книгой я помог ему в сборе некоторых фактов (генерал Леселидзе был родственником моей семьи). И подарил ему редкую фотографию военной поры, которую М. Д. Давиташвили с радостью поместил в свою книгу. Эту фотографию, снятую в ноябре 1943 года после освобождения Новороссийска, летом 1963 года Л. И. Брежнев прислал с теплой дарственной надписью Отари Леселидзе – сыну своего любимого и почитаемого командарма...

Всегда с большим уважением и благодарностью за доброе отношение ко мне вспоминаю редкое сочетание в одном че-

ловеке чистой и простой человеческой любви – Эдуарда Елигулашвили – блестящего журналиста, писателя, собкора «Литературной газеты». Он всегда был внимателен к теме Второй мировой войны и не упускал случая отметить мои публикации на эту тему. Так вот, только сейчас, работая с архивными материалами, я обнаружил родственников его семьи, о чем он никогда не упоминал. Это активные участники Сталинградской битвы офицеры Бениамин Иосебович и Аркадий Давидович Елигулашвили, оба из Кутаиси. Сражались с фашистским отребьем и родственники моего коллеги и друга обаятельного Миши Пичхадзе, который в годы нашего тесного общения был собкором союзной газеты «Лесная промышленность». Ныне он проживает в Израиле. Один из его родственников был активный участник войны Хаим Пичхадзе.

Сталинградская битва! Сколько о ней написано, снято кинофильмов, рассказано... Именно там, как и в битве за Кавказ, решалась судьба не только СССР, но и судьба человечества, судьба еврейского народа – быть ему или не быть! Я уже отмечал – еще далеко не полностью исследована важнейшая роль евреев во Второй мировой войне, в частности – вклад евреев Грузии в разгром фашистской Германии. Я как смог, перечислил лишь небольшую толику вклада евреев Грузии в тяжелейшие и кровопролитные сражения на крымской земле и в битве за Кавказ, когда лютый враг уже громко стучал своим автоматом в окна и двери наших домов. Без всякого пафоса, без преувеличений могу подчеркнуть общий порыв евреев Грузии вместе со всеми ее гражданами стать непробиваемой стеной на пути беспощадного врага. Так было и в Сталинграде! В этой битве приняли участие сотни евреев из Грузии.

В моих руках оказались записи, пометки, относящиеся к этому грандиозному сражению. Родственник моего соседа, коллеги по прежней работе и друга Роберта Чиквашвили оставил потомкам уникальные воспоминания о тех грозных днях. Это – участник Сталинградской битвы Рубен Шабатович Чиквашвили. Он служил в 780-м стрелковом полку командиром 76-го оружейного расчета. В их полку оказалось немало грузинских евреев: это заряжающий орудия Хаим Енукашвили, подаватель снарядов Исхак Тавдидишвили, стрелки Маис Левиашвили, Ефрем Хананашвили, Габо Чахвашвили, общий любимец и балагур, взводский кашевар сержант Илюша Чиквашвили, командир музыкального взвода, музыкант-весельчак Зорик Шаулов и другие.

Июль 1942-го. Полк, в котором служил Рубен Чиквашвили, в это время находился на левом берегу Дона. Боевая задача полка – не дать врагу прорваться к Волге, Сталинграду. Именно в эти горячие дни особо отличился Гарик Горелашвили, который в течение одного дня прямой наводкой подбил и вывел из строя 4 немецких танка и уничтожил до 20 солдат и офицеров. Плечом к плечу отважно сражались с врагом Хаим Енукашвили и Исхак Тавдидишвили. От них не отставали и стрелки Маис Левиашвили и Ефрем Хананашвили, поливая огнем из автоматов наступающие вражеские цепи. 26 июля 1942 года полк отбил две атаки. Однако силы были неравны. Неся большие потери, полк был вынужден с боем оставить исходные позиции. Во время одной из вылазок Габо Чахвашвили смог незаметно пробраться к фрицам на передовую и забросать гранатами их окопы. Истинный храбрец! Еще тяжелее стало в августе 1942 года. Особенно досаждали защитникам Сталинграда фашистские стервятники,

которые постоянно бомбили советские передовые позиции.

Фашисты смогли в нескольких местах прорвать нашу оборону, усиливая натиск. Силы, казалось, были на исходе. Одна за другой из строя выходила техника, не хватало снарядов, патронов, гранат, о

пище и речи не было. Враг тогда превосходил советские войска и в воздухе, и на земле. Тяжелые бои развернулись у сел Мапиновка и Карповка, которые переходили из рук в руки. Рядом с ними был фашистский аэродром. Там разыгралась настоящая трагедия. В ночном бою у села Карповка враг выставил против наших воинов, уставших и обессиленных, свыше 100 танков и самоходных орудий.

В одном из таких боев героически погибли наши славные братья-однополчане Гарик Горелашвили, Габриель Чахвашвили, Хаим Енукашвили и Ефрем Хананашвили. Во всех стычках и боях с ними постоянно был общий любимец и весельчак Илюшка Чиквашвили, которого все любили за его веселый нрав, а главное – вкусную еду, которую он – ротный повар умудрялся доставлять на передовую линию, невзирая на непрекращающуюся стрельбу и бомбежку, всегда имел про запас очередной анекдот и даже в самые трудные минуты умел по-своему подбодрить однополчан. В сентябре враг начал новое наступление. Преодолев эти позиции, фашисты получали доступ к Сталинграду и возможность вести бои уже на улицах города. Авиация бесперебойно бомбила советские войска. Но и в редчайшие минуты передышки около своих земляков оказывался со своим музвзводом кутаисский еврей Зорик Шаулов и любимыми мелодиями удесятерять силы уставших до предела воинов. Во время одного из таких фронтовых концертов Зорик Шаулов получил тяжелые осколочные ранения. В конце сентября 1942 года немцы предприняли очередное наступление. Огонь вражеских танков вывел из строя наш оружейный расчет. В этом бою тяжелые ранения получили Ицхак Тавдидишвили и Рубен Чиквашвили.

Активное участие в Сталинградской битве вместе с ними приняли сотни евреев из Грузии. Вот некоторые из них: Борис Даниелович и Рубен Иосифович Чиквашвили, оба погибли, первый в Сталинграде, 27.09.42, второй при освобождении Белоруссии, 18.08.44. Активными участниками Сталинградской битвы также были старшие лейтенанты – Джанашвили Михаил Мосевич, Елигулашвили Бено Иосебович, Якобашвили Израиль Бениаминович и Бен Израель – погибшие в 1943 году. Рядовые из Кутаиси – Иона Хаимович и Даниель Габриелович Цицуашвили, двадцать лет возглавлявший кутаисскую среднюю школу, Рижинашвили Михаил Габриелович, директор цхинваль-

ской средней школы Манашеров Иосиф Мордехович, про которого было известно, что он попал в плен в Белоруссии, с 1943 года находился в концлагере в Польше – дальнейшая его судьба мне не известна. Из Сухуми – Пичхадзе Ефрем Абрамович. Из Ахалцихе – Горелашвили Шалом Финхазович. Из Сурами – Алелишвили Дави Менахович, Мирилашвили Хаим Давидович. Из Батуми – орденоносец Михелашвили Менаше Якобович (1905-1974), Пакентригер

Моисей Абрамович (1918-1958) и Шихман Михаил Григорьевич (1905-1984), нашедшие последний приют на батумском еврейском кладбище. Погиб в Сталинградской битве военврач Давид Сурамели. Илья Бузукашвили прошел от Сталинграда до Берлина. Да, Сталинград – это был по-настоящему стальной град. Некоторым новобранцам военную присягу доводилось принимать прямо в окопах Сталинграда!

Патриарх грузинской журналистики, писатель Зураб Ломидзе,

“Дом Павлова” в Сталинграде

давным-давно написал замечательную книгу об участии воинов из Грузии в Сталинградской битве. Описал он и ожесточенные бои за чудом уцелевший во время немецких бомбежек 4-этажный жилой дом №61 по улице Пензенской, которому суждено было войти в историю как знаменитый уже на весь мир «Дом Павлова».

Этот дом почти в центре Сталинграда защищала горстка оставшихся в живых героев 13-й гвардейской стрелковой дивизии во главе с гвардии старшим сержантом Яковом Федоровичем Павловым. 24 воина шести национальностей стойко оборонялись, отражая беспрерывные атаки фашистов и удерживали здание с 27 сентября 1942 года по 12 марта 1943 года. Якову Павлову (1917-1981) 27 июня 1945 года было присвоено звание Героя Советского Союза.

Среди 24-х смельчаков-героев были и воины из Грузии – грузин Степанови-ли, абхаз Цугба и еврей Мошиашвили!

Небезынтересна судьба его родственника – также сталинградского героя Даниеля Мошиашвили из Карели. В 1938 году он был призван в армию. Прошел Финскую войну, собирался домой, как грянула война с Германией. В звании старшины минометного полка он вступил в смертельную схватку с фашистами. Был ранен, лежал в госпитале. После участвовал в обороне Москвы. Затем – Сталинградская эпопея. Вновь ранен. В феврале 1943 года

Даниель Мошиашвили

опять в строю. Опять бои. В августе 1944-го – третье ранение, на это раз тяжелое, от осколков мин пострадала его правая нога. Был риск ампутации. Обошлось. Но на всю жизнь остался инвалидом. Спустя год, в мае 1946 года, Даниеля Мошиашвили наградили высшей солдатской военной наградой – орденом Славы III степени, достойное пополнение к боевым медалям в т.ч. медали «За оборону Сталинграда», которой он очень гордился.

Дома его ждала другая война. Начальнику не нравились его усердие и прямота, он часто с ним спорил. Годами он стоял в очереди на получение квартиры. Наконец, когда ключ от новой квартиры был передан ветерану войны и труда, туда въехал истощенный и постаревший, еле волочивший ноги герой войны. Он был лидером еврейской общины в Карели. К сожалению, на него оказывали давление местные органы милиции. Против него было возбуждено дело по сфабрикованному обвинению и во время обыска из его квартиры были изъяты боевые награды, а также различные предметы, которые несмотря на многочисленные просьбы семьи, не были возвращены и бесследно исчезли. Герой войны Даниэль Аронович Мошиашвили, с болью храня сердечные раны ушел из жизни в 1981 году также тихо, как и жил. Были и такие печальные истории...

Сражался за Сталинград и батумский еврей Василий Маркович Супричев (1912.17.01 – 1968.27.10). Он служил в саперных частях. Обезвредил не один десяток самых разнообразных

фашистских мин. Говорят, что сапер ошибается один раз. Нашему земляку, можно сказать, здорово повезло (?!). Взрывом ему оторвало левую руку. Домой он вернулся инвалидом, с боевыми наградами. Это было в декабре 1943 года. Работал в Батуми маляром. Дядю Васю, как его звали горожане, любили за доброту, порядочность, помнят его и

Василий Супричев

Якоб Абрамишвили

по сей день.

От Сталинграда до Берлина – эту фронтовую дорогу с достоинством прошел Якоб Шимконович Абрамишвили, 1914 года рождения, сражавшийся на линии фронта в течение всей войны 1941-1945 годов. Вернулся в семью со многими боевыми с орденами и медалями в звании майора. Он скончался в 1978 году в Тбилиси.

По последним уточненным данным на февраль 2018 года, потери СССР в Сталинградской битве составили в живой силе 100 000 советских воинов, а сколько покалеченных, одному Богу известно. Медаль «За оборону Сталинграда» действительно дорого стоила!..

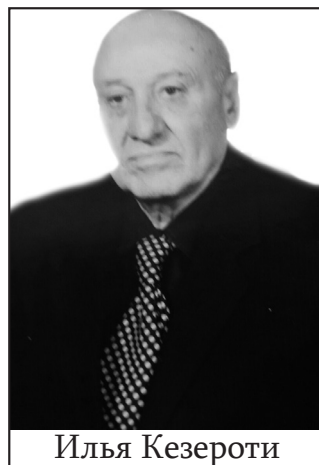
Кутаисского ветерана Зебулона Абрамовича Цициашвили в родном городе, как и на фронте, с любовью называли «маршал Рокоссовский». Отважный воин прошел и огненный Крым, и суровые предгорья Кавказа, через пол-Европы, пока не уничтожил фашистского зверя в его же берлоге – Берлине. Был трижды ранен, потерял в бою три пальца на правой руке. За героизм, доблесть и командирские успехи удостоился 24 (!) благодарностей И. В. Сталина. Грудь боевого подполковника З. А. Цициашвили украшали несколько орденов и медалей.

Тбилисский еврей Кажилоти Давид Ильич – близкий родственник моего доброго друга и коллеги Шалвы Кажилоти, с первых же дней войны воевал на разных фронтах в составе ме-

ханизированной бригады. После войны 28-летний офицер, грудь которого украшали орден Красного Знамени, 2 ордена Красной Звезды, орден Отечественной войны, 4 фронтовые медали, вернулся домой. Окончил два высших учебных заведения, защитил кандидатскую диссертацию, стал заслуженным инженером Грузии.

Илья Эушвакович Кезероти, родившийся в 1908 году в Ахалцихе, прошел почти тот же военный путь. Он осиротел в раннем возрасте и рос в семье старшей сестры. В начале войны, в августе 1941 года грузинский офицер участвовал в Иранском походе в составе 45-й армии. Спустя время Илья Кезероти сражался на фронте, где принял участие в освобождении Болгарии, Румынии, Венгрии, Чехословакии, Польши и вошёл в Берлин без единой царапины. После взятия Берлина он занимал должность начальника технического подразделения советского авиационного полка, дислоцированного в Германии до конца 1948 года. Награжден более 10 боевыми орденами и медалями, многократно получал Благодарственную грамоту от Верховного Главнокомандующего И.В. Сталина.

Илья Кезероти

Вернувшись из армии в Тбилиси женился, у него родились двое сыновей. Илья Эушвакович Кезероти скончался в 1988 году и похоронен на еврейском кладбище в Тбилиси.

Из Ахалцихе на фронт были призваны и другие молодые люди, в том числе Кацошвили Габриэль Авраам (1909-1986), Рокетлишвили Ионатан (1907-1995) Кацобашвили Хаим, Хасидашвили Ило, Даварашвили Бесо (Беска) Авраамович, Даварашвили Мордехи многие из которых не вернулись домой.

К сожалению, в Грузии мало кто знает о героической фронтовой судьбе отважного грузинского еврея, активного участника грандиозной военной операции «Багратион» по освобождению Белоруссии летом 1944 года боевого подполковника Ильи Иосифовича Магалашвили – заместителя командира стрелковой дивизии, который отличился в жарких боях за г. Полоцк. Под его командованием части дивизии разгромили многочисленный гарнизон фашистов, уничтожив при этом до пяти тысяч гитле-

ровцев. К сожалению, замкомандира дивизии бесстрашный офицер Илья Иосифович Магалашвили геройски погиб при освобождении г. Полоцк. На центральной площади этой древней столицы Великого княжества Литовского в братской могиле нашел свой последний приют отважный подполковник И. И. Магалашвили.

В прошлом году вместе с сыном Георгием, проживающим ныне в Минске, мы побывали в Полоцке, возложили цветы на могилу нашего прославленного земляка, в честь которого одна из красивейших улиц названа его именем. Известно, что Илья Иосифович Магалашвили родом из Тбилиси. Война застала его в кадровых войсках в звании старшего лейтенанта. Он участник многих сражений, был награжден орденами Красного Знамени, Красной Звезды, Отечественной войны I степени, медалями...

Более полувека назад в доме моего друга и коллеги, нынешнего руководителя «Пионер-фильма» Григола Чигогидзе, который тогда жил на улице Первомайской, где проживало много евреев, я познакомился с его соседом – фронтовиком, евреем Александром (Шурой) Мусиевым. Его рассказов о войне, наверное, хватило бы на отдельную повесть. Я несколько раз писал о нем и его боевых друзьях. Старший лейтенант А. Мусиев был воспитанником детского дома, прошел до войны нелегкую жизнь. На фронте служил в 1197-м полку 337-й стрелковой дивизии, которая вела тяжелые бои с врагом на правом берегу Терека. Это было летом 1942 года, когда враг оказался в предгорьях Кавказа. Кстати, фашистская армия проложила тогда самый дальний путь к Кавказу, успев захватить многие стратегические объекты. В конце августа полк нашего героя включили в состав 47-й армии генерала К. Н. Леселидзе. После боев в горных условиях А. Мусиеву довелось участвовать в двух морских десантах, в боях на «огненной земле» в Эльстигене и при освобождении г. Новороссийск в октябре 1943 года, уже в составе знаменитой 18-й армии. Был в очередной раз ранен. Лежал в московском госпитале. Врачи удивлялись его живучести. На теле тбилисского еврея они

насчитали 14 (!) ранений. Кровью заслужил мужественный офицер боевые награды: орден Красной Звезды, 2 ордена Отечественной войны, медали. В последние годы он жил в Израиле, где скончался и похоронен.

Когда началась война, Симон Мамиствалов заканчивал десятый класс Горийской средней школы. Его старшие братья, соседи и знакомые, кто по призыву, а кто и добровольцем, отправились на фронт. Симону отказали: не подходит по возрасту. Вскоре Гори опустел – все ушли на фронт, оставались малышня, подростки, женщины и пожилые. В 1942 году юноша все-таки добился своего. 5 февраля, надев военную форму, он оказался не на фронте, куда мечтал попасть, а в артиллерийской разведшколе в Гурджаани. Спустя несколько месяцев Симон влился в гущу боевых действий. Прошло время. Парень из Гори был направлен в сформированную на территории СССР польскую дивизию им. Тадеуша Костюшко. Вместе с ним в этой дивизии служили русские, украинцы, грузины, евреи, татары... С боями дивизия дошла до границы Польши, а затем сражения велись уже на польской земле. 17 января 1945 года дивизия победоносно вошла в Варшаву. За мужество и отвагу Симон Мамиствалов был награжден польским орденом «Крест Грюнвальда» и... 10 гектарами земли с усадьбой. День Победы Симон встретил на подступах к Берлину. В Горийском музее и сегодня посетители с интересом осматривают стенд, посвященный герою войны Симону Мамиствалову. Отважный ветеран войны похоронен в своем родном городе Гори.

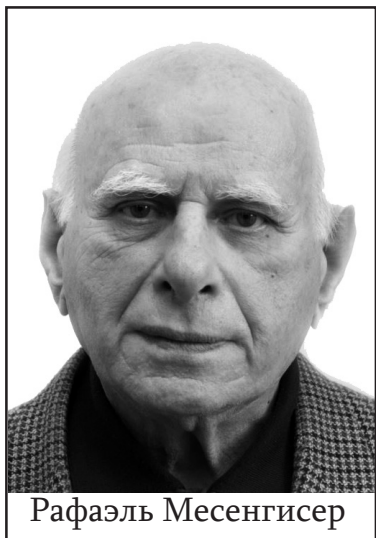
Мы уже упомянули 18-ю армию под командованием К. Н. Леселидзе, который в начале битвы за Кавказ командовал 46-й армией. Именно эта армия сыграла важнейшую роль в обороне Кавказа. Особенно тяжелое положение на Кавказе сложилось летом 1942 года, когда на него всей своей мощью навалилась огромная 300-тысячная фашистская армада – группа армий «А». К этому периоду враг смог выйти на просторы Северного Кавказа и занять перевалы Санчаро, Клухори, Марухи и другие. Это

уже позднее стало известно, что о перевалах, многие из которых даже не были отмечены в советских военных топографических картах, Берлин информировал немецкий шпион, засланный задолго до войны в СССР под видом ученого - натуралиста, якобы изучавшего природу Кавказа.

Именно в этот критический период, 28 июля 1942 года был издан знаменитый приказ И. В. Сталина №227, больше известный, как «Ни шагу назад!», который сыграл исключительную роль в поднятии духа советских воинов, особенно в битве за Кавказ, в героическом Сталинградском сражении. Во второй половине августа 1942 года враг через перевал Санчаро впервые вторгся в пределы Грузии – вступил на землю Абхазии и занял село Псху, а также близлежащие селения. Правда, фашистам удалось продержаться там не более десяти дней, но жертв было немало. Еще 22 июля 1942 года в Сухуми было введено военное положение. В середине августа фашистские самолеты стали бомбить город. Было разрушено около 70 зданий и жилых домов, некоторые объекты оборонного значения, потоплено и повреждено несколько судов в порту, в т. ч. пароход с ранеными бойцами...

Рафаэль Месенгисер

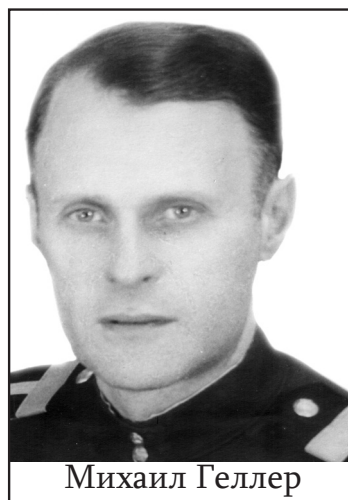
В эти тревожные дни со всеми стояли насмерть и евреи Грузии, в частности, живущие в Абхазии – ушедшие добровольцами и призванные на фронт. Среди них и 10-летний еврейский мальчик из Сухуми Рафаэль Месенгисер, и кадровый офицер 46-й армии под командованием К. Н. Леселидзе, штаб которой был срочно передислоцирован из Кутаиси в Сухуми, пехотный капитан 43-летний тбилисский еврей Лев Яковлевич Виноградов, который в этих боях получил тяжелое ранение. Именно в те тревожные дни погибли наряду с дру-

гими евреи из Абхазии – 18-летний Абрам Венцианович Абрамов, моряк Арон Исаакович Бакш, лейтенант Лев Наумович Ногинский, 17-летний доброволец Абрам (Абрашка) Моисеевич Шму-клер и многие другие. Фельдшер из Сухуми Цицилия Семеновна Розен встала в ряды защитников родного края в 26 лет. Отважная девушка погибла в неравном бою, как герой, 16 июля 1942 года. А спустя десять дней там же погиб ее двоюродный брат Владимир Михайлович Розен. Ему не было и двадцати лет. Они и тысячи подобных им героев отстояли тогда Кавказ...

До сих пор в памяти незабываемые дни, когда в Сухуми 9 мая 1982 года торжественно был открыт памятник защитникам Кавказа. Казалось, все население Абхазии собралось возле могилы Неизвестного солдата. Я был гостем моего друга военного комиссара Абхазской АССР и начальника сухумского гарнизона генерала Лери Абашидзе. Затем нас пригласили в сухумскую русскую среднюю школу №10, из стен которого на фронт в годы войны отправились более 50 выпускников. Многие вернулись домой с ранениями, а 11 бывших школьников героически погибли в боях с фашистами. В память о героях в школе была установлена памятная доска. В моей записной книжке сохранились их имена. Среди них были Абрам Ананиевич Меламерсон и Александр Исаакович Фейфер...

Активным участником в битве за Кавказ был Михаил Яковлевич Геллер (1913-1992), рожденный в Одессе. Вместе с родителями шестилетний Миша переехал в Тбилиси, где прожил всю свою жизнь. С 1941 года до июня 1954 года служил в армии. Активный участник Великой Отечественной войны. Скончался в Тбилиси, где был похоронен на Навтлугском еврейском кладбище. Среди его наград – орден Красной Звезды, медали «За отвагу», «За боевые заслуги» и другие.

Михаил Геллер

Посчастливилось мне познакомиться с фронтовым разведчиком, человеком необычной судьбы Борисом Заалишвили. Еще до войны с Германией еврейский юноша проходил армейскую службу в Бресте, где и застала его война. О боях в Бресте и так сказано многое. Там был настоящий ад! Затем – горькие дни, месяцы отступле-

ний... В начале 1945 года Бориса вместе с группой разведчиков перебросили в Польшу, воевал в Чехословакии. Был ранен в Германии. Месяц пролежал в госпитале, где разведчик и встретил долгожданный день Победы. В середине лета он уже направлялся со своей частью на Дальний Восток, где принял участие в боях с японцами. В родную Грузию он вернулся лишь в декабре 1945 года. Три года назад Бориса Заалишвили не стало. Он похоронен на еврейском кладбище в Тбилиси.

Мне несколько раз довелось писать о ветеране войны – участнике битвы за Москву, исторического парада на Красной площади 7 ноября 1941 года, а затем битвы за Кавказ – Давиде Якобашвили. Приведу его воспоминания о тех днях: «На подступах к Майкопу, который наши войска были вынуждены оставить 10 августа 1942-го, спустя пять с половиной месяца, когда город освободили от противника, мы впервые захватили фашистские душегубки – газвагены. Это были автомобили с герметичным корпусом, в который подавались выхлопные газы. Внутри каждой машины – трупы стариков, женщин, детей. Страшно было смотреть на злодеяния извергов. Как выяснилось, среди мучеников было много евреев». Гитлеровцы установили жесточайший оккупационный режим в городе, в котором за это время погибло более двух тысяч человек. И это в небольшом Майкопе всего за пять с лишним месяца. Тема еврейского истребления на Северном Кавказе еще ждет тщательного расследования!..

Широко было развернуто в годы войны партизанское движение. Это не только Украина и Белоруссия, но и Крым, и Северный Кавказ, а также Польша, Югославия, Франция, Италия и другие страны Европы. Тысячи евреев сражались в партизанских отрядах. Действовали и самостоятельные партизанские отряды из евреев. Только в Украине в 1941-1944 гг. насчитывалось около 270 таких групп. Кстати, широко известным партизанским командиром, Героем Советского Союза, профессиональным чекистом, который руководил особым разведывательным партизанским отрядом «Победители», был еврей Дмитрий Медведев. Небезынтересно, что еще в 1949 году совместно с тбилисцем, также евреем, Анатолием Гребневым, им была создана знаменитая в те годы пьеса «Сильные духом», которая с успехом шла на театральных сценах СССР.

Мы в Грузии все еще далеко не полностью осведомлены об

участии наших соотечественников, в том числе евреев из Грузии в партизанском движении в годы войны. Архивы Республики Беларусь, Украины, Крыма бережно хранят многочисленные материалы и документы на эту тему, которая ждет их скрупулезного исследования. Партизанскими были наши соотечественники, в т. ч. евреи во Франции, Италии, Югославии и т. д. Я позволю себе затронуть лишь толику из этого огромного архивного дела, некоторые факты, записанные в моем блокноте прежних лет.

Вот у меня копия удостоверения, заверенная командиром партизанского отряда им. М. И. Кутузова и датированная 2 февраля 1944 года: «Выдано Рочикашвили Григорию Ильичу в том, что он является командиром взвода отдельного партизанского отряда им. Кутузова Барановичской области», которая и по сей день хранится в местном музее Республики Беларусь. В годы войны здесь особо свирепствовали солдаты и офицеры белорусского диверсионного батальона вермахта «Дальвитц». Сотни наших партизан как в Белоруссии, так и в Украине, в Крыму стали жертвами предателей – местных националистов. Особенно жестокими они были с евреями, за поимку и расстрел которых получали от фашистов вознаграждение...

Партизанское соединение имени М. И. Наумова действовало в Украине, а с февраля-марта 1944 года – в Польше. В его ряды тогда были зачислены Давид Соломонович Агарадзе и Илья Иосифович Буруашвили. В Люблинском воеводстве против них была задействована дивизия СС «Галиция». Партизанам с трудом удалось вырваться из смертельного кольца фашистов. Позже в отряд влились еще несколько грузин.

В Житомирской области Украины отличились партизаны Аркадий Леонидович Ефремидзе и Вениамин Александрия из отряда им. Н. А. Щорса. 20-летние Яков Рафаелович Чиквашвили и Иосиф Исаакович Абрамишвили воевали в составе 1-го стрелкового батальона 62-й стрелковой дивизии. Иосиф Абрамишвили был тяжело ранен и лечился в госпитале, а Яша Чиквашвили,

контуженный осенью 1941 года, попал в плен. Чудом спасся, совершив побег. Позже оказался в партизанском соединении П. П. Вершигора, в котором не раз был отмечен командованием за смелость и отвагу. В январе 1944-го в партизанский отряд, где находился Яков Чиквашвили, были приняты еще несколько человек

из Грузии. В их числе – Зиновий Соломонович Метревели и Михаил Бессарионович Цихишвили. Партизаны действовали в Сумской области как против немцев, так и украинских националистов. Отважный партизан после войны не прерывал связи со своими партизанами-однополчанами, встречаясь с ними и в Грузии, и в Москве. В 1972 году он уехал в Израиль, где недавно скончался и там же был похоронен. Один из десятков героев Аджимушкайских каменоломен (Керчь) из Грузии, крымский партизан Моисей Качарава оставил о себе светлую память, как о бесстрашном воине.

Старший лейтенант Алексей Сепиашвили сражался в Югославии, в составе партизанской армии Иосифа Броз Тито. Еврей из Грузии пользовался у югославских партизан заслуженным авторитетом. Ведь за плечами А. Сепиашвили была финская кампания, а затем, когда началась война с Германией, он возглавил стрелковый батальон. Слыл бесстрашным командиром. Вскоре на его груди, где уже были боевые медали, появился орден Отечественной войны. Это было в конце 1942 года. Через год, в одном из жарких сражений, был ранен, попал в плен, откуда смог бежать вместе с небольшой группой смельчаков. Так он оказался среди югославских партизан, где ему доверили командовать интернациональным отрядом...

Сколько времени прошло с тех далеких военных лет, а боль войны, подчеркну эти два слова, – боль войны (!) сидит в каждом из нас, кто лишился на ней отца. Рассказ о подранках войны, о массовой безотцовщине – это отдельная грустная история. Ограничусь собственным примером и историей моего друга Шалвы Тетрашвили, благо, сегодня мы оба живы, более-менее здоровы и являемся счастливыми дедушками целого отряда ма-

лышни. Когда в 1939 году забрали в армию моего отца – Георгия Сергеевича, вернее, имея бронь, он как директор школы, добровольно отправился вместе с тифлисскими друзьями на военную службу, мне было больше месяца, ну а потом грянула война. Он погиб в 1942 году под Харьковом.

Моему еврейскому другу Шалве, можно сказать, повезло меньше – он родился когда его отец Бессарион Ильич уже с оружием в руках воевал с фашистами. И если мой отец успел подержать в руках сына, то отец Шалвы о его рождении узнал в окопах. Как и мой отец, Бессарион Тетрашвили погиб в 1942 году. Ему был 31 год. Еще в молодые годы Шалва, в результате неустанных поисков, сумел разузнать фронтовую эпопею своего отца-героя. Рядовой Бессарион Тетрашвили служил в знаменитой Чапаевской 25-й стр. дивизии, оборонявшей Севастополь. Он был неплохим стрелком и его определили снайпером. Немало фрицев уложил меткий Бесо. Однако силы советских войск таяли на глазах. Враг тогда втрое превосходил оборонявшихся воинов. Начались рукопашные бои: почти весь личный состав «чапаевцев» с оружием в руках героически погиб. Фашисты вошли в Севастополь по их трупам. Это было 4 июля 1942 года. Шалва Тетрашвили разыскал последнее пристанище отца. Герой Севастополя старший сержант Бессарион Ильич Тетрашвили похоронен в монастырском дворе города-героя Севастополя.

Шалва Тетрашвили с семьей
на могиле родителей

Рвались на фронт и трое оставшихся дома братьев Бесо Тетрашвили. Однако лишь самому младшему Симону – студенту III курса Тбилисского мединститута довелось отправиться на фронт добровольцем и пройти его тернистыми дорогами до окончательной Победы. Военврач Симон Ильич Тетрашвили вернулся в Тбилиси из Германии в 1946 году с боевыми наградами. Однако перенесенные на фронте травмы сказались на его

здоровье, отец троих детей скончался в 1958 году. Сражались на фронте и другие родственники Шалвы Тетрашвили, в т. ч. двоюродный брат Бесо и Симона – Мордех Шамаевич Тетрашвили, который пропал без вести в Керчи в начале 1942 года, и много других.

«А сколько ушло на фронт ребят нашего двора, с нашей небольшой и узкой Иерусалимской улицы, из нашего родного Петхаина», – вспоминает один из сторожилов грузинской еврейской общины Шалва Тетрашвили. Сегодня он уважаемый в стране человек, заслуженный экономист Грузии, кавалер ордена Чести. Это – Рахамин Горелашвили, Симон Элиашвили, известный в убани под именем Сонка, которые погибли в Керчи.

В моем классе из тбилисской 3-й мужской школы большинство учеников были евреями, все они, в основном, жили в еврейском убани Петхаина, на Хлебной площади, улице Рижинашвили, которой ныне вновь вернули прежнее название – Иерусалимская. У многих моих сверстников отцы погибли на фронте. Я и Шалва, который учился рядом с нашей школой – в грузинской 2-й школе, позже нередко с грустью напевали песню известного югославского певца Джорджа Мариановича: «...Много нас, кто по снимкам знакомы с отцом!» Постоянно играли в военные игры, почти все были записаны в спортивные секции, часто перечисляли, из какого двора сколько взрослых ушло в годы войны на фронт, скольких недосчитались их несчастные семьи, сколько остались, как мы, без отцов. А ныне уже наши дети – без дедушек!..

В этом древнейшем еврейском убани вы и сегодня услышите от старожиллов десятки историй, связанных с этой печальной темой. Это и Хаим Симонович Рокетлишвили, погибший под Керчью, там же без вести пропавший Мордех Шамаевич Тетрашвили, не вернувшиеся с фронта молодые ребята из семей моих одноклассников – Абрамишвили, Аронова, Бениашвили, Иосебашвили, Рижинашвили, Пичхадзе, Джиджихашвили, Джанашвили, Хахмигери, Паписмедова и многих других. В моей памяти, когда пишу эти строчки, всплывают грустные картинки нашего голодного детства. Нас – шупленьких детей

послевоенной поры, оставшихся без отцов, учителя водили из школы в столовую, через дорогу. Это была территория Калининского райисполкома г. Тбилиси. До сих пор запомнился вкус сгущенки, джема, галет... Позже, уже став взрослыми, мы узнали, что эти продукты, как и многое другое в СССР, доставляли по ленд-лизу США, Англия...

Услышите вы от старожилков и о знаменитом в Тбилиси еврейском колорите Пилхазе (Пиха) Иосифовиче Багдадишвили, который прошел всю войну и вернулся в родной город невредимым. Он прекрасно играл на доли (барабане), в одно время даже в ансамбле Джано Багратиони, а затем – у Иликко Сухишвили. По секрету передавали из уст в уста, что Пиха – шапочник, непревзойденный мастер по пошиву фуражек, несколько их штук сшил, а точнее – изготовил для самого Сталина! Расскажут много добрых историй и о ветеране войны Исааке Мордоховиче Ханукове (Ханукашвили), родственнике друга моего старшего брата, чемпиона Советского Союза по боксу, необыкновенно доброго, скромного Габриела (Габо) Ханукашвили, который был известен в Тбилиси как прекрасный часовой мастер. Нередко он чинил часы бесплатно, в т. ч. и мне. Так вот, сержант Исаак Мордохович в 18-летнем возрасте сразился с фашистским отребьем, был несколько раз ранен, прошел всю войну. Вернулся инвалидом. В 1993 году он эмигрировал в Израиль, где и скончался семь лет спустя. Офицер Михаил Яковлевич Биниашвили с боями прошел всю войну, встретив День Победы в поверженном Берлине. После войны жил и работал в Тбилиси. Скончался в 1994 году.

Об известном ветеране войны Шамиле (Шмуэле) Мошехаимовиче Аронишвили, который живет в Израиле, можно снять захватывающий фильм. В 18-летнем возрасте он оказался на фронте, бился в пекле сражений при оступлении советских подразделений, затем вместе со своими однополчанами гнал фрицев почти до границ СССР. В ходе боев был несколько раз ранен. В конце 1943 года попал в плен, к счастью, успел закопать свои документы. В концлагере, когда его раздели догола – факт был налицо. «Еврей! Расстрелять!» – была команда эсэсовцам. Сообразительный юноша не растерялся и гордо ответил, что он не еврей, а аджарец из Грузии, мусульманин, зовут его Шамиль и, мол, это «самое» – в их обычае.

Шамиль Аронишвили

Фашистский офицер велел привести к ним концлагерного врача, который мигом оценив смертельную ситуацию, не моргнув ответил, что перед ним земляк из Аджарии, мусульманин. Врач-спаситель оказался кутаисским евреем Казимиром Иосифовичем Елигулашвили. Но на этом история не закончилась. Шамиль Аронишвили в концлагере заразился тифом, дизентерией, а подобных больных гнали прямо в крематорий. И вновь спасло чудо. И это чудо – вновь грузинский еврей К. И.

Елигулашвили, который тайно заменил Шамиля на умершего пленного. Смог достать какие-то лекарства и поставить земляка на ноги. Освободили заключенных концлагеря в Германии американские войска...

Эту удивительную историю описал в своих воспоминаниях кавалер ордена Отечественной войны I степени, бывалый фронтовик, ветеран войны и труда Шамиль (Шмуэль) Мошехаимович Аронишвили – ближайший родственник друга моего детства Шалвы Тетруашвили. На этом счастливая судьба Ш. М. Аронишвили не заканчивается. 13 января 2018 года в роскошном грузинском ресторане «Деда» (Мать) в Тель-Авиве в узком кругу близких отметили 95-летний юбилей знаменитого ветерана войны. Именно с этой целью в Израиль специально прилетел Шалва Тетруашвили с супругой Мзией, дочерьми Мариной и Наной. Виновник торжества Шамиль Мошехаимович, у которого постоянно навертывались слезы на глаза, находился в инвалидной коляске. Многие вспоминали в этот счастливый и волнующий день.

После возвращения из плена в Грузию Шамиль поступил на физмат в ТГУ, был сталинским стипендиатом. Долгие годы преподавал в Тбилисском авиатехникуме. Стал заслуженным учителем ГССР. В 1993 году уехал в Израиль, где его окружили заботой и вниманием. Он до сих пор пом-

нит наизусть свой номер заключенного концлагеря – 21855137. Вернувшись в Тбилиси, сразу же после волнующей встречи с матерью, Шамиль отправился на мост Челюскинцев и бросил в Куру свой ненавистный лагерный нагрудный знак. Выбросил, чтобы забыть о прошлом, но в его памяти эти горькие лагерные цифры остались на

Шамиль Аронишвили с супругой

всю жизнь. Когда в ресторане Тель-Авива подняли тост за Грузию, 95-летний инвалид войны Шамиль Аронишвили на удивление всех сумел приподняться с коляски и стоя выпил полный бокал вина. И еще помечтал – до своей кончины побывать в Тбилиси на могиле рано ушедшего из жизни сына.

Моя книга была готова к изданию, когда из Израиля пришла печальная весть о кончине 11 марта 2019 года ветерана войны и труда, последнего в Грузии из живых узников фашистского концлагеря тифлисского еврея достопочтимого Шамиля Мошехаимовича Аронишвили. И теперь на глаза у нас навернулись слезы печали...

А разве не удивительна фронтовая одиссея кутаисского еврея Какителашвили Рафаеля (Шалико) Михайловича – родного дяди моего соседа и ровесника по Дзержинской улице, дом №4 Джемала Какителашвили, ныне живущего в Москве. Р. М. Какителашвили с начала войны добровольцем отправился на фронт, попал в стрелковый полк. Воевал в Украине, оборонял Севастополь, затем – Крым. Был контужен. Попал в плен к немцам. Чудом спасся, выдав себя за грузина. К счастью, избежал «голового» контроля. Три года испытывал на своей шкуре все «прелести» фашистского плена. После освобождения оказался во Франции. Домой, в Кутаиси, смог вернуться после долгих разбирательств в органах МГБ СССР в 1947 году. Затем окончил факультет Кутаисского пединститута – отделение французского языка. Работал по специальности. Скончался в Кутаиси.

Константин Балуашвили

Константин Ильич Балуашвили, родился в Кутаиси в 1909 году. В Красную армию был призван в июне 1941 года. Воевал на разных фронтах. В 1943 году был тяжело ранен. Прошел длительный курс лечения, после чего был демобилизован по состоянию здоровья. Вернулся домой с орденом Красного Знамени и боевыми медалями. Отважный фронтовик активно включился в развитие экономики родного края. Был на различных руководящих должностях. На протяжении многих лет возглавлял Кутаисский завод вторсырья. Был избран членом бюро горкома партии. Под его руководством в Кутаисском еврейском квартале (б. у. Шаумяна, ныне у. Бориса Гапонова), где рядом друг с другом расположены три уникальные синагоги, была построена швейная фабрика, в которой работали жители окрестностей, в основном евреи. Его трудолюбие и заслуги не остались незамеченными - он был награжден орденом Трудового Красного Знамени.

Вместе со своей супругой Елизаветой Моисеевной Якобашвили воспитали 5 сыновей. Все они - Салмон (Симон), Моисей, Анзор, Рубен (Джуку) и Давид Балуашвили - занимают почетное место в новейшей истории Грузии с 1970-х годов до наших дней.

Особенно примечательна заслуга городского колорита, почетного гражданина г. Кутаиси Моисея Балуашвили в попечительстве кутаисских синагог, в покровительстве и решении проблем, стоящих перед еврейской общиной города. К сожалению, хотел бы отметить, Моисей Балуашвили недавно вознесся в небесный мир.

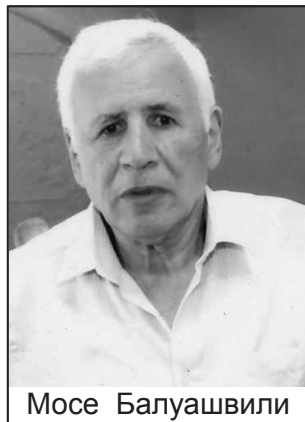
Как вспоминает друг его семьи Мераб Чанчалашвили, перед его кончиной он стал свидетелем того, как торжественно отметили друзья 80-летний юбилей Моисея Балуашвили. Тот вечер вылился в настоящий праздник грузино-еврейской дружбы. Жители Кутаиси, как это им присуще, с любовью, юмором и уважением превратили этот день в подлинное волшебство. Мераб был безмерно рад тому, как приятно изменилось настроение и состояние юбиляра, страдающего неизлечимой болезнью.

К сожалению, через 20 дней после юбилея Моисея Балуашвили не стало.

На похоронной церемонии достойного труженника и ветерана войны, колорита города еще раз проявились глубокие корни грузинской и еврейской дружбы, которую создавали такие как он и другие выдающиеся деятели обеих народов.

Многозначительна также трудовая биография Анзора Балуашвили: юрист и дипломат, первый заместитель и исполняющий обязанности генерального прокурора Грузии, вице-премьер правительства Грузии, секретарь Совета государственной безопасности, рыцарь Ордена Чести. Симон и Рубен Балуашвили уже много лет живут в Израиле, вносят свой посильный вклад в восстановление и укрепление страны. Младший брат Давид Балуашвили, которого баловали старшие братья, много лет находился на посту руководителя службы регулирования городского транспорта г. Тбилиси. Является почетным транспортником Грузии, кавалером Ордена Чести.

Моисе Балуашвили

На протяжении многих лет мне посчастливилось иметь не только деловые отношения с уважаемым Анзором Балуашвили, с этим необыкновенным, скромным, высокообразованным и талантливым человеком. Во время моей работы над фундаментальной 800-страничной книгой «Генералы из Грузии», которая охватывает 300-летнюю историю грузинского генералитета, а также включает в себя данные о государственных советниках и генералах юстиции, а также о грузинских евреях, получивших звание генерала в Израиле.

Уважаемый Анзор Константинович любезно оказал мне квалифицированную помощь по моим темам. Я рад, что мне предоставилась возможность написать несколько теплых слов о его отце-герое, братьях и о нем.

Константин Ильич Балуашвили и его супруга скончались 40 лет тому назад в 1981 году. Они похоронены на Кутаисском еврейском кладбище.

В Кутаиси были рождены все три брата Кезерашвили - Моисей, Бениамин и Рэувен. Младший из братьев служил на Черноморском фронте. Перед Новым, 1941 годом 3 декабря Рэувен

вместе с остальными десантниками в составе первого эшелона штурма с боем прорвали оборону фашистов и смогли закрепиться на Керченском берегу под шквальным огнем противника. Вскоре подошли остальные десантные катера. В этот же день Керчь была освобождена. Однако в дальнейших боях в Крыму Р. А. Кезерашвили, как и тысячи воинов из Грузии, пропал без вести. Старший из братьев – Моисей Авнерович Кезерашвили прошел всю войну и после победы вернулся домой. А вот со средним братом – Бениамином произошла трагедия. Вернувшись после войны домой, он был трагически убит при патрулировании улиц. Это случилось в Кутаиси через год после окончания войны.

Бесо Тетрашвили

Тбилисскому еврею Бесо Шаломовичу Тетрашвили, можно сказать, повезло. 23-летним парнем он оказался в самой гуще крымских боев. Не раз жизнь его висела на волоске. Но смерть обходила смельчака стороной. Так с боями он дошел до Берлина, где встретил День Победы. Прослужил в армии еще год, вернулся домой в 1946 году. Жил в Тбилиси, в Ваке, отец троих детей, скончался в возрасте 70 лет.

Медаль «За оборону Кавказа» была учреждена 1 мая 1944 года. В этой грандиозной битве решалась судьба не только Закавказья, но и всей Второй мировой войны. Враг рвался к бакинской нефти, игравшей в годы войны решающее стратегическое значение. На массовый героизм и мужество защитников Кавказа указывает огромное количество награжденных этой боевой наградой – около 870 000 человек. Среди них – упомянутый выше еврейский мальчик Рафик Месенгисер из Сухуми, который в возрасте 10 лет (!) находился среди защитников Кавказа, помогал им, чем мог, подносил снаряды для пушек. Рафаель Яковлевич Месенгисер сегодня является самым молодым ветераном войны в Грузии! К счастью, ныне здравствующий Рафаель Яковлевич и сегодня ведет активную работу по увековечению памяти не вернувшихся с войны. Старший представитель этой еврейской

фамилии Яков Пилхазович Месенгисер из Кутаиси добровольцем ушел на фронт. 43-летний воин отважно сражался в Крыму, в битве за Кавказ. В одном из жарких боев от разрыва артснаряда получил множество ран. Он погиб в 1943 году.

Помню, будучи студентом журфака ТГУ, по совету историка профессора Дмитрия Джигладзе, с которым мы жили по соседству в Сололаки, я приступил к сбору сведений об участниках войны – сотрудниках университета. К сожалению, по каким-то причинам начатую работу пришлось прервать. К счастью, я нашел в моем архиве некоторые сведения, касающиеся участия в той войне университетских евреев.

Старший лейтенант Крихели Михаил Иохаймович боевое крещение получил в предгорьях Кавказа. Воевал на разных фронтах, дошел до Берлина. А в августе 1945 года Миша Крихели участвовал в разгроме Квантунской армии на Дальнем Востоке. Был награжден орденом Красной Звезды, четырьмя медалями. Виктор Карлович Польский вернулся с войны инвалидом 2-й группы. Воевал и на севере против немцев, и на востоке против Японии в составе 122-й стрелковой дивизии. Заслужил три благодарности от И. В. Сталина, пять фронтовых медалей. Кавалер ордена Красной Звезды и пяти медалей майор Шахно Моисеевич Плешев сражался в составе 2-го Украинского, а затем Южного фронтов. Принимал участие в освобождении Болгарии, Румынии. 18-летний тифлисский еврей Лев Алексеевич Грибашев прошел дорогами войны пол-Европы от рядового до полковника, стал кавалером многих орденов и медалей.

А сколько студентов, среди которых были и евреи, добровольцами отправились на фронт? Это также далеко не до конца изученная тема. К тому же, учитывая, что к 1941 году Тбилисский госуниверситет по количеству студентов – 9581 чел. – вышел на 1-е (!) место среди всех высших учебных заведений СССР, а на фронт, по словам профессора Дмитрия Джигладзе, ушел почти каждый третий его студент...

Среди евреев – ветеранов войны было немало ученых, научных сотрудников, руководителей учебных заведений. Один из них Рафаель Михайлович Шамелашвили – доктор филологических наук, профессор кафедры грузинского языка Кутаисского пединститута им. Ал. Цулукидзе. Он родился в селе Бандза 23 декабря 1922 года. Кстати, мало кто из рожденных в этот «коварный» год вернулся с фронта домой. Именно эти безусые 19-летние парни должны были задержать врага на необъятных просторах Белоруссии и Украины, у стен Ленинграда и Москвы, в Крыму и предгорьях Кавказа, в огненном Сталинграде. Ведь в 1941-42 гг. в фашистском плену оказалось несколько миллионов советских солдат и офицеров Красной армии, сотни тысяч были убиты в боях, еще больше – искалечены, погибли в плену.

Рафаель Шамелашвили, окончив школу с отличием, подал документы в вуз, но ему отказали – следовало пройти военную службу. Так он оказался в октябре 1940 года в Волынской области в военном городке, в восьми километрах от госграницы. А вскоре на спящих солдат и офицеров посыпались бомбы. Так грянула для него война. Первые бои, крупные потери, горечь отступлений. Позже грузинскому еврею довелось воевать и под Москвой, Сталинградом. Освобождал Польшу, штурмом брал прусскую цитадель Кенигсберг. Был четырежды ранен. Демобилизовался в 1946 году, инвалидом войны с орденами Славы III степени, Отечественной войны I степени, пятью боевыми медалями. В том же году фронтовик поступил в Кутаисский пединститут, как и мечтал до войны. Получив в 1950 году диплом 1-й степени, Рафаель Михайлович стал сельским учителем грузинского языка и литературы. Затем работа в Кутаиси, аспирантура, кандидатская диссертация. В 1970 году Р. М. Шамелашвили защитил докторскую

диссертацию, а через четыре года ветеран войны стал профессором. Всю жизнь он работал с молодежью, прививал ей любовь к Родине, родному грузинскому языку и литературе...

Илья Яковлевич Владиславский родился в Тбилиси в 1916 году. Окончил в 1940

году Тбилисский институт железнодорожного транспорта, в том же году был призван в армию. В звании рядового красноармейца проходил службу в 4-м отдельном эксплуатационном ж/д батальоне в г. Потоцке, станция Громы. Перед началом ВОВ находился на стройке ж/д линии на участке Барановичи-Брест. При отступлении на Смоленском направлении получил множественные ранения. После лечения в госпиталях окончил курс Военной академии химической защиты Красной армии в 1942-м. Воевал на Закавказском, Южном, 4-м Украинском фронтах. Войну И. Владиславский закончил в Берлине 9 мая 1945 года в звании старшего лейтенанта. Демобилизован в 1946-м. Награжден боевыми наградами: орден Отечественной войны, медали «За боевые заслуги», «За взятие Берлина» и др. После войны И. Я. Владиславский жил в Тбилиси, работал в области гражданского строительства, заслуженный инженер ГССР. Скончался 4 ноября 2014 года. Похоронен на Верхнем Верийском кладбище г. Тбилиси.

Родной брат Ильи Владиславского по матери – Павел Захарович Фридман родился 23.10.1903 в Тбилиси. В начале 20-х годов служил в ЧК. В начале 30-х окончил отделение скульптуры Тбилисской Академии художеств. Ветеран ВОВ. Попал в плен, но удалось организовать побег, после чего вступил в один из партизанских отрядов под командованием дважды героя Советского Союза Сидора Ковпака. В послевоенные годы П. Фридман переехал в Москву, работал в составе группы скульпторов под руководством Е. В. Вучетича – автора памятника Воину-освободителю в Берлине и других известных памятников советской эпохи. В начале 1950-х Фридман под руководством Евгения Вучетича участвовал в создании горельефа «Знаменосцу мира – советскому народу слава!», который был закончен к открытию Главного павильона ВСХВ (ныне ВДНХ) в 1954 году. Член Союза художников СССР, в 1950 году Павел Фридман стал лауреатом Сталинской премии в области скульптуры. Последние годы жизни П. З. Фридман провел на родине, скончался в Тбилиси в 1982 году, похоронен на кладбище Мухатгверди.

Астанджалов Михаил Яковлевич из Сурами служил в 160-й стрелковой дивизии. Война застала его в Бресте. Познал горечь отступлений. Сражался на разных фронтах. Войну завершил в Берлине. Сержант М. Я. Астанджалов был награжден орденом и боевыми медалями. Ветеран войны скончался в Израиле в 1972 году.

Командир батальона зенитной артиллерии капитан Николай Абрамишвили из Боржомского района. Сбил фашистский само-

Сурамская синагога

лет. На войне погибли рядовые из Аджарии Якоб Аронович Гуриели – в 1944 г.; Ефим Габриелович Москаленко – в конце 1941 г.; старшие лейтенанты Марк Владимирович Гутман – в апреле 1945 г. и Абрам Моисеевич Каплан – в марте 1945 г., оба были убиты в Германии; без вести пропали

братья – рядовой Хаим и сержант Лазарь Абрамовичи Эндер; убиты лейтенант Михаил Захарович, отец и сын Соломон Даниелович и Борис Соломонович Левины, лейтенант Рафаель Захарович Шалолашвили... Из Абхазии не вернулись домой с войны братья Иосиф и Шалва Мейеровичи Торикашвили; Илья и Рафаель Абрамовичи Шамелашвили; Илья Яковлевич и Исаак Александрович Левины, Абрам и Марк Михайловичи Манашеровы, Шалва Яковлевич Мирилашвили, Хаим Моисеевич Наникашвили. В 1945 году в Венгрии погиб 24-летний Яков Михайлович Ашкинази, 31 марта 1944 года был убит рядовой Иосиф Григорьевич Давиташвили... Мой список, кажется, нескончаем! Без малого я насчитал около 4000 еврейских фамилий из отдельных регионов Грузии. Это – погибшие или же пропавшие без вести. Пишу эти строки дома, от руки, уже полночь. Да благословит их души Бог! Я отложил рукопись и зажег поминальную свечу в память всех погибших и пропавших без вести в годы Второй мировой войны. В их числе представил и своего отца, знакомого мне по прикрепленным на стене моей квартиры лишь трем сохранившимся фотоснимкам, один из которых – военной поры...

Как уже отметил, мне довелось по крупницам собирать информацию об участии евреев Грузии во Второй мировой войне. Кроме того, что материалов на эту тему почти нет, положение усугубило наше время, когда живых участников войны, в том числе и евреев, остались единицы, которым давно уже за девяносто лет. Да, и еще, как было сказано, тема еврейства в советских СМИ не особенно приветствовалась вышестоящими органами. К этому надо добавить массовый исход советских евреев, с 70-х годов прошлого столетия, в первую очередь – евреев Грузии, среди которых было

большое количество ветеранов войны, на свою историческую родину – в Израиль. Исходя из этого, я постарался по крупицам собирать среди коллег, знакомых, их знакомых любую информацию, касающуюся участия евреев в войне. Так что, пусть читатель не осудит меня порой за краткость информации или же отдельных неточностей, которые, несмотря на мою привычную дотошность в установлении истины, могут иметь место в моей книге...

Внимательный читатель заметит, что в данной книге я старался объять все регионы Грузии, все места, где компактно проживали до войны евреи, рассказать хотя бы в нескольких словах об участии евреев во всех родах Вооруженных Сил СССР – ГлавПУР-КК (политруки), пехота, артиллерия, танковые соединения, авиация, Военно-морской флот, войска связи, НКВД, входящие в этот наркомат погранвойска, военно-санитарные части, партизанские отряды; о посильном вкладе в общую победу в войне женщин и даже детей, а также о нахождении евреев в плену, концлагерях. Рассказать об участии евреев в укреплении обороноспособности республики, ее народного хозяйства, помощи в благоустройстве десятков тысяч беженцев, в приеме и размещении десятков вузов, научных институтов, театральных коллективов, киностудий «Мосфильм» и Ялты, и т. д. и т. п. Везде и во всем самоотверженно сражались с врагом, трудились в тылу, не зная ни сна, ни отдыха, вместе со всеми народами Грузии и евреи...

С тяжелой контузией вернулся домой в Ахалцихе старший сержант Яков Косашвили. 22-летний еврей был призван в армию в 1939 году. Ожидал скорейшего окончания военной службы и возвращения домой. Строил радужные планы. Однако 22 июня 1941 года грянула война. Познал Яша Косашвили и горечь отступления, боль от потерь боевых товарищей и, конечно же, страх от безысходности начального периода войны. Так и дошла его воинская часть, в которой он служил во взводе автоматчиков, до окраин Москвы. А дальше отступать – смерти подобно. В те тяжелые дни силы истощенных воинов, казалось бы, удесятерились. Битва за Москву была для ахалцихского парня, как и для тысяч однополчан, своеобразным Рубиконом, который с честью был преодолен. Так, Яша Косашвили гнал с боями фашистов от Москвы до самого Берлина. За это время был несколько раз ранен, контужен. В родной Ахалцихе он вернулся в июне 1945 года. На груди еврейского юноши наряду с другими наградами

Синагога в Ахалцихе

красовались медали «За оборону Москвы» и «За взятие Берлина», которыми он особенно гордился. Фронтовые раны все чаще давали о себе знать. Ветеран войны Яков Шаломович Косашвили скончался в 1971 году в 54-летнем возрасте.

Также из Ахалцихе призвали на фронт отца всемирно известного музыканта Темура Квителашвили - Павле (Пашико) Квителашвили (1922-1977) и дедушку со стороны матери Михаила (Менаше) Палтагашвили (1908-1986), которые невредимыми вернулись домой с боевыми наградами. Оба похоронены на Тбилисском еврейском кладбище.

Иосиф (Осико) Михелашвили родился в Кутаиси. Когда началась война сотни его родственников, друзей, соседей отправились на фронт. По возрасту его взяли в армию лишь в 1942 году. Принял активное участие в самой длительной в истории Второй мировой войне, не считая блокады Ленинграда, битве за Кавказ, которая продолжалась 445 дней, – с 25 июля 1942 года и завершилась полным разгромом группы армий «А» и крахом операции под кодовым названием «Эдельвейс» – 9 октября 1943 года. Затем – бои за освобождение Таманского полуострова от фашистов, бои в Украине, в Польше. День Победы кутаисский еврей, счастливейший в те минуты,

Кутаисская синагога

встретил со слезами на глазах в Берлине – истинный воин-победитель. Что только не пришлось пережить кутаисскому юноше за годы войны – был ранен, попал в плен, бежал, воевал, опять оказался в пле-

ну, опять бежал и снова громил ненавистного врага. Домой вернулся после войны, счастливый, с боевыми наградами.

После войны гвардии майор Леонид Александрович Дуэли вернулся в родной Тбилиси. На груди отважного воина красовались орден Красной Звезды, фронтовые медали. Был он необыкновенно красив, с усами. Его часто принимали и на фронте, и в Тбилиси за грузина. Здесь же окончил медицинский институт, со временем защитил кандидатскую диссертацию и долгие годы проработал в Тбилиси врачом-ревматологом. Он жил недалеко от меня, на улице Пекина, в доме №11. Его все любили и уважали за скромность, готовность всегда оказать помощь. Я встречал его иногда, когда он ездил, всегда с подарками, проведать сына Александра, внуков в Вашлишджвари, сетовал, что терял много времени на дорогу. А времени ему всегда не хватало – семья, двое детей, внуки, друзья, коллеги и его многочисленные пациенты, обожавшие своего любимого доктора. По-моему он был единственным в Грузии с такой редкой еврейской фамилией – Дуэли. Он скончался в 1999 году. Ему исполнилось тогда 79 лет.

С честью выполнив свой долг перед Родиной, вернулись в Батуми отважные офицеры – полковник Григорий Абрамович Иофис (1910.22.11 – 1971.04.03), грудь которого украшали два ордена Красного Знамени, ордена Красной Звезды, Отечественной войны II степени, пять медалей, и командир мотострелкового батальона майор Семен Хананович Тэйф (1906.06.01 – 1969.23.08). Также живыми и счастливыми оказались в кругу семьи и близких батумцы Георгий Михайлович Дорфман (1917.10.03 – 1992.05.05) и Чмырь Иван Тимофеевич (1920.11.05 – 1997.28.12). Все они похоронены на батумском еврейском кладбище.

Погиб смертью храбрых 16 октября 1941 года в крымских сражениях молодой лейтенант из Тбилиси Исай Михайлович Бузиашвили, успевший совершить не один героический поступок в боях с фашистами. Он приходился родствен-

ником широко известного сегодня академика-кардиолога Юрия Бузиашвили. В те тяжелейшие дни, когда ежедневно погибали сотни, тысячи наших храбрых, было не до наград и отличий. Ордена и медали стали массово вручать и раздавать уже после Сталинградской битвы и битвы за Кавказ. Время было такое, очень сложное и тяжелое. Там же, в Крыму, в одном из боев без вести пропал 37-летний пехотинец первого призыва Илья Исаакович Геладзе.

Неизвестна судьба сухумского еврея, активного участника войны сержанта Набо Иосифовича Эфремашвили, 1912 года рождения. И подобных примеров, к сожалению, немало. Кстати, его родственник – выходец из Сухуми, в 1993-1996 годах руководитель представительства Всемирного еврейского агентства «Сохнут» в Грузии и Армении Яков Офир (Эфремашвили), в период вооруженного конфликта в Абхазии в 90-х годах принял личное участие в спасении беженцев – как еврейских, так и грузинских из районов боевых действий.

31-летнего офицера Соломона Альперовича война застала в армии. Через некоторое время способный и грамотный офицер получил новое назначение на должность командира особого подразделения, дислоцированного в Грузии, в районе Тетри-Цкаро. Все задания командования его подразделение выполняло безупречно. Вскоре подразделение превратили в полк, а командиру торжественно вручили погоны полковника. Полк особого назначения под командованием полковника Соломона Самуеловича Альперовича принимал активное участие в боевых операциях битвы за Кавказ, в освобождении Таманского полуострова от фашистов. После войны Альперович служил в Средней Азии. Демобилизовавшись по болезни, вернулся в Тбилиси. Похоронен на еврейском кладбище в Навтлуги. Кстати, его сын, известный журналист Константин Альперович, которого мы, его коллеги, любили и уважали как наискромнейшего человека и прекрасного газетчика, недавно ушел из жизни.

В Тбилиси, на бывшей Первомайской улице, сопредельной со знаменитым еврейским кварталом долгие годы после войны жил ветеран Еушвак или же, как его любовно именовали родные и близкие, Ошинка Рафаелович Квителашвили. Лишь раз в году – 9 мая в день Великой Победы над фашизмом Еушвак Рафаелович выходил из дому с приколотыми к пиджаку фронтовыми наградами – орденом Отечественной войны I степени, боевыми медалями «За оборону Кавказа», «За отвагу», «За боевые заслуги», «За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.». Это то, что он завоевал, как говорится, кровью и потом. В этот особый день он направлялся в Ваке, в парк Победы – к могиле Неизвестного солдата, где встречался со своими боевыми друзьями, чтобы поклониться тем, кто не вернулся с фронта домой. Кто знает, какие мысли бередили седую голову бывалого фронтовика, не раз глядевшего в смерти глаза и прошедшего тернистыми дорогами войны от самого начала до самого ее последнего дня – в побежденном Берлине. Еушвак Рафаелович Квителашвили скончался в Тбилиси в 1998 году, на 73-м году жизни.

Еушвак Квителашвили

Весьма символично, что в могиле Неизвестного солдата в тбилисском парке Победы нашли последнее пристанище останки воина, взятые в Керчи вместе с крымской землей, обгащенной кровью десятков тысяч грузинских солдат и офицеров, в том числе и евреев Грузии, погибших или пропавших без вести в грозные годы Великой Отечественной войны. Останки Неизвестного солдата были доставлены в Тбилиси 9 мая 1975 года и почетным эскортом, торжественно-траурной процессией проследовали по централь-

Малая синагога в Тбилиси

ным улицам столицы Грузии, заполненным тысячами горожан, глаза которых застилали слезы, и были перезахоронены на родной грузинской земле – в парке Победы в Ваке.

Об истории, связанной с Еушваком Квителашвили, как и о многом другом, мне поведал председатель Союза евреев Грузии, заслуженный журна-

лист Грузии Мераб Шалвович Чанчалашвили. Именно благодаря его моральной и материальной поддержке была создана первая в нашей стране книга о массовом участии евреев Грузии во Второй мировой войне...

Активными участниками войны были родные братья - тифлисцы Амчиславские Григорий и Михаил Соломоновичи. Гриша Амчиславский жил в Сололаки, на углу улиц Джапаридзе и Лермонтова, в доме, где жил мой одноклассник Арон Гилельс, а его брат Михаил — в поселке ТЭВЗ. Мы, ребята, часто собирались у них во дворе, а затем шли в наш любимый кинотеатр – в сад «Стелла», где вечером собиралась вся сололакская знать, начиная от Константина Гамсахурдиа и Нато Вачнадзе и кончая орденоносными ветеранами войны. Сын Гриши Амчиславского после нашей школы окончил Тбилисскую Академию художеств, архитектурный факультет. Он него мы знали, что его отец и родной дядя были на фронте, воевали на Кавказе, затем Григорий Соломонович воевал в Сталинграде, на Украине, был ранен. Его младший брат Михаил Соломонович воевал на разных фронтах. Сегодня никого из них нет в живых. Г. С. Амчиславский скончался в 1982 году в возрасте 74 лет, похоронен в Тбилиси, на еврейском кладбище.

Сражались на фронте и несколько членов большой родни моего друга и коллеги по спорту Бори Абрамишвили – мастера спорта по спортивной гимнастике, неоднократного чемпиона Грузии. Его родители еще в начале 70-х годов уехали в Израиль,

а недавно он и сам переехал туда. Только один раз Боря упомянул об участии своих близких в войне с фашистами. Жалею, что тогда детально не расспросил его, как и многих моих друзей, об этих важных для меня сегодня историях. Сделай я это лет сорок назад, книга получилась бы намного содержательней. Но, увы...

Запомнилось в юности, как на одном из уроков в нашей школе Таня Бухбиндер коротко рассказала о своих близких, которые участвовали в войне с фашистами. Позднее Таня Бухбиндер вышла замуж за известного грузинского артиста Гурама Сагарадзе. К сожалению, их сегодня нет в живых. Я только смог уточнить, что младший сержант Маркс Яковлевич Бухбиндер погиб в Крыму 15 мая 1942 года, его двоюродный брат Теодор Бухбиндер был призван в армию в 1941 году. Его дальнейшая судьба мне не известна. Говорили, что он погиб в начале войны. Известно, что 21 июля 1944 года в ходе операции «Багратион» по освобождению Белоруссии от фашистов героически погиб Меер Аронович Бухбиндер, по другим сведениям он пропал без вести. Возможно, о них шла речь.

Еще один герой из этой фамилии Лев Соломонович Бухбиндер был активным участником войны, имел награды. С победой вернулся домой, в Батуми, где скончался в 1963 году. Похоронен там же, на местном еврейском кладбище. Было ему тогда 54 года. Погиб на фронте отец другой моей одноклассницы, нашей общей любимицы Светланы Дзусовой, которая уже давно живет в Израиле...

Куцые сведения остались о настоящем герое войны, который дважды попал в плен, дважды бежал из плена, а День Победы встретил в Берлине. О таких, порой, казалось бы, неправдоподобных историях, когда еврей в плену избегал расстрела, более того, продолжал бороться за жизнь, умудрялся бежать из плена, а затем – сражаться с ненавистным врагом до победного конца, я расскажу ниже.

Одним из таких чудо-евреев был Поляков Юрий Соломонович. Он временно жил в небольшой комнатухе во дворе тбилисского Дворца пионеров и школьников, со стороны улицы Шио Читадзе, где в те годы находился кружок или секция

юных пожарников. Во дворе, где мы еще детьми часто пропадали, стояла настоящая пожарная красная машина, там же пожарные шланги, блестящие, позолоченные каски и т. п. В этом же дворе жила многодетная семья друга моего детства Сосо Надирашвили. Их временно поместили на территории Дворца до выделения им отдельного жилья. Это было в 50-60-х годах прошлого века. Естественно, я часто бывал у друга, благо он жил недалеко от меня. Не раз и не два мой друг рассказывал о своем соседе, который жил, как мы уже отметили, в маленькой комнате, где кроме матраса на полу, тумбочки и табуретки больше ничего не было, если не считать еще старого чайника, графина и двух граненых стаканов. Он был невысокого роста, худощавый, лысый. Когда я с ним познакомился, он показался мне каким-то чудным. Он все время что-то напевал, всем улыбался, говорил, что он самый счастливый человек на свете, старался помочь всем, если была в этом необходимость. Грустным, нудным, раздражительным его никто не помнит. Все стало ясно, когда в один из дней он рассказал мне свою историю, которую, видимо, я никогда не забуду. Вскоре он куда-то уехал или переехал.

Когда началась война, тифлисский еврей Юрий Поляков уже служил в армии. Участвовал в войне с белофиннами, хорошо себя зарекомендовал. Окончил перед войной курсы по повышению квалификации, а затем был послан в Особый Белорусский военный округ, на должность командира взвода. Вскоре началась война. Творилось что-то невообразимое. В одночасье, казалось, все рухнуло. Была большая паника, и не только среди гражданского населения. Уже 16 июля 1941 года в Красной армии был введен институт военных комиссаров. Тбилисского еврея назначили политруком роты. А спустя две недели непрерывных боев с отступлением вглубь страны,

вся их дивизия оказалась в мешке – в плену. Уже потом стало известно, что десятки фашистских диверсантов, переодетых в красноармейскую форму, методично уничтожали красных командиров,

сеяли панику. Огромное количество военнопленных было сконцентрировано в Белоруссии в районе г. Ивенец, где расположился лагерь согнанных со всех концов Воложинского района советских солдат и командиров. Приказ: «Евреи и комиссары! Шаг вперед!» Затем слышны были выстрелы, вновь звучала команда эсэсовцев. Вновь страшные звуки стрельбы. Юрия Полякова выдал его бывший сослуживец. Обычно на расстрел фашисты ходили по два человека с автоматами. Но что-то немцы замешкались, и его на расстрел повел один фриц. Место расстрела находилось в 150-200 метрах от стоянки военнопленных. Отойдя по приказу фрица шагов 20-30 вперед, Ю. Поляков, ожидая выстрел в спину, вдруг услышал звук взрыва. Обернувшись, он увидел мертвого немца. Это потом до него дошло, что его палач наступил на оставленную нашими бойцами мину. Оглушенный взрывом, Поляков что есть мочи побежал к лесу, находившемуся недалеко. Сколько бежал, сам не помнил. От бессилия упал на землю. Проснувшись, была ночь. Побрел на восток, благо в кармане брюк у него сохранился компас. Блуждая семь или восемь дней, вышел к своим. К счастью, это оказалась часть, где его хорошо знали. Война продолжалась...

Вторично старший политрук Юрий Поляков попал в плен в ходе Барвенково-Лозовской наступательной операции, во время одной из атак в январе 1942 года. Его в числе девяти комиссаров фашисты заперли в одну из деревянных изб и подожгли. Он опять взглянул в лицо смерти, но произошло чудо. Почти одновременно налетели советские истребители и пошел проливной дождь. Немцы разбежались, отступили, пленным же удалось взломать двери, а затем и пробраться к своим. Победу он встретил в освобожденной Праге. Был легко ранен. С победой вернулся домой, в Тбилиси, где его родители уже померли, их деревянный дом сгорел. Больше у него никого не было. Два раза взглянувший смерти в лицо Юрий Соломонович Поляков считал себя самым счастливым человеком на свете...

Не менее фантастическая история, которая несколько напоминает сюжет недавно вышедшего на экран кинофильма «Собибор», произошла с уроженцами живописнейшего уголка Грузии – Рачи. Кстати, небезынтересно отметить, что из функционирую-

Онская синагога

щих на сегодняшний день в Грузии синагог, самая большая и красивая в районном центре Рачи – Они. Мне несколько раз довелось побывать там и слышать от местных евреев, что эта синагога была построена в конце XIX века, в 1895 году. Здесь хранятся уникальные древнееврейские рукописи,

более чем 200-летней давности, а также Пятикнижие Моисея, исполненное на коже. Здесь же, в Они, была обнаружена одна из древнейших еврейских рукописей – датированная X веком Лайлашская библия, по названию села Лайлаши близ г. Они.

Издравле, здесь дружно, как говорится, одной семьей жили грузины и евреи, вместе делили горе, вместе приумножали радость. Вот и наша небольшая история о дружбе рачинца Сеита Ахвледиани и еврея Давида Мегрелишвили, проверенная и закаленная в горниле Второй мировой войны, яркое тому подтверждение.

Сеит Ахвледиани до 4-го класса учился в Цагерашской (Цагерской) начальной школе, и для продолжения учебы родители перевели его в Лайлашскую среднюю школу. Тогда в Лайлаши, в котором, кстати, родился, как мы уже отметили, единственный из евреев Грузии полный кавалер ордена Славы – Илья Давидович Сепиашвили, жили тысячи людей, в основном евреи, благодаря которым здесь была отменная школа, прекрасная больница, аптеки, магазины и многое другое. А на местном базаре, лучше которого в Грузии было не сыскать, можно было купить все, что душе угодно...

Придя в школу, Сеит первым встретил Давида Мегрелишвили, который предложил ему сесть рядом. Так они и закончили школу. Тогда юноши и не предполагали, что жизнь преподнесет им тяжелейшие испытания, сквозь которые они пройдут долгий и коварный путь.

Юношей вместе призвали в армию, службу они проходили на севере СССР, где осенью 1939 года им довелось участвовать в войне с Финляндией. После завершения финской кампании они весной 1940 года оказались в Западном особом военном округе, их часть стояла чуть восточнее столицы Белорусской ССР г. Минска. Шли постоянные военные учения, формирование новых дивизий и армий. В воздухе запахло новой войной, и она грянула – война с фашистской Германией.

Сеит Ахвледзиани
Давид Мегрелишвили

Творилось что-то невообразимое, была большая паника, вражеские самолеты с утра до вечера бомбили все подряд. Преимущество немцев было настолько очевидным, что уже в начале войны в плену оказалось огромное количество воинов Красной армии. В их число попали со своей воинской частью друзья Сеит и Давид. Через две недели их привезли в Польшу, куда доставили несколько десятков тысяч пленных. Вскоре их распределили в шеренги в алфавитном порядке и стали вызывать оголенными в стоящую неподалеку палатку, где фашисты-медики осматривали их нижнюю часть на предмет принадлежности к еврейству. Евреев отводили за палатку к огромной вырытой бульдозером яме и автоматные очереди свидетельствовали о том, что там происходило.

Сеит, вернувшись обратно, оделся и незаметно встал в строй рядом с Давидом. Он быстро сориентировался, прекрасно понял, что происходит, и незаметно шепнул Давиду, что когда выкрикнут его фамилию, пойдет на осмотр вместо него. «Мегрелишвили Давид» – выкрикнул фашист и уже оголенный Сеит выскочил из рядов и последовал за группой таких же голых пленных. Ошарашенный Давид, весь бледный стоял в тягостном раздумьи. В казарме же росла груда военной советской одежды,

к которой уже не вернутся ее владельцы. Тягостные минуты ожидания казались вечностью. И вот показался Сеит. Пронесло. Слава Богу!

Спустя два года фашисты вынуждены были перевезти военнопленных вглубь Германии, где к ним присоединился новый поток военнопленных. На новом месте

опять начали проверку на принадлежность к еврейской национальности. Сеит, пройдя проверку, вновь встал рядом с другом, и опять предупредил Давида стоять на месте и быть спокойным. «Я пойду и скоро вернусь», – сказал шепотом Сеит. Давид хотел возразить, мол, не всегда может повезти, могут обоих расстрелять. Сеит, кое-как успокоив друга, вторично отправился голышом на осмотр. Пленных было очень много, кто спасся от расстрела, возвращались в строй, а Сеита не было видно. И вот, наконец, показался спаситель Давида. Чуть позже он рассказал, что же произошло. Когда его проверили, сказали – свободен. Только он сделал шаг к выходу, как унтер-офицер, грубо схватив Сеита за руку, приказал стать в сторону. Видно, узнал его. В сердцах Сеит выругался по-грузински, мол, что ему надо от него. И вдруг, стоящий спиной к нему старший офицер обернулся в его сторону, а в глазах – улыбка. Проверка завершилась, унтер-офицер начал что-то шептать старшему, указывая на Сеита, мол, надо его расстрелять. Тот отмахнулся, посмотрел на Сеита и махнул ему рукой, мол, подойди ко мне.

«Ты, оказывается, грузин! В вашем крае ведь есть Люксембург (ныне – Болниси. – Л. Д.), слышал?» – «Конечно же, – ответил Сеит, – даже из школы на экскурсию туда ездил». Немецкий офицер опять улыбнувшись ошарашенному Сеиту, сказал: «Я там тоже бывал. В Люксембурге живут мой дядя, двоюродные братья. Целый месяц я гостил у них, показали мне Мцхета, Тифлис, Кахети. Великолепно живут, а какие там живописные места. В Люксембурге все знают грузинский язык, а многие грузины научились говорить по-немецки. Как услышал, обрадовался, еле нашел грузина. Если мне будет дарована жизнь, вновь навещу

прекрасную Грузию. Ну, пока...» – сказал немецкий офицер и дружески подтолкнул Сеита к выходу. Когда Сеит вернулся обратно в строй, увидев его, Давид обомлел: друг был весь седой, а в глазах – радость. Друзья схватились за руки и до боли сжали их...

Через некоторое время часть военнопленных перевезли на новое место, где их стали использовать для ремонта разрушенных авиаударам союзников домов. Искали среди пленных мастеровых. Им приглянулся рослый Давид Мегрелишвили, который работал добросовестно и аккуратно. Его взяли на ремонт квартиры, где протекала крыша, да и часть стены была разрушена. Давид предложил своим напарником Сеита. Добро было получено, и друзья оказались в лучших условиях. Однажды, когда ремонт двухэтажного здания подходил к концу, и немцы уже обустроились в его квартирах, мимо неразлучных друзей проходила хозяйка дома. Внезапно фрау остановилась возле друзей и сказала: «А ну повторите, что вы сейчас спели». Это была «Цицинатела». Ей настолько понравилась песня, что она рассказала о ней офицерам. Те попросили парней спеть песню и даже дали гитару.

Немцам так понравились грузинские мелодии, что они попросили пленных, спеть их на дне рождения своего начальника. Друзей угостили коньяком, шоколадом. Доверие к ним росло. Росла и свобода передвижения. Вскоре им поручили починить двери склада с оружием, другие секретные объекты. А в это время в бараке для военнопленных постепенно сформировался подпольный отряд из советских офицеров, которые решили разоружить небольшой отряд фашистов и дожждаться прихода советских войск. С помощью Сеита и Давида, которым удалось изготовить дубликаты нужных ключей, операция прошла успешно. В течение двух часов вооруженные военнопленные, захватив фашистов в плен, связались по радию с передовыми отрядами наступающих советских войск и передали им все сведения о захвате охранявших их фашистов, попросив побыстрее доставить им советскую форму, которая и была оперативно переброшена.

Вскоре подошли советские войска. Сеит Ахвледиани и Давид Мегрелишвили, восстановленные в своих воинских званиях, с боями дошли до Берлина, где и встретили долгожданный День Победы. После войны друзья поочередно с семьями отмечали

9 мая то в Лайлаши, то в Цагераши, где их каждый раз аплодисментами встречали местные жители. У каждого из них было по трое детей. Сын Сеита – Олег крестил дочь Давида – Нану. Это было не первое крещение между породнившимися семьями боевых друзей. У старшего брата Сеита – Порфирия был побратим – Бехор Беберашвили. И еще, 9 мая 2017 года в Москве, в торжественной процессии «Бессмертный полк» потомками этих героев был пронесен и фотоснимок большого формата боевых друзей – грузина Сеита Ахвледiani и еврея Давида Мегрелишвили. Об этой невероятной истории рассказал племянник Сеита журналист Гиви Ахвледiani...

Габриэль Хахиашвили был призван на войну из города Они. Несмотря на перенесенные многие тяжелые сражения, он вернулся в свою семью и родной город невредимым, создал превосходную семью и к чести его детей и внуков надо отметить, что они гордятся именем выдающегося деда, всегда с собой носят его фото.

Будучи недавно в Батуми я зашел в местную синагогу, кстати, одну из старейших и красивейших в Грузии, которая была возведена в начале XX века – в 1904 году. Здесь я имел честь не только познакомиться, но и подружиться с замечательным человеком – Эмилем Гершевичем Крупником. Он – бессменный председатель Ассоциации грузино-еврейских взаимосвязей Аджарской автономной республики. За огромный вклад в дело укрепления дружбы между грузинами и евреями Э. Г. Крупник награжден многими грамотами и благодарственными листами. Он избран почетным гражданином г. Батуми. Кстати, по личной инициативе Эмиля Гершевича в центре Батуми, в районе морского порта, на фасаде одного из домов в 2013 году появилась мемориальная доска в честь легендарного шведского дипломата Рауля Валленберга, а также его барельеф, выполненный по заказу посольств Швеции и Венгрии в Грузии скульптором Владимиром Имерлишвили. Ныне бывшая Портовая улица назва-

на именем Рауля Валленберга, который в годы Второй мировой войны, рискуя жизнью, спас несколько тысяч венгерских евреев в Будапеште от неминуемой смерти. Как сегодня достоверно известно, Рауль Валленберг после войны сгинул в застенках НКВД СССР.

Я не раз был свидетелем того, как в разгар туристического бума в Батуми, после посещения батумской синагоги и еврейского кладбища, туристы-евреи в обязательном порядке посещают улицу, носящую имя почетного гражданина США, Канады, Израиля и Венгрии Рауля Валленберга, фотографируются на фоне его мемориальной доски. Кстати, следует напомнить, что немало усилий в этом направлении приложила Рива Гершевна Крупник – президент Ассоциации еврейских женщин Грузии. Я знал эту замечательную женщину еще с молодых лет, когда нам вместе довелось сотрудничать в городской газете «Вечерний Тбилиси». После Рива Крупник работала вместе с моим старшим другом, ветераном войны Ильей Моисеевичем Бринером – редактором журнала «Бней Цион», в котором печатался и я. К сожалению, сегодня ее нет в живых. Рива Крупник, которой принадлежит также немало опубликованных материалов о ветеранах войны, похоронена на еврейском кладбище г. Батуми.

Благодаря Э. Г. Крупнику я познакомился в синагоге с человеком энциклопедических знаний, в высшей степени аккуратным и исполнительным Михаилом Ильичем Вяловым, – отставным подполковником советской армии, коренным батумцем. По моей просьбе он несколько раз сопровождал меня на еврейское кладбище в Батуми вместе с Э. Г. Крупником и сделал около трех десятков снимков ушедших ветеранов войны. На полях Второй мировой войны из семьи Э. Г. Крупника на фронте сражался его двоюродный брат Абба Пейшахович Крупник. 18-летним добровольцем он отправился в действующую армию, сражался в Крыму, где героически погиб. А вот судьба родного отца Михаила Ильича Вялова (он ныне носит фамилию матери) весьма неординарна.

Илья Шрейдлер

Илья Шрейдлер родился в декабре 1924 года. Когда началась война с Германией, коренной батумец находился в Феодосии, и был вынужден возвращаться домой с отступающими войсками. На просьбу взять его в армию командиры не соглашались, не подходил по возрасту. Однако еврейский юноша, чем мог, помогал фронтовикам и, как говорится, вдоволь надышался армейским порохом. Так он оказался в Керчи. Кое-как смог добраться до Батуми, а на следующее утро уже стоял в огромной очереди желающих попасть на фронт батумских ребят. Опять отказ из-за возраста. Наконец, Илья Шрейдлер был призван в армию, но вместо фронта оказался в Бакинском военном училище. Вскоре развернулась грандиозная Сталинградская битва. В училище состоялся досрочный выпуск. Вместе с другими курсантами Илья Шрейдлер с ходу вступил в смертельную схватку с врагом. Стал разведчиком, затем служил в зенитных частях Резерва Главнокомандования. Воевал на разных фронтах. Войну завершил участием во взятии непреступной, по утверждениям фашистов, крепости г. Кенигсберга в составе знаменитой 2-й гвардейской армии под командованием впоследствии Героя Советского Союза генерал-полковника Порфирия Георгиевича Чанчибадзе (1901-1950), который зачитал ликующим воинам акт о безоговорочной капитуляции Германии. Было это 9 мая 1945 года.

Гвардии сержант Илья Михайлович Шрейдлер вернулся в родной город Батуми лишь в 1946 году, с двумя ранениями, боевыми наградами – орденом Отечественной войны II степени, медалями «За оборону Сталинграда», «За отвагу», «За взятие Кенигсберга», «За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.». Скончался инвалид войны 4 апреля 1989 года в Батуми, где похоронен на еврейском кладбище рядом со своей супругой и боевой подругой Екатериной Кирилловной Вяловой. Эта мужественная женщина находилась в действующей армии с 23 июня 1941 года. Место ее службы – хирургический полевой подвижной госпиталь №5204 одной из самой знаменитой 13-й армии генерал-полковника

Николая Пухова. Работа в госпитале не прерывалась ни на одну минуту, день за днем, месяц за месяцем. Вернулась домой гвардии старший сержант кавалер трех боевых наград Е. К. Вялова после войны. Долгие годы работала по специальности в столице Аджарии. Екатерина

Батумская синагога

Кирилловна скончалась в 1982 году. Ей было 57 лет.

Э. Г. Крупник с горечью констатировал, что на сегодняшний день (весна, 2018 г.) в Батуми из евреев не осталось в живых ни одного ветерана войны с фашизмом. Вспомнил многих ушедших из жизни ветеранов – евреев. Батумец Арон Лурье погиб в Керчи в 1942 году. Погиб на войне и Марк Воробьевский. Почти ничего не известно об ушедшем на фронт добровольце Яше Ашкенази. Также в Керчи погиб Яша Гераник. Скучные сведения об Изе Буднике. Похоронен на еврейском кладбище в Батуми отважный воин Илья Михайлович Кукашвили. С победой вернулись с войны батумские парни Борис Иерусалимский, Израиль (Изя) Наумович Гершенгон, кавалер ордена Отечественной войны, боевых медалей, был ранен на фронте. После войны Изя Гершенгон жил в Батуми, переехал в Тбилиси, где ныне покоится на еврейском кладбище, а его друг – Борис Иерусалимский ныне живет в Израиле. Последнее пристанище на этом кладбище нашли ветераны войны Дорфман (1917.03.15 – 1992.05.05) и Иосиф Григорьевич Абрамович (1916.11.21 – 1971.01.04).

Познакомили меня в Аджарии с прекрасным человеком, местным колоритом Шалвой Саришвили, который был габаем батумской синагоги. Немало интересного рассказал мне Шалва о своем именитом родственнике, да и о многих других участниках войны, когда на своей машине отвез нас на еврейское кладбище в Батуми. Александр Давидович Саришвили был родом из Кутаиси, 1910 года рождения. Отважный воин в годы войны был трижды ранен, заслужил девять благодарных листов И. В. Ста-

лина. Был награжден орденами Красной Звезды, Отечественной войны I степени, четырьмя боевыми медалями. В послужном фронтовом списке А. Д. Саришвили активное участие в боях за освобождение Кавказа, Крыма, Украины, затем он сражался с фашистами в составе 4-го Украинского фронта, в который входил его 14-й отдельный батальон связи 3-го гвардейского стрелкового корпуса. Инвалид войны А. Б. Саришвили долгие годы жил и работал в Батуми, где и был похоронен в 1997 году. На фронте также героически сражались: лейтенант Михаил Саришвили, который погиб 9 марта 1944 года, и без вести пропавший в мае 1942 года лейтенант Георгий Самуелович Саришвили. Ветеран войны является родственником одноклассника моего брата и моего старшего коллеги, известного журналиста, писателя и поэта Владимира Саришвили, ушедшего из жизни осенью 2018 года.

Семен Тэйф

На этом же кладбище нашли последний приют активные ветераны войны полковник Георгий Михайлович Дорфман (1919.16.03 – 1992.05.07), подполковник Юрий Маркович Бородовский (1920-1986), Михаил Григорьевич Шихман (1905-1984), Семен Хананович Тэйф (1906.06.01 – 1969.29.07), Григорий Абрамович Иофис (1916.22.11 – 1971.04.03). К сожалению, о них мне больше ничего не известно.

Для школьников столицы Грузии, завершивших среднее образование в 1941 году, воскресный день 22 июня казался самым безоблачным и счастливым. Как договаривались накануне, прощальный школьный день Миша Даварашвили с друзьями решили отметить на фуникулере. Тбилисские юноши и девушки делились планами на будущее, клялись в вечной дружбе и любви, пели песни, танцевали. Спустились в город пешком поздним вечером. Здесь они узнали страшную новость: фашистская Германия напала на Советский Союз. Началась война, спутавшая планы молодых людей, принесящая боль и страдания миллионам людей на нашей планете. Миша был рожден 8 февраля 1923 года, ему пошел 19-й год.

На второй день, в понедельник, Миша Даварашвили вместе со своими школьными друзьями направился в военкомат,

который уже осаждали сотни тбилисцев. Так, еврейский юноша Миша Даварашвили попал в армию. После краткосрочных курсов по линии связи он оказался в самой гуще военных батальонов. Воевал в Керчи, принял активное участие в битве за Кавказ, в дальнейших сражениях. Имел два ранения, одно серьезное в ногу. Вернувшись в Тбилиси, узнал, что его мать скончалась...

Учился в институте связи. После окончания учебы женился на прекрасной девушке Эксир Ашкенази. В 1949 году молодая семья переехала в Батуми, где Миша Даварашвили работал по специальности. О войне рассказывать не любил. Лишь когда на экраны страны вышел замечательный фильм известного кинорежиссера Резо Чхеидзе «Ну и молодежь!» («*დობილი ბიჭები*»), ветеран войны в узком кругу друзей разоткровенничался, что этот фильм будто бы снят о нем и его одноклассниках, настолько был созвучен тому довоенному и военному периоду. Вспомнил, как однажды он на мотоцикле должен был срочно доставить секретный пакет командованию. Лишних людей не было. На счету, как говорится, каждый боец. Поэтому нарочным послали ефрейтора связи надежного воина Мишу Даварашвили. Вдруг по дороге в штаб дивизии за ним увязался фашистский стервятник. Видимо, у него кончились бомбы, так как фашист стрелял из пулемета. Неравный поединок продолжался минут двадцать. Словно играя со смертью противника, фашист несколько раз облетал мотоциклиста, то снижался, то летал сбоку, непрерывно стреляя по нему. Только чудо спасло тбилисца от неминуемой смерти. К счастью, он отделался лишь несколькими ушибами и легким ранением в ногу... Ветеран войны, кавалер ордена Отече-

ственной войны I степени, нескольких фронтовых медалей Михаил Яковлевич (Якобович) Даварашвили скончался 20 июля 1990 года. Похоронен на еврейском кладбище в Батуми. И еще: он любил писать стихи, в душе был романтиком. Об этом знали лишь его друзья...

Эмиль Крупник и Леван Долидзе у могилы Михаила Даварашвили

Не так давно я рассказал на страницах газеты «Аргументы и факты – Тбилиси» о боевом ветеране войны, старожиле г. Батуми заслуженном инженерере Грузии Г. Н. Острожном, который ныне живет в Тбилиси. Вот как вспоминал Глеб Николаевич предвоенную пору в Батуми: «В нашем приморском городе войной запахло еще весной 1939 года, когда над городом пролетел то ли турецкий, то ли немецкий самолет-разведчик. По нему была открыта стрельба из спаренных танковых пулеметов. Ситуация в приграничных районах была напряженной. В Батуми были установлены зенитные батареи. Нас, старшекласников, привлекали к ночным дежурствам на улицах. А вскоре мы все были призваны в армию».

И еще. Приведу из беседы с бывалым фронтовиком, который участвовал в штурме Берлина, один красноречивый факт, имеющий отношение к нашей теме. «...Был у нас общий любимец, капитан разведотдела штаба управления Марк Радзинский, смуглый, похожий на грузина. Я даже спросил, не грузин ли он? На что он с гордостью ответил: «Еврей я, из Одессы!» В период наступления на Берлин Радзинский с разведчиками заехал в занятое немцами селение, которое на следующий день было в наших руках. И вдруг, мы увидели его тело, распростертое на заборе с раскинутыми руками и вырезанной на груди звездой...» Это свидетельство очевидца – Глеба Острожного.

Счастливо сложилась военная судьба Рубена Филхазовича Шимшилашвили. Фронтная и мирная жизнь этого незаурядного человека достойна отдельной книги. Нам, к сожалению, придется ограничиться кратким описанием биографии ветерана войны и труда. Он родился в бедной еврейской семье в г. Они 28 декабря 1915 года, в разгар Первой мировой войны. Еще со школьной скамьи юноша приобщился к труду. Прилежного и способного Рубена сначала оформили почтальоном, затем перевели телеграфистом, а после завершения среднего образования назначили начальником почты. В 1937 году Рубен стал уполномоченным Минсвязи ГССР в Юго-Осетинской АО, а в 24 года был выдвинут на должность первого зампреда исполкома города Сталинири (с 1956 г. Цхинвали).

Солдатскую шинель еврейскому парню довелось надеть в 1940 году. А вскоре грянула война с фашистской Германией. Рубен Шимшилашвили один из самых активных участников битвы за Кавказ. Что только не довелось испытать Рубену в боях с ненавистным врагом. У меня на руках один из наградных листов, заполненного на заместителя командира по политической части отдельного батальона связи в составе 18-й армии под командованием генерала К. Н. Леселидзе. Читаю: «В боях за Родину северо-восточнее Туапсе тов. Шимшилашвили проявил себя храбрым и мужественным командиром... За-

Рубен Шимшилашвили

дания командования 165-й стрелковой бригады по обеспечению связью частей бригады тов. Шимшилашвили всегда выполнял отлично. Проверяя линию связи в последних числах октября 1942 года он вместе с ефрейтором Гладковым захватил в плен немецкого ефрейтора со своим автоматом, который был отправлен в штаб 18-й армии. В первых числах ноября 1942 года, находясь в районе действия 2-го стрелкового батальона 165-й стрелковой бригады, вместе с бойцами батальона пошел в наступление и гранатами забросал вражеские блиндажи. Уничтожил 2 блиндажа и застрелил 4-х немецких солдат. В этом бою он был легко ранен, но остался в строю.

18 ноября 1942 года, выполняя задание командования бригады, Шимшилашвили находился на передовой линии. С рассветом немцы предприняли атаку своих автоматчиков. Тов. Шимшилашвили взял командование на себя и организовал отражение атаки немецких автоматчиков, лично сражался и со своего автомата застрелил 2-х немецких офицеров и 6 солдат. Сам же был тяжело ранен...

Учитывая личные боевые заслуги в боях за Родину с немецкими захватчиками и тяжелое ранение, командование

считает, что тов. Шимшилашвили Р. Ф. достоин правительственной награды – ордена Красного Знамени»... Подпись, печать.

К концу войны грудь отважного офицера наряду с боевыми орденами Красного Знамени и Красной Звезды украсили ордена Отечественной войны I и II степени, фронтовые медали. После окончания войны знающего и исполнительного офицера оставили служить в армии, где он пробыл вплоть до осени 1948 года, вернувшись домой с боевыми наградами и в звании майора.

В том же году Рубен Филхазович Шимшилашвили возглавил Управление связи Юго-Осетинской области. А в 1949 году его переводят в Министерство связи ГССР, где он находился на ответственных должностях. Свыше 30 лет он являлся начальником почтовой связи Грузии, побив все рекорды на этой должности. Был членом коллегии Минсвязи ГССР.

Мой друг со школьных лет также работал в Минсвязи ГССР. Имея московское высшее образование по линии связи, Отари Базилашвили являлся начальником управления и членом коллегии Минсвязи ГССР. «Редко можно было встретить в нашем министерстве столь высокого професси-

онала своего дела, каким был уважаемый для всех нас Рубен Филхазович Шимшилашвили. Более полувека проработал он в нашей системе. Можно смело сказать, что он был среди нас самым авторитетным, порядочным и справедливым человеком. Несмотря на его боевые заслуги, до конца жизни оставался скромным тружеником», – это фрагмент воспоминаний моего именитого друга, а ныне и соседа Отари Базилашвили.

К сказанному можно добавить, что у нашего героя было два высших образования – юридическое и эконо-

См. обязательно все графы высылать полковнику

НАГР Д ЧОЙ ДИСТ

Фамилия, имя, отчество Шимшилашвили Рубен Филхазович
 Военное звание Капитан
 Должность, место Вам. командира во Инженерной
Одн. П.во. Связи ЮО ГССР

Представитель к

1. Год рождения 1915 2. Национальность Груз. совет
3. В Красной Армии 1939 4. Переведен в ЗС(С)
5. Учасие в боях (где и когда) Участвие в боях в гитлеровский захватчикам в районе Северо-Восточной Туапсе в 1942 г.
6. Число ранений и контузий дважды одно тяжелое ранение плечевого сустава и одно легкое ранение груди
7. Как ранен награжден /за какие отличия/ ранен на поле боя
8. Батальон РКК приком. Специальный РКК Грвч. СР
9. Подполковник /полковник/ Удостоен чинами в Красной Армии и в Советской Армии
10. Краткое, сжатое изложение типичного боевого подвига или заслуг: В боях за родную Северо-Восточную Туапсе тов. Шимшилашвили проявил себя как смелый и отважный командир отряда советских партизанцев, который в течение зимы 1942 года уничтожил 300 немецких солдат и офицеров.

Содержание выписки из военного билета. Последняя дата выдачи военного билета 01.01.1945 г. 1. Содержание выписки из военного билета 01.01.1945 г. 2. Звание Капитан 3. Содержание выписки из военного билета 01.01.1945 г. 4. Содержание выписки из военного билета 01.01.1945 г. 5. Содержание выписки из военного билета 01.01.1945 г. 6. Содержание выписки из военного билета 01.01.1945 г. 7. Содержание выписки из военного билета 01.01.1945 г. 8. Содержание выписки из военного билета 01.01.1945 г. 9. Содержание выписки из военного билета 01.01.1945 г. 10. Содержание выписки из военного билета 01.01.1945 г.

начальник Ю.Осетинской 2459
 в/р-к III района Л. Делалия
 в/ч. по Инженерной связи 1949

мическое. В 1967 году он защитил кандидатскую диссертацию, в 1982 году стал профессором. В 1962 году при его содействии в Тбилиси был основан филиал союзного института связи, директором которого он был в течение десяти лет. С 1972 года до самой своей кончины он являлся доцентом, а с 1982 года – профессором в ГПИ. Автор многих монографий, учебников и научных трудов Рубен Филхазович Шимшилашвили по праву считается основателем экономики связи Грузии.

Вспоминая боевой путь Рубена Шимшилашвили, мы не имеем права не вспомнить его друга детства и соратника Мануаха (Вано) Эфрема Бениашвили. Их пути пересеклись

в городе Цхинвали еще до начала войны, и дружба, которая зародилась там, продолжалась с достоинством в течение всей их жизни. Им также пришлось сражаться вместе на фронте.

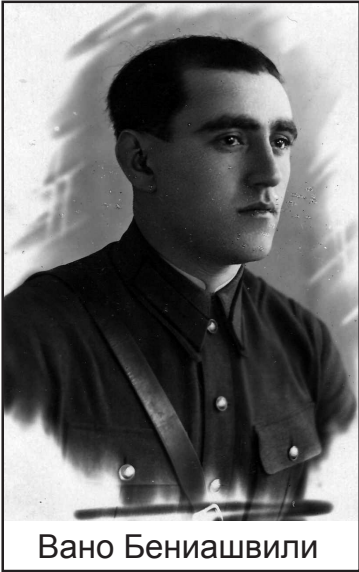
Мануах (Вано) Эфрем Бениашвили родился 13 декабря 1916 года в г. Цхинвали и окончил среднюю школу в г. Гори. Он продолжил образование в Московском институте экономики и статистики, который успешно закончил, а затем стал студентом Военно-политической академии имени В.И. Ленина в Москве.

Во время гражданской войны он сражался на Кавказском фронте в танковой бригаде. Во время одного из сражений из-за ранения, полученного недалеко от города Туапсе, ему была присвоена инвалидность первой степени и он был переведен в Тбилиси заместителем начальника по политчасти военного склада №10110 (Арсенал). Затем, в течение многих лет, продолжал служить в качестве командира части. Был награжден государственными наградами.

У него и его жены Русудан Багратион-Чавчавадзе было двое детей, и они продолжают дружеские отношения с детьми Рубена Шимшилашвили, начатые их отцами.

Р. Шимшилашвили
В. Бениашвили

Вано Бениашвили

Полковник Мануах (Вано) Эфрем Бениашвили скончался 2 апреля 1985 года (в возрасте 68 лет) в Тбилиси.

Также примечателен большой круг личных друзей и знакомых Рубена Шимшилашвили и Мануаха Бениашвили с высокопоставленными военными чиновниками и воинскими званиями СССР в 60-х и 70-х годах, с прямыми и неформальными отношениями с ними многие положительные вопросы были решены для Грузии без лишних проблем и бюрократических осложнений.

В годы Второй мировой войны в действующей армии сражалось несколько сот офицеров – евреев из Грузии. Некоторые

из них пропали без вести или же погибли на полях сражений. Всех перечислить, к сожалению, просто невозможно. В нашей книге мы уже отметили генералов, комиссаров госбезопасности, командующих армиями, корпусов и дивизий, героев Советского Союза, полного кавалера ордена Славы. Перечислю некоторые славные еврейские фамилии высшего офицерского состава из Грузии. Это – полковники Соломон Давидович Аджиашвили, Григорий Абрамович Иофис, Илья Иосифович Магалашвили, Реубен Михайлович вили, Симон Абрамович Тариелашвили, Семен Васильевич Лев, Владимир Моисеевич Сейко, Нади Ильич Шпринц, Лев Алексеевич Грибашев, Георгий Михайлович Дорфман, Имелик, Соломон Самуелович Альперович, Юрий Иванович Бен, Михаил Борисович Бронштейн; подполковники – Яков М. Кезерашвили, Илья Иосифович Магалашвили, Зебулон Абрамович Цициашвили, Юрий Маркович Бородовский, Виктор Моисеевич Прибыльский, Дмитрий Ильич Береснеев, Дмитрий Даниелович Коноплев, Лев Александрович Кононович, Шулим Нисанович Немец, Борис Миронович Френкель; майоры – Исаак Башарович Гванцеладзе, Яков Борисович Герштейн, Леонид Александрович Дуэли, Илья Иосифович Качмазов, Григорий Ильич Клейман, Яков Моисеевич Аронов, Александр Владимирович Гинопдман, Яков Израилевич Фурман, Семен Хананович Тэйф, Арон Моисеевич Френкель, Лев Янович Яворский, Рубен Филхазович Шимшилашвили и многие другие...

Мне посчастливилось быть знакомым с еще одним участником Второй мировой войны – полковником Реубеном Михайловичем Пааташвили. Вместе со своей прекрасной супругой Риммой Хаимовной Топчишвили они вырастили 9 сыновей и дочерей. Как и подавляющее большинство грузинских евреев, жила семья Пааташвили небогато. Еще школьником он подрабатывал, чтобы помочь своей семье. Тбилисскую среднюю грузинскую школу Реубен окончил в 1932 году ударником учебы и активным комсомольцем. Именно за эти качества и целеустремленность тбилисский юноша получил рекомендацию райкома комсомола в органы НКВД Грузинской ССР. Одновременно с оперативной работой Р. М. Пааташвили учился на юридическом факультете ТГУ.

Реубен Пааташвили

Способного и грамотного работника вскоре направили в Москву, где он успешно прошел спецкурсы НКВД СССР по линии госбезопасности. Время было тревожное. Работы – хоть отбавляй. Офицер ГБ Реубен Пааташвили с честью справлялся с возложенными на него обязанностями. С первых же дней войны большая группа чекистов была направлена на самые сложные участки боевых действий. К сожалению, нам мало что известно о его работе и деятельности, так как по роду службы многое было засекречено, к тому же, по разным причинам – документы, награды фронтовика были утеряны. Мне лишь известно, что на фронте офицер госбезопасности был ранен в руку, а после излечения вновь воевал в действующей армии. Во время одного из жарких сражений Реубен Пааташвили оказался в эпицентре взрыва вражеского снаряда. Лишь чудом остался жив, однако вся грудь, живот были покалечены осколками. Благодаря мастерству военных хирургов, которые буквально заштопали все тело храбреца, наш земляк не только остался жив, но и добился права остаться в рядах госбезопасности.

После войны офицер ГБ Реубен Пааташвили продолжал службу в Московской области. После смерти И. В. Сталина и ликвидации Л. П. Берия многие грузинские чекисты были репрессированы, арестованы, демобилизованы. Участник войны, орденосец, полковник Реубен Пааташвили, можно сказать родился под счастливой звездой – он был направлен в распоряжение МВД Грузии, где, проработав более десяти лет, вышел на заслуженный отдых. Однако сидеть дома, без работы было не в его правилах. Вскоре отставного полковника-чекиста назначили директором тбилисского универмага. Персональный пенсионер, ветеран войны и труда ушел с этой должности с незапятнанной репутацией, с дипломами, грамотами и благодарностями. Скончался Реубен Михайлович Пааташвили в 1993 году в возрасте 79 лет, похоронен на варкетильском еврейском кладбище в Тбилиси.

Добрые традиции семьи продолжили оставшиеся сыновья: три брата: старший – Борис, выпускник Московского инженерно-технологического института, работал в Тбилиси по специальности; средний – Бадри пошел по стопам отца, после окончания юридического факультета ТГУ продолжил учебу в Академии МВД СССР в Москве, имел звание полковника милиции. О младшем из братьев Пааташвили хочется рассказать читателю более широко. Гурам Реубенович недавно отметил свое 70-летие. Сегодня его имя широко известно далеко за пределами Грузии. Это о нем пишут многие зарубежные газеты и журналы: «Талант Пааташвили – без границ», «Уникальный Гурам Пааташвили», «Фантастический Гурам Пааташвили»...

Выпускник грузинской 47-й средней школы, он получил высшее музыкально-композиторское, филологическое и дипломатическое образование. Гурам Пааташвили является основателем и художественным руководителем Первого экспериментального театра оперы и балета Дворца деятелей искусств в Грузии и камерного музыкального театра г. Тбилиси.

Сын фронтовика – лауреат всемирного международного конкурса, всесоюзных и республиканских премий, заслуженный деятель искусств Грузии. Он один из обладателей госнаграды государства Израиль – медали «Натив», учрежденной основателем этой страны Бен-Гурионом. Но и это еще не все. Гурам Пааташвили – основатель и президент первых еврейских об-

щественных легитимных организаций Грузии и на всем постсоветском пространстве! С 1987 года по настоящее время этот талантливейший человек является руководителем Международного культурного центра евреев Грузии, Грузинской организации Всемирного союза «Маккаби». За успешную работу он был награжден специальной золотой медалью XVI Всемирной «Маккабиады». Автор более 150 музыкальных произведений и книг Гурам Пааташвили избран академиком Академий высшей науки США и АН Нью-Йорка...

Я хорошо помню (тогда работал в Госсовете Грузии), когда в 1993 году, в пору бедствий, разрухи и войны в Грузии, при поддержке деятелей искусства, медицины и госдеятелей Германии Гурам Пааташвили дважды завез в Грузию более 48 тонн (!) гуманитарной помощи, которую распределили осиротевшим детям, больным, беженцам и инвалидам. От радости тогда у Гурама Реубеновича Пааташвили глаза наполнились слезами, которые он, по натуре скромный, вытирал украдкой от окружающих...

Вот каких сыновей воспитал вместе с верной супругой фронтовик, активный участник войны с фашистской Германией полковник госбезопасности, наш достойнейший соотечественник Реубен Михайлович Пааташвили. Честь и хвала таким родителям и сыновьям.

На еврейском кладбище в Тбилиси похоронен Исаак Исраэлович Аронзон 1907 года рождения. Он воевал на Карельском фронте в направлении Мурманска, а также на Украинском фронте. За проявленную храбрость награжден Орденом Красного Знамени и медалями.

Наравне с мужчинами во Второй мировой войне сражались женщины и девушки Грузии, среди которых было немало евреек. Всего на войне их было более 26 000. Особенно много их было в сфере здравоохранения. С июля 1941 года Грузия становится одной из главных баз, принявших из прифронтовых районов десятки тысяч эвакуированных. В Грузию стало поступать огромное количество раненых воинов. Поэтому уже тогда в оперативном порядке в системе Наркомздрава ГССР было создано Управление эвакогоспиталей,

Исаак Аронзон

которые ежемесячно становилось все крупнее. Большой поток раненых хлынул после боев в Крыму, а с лета 1942 года – непрерывно поступали раненые воины и гражданское население. Только в Тбилиси было оперативно создано 29 эвакуогоспиталей. Всего за годы

войны в Грузии были задействованы 72 эвакуогоспиталя. На тот момент, после России это было самое большое их число среди союзных республик! И еще 70% раненых воинов возвращались в строй, благодаря квалификации и заботе медиков Грузии.

Сотни медработников, в числе которых было много евреек, днем и ночью не отходили от операционных столов больничных коек, а в редкие минуты затишья шли сдавать свою кровь. По данным Института переливания крови Грузии и его филиалов, за годы войны для фронта здесь было заготовлено 25 тонн (!) донорской крови, при этом женщин-доноров было 82%. Сдавала кровь и моя мать – медработник, вместе с близкой коллегой и тезкой Лизой Бабалашвили. Лиза Бабалашвили приводила свою 4-летнюю дочь Лиану в нашу 10-метровую комнатушку на Дзержинской улице и вместе с мамой они, оставив нас, детей, под присмотром соседей, спешно шли на добровольное дежурство сиделками в военно-морской госпиталь, расположенный недалеко от нашего дома (ныне в этом здании находится МИД Грузии). Кстати, моя мать, как и многие труженники, была награждена медалью «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.». Так поступали в Грузии повсеместно. Ведь одними из первых это благородное дело начинали супруги прославленных грузинских командармов – Нина Шецирули-Леселидзе и Ксения Чанчибадзе.

Дежурила в госпиталях и мать моего школьного друга и соседа Юрия – Раиса Пищик. После войны она работала мастером цеха на тбилисской швейной фабрике №6.

Первым морским госпиталем, кстати, в Грузии был эвакуогоспиталь №2467, организованный в ноябре 1941 года. Начальником этого эвакуогоспиталя был назначен военврач 3-го ранга

Илья Исаакович Эзиашвили, его заместителем стал Г. Е. Сирадзе. В корпусах тбилисского студгородка разместился эвакогоспиталь №1420, начальником которого назначили А. И. Свирина, а его помощником по политчасти Бибилайшвили, который в 1942 году отправился на фронт, где погиб смертью храбрых. Эта тема настолько объемна, что я ограничусь перечислением фамилий известных мне врачей-евреев, работавших в годы войны в эвакогоспиталях Грузии. Начальник эвакогоспиталя профессор Л. Элиашвили, врачи (будущие знаменитые профессора) И. А. Кшонзер, С. А. Баазова, Г. Д. Шварцман, заслуженный деятель науки, профессор А. П. Гейманович, профессор Н. А. Хромелашвили, профессор Едиберидзе, ведущие врачи Лашевич, Урицкий, медсестры П. Я. Абрамова, Э. Этерашивили, Н. Иосебашвили и др.

Кстати, я хорошо знал профессора, знаменитого на всю Грузию невропатолога Софью Абрамовну Баазову, у которой в конце 60-х годов в тбилисском бальнеологическом курорте лечил свой радикулит вместе с моим еврейским добрым другом городским колоритом Симоном Иосебашвили. О своих заслугах в годы войны С. А. Баазова ни разу не обмолвилась. Об этом не рассказывал и ее именитый сын Натан Баазов.

Опытный медик Любовь Иосифовна Герман проводила ночи у коек тяжелобольных, а днем, как обычно, успевала лечить больных, решала массу проблем. Ее называли «любимой мамой для всех». Как могла помогала раненым в госпиталях вместе со своими подружками, а затем добровольно отправилась на фронт 22-летняя студентка Тбилисского мединститута Лиза Абрамовна Абрамишвили. Ей довелось участвовать в героической обороне Севастополя, где отважная девушка погибла в 1942 году. Погибла в Крыму при освобождении Феодосии 26-летняя военврач 3-го ранга Фаина Иосифовна Джинджихашвили, это было в 1944 году. Не вернулись из боя военврачи Маргарита Пичхадзе и Александр Джанашвили.

Пропала без вести в мае 1942 года в жарких боях за Керчь тбилисский врач 40-летняя Екатерина Моисеевна Архибанд. Также не известна судьба военврачей из Грузии: Леонида Васильевича Благораз-

умовского, Евгения Владимировича Головина, Григория Симоновича Елашвили, Льва Абрамовича Рубинштейна, Моисея Львовича Гупилина, пропавших без вести в годы войны. Погибли на фронте участницы керченских событий – медсестра 220-го стрелкового полка Тамара Мошевна Енукашвили и лейтенант медслужбы Этери Абрамовна Шамелашвили из Кутаиси. Из Цхинвали на фронте находилась Тамара Ароновна Патаркацишвили, Зина Хашиашвили, военврач Давид Шаломович Какиашвили.

Команды Черноморского флота и Азовской флотилии производили высадку десантов и одновременно выводили раненых из Крыма. Это было в начале 1942 года. Экипажи кораблей в тяжелых условиях выполняли поставленные перед ними задачи, военные моряки несли потери, среди которых были евреи из Грузии: 25-летний Руэвен Авнерович Кезерашвили, Срул Давидович Бронфунбиенер, Яков Меер Юдкосович, Розенфельд и другие.

Налетом немецкой авиации был потоплен корабль «Армения». Среди погибших было очень много жителей Грузии. Тогда там погибли военврач Фаина Джинджолия и Елена Худзиак. В битве за Кавказ погибла военфельдшер Соня Имнадзе, военные врачи Елена Мееровна Давидович, Раиса Андреевна Константинова, Василий Леонидович Архангельский, Роман Горелашвили и Сико Сепашвили, при освобождении Украины – военврач Зина Абрамовна Русишвили.

Принимали участие в освобождении Одессы в апреле-марте 1944 года тбилисские евреи Исаак Вольфензон, Моисей Абрамов и другие. Кстати, Одессу освободили войска 3-го Украинского фронта под командованием Родиона Яковлевича Малиновского (1898-1967), будущего маршала Советского Союза, кавалера ордена «Победа», дважды героя СССР, национального

героя Югославии, министра обороны СССР. Работая над данной книгой я прочел во втором томе еврейской энциклопедии о том, что коренной одессит Р. Я. Малиновский являлся караимом (евреем). В Одессе прославленному полководцу установлен бронзовый бюст.

В операции «Багратион» при освобождении Белоруссии летом 1944 года погибли военврачи Маргарита Пичхадзе, Шамше Зоненашвили, Александр Джанашвили. Среди павших на поле боя был и капитан медслужбы Константин Гегелашвили.

9 мая 1944 года, за год до победы, на боевом посту, погибла военврач Галина Исааковна Исакадзе. Она была хирургом 42-го медико-санитарного батальона 39-й гвардейской стр. дивизии. Г. И. Исакадзе оперировала очередного тяжелораненого бойца, когда началась сильная бомбардировка. Она не отошла от операционного стола, не оставила раненого. Грузинская еврейка прикрыла его собой. Солдат выжил. Отважная капитан медслужбы Галина Исааковна, получив тяжелое ранение в голову, погибла не приходя в сознание.

В победный 1945-й погибли на боевом посту военврачи из Грузии Александр Самуелович Бык и Вульф Израилевич Плошкин. Благополучно сложились судьбы 19-летней Зины Хахиашвили и 22-летней Тамары Патаркацишвили, которые были удостоены боевых наград и вернулись домой живыми и невредимыми. Широко был известен в Грузии активный участник войны подполковник медицинской службы, батумец Юрий Маркович Бородовский. За усердие и высокую квалификацию военврач Ю. М. Бородовский был удостоен почетного звания заслуженного врача Аджарской АССР, ветеран войны скончался в 1986 году в возрасте 66 лет.

Военным фельдшером была в годы войны 18-летняя уроженка Кутаиси Раиса (Симха) Ильинична Биниурашвили. На фронте судьба свела ее с бывалым военным офицером из Батуми Шалвой Иолдовичем Палтагиенти, который был старше ее на десять лет. Полюбив друг друга, они вместе прошагали пол-Европы. День Победы праздновали в Берлине. После войны фронтовая супружеская пара счастливо жила в Кутаиси. Кстати, известно, что в поверженном Берлине они встретились со своим земляком Михаилом Яковлевичем Биниашвили, который после войны жил и работал в Тбилиси, где скончался в 1994 году.

Хаим Мамиствалов

Широко была известна супружеская пара из Тбилиси прославленного военного летчика Хаима Ароновича Мамиствалова и военврача Марии Шимшилашвили. Детство Хаима, или как звали его друзья – Миша, не были лишены ни голода, ни холода. Поэтому сразу же, после окончания школы юноша начал работать на Тбилисской мебельной фабрике в Навтлуги. А вскоре разразилась война. Год его рождения – 1922, 14 мая совпал с первым военным призывом. Мишу – как передового комсомольца – рабочего с блестящей характеристикой направили на учебу в Кировобадское авиационное училище, но заканчивать учебу грузинскому еврею довелось в Балашовском авиаучилище в 1943 году. Прошли месяцы и военный летчик летал в огненном небе командиром звена.

Присущая Мише Мамиствалову отвага и мужество, помноженные на привитые с детства трудолюбие и скромность снижали ему среди боевых однополчан заслуженную славу. Вскоре о мастерстве и героизме грузинского летчика Михаила Ароновича Мамиствалова узнала вся 16-ая воздушная армия под командованием будущего маршала авиации, героя Советского Союза С.И. Руденко, которая входила в состав первого Белорусского фронта маршала Советского Союза Г.К. Жукова. Конечно же не розами был усеян фронтовой путь тбилисского офицера Миши Мамиствалова, но к чести тбилисца он оказался достоин своих легендарных командующих. Перед демобилизацией грудь командира звена, летчика 11-ой гвардейской штурмовой авиационной дивизии украсили боевые награды: два ордена Красного Знамени, Орден Славы 3-ей степени, орден Красной Звезды, Отечественной войны 1-ой степени, медали «За взятие Берлина», «За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941-1945».

В послужном списке военного летчика благодарность от Главнокомандующего Вооруженными Силами СССР И. В. Сталина. После демобилизации Михаил Мамиствалов работал экономистом в столице Грузии. Ветеран войны и труда прожил трудную,

но счастливую жизнь. Он скончался 8 января 1990 г. Все эти годы с ним рядом была его верная супруга – ветеран войны и труда Мария Шимшилашвили. Когда она заканчивала учебу в Тбилиском мединституте, каждый врач был буквально нарасхват. Так Мария оказалась в эвакуогоспитале №1420, которых в Грузии в годы войны функционировало 72. Работать доводилось нередко в две смены. Раненых тогда было много, очень много. С медицинскими кадрами все годы войны было туговато. В 1944 году Марию Шимшилашвили перевели в Тбилгорздравотдел начальником медицинского сектора.

Мариам Шимшилашвили

После войны, спустя два года, ее перевели в центральную клиническую больницу, где она успешно заведовала электрокардиологическим кабинетом. Когда же в 1973 году в Тбилиси открылась центральная клиническая больница, ветерану войны предложили возглавить отдел электрофизиологии.

Кстати, за 44 года работы Мария Шимшилашвили стала врачом 1-ой категории. Она активно участвовала в научной и педагогической работе. Ее публикации в медицинских и научных журналах и сборниках всегда получали одобрение. Кстати М. Шимшилашвили являлась соавтором грузинских светил медицины профессоров Г. Бахтадзе, В. Аладашвили, К. Вирсаладзе. Она постоянный участник международных медицинских симпозиумов в Тбилиси, Ленинграде, Киеве. На протяжении ряда лет она читала лекции по кардиологии на медицинских курсах.

Ветеран войны и труда Мариам Шимшилашвили скончалась в 2011 году на 91 году жизни.

В боях под Берлином отличились еврейки из Грузии Раиса Устякова и Анна Красноброва. О них тогда писали фронтовые газеты. 18-летняя девушка Этери Абрамовна Шамелашвили из Кутаиси добровольцем ушла на фронт. Вначале ее не хотели брать, как и других женщин и девушек. Но Этери Шамелашвили добилась своего. Кстати, впервые брать в действующую армию женщин стали по приказу И. В. Сталина. В первый период

войны советские войска несли колоссальные потери на фронте, солдат не хватало, поэтому в армию стали призывать женщин. Этери Шамелашвили оказалась на редкость смелой и отчаянной девушкой. Она служила в известной 23-й кавалерийской дивизии, воевала на Северном Кавказе. За умелые боевые действия, смекалку и храбрость кутаисская еврейка дослужилась до звания лейтенанта. Она погибла во время керченских событий.

Через год после войны вернулся домой майор медицинской службы Григорий Ильич Клейман, который за мужество и героизм был отмечен боевыми наградами, а также благодарным листом И. В. Сталина. Тяжелая ноша войны дала о себе знать. В 1957 году Г. Н. Клейман скончался и был похоронен на еврейском кладбище Кутаиси, где работал в последнее время. Ветерану, военврачу было всего 57 лет.

Почти всю войну провел в зенитных частях батумский офицер Борис Иоффе, близкий родственник доктора теологических наук, бывшего вице-мэра города Батуми Якова Александровича Григорьева. Ветеран войны Борис Иоффе скончался в Москве, похоронен на кладбище в Домодедово. На фронте сражались еще два близких родственника Якова Александровича – майор Яков Борисович Герштейн и полковник Имелик. К сожалению, его имя и отчество узнать не удалось.

С победой вернулись с фронта Фаина Березина и Елена Ионка. Долгие годы они общались в Тбилиси с доблестными ветеранами войны, периодически встречались, вместе праздновали День Победы, вместе возлагали цветы к могиле Неизвестного солдата в парке Победы в Ваке. Шли годы, ряды фронтовиков, к сожалению, редели. В канун 70-й годовщины победы над фашистской Германией ветераны-друзья по традиции собрались вместе в Еврейском общественном доме и сфотографировались на память. К сожалению, сегодня никого из них нет в живых. Время неумо-

лимо. Групповое фото фронтовиков оказалось для друзей последним. Будучи недавно в еврейском гостеприимном доме я увидел вывешенный на специальном стенде этот снимок, на котором отважные участницы войны сидели в

середине первого ряда со своими друзьями – ветеранами войны и труда. Это Давид Барткуашвили, Борис Заалишвили, Арон Куберник, Зяма Железняк, Семен Мордухов, Павел Леонидов, Константин Шатберов и Алказар Шалолашвили. С некоторыми из них я был знаком. Благодаря содействию директора Еврейского общественного дома в Грузии Реваза Шаташвили этот групповой снимок был опубликован вместе с моим материалом об участии евреев Грузии во Второй мировой войне в газете «Комсомольская правда» в мае 2018 года.

До сих пор не могу забыть печальную историю любви, загубленную войной. И хотя подобных историй в годы войны не счесть, без волнения и сострадания читать или слышать подобное всегда нелегко. Таких историй в Грузии, хоть отбавляй. Кажется, в годы войны вся страна оделась в черное. А сколько осталось среди них поседевших, некогда красавиц, до последнего вздоха остававшихся верными тому первому чувству, которое называется любовь!

Подобная история произошла в Кутаиси. Местный врач-хирург Еремо Зебулович Цхвиравашвили был призван в армию 22 июня 1941 года, а 24 июня, через два дня должна была состояться его свадьба. Военврач Е. З. Цхвиравашвили пропал без вести. Его суженая ушла из жизни в возрасте 83 лет, храня верность своему избраннику всю свою нелегкую жизнь. Господи, сколько подобных примеров хранят годы военного лихолетья...

Но были и счастливые случаи. Недавно скончавшийся в Тбилиси известный врач Семен Абрамович Мордухов пользовался среди своих пациентов большой любовью и уважением. Но мало кто знал, что 18-летний слушатель Ленинградской военно-медицинской академии добровольцем ушел на фронт. О его военной одиссее можно написать отдельную книгу. Мы же скажем коротко. Воевал на разных фронтах, был ранен, затем контужен, опять ранен. Однако всегда возвращался в строй. Победу над Германией встретил в Восточной Пруссии. Затем - Дальний Восток, где встретил свою любовь, военврача из Грузии Марию Николаевну Яшвили, кавалера трех боевых орденов и 6-ти фронтовых медалей. Вместе они счастливо прожили долгую жизнь, завещая своим детям всегда сеять добро!

Дина Яковлевна Даварашвили была рождена в Сурами в 1910 году. После окончания медицинского факультета в Тбилиси она

была направлена на работу в единый диспансер Батумского порта в качестве врача-ординатора. С самого начала войны резко увеличилось число больных туберкулезом, в том числе и среди раненых военнослужащих, прибывающих в Батуми с фронта. Специалистов-фтизиатров не хватало, как, впрочем и многого другого в годы войны. Сурамскому врачу приходилось работать в две смены. Дина Даварашвили лечила больных туберкулезом, как в едином диспансере Батумского порта, так и городской больнице. Благодаря ее неустанной заботе о больных большинство туберкулезников было вылечено. За добросовестный труд Даварашвили была награждена медалями, почетной грамотой президиума Верховного Совета Аджарской АССР.

История одной маленькой еврейской девочки не может оставить безучастным никого, кому дороги общечеловеческие ценности. Тем более, что эту историю я услышал совсем недавно от нее самой. Ей пошел 86-й год. Несмотря на годы и пережитое, наша героиня

в мельчайших подробностях помнит свое тяжелое детство, расстрелянное войной. Ее полное имя – Зоя Ивановна Мордухаева, она живет в Батуми в окружении своей родни.

Перед Второй мировой войной, в 1939 году, ее отца – военнослужащего Исая Мордухаевича Мордухаева перевели из Баку на новое место службы в Белоруссию – в город Витебск. Вскоре он попал в госпиталь. Его супруга – работница швейной фабрики, забрав шестерых детей, отправилась в Витебск, к мужу. Однако случилось так, что вскоре Мирьям Наумовна Яхниель заболела, неважно себя почувствовала и ее старшая дочь Рахиль. Пришлось им лечь в больницу. Вместе с ними туда поместили и двух самых маленьких детей, а остальных – нашу героиню, ее сестру Земфиру и старшего брата Михаила временно определили в детдома. После выздоровления Рахиль тоже попала в детдом. Больше наша маленькая героиня (будем и впредь ее так называть, чтобы читателю легче было ориентироваться в именах шестерых детей) больше никогда не увидит своих родителей,

Земфиру и младшего брата с сестрой: их всех убили фашисты в самом начале войны.

Наша героиня окончила первый класс Полоцкого детдома №1. Перед войной с Германией ее вместе со всеми младшими детдомовцами вывезли на летнюю дачу близ г. Полоцк в деревню Захарниччи. Здесь она встрети-

тилась со своей 13-летней сестрой Рахиль и 11-летним братом Мишей. В июле 1941 года в Полоцк и Захарниччи вошли немцы. Началась оккупация. Ее братишка Миша ушел с советскими солдатами и вскоре погиб. После прихода фашистов детдом перестал функционировать. Детдомовцам пришлось бродяжничать и попрошайничать. В декабре 1941 года в оккупированном Полоцке их детдом был восстановлен. Директор Михаил Степанович Форинко собрал под его крышей бывших воспитанников. Рахиль почему-то оказалась в другом детдоме Полоцка, где директором была Екатерина Самойлова, которая сдала всех еврейских детей вместе с Рахиль в еврейское гетто, созданное фашистами на территории кирпичного завода в Полоцке. В городе постоянно вылавливали евреев, коммунистов и партизан. Каждое воскресенье на базарной площади кого-нибудь казнили.

В начале 1942 года Рахиль чудом сбежала из гетто, ей удалось найти сестру и они вместе пошли к директору М. С. Форинко. Директор строго предупредил, чтоб из детдома, где оказались еще девять еврейских детей, никуда они не выходили. В детдоме уничтожили все документы еврейских детей, выписали поддельные и записали им другие имена, отчества и фамилии. Так наша маленькая героиня превратилась из еврейки Хаи Исайевны в русскую Зою Ивановну, фамилию Мордухаева ей сохранили. Ее старшая сестра Рахиль Исайевна стала белорусской девчонкой Маргаритой Иосифовной. Детей постригли наголо, запретили называться еврейками и научили говорить, что они бездомные кавказские девчонки.

В конце 1943 года фашисты приказали директору детдома составить списки детей для сдачи крови с целью лечения раненых

фашистов в госпиталях. Мудрый и бесстрашный директор М. С. Форинко ответил, что среди его подопечных много больных и ослабленных. Предложил немецкому бургомистру вывезти детей в деревню Бельчицы на оздоровление, а потом брать у них кровь.

В это время в Полоцке и в их детдоме уже начала действовать подпольная группа, состоявшая в основном из воспитателей и воспитанников старшего возраста. В нее входила и сестра Зои – Маргарита. Возглавлял группу директор детдома М. С. Форинко.

В сентябре 1943 года подпольщики установили связь с партизанами и разведотрядом Красной армии, передавали им данные о расположении немцев, движении поездов, военных укреплениях и т. д. Маргарита была в этой группе разведчицей, связной. После войны ее признали участницей партизанских боевых действий и в 1991 году наградили орденом Отечественной войны II степени. В феврале 1944 года их детдом перешел в зону, которую контролировали белорусские партизаны, а в апреле 1944 года детей самолетами вывезли за линию фронта. Было тогда Зое 11 с половиной лет. Вскоре вся Белоруссия была освобождена.

В 1954 году Зою позвала к себе ее сестра – Маргарита, которая уже со своей семьей жила в Батуми. Кроме нее у Зои никого из родных не осталось. Так она оказалась на грузинской земле. В 1956 году Зоя по комсомольской путевке отправилась на целину в Казахстан. Через год вышла там замуж за Илью Тебидзе, который также приехал туда по комсомольской путевке из Батуми. Еще через год у них родилась дочка – Этери, а в 1960 году – сын Георгий. В 1961 году молодожены с детьми вернулись в Батуми, где через год у них родилась дочь Мери. Многое после этого довелось пережить нашей героине...

Однако, несмотря на прошедшие после войны долгие годы, она никак не может вычеркнуть из памяти свое детство. «А ведь меня мог запросто пристрелить фашистский офицер, когда направил на меня пистолет и прокричал: «Юде, юде!» Но работники детского дома окружили его и закричали в ответ: «Найн Юде, Кавказ, Кавказ!» Я должна была быть расстреляна за то, что я еврейка. Могла умереть от голода. Ведь фашисты выделяли паек – 75 граммов хлеба, 3 грамма крупы и щепотку соли в день. Могла умереть от болезней. Хотели сделать маленьких детей донорами. Но нас всегда спасал добрейший директор детдома Михаил Степанович Форинко...»

А еще наша рассказчица не может забыть своего спасителя – военного летчика Александра Петровича Мамкина, который от партизан переправлял на Большую землю детдомовских ребят. Девять рейсов совершил этот герой, но во время девятого рейса его самолет был подбит, он сам был тяжело ранен, но сумел посадить горящий самолет, после чего скончался от ран.

- «Я уже давно на пенсии, – рассказывает бывшая воспитанница детдома, – и чем дальше от нас те страшные военные годы, тем чаще задумываюсь о людях, которые спасли меня, мою сестру и еще девять еврейских детей от смерти. Сегодня нет моей сестры. После нее остались 3 сына и 5 внуков, все уже взрослые, скоро пойдут правнуки. У меня две дочери, сын, 9 внуков и внучек, 11 правнуков и правнучек, т.е. вместе с моей сестрой Маргаритой и мною Форинко и Мамкин спасли 32 человека из наших семей, и эта цифра будет постоянно расти...» Так завершила свой рассказ эта мудрая еврейка, которой многое пришлось повидать и пережить. Все меньше остается в живых тех, кто своими глазами видел ужасы Холокоста и нацистской оккупации. Жительница Батуми Зоя Ивановна Тебидзе, урожденная Хая Исайевна Мордухаева сегодня – единственная в Грузии живая свидетельница злодеяний фашистов в годы войны!

«Вот такие мои две жизни, одна – та, что дали мне родители и назвали еврейским именем Хая, означающая «Жизнь», и вторая, которую дал мне директор детдома Михаил Степанович Форинко, переименовав в Зою, что по-гречески тоже означает «Жизнь». На этом мы попрощались. И я пожелал этой необыкновенной женщине по-еврейски 120 лет спокойной и счастливой жизни...

Я глубоко благодарен замечательному человеку, коренному батумцу, сыну родителей-фронтовиков, подполковнику в отставке и бывшему директору школы Михаилу Ильичу Вялову – родственнику Зои Ивановны Тебидзе, с помощью которого эта

потрясающая история времен войны впервые стала достоянием широкой общественности.

Мне вспомнились слова нашей соотечественницы, ныне живущей в Республике Беларусь уважаемой Тамары Курдадзе – руководителе проекта изданной недавно Мин-

ским благотворительным общественным объединением «Гилф» книги «Мы помним! Миру помнить завещаем...», презентация которой состоялась в Белорусском музее истории Великой Отечественной войны. Тогда в Минске Тамара Курдадзе еще раз напомнила, как важно успеть, услышать, записать живые воспоминания свидетелей и участников событий одной из самых страшных войн на планете – Второй мировой, о том, как сумели избежать смерти дети и взрослые, женщины и мужчины, о тех, кто спасал, и тех, кто предавал. С той войны прошло почти 80 лет. Сегодня находятся и те, кто предает сомнению тему Холокоста, утверждая, что немецкая армия не совершала таких зверств на оккупированных ею территориях и т. д. и т. п. Есть са-

кральные вещи, святые для каждого государства, а есть святые для всего мира. Как мне рассказали друзья, еврейские организации и израильтяне добились того, что выступать с оправданием Холокоста считается не только юридически преступным, но и аморальным. В Израиле сегодня попытка подвергать сомнению факт Холокоста преследуется законодательством.

Мне часто приходится бывать в Республике Беларусь, где в Минске живет со своей семьей мой старший сын Георгий, с которым мы объездили всю эту прекрасную страну, побывали на многих братских могилах и захоронениях, где покоятся погибшие в те годы войны, в т. ч. и наши земляки. Кстати, таких ухоженных могил я не встречал нигде. Республика Беларусь, ее правительство и народ, бережно хранят память о тех страшных годах. В годы оккупации фашисты создали на территории Белоруссии около семи десятков гетто, в которых погибли 800 000 евреев. Среди них 26 500 были депортированы из Европы в 1941-1942 годах: у этих людей шансов практически не оставалось – чудом сумели спастись лишь 50 человек. Из 80 000 евреев-минчан в живых остались всего 3500 человек.

Не так давно в столице Республики Беларусь открылся один из лучших в мире музеев, посвященный Второй мировой войне, среди архивных материалов и фотоснимков которого хранятся сведения и о наших соотечественниках, в т. ч. евреях Грузии. Здесь уместно будет особо отметить беспрецедентное отноше-

ние правительства и народа Республики Беларусь к истории Второй мировой войны, бережное отношение к ее героям, к павшим воинам, невзирая на их национальность или же принадлежность к другому региону бывшего СССР. Я, как уже отметил, побывал во всех памятных местах Беларуси, связанных с историей двух мировых войн, встречался со многими ветеранами войны. Опубликовал десятки газетных статей на эту тему как на русском, так и на грузинском языках. То, что сегодня, а конкретнее – после краха СССР, творится в Грузии по отношению к ветеранам Второй мировой войны – ниже всякой критики...

Книга была готова к изданию, когда мне, в очередной раз, довелось побывать в Минске. В один прекрасный день я встретил коллегу из редакции «Советская Беларусь» Олега Усачева. В ходе беседы я упомянул о своей будущей книге о евреях Грузии в годы Второй мировой войны. Рассказал, в том числе историю Зои-Хаи Тебидзе, маленькой еврейской сироты из Полоцкого детдома, прошедшей сквозь ужасы фашистской оккупации и чудом оставшейся в живых.

Спустя несколько дней материал об этом был напечатан в газете «Советская Беларусь». А через два дня со мной связался полковник в отставке Сергей Васильевич Соболев – секретарь и заместитель председателя Белорусского союза офицеров. От него я узнал, что на публикацию материала и фотографии откликнулась близкая подруга Зои-Хаи Тебидзе и ее старшей сестры Маргариты по Полоцкому детдому Галина Петровна Тищенко, которая ныне живет в Минске.

Благодаря журналистам издательского дома «Беларусь сегодня» и подвижничеству представителей Белорусского союза офицеров, его председателя генерал-майора К. А. Махмудова, уже упомянутого мною С. В. Соболева состоялась интерактивная встреча бывших детдомовцев. Трансляция телемоста «Минск-Батуми», которая одновременно осуществилась в социальных сетях, с участием представителей белорусских ветеранских организаций, посольства РФ в Беларуси, Еврейской общины в Республике Беларусь, вызвала большой интерес.

Бывшая воспитанница Полоцкого детдома Зоя Тебидзе, она же Хая Мордухаева, которой, кстати, недавно удалось вернуть свое еврейское происхождение, в ответ на приглашение в Минск, в свою очередь, пригласила Галину Тищенко к себе в Батуми.

От имени Белорусского союза офицеров Зоя Тебидзе-Хая Мордухаева была награждена памятной юбилейной медалью «75 лет освобождения Белоруссии от фашистских захватчиков», которую генерал-майор К. А. Махмудов попросил меня торжественно вручить быв-

шей воспитаннице детдома. Подробный материал о волнующей встрече по телемосту «Минск-Батуми» этих двух последних свидетелей драмы, разыгравшейся в годы войны в Полоцке, был оперативно опубликован с фотоснимками в центральной газете «Советская Беларусь». Можно сказать, вот такое неожиданное продолжение получилось спустя почти 70 лет у этого небольшого трагического эпизода Второй мировой войны.

По прибытии в Тбилиси я сразу же поехал в Батуми, где в торжественной обстановке в присутствии большой родни Хаи Исайевны Мордухаевой и представителей еврейской общины г. Батуми вручил ей памятную медаль. Прикованной к коляске тяжелобольной бывшей воспитаннице Полоцкого детдома не удалось произнести в ответ даже несколько слов благодарности. По ее лицу катились слезы...

Добрую память в Аджарии оставила о себе человек неординарной судьбы Рахиль Абрамовна Ильина. Она родилась в Батуми в 1891 году, образование получила в Санкт-Петербурге, где окончила Бестужевские курсы. Вся ее последующая педагогическая деятельность связана с родным городом. Вот передо мной интереснейший документ 1942 года, написанный от руки учащегося Батумской средней школы: «...Вы старались сделать из нас людей, прежде всего честных и добросовестных. Благодарим Вас, Рахиль Абрамовна, и уверяем, что семена, брошенные Вами в наши души, попали не на каменистую почву».

В 1943 году этот выпуск был призван в армию. Интересно было проследить, как сложились судьбы выпускников этой замечательной учительницы. Но в одном я уверен, – они не посрамили бы ни ее честь, ни честь школы, ни честь Родины. А

вслед за своими учениками отправилась добровольцем на фронт и сама Рахиль Абрамовна Ильина. Было ей тогда 52 года!

За свою фронтовую и трудовую деятельность эта истинная и мужественная патриотка была отмечена многими наградами, дипломами и грамотами. Как рассказали старожилы Батуми, ветеран войны и труда Рахиль Абрамовна Ильина надевала свой китель по большим праздникам и, конечно же, на свой главный праздник – 9 Мая. На груди этой женщины красовались орден на Ленина, Трудового Красного Знамени, медали «За оборону Кавказа», «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.».

«Личному составу тов. Красенбаум Г. Ю.!» – так с любовью адресовали с фронта бывшие слушатели и почитатели таланта его и его семьи. Старшее поколение в Грузии, возможно, помнит замечательный детский ансамбль под руководством Генриха Юновича Красенбаума. Особый шарм этой необыкновенной музыкальной труппе придавало то, что она состояла из членов одной семьи – отца Генриха, матери Виолетты и их маленьких детей: Бориса, Саренты, Майи, Юнны, Раисы и Лены. В годы войны этот необыкновенный коллектив, в котором все умели играть на музыкальных инструментах, танцевать и петь, выступал в госпиталях и войсковых частях не только в Батуми, но и с успехом гастролировали по всей Грузии.

Читаю письмо из архивных материалов, датированное 8 июля 1943 года, когда еще не была завершена битва за Кавказ: «...После просмотра вашего выступления у нас еще больше разгорается ненависть к заклятому врагу, желание мстить за детей, сражаться за их счастье. Мы расскажем о вас товарищам по оружию на фронте, куда отправляемся скоро...» А вот другой документ, датируемый раньше упомянутого – 20 октября 1941 года, и адресованный юным артистам госэстрады Аджарской АССР из Дома Красной армии имени Я. Ф. Фабрициуса: «Джаз-оркестр семьи Красенбаум в период с 28.06.41 по 20.10.41 принимал активное участие по шефскому обслуживанию частей Красной армии Батумского гарнизона и его района. Джаз-оркестр для частей РККА дал 22 концерта, которые проходили с большим успехом».

Семья музыкантов Генриха и Виолетты Красенбаум с их замечательными шестью детьми свыше 20 лет работала в Аджарской филармонии, обслуживая воинские части, госпитали, санатории,

колхозы, заводские клубы. Я привел лишь один пример сценического искусства в годы войны, в котором участвовала вся семья, состоящая из евреев. А таких примеров, и множество других из области искусства, можно привести столько, что для этого понадобится новая книга... Все перечисленные архивные материалы мне любезно предоставил директор Аджарского краеведческого музея, уважаемый Отар Гоголашвили в октябре 2018 года.

Да, боевые действия в приморских портах Сухуми, Батуми и Поти не велись, но сколько пережили жители этих городов, ставших в годы войны прифронтовыми. В этих портовых городах жило немало евреев. Все, кто мог держать оружие в руках, сражались на фронтах Второй мировой войны. На фронт рвались все, как говорится, от мала до велика. Но люди были нужны, и очень, в тылу. Работы хватало и здесь: участие в оборонительных работах, борьба с диверсантами, шпионами, которых вылавливали в большом количестве. Об этом подробно рассказано в моей книге «Генералами не рождаются», в очерке о первом, наряду с Павлом Ивлиановичем Абрамидзе, грузинском генерале Несторе Дариспановиче Лабадзе, который в годы войны был командующим войсками Грузинского погранокруга. Естественно, там служило немало евреев из Грузии, но, к сожалению, информация у меня я весьма куцая.

Синагога в Сухуми

Достаточно назвать несколько фактов, дабы понять масштабы и ответственность погранвойск той военной поры. Так, в мае 1942 года пограничники Сухумского погранотряда ликвидировали выброшенную с самолетов в районе Очамчира группу немецких парашютистов. В июле-августе того же года, на побережье Черного моря были ликвидированы еще две группы вражеских парашютистов. В ноябре 11 диверсантов во главе с опытным турецким разведчиком Кос-Оглы Хусейном, прошедшим под-

готовку в Германии, проникли в район, охраняемый Батумским погранотрядом. Они намеревались разведать состояние обороны перевалов Главного Кавказского хребта и совершить ряд диверсий. Всего за годы войны пограничниками Грузии были захвачены и обезврежены сотни диверсантов, матерых разведчиков и шпионов. Приходилось пограничникам Грузии вступать в боевые действия с отдельными вооруженными нарушителями границы и целыми бандформированиями...

Огромную роль сыграл в годы войны город Поти. Уже в августе 1941 года здесь была создана Потийская военно-морская база. После оккупации Одессы, а затем Севастополя, в Поти были перебазированы главные силы Черноморского флота и его

Синагога в Поти

командование. Фактически, уже с 3 октября 1941 года, Поти стал официально главной базой Черноморского флота. Все население города почти круглосуточно участвовало в работах по расширению и углублению гавани, постройке береговых укреплений и т.п.

Через Поти шла, как мы уже упомянули, эвакуация населения, войск, промышленного оборудования из прибрежных городов Украины, Крыма, Северного Кавказа. Уже не акцентирую внимание на эвакуированных морских заводах, мастерских, плавучих доках и т. д.

За короткий срок была проделана колоссальная работа. Начало производство боеприпасов и вооружения. Из Поти корабли Черноморского флота уходили на боевые задания, доставляли подкрепления в Севастополь, десанты в Феодосию, Керчь. 16 июля 1942 года фашистская авиация бомбила и Сухуми, и Поти, и Батуми, который в апреле 1943 года был атакован немецкими подводными лодками. Батуми, где тогда проживало 70 000 человек, выполнял огромную роль как в военном отношении в составе Потийской военно-морской базы, так и в осуществлении ремонта и снабжении судов Черноморского флота. В Батуми морем постоянно прибывали раненые, эвакуированное население

и оборудование. В военных госпиталях Батуми и близлежащих населенных пунктах, в санаториях и домах отдыха, лечились тысячи раненых. А главное – Батуми был важнейшим центром снабжения флота и фронта горючими и смазочными материалами. Все три портовых города Грузии – Батуми, Поти, Сухуми – внесли громаднейший вклад в дело разгрома фашистской армии в битве за Кавказ и в Крыму. И в этом, безусловно, огромная заслуга всего населения Грузии, в т. ч. евреев, которые работали на трудовом фронте так же самоотверженно, как и их земляки – близкие и родные воевали с ненавистным врагом на полях сражений. Многие из них были награждены трудовыми орденами и медалями. Как сказал поэт: «Из одного металла льют медаль за бой, медаль за труд!»

Еще один красноречивый факт. Об этом поведала корреспондент Грузинформа - прекрасный человек и талантливейшая журналистка Янна Судакова. В годы войны ее отец был призван в армию. А вскоре его супруге, как и десяткам тысяч советских людей, пришлось покинуть родные места и влиться в общий поток беженцев. Ей повезло. Она попала в Тбилиси. К этому периоду она была на последнем месяце беременности. Ее приютила грузинская семья будущего знаменитого журналиста Отари Аробелидзе. И вскоре, на десятый день, родилась малышка, которую нарекли Янной. Было это в 1942 году. Янна долгие годы жила и работала в Тбилиси, где пользовалась любовью и уважением. Всю жизнь носила в сердце благодарность к Грузии и ее прекрасному народу. Ныне она живет в Израиле...

Именно такие факты, каких можно привести сотни, тысячи, десятки тысяч, подтверждают счастливое проживание грузин и евреев в Грузии, что особенно остро проявилось в годы Второй мировой войны. За веротерпимость, человеколюбие, готовность всегда прийти на помощь грузин любили и уважали во всем мире. И первую скрипку в этом всемирном оркестре любви всегда виртуозно играла еврейская нация. Будь это военный период или мирная жизнь.

В связи с этим логично будет вспомнить большого друга Грузии, достойнейшего человека нашей эпохи, великого Иосифа Кобзона, недавно ушедшего из жизни, но не из нашего сердца. Боль от огромных потерь СССР во время Великой Отечественной войны, боль Холокоста, казалось бы, поминутно отражались

Иосиф Кобзон
в Тбилисской синагоге.
2001 год

в его печальных глазах. И хоть народный артист СССР родился и вырос в Украине, он всегда особенно любил Грузию и ее народ, любил искренне и всем сердцем. Я имел счастье быть знакомым с ним и всегда помню его слова, сказанные мне с доброй улыбкой: «В сердце еврея для грузин всегда забронировано место!»

Кстати, в суровые годы войны у Иосифа Кобзона погибли на фронте дяди со стороны матери, а его отец Давид Кобзон, активный участник войны, вернулся с фронта инвалидом, он был контужен. Об этом многие узнали после кончины Иосифа Кобзона, не очень любившего рассказывать об этом. Наверное, не раз и не два еврейскому мальчику, а потом и юноше,

приходилось сталкиваться с «прелестями» пресловутого «пятого пункта». Ведь не секрет, что в СССР евреям, «мягко говоря», жилось не совсем уютно. Никогда не доводилось слышать, чтобы Иосиф Давидович Кобзон хоть раз пожаловался на судьбу. В этом отношении, как и во всем, он был стальным человеком, как и наш любимейший фронтовой певец Марк Бернес – участник войны. Они оставили память о себе, щемящую боль и огромную любовь к ним грузинского народа...

Внимание, чуткость, готовность преподнести сюрпризы друг другу всегда были характерны для грузин и евреев. В этом контексте вспоминается история, рассказанная в начале 80-х годов прошлого века нашим именитым писателем и журналистом Гиви Карбелашвили в кругу своих коллег. Наш общий знакомый и коллега, фотокорреспондент Грузинформа по Аджарии Исаак Ноникашвили оказался в 1981 году в Германии, где в Дюссельдорфе команда футболистов тбилисского «Динамо» совершила чудо – выиграла Кубок обладателей кубков Европы. Так вот, ныне покойный писатель вспоминал, как к нему тогда подошел незнакомый человек, представился и попросил помочь найти знакомых наших соотечественников, прибывших в Германию на этот знаменитый матч, и от его имени пригласить их отпраздновать знако-

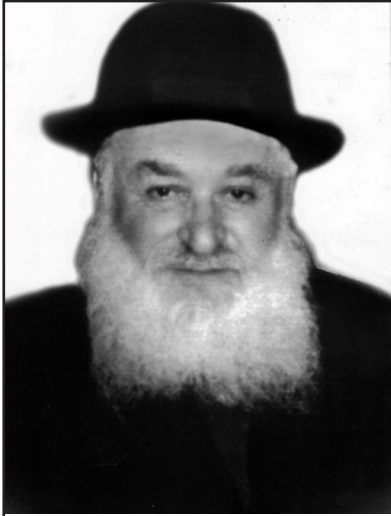
Тбилисская большая синагога

вое событие в ресторане. Собралось около двадцати человек, гуляли чуть ли не до утра. Лишь позже Гиви Карбелашвили узнал, что отец многодетной семьи Исаак Ноникашвили приехал из Израиля специально на это матч в Германию на собранные у друзей деньги...

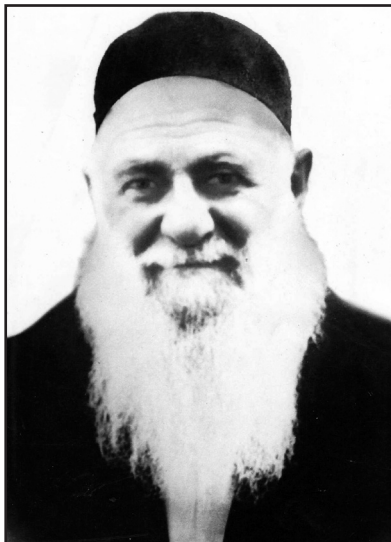
Во Второй мировой войне активно участвовали все грузинские раввины, вдохновляя своим примером евреев Грузии на борьбу с фашизмом. Из уст в уста передавались через раввинов пламенные слова, выступивших 24 августа 1941 года на митинге в Москве представителей еврейского народа, обратившихся к евреям с пламенными словами: «Братья, евреи всего мира!» В Грузии все, от мала до велика, представители всех наций и народностей поднялись на борьбу с гитлеровской Германией. В феврале 1942 года в СССР был создан Еврейский антифашистский комитет, который

еще больше укрепил связи между евреями мира. Во главе ЕАК встал один из самых авторитетных евреев страны народный артист СССР с 1939 года, орденоносец – Соломон Михайлович Михоэлс (1890, Двинск – 1948, Минск) совместно со своим другом, советским поэтом Исааком Соломоновичем Фефером (1900-1952). Подобные митинги состоялись в СССР в мае того же года и в апреле 1944-го. Активное участие в них приняли и евреи Грузии.

Абрам Джанашвили

Эммануэль
Давиташвили

В первых рядах борцов с фашизмом были, как мы отметили, и грузинские евреи во главе со своими раввинами. Например, одним из них был Абрам Шаломович Джанашвили (1911-1982) из Сурами, который прошел всю войну от начала до конца. Был несколько раз ранен. Вскоре после демобилизации Абрама Джанашвили выбирают раввином Ахалцихской синагоги в Тбилиси. Когда же евреям дали возможность уехать в Израиль, Абрам Джанашвили сделал этот шаг одним из первых, заложив фундамент алии из Грузии на землю обетованную. В 70-летнем возрасте раввин А. Ш. Джанашвили скончался в Израиле, где и похоронен.

Интересна судьба главного раввина Грузии Эммануэля Давидовича Давиташвили (1910-1982). Сперва он был раввином в родном Ахалцихе, а в 1938 году приехал в Тбилиси, где поселился во дворе тбилисской синагоги. В начале войны он в числе первых ушел на фронт. Провел в солдатских окопах почти всю войну. Был несколько раз ранен, затем – контужен. Вернулся с фронта инвалидом. В 1948 году евреи Грузии выбрали его своим главным раввином. 23 года, до своей алии в Израиль, Э. Д.

Давиташвили с честью выполнял свою ответственную миссию. В 50-х годах минувшего столетия главный раввин был арестован. Тогда закрылись многие синагоги, и не только в Грузии. Началась позорная антисемитская пропаганда. К счастью, вскоре все это прекратилось, как и следовало ожидать. Режиссер Юрий Беридзе, проживающий в Бельгии, на свои средства снял полнометражный фильм о жизни и деятельности главного раввина Грузии Э. Д. Давиташвили под названием «КГБ-ангелы-виновники» в главной роли с легендой грузинского киноискусства, ветераном Второй мировой войны Отаром Коберидзе. Фильм демонстрировался тогда в концертном зале Тбилисской филармонии...

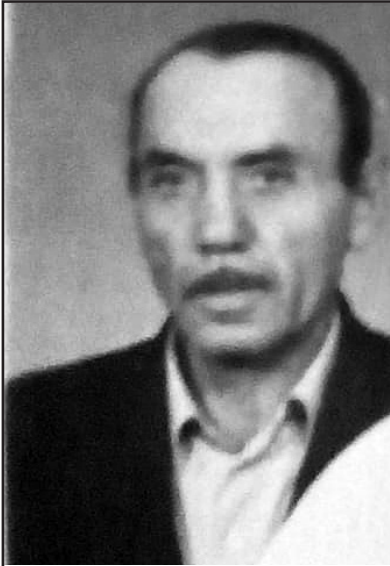
На фронте сражался молодой раввин Моше Джанашвили (1910-2004). Вернувшийся инвалидом с войны из-за боевых ран, он был племянником и учеником великого раввина Давида Баазова, поэтому неудивительно, что он с детства был вовлечен в религиозную жизнь. Позже, он был избран раввином “Цхинвальской” синагоги в Тбилиси, где ему за короткое время удалось обратиться к духовности многих людей, особенно молодых. После закрытия “Цхинвальской” синагоги советским правительством он был избран раввином “Ахалцихской” синагоги в Тбилиси, а после восхождения Кимануэля Давиташвили

Моше Джанашвили

в Израиль, евреи Грузии именно ему, Хахаму Моше доверили бремя религиозного лидера. Он верно служил своему народу в течение трех десятилетий и даже после изгнания в Израиль продолжал свою безупречную религиозную деятельность. Хахам Моше Джанашвили похоронен в Израиле.

Сегодня по всему миру остались десятки евреев-фронтовиков, ветеранов Второй мировой войны. Больше всех их проживает в Израиле, где для них созданы самые лучшие условия жизни, чем где бы то ни было в мире! В Грузии их всего несколько человек. В Тбилиси остался единственный ветеран войны из мужчин-евреев. Это Борис Ильич Гуриелашвили, ему 94 года. Из женщин – ветеранов на сегодня здравствуют две еврейки, которые также

Борис Гуриелашвили

живут в столице Грузии. Это 92-летняя Валентина Борисовна Ганеева и 96-летняя Цецилия Александровна Махарадзе, которая в 19-летнем возрасте начала свою армейскую жизнь телефонисткой в войсках ПВО. После победы над Германией ей довелось отправиться на Дальневосточный фронт... Эти данные любезно предоставила мне Елена Беркович из Еврейского культурно-образовательного фонда в Грузии.

К счастью, у меня нет таких друзей, близких, которым в голову пришел бы вопрос: «Почему я взялся за эту еврейскую тему, разве мало евреев, которые могли бы написать об этом?» Подобный вопрос не был бы неуместным. Написали бы евреи и уверен – намного квалифицированнее и лучше, чем я. Однако, должен признаться, что мысль о написании этой книги пришла мне во сне в апреле 2018 года. Да, это был голос свыше! Я – не еврей, я грузин, потомственный тбилисец. К тому же никаких родственных связей у меня с евреями не было и нет. Я жил и вырос в Солولاки, на Дзержинской улице. Окончил русскую школу, которая дважды меняла свой номер – была №3, затем №43. Находилась она на тогдашней улице Энгельса. Я окончил школу так, что, как ни странно будет это звучать в наши дни, должен признаться, не знал кто из моих одноклассников евреи. Грузинские евреи для меня были грузинами, а евреи русские – были русскими. И я не был тогда исключением. Разбираться в этих «тонкостях» нам пришлось позднее.

Еще с детства я был привязан к семье Цыбулевских, которая жила над нами, на втором этаже, на улице Дзержинского, 6, в так называемом итальянском дворе, где одной дружной семьей жили грузины, армяне, русские, украинцы, были среди нас евреи, поляки, езиды. И у нас во дворе, как и во всем Тбилиси была одна великая нация – тифлисская! Другом моего старшего брата Гизо Долидзе был умница Шура Цыбулевский. Я помню, что они вместе с другими старшими соседями нашего итальян-

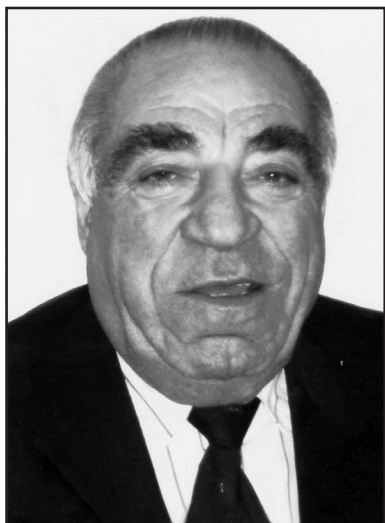

ского двора выпускали стенгазеты, которые красовались как раз напротив нашей комнаты, на первом этаже. А мы, дворовая малышня, читали их от корки до корки. Случилось так, что в 1948 году Шуру Цыбулевского арестовали, осудили на 10 лет, по политическим мотивам, что это значило, мы, дети, не очень-то понимали, а взрослые на эту тему при нас не судачили. Больше всех переживала за него моя мать, у которой брат был арестован в 1937 году, а брата моего отца Германа Долидзе арестовали в 1938 году, он был профессором, первым ректором Тбилисского пединститута имени А. С. Пушкина. Так вот, у Шуры дома остались мать – для меня тетя Лиза (тезка моей матери) и отец – дядя Сема. Я у них бывал довольно часто, помогал ходил за хлебом (ой, какие очереди тогда стояли), керосином и т.д. Они относились ко мне очень тепло. В середине 50-х Шуру освободили, а спустя время он стал известным поэтом Александром Цыбулевским. От нас эта семья позже переехала на улицу Хетагурова, где они жили в одном доме с моим старшим другом – известным журналистом Григорием Левиным, так что периодически я у них бывал. Можно сказать, что «еврейскую академию» я прошел тогда у моего дорогого соседа и старшего друга Шуры Цыбулевского, с которым даже довелось находиться дней 10-12 в Лечкомбинате в Ваке. Это о нем позднее скажет Евгений Евтушенко: «Но жил в Тбилиси Шура Цыбулевский – русский-грузинский, в сущности, поэт...»

Мне очень везло с евреями. О некоторых школьных друзьях я уже упомянул, ну а по работе в журналистике и в жизни их у меня – друзей и добрых советчиков, помимо уже перечисленных, было очень и очень много. Мой крестный в журналистике – светлейшая голова, интеллигентнейший Фима Воробейчик, благодаря которому в конце 50-х годов был опубликован мой первый материал в республиканской газете «Заря Востока». Вспоминаю моих добрых товарищей из этой редакции – Юлия Полякова, Тенгиза Гамкрелидзе, Шалву Свани, Ефима Сусуникашвили, Спартака Грачева; из Грузинформа, в первую очередь, блестящих газетчиков – Вову Головина, братьев Яна и Стаса Гореловых, Шалву Шалолашвили, Альберта Вигнанского; с Грузинского телевидения – недавно ушедшего из жизни Марка Рывкина, которого я с любовью называл грузинским Леви-таном; из городской газеты «Тбилиси» – ее ответственного се-

кретаря Давида Мелуха, из «Вечерки» – Ирину Спицину и Аллу Стратьеву, Арона Рабиновича, Альберта Вачьяна; однокурсника, близкого друга, аса спортивной журналистики, одиннадцатикратного чемпиона Грузии по плаванию Бориса Каменского; университетского лектора, тонкого знатока русской литературы профессора Наталью Орловскую, Марка Кипниса; одноклассников Юрия Пищика, Исаака Палтагашвили и Юрия Чаевского; писателя и блестящего переводчика Камиллу Коринтели; давнего друга еще со времен пионерских лагерей, виртуоза-аккордиониста Леонида Альперта; моих пионеров – общих любимцев танцоров Мишу Джанашвили и Джемала Джинджихашвили...

Симон Иосебашвили

Список этот можно продолжать до нескольких десятков имен – моих дорогих друзей, коллег и просто добрых знакомых, от старшего советчика по жизни – государственного деятеля Рафаэля Елигулашвили до прекраснейшего человека Симона Иосебашвили... Всех названных и неназванных, которым я обязан очень многим и которых всегда упоминаю в настоящем времени, независимо от того, живы они или нет. С таким же успехом я могу перечислить многих евреев – дорогих моему сердцу по работе, как говорится, вне прессы.

За долгие годы моей жизни мне довелось поработать (не считая ранних рабочих профессий, ведь я трудовую жизнь начал еще со школьной поры подсобным рабочим) в двух госкомитетах, трех министерствах, в советских и партийных органах, в Госсовете Грузии... В чуткости, внимании, моральной поддержке моим еврейским друзьям – по соседству, школе, университету, по работе и вне работы – равных не было. Все они до сих пор живут в моем сердце и останутся со мной навсегда!!!

В конце книги впервые публикуется список не вернувшихся с войны – печальный мартиролог пропавших без вести и погибших евреев Грузии в годы Великой Отечественной войны 1941-1945 гг. Это далеко не полный список еврейских безвозвратных

потерь. В нем учитываются лишь данные общих потерь евреев из числа призванных военными комиссариатами из столицы Грузии, Абхазской АССР, Аджарской АССР и Юго-Осетинской АО граждан тогдашней нашей республики, согласно опубликованному первому Указу о всеобщей мобилизации лиц 1905-1918 годов рождения. Последний Указ военных лет о мобилизации военнообязанных лиц уже достиг граждан 1926 года рождения, из которых лишь очень небольшая категория участвовала в заключительных боевых действиях.

Позволю себе еще раз напомнить читателю некоторые статистические данные, которые помогут яснее представить общие потери призывников из Грузии и, конкретно, из вышеназванных ее регионов. Согласно Всесоюзной предвоенной переписи населения, в 1939 году в Грузии проживало 3 540 100 человек. В Великой Отечественной войне участвовало почти 700 000 человек, т. е. каждый пятый житель Грузии! С войны не вернулись около 300 000 человек, почти каждый двенадцатый. В столице Грузии проживало тогда примерно 538 000 жителей, на фронт было призвано 80 000 человек, из них не вернулись с войны 20 500 фронтовиков. Из Абхазской АССР, где тогда проживало 312 000 человек, на фронте находились 55 000 человек, из коих не вернулись с войны более 5860 ее участников. Юго-Осетинская АО из 106 000 тогдашних своих жителей отправила на фронт почти каждого пятого, не вернулись с войны более 6520 ее участников.

Из приведенной статистики получается, что всего из этих четырех регионов Грузии на фронте побывало приблизительно 180 000 человек, из которых не вернулись 48 380 фронтовиков. Из общего количества призванных на фронт 700 тысяч человек и не вернувшихся с фронта 300 тысяч человек, данные из названных регионов в процентном соотношении выглядят так: 25,6% ушедших на фронт и более 16% не вернувшихся. Даже ис-

**Мемориал жертвам Холокоста
в Берлине**

Мемориал в г. Вене

ходя из этих цифр, рассчитанные мною проценты ушедших на войну и не вернувшихся с войны евреев Грузии весьма значительны!

Очень жаль, что даже в период 80-й годовщины со дня начала Второй мировой войны (1939.01.09) и 75-летия со Дня Победы над фашистской Германией в Великой Отечественной войне (9 мая 2020 года), приходится с горечью отметить, что до сегодняшнего дня в Грузии нет не только полного списка участников той войны, не вернувшихся с фронта, но даже приблизительного поименного списка. Поэтому мы должны быть благодарны коллективу патриотов – историков и исследователей

Государственного музея имени Симона Джанашия, республиканского военного комиссариата, Музея дружбы народов, усилиями которых с благословения тогдашнего первого секретаря ЦК КП Грузии Эдуарда Амвросиевича Шеварнадзе (старший брат которого героически погиб при защите Брестской крепости), в 1985 и 1987 годах были изданы два тома общих военных потерь в живой силе в годы Великой Отечественной войны из вышеназванных регионов Грузии. Далее эта благородная работа по известным причинам была прервана...

Мы всегда должны помнить страшные цифры людских потерь нашей маленькой и по размерам, и по населению Грузии в той грозной войне. Каждый день, в продолжение 1418 суток войны на ее полях в среднем погибало или же пропадало без вести 200 наших соотечественников!.. Кстати, до сих пор Грузия ощущает военный ущерб от уже четвертой демографической волны недополнения ее населения.

Когда приступил к сбору данных об участии евреев Грузии во Второй мировой войне, то оказалось, что на эту тему почти нет статистических или же аналитических материалов. Или же прямо надо отметить – этих материалов вообще нет. Еще надо отметить, что до сих пор нет у нас в Грузии материалов, све-

дений, цифр об участии воинов из Грузии в «освободительном походе» в 1939 году в страны Прибалтики, в Польшу, в результате чего всегда дружественная Грузии огромная страна на время практически перестала существовать, и была поделена между Германией, СССР, Литвой и Словакией. Нет подробных данных и по войне с Финляндией (1939.30.11 – 1940.30.03 гг., в которой убиты 53 522, ранены 163 772, замерзли 12 000, без вести пропали 16 208 советских воинов), а также в войне с Японией (09.08 – 02.09 1945 г.), а еще раньше – в стычках с ними в конце 30-х годов. Для сегодняшних историков и исследователей это непочатый край работы.

И главное! Подсчитать всех евреев Грузии, и не только в Грузии, участвовавших во Второй мировой войне, в данное время весьма затруднительно. А что говорить о предвоенных и военных годах, когда евреи были вынуждены скрывать свое еврейское происхождение, когда еврейские женщины зачастую специально выходили замуж за неевреев, дабы оградить своих детей от злополучного «пятого пункта» в краснокожей серпастой паспортине. Так было по всему Советскому Союзу. И старшее поколение хорошо знает, что тогда было в СССР. Слава Богу, в Грузии это происходило не так болезненно и, уверен, никогда не произойдет. В подтверждение сказанному приведу интересный исторический факт. В 1913 году на Всемирном еврейском конгрессе во Франкфурте евреи со всего мира с горестью сетовали, что нет в мире такой страны, где любили бы евреев. Все с горечью закивали головой. И вдруг в зале раздался громкий глас: «Есть такая страна – это Грузия!» Все присутствующие с восхищением посмотрели на этого участника конгресса. Им оказался представитель грузинского еврейства раввин Давид Баазов (1883-1947). В наши дни небольшая улица в Петхаине, где жил этот великий гуманист, носит его имя. Так мы и идем, рука об руку, вместе грузины и евреи, более 2600 лет! Кстати, недавно внучка знаменитого раввина,

Давид Баазов с семьей

Цхинвальская синагога после российско-грузинской войны 2008 года.

наша соотечественница, ныне проживающая в Израиле, написала очень интересную и нужную книгу «Евреи Грузии», в которой упоминает вышеприведенные слова своего деда. Как ее дед Давид Баазов и ее отец Хаим Баазов, Лили Баазова достойно продолжает добрую семейную традицию – сеять добро и любовь между евреями и грузинами, между грузинами и евреями!

Полную картину национальной принадлежности всех участников Второй мировой войны из Грузии невозможно было бы восстановить, даже в том случае, если бы мы пофамильно знали каждого из них, по той простой причине, что за эти 26 веков совместного проживания грузины и евреи настолько ассимилировались, что многие фамилии стали у них общими. Например: Бабалашвили, Давиташвили, Какиашвили, Кваташвили, Мегрелишвили, Палиашвили, Сепиашвили, Курашвили, Якобашвили и т. д. и т. п.

Об этом же свидетельствует известный писатель Эльдар в своем труде «История грузинских евреев», который подчеркивает, что определить, «где и что есть грузин, и где и что есть еврей» весьма затруднительно. Кто сегодня может со стопроцентной точностью утверждать, когда возникли фамилии грузинских евреев? Даже сегодня затруднительно ответить на этот вопрос не только рядовому читателю, но и специалисту в данной области.

В этой связи хочу воспользоваться интереснейшей информацией моего одноклассника и друга, известного журналиста и

писателя Габриела Намталашвили из его замечательной книги «Прогулки по Петхайну», изданной в Тбилиси в 2014 году и подаренной мне с дарственной надписью. Вот какой поразительный факт он привел в своем труде: «Я как-то был в Израиле, в гостях у Исраэля Зелингера, бывшего руководителя Сохнута в Грузии, большого патриота нашей страны, так вот, он говорил: «За несколько лет, что я прожил в Грузии, так и не понял, кто грузин, а кто – еврей...» И еще. «В каждом грузине всегда найдется капля еврейской крови» – это однажды с пафосом сказал в моем доме друг моих юношеских лет Шалом Этерашили с бывшей Первомайской улицы г. Тбилиси, а ныне счастливо живущий в Израиле. Этим все сказано!

В нашем печальном мартирологе читатель без труда заметит огромное количество пропавших без вести. Многие из них пали на полях сражений. Пусть простит меня Бог, но не сказать об этом со слов очевидцев-фронтовиков не могу. Атака, стрельба, град снарядов, с воздуха падают сотни бомб, а потом по полю ползут фашистские танки, гусеницы которых превращают убитых, тяжелораненых, контуженных в мясной фарш, перемешанный с грязью. Танк не один и не два – их десятки. Воронки от разрывов снарядов и бомб заполнялись этой массой. Поди и разыщи убитого воина. В списки «без вести пропавших» попадали и такие. Попадали в эти списки утонувшие в реках, болотах, озерах, морях. А сколько разрозненных красноармейцев попадали в плен. В начале войны, в так называемых «мешках» оказывались не то что роты, батальоны, а целые полки, дивизии, армии. Особенно много пленных фашисты захватили в 1941-1942 годах.

По данным Германии, в немецком плену за годы войны побывало 5 миллионов советских воинов! Это больше состава бойцов Красной армии на момент начала войны (4 826 000 человек). Три миллиона наших военнопленных было уничтожено фашистами! Не все имена известны и по сей день.

В последнее время я ежегодно бываю в Белоруссии, где живет мой старший сын Георгий. И несколько лет назад, благодаря моему другу администратору Большого театра оперы и балета в Минске Игорю Максимовичу Плоткину, я познакомился с известным белорусским журналистом и писателем 85-летним Михаилом Норштейном. Тогда он жил в Германии, это было в 2014 году. Так вот, он рассказывал, что пленные евреи избавлялись

от ненужных документов, присваивали себе другие имена, отчества и фамилии. Были периоды, когда советских пленных массово расстреливали, даже не интересуясь их национальностью. А еще фашисты, спешно отступая, уничтожали не только военнопленных, но и списки, архивы. Сколько тайн, неизвестности хранит та страшная война...

В этой связи уместно привести слова главного раввина России Берла Лазар, прочитанные мною в российской газете «Известия» от 7 мая 2019 года: «...Однажды эсесовец пришел, чтобы убить еврея. Уже поднял пистолет и вдруг увидел, еврей улыбается и что-то шепчет про себя. «Что ты там бормочешь, еврей?» – спросил нацист. «Молюсь, произношу слова благодарности Богу». Эсесовец поразился еще больше: «За что ты благодаришь своего бога, если я сейчас тебя застрелю?!» А еврей в ответ: «Благодарю за то, что Он не сотворил меня таким, как ты». Что к этому добавить? Пусть каждый, кто прочтет потрясающие до глубины

души эти слова, воспримет так, что произнес их фронтовик – еврей твоей страны, твоего города, твой отец, дедушка, близкий, знакомый. Может, в этих нескольких словах мольбы и скрывается мудрость иудаизма, философия еврея...

Приведенный мартиролог, конечно же, не лишен неточностей, отдельных промахов. Однако моей вины здесь нет. Я просто сделал выборку фамилий, имен, отчеств, званий и дат в том порядке, как это было приведено в указанном выше двухтомнике «Книги вечной славы». Погрешности в них я заметил, но оставил все так, как напечатано в этих книгах, дабы не приумножить ошибки, допущенные авторами двухтомника, которые, возможно, сами оказались в моем положении – констатировали то, что им предоставили. Так что, работа по уточнению, дополнению, а главное – полному установлению окончательного списка всех погибших и пропавших без вести евреев Грузии, да и не только

их, дело более молодых и энергичных историков и исследователей темы Второй мировой войны. Надо спешить. Дальше будет во сто крат сложнее...

Мудро сказано – война не закончена, пока не похоронен последний солдат! Кстати, недавно в горах Кавказа, на высоте 4000 метров, где шли бои в 1942-43 годах, альпинисты нашли в ледниках грузинского воина, а неподалеку

от него 10-12-летнего мальчика, по всей вероятности, тоже грузина, у которого нашли письмо на грузинском языке – боевое донесение. А сколько еще погибших участников войны, которые до сегодняшнего дня не захоронены. Об этих печальных фактах сообщается периодически. Работы патриотов-следопытов, сам процесс архивных поисков – дело сложное, кропотливое, но благородное. «Это нужно – не мертвым! Это надо – живым!» Замечательные слова поэта-гуманиста Роберта Рождественского.

А сколько погибших остались за пределами бывшего СССР. Более миллиона солдат и офицеров Красной армии погибли, освобождая Восточную Европу от нацизма. Сегодня только в Австрии и Германии действуют программы по сохранению памяти. Австрия, например, установила 80 тысяч имен воинов Красной армии, похороненных на территории страны. Это огромная работа и гуманная акция. Правительству Грузии надо активно сотрудничать в этом вопросе с дружественными нам государствами.

Когда читатель внимательно ознакомится с перечнем безвозвратных потерь из приведенного в конце книги мартиролога и сравнит потери евреев в процентном соотношении с общим количеством не вернувшихся с войны участников из столицы Грузии, Абхазии, Аджарии и Юго-Осетии, то он должен заметить, что потери еврейских военнослужащих, принявших участие в боевых действиях, как я отметил выше, весьма значительны. Ведь здесь речь идет, еще раз подчеркну, лишь о 25,6% призванных

Статья Л. Долидзе в газете
"Комсомольская правда в Грузии"

на фронт со всей Грузии, и о каждом шестом (16,1%) не вернувшемся воине. Думаю, не совершу грубой ошибки, если отмечу, исходя из моих личных расчетов, что самый большой процент участников этой войны, из числа проживавших перед Второй мировой войной в Грузии наций и народностей, после грузин принадлежит евре-

ям. И этот мой вывод сделан лишь на основании еврейских фамилий, хотя известно, что евреем считается не только тот, у кого еврейская фамилия, но и тот, кто рожден от еврейской матери!

В прошлом году, в канун всеобщего праздника Победы над фашистской Германией, – я задался целью собрать материал об участии евреев Грузии во Второй мировой войне. Материалов на данную тему в библиотеках, архивах Грузии я не обнаружил, лишь в некоторых изданиях наряду с другими фамилиями были упомянуты одна или две еврейские фамилии. И вот тогда я стал тщательно пересматривать домашний архив, звонить, встречаться с моими еврейскими друзьями, коллегами, знакомыми. Собрал немалый материал. Из этого материала по две полосы в канун Великой Победы в 2018 году опубликовали газеты «Аргументы и факты – Тбилиси» и «Комсомольская правда в Грузии», что вызвало немалый интерес у читателей. Были добрые отклики, звонки от друзей и коллег, что сподвигло меня продолжить работу в этом направлении, углубить и расширить тематику моих поисков и исследований. Как уже отметил, в этой работе я постоянно ощущал поддержку моего доброго друга Мераба Шалвовича Чанчалашвили, благодаря которому данная книга увидела свет. Это первое осмысление массового участия евреев Грузии во Второй мировой войне.

И еще. Хочу подчеркнуть, что я поклялся светлой памятью моих родителей, что мой скромный труд на эту святую тему я выполнил и выполняю абсолютно безвозмездно. Этим хочу выразить благодарность моим друзьям и добрым знакомым евреям за ту бескорыстность, дружбу и поддержку, которые я ощущал от них на протяжении всей моей долгой жизни!..

И вот настал долгожданный день разгрома фашистской Германии. Символично, что на куполе Рейхстага поверженного Берлина 30 апреля 1945 года взвилось победоносное Красное Знамя, которое водрузили отважные разведчики 756-го стрелкового полка 150-й стрелковой дивизии 3-й ударной армии 1-го Белорусского фронта сержанты – русский Михаил Егоров и грузин Мелитон Кантария. Эти два воина, ставшие Героями Советского

Союза, символизировали потрясающую закономерность апофеоза той страшной войны. Русский Егоров, как представитель народа, понесшего самые громадные людские потери в войне, и грузин Кантария, представитель народа, пославшего на фронт больше всех своих граждан в процентном соотношении к своему населению!

8 мая 1945 года в советских газетах появилось знаменательное сообщение: «В ознаменование победоносного завершения Великой Отечественной войны советского народа против немецко-фашистских захватчиков и одержанных побед Красной

армии, увенчавшихся полным разгромом гитлеровской Германии, заявившей о безоговорочной капитуляции, установить, что 9 Мая является днем всенародного торжества – праздником Победы./ 9 Мая считать нерабочим днем./ Председатель Президиума Верховного Совета СССР М. Калинин. Секретарь Президиума Верховного Совета СССР А. Горкин./ Москва, Кремль. 8 мая 1945 года».

Мир ликовал! Вместе со всеми воздавал Всевышнему свое благодарение и многострадальный еврейский народ СССР, евреи всей Европы, всего мира. Ликовала и еврейская бригада в составе британской армии. В годы Второй мировой войны она была единственным национальным подразделением в составе союзных сил. Бригада была создана в 1944 году, участвовала в боях в Италии и зарекомендовала себя с самой лучшей стороны.

2 сентября 1945 года разгромом милитаристской Японии завершилась Вторая мировая война. В исход этой войны наряду с Советским Союзом огромный вклад внесли союзнические войска США и Великобритании, которые, помимо боевых действий, оказали СССР существенную помощь по ленд-лизу, а также движение «Свободная Франция».

Как сегодня не вспомнить, что в апреле 1947 года в Нью-Йорке открылась специальная сессия Генеральной ассамблеи ООН по Палестинскому вопросу. Представитель СССР Андрей Громыко по личному поручению И. В. Сталина выступил с речью в

Давид Бен-Гурион провозглашает независимость Израиля (14 мая 1948)

поддержку создания Еврейского государства, отметив страдания еврейского народа под гитлеровской оккупацией и массовый героизм еврейских солдат и офицеров в армиях СССР и союзников. Через несколько часов после провозглашения 14 мая 1948 года Государства Израиль США признали его. Спустя два дня было обнародовано решение о признании Израиля Советским Союзом.

Кстати, Израиль был провозглашен в здании Тель-Авивского музея 14 мая 1948 года. На еврейском календаре этот день датировался – 5 ноября 5708 года. В тот же день была обнародована Декларация независимости Израиля. В тот же день египетские самолеты подвергли бомбардировке Тель-Авив. Армии пяти арабских стран открыли военные действия против только созданного государства!

До конца мая 1948 года СССР организовал закупки для Израиля в Чехословакии первой партии оружия, танков, самолетов. Вскоре после арабского вторжения в нескольких местах израильский фронт был прорван. По секретным каналам пришло письмо Давиду Бен Гуриону от И. В. Сталина, в котором советский лидер писал, что для него недопустима мысль об уничтожении Государства Израиль, только что признанного СССР. Сталин предложил направить советских военнослужащих, экипированных в гражданскую одежду. Бен Гурион ответил словами глубокой благодарности, попросил ограничиться поставками вооружения.

Однако в боевых действиях в 1948-49 гг., по неофициальным данным, приняло участие несколько тысяч бывших советских военнослужащих, бойцов Красной армии. Наверное, среди этих патриотов были и представители грузинского еврейства. По линии МВД и МГБ СССР были точно.

Тогда, в 1948 году, в Израиле проживало чуть больше полу-

миллиона человек, туда въехали еще 100 000 переселенцев. С такой численностью – 600 000 человек молодое государство вступило в войну с пятью соседними арабскими странами. Вот где истинный кладезь еврейской стойкости – не в численности, не в силе – а в духе нации. А уж этого у

евреев более чем достаточно. Свидетельство сказанному – многовековая история этого древнейшего народа, создавшего к сегодняшнему дню мощнейшее государство в мире.

Сегодня население Израиля перевалило 9-миллионную отметку, это чуть меньше, чем население Беларуси. Страна Израиль растет и крепнет. Как здесь не отметить уникальное явление в истории человечества. Еврейский народ, исторически сложившийся как устойчивая общность почти тридцать три столетия тому назад, на базе языка, территории, экономической жизни и психического склада, культуры, иудейской религии, которая фактически положила начало возникновению двух крупнейших мировых религий – христианства и мусульманства, двадцать последних веков был самым гонимым народом. Причина была в том, что у иудеев не было своей территории, своего государства. И единственным местом на нашей планете, где евреи массово жили на протяжении 26-ти веков до провозглашения своего государства, при этом сохраняя свой язык, религию, культуру, традиции и обычаи, была Грузия!!!

Вот здесь, в историческом прошлом, заложен нашими предками тот незыблемый фундамент, цементирующий навеки братство и доброжелательность двух наших народов – грузин и евреев. Испытанием на прочность наших взаимоотношений явилась Вторая мировая война. Вот откуда корни столь массового герои-

ческого участия в этой войне евреев Грузии.

Как я уже отметил выше, описанные в книге события – это лишь небольшая часть видимого айсберга. Я счастлив, что, возможно, закладываю первый камень в основание будущего фундаментального описания героической эпохи, когда весь еврейский народ, проживающий до Второй мировой войны в Грузии, поднялся на борьбу со смертельным врагом и смог внести достойную лепту в общую победу прогрессивного человечества над чумой XX века, – уничтожив фашистского зверя в его же логове...

К сожалению, с каждым годом рedeют ряды героических участников войны. И если самое большое внимание к ним на территории бывшего СССР оказывают в Беларуси, то в мире в самых лучших условиях ветераны войны находятся в Израиле. А это, как пел когда-то Владимир Высоцкий, – «Бывший наш народ». Кстати, в Израиле живет одно из самых многочисленных, если так можно выразиться, «советских подразделений» ветеранов Второй мировой войны – более 10 тысяч человек, которые окружены любовью и вниманием.

Как уже известно, Израиль – единственная страна в мире, которая официально присоединилась к России для празднования 9 мая, не считая государств, которые традиционно праздновали этот день, начиная с 9 мая 1945 года. Первый такой государственный праздник Израиль отметил 9 мая 2017 года. В этот день несколько сот участников Второй мировой войны с фронтовыми орденами и медалями, многие из которых были в военной советской экипировке, приняли участие в торжественном параде напротив Кнессета – парламента Израиля. Среди них были и евреи из Грузии, воевавшие в годы вой-

ны в составе Красной армии. А всего, по данным известного тбилисского писателя, поэта и общественно-го деятеля Владимира Саришвили, сегодня в Израиле проживают около 70 000 грузин-

ских евреев, а в самой Грузии их осталось, по данным Государственного департамента страны на начало 2019 года, свыше 6000 человек.

Как мне рассказали мои знакомые – очевидцы этого знакового события, после окончания праздничного шествия ветераны войны под знаменитый марш «Прощание славянки» проследовали в здание Кнессета, где их ожидала выставка «Холокост: уничтожение, освобождение, спасение», проведение которой стало возможным благодаря стараниями Российского еврейского конгресса. В экспозиции было представлено более 80 уникальных документов и фото из музеев нескольких стран. На стендах была собрана информация о гетто и концлагерях, освобожденных Красной армией, союзниками по антигитлеровской коалиции в годы Второй мировой войны, а также истории освободителей и спасенных. И еще: 9 мая 2019 года победу над фашизмом прохождением «Бессмертного полка» отпраздновали более чем 110 государств всех континентов нашей планеты. Только в Израиле этот всенародный праздник был отмечен в 22 городах! Такого размаха праздника Победы мир еще не знал.

В 2021 году прогрессивное человечество торжественно отметило 76-летие Великой Победы советского народа над фашистской Германией, Победы сил антигитлеровской коалиции над коричневой чумой, весомого вклада еврейского народа в деле разгрома гитлеризма. Пройдут десятилетия, но никогда не забудутся пламенные слова главного радиоголоса Советского Союза Юрия Борисовича Левитана (1914-1983), услышанные во всем мире с грандиозного митинга в Москве вскоре после начала войны с Германией. Как мы уже отметили, это было 24 августа 1941 года. Именно тогда прозвучал знаменитый призыв диктора Всесоюзного радио Левитана: «Братья, евреи всего мира!...» Ни до, ни после подобного обращения не было. И действительно,

в этот смертельный период для всего прогрессивного человечества евреи всего мира объединились, как говорится, в единый мощный кулак и внесли свою весомую лепту в общую победу над сильнейшим и опаснейшим врагом человечества.

Память о каждом погибшем или пропавшем без вести еврее, как и о каждом грузинском воине, как и о патриотах любой национальности, сражавшихся с фашизмом в годы Второй мировой войны, священна! И вчера, и сегодня, и завтра! Священна во веки веков! И память эта сильнее смерти! Весьма символично, что на празднование годовщины Великой Победы на Красной площади в Москве 9 мая 2018 года в качестве высокого почетного гостя присутствовал премьер-министр Израиля Беньямин Нетаньяху, как и то, что руководители России и Израиля впервые прошли вместе в рядах «Бессмертного полка», держа в руках фотоснимки погибших борцов с фашизмом.

Нынешний день Великой Победы над фашистской Германией торжественно был отмечен в 121-ом государстве нашей планеты!

Вечная память всем погибшим в борьбе с фашизмом! Яд Вашем! Оставшимся в живых участникам Второй мировой войны, как говорят евреи, 120 лет жизни! Вы этого заслужили!!!

A black and white photograph showing a large crowd of people gathered in front of a stone wall. In the background, there is a large domed building, possibly a mosque or a church, and a cityscape with trees and buildings. The text is overlaid on the upper part of the image.

**Грузинские евреи –
участники Отечественной войны,
переехавшие в Израиль**

АБАДЖАНОВ РАФАЭЛЬ АБРАМОВИЧ

Родился 20.07.1923 в Тбилиси. Служил в красной армии в 12-ой танковой бригаде (рядовой). Сражался в Дуграце (Польша). Награждён орденом и медалью. Переехал в Израиль 29.10.1978.

АБРАМАШВИЛИ СИМОН БЕНИАМИНОВИЧ

Родился 14.05.1908 в Тбилиси. Служил в красной армии в 51-ом бронированном поезде (рядовой). Участвовал в защите Москвы, сражался за Калинин. Переехал в Израиль 12.12.1971г.

АБРАМИШВИЛИ ЭЛИАУ ФИЛХАЗОВИЧ

Родился 09.05.1918 в Калараше (Молдавия). До начала войны был призван в армию. Служил в красной армии в 96-ом стрелковом полку (старший сержант). Сражался за Киев. Переехал в Израиль 23.03.1975.

АДЖИАШВИЛИ ДАВИД ШАБТАЕВИЧ

Родился в 1915 году в селе Бандза, но большую часть своей жизни провёл в Сенаки (Цхакая). В 1941 году был призван в ряды Красной армии. Сражался в Керчи (Крым), где заболел тяжёлой болезнью, из-за которой в 1943 году был демобилизован. Его брат, Элиау, без вести пропал на войне. У Давида Аджиашвили было четверо детей, среди которых выдающийся писатель, поэт и общественный деятель Джемал Аджиашвили. Сам Давид Аджиашвили награждён боевыми медалями. Переехал в Израиль в 1911 году.

АДЖИАШВИЛИ МИХАИЛ ИОХАНОВИЧ

Родился 23.12.1917. в Болниси. Служил в красной армии в 386-ой стрелковой дивизии (старшина). Сражался за Севастополь, за Крым. Переехал в Израиль 12.11.1975.

АДЖИАШВИЛИ ИОСИФ ЯКОВЛЕВИЧ

Родился 24.12.1914. в Поти. Служил в красной армии в 15-ой дивизии (рядовой). Принимал участие в защите Москвы. Сражался за Калинин. Переехал в Израиль 15.02.1972.

АДЖИАШВИЛИ ЯКОВ АБРАМОВИЧ

Родился 07.05.1914. в Болниси. Служил в красной армии в 46-ой стрелковой дивизии (младший сержант). Сражался на 3-ем Украинском фронте. Переехал в Израиль 29.01.1974.

АДЖИАШВИЛИ БЕНИАМИН ИСАКОВИЧ

Родился 15.05.1923. в Кутаиси. Служил в Советской армии, в 1054-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался за освобождение Донбаса, Переехал в Израиль 20.09.1973.

АДЖИАШВИЛИ НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВИЧ

Родился 12.10.1918. в Болниси. Служил в Советской армии в 67-ой дивизии (старшина). Сражался за Ужгород, в Чехословакии. Переехал в Израиль 26.04.1971.

АИВАЗАШВИЛИ МОРДЕХ АРОНОВИЧ

Родился 14.01.1906. в Тбилиси. Служил в красной армии в пехотных войсках (рядовой). Сражался на 3-ем Украинском фронте за Орёл. Переехал в Израиль 13.12.1971.

АИВАЗАШВИЛИ ШАЛОМ СИМОНОВИЧ

Родился 29.09.1922. в Тбилиси. Служил в красной армии в артиллерийской дивизии. Принимал участие в сражениях за Кенигсберг. Вернулся с войны инвалидом в 1945 году. Переехал в Израиль 23.08.1974.

АЛЕЛИШВИЛИ ГАБРИЭЛЬ ЕФРЕМОВИЧ

Родился 21.01.1915. в Сачхере. Служил в красной армии в 537-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался в Чехословакии. Переехал в Израиль в 1972 году.

АЛЕЛИШВИЛИ ДАВИД МЕНАХОВИЧ

Родился 10.03.1920. в Сурами. Служил в красной армии в 14-ой механизированной бригаде. Сражался на Сталинградском фронте и в Румынии. Переехал жить в Израиль 13.06.1973.

АЛЕЛИШВИЛИ НАФТАЛ ШИМОНОВИЧ

Родился 10.09.1910. в Тбилиси. Служил в красной армии в 44-ой стрелковой дивизии. Сражался на Южном фронте. Переехал в Израиль 28.06.1976.

АМШИКАШВИЛИ ДАНИЭЛЬ МОИСЕЕВИЧ

Родился 16.02.1906 в Они. Служил в красной армии в 344-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Керчи. Переехал в Израиль 18.03.1974.

АМШИКАШВИЛИ ИЛЬЯ КИМАНУЕЛОВИЧ

Родился 10.05.1920. в Они. Служил в красной армии в 588-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался на Кавказском фронте. Переехал в Израиль 29.11.1976.

АРОНИШВИЛИ ШАМИЛЬ МОИСЕЕВИЧ

Родился 14.03.1923. Служил в Советской армии. Сражался за Харьков и в Германии. Награждён орденом и медалями.

АРОНИШВИЛИ САМУЭЛЬ ХАЙМОВИЧ

Родился 13.01.1923. в Тбилиси. Служил в красной армии в 875-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался на Юго-Западном фронте. Был в немецком плену. Переехал в Израиль 10.01.1994.

АСТАНДЖЕЛОВ МИХАИЛ ЯКОВЛЕВИЧ

Родился 12.10.1926. в Сурами. Служил в красной армии в 160-ой стрелковой дивизии (сержант); награждён орденами и медалью. Переехал в Израиль 25.08.1972.

БААЗОВ ХАНАН САМУЭЛОВИЧ

Родился в 1920 году в Цхинвали. Был призван в красную армию в 1941 году. Сражался на Северном Кавказе. После окончания войны через 6 месяцев вернулся из армии.

БАБАЛИКАШВИЛИ МИХАИЛ ШАЛОМОВИЧ

Родился 01.08.1922. в Кутаиси. Служил в красной армии в стрелковых частях (рядовой). Сражался за Курск. Переехал в Израиль 04.06.1980.

БАЗАЗАШВИЛИ МИХАИЛ АНТОНОВИЧ

Родился 20.07.1912. в Мухрани. Служил в красной армии в 47-ой стрелковой дивизии 105-ого полка (рядовой). Сражался за Таганрог, в Украине. Переехал в Израиль 04.09.1973.

БАЗАЗАШВИЛИ СИМОН ИСАКОВИЧ

Родился 01.03.1913. в Сачхере. Служил в красной армии в артиллерийских частях (рядовой). Сражался под Ленинградом, войну завершил Берлине. Переехал в Израиль 21.05.1972.

**БАБАЛАШВИЛИ РАХМИН
БЕНИАМИНОВИЧ**

Родился 1917. в Тбилиси. Служил в красной армии в 59-ом артиллеристком полку в 16-ой бригаде (рядовой). Сражался под Курском и на Кавказе. награжден орденом 2-ой степени отечественной войны. Переехал в Израиль 1970.

БАЛУАШВИЛИ ШАЛВА ХАИМОВИЧ

Родился 01.08.1915. в Кутаиси. Служил в красной армии в 121-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался за Севастополь. Переехал в Израиль 08.03.1972.

БАРДАНАШВИЛИ ЮЗА БЕНИАМИНОВИЧ

Родился 20.05.1922 в Батуми. Служил в красной армии в 51-ой стрелковой бригаде (лейтенант). Сражался на Северном Кавказе. Переехал в Израиль 06.06.1995.

БАТАШВИЛИ ДАВИД ИСАКОВИЧ

Родился 22.03.1922. в Кулаши. Служил в красной армии в 403-ем стрелковом полку (рядовой). Сражался на 1-ом Белорусском фронте. Переехал в Израиль 24.02.1980.

БАТАШВИЛИ МЕЙР МОРДЕХОВИЧ

Родился 07.04.1917. в Кулаши. Служил в красной армии в 705-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался на 1-ом Белорусском фронте. Переехал в Израиль 24.02.1980.

БАТАШВИЛИ МИХАИЛ ИЛЬИЧ

Родился 15.01.1911. в Кулаши. Служил в красной армии в 67-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался за Севастополь. Переехал в Израиль 12.12.1972.

БАТИАШВИЛИ МИХАИЛ ИСАКОВИЧ

Родился 10.01.1921. в Цагвери. Служил в красной армии в 324-ом стрелковом полку (сержант). Сражался за Курск. Переехал в Израиль 20.12.1993.

БАТОНИАШВИЛИ ГАБРИЭЛ МЕНАШЕВИЧ

Родился 17.11.1913. в Грузии. Служил в Советской армии. Сражался за Феодосию. Награждён двумя медалями.

**БАТОНИАШВИЛИ
ИОСИФ ИЦХАКОВИЧ**

Родился 18.11.1916. в Кулаши. Служил в красной армии в 84-ой стрелковой дивизии 251-ого полка (рядовой). Сражался в Керчи. Переехал в Израиль 22.05.1972.

**БАТОНИАШВИЛИ
МОРДЕХ АБРАМОВИЧ**

Родился 25.04.1916. в Кулаши. Служил в красной армии в артиллерийских частях (рядовой). Сражался в Украине. Переехал в Израиль 01.01.1972.

**БАТОНИАШВИЛИ ПИЛХАЗ
ИСАКОВИЧ**

Родился 12.03.1913. в Кулаши. Служил в красной армии в стрелковом полку (рядовой). Сражался в Керчи. Переехал в Израиль 02.04.1972.

БАХАНАШВИЛИ МИХАИЛ ДАВИДОВИЧ

Родился 15.09.1917. в Тбилиси. Служил в красной армии в железнодорожных войсках (старшина). Принимал участие в обороне Москвы. Переехал в Израиль 01.07.1976.

БАХАНАШВИЛИ РОБЕРТ МИХАЙЛОВИЧ

Родился 02.01.1910. в Тбилиси. Служил в красной армии в 805-ом стрелковом полку. Сражался на Закавказском фронте. Переехал в Израиль 15.09.1992.

БАЧАКАШВИЛИ МИХАИЛ МОРДЕХОВИЧ

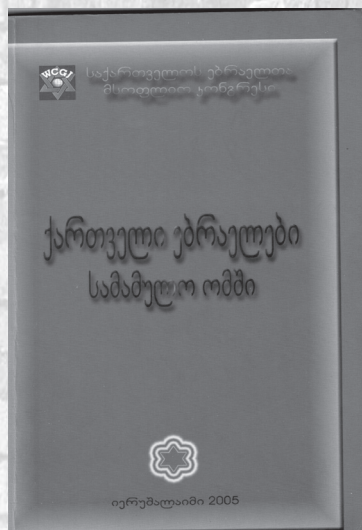
Родился 17.08.1917. в Тбилиси. Служил в красной армии в 54-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался за Севастополь. Переехал в Израиль 28.03.1973.

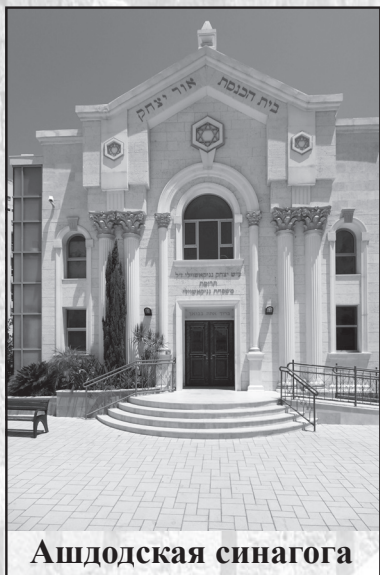
БЕБЕРАШВИЛИ МИХАИЛ РЕУБЕНОВИЧ

Родился 01.09.1914. в Кутаиси. Служил в красной армии в 19-ой стрелковой дивизии 220-го полка (рядовой). Сражался на Северо-западном фронте. Переехал в Израиль 05.04.1971.

БЕБЕРАШВИЛИ ИЛЬЯ МОИСЕЕВИЧ

Родился 28.03.1909. в Кутаиси. Служил в красной армии в 39-ом миномётном батальоне (ефрейтор). Сражался на 2-ом Украинском фронте. Переехал в Израиль 08.04.1973.

Ашдодская синагога

**БЕБЕРАШВИЛИ
МИХАИЛ РУБЕНОВИЧ**

Родился 01.09.1914. в Кутаиси. Служил в красной армии в 19-ой стрелковой дивизии 220-ого полка (рядовой). Сражался на Северо-Восточном фронте. Переехал в Израиль 05.04.1971.

БЕБЕРАШВИЛИ ЯКОВ ДАВИДОВИЧ

Родился 29.06.1906. в Лагодехи. Служил в красной армии в подразделении стрелкового полка (старший лейтенант). Сражался на 2-ом Украинском фронте. Переехал в Израиль 10.01.1973.

БЕН-ДАВИД МИХАИЛ ДАВИДОВИЧ

Родился 20.04.1919 в Сухуми. Служил в красной армии в 270-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался на 3-ем Белорусском фронте. Переехал в Израиль 01.01.1972.

БЕНИАШВИЛИ МИХАИЛ НЕТОСОВИЧ

Родился 26.08.1918. в Потти. Служил в красной армии в 143-ем стрелковом полку (сержант). Сражался за Керчь. Переехал в Израиль 27.06.1972.

БЕНИАШВИЛИ РУБЕН ШАЛОМОВИЧ

Родился 01.04.1907. в Сенаки. Служил в красной армии в 291-ом миномётном батальоне (рядовой). Сражался в Северном Кавказе и в Крыму. Переехал в Израиль 08.12.1974.

БЕНИАШВИЛИ СИМОН МИХАЙЛОВИЧ

Родился 20.02.1926. в Тбилиси. Служил в красной армии на Черноморском флоте (матрос). Сражался за Севастополь. Переехал в Израиль 11.08.1992.

БЕН-ЦВИ ЭЛИЭЗЕР ЦВИДОВИЧ

Родился 18.09.1922. в Тбилиси. Служил в красной армии в 278-ом стрелковом полку (рядовой) Сражался на Центральном фронте. Переехал в Израиль 12.08.1974.

БЕРИКАШВИЛИ ХАИМ ШАБАТОВИЧ

Родился 28.01.1909. в Вани. Служил в красной армии в подразделении полка (рядовой). Сражался за Керчь. Переехал в Израиль 06.04.1972.

БИБИЛЕИШВИЛИ ЯКОВ ГИЛЕЛОВИЧ

Родился 06.05.1909. в Ахалцихе. Служил в красной армии в 769-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался за Севастополь. Переехал в Израиль 20.04.1978.

БИНИАШВИЛИ АРОН ХАИМОВИЧ

Родился 01.01.1921. в Цхинвали. Служил в красной армии в 236-ой стрелковой дивизии 503-го полка (рядовой). Переехал в Израиль 10.01.1974.

БИНИАШВИЛИ АБРАМ АРОНОВИЧ

Родился 15.11.1921. в Цхинвали. Служил в Советской армии. в Каспийской военно морской флотилии. заслужил ордена и медали. Переехал в Израиль со своей супругой **ТАМАРОЙ ПАТАРКАЦИШВИЛИ**, которая также является ветераном войны.

БИНИАШВИЛИ ХАИМ ДАНИЭЛОВИЧ

Родился 12.05.1914. в Кутаиси. Служил в красной армии в 62-ом инженерном батальоне (рядовой). Сражался на 3-ем Украинском фронте. Переехал в Израиль 04.07.1972.

БИНИАШВИЛИ ХАИМ СИМОНОВИЧ

Родился 15.10.1903. в Кутаиси. Служил в красной армии в 62-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался за Моздок. Переехал в Израиль 09.10.1973.

БОТЕРАШВИЛИ ДАВИД ФИЛХАЗОВИЧ

Родился 01.06.1919. в Кулаши. Служил в красной армии в 180-ом артиллерийском полку (лейтенант). Сражался за Ростов, Нальчик. Переехал в Израиль 11.05.1973.

БОТЕРАШВИЛИ МИХАИЛ ГАБРИЭЛОВИЧ

Родился 23.05.1926. в Кулаши. Служил в красной армии в 802-ом стрелковом полку (сержант). Сражался на Закавказском фронте. Переехал в Израиль 04.03.1974.

БОТЕРАШВИЛИ МОИСЕЙ ДАВИДОВИЧ

Родился 01.08.1916. в Кулаши. Служил в красной армии в 46-ом батальоне (старшина). Сражался на 4-ом Украинском фронте. Переехал в Израиль 03.12.1978.

БОТЕРАШВИЛИ РАФАЭЛЬ АРОНОВИЧ

Родился 12.02.1919. в Кулаши. Служил в красной армии в 230-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался за Ворошиловград. Переехал в Израиль 25.09.1972.

БОТЕРАШВИЛИ ЯКОВ БЕНИАМИНОВИЧ

Родился 01.07.1920. в Кулаши. Служил в красной армии артиллеристом в 169-ой дивизии (рядовой). Сражался за Севастополь. Переехал в Израиль 06.10.1971.

БОХАШВИЛИ СЕРГО ИВАНОВИЧ

Родился 20.09.1922. в Саратове. Служил в красной армии в 14-ом миномётном батальоне (майор). Сражался на Ленинградском фронте. Переехал в Израиль 23.10.1997.

ВАТНИК ГИВИ НАУМОВИЧ

Родился 21.01.1919. в Тбилиси. Служил в красной армии в 392-ой грузинской стрелковой дивизии в должности военного врача (лейтенант). Сражался в Керчи. Награждён орденами и медалями. Переехал в Израиль 02.03.1993.

ГАГУЛАШВИЛИ МИХАИЛ МИХАЙЛОВИЧ

Родился 08.10.1906. в Кутаиси. Служил в красной армии в 815-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался на Закавказском фронте. Переехал в Израиль 24.03.1992.

ГОРЕЛАШВИЛИ МИХАИЛ ЕФРЕМОВИЧ

Родился 20.05.1920 в Тбилиси. Служил в красной армии в 158-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался с японцами на дальнем востоке. Переехал в Израиль 15.06.1979.

ГОРЕЛАШВИЛИ БЕНИАМИН ЯКОВЛЕВИЧ

Родился 08.10.1906. в Тбилиси. Служил в красной армии в стрелковом дивизии (старшина). Сражался на Сталинградской и закавказском фронтах. Переехал в Израиль 28.03.1972.

**ГОРЕЛАШВИЛИ
ШАЛОМ ПИЛХАЗОВИЧ**

Родился 06.04.1897. в Ахалцихе. Служил в красной армии в 69-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался на Сталинградском фронте. Переехал в Израиль 27.03.1972.

**ГУНДИАШВИЛИ
АБРАМ ШАЛОМОВИЧ**

Родился 14.04.1913 в Тбилиси. Служил в красной армии в 20-ой стрелковой дивизии. Сражался за Керчь и за Ростов. Переехал в Израиль 03.11.1972.

Ашдодская синагога Ор-Ицхак

ДАВАРАШВИЛИ ЕФРЕМ ЯКОВЛЕВИЧ

Родился 16.03.1919. в Гори. Служил в стрелковых подразделениях Советской армии (рядовой). Сражался за Смоленск. Переехал в Израиль 27.07.1973.

ДАВАРАШВИЛИ МЕНАХЕМ ИСАКОВИЧ

Родился 12.05.1922. в Цхинвали. Служил в красной армии в 403-ем стрелковом полку (рядовой). Сражался на Сталинградском фронте. Переехал в Израиль 14.06.1976.

ДАВАРАШВИЛИ МИХАИЛ ИОНОВИЧ

Родился 07.08.1918. в Цхинвали. Служил в красной армии в 83-ей стрелковой бригаде (старшина). Сражался в Керчи. Переехал в Израиль 08.06.1973.

ДАВАРАШВИЛИ МОРДЕХ ХАИМОВИЧ

Родился 13.08.1916. в Сухуми. Служил в красной армии в стрелковом полку (рядовой). Сражался за Севастополь. Переехал в Израиль 22.07.1981.

ДАВАРАШВИЛИ ПЕРЕС ГАБРИЭЛОВИЧ

Родился 10.01.1922. в Сурами. Служил в красной армии в 175-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался за Ростов. Переехал в Израиль 16.07.1973.

ДАВАРАШВИЛИ ХАИМ ИСАКОВИЧ

Родился 20.05.1922. в Цхинвали. Служил в красной армии в 10-ой стрелковой бригаде 9-ой армии (рядовой). Сражался на Северо-Кавказском фронте. Переехал в Израиль 30.07.1975.

ДАВАРАШВИЛИ МИХАИЛ АБРАМОВИЧ

Родился 05.05.1920. в Цхинвали. Служил в красной армии с самого начала войны был призван в армию. Сражался на Украинском фронте (старший лейтенант). Награждён орденом Отечественной войны 2-ой степени и медалью.

ДАВАРАШВИЛИ ХАНАНЕЛ АРОНОВИЧ

Родился 16.03.1916. в Цхинвали. Служил в красной армии в 160-ом полку (рядовой). Сражался за Керчь. Переехал в Израиль 08.08.1973.

ДАВАРАШВИЛИ ШАЛВА МИХАЙЛОВИЧ

Родился 06.08.1920. в Зестафони. Служил в красной армии артиллеристом в 115-ой дивизии (старший сержант). Сражался за Выборг, Орёл. Переехал в Израиль 09.08.1972.

ДАВАРАШВИЛИ ШАЛВА ХАИМОВИЧ

Родился 09.01.1915. в Цхинвали. Служил в красной армии в 216-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался на Северо-Кавказском фронте. Переехал в Израиль 14.01.1973.

ДАВАРАШВИЛИ ШАЛОМ ГАБРИЭЛОВИЧ

Родился 21.12.1924. в Сурами. Служил в Советской армии в 6-ом разведывательном батальоне (рядовой). Сражался на Закавказском фронте. Переехал в Израиль 07.01.1975.

ДАВИТАШВИЛИ ИОСИФ ИЛЬИЧ

Родился 23.10.1923. в Тбилиси. Служил в красной армии в 14-ом сапёрном батальоне. Сражался на Северо-Кавказском фронте (рядовой). Переехал в Израиль 07.11.1979.

ДАВИТАШВИЛИ ДАНИЭЛЬ МОРДЕХОВИЧ

Родился 20.12.1907. в Цхинвали. Служил в красной армии в стрелковых подразделениях (рядовой). Сражался в Крыму и закончил войну в Восточной Пруссии. Переехал в Израиль 16.10.1972.

ДАВИТАШВИЛИ ЕФРЕМ АРОНОВИЧ

Родился 17.02.1903. в Они. Служил в красной армии в 6-ом сапёрном батальоне (рядовой). Сражался в Крыму. Переехал в Израиль 06.12.1973.

ДАВИТАШВИЛИ ЯКОВ ШАЛВОВИЧ

Родился 24.12.1922. в Тбилиси. Служил в Советской армии. Сражался на Северо-Кавказском фронте. Награждён орденом и медалями.

ДАВИТАШВИЛИ ЕФРЕМ ИЛЬИЧ

Родился в 1917г. в Баку. В 1941 году отправился на фронт добровольцем. Служил в стрелковой дивизии (майор). После демобилизации 30 лет прослужил в Советской армии. Награждён орденами и медалями. Переехал в Израиль в 1993 году.

ДАВИТАШВИЛИ МАРТИН АБРАМОВИЧ

Родился 16.02.1914. в Тбилиси. Служил в красной армии в 1167-ом артиллерийском полку (рядовой). Сражался в Керчи и Новороссийске. Переехал в Израиль 29.03.1974.

ДАВИТАШВИЛИ МОИСЕЙ БЕНИАМИНОВИЧ

Родился 25.05.1922. в Они. Служил в красной армии в 116-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался за Харьков. Переехал в Израиль 28.10.1975.

ДАВИТАШВИЛИ СИМОН ЕФРЕМОВИЧ

Родился 01.08.1902. в Тбилиси. Служил в красной армии в 975-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался в Керчи, в Крыму. Переехал в Израиль 31.01.1972.

ДАВИТАШВИЛИ ХАИМ МОИСЕЕВИЧ

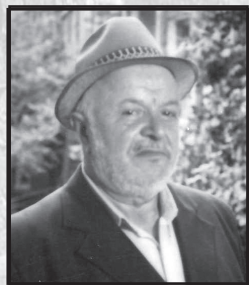
Родился 18.10.1921. в Они. Служил в красной армии в 48-ой дивизии 26-го полка (рядовой). Сражался на Закавказском фронте. Переехал в Израиль 31.12.1991.

ДЕДИАШВИЛИ ИЛЬЯ ДАВИДОВИЧ

Родился 24.01.1924. в Потти. Служил в красной армии в 88-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался за Брянск. Переехал в Израиль 12.01.1976.

ДЖАНАШВИЛИ БЕСКА ИОСИФОВИЧ

Родился в 1910 году в Цхинвали. Служил в красной армии. Сражался в 138-ой стрелковой дивизии. Принимал участие в обороне Сталинграда. Награждён орденами и медалями. Переехал в Израиль в 1973-ем году.

ДЖАНАШВИЛИ МОШЕ (ХАХАМ МОШЕ)

Родился 10.01.1910. в Сурами. С первых дней войны был призван в армию. Награждён Орденом Славы 1-ой степени и медалями. Переехал в Израиль 09.08.1995. Скончался в 2004-ом году.

ДЖАНАШВИЛИ МИХАИЛ МОИСЕЕВИЧ

Родился 15.05.1917. в Цхинвали. Служил в красной армии в 346-ой стрелковой дивизии 1166-ого полка (старший лейтенант). Сражался на Сталинградском фронте. Переехал в Израиль 29.06.1993.

ДЖАНАШВИЛИ МИХАИЛ ИОСИФОВИЧ

Родился 10.01.1910. в Сурами. Служил в красной армии в 145-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался на 2-ом Украинском фронте. Переехал в Израиль 14.02.1995.

ДЖАНАШВИЛИ АРСЕН ДАВИДОВИЧ

Родился 02.01.1913. в Тбилиси. Служил в красной армии в 35-ом артиллерийском полку (сержант). Переехал в Израиль 26.12.1990.

ДЖАНАШВИЛИ ИОСИФ ДАНИЭЛОВИЧ

Родился 21.02.1917. в Кулаши. Служил в красной армии в стрелковой части (рядовой). Сражался в Украине. Переехал в Израиль 01.01.1996.

ДЖАНАШВИЛИ МЕИР БИНИАМИНОВИЧ

Родился 01.03.1917. в Сурами. Служил в красной армии в стрелковом полку (рядовой). Сражался в Белоруссии, в Минске. Переехал в Израиль 20.04.1972.

ДЖАНАШВИЛИ МИХАИЛ ГАБРИЭЛОВИЧ

Родился 15.02.1916. в Сурами. Служил в красной армии в 1053-ем стрелковом полку (рядовой). Сражался в Моздоке. Переехал в Израиль 02.03.1972.

ДЖАНАШВИЛИ МИХАИЛ МОРДЕХОВИЧ

Родился 24.12.1923. в Тбилиси. Служил в красной армии в 65-ой танковой бригаде (капитан). Сражался в Варшаве и Берлине. Переехал в Израиль 18.01.1972.

**ДЖАНАШВИЛИ РУБЕН
ЭЛОСОВИЧ**

Родился в 1913-ом году в Сурами. Был призван на военную службу. Сражался на подступах Керчи. В 1945 году вернулся с войны. Переехал в Израиль в 70-ых годах, там же скончался.

**Тель авивская синагога имени
Моше (Мишико) Мирилашвили**

**ДЖАНАШВИЛИ
СИМОН ХАИМОВИЧ**

Родился 09.12.1915. в Сурами. Служил в красной армии в 111-ом кавалерийском полку (рядовой). Сражался в Харькове. Переехал в Израиль 20.04.1972.

ДЖИНДЖИХАШВИЛИ РУБЕН

Родился 20.08.1926. в Сухуми. Служил в красной армии в стрелковой части (рядовой). Сражался в Северном Кавказе. Переехал в Израиль 01.12.1974.

ДЖИНДЖИХАШВИЛИ АРОН МИХАЙЛОВИЧ

Родился 17.09.1922. в Цхинвали. Служил в красной армии в 7-ой морской бригаде (рядовой). Сражался в Севастополе. Переехал в Израиль 26.02.1974.

ДЖИНДЖИХАШВИЛИ ДАВИД ЭЛИАУСОВИЧ

Родился 15.08.1910. в Тбилиси. Служил в красной армии в 380-ом связном полку (рядовой). Сражался на Южном фронте, в Керчи. Переехал в Израиль 10.03.1975.

ДЖИНДЖИХАШВИЛИ ИСАК ИСРАЭЛОВИЧ

Родился 27.01.1914. в Карели. Служил в красной армии в 339-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Кавказе. Переехал в Израиль 01.12.1972.

ДЖИНДЖИХАШВИЛИ РАФИЭЛЬ ДАНИЭЛОВИЧ

Родился 26.02.1904. в Цхинвали. Служил в красной армии в 1367-ом воздушно-морском полку (сержант). Сражался на побережье Азовского моря. Переехал в Израиль 25.06.1972.

Лодская синагога Типерет Аарон

**ДЖУРЕЛАШВИЛИ
ИСАК МИХАЙЛОВИЧ**

Родился 10.04.1912. в Карели. Служил в красной армии в 149-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался в Крыму. Переехал в Израиль 19.05.1976.

**ДЗОРЕЛАШВИЛИ
ШАЛОМ МИХАЙЛОВИЧ**

Родился 15.07.1921. в Карели. Служил в красной армии в 17-ой механизированной бригаде (рядовой). Принимал участие

в обороне Москвы, сражался в Брянске. Переехал в Израиль 30.07.1973.

ДЗОРЕЛАШВИЛИ ДАВИД МОИСЕЕВИЧ

Родился 30.08.1920. в Кутаиси. Служил в красной армии в Грузинской 392-ой стрелковой дивизии (старший лейтенант). Принимал участие в обороне Москвы. Сражался также на Кубани. Переехал в Израиль 12.01.1972.

ЖВИТИАШВИЛИ БЕСАРИОН ИСРАЭЛОВИЧ

Родился 15.01.1909. в Кутаиси. Служил в красной армии в 910-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался за Владимир и Волонск. Переехал в Израиль 11.11.1974.

ЖВИТИАШВИЛИ МОШЕ-ХАИМ МЕЙРОВИЧ

Родился 26.08.1912 в Кутаиси. Служил в красной армии в 4-ой стрелковой дивизии в 39-ом батальоне связи (ефрейтор). Сражался на Белорусском фронте. Переехал в Израиль 28.12.1973.

ЖВИТИАШВИЛИ ЯКОВ (ЯША) АРОНОВИЧ

Родился 05.05.1919. в Кутаиси. Служил в Советской армии в 177-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался за Смоленск и Минск. Переехал в Израиль 25.03.1990.

ЗОНЕНАШВИЛИ ДАВИД АРОНОВИЧ

Родился 25.07.1915 в Кутаиси. Служил в красной армии в авиационной части (рядовой). Сражался за Севастополь. Переехал в Израиль 23.12.1971.

**ЗОНЕНАШВИЛИ
ЯША МОРДЕХОВИЧ**

Родился 25.06.1921. в Кулаши. Служил в красной армии в 88-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Керчи. Переехал в Израиль 20.05.1974.

**ЗОНЕНАШВИЛИ
РИВА ИЦХАКОВНА**

Родилась 23.07.1925. в Кутаиси. С самого начала войны была призвана на фронт. Сражалась на 1-ом Украинском фронте, находилась на медицинской службе. Награждена 2-мя орденами.

**ИЗРАЭЛАШВИЛИ
ДАВИД ИСРАЭЛОВИЧ**

Родился 15.05.1909. в Потти. Служил в красной армии в 818-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался за Крым и Краснодар. Переехал в Израиль 10.03.72.

ИОСЕБАШВИЛИ БОРИС ШАЛОМОВИЧ

Родился 13.07.1920 в Потти. Служил в Советской армии в 703-ем стрелковом полку (рядовой). Сражался в Литве. Был в немецком плену. Переехал в Израиль 02.07.1972.

ИОСЕБАШВИЛИ МИХАИЛ СОЛОМОНОВИЧ

Родился 15.03.1916 в Потти. Служил в красной армии в 142-ой танковой бригаде (сержант). Принимал участие в обороне Москвы. Сражался за Киев. Переехал в Израиль 15.02.1974.

ИОСЕБАШВИЛИ ДАВИД ИСАКОВИЧ

Родился 01.07.1923. в Сачхере. Служил в красной армии в 5-ой десантной бригаде 196-ой стрелковой дивизии. Сражался на Закавказском фронте. Переехал в Израиль 25.05.1980.

ИОСЕБАШВИЛИ ЯКОВ ИОСИФОВИЧ

Родился 15.01.1913. в Ахалцихе. Служил в красной армии в 121-ой стрелковой дивизии (капитан). Сражался на Северо-Кавказском фронте. Переехал в Израиль 11.02.1974.

Ашкелонская синагога

ИСРАЭЛАШВИЛИ ДАНИЭЛЬ ХАЙМОВИЧ

Родился 01.06.1923. в Поти. Служил в красной армии в 81-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался в Крыму и в Керчи. Переехал в Израиль 04.03.1969.

ИСРАЭЛАШВИЛИ МИРИАН (ШАУЛ) ХАЙМОВИЧ

Родился 11.06.1920. в Поти. Служил в Советской армии в 23-ей стрелковой дивизии 13-ого корпуса (рядовой). Сражался в Каунасе. Переехал в Израиль 22.08.1972.

ИСРАЭЛАШВИЛИ МИХАИЛ ИСАКОВИЧ

Родился 25.09.1913. в России. Служил в красной армии в 406-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Украине. Переехал жить в Израиль 12.05.1976.

ИСРАЭЛАШВИЛИ ШАЛИКО ЭЛИАУЛОВИЧ

Родился 24.03.1924. в Тбилиси. Служил в красной армии в 104-ом стрелковом полку (рядовой). Принимал участие в операции по освобождению Туапсе. Переехал в Израиль 26.09.1973.

ИХОШВИЛИ ЯКОВ ИЛЬИЧ

Родился в 1922 году в Тбилиси. Служил в красной армии. Сражался у границ Армении в 531-ом связном батальоне (связист). Награждён орденом и медалями.

КАЗАРОВ ДАВИД АБРАМОВИЧ

Родился 14.04.1925. в Карели. Служил в красной армии в стрелковом подразделении (рядовой). Сражался на 1-ом Украинском фронте. Переехал в Израиль 27.02.1976.

КАКИАШВИЛИ ДАВИД ШАЛОМОВИЧ

Родился 17.11.1917 в Цхинвали. Служил в Советской армии в 9-ом сапёрном полку (врач-лейтенант). Сражался на 1-ом Украинском фронте. Переехал жить в Израиль 20.01.1991.

КАКИАШВИЛИ ШАЛВА АБРАМОВИЧ

Родился 30.01.1922. в Сачхере. Служил в красной армии в 9-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Северном Кавказе. Переехал в Израиль в 1972 году.

КАКИТЕЛАШВИЛИ МИХАИЛ ШАЛОМОВИЧ

Родился 26.05.1920. в Кутаиси. Служил в красной армии в Грузинской 392-ой стрелковой дивизии. Сражался на Закавказском фронте. Переехал в Израиль в 1973 году.

КАЖИЛОТ ДАВИД ИЛЬИЧ

Родился 27.06.1917. в Тбилиси. Служил в красной армии в механизированной бригаде. Участвовал во многих сражениях. После окончания войны получил чин полковника. Награждён орденами и медалями. заслуженный инженер ГССР, кандидат технических наук. Переехал в Израиль в 1992 году.

КАЦОБАШВИЛИ ШАЛОМ ИЭУДОВИЧ

Родился 06.01.1916. в Ахалцихе. Служил в Советской армии в 326-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался на 2-ом Украинском фронте, в Австрии. Переехал в Израиль 25.04.1974.

КЕЗЕРАШВИЛИ МИХАИЛ АБРАМОВИЧ

Родился в 1921 году в Цхинвали. Был призван на войну в 1942 году. Сражался на 1-ом Украинском фронте. Награждён 10-ью орденами и медалью.

КИКАШВИЛИ МИХАИЛ ДАВИДОВИЧ

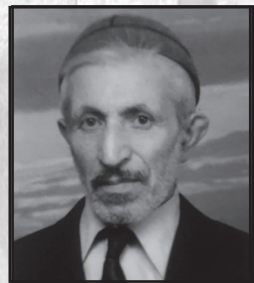
Родился 01.06.1904. в Они. Служил в красной армии в 1283-ем стрелковом полку (рядовой). Сражался в Брянске. Переехал в Израиль 18.01.1972.

КИКОЗАШВИЛИ АБРАМ ШАБАТОВИЧ

Родился 20.12.1912. в Сачхере. Служил в красной армии в пехотных войсках (рядовой). Сражался в Севастополе. Переехал в Израиль 03.04.1972.

КИРПАШВИЛИ ГИЛЕЛЬ ИСРАЭЛОВИЧ

Родился 17.10.1907 году в Ахалцихе. В 1941 году был призван в ряды Красной армии. Принимал участие в освобождении Севастополя, где был тяжело ранен. После возвращения домой занялся религиозной деятельностью, прославился прекрасным знанием Торы и был активным распространителем еврейских законов. С его мнением в решении наболевших вопросов евреев Ахалцихе всегда считались в правлении города и в Совете ветеранов войны Грузии. Переехал жить в Израиль 03.10.1979 году.

КОЖИАШВИЛИ ИРМИАУ МОИСЕЕВИЧ

Родился 18.04.1923. в Сурами. Был призван в красной армию. Служил в 509-ой стрелковой дивизии. Сражался в Закавказье, в Украине. Награждён 7-ю медалями.

КОЖИАШВИЛИ ЛЁВА АБРАМОВИЧ

Родился 01.11.1912. в Потти. Служил в красной армии в 1-ом батальоне (рядовой). Сражался на Северо-Кавказском фронте. Переехал в Израиль 09.01.1972.

КОЖИАШВИЛИ МАШИАХ МОРДЕХОВИЧ

Родился 24.03.1925. Служил в красной армии. Сражался на Белорусском фронте. Награждён 4-мя медалями.

КОЖИАШВИЛИ СИМОН МОИСЕЕВИЧ

Родился 10.05.1919. в Сурами. Служил в красной армии в 160-ой стрелковой дивизии 224-ого полка (рядовой). Переехал в Израиль 14.05.1973.

КОНАШВИЛИ ШАЛВА МИХАЙЛОВИЧ

Родился 20.10.1924. в Кутаиси. Служил в красной армии в 369-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Крыму, Мелитополе. Переехал в Израиль 27.03.1972.

КОЭНИШВИЛИ МИХАИЛ МОИСЕЕВИЧ

Родился 10.03.1914. в Цхинвали. Служил в красной армии в 34-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Кавказе, Ростове, Моздоке. Переехал в Израиль 24.05.1981.

КРИХЕЛИ МОИСЕЙ АВНЕРОВИЧ

Родился 13.01.1913. в Потти. Служил в красной армии в 2305-ой стрелковой части (рядовой). Сражался в Смоленске. Переехал в Израиль 15.10.1973.

КРИХЕЛИ ИЛЬЯ АРОНОВИЧ

Родился 14.01.1901. в Цхинвали. Служил в Советской армии в 51-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Керчи. Переехал в Израиль 22.01.1973.

КРИХЕЛИ**ДАВИД МОРДЕХОВИЧ**

Родился 01.09.1908. в Тбилиси. Служил в Советской армии в 640-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался в Украине, Вене, Австрии. Переехал в Израиль 01.01.1973.

КРИХЕЛИ**СИМОН ИЭУДАЭВИЧ**

Родился 24.09.1924. в Цхинвали. Служил в красной армии в 5-ом механизированном корпусе (рядовой). Сражался на 1-ом Белорусском фронте. Переехал в Израиль 23.10.1973.

**Синагога в Беер Шева имени
Моше Хахиашвили**

КРИХЕЛИ ШАЛВА ДАВИДОВИЧ

Родился 05.05.1924. в Потти. Служил в красной армии в 6-ом сапёрном батальоне (рядовой). Сражался на Закавказском фронте. Переехал в Израиль 13.01.1974.

КРИХЕЛИ ШАМУЭЛ БЕЦАЛЕЛОВИЧ

Родился 15.12.1914. в Карели. Служил в Советской армии в 25-ой стрелковой дивизии им. Чапаева (рядовой). Сражался на 2-ом Украинском фронте. Переехал в Израиль 29.05.1974.

КУКАИЛОВ ИСААК ШАЛОМОВИЧ

Родился 07.04.1908 в Тбилиси. Служил в красной армии в 105-ом полку, (старшина). Сражался на 1-ом Украинском фронте. Переехал в Израиль 07.07.1992.

КУКУАШВИЛИ СИМОН СИМОНОВИЧ

Родился 19.11.1910. в Тбилиси. Служил в красной армии в артиллерийской части (рядовой). Сражался на Северном Кавказском фронте. Переехал в Израиль 17.07.1992.

ЛЕВИАШВИЛИ РОМАН МОИСЕЕВИЧ

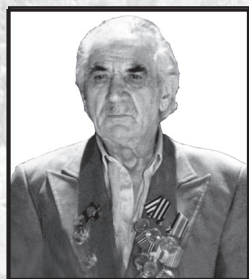
Родился 25.02.1922. в Цхинвали. Служил в красной армии в 21-ой стрелковой дивизии 814-ого полка (капитан). Сражался на 2-ом Украинском фронте. Переехал в Израиль 02.08.1994.

ЛЕВИАШВИЛИ СИМОН ЯКОВЛЕВИЧ

Родился 05.01.1912. в Кулаши. Служил в красной армии в 193-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался в Нальчике, в Крыму. Переехал в Израиль 03.10.1971.

ЛЕЛУЧАШВИЛИ ПИЛХАЗ ИОСИФОВИЧ

Родился 27.02.1905. в Сачхере. Служил в красной армии в 652-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался в Феодосии, в Керчи. Переехал в Израиль 19.04.1973.

МАМИСТВАЛОВ СЕРГО МИХАЙЛОВИЧ

Родился 25.02.1920 в Гори. Служил в Советской армии в 8078-ом артиллерийском полку (рядовой). Награждён Орденами Славы и Красной Звезды. Сражался на разных фронтах. Переехал в Израиль 13.08.1975.

МАМИСТВАЛОВ АБРАМ ИОСИФОВИЧ

Родился в 1915 году в Кутаиси. Был призван на военную службу в 1940 году. Сражался в Белоруссии. Из-за полученных ран был демобилизован в 1942 году.

МАМИСТВАЛОВ ДАВИД ИОСИФОВИЧ

Родился 07.09.1914. в Карели Служил в красной армии в 966-ом артиллерийском полку (рядовой). Сражался в Крыму и на 2-ом Украинском фронте. Переехал в Израиль 07.04.1978.

МАМИСТВАЛОВ ДАВИД МОИСЕЕВИЧ

Родился 21.07.1911. в Ульяновске. Служил в красной армии в 686-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался в Украине за Харьков. Переехал в Израиль 10.03.1975..

МАМИСТВАЛОВ ХАИМ ИОСИФОВИЧ

Родился 16.11.1922. в Цхинвали. Служил в красной армии в 1161-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался на Закавказском фронте. Переехал в Израиль 15.12.1992.

МАМИСТВАЛОВ ШАЛВА ГАБРИЭЛОВИЧ

Родился 15.05.1895г. в Гори. Служил в красной армии в артиллерийской части (старший сержант). Сражался в Краматорске. Переехал в Израиль 28.12.1971.

**МАНАШЕРОВ
АБРАМ МИХАЙЛОВИЧ**

Родился 15.06.1909. в Сухуми. Служил в красной армии в 318-ой стрелковой дивизии (сержант). Сражался на Кавказе, в Крыму и в Италии. Переехал в Израиль 23.03.1975.

**Синагога в Кириат Ата имени
Кимануэла Давиташвили**

**МАНАШЕРОВ
ИЛЬЯ НИСАНОВИЧ**

Родился 15.10.1923. в Сухуми. Служил в красной армии в 1157-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался в Краснодаре. Переехал в Израиль 12.04.1994.

МАНАШЕРОВ АБРАМ ЗАХАРОВИЧ

Родился 15.04.1917. в Сухуми. Служил в Советской армии в стрелковом полку (рядовой). Сражался на Ленинградском и Волховском фронтах. Переехал жить в Израиль 20.06.1973.

МАНАШЕРОВ БАРУХ ЭМИЛОВИЧ

Родился 16.03.1910. в Кубе (Азербайджан). Служил в Советской армии в 1453-ем стрелковом полку (рядовой). Сражался на Ленинградском фронте. Переехал в Израиль 17.08.1975.

МАНАШЕРОВ ЗЕБО МИХАЙЛОВИЧ

Родился 03.05.1921. в Цхинвали. Служил в красной армии в инженерном батальоне (рядовой солдат). Сражался в Орджоникидзе. Переехал в Израиль 29.09.1992.

МАНАШЕРОВ ИОСИФ АБРАМОВИЧ

Родился 18.05.1918. в Карели. Служил в красной армии в 174-ом стрелковом полку в 20-ой стрелковой дивизии (рядовой). Принимал участие в операции Туапсе. Переехал в Израиль 06.03.1980.

МАНАШЕРОВ МИХАИЛ МЕНАШЕВИЧ

Родился 13.03.1926. в Сухуми. Служил в красной армии в 25-ой стрелковой дивизии (старшина). Сражался в Украине, в Бердичеве. Переехал в Израиль 08.12.1974.

Синагога в Беэр Шева

**МАНАШЕРОВ
МИХАИЛ РИЭВИЧ**

Родился 20.05.1914. в Телави. Служил в красной армии в 3-ем полку (лейтенант). Сражался на 3-ем Белорусском фронте, в Украине. Переехал в Израиль 15.03.1976.

**МАНАШЕРОВ
ХАИМ МИХАЙЛОВИЧ**

Родился 18.03.1918. в Сухуми. Служил в красной армии в 825-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался в Украине в Мелитополе . Переехал в Израиль 27.08.1973.

**МАРДАХИАШВИЛИ
ЯКОВ ДАВИДОВИЧ**

Родился 12.09.1915. в Кутаиси. Служил в красной армии в 4-ом стрелковом полку (старший лейтенант). Сражался на 3-ем Украинском фронте. Переехал в Израиль 22.10.1976.

МАЦКЕПЛИШВИЛИ АРОН МОИСЕЕВИЧ

Родился 29.03.1917. в Кутаиси. Служил в красной армии в 537-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался в Николаевске и Севастополе. Переехал в Израиль 13.01.1974.

МАЦОНАШВИЛИ САМСОН АРОНОВИЧ

Родился 05.05.1920. в Кутаиси. Служил в красной армии в 71-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Украине . Переехал в Израиль 04.02.1974.

МЕГРЕЛИШВИЛИ АБРАМ ИСАХАРИСОВИЧ

Родился 01.12.1917. в Кутаиси. Служил в красной армии в 321-ом артиллерийском полку (рядовой). Сражался в Югославии. Переехал в Израиль 03.01.1974.

МЕГРЕЛИШВИЛИ БЕНЦИОН ИСРАЭЛОВИЧ

Родился 22.03.1917. в Кутаиси. Служил в красной армии во 2-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался на 3-ем Украинском фронте. Переехал в Израиль 31.08.1990.

МИРИЛАШВИЛИ ДАВИД МОРДЕХОВИЧ

Родился 13.12.1923. в Кулаши. Служил в красной армии в 83-ей стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Витебске, в Великих Луках. Переехал в Израиль 19.01.1976.

МИРИЛАШВИЛИ МЕЙР АБРАМОВИЧ

Родился 04.12.1912. в Кулаши. Служил в красной армии в 371-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался в Ростове. Переехал в Израиль 22.10.1971.

МИРИЛАШВИЛИ МОИСЕЙ ИОСИФОВИЧ

Родился 10.01.1921. в Кулаши. Служил в красной армии в 137-ой стрелковой дивизии 624-ого полка (рядовой). Сражался на Юго-Западном фронте. Переехал в Израиль 13.04.1972.

МИРИЛАШВИЛИ ХАИМ ДАВИДОВИЧ

Родился 29.04.1917. в Кутаиси. Служил в красной армии в 68-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался на Сталинградском фронте и в Смоленске. Переехал в Израиль 22.10.1971.

МИХЕЛАШВИЛИ АБРАМ МАШИАХОВИЧ

Родился 01.12.1923. В 1942 году был призван на войну. Служил в красной армии в 392-ой стрелковой дивизии 802-ого полка (рядовой). Сражался на Закавказском фронте. Переехал в Израиль в 1971 году.

МИХЕЛАШВИЛИ АРОН ШАБАТОВИЧ

Родился 20.09.1911. в Сухуми. Служил в красной армии в 1041-ом стрелковом полку (лейтенант). Сражался в Ростове. Переехал в Израиль 10.12.1971.

МИХЕЛАШВИЛИ ИОСИФ МОИСЕЕВИЧ

Родился 14.04.1919. Был призван в красную армию 1941 г. Сражался на Украинском фронте. Награждён 2-мя орденами.

МИХЕЛАШВИЛИ МИХАИЛ ИОСИФОВИЧ

Родился 20.07.1913. в Сухуми. Служил в красной армии в 480-ом и 367-ом полках (рядовой). Сражался за Курск и Харьков. Переехал в Израиль 08.11.1971.

МИХЕЛАШВИЛИ АБРАМ ИОСИФОВИЧ

Родился 11.03.1918. в Саджавахо. Служил в красной армии в 468-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался на Курской дуге. Переехал в Израиль 13.08.1976.

МИХЕЛАШВИЛИ МИХАИЛ МИХАЙЛОВИЧ

Родился 02.03.1918. в Сухуми. Служил в красной армии в 223-ей стрелковой дивизии (рядовой). Сражался на Керченском направлении. Переехал в Израиль 17.09.1973.

МИХЕЛАШВИЛИ МОИСЕЙ ДАВИДОВИЧ

Родился 02.02.1915. в Саджавахо. Служил в красной армии в 162-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался в Крыму и в Керчи. Переехал в Израиль 01.07.1976.

МИХЕЛАШВИЛИ МОРДЕХ ШАБАТОВИЧ

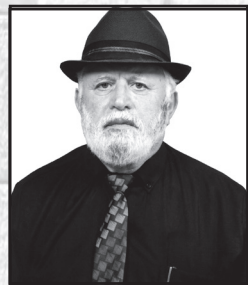
Родился 01.04.1908 в Кулаши. Служил в красной армии в 67-ой стрелковой дивизии (рядовой). Принимал участие в обороне Москвы, сражался в Смоленске. Переехал в Израиль 18.04.1972.

МИХЕЛАШВИЛИ РАФИЭЛЬ МОИСЕЕВИЧ

Родился 17.02.1923. в Цхинвали. Служил в Советской армии в Грузинской 414 стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Украине. Переехал в Израиль 08.10.1979.

МИХЕЛАШВИЛИ ШОТИА ДАВИДОВИЧ

Родился 27.08.1922. в Кулаши. Служил в Советской армии. Награждён 5-ю медалями. Переехал жить в Израиль.

МИХЕЛАШВИЛИ ЯКОВ ИОХАНОВИЧ

Служил в красной армии в 583-ем стрелковом полку (рядовой). Сражался за Моздок. Переехал жить в Израиль 13.12.1971.

МОРДЕХАИ ЭЛКАЗАР МОИСЕЕВИЧ

Родился 24.09.1922. в Ахалцихе. Служил в красной армии в 509-ом стрелковом полку (сержант). Сражался на Закавказском фронте. Переехал в Израиль 30.03.1993.

**Синагога имени
Абрахама Хволеса в Холоне**

**МОШИАШВИЛИ
ЯКОВ МОИСЕЕВИЧ**

Родился 15.02.1920. в Карели. Служил в красной армии в 224-ой стрелковой дивизии (лейтенант). Сражался в Крыму, Керчи. Переехал в Израиль 08.03.1974.

**МОШИАШВИЛИ
БЕН-ЦИОН МЕНАШЕВИЧ**

Родился 08.02.1921. в Самтредии. Служил в красной армии в 62-ой стрелковой бригаде (рядовой). Сражался на Закавказском

фронте. Переехал в Израиль 02.08.1977.

МОШИАШВИЛИ ДАНИЭЛЬ МОИСЕЕВИЧ

Родился 14.09.1923. в Баку. Служил в красной армии в 257-ом танковом полку (сержант). Сражался на Северо-Кавказском фронте. Переехал в Израиль 05.04.1993.

МОШИАШВИЛИ ИСАК МОИСЕЕВИЧ

Родился 05.11.1922. в Кутаиси. Служил в красной армии в грузинской дивизии (рядовой). Сражался в Ворошиловграде. Переехал в Израиль 12.07.1972.

МОШИАШВИЛИ МИХАИЛ ШАЛОМОВИЧ

Родился 15.01.1912. в Вани. Служил в красной армии в 193-ем стрелковом полку (рядовой). Сражался на Закавказском фронте. Переехал в Израиль 29.05.1972.

МОШИАШВИЛИ ПЕТРЕ ИОСИФОВИЧ

Родился 28.03.1924. в Тбилиси. Служил в красной армии в 255-ой пехотной бригаде (сержант). Сражался на Закавказском фронте и в Крыму. Переехал в Израиль 17.03.1992.

МОШИАШВИЛИ ФИЛХАЛ ИСРАЭЛОВИЧ

Родился 05.05.1924. в Кутаиси. Служил в красной армии в 99-ой стрелковой дивизии (младший лейтенант). Сражался в Ростове, Смоленске, в Литве. Переехал в Израиль 28.01.1973.

МОШИАШВИЛИ СОЛОМОН ЗЕБУЛОНОВИЧ

Родился 07.10.1911. в Сухуми. Служил в красной армии в 330-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Керчи, в Севастополе. Переехал в Израиль 26.01.1975.

МОШИАШВИЛИ ШАБАТ МОИСЕЕВИЧ

Родился 01.08.1916. в Кулаши. Служил в красной армии в 100-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался в Моздоке. Переехал в Израиль 23.12.1971.

МОШИАШВИЛИ ШАЛВА ЯКОВЛЕВИЧ

Родился 10.12.1921. в Карели. Служил в красной армии в 856-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался на Кавказе, в Варшаве и Кенигсберге. Переехал в Израиль 08.12.1976.

МОШИАШВИЛИ ИОСИФ ИСАКОВИЧ

Родился 05.09.1919. в Карели. Служил в красной армии в 20-ой стрелковой дивизии (сержант). Сражался в Украине, во Львове. Переехал в Израиль 10.01.1974.

МУСИЕВ МИХАИЛ МОРДЕХОВИЧ

Родился 20.11.1912. в Тбилиси. Служил в красной армии в артиллерийском полку. Сражался от России до Берлина. Награждён 18-ю медалями.

НАМТАЛАШВИЛИ МИХАИЛ ЯКОВЛЕВИЧ

Родился 28.12.1912. в Сурами. Служил в красной армии в 307-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался в Кавказе, в Краснодаре. Переехал в Израиль 22.06.1973.

НАМГАЛАШВИЛИ ЛЕОН НАФТАЛОВИЧ

Родился 07.05.1923. в Тбилиси. Служил в красной армии в 396-ом стрелковом полку (старший сержант). Переехал в Израиль 19.06.1991

НАМТАЛАШВИЛИ ЕФРЕМ ЯКОВЛЕВИЧ

Родился 10.02.1922. в Сурами. Служил в красной армии в 221-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался на Закавказском фронте. Переехал в Израиль 05.01.1981.

НАМТАЛАШВИЛИ СИМОН МОИСЕЕВИЧ

Родился 10.06.1922. в Тбилиси. Служил красной армии. Сражался на Ленинградском фронте. Награждён 3-мя орденами и медалями.

Ашдодская синагога Ор Ахаим

**НАНЗИАШВИЛИ
ИЭУШВАГ АБРАМОВИЧ**

Родился 17.01.1912. в Баку. Служил в красной армии в 7-ой стрелковой бригаде (рядовой). Сражался на Северо-Кавказском фронте. Переехал в Израиль 08.12.1992.

**НАНИКАШВИЛИ
ЯКОВ ГАБРИЭЛОВИЧ**

Родился 15.15.1920. в Сачхере. Служил в красной армии в 9-ой артиллерийской дивизии (рядовой). Сражался в Кавказе, в Краснодаре. Переехал жить в Израиль 14.08.1972.

НАНИКАШВИЛИ АРОН ДАВИДОВИЧ

Родился 01.06.1917. в Цхинвали. Служил в красной армии в 167-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался в Краснодаре. Переехал в Израиль 08.08.1979.

НАНИКАШВИЛИ ДАВИД АБРАМОВИЧ

Родился 01.03.1915. в Кутаиси. Служил в красной армии в 85-ой дивизии (старшина). Сражался на Закавказском фронте. Переехал в Израиль 04.07.1972.

НАНИКАШВИЛИ МИХАИЛ ИОСИФОВИЧ

Родился 15.08.1926. в Сачхере. Служил в красной армии в стрелковых частях (рядовой). Сражался на 3-ем Украинском фронте, во Львове. Переехал в Израиль 25.10.1978.

НАНИКАШВИЛИ ШАЛВА МИХАЙЛОВИЧ

Родился 28.08.1906 в Тбилиси. Служил в красной армии в 110-ом спецбатальоне Военно-воздушных сил (рядовой). Сражался на Кавказе, в Краснодаре. Переехал в Израиль 23.09.1974.

НИМРОН-АРОНИШВИЛИ АЛЕКСАНДР МЕЙРОВИЧ

Родился 15.02.1922. в Тбилиси. Служил в Советской армии в стрелковых частях (рядовой). Сражался в Смоленске. Переехал в Израиль 06.12.1971.

ОЧЕРАШВИЛИ МИХАИЛ ИСАКОВИЧ

Родился 24.01.1920 в Сухуми. Служил в Советской армии в 270-ой стрелковой дивизии (сежант). Сражался на 2-ом Украинском фронте. Переехал в Израиль 06.12.1973.

ПАПИАШВИЛИ ЯКОВ АБРАМОВИЧ

Родился 05.05.1920. в Вани. Служил в красной армии в стрелковой части (рядовой). Сражался на Ленинградском фронте. Переехал в Израиль 16.08.1994.

ПАПИАШВИЛИ БЕНСИОН ЭЛИАУСОВИЧ

Родился 15.06.1913. в Кутаиси. Служил в красной армии в 547-ом артиллерийском полку (сержант). Сражался в Кавказе. Переехал в Израиль 27.06.1973.

ПАПИАШВИЛИ ДАВИД ДАНИЭЛОВИЧ

Родился 13.03.1917. в Кулаши. Служил в красной армии в 423-ем стрелковом полку (рядовой). Сражался на Ленинградском фронте и в Волховске. Переехал в Израиль 21.05.1973.

ПАПИАШВИЛИ ШАЛВА КИЦИБОВИЧ

Родился 05.10.1922. в Кутаиси. Служил в красной армии в 833-ем стрелковом полку (рядовой). Сражался в Краснодаре. Награждён орденом и медалями. Переехал в Израиль 03.12.1973.

ПАПИАШВИЛИ ШАЛОМ МЕЙРОВИЧ

Родился 20.07.1920. в Кутаиси. Служил в красной армии в 70-ой стрелковой дивизии 55-ой армии (сержант). Сражался на Ленинградском фронте. Переехал в Израиль 17.10.1972.

ПАПИСМЕДОВ ЭЛИАУ ДАВИДОВИЧ

Родился 20.02.1912 в Сухуми. Служил в красной армии в 1131-го полку 887-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался на Кавказе, в Румынии и в Венгрии. Переехал в Израиль 28.08.1972.

ПАПИСМЕДОВ МИХАИЛ ДАВИДОВИЧ

Родился 11.01.1911. в Сухуми. Служил в красной армии в 633-ем стрелковом полку (рядовой). Сражался в Краснодаре и Берлине. Переехал в Израиль 07.12.1972.

ПАТАРКАЦИШВИЛИ ТАМАРА АРОНОВНА

Родилась в 1923 году в Цхинвали. Юрист. Принимала участие в сражениях в составе на Каспийской военно-морской флотилии. Награждена орденами и медалями.

Синагога Кол Иакоб в Ерусалиме

**ПАТАРКАЦИШВИЛИ
ХАИМ ШАБАТОВИЧ**

Родился 01.01.1920. в Цхинвали. Служил в красной армии в 26-ом специализированном инженерном батальоне (рядовой). Сражался на Украинском фронте. Переехал в Израиль 04.11.1979.

ПИТИМАШВИЛИ ИСАК-ХАИМ ИСРАЭЛОВИЧ

Родился 02.03.1912. в Ахалцихе. Служил в красной армии в 47-ой стрелковой дивизии 127-ого полка (рядовой). Сражался в Харькове и Полтаве. Переехал в Израиль 16.10.1973.

ПИТИМАШВИЛИ МИХАИЛ ИОСИФОВИЧ

Родился 20.05.1920. в Ахалцихе. Служил в красной армии в 452-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался на Ленинградском фронте. Переехал в Израиль 01.12.1980.

ПИЧХАДЗЕ РУБЕН ИОСИФОВИЧ

Родился 17.10.1920. в Сурами. Служил в Советской армии в 35-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Житомире и Сталинграде. Переехал жить в Израиль 29.05.1974.

ПИЧХАДЗЕ ЕФРЕМ АБРАМОВИЧ

Родился 13.11.1914. в Сухуми. Служил в красной армии в 46-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался на Сталинградском фронте. Переехал в Израиль 10.11.1975.

ПИЧХАДЗЕ СИМОН ДАВИДОВИЧ

Родился 21.01.1916. в Хашури. Служил в красной армии в 143-ей стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Керчи. Переехал в Израиль 22.09.1972.

ПИЧХАДЗЕ ШИМОН РАФАЭЛОВИЧ

Родился 20.12.1918. в Кутаиси. Служил в красной армии в 317-ом танковом полку (рядовой). Сражался на 2-ом Украинском фронте. Переехал в Израиль 07.11.1971.

**РИЖИНАШВИЛИ
РАФАЭЛЬ САМСОНОВИЧ**

Родился 05.04.1916. в Одессе. Служил в красной армии в 350-ом артиллерийском полку (рядовой). Сражался на Белорусском фронте. Переехал в Израиль 16.11.1997.

Синагога имени Хаим Абрахам в Холоне

**РИЖИНАШВИЛИ
АРОН МИХАЙЛОВИЧ**

Родился 16.04.1905. в Кутаиси. Служил в красной армии в 85-ом сапёрном батальоне. (рядовой). Сражался на Крымском фронте. Переехал в Израиль 03.01.1973.

РИЖИНАШВИЛИ ВАНО СИМОНОВИЧ

Родился 15.03.1916. в Кутаиси. Служил в красной армии в 568-ом артиллерийском полку (старшина). Сражался в Ростове. Переехал в Израиль 01.01.1973.

РИЖИНАШВИЛИ МАМЕД ПИЛХАЗОВИЧ

Родился 19.05.1921. Был призван в красную армию. Сражался на Кавказе, в Белоруссии и в Германии. Награждён 6-ю медалями и орденом.

РИЖИНАШВИЛИ МЕЙР РЕФИЭЛОВИЧ

Родился в 1912 году в Кутаиси. Служил в Советской армии. Сражался в Крыму, Севастополе (старший лейтенант). Награждён орденом Красной Звезды и медалями. Вернулся с войны инвалидом в 1945 году.

РИЖИНАШВИЛИ МИША ГАБРИЭЛОВИЧ

Родился в 1908 году в Кутаиси. Был призван в армию в 1941 году. Сражался на Сталинградском фронте. Награждён орденами и медалями. Вернулся в Кутаиси. В течение 20 лет исполнял обязанности директора школы.

РИЖИНАШВИЛИ ШАЛВА ЭЛИАУЛОВИЧ

Родился 13.01.1922. в Кутаиси. Служил в красной армии в 235-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался в Краснодаре. Переехал в Израиль 03.01.1974.

Синагога Майан Хаим в Беэр Шева

РИЖИНАШВИЛИ ШАЛОМ ИЛИАСОВИЧ

Родился 24.04.1912. в Кутаиси. Служил в красной армии в 60-ой стрелковой бригаде (рядовой). Сражался в Калининне. Переехал в Израиль 28.07.1993.

РИЖИНАШВИЛИ ЯКОВ АБРАМОВИЧ

Родился 13.10.1915. в Кутаиси. Служил в красной армии в 25-ой стрелковой дивизии (рядовой солдат). Сражался в Воронеже. Переехал в Израиль 22.10.1973.

САРИШВИЛИ АЛЕКСАНДР ДАВИДОВИЧ

Родился в 1910 году в Кутаиси. Служил в красной армии до 1945 года (ефрейтор). Сражался в Северном Кавказе, Венгрии, Польше. Награждён орденами и медалями. Было получено 9 личных благодарений от Сталина.

СЕПИАШВИЛИ ИОСИФ ИСАКОВИЧ

Родился 09.05.1905. в Кутаиси. Служил в красной армии в 310-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался в Моздоке, Нальчике. Переехал в Израиль 13.07.1973.

СЕПИАШВИЛИ АБРАМ МИХАЙЛОВИЧ

Родился 10.04.1922. в Ланчхути. Служил в красной армии в 15-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Новороссийске и Киеве. Переехал в Израиль 29.11.1973.

СЕПИАШВИЛИ ДАВИД ИСАКОВИЧ

Родился 05.01.1914. в Кутаиси. Служил в красной армии в 456-ом артиллерийском полку (рядовой). Сражался в Керчи, Крыму, Тирасполе. Переехал жить в Израиль 13.04.1972.

СЕПИАШВИЛИ СИМОН ЯКОВЛЕВИЧ

Родился 08.06.1913. в Ланчхути. Служил в красной армии в 4-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Таганроге и Орле. Переехал в Израиль 08.06.1975.

ТАВДИДИШВИЛИ АБРАМ РАФАЭЛОВИЧ

Родился в 1920 году в Кутаиси. Служил в красной армии в 618-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался за Севастополь. Переехал в Израиль в 1973 году.

ТАВДИДИШВИЛИ РУБЕН ИЛЬИЧ

Родился 1.06.1920. в Кутаиси. Служил в красной армии в 210-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался На Центральном фронте. Переехал в Израиль 02.01.1974.

ТАВДИДИШВИЛИ ЯКОВ ШАЛОМОВИЧ

Родился 19.05.1915. в Кутаиси. Служил в красной армии в 8-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Днепрпетровске. Переехал в Израиль 08.10.1973.

ТАВДИДИШВИЛИ ЯША ДАНИЭЛОВИЧ

Родился в 1919 году в Кутаиси. Заслуженный тренер Грузии. Судья республиканской категории. С 1939 года служил в рядах красной армии. Сражался с белыми финами и принимал участие в обороне Ленинграда. Командир автоматного взвода 213-ого полка. В 1944 году был демобилизован в связи с тяжёлым ранением.

ТАРОНИШВИЛИ БЕХОР МОРДЕХОВИЧ

Родился 14.01.1916. в Сухуми. Служил в красной армии в 25-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался на 2-ом Украинском фронте Переехал в Израиль 16.04.1973.

ТАРОНИШВИЛИ ИОСИФ ИСАКОВИЧ

Родился 22.01.1922. в Сагареджо. Служил в красной армии в 18-ом десантном батальоне (старший сержант). Сражался на Курской дуге, в Полтаве. Переехал в Израиль 06.11.1972.

ТЕТРОКАЛАШВИЛИ МОРДЕХ РЕУБЕНОВИЧ

Родился 01.09.1905. в Вани. Служил в красной армии в 837-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался в Смоленске. Переехал в Израиль 09.11.1972.

ТЕТРУАШВИЛИ АБРАМ ИОШУАКОВИЧ

Родился 27.08.1915. в Сачхере. Служил в красной армии в 24-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался на 4-ом Украинском фронте. Переехал в Израиль 25.10.1972.

Ашдодская синагога - Зихрон Аврахам

**ТЕТРУАШВИЛИ
АЛЕКСИ ШАЛИКОВИЧ**
Родился 21.01.1921. в Тбилиси. Служил в красной армии в 350-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался за Ростов, Киев и Житомир. Переехал в Израиль 02.08.1974.

**ТЕТРУАШВИЛИ
ПИЛХАЗ МИХАЙЛОВИЧ**

Родился 05.01.1906. в Ахалцихе. Служил в красной армии в 778-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался за Ростов и Таганрог. Переехал в Израиль 29.04.1972.

ТОПЧИАШВИЛИ ИОСИФ ИУДОВИЧ

Родился 04.08.1912. в Кутаиси. Служил в красной армии в 220-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Запорожье. Переехал в Израиль 07.03.1973.

ТОРИКАШВИЛИ АЛЕКСАНДР МОИСЕЕВИЧ

Родился 17.02.1922. в Сачхере. Служил в красной армии в 1056-ом стрелковом полку (сержант). Сражался в Харькове и на Забайкальском фронте. Переехал в Израиль 10.11.1976.

ТОРИКАШВИЛИ ГАБРИЭЛЬ АБРАМОВИЧ

Родился 11.01.1911. в Сачхере. Служил в красной армии в 876-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался на Кубани. Переехал в Израиль 12.01.1975.

ХАСИДАШВИЛИ ИОСИФ МИХАЙЛОВИЧ

Родился 13.01.1908. в Тбилиси. Служил в красной армии в 64-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Ялте и Харькове. Переехал в Израиль 15.12.1971.

ХАСИДАШВИЛИ АРОН ЭЛИАУСОВИЧ

Родился 13.09.1923. в Ахалцихе. Служил в красной армии сапёром (рядовой). Сражался на 2-ом Украинском фронте. Переехал в Израиль 29.11.1973.

ХАТАШВИЛИ МЕНАШЕ АРОНОВИЧ

Родился 29.09.1923. в Они. Служил в красной армии в стрелковой части (рядовой). Сражался в Феодоссии. Переехал в Израиль 01.05.1972.

ХАХАНАШВИЛИ АБРАМ ПИЛХАЗОВИЧ

Родился 13.01.1919. в Тбилиси. Служил в красной армии в 111-ом кавалерийском полку (старшина). Сражался на Ленинградском фронте. Переехал в Израиль 14.12.1994.

ХАХИАШВИЛИ ЕФРЕМ ЕРЕМОВИЧ

Родился 10.02.1919. в Они. Служил в красной армии в 691-ом стрелковом полку (лейтенант). Сражался на 1-ом Украинском фронте. Переехал в Израиль 31.05.1994.

ХАХИАШВИЛИ МОИСЕЙ ИЕРЕМЕЕВИЧ

Родился 01.06.1912. в Они. Служил в Советской армии в стрелковой части (рядовой). Сражался в Керчи, Феодоссии. Переехал в Израиль 18.01.1972.

ХАХИАШВИЛИ ЗИНА МИХАЙЛОВНА

Родилась 06.06.1926. Служила в Советской армии на подступах к Кавказу. Награждена орденом и 4-мя медалями.

ХАХИАШВИЛИ ШАЛОМ АБРАМОВИЧ

Родился 01.10.1925. в Они. Служил в красной армии в 1301-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался в Керчи. Переехал в Израиль 24.01.1995.

ХАХИНАШВИЛИ ИСАК РАФИЭЛОВИЧ

Родился 01.03.1914. в Кутаиси. Служил в красной армии в 4-ой стрелковой дивизии 589-ого полка (рядовой). Сражался в Киеве и Харькове. Переехал в Израиль 18.01.1973.

ХВОЛЕС АЛЕКСАНДР РУБЕНОВИЧ

Родился 01.07.1920. в Цхинвали. Служил в красной армии в 59-ом артиллерийском полку 16-ой бригады (старший лейтенант). Сражался в Курске, в Кавказе. Переехал в Израиль 21.04.1990.

Синагога Шевет Ахим в Нетания

**ХИХИНАШВИЛИ
ИОСИФ ШАЛОМОВИЧ**

Родился 01.12.1898. в Кутаиси. Служил в красной армии в 276-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Нальчике. Переехал в Израиль 09.02.1973.

**ХУБЕЛАШВИЛИ
ДАВИД РАФИЭЛОВИЧ**

Родился 1.01.1923. в Кулаши. Служил в красной армии в 71-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался на Сталинградском и 3-ем Украинском фронтах. Переехал в Израиль 11.06.1973.

ХУБЕЛАШВИЛИ ИСРАИЛЬ ДАВИДОВИЧ

Родился 15.12.1923. в Сенаки. Служил в красной армии в 608-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался в Керчи. Переехал в Израиль 28.03.73.

ХУБЕЛАШВИЛИ ШАЛОМ ДАВИДОВИЧ

Родился 10.04.23. в Сигнаки. Служил в красной армии в 174-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Новороссийске. Переехал в Израиль 13.07.1973.

ХУБЕЛАШВИЛИ МИХАИЛ ИЦХАКОВИЧ

Родился 01.05.1920. Был призван в армию. Сражался на далёком Восточном фронте. Награждён 5-ю медалями. Переехал жить в Израиль.

ХУБЕЛАШВИЛИ ХАИМ МОИСЕЕВИЧ

Родился 10.01.1921. в Потти. Служил в красной армии в 462-ом артиллерийском полку (рядовой). Сражался в Керчи. Переехал в Израиль 14.01.1974.

ХУНДИАШВИЛИ ЗЕБО РАФИЭЛОВИЧ

Родился 25.02.1912 года в Сачхере. Служил в красной армии в 691-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался в Харькове. Переехал в Израиль 02.12.1973.

ХУХАШВИЛИ МИХАИЛ ЯКОВЛЕВИЧ

Родился 15.08.1921 года в Гори. Служил в красной армии в 136-ой механизированной спецбригаде (рядовой солдат). Сражался в Сталинграде. Переехал в Израиль 07.08.1972.

ХУХАШВИЛИ ИОНА МОРДЕХОВИЧ

Родился 15.03.1914. в Тбилиси. Служил в красной армии в 26-ой стрелковой дивизии 90-ого полка (рядовой). Сражался в Орле. Переехал в Израиль 18.06.1974.

ХУХАШВИЛИ МОРДЕХ МИХАЙЛОВИЧ

Родился 22.12.1922. в Цхинвали. Служил в красной армии в 96-ой танковой дивизии (сержант). Сражался на 3-ем Белорусском фронте и в Кенигсберге. Переехал в Израиль 22.09.1972.

ЦВЕНИАШВИЛИ ХАИМ ЯКОВЛЕВИЧ

Родился 16.07.1916. в Кутаиси. Служил в красной армии в 962-ом артиллерийском полку (рядовой). Сражался в Ростове. Переехал в Израиль 03.07.1974.

ЦИЦИАШВИЛИ ИСАК ХАИМОВИЧ

Родился 01.01.1971. в Карели. Служил в красной армии в 414-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Кавказе . Переехал в Израиль 28.01.1978.

ЦИЦИАШВИЛИ ХАИМ ШАБАТОВИЧ

Родился 02.01.1908. в Сачхере. Служил в красной армии в Комиссариате Внутренних дел 165-ого спецбатальона. Принимал участие в обороне Москвы. Переехал в Израиль 11.03.1973.

ЦИЦИАШВИЛИ ЮРА МИХАЙЛОВИЧ

Родился 05.07.1926. в Кутаиси. Служил в красной армии в 14-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался на 4-ом Украинском фронте. Переехал в Израиль 10.11.1992.

ЦИЦИАШВИЛИ АБРАМ МИХАЙЛОВИЧ

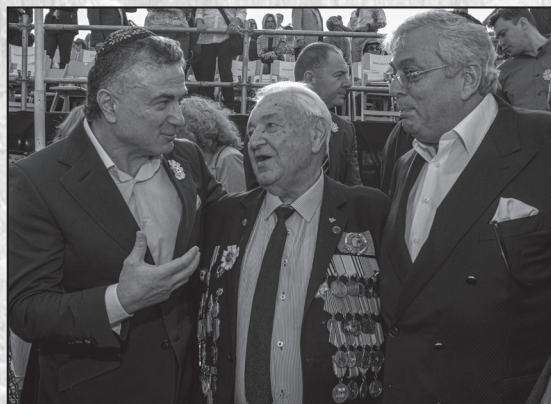
Родился 31.12.1923. в Кутаиси. Служил в красной армии в техническом обслуживании 227-ого спецбатальона Военно-воздушных сил (сержант). Сражался в Кавказе и в Крыму. Переехал в Израиль 25.01.1974.

ЦИЦИАШВИЛИ ДАВИД ЭЛИАУСОВИЧ

Родился 15.08.1922. в Тбилиси. Служил в красной армии в артиллерийском батальоне (сержант). Сражался на 1-ом и 2-ом Украинских фронтах. Переехал в Израиль 26.07.1976.

ЦИЦИАШВИЛИ ДАНИЭЛЬ АБРАМОВИЧ

Родился 20.05.1926. в Сачхере. Служил в красной армии в стрелковой части (рядовой). Сражался в Севастополе. Переехал в Израиль 09.01.1974.

Президент евро-азиатского еврейского конгресса Михаил Мирилашвили на встрече с ветеранами войны. 2020 г.

ЦИЦИАШВИЛИ ДАНИЭЛЬ ГАБРИЭЛОВИЧ

Родился 01.01.1915. в КУ-ТАИСИ. Служил в красной армии в связном спецбатальоне (рядовой). Сражался в Ростове и в Сталинграде. Переехал в Израиль 17.02.1972.

ЦИЦИАШВИЛИ ЗЕБУЛОН АБРАМОВИЧ

Родился в 1911 году в Кутаиси. Экономист. В 1945-ом году был призван на фронт. 5 лет сражался на Украинском, Белорусском, Чехословацком, Германском фронтах (подполковник). Трижды был ранен. В 1945-ом году вернулся в Кутаиси. На войне потерял 3 пальца правой руки. Им было получено 24 благодарственных письма от Сталина, 19 орденов и медалей. В Кутаиси он получил прозвище « маршал Рокосовский».

ЦИЦИАШВИЛИ ИЛИКО МИХАЙЛОВИЧ

Родился в 1910-ом году в Кутаиси. С первых дней войны был призван в армию. С войны вернулся инвалидом. Переехал в Израиль в 1990-ом году.

ЦИЦИАШВИЛИ ИЛЬЯ ИОСИФОВИЧ

Родился 21.01.1908. в Кутаиси. Служил в красной армии в 491-ой стрелковой армии (рядовой). Сражался на 1-ом Украинском фронте. Переехал в Израиль 26.03.1973.

ЦИЦИАШВИЛИ ИЛЬЯ ИСАХАРОВИЧ

Родился 04.10.1910. в Кутаиси. Служил в красной армии в 396-ой стрелковой дивизии 824-ого полка (рядовой). Сражался в Крыму, в Украине. Переехал в Израиль 13.03.1992.

ЦИЦИАШВИЛИ ИОСИФ АБРАМОВИЧ

Родился 13.04.1920. в Тбилиси. Служил в красной армии в 419-ой артиллерийской дивизии (сержант). Сражался в Крыму и на Украинском фронте. Награждён Орденом Отечественной войны 1-ой степени и медалью

ЦИЦИАШВИЛИ МИХАИЛ АБРАМОВИЧ

Родился в 1917-ом году в Тбилиси. Был адъютантом генерала Купаридзе. (лейтенант). Награждён Орденом Отечественной войны 1-ой степени и медалями.

ЦИЦИАШВИЛИ РАФИЭЛЬ АРОНОВИЧ

Родился 15.12.1921. в Сачхере. Служил в красной армии в 196-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался за освобождение Югославии. Переехал в Израиль 21.03.1972.

ЦИЦИАШВИЛИ СИМОН АРИЭЛОВИЧ

Родился 21.01.1913. в Сачхере. Служил в красной армии в 890-м стрелковом полку (рядовой). Сражался на Кавказе. Переехал в Израиль 04.08.1972.

ЦИЦИАШВИЛИ СИМОН ГАБРИЭЛОВИЧ

Родился 01.05.1919. в Кутаиси. Служил в красной армии в 116-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Смоленске и на Закавказском фронте. Переехал в Израиль 07.03.1973.

ЦИЦИАШВИЛИ ЭЛИАУ МИХАЙЛОВИЧ

Родился 02.04.1920. в Кутаиси. Служил в красной армии в 704-ом артиллерийском полку (рядовой). Сражался в Украине. Переехал в Израиль 20.07.1973.

ЦИЦУАШВИЛИ АРОН ХАИМОВИЧ

Родился 01.01.1905. в Карели. Служил в красной армии в 83-ей морской бригаде (старший сержант). Сражался в Керчи и Новороссийске. Переехал в Израиль 29.05.1977.

Ашкелонская синагога

ЦИЦУАШВИЛИ МЕИР ИСАКОВИЧ

Родился 01.08.1910.в Карели.
Служил в красной армии в
379-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался в Новороссийске. Переехал в Израиль 28.12.1981.

ЦИЦУАШВИЛИ МИХАИЛ ИОСИФОВИЧ

Родился 10.04.1917. в Карели. Служил в красной армии в 128-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Севастополе и Керчи. Переехал в Израиль 18.05.1980.

ЦИЦУАШВИЛИ МИХАИЛ МИХАЙЛОВИЧ

Родился 24.04.1924. в Гори. Служил в красной армии в стрелковой части (сержант). Сражался на 2-ом Украинском фронте и в Польше. Переехал в Израиль 10.06.1974.

ЦИЦУАШВИЛИ МИХАИЛ МОРДЕХОВИЧ

Родился 15.12.1920. в Карели. Служил в красной армии в батальон связи (рядовой). Сражался на Северном Кавказе. Переехал в Израиль 23.08.1979.

ЦИЦУАШВИЛИ ДАВИД ИСАКОВИЧ

Родился 05.05.1905. в Карели. Служил в красной армии на в 105-ой санитарной спецбригаде. Сражался в Керчи и Новороссийске. Переехал в Израиль 20.11.1974.

ЦИЦУАШВИЛИ ИОНА ХАИМОВИЧ

Родился 14.02.1914. в Карели. Служил в красной армии в 64-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Одессе и Сталинграде. Переехал в Израиль 09.04.1974.

ЦИЦУАШВИЛИ МИХАИЛ ДАВИДОВИЧ

Родился 22.01.1922.в Сачхере. Служил в красной армии в 414-ой стрелковой дивизии (сержант). Сражался в Кавказе, Севастополе. Переехал в Израиль 09.06.1972.

ЦИЦУАШВИЛИ МОШЕ АБРАМОВИЧ

Родился 01.01.1916. в Кутаиси. Служил в красной армии в 701-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался на Курской дуге. Переехал в Израиль 28.05.1972.

ЦИЦУАШВИЛИ РАФИЭЛЬ БЕСАРИОНОВИЧ

Родился 25.12.1918. в Зестафони. Служил в красной армии в 71-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Воронеже. Переехал в Израиль 13.10.1971.

ЦИЦУАШВИЛИ РУБЕН ХАИМОВИЧ

Родился 25.08.1925. в Цхинвали. В 1942 году был призван в армию. Служил на Закавказском фронте.

ЦИЦУАШВИЛИ ШАЛВА АБРАМОВИЧ

Родился 17.02.1921 . в Карели. Служил в красной армии в 387-ом стрелковом полку (сержант). Сражался в Болгарии. Переехал в Израиль 28.08.1992.

ЦИЦУАШВИЛИ ЯКОВ ДАВИДОВИЧ

Родился 01.01.1914. в Карели. Служил в красной армии в 174-ой стрелковой дивизии (сержант). Сражался в Кенигсберге. Переехал в Израиль 20.10.1972.

ЧАЧАНАШВИЛИ МЕИР ИСРАЭЛОВИЧ

Родился 14.05.1923. в Кутаиси. Служил в красной армии в 10-ом батальоне связи (рядовой). Сражался на Северо-Кавказском фронте. Переехал в Израиль 22.06.1972.

ЧАЧАШВИЛИ РУБЕН ГАБРИЭЛОВИЧ

Родился 21.09.1909. в Они. Служил в красной армии в 35-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Ростове и Брянске. Переехал в Израиль 23.03.1972.

ЧАЧАШВИЛИ РУБЕН БЕНОВИЧ

Родился 05.05.1924. в Они. Служил в красной армии в 5-ой пограничной бригаде (рядовой). Сражался в Кавказе и Новороссийске. Переехал в Израиль 04.02.1974.

ЧАЧАШВИЛИ РЕФИЭЛЬ ИСАКОВИЧ

Родился 15.01.1924. Служил в Советской армии. Сражался в Керчи, в Севастополе. Награждён орденом и 4-мя медалями.

ЧАЧАШВИЛИ ШОТА ЗЕБУЛОВИЧ

Родился 01.10.1921. в Они. Служил в красной армии в 56-ой стрелковой дивизии (старший сержант). Сражался на Ленинградском фронте. Переехал в Израиль 02.10.1973...

ЧАЧАШВИЛИ ЯКОВ МОИСЕЕВИЧ

Родился 04.02.1911. в Они. Служил в красной армии в 195-ой дивизии 224-ого полка (рядовой). Сражался на Сталинградском фронте. В 1945 году вернулся с войны. Переехал в Израиль 29.01.1973.

ЧИАНУРАШВИЛИ РАФО МИХАЙЛОВИЧ

Родился 11.11.1921. Служил в красной армии. Сражался в Орджоникидзе, Калининграде. Награждён 4-мя орденами и медалями. Вернулся с войны и переехал жить в Израиль.

ЧИАНУРАШВИЛИ РАФИЭЛЬ МИХАЙЛОВИЧ

Родился 11.11.1923. в Баку. Служил в красной армии в 29-ом артиллерийском полку (рядовой). Сражался в Кенигсберге. Переехал в Израиль 12.12.1994.

ЧИАНУРОВ ДАВИД АРОНОВИЧ

Родился 29.03.1924. в Тбилиси. Служил в красной армии в 141-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался на Юго-Западном фронте. Переехал в Израиль 27.10.1990.

ЧИКВАШВИЛИ АРОН ШАБАТОВИЧ

Родился 28.04.1923. в Вани. Служил в красной армии в 123-ем артиллерийском полку (рядовой). Сражался в Нальчике и Краснодаре. Переехал в Израиль 27.09.1972.

ЧИКВАШВИЛИ СИМОН ШАЛОМОВИЧ

Родился 09.04.1922. в Кутаиси. Служил в красной армии в 32-ом стрелковом спецбатальоне (рядовой). Сражался на Сталинградском фронте. Переехал в Израиль 20.01.1974.

ЧИКВАШВИЛИ ИСАК ИЛЬИЧ

Родился 16.01.1907. в Вани. Служил в красной армии в 248-ой стрелковой дивизии (ефрейтор). Сражался в Ростове и в Германии. Переехал в Израиль 10.01.1974.

ЧИКВАШВИЛИ ИСАК ШАБАТОВИЧ

Родился 30.01.1921. в Кутаиси. Служил в красной армии в 1-ой артиллерийской дивизии (сержант). Сражался в Будапеште, в Венгрии. Награждён орденом и медалями.

ЧИКВАШВИЛИ ГЕОРГИЙ МИХАЙЛОВИЧ

Родился 16.02.1918. в Кутаиси. Служил в красной армии в 114-ом артиллерийском полку (сержант). Сражался в Керчи, Ростове. Переехал в Израиль 02.01.1972.

ЧИКВАШВИЛИ ДАВИД ДАНИЭЛОВИЧ

Родился 11.03.1925. в Кутаиси. Служил в красной армии в стрелковой части (рядовой). Сражался в Бессарабии и Берлине. Переехал в Израиль 30.01.1972.

ЧИКВАШВИЛИ ИОСИФ РУБЕНОВИЧ

Родился в 1912 году в Кутаиси. В 1941 году был призван в армию. Принимал участие в обороне Сталинграда. Вернулся с войны инвалидом. В 1974 году переехал жить в Америку.

ЧИКВАШВИЛИ ИЛЬЯ ДАНИЭЛОВИЧ

Родился 10.01.1921. в Кутаиси. Служил в красной армии в 214-ой стрелковой дивизии 708-ого полка (сержант). Сражался на Сталинградском фронте и в Румынии. Переехал в Израиль 13.08.1976.

ЧИКВАШВИЛИ МОРДЕХ ИЛЬИЧ

Родился 23.01.1907. в Кутаиси. Служил в красной армии в стрелковой части (рядовой). Сражался на Украинском фронте, в Ростове. Переехал в Израиль 07.11.1971.

ЧИКВАШВИЛИ РУБЕН ШАБАТОВИЧ

Родился 05.11.1920. в Кутаиси. Служил в красной армии в 20-ой танковой бригаде (сержант). Сражался на Сталинградском и Украинском фронтах. Переехал жить в Израиль 16.08.1974.

ЧИКВАШВИЛИ ЯКОВ РЕФАЭЛОВИЧ

Родился в 1920 году в Вани. Сражался в 1-ом стрелковом батальоне 62-ой дивизии 102 полка. В 1941 году был ранен и взят в плен. В 1942 году бежал из плена и присоединился к вершигоровским партизанам. Им были получены награды.

ШАЛЕЛАШВИЛИ АБРАМ ДАВИДОВИЧ

Родился 10.03.1914. в Батуми. Служил в красной армии в 101-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Донбассе. Переехал в Израиль 13.03.1975.

ШАЛЕЛАШВИЛИ МОИСЕЙ ИСАКОВИЧ

Родился 01.03.1918. в Сачхере. Служил в красной армии в 73-его полка 3-ей стрелковой дивизии (рядовой). Сражался в Моздоке, на Кавказе. Переехал в Израиль 29.05.1972.

ШАМЕЛАШВИЛИ БЕНЦИОН ГАБРИЭЛОВИЧ

Родился 15.07.1920. в Тбилиси. Служил в красной армии в 30-ой кавалерийской бригаде (рядовой). Сражался в Ростове и Киеве. Переехал в Израиль 13.09.1972.

ШАМЕЛАШВИЛИ ЭТЕРИ АБРАМОВНА

Родилась 25.10.1924. в Кутаиси. Служила в Советской армии в 23-ей кавалерийской дивизии (лейтенант). Награждена орденами и медалями. Сражалась на Северо-Кавказском фронте. Переехала жить в Израиль 06.01.1972.

ШАМЕЛАШВИЛИ МИХАИЛ АБРАМОВИЧ

Родился 23.04.1917. в Болниси. Служил в 58-ой дивизии (лейтенант). Сражался на Сталинградском и Белорусском фронтах. Переехал в Израиль 19.07.1974.

ШАМЕЛАШВИЛИ ЯКОВ ШАБАТОВИЧ

Родился 16.03.1922. в Кутаиси. Служил в красной армии в 97-ой артиллерийской бригаде (рядовой). Сражался на 2-ом Украинском фронте. Переехал в Израиль 27.10.1972.

ШАМЛИКАШВИЛИ ДАВИД ХАИМОВИЧ

Родился 10.01.1917. в Тбилиси. Служил в красной армии в 47-ом полку (рядовой). Сражался на 4-ом Белорусском фронте. Переехал в Израиль 30.01.1972.

ШИМШИЛАШВИЛИ ГАБРИЭЛЬ СИМОНОВИЧ

Родился 13.03.1926. в Они. Служил в красной армии в 15-ом полку. Сражался на Закавказском фронте. Переехал в Израиль 11.01.1978.

ШИМШИЛАШВИЛИ ШИМХОН СИМОНОВИЧ

Родился 01.02.1922. в Они. Служил в красной армии в 44-ой стрелковой бригаде (рядовой). Сражался в Керчи. Переехал в Израиль 09.10.1991.

ШИМШИЛАШВИЛИ ИСМАЭЛ ЗЕБОВИЧ

Родился 09.05.1918. в Они. Служил в красной армии в 77-ой стрелковой дивизии 324-ого полка (военный врач- капитан). Сражался на 3-ем Прибалтийском фронте, на Кубани, в Германии. Вернулся с войны в 1945 году. Награждён 3-мя орденами и медалями.

ШИМШИЛАШВИЛИ МИХАИЛ ХАИМОВИЧ

Родился 05.02.1921. в Они. Служил в красной армии в 6-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался на Закавказском фронте, в Керчи. Переехал в Израиль 11.02.1974.

ШИМШИЛАШВИЛИ ХАИМ АБРАМОВИЧ

Родился 01.11.1909. в Они. Служил в красной армии в 371-ом связном спецбатальоне (рядовой). Сражался в Керчи, в Крыму. Переехал в Израиль 13.11.1972.

ШИМШИЛАШВИЛИ МИХАИЛ БЕНИАМИНОВИЧ

Родился 19.03.1923. в Они. Служил в красной армии (сержант). Сражался на Центральном фронте. Переехал в Израиль 15.09.1992.

ШИМШИЛАШВИЛИ ХАИМ

Родился в 1909 году в Они. В 1942 году был призван в красную армию . Сражался в Крыму.. В 1943 году вернулся с войны инвалидом. Награждён орденами и медалями. Переехал в Израиль в 1972 году.

ШИМШИЛАШВИЛИ ШАЛВА МОИСЕЕВИЧ

Родился 20.04.1915. в Кутаиси. Служил в красной армии в 265-ом стрелковом полку (сержант). Сражался на Кавказе. Переехал в Израиль 05.12.1990.

ЭЛИАШВИЛИ ГАБРИЭЛЬ ИОСИФОВИЧ

Родился 03.01.1916. в Кутаиси. Служил в красной армии в 220-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался на 4-ом Украинском фронте. Переехал в Израиль 02.01.1974.

ЭЛИГУЛАШВИЛИ АРКАДИЙ ДАВИДОВИЧ

Родился 20.14.1913.в Кутаиси. Служил в красной армии в 271-ом стрелковом полку. Принимал участие в обороне Москвы. Сражался на Сталинградском фронте. Переехал в Израиль 22.05.1972.

ЭЛИГУЛАШВИЛИ БЕНИАМИН ИОСИФОВИЧ

Родился в 1917 г. в Кутаиси. Закончил военное училище. В 1941 году был призван в ряды красной армии (старший лейтенант). Принимал участие в обороне Сталинграда, сражался на Финском фронте. Награждён орденами и медалями.

ЭЛИГУЛАШВИЛИ БЕНЦИОН ЭЛИАУСОВИЧ

Родился 02.11.1924. в Кутаиси. Служил в красной армии в 44-ой стрелковой бригаде (старшина). Сражался за Витебск. Переехал в Израиль 19.10.1973.

ЭЛИГУЛАШВИЛИ ДАВИД ЯКОВЛЕВИЧ

Родился 07.01.1922 в Баку. Служил в красной армии в 5-ой воздушной армии (лейтенант). Сражался в Украине. Переехал в Израиль 02.04.1990.

ЭЛИГУЛАШВИЛИ ДАТИКО ШАБАТОВИЧ

Родился в 1910 году в Кутаиси. Служил в красной армии (рядовой). Попал в немецкий плен. Возвратился с войны инвалидом. Переехал в Израиль в 1974 году.

ЭЛИШАКАШВИЛИ ДАВИД АБРАМОВИЧ

Родился 10.04.1918. в Сачхере. Служил в красной армии в 209-ом полку (рядовой). Сражался на Северном Кавказе, в Польше. Переехал в Израиль 01.07.1976.

ЭЛИШАКОВ БЕСАРИОН МИХАЙЛОВИЧ

Родился 28.10.1922. в Цхинвали. Служил в красной армии в 230-ом в полку 80-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался на 3-ем Украинском фронте. Освобождал Харьков. Переехал в Израиль 06.07.1976.

ЭЛИШАКОВ ДАВИД ЭЛИАУСОВИЧ

Родился 10.02.1905. в Цхинвали. Служил в 306-ой дивизии (рядовой). Сражался на Белорусском фронте. Переехал в Израиль 06.12.1973.

ЭЛУАШВИЛИ СИМОН

Родился 03.12.1914. в Кутаиси. Служил в Советской армии в запасных частях бронированных поездов (рядовой). Сражался за Ростов. Переехал в Израиль 16.01.1975.

ЭНУКАШВИЛИ ТАМАРА МОИСЕЕВНА

Родилась 30.10.1921. в Кутаиси. Служила в Советской армии в 220-ом стрелковом полку. Участвовала в сражении за Керчь (медсестра). Неоднократно была награждена. Переехала в Израиль в 1994 году.

ЯКОБАШВИЛИ МОРДЕХ ХАИМОВИЧ

Родился в 1913 году в Кутаиси. Служил в красной армии в 414-ом стрелковом полку (рядовой). Принимал участие в сражениях в составе 4-го Украинского фронта. Переехал в Израиль 01.07.1976.

ЯКОБАШВИЛИ СИМОН ДАВИДОВИЧ

Родился 15.10.1913. Служил в красной армии в 25-ом танковом корпусе (старшина). Сражался в Тирасполе, Курске и Львове. Переехал в Израиль 06.11.1973.

ЯКОБАШВИЛИ ДАНИЭЛЬ МИХАЙЛОВИЧ

Родился 23.06.1917. в Кутаиси. Служил в красной армии в артиллерийских частях (рядовой). Сражался за Одессу, принимал участие в операции по освобождению Туапсе. Переехал в Израиль 11.05.1973.

ЯКОБАШВИЛИ ИЛЮША МАНУАХОВИЧ

Родился в 1921 году в Кутаиси. С последнего курса Медицинского института был призван на фронт. Сражался в Прибалтике. Награждён орденами и медалями. После возвращения с войны работал врачом высшей категории. Скончался в Израле в 1993 году.

ЯКОБАШВИЛИ ИСАК МИХАЙЛОВИЧ

Родился 01.05.1912. в Кулаши. Служил в красной армии в 151-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался на Крымском фронте. Переехал в Израиль 19.02.1969.

ЯКОБАШВИЛИ МИХАИЛ МОИСЕЕВИЧ

Родился 20.05.1913. в Париже. Служил в красной армии в танковой части (старшина). Сражался на Сталинградском фронте. Переехал в Израиль 12.11.75.

ЯКОБАШВИЛИ МОИСЕЙ МАРКОВИЧ

Родился 28.01.1920. в Тбилиси. Служил в красной армии в 155-ой стрелковой бригаде (лейтенант). Сражался на 2-ом Белорусском фронте. Переехал в Израиль 01.07.1975.

ЯКОБАШВИЛИ САМСОН

Родился 17.02.1924. в Кутаиси. Служил в красной армии в 516-ом стрелковом полку (рядовой). Сражался на Северо-Кавказском фронте. Переехал в Израиль 28.09.1993

ЯНАШВИЛИ ИОСИФ ЭЛИАУСОВИЧ

Родился 22.04.1918 в Кулаши. Служил в красной армии в 97-ой стрелковой дивизии (рядовой). Сражался на Украинском фронте. Переехал в Израиль 19.02.1969.

Еврейские воины из Грузии пропавшие без вести в Великой Отечественной войне 1941-1945

А

Абрамишвили Абрам Генович	рядовой	?	?
Абрамишвили Арон Абрамович	рядовой	?	1944
Абиатури Леон	?	?	?
Абниеров Иосиф Ефремович	рядовой	1907	1942
Абниеров Михаил Францевич	рядовой	?	1941
Абрамишвили Бенъямин Мосесович	рядовой	?	1941
Абрамишвили Бенъямин Рубенович	рядовой	1906	1943
Абрамишвили Бехор Шабатович	рядовой	1900	1943
Абрамишвили Василий Абрамович	рядовой	?	1941
Абрамишвили Лазарь	рядовой	?	?
Абрамишвили Михаил Лукич	капитан	1900	1941
Абрамишвили Нестор Сергеевич	рядовой	1904	1942
Абрамишвили Николоз Абрамович	рядовой	?	1942
Абрамишвили Соломон Федорович	рядовой	?	?
Абрамишвили Элказар Мордехович	рядовой	?	1945
Абрамишвили Юрий Михайлович	лейтенант	1920	1941
Абрамишвили Яков Бениаминович	рядовой	?	?
Абрамов Абрам	рядовой	?	?
Абрамов Михаил Францевич	рядовой	?	?
Аверьянов Борис Исаевич	рядовой	?	1941
Агаджанов Александр Семенович	рядовой	?	1943
Агарков Петр Моисеевич	рядовой	?	?
Агимов Шаул Завулумович	рядовой	1918	1941
Адамов Александр Моисеевич	рядовой	?	1941
Аджиашвили Бено Яковлевич	рядовой	1913	1942
Аджиашвили Бехор Шабатович	?	1900	1943
Аджиашвили Вано Наскидович	рядовой	1914	1943
Аджиашвили Мордех Исаакович	рядовой	?	1942
Адикашвили Симон Иосифович	рядовой	?	1942
Адикашвили Яков Алексеевич	рядовой	?	?
Акиншин Максим Иванович	рядовой	1900	1942
Аксельбанд Николай Исакович	?	1918	?
Аксемов Михаил Gabriелович	рядовой	?	1944
Алейников Григорий Моисеевич	мл. лейтенант	?	1943
Александровский Александр Николаевич	майор	?	1942
Алелишвили Алексей Gabriелович	рядовой	1914	1944
Алелов Манаше Ильич	рядовой	?	1943
Алерис Олег Владимирович	рядовой	1905	1942
Алигулашвили Иона Симонович	рядовой	?	1942
Алимбарашвили Григорий Моисеевич	рядовой	?	1943

Алтухов Николай Габриелович	рядовой	?	1945
Альперович Зиновий Борисович	сержант	?	1942
Альперович Зиновий Зоенлович	капитан	1907	1941
Амантов Евстафий Моисеевич	?	?	1916
Амшикашвили Даниел	?	?	?
Амшикашвили Моше Даниелович	рядовой	?	?
Амшикашвили Моше Хаимович	?	?	?
Амшин Борис Шморонович	рядовой	?	1941
Ангилевич Всеволод Иосифович	рядовой	?	1943
Андрейцев Александр Яковлев	?	?	1942
Андрейцев Дмитрий Григорьевич	?	?	1942
Андрюшенко Ефим Егорович	рядовой	1902	1942
Андрюшин Ефим Борисович	сержант	?	1942
Анерман Арон Иосифович	?	?	?
Антономов Юрий Григорьевич	лейтенант	?	1942
Антонюк Константин Маркович	рядовой	?	1941
Аокшенов Андрей Абрамович	рядовой	?	1941
Арашев Лев Соломонович	рядовой	?	1942
Арнауд Яков Дмитриевич	?	1904	?
Архибанд Екатерина Моисеевна	военврач	?	1942
Аситур Алексей Михайлович	рядовой	?	1942
Асланов Бено Артемович	рядовой	1921	1943
Атанелашвили Дмитрий Симонович	рядовой	?	1942
Атанелов Хаим Михайлович	рядовой	?	?
Ахалашвили Шота Исаакович	ветврач	1915	1944
Ахалкацишвили Владимир Евсеевич	рядовой	?	1943
Ахимблиг Яков	рядовой	?	1941
Ашкиназе Александр Моисеевич	?	1916	?

Б

Баазов Даниель Моисеевич	?	1919	1945
Баазов Абрам	?	?	?
Баазов Иосиф	?	19	1943
Баазов Михаил Абрамович	рядовой	?	1943
Баазов Папаша Шамуелович	?	1920	1941
Баазов Хаши Бесарионович	рядовой	?	1942
Баазов Бесик Мордехович	рядовой	1922	?
Бабаев Иосиф Бенъяминович	?	?	1941
Бабаев Михаил Соломонович	рядовой	?	1941
Бабаев Николай Соломонович	лейтенант	?	1943
Бабайцев Яков Ларионович	рядовой	?	1943
Бабашвили Василий Яковлевич	рядовой	1907	1943

Бабашвили Илья Яковлевич	рядовой	1906	1942
Бабаяцкий Леонид Яковлевич	лейтенант	?	1943
Бабиашвили Михаил Абрамович	рядовой	?	1945
Баблюк Леонид Яковлевич	лейтенант	?	1943
Бабурашвили Давид Моисеевич	рядовой	1922	1942
Багаев Дмитрий Данович	рядовой	?	1942
Багаев Илья Александрович	рядовой	?	1943
Багров Константин Иосифович	сержант	?	1942
Базаев Владимир Дмитриевич	?	?	1945
Базаев Илья Шаликоевич	сержант	?	1943
Байдур Василий Моисеевич	рядовой	?	1944
Банвер Вулья Лейбович	рядовой	?	1943
Барданашвили Виталий Яковлевич	ст. лейтенант	?	?
Барданашвили Иосиф Михайлович	рядовой	?	1941
Барданашвили Эзра	?	?	?
Барков Федор Федорович	мл. лейтенант	?	?
Барман Генрих Григорьевич	ст. лейтенант	?	?
Басиашвили Давид Николаевич	рядовой	?	1941
Басилидзе Исаак Соломонович	рядовой	?	1943
Бататунашвили Шалва Иосифович	сержант	?	1943
Баташвили Михаил Абрамович	рядовой	?	1942
Бауков Габриел Захарович	рядовой	?	1943
Бауман Антон Михайлович	?	1899	?
Бахан Михаил Иванович	рядовой	?	1941
Бачакашвили Абрам Мордехович	?	1922	?
Башкевич Евгений Михайлович	рядовой	1922	1942
Беберашвили Ионатан Шабатович	?	1910	?
Бегляров Григорий Иосифович	рядовой	?	1941
Бегляров Григорий Моисеевич	рядовой	?	1942
Безнос Михаил Иванович	рядовой	?	1942
Бейзман Михаил Моисеевич	ст. лейтенант	?	1942
Бекер Изал Шулумович	мл. лейтенант	?	1944
Беленсон Борис Эрмович	лейтенант	?	1942
Белецкий Максим Васильевич	?	1912	?
Белкин Алексей Михайлович	?	1908	?
Белостоцкая Елена Давидовна	рядовая	?	1943
Белоцкерсковский Михаил Маркович	лейтенант	?	1945
Белоцкерсковский Яков Исаакович	рядовой	?	1945
Бенашвили Абрам	рядовой	1907	1945
Бенашвили Вахтанг Ильич	рядовой	?	1944
Бенашвили Михаил Абрамович	рядовой	1907	1945
Бенашвили Михаил Давидович	политрук	?	1944

Бенашвили П. Н.	?	?	?
Бенашвили Рафаель	?	?	?
Бенашвили Самсон Габриелович	?	1921	?
Бендерский Иосиф Ильич	техник II ранга	?	1942
Бендиашвили Иван Абрамович	рядовой	?	1942
Бендин Анатолий Николаевич	лейтенант	?	1942
Бениашвили Александр Давидович	рядовой	1907	1944
Бениашвили Александр Иванович	рядовой	1907	1944
Бенсман Роман Михайлович	майор	?	1941
Берас Шарги	?	?	?
Берберашвили Абрам Исакович	рядовой	?	1942
Бережная Анна Михайловна	рядовой	1925	1945
Беридзе Владимир Леонович	рядовой	?	1943
Беридзе Габо Исакович	рядовой	1908	1941
Беридзе Георгий Соломонович	рядовой	?	1941
Беридзе Иосиф Константинович	рядовой	?	1942
Беридзе Мордех Шоломонович	рядовой	1911	1943
Беришвили Леонид Израилевич	ст. политрук	?	1943
Беркин Николай Андреевич	рядовой	?	1941
Берлин Тимофей Григорьевич	рядовой	1910	1941
Берман Генрих Григорьевич	ст. лейтенант	?	?
Бертов Шалва Сергеевич	рядовой	?	1943
Бессмертный Михаил Ефремович	?	1918	?
Бессчастный Яков Семенович	?	1921	?
Бессчастный Илья Петрович	?	?	1941
Бешкевич Евгений Михайлович	рядовой	1922	1942
Бибиллов Ефрем Михайлович	рядовой	?	?
Биниашвили Арон Шамуелович	?	1901	?
Биниашвили Баграт Симонович	лейтенант	1911	?
Биниашвили Михаил Абрамович	рядовой	1907	1945
Биниашвили Рафаэль Исраелович	?	1912	?
Бинкович Моне Давидович	рядовой	?	1941
Биршерт Василий Георгиевич	мл. лейтенант	?	1941
Битиришвили Абрам Давидович	рядовой	?	1942
Битнев Андро Соломонович	рядовой	?	1943
Биченов Лавер габриелович	рядовой	?	1943
Благовещенский Лев Николаевич	инженер	?	1942
Благодарумовский Леонид Васильевич	военврач	?	1945
Богачев Николай Яковлевич	капитан	?	1945
Богдан Борис Семенович	ст. политрук	?	1945
Богданов Григорий Михайлович	мл. лейтенант	?	1942
Богданов Иван Ефремович	рядовой	?	1942

Богомаз Василий Маркович	?	1910	?
Богомозов Павел Абрамович	рядовой	?	1943
Богомольный Леонид Шлемович	рядовой	?	1941
Болиев Иосиф Михайлович	сержант	?	1944
Болотов Николай Яковлевич	рядовой	1911	1945
Бондарь Андрей Львович	?	?	?
Борисов Даниел Романович	?	1923	?
Ботерашвили Абрам Мордехович	?	1924	1941
Боярский Ефим Львович	?	?	?
Бпйдур Василий Моисеевич	рядовой	?	1944
Браминский Эрги Залманович	?	?	1943
Бранчиков Константин Иосифович	ст. сержант	?	1942
Братков Илья Андреевич	рядовой	?	1943
Бродский Борис Моисеевич	рядовой	?	1941
Брут Лев Аркадьевич	ст. лейтенант	?	1944
Бубашвили Шалва Михайлович	рядовой	?	1943
Буганский Владимир Карпович	рядовой	?	1942
Бузиашвили Илья Моисеевич	рядовой	?	1942
Бузиашвили М. К.	рядовой	?	1941
Бузинов Иосиф Ромуальдович	?	1922	?
Буковский Иван Кондратьевич	?	?	1941
Булбулашвили Георги Александрович	рядовой	?	1943
Булбулов Михаил Соломонович	мл. сержант	1920	1941
Бульц Абрам Давидович	рядовой	1917	?
Бульц Сергей Моисеевич	?	1917	?
Буритин Борис Соломонович	рядовой	?	1942
Бурштейн Борис Соломонович	?	?	1942
Буткаш Ларик Майбакович	рядовой	?	1942
Бухбиндер Меер Аронович	мл. лейтенант	?	1944
Бухвильцер Константин Александрович	рядовой	?	1942
Бухоров Абрам	?	?	?
Бухштаб Абрам	?	?	?
Буц Лазарь Лаврентьевич	?	1919	1941
Буц Сергей Моисеевич	ст. лейтенант	?	1944
Бюруков Константин Ильич	рядовой	?	1942

В

Вазавик Василий Абрамович	?	?	1942
Ваинсберг Марк Львович	рядовой	?	1941
Вайнберг Марк Львович	?	?	?
Вайнер Федор Евктимович	?	1923	1942
Вайсбан Арон	?	?	?

Вайсман Август Иосифович	рядовой	?	1943
Вайштейн Леонид Маркович	рядовой	?	1941
Вальцев Дмитрий Ильич	?	1911	?
Ванеев Иван Моисеевич	рядовой	?	1944
Ваниашвили Михаил Даниелович	рядовой	?	1943
Варфоломеев Михаил Яковлевич	лейтенант	?	1941
Варшавский Александр Михайлович	сержант	?	1943
Вацек Юрий Иванович	мл. сержант	?	1941
Вдовенко Зоя Евгеньевна	рядовой	?	1944
Вебицкий	?	?	?
Величко Ф. К.	?	?	?
Вербицкий Александр Дьяминович	мл. сержант	?	1943
Вербрин Иосиф Вульфович	?	1910	?
Вернер Илья Ефимович	рядовой	?	?
Версулис Абрам Ефимович	рядовой	?	1942
Верхградский Леонид Васильевич	рядовой	?	1942
Верхградский Николай Васильевич	ст. лейтенант	?	1943
Верченко Григорий Максимович	рядовой	1913	1942
Вессловский Иосиф Михайлович	?	1898	?
Ветрин Моисей Петрович	рядовой	?	1943
Виноградов Василий Павлович	?	?	?
Виноградов Игорь Алексеевич	?	?	?
Виравский Иосиф Иосифович	рядовой	?	1943
Висмонт Дмитрий Николаевич	?	1921	?
Вишневецкий Владимир Иванович	командир	1913	1942
Вовк Архия Семенович	рядовой	1903	1942
Вовченко Давид Григорьевич	?	?	1941
Воецкий Владимир Николаевич	?	?	1941
Войленко Григорий Яковлевич	рядовой	?	1942
Войнштейн Владимир Семенович	?	1921	?
Войчук Лев Владимирович	?	1910	?
Волеков Иван Ильич	рядовой	1918	1941
Волков Алексей Ильич	?	1918	1943
Волков Антон Григорьевич	рядовой	?	1943
Волошинский Леонид Владимирович	рядовой	?	1944
Вольных Николай Михайлович	сержант	?	1943
Воробей Ник Онисомович	лейтенант	?	?
Воробьев Семен Семенович	рядовой	?	1942
Воробьевский Марк Яковлевич	?	1923	1942
Ворона Николай Платонович	рядовой	1912	1942
Воскорчан Григорий Беньяминович	рядовой	?	1942

Г

Габаров Исаак Бехосвич	рядовой	?	1944
Габулов Арон Александрович	рядовой	?	1944
Гаврилов Андриа Ильич	рядовой	?	1943
Гаврилов Николай Габриелович	рядовой	?	1942
Гаврилшук Николай Диниелович	рядовой	?	1942
Гадин Яков Иванович	рядовой	1921	?
Газарян Беньямин Моисеевич	рядовой	?	1941
Гайш Абрам Исакович	рядовой	?	?
Галкин Николай Яковлевич	ст. лейтенант	?	?
Гамдлишвили Иосиф Ильич	рядовой	?	1943
Гамов Дмитрий Яковлевич	ст.ина	?	1943
Гарбанос Лазарь Зиновьевич	?	?	?
Гарбуз Петр Ефимович	рядовой	1916	1942
Гасель Владимир Владимирович	?	?	1942
Гасиев Серго Исаакович	рядовой	1920	1941
Гатикоев Шалва Даниелович	рядовой	?	1942
Гатикоев Яков Ильич	рядовой	?	1943
Геладеев Соломон Тимонович	рядовой	?	1945
Гельман Арон Маркович	лейтенант	?	1943
Гельман Яков Моисеевич	рядовой	?	1942
Гельфельбуин Борис Моисеевич	фельдшер	?	1942
Геришман Израиль Леухович	матрос	?	?
Герман Михаил Григорьевич	рядовой	?	1942
Герцог Виктор Леонидович	рядовой	1922	1943
Герчаулов Николай Иосифович	рядовой	?	1943
Гершенгон Леонид Абрамович	?	1920	?
Гершкуль Андрей Андреевич	рядовой	?	1942
Гешинтор Марк Львович	?	?	?
Гибель Вольф Мардохович	лейтенант	?	1944
Гинзбург Яков Самуелович	рядовой	?	1943
Гинтур Николай Китавич	рядовой	1917	1942
Гладких Александр Михайлович	рядовой	?	1942
Гладштейн Леонид Карпович	рядовой	?	1942
Глазов Яков Аронович	рядовой	?	1943
Глинский Борис Габриелович	ст. сержант	?	1943
Годелов Александр Абрамович	рядовой	?	1944
Голгубер Леонид Яковлевич	рядовой	?	1942
Головин Василий Григорьевич	рядовой	1916	1941
Головин Григорий Михайлович	рядовой	?	1942
Головин Евгений Владимирович	военврач	?	1941

Головин Иван Николаевич	рядовой	?	1943
Головин Николай Иванович	рядовой	1916	1943
Голубев Александр Федорович	рядовой	?	1942
Голубев Даниел Яковлевич	рядовой	1910	1943
Гомель Иван Иванович	рядовой	?	1943
Горбан Андрей Саввич	лейтенант	?	?
Горбинор Лазарь Зиновьевич	ст. лейтенант	?	?
Горбунов Ефим Михайлович	рядовой	?	1944
Горелашвили Георгий Иванович	?	?	1942
Горелашвили Иосиф Соломонович	рядовой	?	1942
Горелашвили Паша Георгиевич	рядовой	?	1942
Городской Абрам Шулевич	рядовой	?	1942
Гороховский Петр Абрамович	рядовой	?	1942
Гофман Моисей Шмулевич	политкомиссар	?	1941
Гошев Давид Иосифович	рядовой	?	1944
Грабенник Пантелеймон Абрамович	рядовой	?	1943
Гражданкин Михаил Константинович	рядовой	?	1942
Гребенник Пантелеймон Абрамович	рядовой	?	1943
Грегнс Юрий Андреевич	сержант	1924	1944
Грейлих Н. А.	политрук	?	?
Грецкий Иван Даниелович	ст.ина	?	1944
Гречне Юрий Андреевич	сержант	1924	1944
Григоренко Ефим Симонович	рядовой	1918	?
Григорович Михаил Григорьевич	?	?	?
Гринберг Лазарь Самуелович	мл. политрук	?	?
Гришули Дмитрий Алексеевич	рядовой	?	1941
Гронштейн Семен Григорьевич	?	1923	?
Гроссман Александр Давидович	?	?	1944
Груша Ефрем Федорович	сержант	1915	1943
Губаев Шалва Михайлович	рядовой	?	1942
Гугулашвили Илья Васильевич	рядовой	1910	1941
Гугулашвили Илья Дмитриевич	рядовой	?	1942
Гугулашвили Илья Иосифович	рядовой	?	1942
Гудиев Симон Михайлович	рядовой	?	1945
Гудис Муниа Моисеевич	рядовой	?	1941
Гудков Сергей Александрович	инженер	?	1942
Гулисашвили Иосиф Симонович	рядовой	?	1943
Гуляев Григорий Алексеевич	рядовой	1908	1942
Гуляев Григорий Дмитриевич	рядовой	?	1944
Гундиашвили Давид Шаломович	рядовой	1904	1942
Гупилин Моисей Львович	военврач	?	1941
Гуриелашвили Арон Абрамович	рядовой	1922	1943

Гуриелашвили Бениамин Абрамович	рядовой	1908	1942
Гуркин Яков Семенович	?	1908	?
Гурмелашвили Арон Абрамович	рядовой	1922	1941
Гурников Вельгельм Бениаминович	рядовой	1925	1945
Гусельников Евгений Николаевич	?	?	1941
Гутарев Алексей Ильич	рядовой	?	1943
Гутман Евктимий Наумович	?	1912	?
Гуфенберг Овсей Львович	?	?	?

Д

Даварашвили Абрам Давидович	рядовой	1905	1943
Даварашвили Абрам Исаакович	сержант	?	1943
Даварашвили Бесарион Хаимович	?	1900	1942
Даварашвили Бесо (Беска) Абрамович	рядовой	?	1943
Даварашвили Вано Исаакович	сержант	?	1942
Даварашвили Габриель Моше-Хаимович	?	1907	?
Даварашвили Мордех	рядовой	1915	1943
Даварашвили Р. И.	рядовой	1902	1942
Даварашвили Симон Исаакович	сержант	?	1943
Даварашвили Хаим Хаимович	сержант	?	1942
Давидов Ашот Абрамович	?	?	1943
Давидов Давид Иванович	рядовой	?	?
Давидов Илья Иванович	рядовой	?	1942
Давидов Илья Петрович	?	?	1941
Давидов Исаак Тигранович	?	1908	1944
Давидов Юрий Николаевич	лейтенант	?	?
Давидович Абрам Соломнович	?	1924	1944
Давидович Давид Мейерович	сержант	1920	1941
Давиташвили Захарий Давидович	рядовой	?	1942
Далин Борис Львович	рядовой	?	1942
Дамитов Даниель Романович	?	1903	?
Дандуров Соломон Георгевич	?	?	1943
Даниленко Николай Самуилович	?	1912	?
Данилов Александр Александрович	фельдшер	?	?
Данилов Шаова Абрамович	?	1923	?
Данильчук Николай Дмитриевич	?	?	1941
Дарбуашвили Габриель Васильевич	рядовой	?	1942
Дарчия Арон Михайлович	рядовой	?	1942
Датиашвили Шалико Меирович	?	1913	?
Дахин Борис Александрович	лейтенант	?	?
Девяткин Ефим Симонович	сержант	?	1941
Дегтярев Алексей Акперович	рядовой	?	1942

Дектарев Петр Маркович	рядовой	?	1942
Дектярев Павел Маркович	рядовой	?	1941
Дектярев Яков Маркович	сержант	?	1944
Демеченко Дмитрий Симонович	?	?	1945
Денисов Яков Дмитриевич	рядовой	?	1942
Денисович Евгений Юлонович	рядовой	?	1942
Джанашвили А. И.	рядовой	?	1943
Джанашвили Абрам Шаликоевич	сержант	1914	1943
Джанашвили Бехор Давидович	рядовой	1923	1941
Джанашвили Шалва Халимович	рядовой	?	1943
Джанашвили Георгий Абрамович	рядовой	?	1942
Джанашвили Георгий Васильевич	лейтенант	?	1943
Джанашвили Даниел Израиелович	рядовой	1910	1941
Джанашвили Михаил Иосифович	рядовой	?	1942
Джанашвили Михаил Манасович	рядовой	?	1945
Джанашвили Моисей Иудович	рядовой	?	1943
Джанашвили Сандро Георгиевич	сержант	1910	1944
Джанашвили Иуда Аронович	рядовой	?	?
Джанашвили Шимкон Аронович	рядовой	?	?
Джанашвили Симонтоб Аронович	рядовой	?	?
Джангулашвили Георгий Давидович	майор	?	1942
Джангулашвили Серги Исаакович	рядовой	?	1941
Джинджихашвили А. А.	рядовой	1904	1943
Джинджихашвили Абрам Элиасович	рядовой	1904	1942
Джинджихашвили Иосиф Сосикович	сержант	1904	1943
Джинджихашвили Михаил Абрамович	сержант	1914	1942
Джинджихашвили Михаил Хаимович	рядовой	?	1943
Джинджихашвили Михаил Шаликоевич	сержант	?	1943
Джинджихашвили Михаил Элоэвич	?	1909	?
Джинджихашвили Мордех Михайлович	сержант	?	1943
Джинджихашвили Мосе Семенович	рядовой	?	1942
Джинджихашвили Рубен Ясонович	сержант	1924	1944
Джинджихашвили Селин Аронович	рядовой	1920	1944
Джиндихашвили Себя Шимконович	?	1918	?
Джиндихашвили Исахар Элоэвич	?	1921	?
Джиндихашвили Рафаэль Михайлович	?	1916	1941
Дзюрдзюк Иосиф Соломонович	рядовой	?	1945
Дибров Илья Трофимович	лейтенант	?	1942
Диденко Яков Филиппович	рядовой	1913	1944
Дирг Алексей Николаевич	рядовой	?	1941
Добров Яков Еквтимович	рядовой	?	1942
Добровольский Андрей Михайлович	рядовой	?	1941

Добровольский Иосиф Иванович	?	?	?
Добровольский Николай Александрович	?	?	1941
Добролевский Андрей Михайлович	мл. сержант	?	1945
Доганда Адам Васильевич	мл. лейтенант	?	1942
Долгин Наум Григорьевич	политрук	?	1942
Долженко Михаил Монебич	?	1909	?
Долие Лев Михайлович	майор	?	1943
Долматов Даниел Романович	?	1903	?
Донбиль Эдуард Алавич	рядовой	1921	1941
Дондо Лев Юрьевич	мл. сержант	1913	?
Дорошенко Иосиф Симонович	рядовой	?	1943
Дрон Михаил Ильич	?	1918	?
Дручин Ефим Николаевич	рядовой	?	1943
Дубин Александр Максимович	рядовой	?	1942
Дубинский Моисей Шмулевич	рядовой	?	1941
Дубицкий Иосиф Иосифович	рядовой	?	1944
Дубровинский Абрам Соломонович	мл. лейтенант	?	1943
Дударь Павел Яковлевич	рядовой	?	1942
Дукельский Абрам Иосифович	рядовой	?	1944
Дунаевский Григорий Иосифович	ст. лейтенант	?	1945
Дурчишвили Алексей Самуелович	сержант	?	1945
Душин Яков Давидович	сержант	?	1942
Дьятков Алексей Артемович	рядовой	?	1942

Е

Евич Петр Ефимович	рядовой	?	1942
Егоров Виктор Леонидович	рядовой	?	1943
Егоров Игорь Максимович	?	1917	?
Егоров Кирилл Сергеевич	мл. лейтенант	?	1942
Егоров Николай Викторович	рядовой	?	1942
Егоров Николай Ильич	лейтенант	?	1943
Егоров Николай Яковлевич	рядовой	1912	1943
Егоров Яков Моисеевич	мл. лейтенант	?	1943
Егунов Матвей Ефимович	рядовой	?	1941
Елашвили Георгий Симонович	военврач	?	1945
Елизаров Даниел Мадатович	рядовой	1904	1942
Еликазарашвили Исай Иудович	?	1891	1942
Елисахшвили Шалва Иосифович	ст. лейтенант	?	1943
Елисохашвили Юанил Яковлевич	рядовой	?	?
Елишаков Хаим-Арон Мордехович	?	?	?
Елуашвили Арон Беньяминович	рядовой	?	1941
Елуашвили Михаил Беньяминович	рядовой	?	1943

Емелин Яков Евграфович	рядовой	?	1945
Енукашвили Михаил Израилевич	?	1902	1942
Ефименко Габриел Степанович	рядовой	?	1942
Ефимов Александр Семенович	рядовой	1902	1943
Ефимов Александр Яковлевич	рядовой	1915	1942
Ефимов Константин Габриелович	?	1923	?
Ефимов Яков Сергеевич	рядовой	?	1942
Ефремашвили Набо Иосифович	сержант	1919	?
Ефремов Владимир Александрович	рядовой	?	1942
Ефремов Николай Александрович	рядовой	?	1943
Ехтин Зима Самуелович	капитан	?	1941

Ж

Жадрицкий Евгений Евгеньевич	мл. сержант	?	1941
Жидковский Федор Михайлович	капитан	?	1944
Жидован Ефрем Львович	рядовой	?	1942
Жижикин Михаил Михайлович	рядовой	?	1943
Жилов Леонид Андреевич	рядовой	?	1943
Житин Петр Даниелович	рядовой	?	1942
Жук Абрам Маркович	рядовой	?	1942
Журба Василий Дмитриевич	мл. сержант	1925	1944
Жухавецкий Илья Эмманунаович	рядовой	?	1942

З

Забнин Моккей Алексеевич	рядовой	?	1941
Заболоцкий Яков Сергеевич	?	?	1945
Завалков Николай Максимович	рядовой	1911	1942
Завгородние Андрей Ильич	рядовой	?	1942
Завелков Николай Максимович	рядовой	?	1943
Загорулко Степан Ефимович	интендат	?	?
Задков Михаил Самуелович	рядовой	?	1945
Зайцев Алексей Еквтимович	?	1913	?
Зайцев Симон Порфильевич	инженер	?	1942
Запорожец Трофим Михайлович	рядовой	?	1943
Зарембицкий Александр Иванович	рядовой	1917	1941
Зарубин Виктор Михайлович	рядовой	?	1942
Засульский Александр Измаилович	рядовой	?	1943
Захаревский Леонид Григорьевич	мл. лейтенант	?	1944
Звягинцев Федор Ефимович	рядовой	1914	1943
Зеленский Валентин Яковлевич	лейтенант	?	?
Зелисман Леонид Григорьевич	рядовой	?	1944
Зелякин Яков Михайлович	?	?	?
Зерман Вахтанг Алексеевич	?	?	1943

Зинкевич Александр Александрович	?	?	?
Зиновьев Василь Семенович	лейтенант	?	1942
Зиновьев Николай Дмитриевич	рядовой	?	1941
Зиновьев Федор Кириллович	ст. лейтенант	?	1943
Зиско Яков Дмитриевич	?	1910	?
Златов Семен Михайлович	рядовой	1918	1942
Злобин Александр Ильич	лейтенант	?	1943
Злотников Юрий Давидович	лейтенант	?	1943
Злотов Зиновий Михайлович	рядовой	?	1944
Зозуля Михаил Михайлович	?	1906	?
Золоторев Александр Михайлович	рядовой	?	1943
Золоторев Иуда Аронович	мл. лейтенант	?	1943
Золоторев Михаил Федорович	?	?	1944
Золоторев Михаил Филиппович	?	?	1943
Зоненашвили Шалва Иосифович	капитан	1918	1945
Зотикашвили Александр Яковлевич	рядовой	?	1942
Зубиев Исаак Георгиевич	ст.ина	?	1942
Зубков Анатолий Максимович	рядовой	?	1942
Зубцов Дмитрий Яковлевич	?	?	?
Зубцов Е. Н.	лейтенант	?	1943
Зулиашвили Григол Яковлевич	рядовой	?	1943
Зурман Михаил Тадорович	лейтенант	?	?
Зурман Степан Яковлевич	?	1925	?
Зутге Борис Моисеевич	?	?	1942
Зюдин Ефим Иванович	сержант	?	1942

И

Ивинский Даниель Сергеевич	рядовой	?	1944
Игнатов Виктор Михайлович	рядовой	?	1941
Измайлов Юрий Алексеевич	тех. инженер	?	1942
Ильинский Лев Николаевич	воентехник	?	1942
Ильяев Иосиф Семенович	рядовой	?	1941
Ильяев Сергей Иосифович	рядовой	?	1944
Ильясов Тимотей Григолевич	рядовой	?	1942
Имедашвили Владимир Иосифович	рядовой	?	1943
Имедашвили Иосиф Абрамович	рядовой	?	1943
Индуашвили Иосиф Константинович	рядовой	?	1943
Исакадзе Теймураз Ефремович	рядовой	?	1941
Ихошвили Яков Ильич	рядовой	?	1943

К

Кадух Александр Иосифович	ст. лейтенант	?	1942
Казайшвили Александр Исаакович	рядовой	1912	1943

Казаков Михаил Яковлевич	рядовой	?	1944
Казаков Яков Иванович	?	?	1942
Казанашвили Александр Исаакович	рядовой	1912	1943
Казначевский Григорий Андреевич	рядовой	1919	1941
Казначевский Серафим Андреевич	рядовой	1915	1944
Кайдан Николай Габриелович	?	1911	?
Кайданович Антон Иосифович	рядовой	1912	1942
Кайфман	лейтенант	?	1944
Какалов Сергей Абрамович	рядовой	?	1941
Какалов Хато Набоевич	рядовой	1914	1942
Какиашвили Иосиф Михайлович	рядовой	1913	1942
Какиашвили Исаак Абрамович	рядовой	?	1942
Калевский Григорий Ильич	рядовой	?	1942
Калер Виктор Федорович	лейтенант	?	1941
Калинус Степан Даниелович	рядовой	?	1942
Калкиш Иван Максимович	рядовой	?	1942
Калманович Юрий Назарович	рядовой	1919	1943
Каменский Арсен Михайлович	лейтенант	?	1941
Канагодин Александр Сергеевич	?	?	1943
Каневский Г. Н.	?	?	?
Каплана Минаш Беньяминович	?	1926	?
Каприелов Яков Михайлович	рядовой	?	1942
Караковский Виктор Владимирович	?	?	1942
Каракоз Захарий Абрамович	?	?	1943
Каракоз Юрий Мордухович	?	1918	?
Каранов Михаил Исаакович	рядовой	?	1941
Карасик Исаак Владимирович	?	1920	1941
Карачун Сергей Иосифович	рядовой	?	1943
Каргель Олег Богомоллович	ст. сержант	?	1942
Кардан Николай Николаевич	?	?	?
Кардовин Виктор Давидович	рядовой	?	1942
Карелишвили Михаил Яковлевич	ст. сержант	?	1941
Карпов Виктор Михайлович	рядовой	1911	1942
Карпов Ефим Прокофьевич	рядовой	?	1942
Картушин Максим Максимович	рядовой	?	1941
Касабов Юрий Исаакович	рядовой	?	1941
Катшук Леонид Дмитриевич	сержант	?	?
Кафис Григорий Семенович	сержант	?	?
Кацман Иосиф Владимирович	рядовой	?	1942
Кацобашвили Елказар	рядовой	1906	1941
Кацобашвили М. П.	сержант	?	1942
Каша Иван Максимович	рядовой	?	1943

Кветнер Михаил Евсеевич	воентехник	?	1942
Квин Исаак Менделеевич	рядовой	?	1942
Квитко Евгений Яковлевич	рядовой	1912	1943
Кезерашвили Руэвен Авнерович	матрос	1917	1942
Кекашвили Георгий Абрамович	ст.ина	?	1942
Кекашвили Гоги Абрамович	рядовой	?	1944
Кенжерашвили Арчил Соломонович	рядовой	1908	1942
Керанашвили Владимир Дмитриевич	ст.ина	?	1941
Керанашвили Шалико Дмитриевич	сержант	?	1944
Керкезашвили Мордех Габриелович	рядовой	1913	1941
Кестель Валико Иосифович	рядовой	?	1941
Кианц Моисей Сергеевич	рядовой	?	1943
Киасашвили Дмитрий Ильич	рядовой	?	1942
Кижиашвили Даниел Суришадович	рядовой	1920	1941
Киреев Алексей Лазаревич	?	1907	?
Кирианов Яков Соломонович	рядовой	?	1942
Кирилович Александр Викторович	сержант	?	1941
Киршембаум Илья Матвеевич	рядовой	?	1942
Киршембаун Исаак Павлович	рядовой	?	1942
Киршман Эвальд Иванович	рядовой	?	1942
Кирьянов Яков Соломонович	рядовой	?	1942
Клакель И. А.	рядовой	?	1942
Кливединский Валентин Зиновович	политкомиссар	?	?
Клубович Станислав Яковлевич	рядовой	1918	1941
Коба-Иванов Михаил Аронович	рядовой	1915	1942
Кобец Михаил Соломонович	?	?	?
Кобилашвили Иосиф Агонович	рядовой	?	1942
Ковалев александр Александрович	?	?	1943
Коваленко Григорий Максимович	лейтенант	?	1941
Коваль Игорь Михайлович	рядовой	?	1942
Ковальчук Евгений Владимирович	?	1921	?
Ковылев Михаил Зиновьевич	рядовой	?	1942
Коганов Самуел Яковлевич	мл. сержант	?	?
Кодаревский Леонид Иванович	рядовой	1908	1942
Конишвили Симон Моисеевич	?	?	1942
Кожевников Леон Григорьевич	рядовой	?	1942
Кожиашвили Даниель Суришадович	рядовой	1920	1941
Козалуп Самуел М.	рядовой	?	1941
Козашвили Султан Моисеевич	рядовой	?	1942
Козленко Илья Яковлевич	рядовой	?	1942
Козлов Зальман Гильевич	?	?	1942
Козначейский Григорий Андреевич	рядовой	1919	1941

Козначейский Серафим Андреевич	ефрейтор	?	?
Козубей Борис Ильич	рядовой	?	1942
Кокиашвили Исаак Абрамович	рядовой	?	1942
Кокиашвили Михаил Исаакович	?	1923	?
Кокозашвили Николоз Ильич	рядовой	?	1942
Кокош Моисей Абрамович	?	1911	?
Кокошвили Иосиф Моисеевич	рядовой	?	1945
Кокошвили Якоб Моисеевич	рядовой	?	1945
Колабин Анатолий Дмитриевич	?	?	?
Колнин Иван Максимович	?	1913	?
Колов Лев Шлемович	рядовой	?	?
Колодеж Бенидиин Иосифович	рядовой	?	1942
Колодюжный Максим Прокофьевич	?	1921	?
Коломеец Марк Иосифович	ст. сержант	?	1942
Колошин Дмитрий Михайлович	воентехник	?	1942
Колумков Евгений Александрович	рядовой	1923	1943
Кольченко Владимир Самуелович	рядовой	?	1945
Колягин Григорий Габриелович	рядовой	?	1942
Коман Стефан Гордеевич	рядовой	?	1943
Компанеец Михаил Иосифович	рядовой	?	1942
Конева Евгенья Павловна	рядовая	?	1943
Коневецкий Игорь	?	1914	?
Конков Григорий Моисеевич	рядовой	?	1942
Копнин Иван Максимович	?	1913	?
Копытцкий Дмитрий Григорьевич	рядовой	1910	1942
Корейовский Виктор Романович	рядовой	?	1942
Коржинский Михаил Адольфович	?	1927	?
Корнаков Евгений Ильич	рядовой	?	1942
Король Борис Константинович	рядовой	?	1942
Короткевич Григорий Беньяминович	рядовой	1911	1942
Корочишвили Давид Максимович	рядовой	?	1941
Коссе Николай Андреевич	рядовой	1905	1943
Костенко Васса Андреевич	?	1916	1942
Костенко Федор Дмитриевич	?	?	1944
Котельников Яков Николаевич	рядовой	1906	1942
Котляров Анатолий Михайлович	рядовой	?	1943
Котляров Лев Михайлович	воентехник	?	1942
Котляров Николай Михайлович	рядовой	?	1942
Коханский В. В.	подполковник	?	1944
Кохташвили Давид Габриелович	рядовой	?	1942
Кочобашвили Бессарион Иудович	рядовой	1916	1942
Кочубей Борис Ильич	рядовой	?	1942

Краков Михаил Слузович	?	1915	1941
Крамаренко Евгений Андреевич	?	1917	1945
Крамаров Александр Акимович	рядовой	1912	1942
Краснобоев Дмитрий Михайлович	лейтенант	?	1942
Краснопольский А. Н.	?	?	?
Краснопольский Давид Вольфович	рядовой	?	1942
Красных Борис Яковлевич	сержант	?	1944
Красных Владимир Дмитриевич	рядовой	?	1943
Крепс Вильгельм Карлович	рядовой	?	1942
Крик Тимофей Тимофеевич	майор	?	1943
Кримчер Мошка Давидович	ст. сержант	?	1941
Крингман Моисей Давидович	рядовой	1901	1942
Крихели Абрам	?	?	?
Крихели Абрам Хаим-Аронович	?	1921	1942
Крихели Акоп	рядовой	?	?
Крихели Вехора Исаакович	рядовой	?	1944
Крихели Давид Хаимович	рядовой	?	1942
Крихели Илья Иосебович	рядовой	?	1942
Крихели Илья Иосифович	рядовой	?	1942
Крихели Иона	?	?	?
Крихели Исоиф Игоревич	ст.ина	?	1944
Крихели Михаил Абрамович	рядовой	?	1943
Крихели Михаил Иосифович	рядовой	?	1943
Крихели Михаил Хаимович	рядовой	1914	1942
Крихели Мордех Иосифович	рядовой	?	1943
Крихели Рубен Хаимович	рядовой	?	1944
Крихели Шалва Давидович	рядовой	1918	1943
Крихели Шалва Ильич	рядовой	1918	1944
Кругликовский Виктор Ефимович	рядовой	1924	1943
Кругов Петр Исаакович	рядовой	1919	1941
Крупчинский Федор Максимович	лейтенант	?	?
Крутилов Михаил Моисеевич	?	1908	1943
Крючкин Николай Ефремович	рядовой	?	1942
Ксейз Карп Викторович	рядовой	?	1945
Кудашвили Владимир Алексеевич	рядовой	1920	1942
Кудашвили Георгий Ильич	ст. лейтенант	?	1942
Кудель П. Н.	рядовой	?	1943
Кужанашвили Иосиф Дмитриевич	рядовой	?	1944
Кузкин Александр Яковлевич	?	?	?
Кузнецов Григорий Иосифович	?	?	1945
Кузнецов Давид Абрамович	ст. лейтенант	?	1943
Кузнецов Николай Габриелович	?	1909	1944

Кукульский Семен Лазаревич	рядовой	?	1943
Кулаксизов Илья Константинович	рядовой	?	1943
Кулаши Александр Павлович	рядовой	1907	1942
Куленов Александр Максимович	?	1909	?
Кульбицкий Владимир Владимирович	рядовой	?	?
Кульях Соломон Амбарцумович	?	1916	1942
Кульян Соломон Абрамович	?	1916	1942
Кумарницкий Хаим Земович	рядовой	?	1942
Куменашвили Михаил Соломонович	рядовой	1922	1942
Купин Мартин Тимофеевич	?	?	1942
Купиц Андрей Робертович	рядовой	?	1941
Куцинашвили Исаак Иванович	рядовой	?	1942
Кучук Аркадий Александрович	рядовой	1922	1944
Кушнер Иван Григорьевич	?	?	1941
Кшондзер Саба Яковлевич	мл. сержант	?	1941

Л

Лавник Евгений Дмитриевич	?	1917	?
Лазарев Герман Лейзерович	рядовой	?	1942
Лалиев Гарри Моисеевич	сержант	?	1943
Лалиев Давид габриелович	рядовой	?	1943
Ланевский Николай Константинович	интендант	?	1941
Ланидус Соломон Яковлевич	рядовой	?	1941
Лановой Дмитрий Маркович	рядовой	?	1944
Лапенко Евгений Михайлович	политрук	?	1941
Лашевский Яков Наумович	?	?	?
Лев Ашер Яковлевич	?	1923	?
Лев Симон Васильевич	полковник	?	1943
Левиашвили Арон Михайлович	рядовой	?	1942
Левиашвили Исаак Хаимович	рядовой	?	1942
Левиашвили Арон Михайлович	рядовой	?	1942
Левин Бория Маркович	рядовой	?	1941
Левин Иван Иванович	рядовой	?	1942
Левин Исаак Александрович	?	1914	?
Левин Николай Михайлович	рядовой	1918	1942
Левкин Михаил Александрович	рядовой	1915	1943
Леврошвили Исаак Иосифович	рядовой	?	1942
Левский Андрей Нефедович	рядовой	?	1942
Лейбович Вениамин Абрамович	мл. лейтенант	?	1942
Лек Рональд Янович	рядовой	?	1943
Леонтьев Александр Яковлевич	?	1923	?
Лепек Илья Семенович	ст. командир	1917	1942

Лернер Илья Ефимович	рядовой	1916	1943
Лехем Александр Даниелович	лейтенант	?	?
Лисов Григорий Ильич	рядовой	?	1943
Лисяков Виктор Яковлевич	рядовой	?	1942
Литвинов Анатолий Яковлевич	ст. лейтенант	?	?
Литвинов Константин Павлович	рядовой	?	1942
Литвинов Федор Григорьевич	?	?	?
Литовка Александр Федорович	рядовой	1906	1942
Лифанов Владимир Яковлевич	рядовой	?	1942
Лихтман Борис Соломонович	?	?	?
Лоисфейфельд Арон Борисович	рядовой	?	1941
Локтинов Александр Абрамович	ст.ина	?	1944
Лолушев Петр Максимович	сержант	1907	1942
Ломбозов Онисим Меерович	рядовой	1918	1944
Лонфман Илья Владимирович	?	1924	?
Лудерман Михаил Евсеевич	рядовой	1907	1944
Лукин Яков Семенович	рядовой	?	1943
Лукьянов Иван Иосифович	рядовой	?	1942
Лукьянов Константин Иосифович	рядовой	1913	1941
Луполь Наум Александрович	рядовой	?	1942
Лушкевич Сергей Сергеевич	лейтенант	?	?
Любимов Алексей Аркадьевич	рядовой	1914	1942

М

Магвелидзе Шота Исаакович	рядовой	?	1941
Магдик Николай Николаевич	?	?	?
Мазур Иван Васильевич	рядовой	1911	1944
Майоров Михаил Исаакович	рядовой	?	1942
Макашаров Габриел Хаимович	рядовой	?	1942
Макашов Габриел Хаимович	рядовой	?	1942
Макердай Михаил Александрович	?	?	1942
Маковецкий Игорь Игорьевич	рядовой	1912	1941
Макров Анатолий Сергеевич	рядовой	?	1942
Максименко Константин Моисеевич	рядовой	?	?
Малеков Дмитрий Максимович	рядовой	?	1943
Малиев Гарри Моисеевич	сержант	?	1943
Малиев Давид Габриелович	рядовой	?	1943
Малина Иван Ефимович	рядовой	?	?
Малиночка Дмитрий Кириллович	?	?	1944
Малкин Юрий Борисович	рядовой	?	1941
Маль Антон Алексеевич	ст. лейтенант	?	?
Маль Сергей Яковлевич	рядовой	?	1941

Малютин Михаил Львович	рядовой	?	1942
Мамадашвили Николай Абрамович	политрук	?	1942
Мамисашвили Абрико Хаимович	рядовой	?	1942
Мамиствалов Арон Иосифович	рядовой	1924	1942
Мамиствалов Давид Шакроевич	сержант	?	1942
Мамиствалов Михаил Седекович	рядовой	1920	1941
Мамиствалов Рафаель Николаевич	рядовой	?	1942
Мамиствалов Хаим Рафаелович	сержант	?	1943
Мамиствалов Шалва Симонович	рядовой	1919	1941
Мамиствалов Яков Иосифович	?	1912	1943
Мамкуль Александр Игорьевич	рядовой	?	1944
Манашеров Габриел Хаимович	рядовой	1919	1942
Манашеров Иосеб Мордехович	рядовой	?	1943
Манашеров Иосиф Абрамович	ст. лейтенант	1916	1943
Манашеров Марк Михайлович	сержант	1918	1941
Манашеров Михаил Израильевич	рядовой	?	1942
Манашеров Симон Иосифович	?	1918	1942
Маргиев Габриел Габоевич	рядовой	?	1942
Мардер Колман Мушкович	рядовой	?	1942
Маркин Василий Симонович	ст. комиссар	1923	1942
Марков Александр Артемович	рядовой	?	1943
Марков Арон Мендиевич	лейтенант	?	1941
Марковский Павел Петрович	рядовой	?	1942
Мартинченко Яков Маркович	ст.ина	1919	1942
Мартинюк Исаак Михайлович	рядовой	?	1942
Маруцкий Андрей Андреевич	?	?	1942
Масаль Яков Иосифович	рядовой	?	1944
Матвеев Алексей Яковлевич	рядовой	1916	1942
Матенко Иосиф Исаакович	рядовой	?	1942
Машталер Григорий Габриелович	сержант	?	1944
Мегралашвили Шалва Соломонович	?	?	1943
Мегрелишвили Георгий Давидович	рядовой	1921	1941
Мегрелишвили Георгий Джаникович	мл. сержант	?	1943
Мегрелишвили Давид Ираклиевич	рядовой	?	1942
Мегрелишвили Иван Семенович	рядовой	?	1941
Мегрелишвили Илья	?	1908	1942
Мегрелишвили Илья (Элиау) Моисеевич	?	1921	1941
Мегрелишвили Илья Афанасьевич	ст. лейтенант	?	1941
Мегрелишвили Михаил Филхазович	?	1907	1943
Мегрелишвили Шимшон	?	1919	?
Мегрелишвили Яков Израилевич	?	1907	?
Медведев Андрей Максимович	?	1907	1941

Медведев Константин Григорьевич	рядовой	?	1943
Медведев Михаил Андреевич	рядовой	1900	1944
Медведь Яков Иванович	?	1919	?
Меликишвили Абрам Симонович	рядовой	?	?
Мелуха Яков(Яша) Кезерович	?	1909	?
Мельник Коромон Николаевич	ст. лейтенант	?	1943
Меншин Дмитрий Григорьевич	?	1914	1942
Менялов Габриел Иосифович	рядовой	?	1942
Мерабишвили Давид Ильич	рядовой	1921	1941
Мерабишвили Иосиф Яковлевич	рядовой	?	1941
Мерабишвили Мосе Михайлович	рядовой	?	1941
Мерега Максим Михайлович	мл. лейтенант	?	1941
Меринов Дмитрий Дмитриевич	ст.ина	?	1945
Меш Илья Нефтулевич	рядовой	?	1942
Меш Михаил Нефтулевич	рядовой	1903	1941
Милецкий Владимир Владимирович	?	1910	?
Милих Иван Андреевич	сержант	?	1943
Мильман Яков Михайлович	?	1897	?
Миндин Яков Судович	лейтенант	?	1943
Мираков Артем Ефремович	рядовой	?	1942
Миргуль И. А.	лейтенант	?	1941
Мирилашвили Шалва Яковлевич	?	1917	?
Мирилашвили Шалва Яковлевич	?	1917	?
Миров Абрам Израильевич	мл. политрук	?	1941
Миршан Яков Михайлович	?	1897	?
Мисин Федор Ефремович	?	1916	1943
Митауэр Лев Семенович	рядовой	?	1942
Мих Яков Иванович	рядовой	?	1942
Михайлов Григорий Дмитриевич	рядовой	?	1944
Михелашвили Арон Давидович	мл. лейтенант	1921	1941
Михелашвили Михаил Моисеевич	?	1917	?
Михелашвили Михаил Рафаэлович	?	1915	1944
Михелашвили Рафаэль Самуэлович	?	1921	?
Михелашвили Серго	?	1920	?
Михелашвили Серго Менашевич	?	1917	?
Михельсон Иагор Александрович	сержант	?	1943
Михельсон Эмир Густавович	рядовой	?	1943
Михельсон Ягор Александрович	рядовой	?	1943
Мичурин Яков Андреевич	рядовой	?	1942
Мишиношвили Михаил Михайлович	рядовой	?	1941
Модзгвришвили Мордех Моисеевич	?	1920	1943
Моду Абрам Абрамович	рядовой	?	1943

Мозуренко Яков Григорьевич	рядовой	1921	1942
Моисеев Александр Николаевич	лейтенант	?	1942
Моисеев Михаил Николаевич	рядовой	?	1943
Моисеев Николай Николаевич	ст. лейтенант	?	1943
Монин Самуел Борисович	мл. политрук	1911	1942
Моноенко Иван Яковлевич	рядовой	?	1942
Мордехов Абрам Давидович	рядовой	?	1942
Мордухаев Нисан Алексеевич	рядовой	?	?
Мороз Сергей Александрович	рядовой	?	1942
Морозов Константин Николаевич	ст. сержант	?	1944
Морозов Юрий Михайлович	мл. лейтенант	?	1943
Мосашвили Бидзина Аркадьевич	рядовой	?	1942
Мосешвили Константин Симонович	мл. лейтенант	?	1942
Москалев Александр Цицевич	сержант	1916	1942
Москаленко Ефим Габриелович	рядовой	?	1942
Мошиашвили Исаак	рядовой	1906	1942
Мошиашвили Исаак Габриелович	рядовой	?	1945
Мруз Роман Моисеевич	рядовой	?	1944
Муговский Даниель Даниелович	лейтенант	?	?
Мукашен Рубен Михайлович	рядовой	?	1942
Мур Соломон Маркович	рядовой	?	1943
Муравьев Федор Максимович	рядовой	?	1942
Мурдухашвили Абрам Исаакович	рядовой	1917	1942
Мурь Соломон Маркович	рядовой	?	1943

Н

Наабер Михаил Рудольфович	?	?	1942
Наабер Христофор Рудольфович	?	1925	?
Надемский Леонид Николаевич	мл. лейтенант	?	1942
Намталашвили Исаак Иосифович	?	1918	?
Наникашвили Хаим Моисеевич	?	1925	?
Наскидашвили Михаил Мосесович	рядовой	?	1941
Наскидашвили Симон Александрович	рядовой	?	1942
Натлиашвили Аронка Симонович	сержант	1919	1941
Натлиашвили Шалва Симонович	рядовой	?	1942
Наумов Макс Ильич	рядовой	?	1941
Невзоров Василий Яковлевич	сержант	?	1943
Недельский Михаил Габриелович	рядовой	?	1942
Неровный Абрам Афанасьевич	рядовой	?	1942
Новаков Габриел Александрович	рядовой	1919	1942
Новицкая Елена Николаевна	?	?	1942
Новицкий Владимир Николаевич	рядовой	?	1943

Нониев Исаак Иванович

рядовой

?

1945

О

Обереман Григорий Каримович

?

?

1942

Овруцкий Лев Матвеевич

рядовой

1928

1942

Однопазов Израиль Давидович

рядовой

1914

?

Олейник Яков Семенович

ст. лейтенант

?

1944

Олифер Николай Андреевич

рядовой

?

1945

Онезашвили Соломон Георгиевич

рядовой

?

1942

Опрышко Илья Даниелович

?

1920

?

Осинов Абрам М.

политрук

1903

1942

Осипов Давид Иосифович

рядовой

?

1942

Осипов Лев Валерьянович

ст.ина

?

1943

Осипов Марк Яковлевич

рядовой

?

?

Осипов Юрий Абрамович

рядовой

?

1942

Осишвили Давид Исаакович

рядовой

?

1944

Осмаков Василий Максимович

рядовой

?

1941

Останенко Сергей Ефремович

рядовой

?

1943

Остапов Яков Андреевич

?

?

?

Острик Николай Евсеевич

рядовой

?

1941

Ося Михаил Ширипович

?

1923

193

Очерашвиили Алексей Давидович

рядовой

?

?

Очерашвиили Антон Давидович

рядовой

1915

1943

Очерашвили Абрам Давидович

рядовой

1920

1942

Ошмакашвили шалва Бенъяминович

рядовой

1913

?

П

Палагашвили Алексей Михайлович

сержант

?

1943

Палагашвили Иосиф В.

рядовой

1911

1943

Палей Андрей Яковлевич

?

1910

1942

Пальцев Иван Яковлевич

?

1908

?

Папалашвили Иосиф Бенъяминович

рядовой

1911

1942

Папиашвили Григорий Самсонович

?

1923

?

Папиашвили Датико Израилевич

?

1901

?

Паписмедов Илья

рядовой

?

1942

Паписмедов Исаак Мосесович

сержант

?

1943

Паписмедов Рубен Ш.

рядовой

1919

1942

Парадов Юрий Абрамович

рядовой

1922

1942

Парачид Абрам Константинович

?

1915

?

Паркаули Симон Абрамович

рядовой

?

1943

Парлагашвили Але Исаакович

?

1921

?

Пархиловский Шулен Аронович	рядовой	?	1941
Пасиашвили Лев Иосифович	рядовой	?	1942
Патаркацишвили Георгий Хусейнович	рядовой	1902	1942
Патек Иуда Иосифович	?	1922	?
Патич Виктор Рафаелович	лейтенант	?	1942
Педус Григорий Еквтимович	?	1911	?
Пейтур Алексей Михайлович	рядовой	?	1941
Пелявский Григорий Евгениевич	рядовой	?	1943
Передер Петр Михайлович	воен. инженер	?	1942
Перцовский Иосиф Израилевич	политрук	?	1942
Петрикин Соломон Ильич	рядовой	1910	1943
Петриков Степан Ефимович	рядовой	1913	1945
Петров Константин Викторович	рядовой	1910	1944
Петруашвили Михаил мордехович	рядовой	?	1942
Пехшвелашвили Абрам Тигоевич	сержант	?	1943
Пехшвелашвили Шалва Михайлович	рядовой	?	1943
Печахчий Панаст Панастович	?	1907	?
Печенин Израиль Лейбович	рядовой	?	1944
Пешрупин Григорий Яковлевич	мл. лейтенант	?	1941
Пиотровский Владимир Константинович	лейтенант	?	1941
Писарев Яков Еремович	рядовой	?	1942
Пистояк Максим Яковлевич	рядовой	1918	1943
Пичхадзе Абрам Израилевич	?	?	?
Пичхадзе Пилхаз Яковлевич	рядовой	?	?
Пичхадзе Бениамин Давидович	рядовой	1919	1943
Пищиков Константин Андреевич	?	1909	1942
Планкин Борис Иосифович	?	?	?
Плеханов Павел Михайлович	?	?	1944
Плоскин Вульф Израилевич	военврач	?	1945
Плоткин Мирон Ильич	?	1915	?
Плотников Михаил Андреевич	?	?	1943
Поверин Алексей Яковлевич	лейтенант	?	1943
Пожарный Яков Шлемович	рядовой	?	1941
Полонский Борис Григорьевич	лейтенант	?	1941
Полонский Вячеслав Владимирович	?	1913	?
Полонский Константин Павлович	?	1922	?
Польский Александр Баньяминович	?	?	1941
Польский Аполлон Яковлевич	рядовой	1898	1942
Польский Михаил Аполлонович	?	1924	1942
Поляков Ефим Федорович	рядовой	?	1942
Поляков Михаил Александрович	рядовой	?	1942
Поляков Николай Иванович	?	?	1943

Поляченко Марк Т.	?	1924	?
Помеков Михаил ильич	мл. политрук	?	1941
Попиашвили Исаак Александрович	рядовой	?	1944
Попиашвили Шалва Михайлович	рядовой	?	1944
Попов Иван Иосифович	?	?	1942
Попович Даниел Максимович	рядовой	?	1944
Попровкин Григорий Яковлевич	рядовой	1913	1942
Портнов Леонид Григорьевич	рядовой	?	1943
Посухов Ефим Сергеевич	рядовой	1908	1942
Призовский Николай Григорьевич	?	?	1942
Примаков Стефан Дмирьевич	?	1914	?
Прицентаь Леонид Иосифович	?	1905	?
Просода Илья Исаакович	?	1919	?
Протянкин Семен Абрамович	?	?	1942
Пружалский Наум ?	рядовой	1897	1941
Пудалов Дмитрий Яковлевич	рядовой	?	1943
Пудов Николай Яковлевич	рядовой	1902	1943
Пузалов Дмитрий Яковлевич	рядовой	1924	1942
Пуленко Петр Яковлевич	?	?	1943
Пултян Исаак Матвеевич	?	?	?
Пуринг Борис Иванович	ст.ина	?	1942
Пьюнина Ольга Даниеловна	рядовой	?	1944
Р			
Рабинович Соломон Моисеевич	рядовой	?	1943
Равер Дмитрий Леонтьевич	рядовой	?	1942
Разумов Григорий Леонтьевич	политрук	?	1942
Райнчик Самуел Семенович	сержант	?	1942
Ракопуло Константин Абрамович	?	1914	?
Раппопорт Калмак Замканович	рядовой	?	1942
Раскин Отар Гиршевич	рядовой	?	1941
Рафаелов Эдуард Аркадьевич	лейтенант	?	1944
Рахалимов Иосиф И.	рядовой	1910	1943
Ребрин Максим Александрович	рядовой	1913	1942
Резник Семен Никитович	сержант	?	1943
Резников Илья Леонтьевич	?	?	?
Рейтер Петр Петрович	рядовой	1924	1942
Ремизов Владимир Ефремович	рядовой	1898	1945
Рехенбах Константин Казелейрович	рядовой	?	1945
Решенец Павел Владимирович	?	?	1942
Решетниченко Николай Яковлевич	сержант	1914	1943
Рижинашвили Иосиф Яковлевич	?	1925	?

Робенвер Григорий Самуилович	мл. лейтенант	?	1941
Рогожин Василий Максимович	ст. лейтенант	?	?
Розан Иосиф Павлович	рядовой	?	1942
Розанов Иосиф Павлович	рядовой	?	1942
Розельгафт Эммануил Исаакович	комиссар	?	1941
Розен Владимир Михайлович	?	1917	?
Розенблат Давид Соломонович	интендант	?	?
Розенкрон Вольдемар Яковлевич	?	1913	?
Розенфельд Меер Юдкосович	матрос	?	1942
Ройтенберг Семен Михайлович	рядовой	?	1945
Рокетлишвили Илья Аронович	рядовой	1919	1943
Ромазов Андрей Беняминович	майор	?	1945
Романский Исаак Маркозович	рядовой	?	1941
Росмен Марк Валуевич	воентехник	?	1942
Росмен Марк Д.	рядовой	?	1945
Роулэнд Николай Николаевич	рядовой	?	1941
Руба Абрам Яковлевич	политрук	?	?
Рубан Александра Софромовна	рядовой	?	1945
Рубенштейн Петр Наумович	?	1920	?
Рубинштейн Лев Владимирович	военврач	?	1942
Руд Максим Петрович	рядовой	1912	1944
Руд Яков Аполлонович	?	?	?
Рудко Михаил Шаумович	?	1922	?
Рудой Яков Петрович	сержант	?	1944
Рудяк Лев Абрамович	рядовой	?	1942
Руэр Александр Давидович	сержант	1916	1942
Рыбановский Михаил Ефремович	?	?	?
Рыжинашвили Шабат Шаламович	?	1924	?
Рычков Михаил Даниелович	?	?	?
Рябчик Самуел Семенович	?	?	1942
Рябчинский Арон Семенович	рядовой	?	?
Рязанцев Борис Андреевич	?	1911	1942
Ряснов Сергей Алексеевич	?	?	1944

С

Саамишвили Иосиф Соломонович	рядовой	1908	1942
Сабакин Дмитрий Дмитриевич	рядовой	?	1943
Сабакин Трофим Семенович	ст. сержант	?	1943
Савельев Николай Ефимович	рядовой	?	1942
Савитов Марк	?	1918	?
Садиев Моисей Юнаевич	рядовой	?	1943
Садчиков Ефим Моисеевич	сержант	1907	1944

Садчиков Лазарь Моисеевич	рядовой	?	1942
Сальский Василий Григорьевич	?	?	1943
Самойлов Тимофей Евтович	рядовой	?	1944
Самоляк Михаил Фридонтович	рядовой	?	1942
Санаков Владимир Абрамович	рядовой	?	1943
Сандлер Михаил Соломонович	рядовой	1910	1942
Сапожников Хаим Мирович	рядовой	?	1943
Саришвили Георгий Самуелович	лейтенант	?	1942
Саталь Владимир Лазаревич	мл. лейтенант	?	1942
Сачков Алексей Александрович	?	1915	1943
Сачков Владимир Андреевич	?	1920	1941
Сберин Зельман Григорьевич	?	?	?
Сванарев Семен Семенович	?	?	1941
Свечников Леонид Дмитриевич	рядовой	1916	1943
Свитенков Александр Максимович	рядовой	?	1943
Сегаль Виктор Моисеевич	рядовой	1917	?
Седых Петр Даниелович	?	1918	?
Семенов Михаил Дмитриевич	рядовой	?	1943
Сепиашвили Михаил Давидович	рядовой	?	1942
Сербенюк Марк Семенович	лейтенант	?	?
Сердюков Владимир Иосифович	политрук	?	1942
Серебряков Михаил Симонович	рядовой	?	1941
Серебрякова Любовь М.	рядовой	?	1941
Серов Алексей Семенович	рядовой	?	1944
Сиамашвили Иван Соломонович	рядовой	?	1942
Сиамашвили Иосиф Соломонович	рядовой	?	1942
Сигалевич Геннадий	?	?	?
Сигалевич Евгений Моисеевич	лейтенант	?	1943
Сизко Яков Дмитриевич	?	1917	?
Силенберг Леонид Вильгельмович	капитан	?	1943
Силивердстович Юрий Михайлович	рядовой	?	1942
Силованов Александр Наумович	?	1919	?
Симонишвили Симон Симонович	рядовой	?	1942
Симонишвили Шалико Симонович	рядовой	?	1941
Симонов Вадим Александрович	мл. лейтенант	?	1943
Симсим Хинтруг Мачагович	рядовой	?	1942
Синайский Виктор Владимирович	?	1913	?
Синельников Николай Андреевич	мл. лейтенант	1923	?
Синявский Петр Николаевич	?	1903	1942
Ситников Виктор Александрович	рядовой	?	1941
Ситников Иван Даниелович	рядовой	1925	1943
Ситников Николай Михайлович	ст. сержант	1923	1943

Ситников Стефан Даниелович	мл. лейтенант	1905	1942
Сихашвили Шалва Иосефович	рядовой	?	1941
Сиюкаев Артем Дмитриевич	рядовой	?	1942
Сиюкаев Григорий Моисеевич	рядовой	?	1942
Сиюкаев Игорь Санович	рядовой	?	1942
Сиюкаев Ленто Исаакович	сержант	?	1942
Сиюкаев Роман Яковлевич	рядовой	?	1942
Сиюкаев Яков Михайлович	рядовой	?	1942
Скворцов Григорий Семенович	?	1922	?
Скворцов Иван Ильич	сержант	1908	1942
Скорородов Александр Владимирович	?	?	1945
Скриолевский Александр Иосифович	рядовой	?	1943
Скрыпник Илья Антонович	?	1910	1945
Сленюшкин Леонид Ильич	рядовой	?	1942
Сличук Милен Даниелович	политрук	?	1942
Смагин Габриель Яковлевич	рядовой	?	1942
Смирнов Михаил Леонидович	рядовой	1905	1945
Собакин Дмитрий Дмитриевич	рядовой	?	1943
Содгиков Ефим Моисеевич	рядовой	1907	1944
Соколов Евгений Николаевич	рядовой	?	1944
Сокольский Яков Федорович	рядовой	1905	1943
Соловьев Борис Акимович	лейтенант	?	?
Соловьев Владимир Александрович	?	1908	?
Соломонов Арон Ефремович	мл. лейтенант	1905	1943
Соломонов Николай Демьянович	рядовой	1904	1942
Сонов Николай Максимович	рядовой	?	1943
Сонов Яков Сабович	рядовой	?	1942
Сорока Аркадий Давидович	рядовой	1919	1941
Ставидь Владимир Яковлевич	рядовой	?	1942
Степанов Сергей Андреевич	рядовой	?	1942
Степанов Эдуард Соломонович	рядовой	?	1942
Стеценко Василий Моисеевич	матрос	?	1942
Стратьевский Наум Моисеевич	?	?	1941
Стрипшевский Наум Леонтьевич	политрук	?	1944
Сувак Андрей Дмитриевич	?	?	?
Султанов Евгений Ефимович	?	?	1943
Сусунашвили Моисей Иосифович	рядовой	1902	1943
Сусунашвили Симон Давидович	рядовой	?	1944
Сыроватский Ефим Федорович	рядовой	?	1942

Т

Тавдидишвили Гиви Галактионович	рядовой	?	1941
---------------------------------	---------	---	------

Талалет Дмитрий Андреевич	?	?	1943
Тамкович Вадим Никодимович	лейтенант	?	?
Таплашвили Елко	рядовой	1924	?
Таплашвили Зеро	рядовой	1923	?
Тапоров Дмитрий Андреевич	рядовой	?	1944
Тарикашвили Шалва Меерович	?	1915	?
Таташвили Ким Соломонович	рядовой	?	1944
Татурашвили Бессарион Ильич	рядовой	?	1942
Текучев Иосиф Нефедович	рядовой	?	1942
Тенембаум Семен Самуелович	рядовой	1904	1941
Теодашвили Шота Иосифович	рядовой	?	1942
Тетрашвили Борис Абрамович	рядовой	?	?
Тетрашвили Габриель Александрович	рядовой	?	?
Тетрашвили Иван Абрамович	рядовой	?	?
Тетрошин Исаак Моисеевич	рядовой	1908	1942
Тетруашвили Давид Алексеевич	рядовой	?	1945
Тетруашвили Мордех Шамаиевич	рядовой	1923	1942
Техов Абрам Васильевич	рядовой	?	1943
Тецошвили Мордех Аронович	рядовой	1921	1942
Тецошвили Давид Даниелович	рядовой	?	1943
Тимофеев Бенъямин Васильевич	рядовой	?	1941
Тимофеев Борис Ильич	рядовой	?	1942
Тимофеев Яков Иосифович	?	1923	?
Толокнов Владимир Яковлевич	?	?	1943
Толстой Борис Абрамович	?	1918	?
Топчиашвили Давид Рафаелович	рядовой	?	1941
Топчиашвили Эммануел Соломонович	рядовой	?	1942
Тревогода Эммануил Соломонович	рядовой	?	1942
Тревогода Юрий Семенович	рядовой	?	1944
Тренис Виктор Гозлрович	мл. лейтенант	?	1941
Третьяк Ваню Маркович	?	?	1942
Трофимовский Олег Кириллович	?	1926	?
Троценко Илья Маркович	?	1907	?
Тулашвили Константин Симонович	?	1917	1942
Тулашвили Лазарь Иосифович	рядовой	?	1942
Турниев Яков Даниелович	рядовой	1910	1942

У

Ульш Владимир Александрович	мл. лейтенант	?	1944
Уриаш Сара Яковлевна	?	1920	?
Усат лев Иудович	майор	?	?
Усенко Гаврил Кириллович	рядовой	?	1942

Усик Даниел Иосифович	сержант	?	1944
Устинов Юрий Исаакович	?	?	1943

ф

Фаверман Давид Еквтимович	рядовой	?	1942
Файдель Илья Схулухович	рядовой	?	1942
Фас Геннадий Абрамович	политрук	?	1941
Фатиашвили Яков Абрамович	рядовой	1914	1943
Федянин Михаил Яковлевич	сержант	?	?
Фейфер Александр ?	?	?	?
Фемекштейн Наум Соломонович	рядовой	1906	1942
Феферкор Леонид Михайлович	рядовой	?	1943
Филатов Симон Андреевич	политрук	?	1941
Филипович Леонард Игнатъевич	?	?	?
Фингерман Борис Владимирович	рядовой	?	1941
Фиргуф Евгений Александрович	рядовой	?	1942
Фичхадзе биниамин Давидович	?	1917	?
Фишер И. С.	?	1914	?
Фишман Израиль Израилевич	лейтенант	?	1941
Форкаш Януш Янович	рядовой	?	1944
Францевич Николай Яковлевич	?	1926	?
Фрейлих Василий Николаевич	рядовой	?	1943
Френкель Хаскил Фраимович	рядовой	?	1942
Фридман И. С.	?	1914	?
Фридман С. В.	?	1920	?
Фридман Шмилик Шмеилович	лейтенант	1922	1943
Фролов Илья Габриелович	рядовой	?	1945
Фурман Яков Израилевич	майор	1914	1943

Х

Хабур Давид Александрович	сержант	?	1941
Хавкин Василий Никифорович	сержант	?	1941
Хавов Иосиф Михайлович	?	?	?
Хазанов Моисей Хацкелович	политрук	1919	1942
Хазелов Габриель Дмитриевич	рядовой	1925	1944
Халошский Д. Е.	политрук	?	1942
Халфин Александр Соломонович	?	?	?
Ханин Василий Моисеевич	рядовой	?	1943
Хануков С. Ц.	рядовой	1906	1945
Хануков Ханан Ханукович	рядовой	?	?
Харченко Петр Даниелович	рядовой	?	1943
Хасидашвили Еремо Зебулонович	рядовой	1921	1941
Хасидашвили Иосиф Элович	рядовой	1910	1942

Хасидашвили Мордех Меерович	рядовой	1917	1943
Хаташянский Лазарь Давидович	лейтенант	?	1942
Хахвиашвили Георгий Соломонович	рядовой	1909	1945
Хахиашвили Габо Мордехович	?	?	1942
Хахиашвили Симон Казаревич	рядовой	1921	?
Хаят Лев Исаакович	ст. лейтенант	?	1942
Хейфец Леонид Левович	рядовой	?	1941
Хейфец Леонид Рафаелович	ефрейтор	?	1941
Хмель Александр Дмитриевич	?	?	1942
Ходоковский Анатолий Петрович	?	?	1943
Ходосевич Борис Анатольевич	мл. лейтенант	?	?
Ходосевич Виктор Анатольевич	рядовой	1914	1944
Хопер Валерьян Морозович	рядовой	1914	1943
Храбрых Яков Григорьевич	?	1906	?
Хрикуль Владимир Давидович	?	?	1941
Хрикуль Захарий Иосифович	?	?	1943
Хрикуль Иван Хэдесович	?	?	1942
Хубашвили Михаил Давидович	рядовой	?	1942
Хубужов Илья Михайлович	рядовой	?	1942
Хубужов Кирилл Ильич	рядовой	?	1943
Хубулашвили Константин Абрамович	рядовой	?	1944
Хубулашвили Константин Абрамович	лейтенант	?	1943
Хундиашвили Илья	?	?	?
Хухашвили Пенцин Иосифович	?	?	1942
Хухашвили Симон Габриелович	рядовой	?	1942
Хухашвили Симон Моисеевич	?	1906	1943

Ц

Цанов Михаил Дмитриевич	?	1920	1942
Цанцик Михаил Михайлович	сержант	?	1942
Цацанашвили Михаил Иосифович	мл. лейтенант	?	1944
Цацунашвили Исаак Иосифович	рядовой	1903	1942
Цициашвили Абрам Исаакович	?	1914	?
Цициашвили Рубен Мордехович	?	1921	1943
Цициашвили Шимкон Давидович	?	1913	1943
Цхвирашвили Еремо Зебулонович	военврач	?	1941

Ч

Чайка Григорий Семенович	?	1918	?
Чайка Сергей Наумович	?	?	?
Чачанашвили Бено Изкевич	?	?	?
Чачашвили Абрам Моисеевич	рядовой	?	1943
Чачашвили Абрам Моисеевич	?	?	?

Черенитов Петр Абрамович	лейтенант	?	1942
Черкасский Хомш Соломонович	ст. сержант	?	1941
Черников Семен Моисеевич	рядовой	?	1942
Чернухин Дмитрий Романович	рядовой	?	1944
Черный Александр Александрович	рядовой	?	1942
Черныш Виктор Семенович	рядовой	1926	?
Чернышев Илья Ильич	рядовой	1908	1942
Чернюк Иосиф Иосифович	рядовой	?	1942
Чернявский Анатолий Анатольевич	рядовой	?	?
Черняев Алексей Михайлович	тех. интендант	?	?
Чиквашвили Бено Михайлович	рядовой	1912	1942
Чиквашвили Давид Ильич	рядовой	?	1941
Чистов Федор Ефимович	рядовой	1903	1944
Чубаков Сергей Яковлевич	политрук	?	?
Чуман Иван Моисеевич	?	1908	?
Чумашвили Абрам Соломонович	ст. сержант	?	1942
Чуркин Лев Захарьевич	рядовой	?	1941

III

Шалвер Арон Хаимович	рядовой	1922	1942
Шалелашвили Григор Ираклиевич	?	1914	1942
Шалелашвили Филхаз Элказарович	?	1921	1941
Шалолишвили Рафаель Захарович	лейтенант	?	?
Шамалов Симон Израильевич	рядовой	1915	1942
Шамелашвили Рафаель Абрамович	?	1921	?
Шапиро Ефим ?	?	?	?
Шапитошвили Себя Габриелович	сержант	?	1945
Шатингих Игорь Ильич	?	?	1943
Шафран Юрий Константинович	ст. лейтенант	?	1942
Шахман Лев Михайлович	рядовой	?	1944
Шацкий Владимир Леонидович	?	?	?
Шашаров Ефим Георгиевич	?	1920	?
Шварц Юрий Александрович	сержант	1921	1942
Швачка Ефрем Васильевич	?	?	?
Швед Андрей Васильевич	?	?	1943
Шевцович Лев Хаимович	?	1896	?
Шелерман Семен Маркозович	лейтенант	?	1942
Шелишев Николай Яковлевич	?	?	1942
Шемуда Мосе Габриелович	?	1902	1943
Шептунов Александр Абрамович	?	1907	?
Шимшилашвили Шалико Леванович	рядовой	?	1942
Шиошвили Георгий Исаакович	рядовой	?	1942

Широкий Виктор Иванович	сержант	?	1944
Шихашвили Ираклий Иосифович	мл. сержант	?	1941
Шихашвили Николай Моисеевич	рядовой	1923	1943
Шкитман Александр	?	?	?
Школьный Дмитрий Аркадьевич	рядовой	?	1943
Шкурман Яков Билисович	мл. лейтенант	?	1943
Шлафер Петр Наумович	?	?	1942
Шлезберг Абрам Иосифович	рядовой	?	1941
Шлейфер Исаак Соломонович	воентехник	?	1942
Шлензак Сергей Францевич	рядовой	?	1942
Шнейдерман Григорий Занвелович	?	1909	?
Шпеер Абрам Ильич	?	1909	?
Штепа Иван Ефимович	?	?	1942
Штернь Илья Моисеевич	рядовой	1910	1942
Шульга Виктор Андреевич	?	1923	1942
Шульгин Василий Максимович	?	?	1941

Щ

Щашула Николай Самуелович	лейтенант	?	1944
---------------------------	-----------	---	------

Э

Эдигаров Николай Аркадьевич	рядовой	?	1942
Элдзаров Александр Дмитриевич	сержант	?	1945
Элдзаров Лаврентий Габриелович	сержант	?	1944
Эндер Лазарь Абрамович	сержант	?	1942
Эндер Хаим Абрамович	рядовой	1909	1943
Энштейн Ян Яковлевич	мл. лейтенант	?	1943
Эренсрю Е. Н.	рядовой	?	1942
Эренфрид Элказар Яковлевич	рядовой	1922	1942
Эрин Лернид Нерофимович	капитан	?	1942
Эрлизман Шумей Ионович	военврач	?	1945
Эсташков Абрам Габриелович	рядовой	1891	1943
Эхтин Зима Самуелович	капитан	?	1941
Эшкелашвили Е. Ильич	рядовой	1917	1943

Ю

Юескуренко Зив Маркович	мл. техник	?	1942
Юзбашев Уриан Халимонович	сержант	?	1942
Юкилевич Исаак Иосифович	?	1914	1942
Юрков Мамет Яковлевич	рядовой	?	1942
Юрьев Виктор Григорьевич	мл. сержант	?	1944
Юсупов Иагуда Исаакович	рядовой	1911	1942
Юшкевич Николай Павлович	мл. лейтенант	?	?

Я

Яблонский Н.А	мл. лейтенант	?	?
Яйлин Исаак Давидович	?	?	1941
Якобашвили Иван Ильич	рядовой	?	1941
Якобашвили Мордех Хаимович	?	1913	?
Якобашвили Шабата Иеушакович	?	1998	1942
Якович Федор Мартинович	?	?	1942
Якубович Александр Петрович	?	?	1941
Ялшев Михаил Ильич	рядовой	?	1945
Ялшев михаил Мосеевич	?	?	?
Ямников Илья Карпович	рядовой	1908	1942
Янбухшин Салом Зайналович	рядовой	?	1943
Янчук Николай Ильич	ст. сержант	?	1942
Яров Константин Аркадьевич	рядовой	?	1942
Ярыгин Яков Пурович	?	?	1945
Ястребов Александр Васильевич	рядовой	?	1943
Яхнисмизау Израилевич	?	?	?
Яшак Исаак Моисеевич	рядовой	?	1944
Яшан Яков Александрович	?	1921	?

**Еврейские воины из Грузии,
погибшие в Великой
Отечественной войне
1941-1945**

А

Абкин Лев Михайлович	ст. лейтенант	?	1943
Абрамашвили Яков Бенъяминович	?	?	?
Абрамишвили Варлам Давидович	мл. лейтенант	?	1942
Абрамишвили Василь Габриелович	рядовой	?	1941
Абрамишвили Василь Симович	рядовой	?	1942
Абрамишвили Георгий Давидович	рядовой	?	1944
Абрамишвили Давид Михайлович	рядовой	1915	1944
Абрамишвили Е. Абрамовна	военврач	1920	1942
Абрамишвили Леонид	капитан	?	1944
Абрамишвили Лиза Аврамовна	медсестра	?	1942
Абрамишвили Моисей	?	?	?
Абрамишвили Ника Давидович	рядовой	?	1941
Абрамов Абрам Венцинович	?	1924	1942
Абрамов Василий Иванович	рядовой	?	1942
Абрамов Виктор Александрович	?	1911	1945
Абрамов Георгий Романович	политрук	?	1942
Абрамов Сергей Адамович	рядовой	?	1941
Аверьянов Борис Исаевич	рядовой	?	1941
Агимов Шауль Завулумович	рядовой	1918	1941
Агнешвили Александр Соломонович	рядовой	?	1943
Агутов Габриель Андреевич	рядовой	?	1942
Адаменко Ефим Симонович	лейтенант	?	1943
Аджамелашвили Иуда Абрамович	?	1913	1942
Аджиашвили Абрам Иегудович	?	1915	1942
Аджиашвили Бено Якобович	рядовой	1919	1943
Аджиашвили Иосиф Шабатович	военврач	1906	1944
Аджиашвили Рафаель Михайлович	рядовой	?	1945
Аджиашвили Рафаель Шабатович	рядовой	?	1945
Аджиашвили Соломон Шабатович	военврач	1906	1944
Адиашвили Александр Михайлович	военврач	?	1943
Адиашвили Менаше	?	?	?
Адик Николай Андреевич	?	?	?
Азарашвили Михаил Абрамович	рядовой	?	1944
Азарский Степан Абрамович	рядовой	?	1941
Айвазов Исаак Захарьевич	рядовой	1924	1942
Айвазов Сергей Эммануилович	капитан	1921	1942
Айлов Николай Евгеньевич	?	?	?
Акимов Тимофей Исаакович	рядовой	1904	1943
Аксельбанов Николай Исаевич	?	1918	1944
Алейников Дмитрий Григорьевич	рядовой	?	1942
Алейников Николай Михайлович	рядовой	?	1943
Алексеев Тимофей Наумович	рядовой	?	1943
Алелишвили Давид Менахович	?	?	?

Аделишвили Нафтан Менахович	?	?	?
Алелов Менаше Ильич	?	?	1943
Алешковский Владимир Александрович	рядовой	?	1945
Альбин Иосиф Моисеевич	?	1922	1942
Амшикашвили Ицхак Абрамович	рядовой	1922	?
Андлер Соломон	?	?	?
Андреев Леонид Лазаревич	сержант	?	1942
Андреев Яков Андреевич	сержант	1910	1941
Андрейцев Александр Яковлевич	?	?	1942
Андрейцев Дмитрий Григорьевич	?	?	1942
Андрианов Евгений Николаевич	старшина	?	1942
Андрианов Яков Александрович	рядовой	1945	1942
Андриасова Елена Иосифовна	рядовая	?	?
Аполлонский Антон Иосифович	?	1922	1945
Арнауд Яков Дмитриевич	?	1904	?
Аров Г. М.	рядовой	1922	1942
Аронашвили Яков Моисеевич	рядовой	?	1942
Аронешидзе Юрий Петрович	рядовой	?	1944
Аронишвили Юрий Петрович	рядовой	?	1944
Аронов Рубим Борисович	рядовой	?	1942
Аронов Яков М.	майор	?	1943
Артеменко Григорий Яковлевич	рядовой	1917	1945
Артемьев Аркадий Абрамович	ст. лейтенант	?	1943
Артемьев Евгений Евгеньевич	ст. сержант	1915	1945
Артухов Михаил Ильич	рядовой	?	1943
Артюх Зиновий Васильевич	рядовой	?	1943
Архангельский Василий Леонидович	военврач	1919	1943
Аскарлов Минос Мордохович	?	1916	1942
Асриев Авак Израилович	майор	?	1945
Атанелашвили Д. С.	рядовой	?	1941
Аунер Яков Михайлович	?	1903	1943
Ашкенази Яков Михайлович	?	1921	1945
Ашкинадзе Александр Моисеевич	?	1916	?

Б

Бабаев Глос Александрович	рядовой	?	1944
Бабаев Давид Соломонович	рядовой	1905	1943
Бабаецкий Леонид Яковлевич	лейтенант	?	1942
Бабалашвили Николай Максимович	сержант	?	1942
Бабаханов Иван Михайлович	сержант	1916	1942
Бабаханов Юрий Абрамович	рядовой	?	1942
Бабенко Даниель Мефизьвич	рядовой	?	1942
Бабкин Николай Семенович	мл. сержант	1911	1943
Бабкин Эрик Дмитриевич	рядовой	?	1945
Баблюк Леонид Яковлевич	лейтенант	?	?

Бабулашвили Давид Моисеевич	рядовой	1922	1942
Бабураев Илья Наумович	лейтенант	?	1943
Бавишвили Симон Симонович	ст. сержант	?	1943
Багаев Илья Алексеевич	рядовой	?	1945
Багаев Кристофер Соломонович	сержант	?	1942
Багаев Соломон Андреевич	рядовой	?	1943
Багаев Соломон Исаакович	сержант	?	1943
Багаев Цицо Шамелович	рядовая	?	1943
Багаев Шалико Владимирович	рядовой	?	1943
Баилашвили Исаак Федорович	рядовой	?	?
Бакш Арон Исаакович	моряк	1918	1942
Бакшинов Эдуард Эдуардович	лейтенант	?	?
Балазовский Борис Марнович	лейтенант	?	1945
Баланюк Емельян Маркович	рядовой	?	1945
Балхамишвили Лазарь Габриелович	?	1910	1942
Банвер Григорий Львович	сержант	?	1942
Банис Борис Ювелианович	капитан	?	1944
Баранов Борис Евпатович	рядовой	?	1941
Баранов Максим Степанович	рядовой	?	1942
Барданашвили Виталий Иосебович	мл. лейтенант	?	1943
Бардин Зунья Иосифович	рядовой	?	1943
Барков Пантелеймон Эоритович	рядовой	?	1942
Барт Леонид Самуелович	рядовой	?	1942
Бартковский Владимир Дмитриевич	рядовой	?	1942
Барышев Максим Михайлович	рядовой	?	1942
Басилашвили Абрам	рядовой	?	?
Басилашвили Леонид Григорьевич	рядовой	?	1945
Басилашвили Мосе Федорович	рядовой	1903	1942
Баташвили Абрам Симонович	старшина	1918	1944
Батурин Дмитрий Васильевич	рядовой	?	1942
Баумберг Савальд Горевич	рядовой	?	1943
Баханишвили Шалва Давидович	сержант	?	1943
Бахшинов Эдуард Эдуардович	лейтенант	?	1942
Бачарников Аркадий Михайлович	рядовой	?	1943
Башкатов Павел Яковлевич	рядовой	1898	1943
Башкиров Исай Давидович	ст. сержант	1917	1943
Башлик Степан Моисеевич	?	1915	?
Бащанов Григорий Максимович	мл. сержант	?	1944
Беберашвили Израиль Яковлевич	?	1907	1942
Бebит Филипп Габриелович	мл. сержант	?	1944
Бегидзе Абрам Симонович	рядовой	1916	1942
Бегляров Ефим Борисович	рядовой	?	1943
Безансон Людвиг Иосифович	?	1909	1942
Безерашвили Соломон Георгиевич	рядовой	?	1942
Бек Василий Григорьевич	рядовой	?	1942

Бекезин Илья Яковлевич	сержант	?	1941
Беленсон Борис Эрмович	лейтенант	?	1942
Белин Петр Максимович	рядовой	1911	1945
Белишвили П. Моисеевич	рядовой	?	1943
Белишвили Полиэктор исакович	рядовой	?	1943
Белова Ольга Ерофовна	рядовой	1909	1944
Белозеров Александр Алексеевич	ст. сержант	?	1943
Белостоцкий Леонид Михайлович	сержант	1925	1944
Белоус Михаил Григорьевич	рядовой	?	1944
Белоусов Максим Иванович	рядовой	?	1942
Белочерновский Иосиф Михайлович	рядовой	1909	1944
Белочерновский Михайл Маркович	лейтенант	?	1945
Бельянисов Намир Иосифович	рядовой	?	1941
Белявский Марк Давидович	рядовой	?	1942
Бенашвили Георгий Федорович	ст. лейтенант	?	1941
Бенашвили Ираклий Ильич	лейтенант	?	1945
Бенашвили Михаил Абрамович	рядовой	?	1943
Бенашвили П. И.	?	?	?
Бендерский Арон Лейбович	курсант	?	1943
Бензель Сергей Филиппович	рядовой	?	1941
Бениашвили Самсон Габриелович	?	1921	?
Бениашвили Яков Александрович	лейтенант	?	1944
Бенке Иоганнес Гоулетович	?	?	1944
Берас Георгий	?	?	?
Берберашвили Абрам Исаакович	рядовой	?	1942
Бердяев Роман	?	?	?
Бережинев Юрий Михайлович	сержант	?	1945
Береснеев Дмитрий Ильич	подполковник	?	1944
Берестов Ефим Федорович	рядовой	1903	1943
Берестовой Ефим Федорович	?	1909	1943
Беридзе Дмитрий Михайлович	рядовой	?	1943
Беридзе Иосиф Давидович	рядовой	?	1942
Берков Федор Федорович	рядовой	?	1944
Берман Генрих Григорьевич	ст. сержант	?	?
Бессмертный Алексей Алексеевич	лейтенант	?	1945
Бессмертный Анатолий Петрович	ст. лейтенант	?	1942
Бессмертный Лев Павлович	?	?	?
Бессчастный Яков Семенович	?	1915	1942
Бибилури Григорий Абрамович	капитан	?	1945
Бибиль Михаил Пантелеймонович	рядовой	?	1943
Бигеев Николай Соломонович	рядовой	?	1942
Бикадуrow Дмитрий Давидович	рядовой	?	1943
Биниашвили Ешуа	капитан	?	1945
Биниашвили Илья Иосифович	рядовой	?	1943

Биниашвили Манагах Абрамович	рядовой	1920	1941
Биниашвили Михаил Даниелович	рядовой	?	1943
Биниашвили Папаша Моисеевич	?	1922	1944
Биниашвили Шалико Хаймович	рядовой	?	1942
Биниашвили Яков Александрович	лейтенант	?	1945
Биришвили Яша Архипович	?	1912	1943
Бирюков Макисм Иванович	рядовой	1898	1943
Битиев Дмитрий Садулович	рядовой	?	1942
Битирашвили Абрам Андреевич	рядовой	?	1942
Битоев Давид Мошкович	сержант	?	1943
Битоев Даниел Матевич	сержант	?	1942
Битоев Иосиф Иванович	сержант	?	1942
Битрованин Петр Ефремович	рядовой	?	1942
Битутский Илья Фокаевич	рядовой	1923	1943
Благоразумов Леонид Васильевич	военврач	?	1945
Блауберг Савальд Горевич	рядовой	?	1943
Блидов Исаак Михайлович	ст. лейтенант	?	1943
Блифельд Григорий Яковлевич	рядовой	?	1944
Бмоззак Исаак Менделеевич	капитан	?	1944
Бобровский Яков Ильич	лейтенант	?	1943
Богантур Моисей Андреевич	рядовой	1906	1944
Богданов Петр Наумович	рядовой	?	1942
Богомаз Василь Маркович	?	1910	?
Бозин Афанасий Маркович	ст. лейтенант	?	1942
Бозриашвили Екатерина Ильинична	мл. лейтенант	?	1944
Бойко Федор Моисеевич	рядовой	?	1944
Бондарь Иван Григорьевич	?	?	?
Бондарь Михаил Кирилович	?	1918	1942
Бондарь Михаил Леонтьевич	капитан	?	1945
Бондарь Николай Петрович	рядовой	1897	1944
Бордан Григорий Романович	рядовой	1898	1941
Бордиловский Анатолий Яковлевич	мл. лейтенант	?	1945
БорзOLEвич Михаил Павлович	лейтенант	?	1942
Боровик Александр Константинович	мл. лейтенант	?	1943
Боршенко Петр Маркович	рядовой	?	?
Босикашвили Иосиф Григорьевич	рядовой	?	1944
Бот Даниел Романович	рядовой	?	1942
Боташвили Абрам семионович	рядовой	1918	1944
Бочерашвили Иродион Соломонович	капитан	?	1943
Бочоришвили Исаак Алексеевич	ст. лейтенант	1902	1943
Бплабьянк Борис Иосифович	рядовой	?	1942
Браверман Зяблин Зелманович	рядовой	?	1944
Браверман Сейлик Семенович	рядовой	1924	1944
Брацлавский Адольф Евктимович	капитан	?	1941

Брег Бори Александрович	санитар	1923	1943
Брестов Ефим Федорович	рядовой	1903	1944
Бродников Алексей Яковлевич	рядовой	1909	1942
Бродский Евсей Львович	ст. лейтенант	?	1944
Бродский Игорь Николаевич	лейтенант	?	1945
Бронфунбиенер Срул Давидович	матрос	?	1941
Броцкий Михаил Николаевич	рядовой	1910	1943
Брут Сергей Сергеевич	военврач	?	1942
Брыкин Семен Ильич	рядовой	?	1942
Брянский Роман Максимович	рядовой	?	1942
Бубнов Григорий Яковлевич	?	?	1943
Бударев Илья Наумович	лейтенант	?	1943
Буду Лазарь Лаврентьевич	?	1899	1943
Бузиашвили Израиль Шабатович	?	1902	1941
Бузиашвили Исай Михайлович	лейтенант	?	1941
Бузиашвили Симон Михайлович	рядовой	?	1943
Бузиашвили Шота Давидович	рядовой	?	1942
Бузикович Иосиф Ромуальдович	?	1922	?
Букштейн Андро-Николоз Иосифович	?	?	1943
Булатов Григорий Ильич	сержант	?	1944
Бунован Михаил Л.	рядовой	?	1944
Буслаев Виктор Иосифович	ефрейтор	1919	1942
Бутко Александр Климентьевич	рядовой	?	1944
Бухальцев Евгений Моисеевич	рядовой	?	1942
Бухальцев Евгений Николаевич	лейтенант	?	1945
Бухарев Илья Наумович	лейтенант	?	1943
Бухбиндер Маркс Яковлевич	мл. сержант	?	1942
Бухбиндер Теодор Яковлевич	?	?	?
Бухольцев Евгений Николаевич	лейтенант	?	1942
Буц Сергей Ефимович	мл. лейтенант	?	1943
Бык Александр Самуелович	военврач	?	1945
Быстрицкий Владимир Дмитриевич	?	?	1944
Бязов Яков Шалидович	сержант	?	1943
В			
Ваздик Владимир Карлович	?	?	1943
Вайзбах Яков Исакович	рядовой	?	1943
Вайзбах Яша Исакович	рядовой	?	1943
Вайнберг Леонид Леонидович	сержант	?	1943
Вайнер Федор Евктимович	?	1913	?
Вайсбарат Арон Исакович	рядовой	?	1942
Вайсман Исай Соломонович	ст. лейтенант	?	1943
Ваксмут Серафим Леонович	рядовой	?	1944
Валанюк Емельян Маркович	рядовой	?	1945
Валгасов Дианоз Давидович	рядовой	1905	1942

Валгасов Исаак Михайлович	сержант	1905	1941
Валиев Исаак Соликович	рядовой	?	?
Валиев Кола Соломонович	рядовой	?	?
Валиее Габриел Иосифович	лейтенант	?	1944
Валит Исаак	?	?	?
Вангут Макс Александрович	лейтенант	?	1944
Ванеев Илья Петрович	старшина	?	1945
Ванеев Соломон Михайлович	рядовой	?	1944
Вапинберг Константин Яковлевич	рядовой	?	1943
Вардик Николай Игоревич	рядовой	?	1941
Варинберг Константин Яковлевич	рядовой	?	1943
Васильев Алексей Беньяминович	техник	?	1945
Васильев Дмитрий Николаевич	рядовой	?	1942
Васильев Евгений Александрович	рядовой	?	1942
Васильев Леонид Иосифович	рядовой	1912	1943
Васильев Николай Николаевич	рядовой	?	1942
Вассерштейн Яков Харламович	старшина	?	1944
Ваурман Александр А.	сержант	?	1944
Везит Отомар Арнольдович	сержант	?	1944
Вейсман Август Иосифович	рядовой	?	1943
Вейсман Исай	?	?	?
Величкин Илья Ильич	лейтенант	?	1944
Величко Семен Абрамович	рядовой	?	1943
Вербицкий Александр Демьянович	лейтенант	1913	1945
Веренберг Константин Яковлевич	рядовой	1923	1943
Вериванский Алексей Максимович	рядовой	1909	1943
Верховский Израиль Лазарьевич	рядовой	?	1942
Верхшутский Николай Николаевич	ст. лейтенант	?	1945
Вестфаль Виктор Андреевич	рядовой	?	1943
Вечер Василий Николаевич	?	?	1942
Вечханзер Эмиль Абрамович	старшина	?	1943
Вигнанский Моисей Григорьевич	ст. лейтенант	?	1944
Винберг Григорий Владимирович	лейтенант	?	1944
Винкель Михаил Иванович	?	1922	1945
Виноградов Алексей Николаевич	капитан	?	1944
Виноградов Ваню Дмитриевич	рядовой	?	1942
Виноградов Константин Григорьевич	рядовой	?	1942
Винявский Николай Михайлович	сержант	1922	1942
Витрин Моисей Петрович	рядовой	?	1943
Вишневецкий Мириан Иосифович	тех. лейтенант	?	1942
Вишникин Петр Яковлевич	рядовой	?	1943
Войко Анатолий Исаакович	мл. лейтенант	?	1943
Войнитский Владимир Семенович	?	1920	1943
Волков Александр Алексеевич	старшина	?	1943

Волков Алексей Алексеевич	лейтенант	?	1942
Волокитин Василий Наумович	?	1918	1943
Вольнский Абрам Пикусович	?	1910	1944
Вольский Иван Владимирович	рядовой	?	1942
Вольфцун Мате Сашавич	рядовой	?	1943
Воробьев Анатолий Алексеевич	лейтенант	?	1943
Воробьев Габриел Николаевич	рядовой	?	1942
Ворон Николай Платонович	матрос	?	1942
Воронежский Георгий Петрович	?	1912	?
Воронов Яков Андреевич	сержант	1912	1942
Ворошинский Леонид Владимирович	рядовой	?	1944
Воскобойнов Леонид Макарович	рядовой	?	1943
Вострецов Николай Ефимович	сержант	?	1942
Востриков Илья Дмитриевич	рядовой	?	1943
Врубель Илья Ипполитович	рядовой	1912	1944
Вялов Федор Семенович	рядовой	?	1943

Г

Габриелашвили Александр Гигоевич	?	1900	1943
Габриелашвили Давид Георгиевич	рядовой	1913	1942
Габриелашвили Шахро Семенович	рядовой	?	?
Габуев Арон Сандроевич	сержант	?	1944
Габуев Илья Соломонович	рядовой	?	1942
Габуев Соломон Сандроевич	рядовой	?	1943
Гавлин Тимофей Наумович	рядовой	?	1942
Гавро Соломон Сандроевич	рядовой	?	1941
Гагулашвили Абрам Давидович	?	1919	1942
Гагулашвили Давид Шалвович	?	1908	?
Гагулашвили Илья Иосифович	рядовой	?	1943
Гагулашвили Шалва Николаевич	сержант	1915	1943
Гайдин Аркадий Николаевич	рядовой	?	1944
Галаневич Вячеслав Иосифович	рядовой	1903	1944
Галкин Георгий Дмитриевич	рядовой	?	1942
Галков Игорь Михайлович	лейтенант	?	1943
Гальд Петр Григорьевич	рядовой	?	1942
Гальперин Абрам Ильич	сержант	?	1942
Гальский Абрам Ефимович	мл. лейтенант	?	1943
Гарбуз Иван Семенович	мл. лейтенант	1943	?
Гармаш Григорий Яковлевич	рядовой	1905	1942
Гатиноев Яков Ильич	рядовой	?	1943
Гедер Андрей Григорьевич	?	1911	?
Геладзе Илья Исаакович	рядовой	1905	1942
Гелазде Соломон Семенович	рядовой	?	1942
Гелианов Иосиф Иосифович	рядовой	?	1943
Геллер Исаак Львович	лейтенант	1900	1944

Гельянов Иосиф Иосифович	рядовой	?	1943
Гендмин Наум Львович	рядовой	?	1943
Герашенко Иосиф Яковлевич	рядовой	?	1942
Гербильский Григорий Александрович	фельдшер	1920	?
Герскуль Константин Николаевич	рядовой	?	?
Гершентон Леонид Абрамович	?	1920	?
Геслер Иона Иосифович	?	1919	1944
Гийш Абрам Исаакович	рядовой	?	1943
Гинодман Алексей Владимирович	майор	?	1944
Гиргидов Серго Абрамович	старшина	1906	1942
Гительман Александр Михайлович	рядовой	?	1945
Гладких Алексей Семенович	рядовой	?	1943
Гладких Моисей Андреевич	рядовой	?	1942
Гладуш Яков Лукьянович	рядовой	1906	1942
Глинский Василий Даниелович	?	?	1944
Глоцер Марк Ефремович	рядовой	?	1942
Глушков Иван Маркович	?	1907	?
Гобедава Рубен Михайлович	?	1912	?
Гобедашвили Шалва Ильич	рядовой	?	1945
Говоренгоной Иосиф Иосифович	сержант	?	1944
Гогаташвили Иосиф Иосифович	мл. лейтенант	?	1943
Гогиджанашвили Михаил Иосифович	рядовой	?	?
Гогиджанашвили Николоз ?	рядовой	?	1943
Гогинашвили Ефрем Габриелович	рядовой	?	1944
Гогосашвили Лев Иосифович	мл. лейтенант	?	1943
Голденберг Наум Маркович	рядовой	?	1943
Голдин Петр Григорьевич	рядовой	?	1942
Головатов Михаил Ильич	рядовой	?	1944
Головин Григорий Ильич	рядовой	?	1942
Головин Николай Александрович	сержант	?	1944
Головин Николай Иванович	рядовой	1912	1942
Голович Николай Александрович	лейтенант	?	1943
Головко Игнатий Яковлевич	рядовой	?	1943
Голубенко Василий Моисеевич	сержант	1914	1941
Голубь Борис Андреевич	?	1924	?
Голубь Владимир Александрович	?	?	1946
Голубь Евгений Капитилович	?	1918	?
Гольфельдт Исаак Давидович	лейтенант	?	1944
Горбачевич Александр Яковлевич	майор	?	1943
Гордин Иван Ионович	рядовой	1919	1942
Гордин Иона Иванович	рядовой	1899	1942
Гордон Лазарь Моисеевич	политрук	?	1942
Гордон Яков Израилевич	?	1918	1944
Горелашвили Гарик	рядовой	?	1942

Горелашвили Роман Михайлович	военврач	1918	1943
Горелов Иван Тимофеевич	сержант	?	1945
Горишвили Абрам Исаакович	рядовой	1912	1944
Горкун Дмитрий Денисович	рядовой	1909	1943
Городецкий Абрам Шмулевич	рядовой	1900	1942
Городилов Аркадий Ильич	рядовой	?	1943
Горфиниель Израиль Григорьевич	мл. сержант	1917	1945
Горфиниель Яков Григорьевич	?	1905	1944
Горфрид Лев Аркальевич	рядовой	?	1945
Гочашвили Мальма Елисеевна	рядовой	?	1942
Грамотеев Алексей Николаевич	сержант	?	1944
Грехель Дмитрий Бенъяминович	рядовой	?	1941
Гречишкин Федор Яковлевич	рядовой	?	1942
Григорович Василий Михайлович	рядовой	?	1945
Григорчук Яков Артемович	мл. лейтенант	?	1943
Гриднев Александр Алексеевич	старшина	?	1944
Гриднев Серафим Григорьевич	рядовой	?	1942
Грин Борис Меерович	воентехник	?	1942
Гринберг Яков Федорович	рядовой	?	1945
Гришкин Ефрем Матвеевич	сержант	1904	1943
Гришкин Павел Давидович	?	?	1943
Гронштейн Семен Григорьевич	рядовой	1912	1943
Грыженко Григорий Моисеевич	рядовой	1922	1942
Губров Израиль Маркович	мл. сержант	1904	1942
Гуд Сергей Сергеевич	рядовой	?	1942
Гудашвили Анатолий Исаакович	рядовой	?	1943
Гудевич Моисей Маркович	сержант	?	1942
Гудзенко Павел Ильич	?	1908	1944
Гудзенко Яков Иванович	?	1907	1942
Гудиев Илия Соломонович	рядовой	1904	1943
Гудиев Исаак Павлович	рядовой	1903	1943
Гузий Владимир Викторович	лейтенант	?	1945
Гук Александр Семенович	?	1922	1942
Гуларов Габриел Иванович	рядовой	1922	1942
Гуларов Иосиф Арсеньевич	рядовой	1911	1944
Гулвер Александр Константинович	рядовой	?	1942
Гульянов Иосиф Иосифович	рядовой	1922	1943
Гундиашвили Давид Шалвович	?	1908	?
Гурджи Мосе Аронович	рядовой	1910	1942
Гуревич Моисей Маркович	сержант	?	1942
Гуревич Яков Израилевич	мл. лейтенант	1913	1941
Гуриев Григорий Иванович	рядовой	?	1944
Гуриелашвили Бено Абрамович	рядовой	?	1942
Гуриелашвили Михаил Абрамович	старшина	?	1944

гуриели Яков Аронович	рядовой	?	1944
Гуриелов Бенъямин Абрамович	?	?	1942
Гурин Григорий Иосифович	ст. сержант	?	1943
Гуртавенко Моисей Пантелевич	рядовой	?	1944
Гурцкая Александр Ильич	?	?	1942
Гурцкая Моисей Соломонович	?	1911	1942
Гурцкая Соломон Бурдхусович	?	1921	?
Гусак Виктор Александрович	лейтенант	?	1941
Гусак Николай Максимович	рядовой	1921	1943
Гусаков Виктор Дмитриевич	ст. сержант	?	1945
Гусев Евгений Михайлович	рядовой	?	1946
Гусев Михаил Габриелович	рядовой	?	1944
Гусев Николай Максимович	рядовой	?	1945
Гутман Марк Владимирович	ст. лейтенант	?	1945
Гутниашвили Иосиф Семенович	рядовой	1905	1942
Гутниашвили Яша Ясонович	рядовой	1900	1941
Гутов Габриель Андреевич	рядовой	?	1942

Д

Даварашвили Бесо	рядовой	?	1941
Даварашвили Бессарион Хаимович	рядовой	?	1941
Даварашвили В.Ц.	рядовой	?	1941
Даварашвили И.И.	рядовой	1915	1942
Даварашвили Кола Соломонович	рядовой	1907	1943
Даварашвили Михаил Давидович	рядовой	?	1943
Даварашвили Николай Соломонович	рядовой	1915	1942
Даварашвили Симон Хаимович	рядовой	?	1943
Даварашвили Шалва Бехолевич	рядовой	?	1943
Давид Банаст Петрович	рядовой	?	1944
Давидашвили Григол Ревазович	рядовой	?	1944
Давидов Абрам Исакович	рядовой	?	1942
Давидов Василий Васильевич	?	?	1944
Давидов Василий Григорьевич	рядовой	?	1944
Давидов Зураб Иорданович	рядовой	1918	1942
Давидов Илья Алексеевич	рядовой	?	1943
Давидов Исаак Иханович	рядовой	?	1942
Давидов Константин Андреевич	рядовой	?	1943
Давидов Павел Симонович	рядовой	?	1943
Давидов Сергей Адельевич	ст. лейтенант	?	1943
Давидович Абрам Соломонович	рядовой	1924	1944
Давидович Давид михайлович	сержант	1920	1941
Давидович Давид Соломонович	рядовой	1926	1942
Давидович Елена Мееровна	военврач	1922	1942
Давидович Исаак Иханович	рядовой	?	1942
Давидович Лев Наумович	ст. сержант	?	1942

Давиташвили Бессарион	рядовой	?	1942
Давиташвили Иосиф Григорьевич	рядовой	?	1944
Давиташвили Марлен Иванович	рядовой	1924	1943
Давиташвили Хаим Абрамович	рядовой	1922	1943
Давиташвили Шамаи (Лала) Ильич	?	1920	?
Дадковский Юрий Дмитриевич	рядовой	?	1943
Дамек Лев Вамехевич	рядовой	?	1942
Даниелов Григорий Матевич	сержант	1911	1942
Даниелов Иосиф Семенович	лейтенант	?	1943
Даниелов Михаил Александрович	рядовой	?	1942
Даниелов Михаил Васильевич	старшина	?	1944
Даниец Иван Gabriелович	?	?	1944
Данилевич Яков Васильевич	рядовой	?	1943
Данилина Вера Яковлевна	санитар	?	1942
Данилов Алексей Алексеевич	рядовой	?	1941
Данилов Борис Александрович	рядовой	1921	1941
Данилов Георгий Иосифович	рядовой	?	1944
Данилов Илья Давидович	политрук	?	1943
Данилов Михаил Васильевич	старшина	?	1944
Данилов Николай Gabriелович	рядовой	?	1942
Данилов Петр Кириллович	?	1907	1942
Данильченко Иван Gabriелович	рядовой	?	1942
Дарне Дмитрий Владимирович	?	1902	?
Дворковский Дмитрий Яковлевич	капитан	?	1944
Дедиашвили Бениамин Мошевич	?	?	1942
Дейкин Дмитрий Николаевич	?	?	?
Дейчук Семен Семенович	капитан	1907	1942
Демьянов Марк Павлович	рядовой	?	1943
Денисов Михаил Даниелович	?	?	1943
Дерекин Илья Михайлович	рядовой	?	1942
Дерковский М. Б.	военврач	1909	1941
Дерябин Петр Ефремович	сержант	1921	1942
Джабаев Иосиф Давидович	рядовой	?	1942
Джамришвили Мосе Абрамович	рядовой	1922	1942
Джанашвили Александр	военврач	?	1944
Джанашвили Арсен Симонович	?	?	1943
Джанашвили Василий Никитович	рядовой	?	1942
Джанашвили Владимир Бетланович	рядовой	?	1942
Джанашвили Давид Романович	рядовой	?	?
Джанашвили Даниель Исраелович	рядовой	1910	1941
Джанашвили Е. Б.	рядовой	?	1942
Джанашвили Илья Михайлович	рядовой	?	1943
Джанашвили Миро Мамиевич	рядовой	?	?
Джанашвили Михаил Моисеевич	лейтенант	?	1943

Джанашвили Михаил Романович	рядовой	?	?
Джанашвили Шалва Абрамович	рядовой	?	1943
Джаниашвили Абнел Яковлевич	рядовой	?	1943
Джаниашвили Давид Дмитриевич	рядовой	?	1944
Джануашвили Владимир Бетланович	рядовой	?	1942
Джануашвили Шота Акимодович	рядовой	?	1942
Джинджихашвили Арташ Аветович	сержант	1904	1943
Джинджихашвили Исаак Мосевич	рядовой	?	1942
Джинджихашвили Михаил Михайлович	рядовой	1919	1943
Джинджихашвили Мордех Михайлович	рядовой	?	1945
Джинджихашвили Фаина Иосебовна	военврач	?	1944
Дзесов Гриша Дмитриевич	рядовой	?	1944
Дзесов Лев Максимович	рядовой	?	1942
Дзнелашвили Шалва Исаакович	рядовой	?	1945
Диденко наум Алексеевич	рядовой	?	1943
Дидия Иордан Соломонович	рядовой	?	1941
Дмитриев Илья Ясеевич	рядовой	1923	1943
Дмитриенко Дмитрий Иванович	?	1912	?
Добровольский Николай Симонович	?	1921	?
Добровский Соломон Моисеевич	?	?	1942
Долгий Александр Трофимович	сержант	?	1942
Долгопят Николай Иосифович	рядовой	?	1945
Долик Лев Михайлович	майор	?	1943
Доманов Юрий Карпович	лейтенант	?	1943
Домоятов Николай Иосифович	рядовой	?	1945
Дракин Леонид Алексеевич	мл. лейтенант	?	1945
Драницкий Виктор Евктимович	?	1905	1942
Драч Яков Михайлович	?	1915	1943
Драчев Яков Михайлович	рядовой	?	1942
Дрейзас Эдик Миншусович	лейтенант	?	1944
Дрон Михаил Ильич	?	1909	1942
Дубравинский Леонид Николаевич	ст. сержант	1917	1945
Дудаев Абрам Гуларович	рядовой	1906	1943
Дудаев Исаак Росебович	?	1920	1942
Дудников Андрей Ефремович	старшина	?	1942
Дунец Андрей Даниелович	ст. лейтенант	?	1943
Дункевич Валериан Аркадьевич	?	?	1943
Дьяков Иван Максимович	рядовой	?	1943
Дьяченко Григорий Симонович	старшина	?	?
Дьяченко Иван Симонович	рядовой	1921	1941
Дьяченко Федор Артемович	?	1925	?
Дятлов Алексей Андреевич	рядовой	?	1941

Е

Евдокимов Игорь Аркадьевич	лейтенант	?	?
----------------------------	-----------	---	---

Евич Петр Ефремович	рядовой	?	1943
Евреинов Александр Павлович	?	?	1944
Евсеев Василий филипович	рядовой	?	1942
евсеев Иван Василевич	рядовой	?	1943
Евстигнеев Даниел Васильевич	рядовой	1926	1941
Евстигнеев Михаил Яковлевич	рядовой	1914	1941
Емельяненко Андрей Максимович	?	1912	1945
Емельянов Андрей Максимович	?	1919	1945
Емец Петр Наумович	рядовой	?	1942
Емиков Василий Евгеньевич	рядовой	1910	1943
Енукашвили Тамара Моисеевна	медсестра	?	1942
Енукашвили Хаим	рядовой	?	1942
Ерашкин Александр Симонович	рядовой	?	1942
Ерзин Василий Михайлович	лейтенант	?	1942
Есилевский Александр Юрьевич	рядовой	1923	1943
Ефимов Василий Дмитриевич	старшина	1918	1943
Ефимов Владимир Дмитриевич	рядовой	?	1941
Ефимов Григорий Сергеевич	?	1913	1943
Ефимов Константин Габриелович	рядовой	?	1944
Ефимов Павел Габриелович	рядовой	?	1943
Ефремидзе Давид Ефремович	рядовой	?	1947
Ефремов Павел Михайлович	сержант	?	1944

Ж

Жаворонков Михаил Максимович	?	?	?
Жамурели Иосиф Исаакович	рядовой	?	?
Жамурели Симон Исаакович	рядовой	?	?
Жмак Николай Зиновьевич	?	?	1944
Жукович Евгений Григорьевич	ст. лейтенант	?	1944
Журавлев Артем Власович	политрук	1904	1941
Журавлев Василий Максимович	?	1912	?
Журавлев Николай Моисеевич	рядовой	?	1943
Журба Даниель Яковлевич	сержант	?	1943

З

Заалишвили Реваз Иосифович	рядовой	?	1942
Завенов Симон Шалвович	рядовой	1909	1942
Задикашвили Давид	ст. сержант	?	1941
Зазуля Антолий Иосифович	мл. сержант	?	1943
Зайцев Василий Васильевич	рядовой	?	1942
Зайцев Владимир Романович	рядовой	?	1945
Зайцев Игорь Николаевич	рядовой	?	1943
Зайцев Илья Ермолович	старшина	1922	1943
Закалашвили Арчил Исаакович	ст. сержант	?	1941
Заколотный Артем Макарович	рядовой	?	1944
Замула Михаил Самуелович	рядовой	1911	1943

Занкевич	мл. лейтенант	?	1943
Захаров Симон Карпович	?	1920	?
Заяц Иван Иванович	лейтенант	?	1942
Звездин Михаил Дмитриевич	рядовой	?	1944
Звоменский Виктор Евгеньевич	рядовой	?	1944
Звягин Алексей Абрамович	?	1907	1942
Зеленский Михаил Тенгизович	политрук	?	1945
Земляков Виктор Николаевич	ст. лейтенант	?	1944
Землянец Ароестокес Коспилович	?	?	1943
Зенин Аркадий Лазарьевич	рядовой	?	1944
Зеткин Яков Моисеевич	?	?	1943
Зилберберг Шая Давидович	политрук	?	?
Зильбергиссер Евктимий Соломонович	лейтенант	?	1943
Зиненашвили Шалва Иосифович	капитан	1918	1945
Зинкевич Эдлуард Михайлович	лейтенант	?	1942
Зиновьев Александр Александрович	мл. лейтенант	1908	1944
Злотченко Мендель Хаимович	старшина	?	1945
Золотарев Иван Андреевич	рядовой	?	1942
Золотарев Михаил Федорович	?	?	1943
Золотарев Николай Иванович	интендант	?	1945
Золотницкий Григорий Федорович	рядовой	1906	1942
Золоторев Василь Николаевич	рядовой	?	1945
Золоторев Михаил Федорович	?	?	1943
Зуб Владимир Емельянович	майор	?	1945
Зубков Михаил Семенович	ст. сержант	?	1945
Зубов Аркадий Макарович	рядовой	?	1944
Зубович Владимир Яковлевич	старшина	1915	1943
Зубцов Ефим Яковлевич	мл. лейтенант	?	1945
Зуев Андрей Максимович	рядовой	?	1942
Зурман Яков Степанович	?	1905	1942
Зутт Борис Иошевич	рядовой	?	1942
Зюзин Александр Васильевич	?	1912	1944
И			
Иванов Александр Ефимович	?	1909	?
Иванов Александр Ефремович	?	1913	1943
Иванов Борис Яковлевич	сержант	1920	1944
Иванов Евгений Леонович	рядовой	1915	1944
Иванов Евгений Федорович	?	1921	1945
Иванов Евстафий Лазарьевич	капитан	?	1945
Иванов Павел Лазаревич	рядовой	?	1945
Иванов Петр Григорьевич	рядовой	1905	1944
Иверов Илья Алексеевич	рядовой	?	1943
Ивиашвили Николай Моисеевич	ефрейтор	?	1944
Ивлев Даниел Иванович	рядовой	1904	1944

Игнатенко Максим Георгиевич	лейтенант	?	1943
Изакович Иосиф Борисович	ст. лейтенант	?	1943
Ильинский Иван Федорович	воентехник	?	1943
Ильич Даниел Яковлевич	ст. сержант	?	1945
Ильяев Михаил Иосифович	мл. лейтенант	?	1943
Индуашвили Михаил Иосифович	рядовой	?	1944
Иосебашвили Давид Исаакович	рядовой	?	1942
Ирилевич Абрам Евктимович	ст. сержант	?	1944
Исаев Иван Маркович	рядовой	?	1944
Исаков Илья Кириллович	?	1912	1942
Искра Максим Гордеевич	рядовой	?	1944
Иудаева Мария Алексеевна	?	?	1943
Иудас Эдуард Якович	рядовой	?	1944
Иудов Василий Захарович	рядовой	?	1943
Ихошвили Григол Давидович	рядовой	1900	1943
Ихошвили Филхаз Ильич	?	1920	1942

К

Кабанов Василий Ефремович	майор	?	1943
Кабулов Арон Александрович	рядовой	?	1941
Кабулов Николай Александрович	рядовой	?	1941
Каверин Серафим Владимирович	рядовой	?	1943
Кавтуашвили Шалва Соломонович	мл. лейтенант	1921	1944
Каганец Григол Афанасьевич	сержант	?	1942
Каджаев Григорий Исаакович	рядовой	?	?
Каджиашвили Давид Исаакович	рядовой	?	1944
Каевич Иосиф Федорович	рядовой	1911	1944
Казаков Лев Александрович	рядовой	?	1942
Казановский Леонид Дмитриевич	воентехник	?	1945
Казачинский Нестор Ильич	рядовой	?	1944
Казиев Михаил Соломонович	рядовой	?	1945
Казиев Циби Дмитриевич	?	?	?
Казимирчик Аркадий Павлович	рядовой	?	1943
Казимов Хаим Рустамович	рядовой	?	1941
Казинец Исай Павлович	рук. подполья	1910	1942
Казначейский Григорий Андреевич	рядовой	1919	1941
Казначейский Серамиф Андреевич	ефрейтор	1915	1943
Кайфман ... Исаакович	лейтенант	?	1944
Какиашвили Владимир Александрович	рядовой	?	1943
Какиашвили Давид	?	1900	1945
Какиашвили Ицхак Абрамович	?	1901	1942
Какиашвили Михаил Яковлевич	ст. лейтенант	?	1944
Калацкий Михаил Степанович	рядовой	?	1943
Калинин Семен Ильич	старшина	?	1942
Калманович Осип Иосифович	лейтенант	?	1944

Калманович Юрий Нзарович	рядовой	1919	1942
Калугин Даниель Ефремович	рядовой	1910	1942
Камалов Константин Дмитриевич	рядовой	?	1942
Каменецкий Владимир К.	майор	?	1943
Камсаракон Михаил Александрович	капитан	?	1944
Каневский Г. И.	?	?	?
Канивецкий Игорь Михайлович	?	1912	1943
Каплан Абрам Моисеевич	ст. лейтенант	?	1945
Капранов Григорий Даниелович	сержант	1911	1942
Капранов Игорь Еквтимович	?	1907	1944
Капров Иван Ефремович	рядовой	?	1942
Карабелий Александр Лазарьевич	рядовой	?	1944
Карабелий Исаак Харламович	?	1902	1944
Карабелит Михаил Леонидович	?	1911	1944
Карабулат Исаак Харитонович	?	1915	1944
Караваев Владимир Ильич	мл. лейтенант	?	1945
Каракоз Абрам Мордухович	?	1923	1943
Каракоз Самуел Мордухович	?	1922	?
Караманцов Михаил Ильич	рядовой	?	1943
Карамедов Илья исаилович	?	1903	1943
Карасик Абрам Гершевич	рядовой	?	1941
Каргальцев Михаил Андреевич	ст. лейтенант	?	1945
Кардава Григол Ефремович	рядовой	?	1943
Кардава Исаак Константинович	мл. сержант	?	1943
Кардаш Николай Ильич	?	1900	1943
Карелов Александр Александрович	ст. лейтенант	?	1944
Карпов Александр Дмитриевич	ст. сержант	1900	1943
Карпов Давид Георгиевич	рядовой	?	1942
Карпов Петр Яковлевич	?	1907	?
Карши Исаак Борисович	мл. лейтенант	1926	1944
Касавин Моисей Исухович	рядовой	?	1941
Касраманов Мартин Абрамович	сержант	?	1945
Кац Михаил Срулевич	рядовой	?	1944
Кац Петр Давидович	рядовой	1924	1944
Кацашвили Симон Исаакович	рядовой	1906	1943
Кацобашвили Габриэль	?	1916	1944
Кацобашвили Исай Рафаелович	ст. лейтенант	?	1945
Кацобашвили М. П.	сержант	?	1942
Кацобашвили Михаил Кезерович	ст. сержант	?	1943
Кацов Лазар Моисеевич	рядовой	?	1942
Кацошвили Абрам	?	1920	191
Качмазов Илья Иосифович	майор	1918	?
Кбилианашвили Симон	сержант	?	1941
Кевва Ризард Петрович	сержант	?	1943

Кежерашвили Соломон Самсонович	рядовой	1916	1944
Кезель Михаил Дмитриевич	интендант	?	1944
Кезерашвили Бениамин Авнерович	рядовой	1917	1941
Кезерашвили Исак Авнерович	рядовой	1911	1941
Кейдман Арон Давидович	рядовой	?	1942
Кекелашвили Тамара Рафаеловна	рядовой	?	1943
Келманович Ким Иосифович	мл. лейтенант	?	1944
Кеташвили Иосиф Шалвович	мл. лейтенант	?	1943
Кецошвили Давид	?	?	?
Кизяк Илья Лейбович	рядовой	1917	1944
Кийзмер Яков Самсонович	рядовой	?	1942
Кикашвили Михаил Давидович	ст. сержант	?	1943
Кипенер Яков Михайлович	ст. сержант	?	1944
Кипер Григорий Яковлевич	?	?	1943
Кириллов Иван Анастасьевич	?	?	1944
Кирилович Александр Викторович	сержант	?	1944
Киршембаум Исаак павлович	рядовой	?	1942
Кишмин Эвальд Иванович	рядовой	1919	1945
Киселев Аркадий Павлович	рядовой	1919	1945
Киселев Евгений Кириллович	рядовой	?	1944
Кислер Александр Ильич	мл. сержант	?	?
Китаев Владимир Яковлевич	капитан	?	1943
Китов Артем Моисеевич	рядовой	?	1942
Кишиневский Григорий	?	?	1943
Кишпер Антон Андреевич	рядовой	?	1942
Клейзмер Яков Соломонович	рядовой	?	1942
Клеон Иосиф Лазаревич	лейтенант	?	1943
Клепач Михаил Исаакович	рядовой	?	?
Клецман Григорий Давидович	лейтенант	?	1943
Климов Григорий Маркович	лейтенант	?	1942
Кличман Наум Михайлович	?	?	1945
Клочков Габриел Исаевич	рядовой	?	1942
Клочков Михаил Федорович	рядовой	1908	1943
Клочков Федор Яковлевич	мл. сержант	1926	1945
Клуковский Беньямин Андреевич	рядовой	?	1942
Кляцкий Яков Сильвесторович	?	1917	?
Кнейберг Константин Владимирович	мл. лейтенант	?	1942
Кнут Роберт Юрьевич	?	1920	1944
КобайИванов Михаил Аронович	рядовой	1915	1942
Кобелашвили Николай Александрович	?	?	1945
Кобелашвили Николай Исаакович	?	?	?
Кобиашвили Исаак Абрамович	рядовой	?	1941
Кобиашвили Кирилл Иванович	сержант	?	1944
Кобиашвили Михаил Абрамович	рядовой	?	1942

Кобринский Борис Самуелович	рядовой	?	1942
Ковалев Алексей Ефимович	рядовой	1922	1942
Коваленко Зиноби Саввич	подполковник	?	1944
Коваленко Максим Ильич	рядовой	?	?
Ковалерчик Леонид Исаакович	сержант	?	1945
Ковган Виктор Александрович	сержант	1914	1944
Ковердлов Илья Иванович	?	?	1943
Коган Борис Захарьевич	рядовой	?	1942
Коган Наум Федорович	ст. лейтенант	?	1943
Коган Рувин Эммануилович	капитан	1908	1944
Кожиашвили Бениамин	?	1920	1941
Кожиашвили Давид Исаакович	рядовой	?	1944
Кожиашвили Даниел	рядовой	1920	1941
Кожиашвили Михаил Ильич	рядовой	?	1943
Козаков Николай Иванович	?	1901	?
Козарев Евгений Сергеевич	рядовой	?	1943
Козенкрюс Арнольд Андреевич	?	?	1945
Козлов Ефим Сергеевич	рядовой	?	1944
Козмок Иосиф Леонович	рядовой	1906	1942
Кокаев Дмитррий Григорьевич	политрук	?	1942
Кокаев Иосиф Саввич	рядовой	?	1942
Кокиелов Александр Сабитович	рядовой	?	1943
Кокиелов Иосиф Рафаелович	рядовой	?	1942
Колдуба Стефан Маркович	сержант	?	1942
Коллер Вальтер Федорович	лейтенант	?	1941
Коломеец Николай Васильевич	сержант	?	1943
Коломенский Юрий Михайлович	капитан	?	1943
Колоссовский Вадим Валерьянович	мл. лейтенант	1918	1943
Команиец Михаил Иосифович	рядовой	?	1942
Комаров Николай Иосифович	?	1909	1945
Комбрелидзе Абрам Алексеевич	сержант	?	?
Комиссаренко Дмитрий Ильич	майор	?	1945
Конджар Дмитрий Рагович	рядовой	?	1944
Коневский Абрам Абрамович	рядовой	?	1944
Конеколов Борис Семенович	рядовой	?	1942
Коненко Павел Абрамович	рядовой	?	1943
Коницев Алексей Ефимович	рядовой	1902	1942
Коновалов Григорий Яковлевич	рядовой	?	1943
Коноплев Дмитрий Даниелович	подполковник	?	1945
Константинова Раиса Андреевна	военврач	?	1942
Конфино Аким Акимович	рядовой	?	1944
Копеляровский Зиякун Лейбович	рядовой	?	1942
Копицкий Дмитрий Григорьевич	рядовой	1910	1942
Копниц Иван Максимович	рядовой	1910	1943

Копраманов Мартин Абрамович	старшина	?	1945
Копташвили Давид Габриелович	рядовой	?	1943
Коржевский Леонид Яковлевич	старшина	?	1944
Коробаев Дмитрий Евктимович	?	?	1943
Коробка Евктимий Дмитриевич	рядовой	?	1943
Коровин Лев Андреевич	лейтенант	?	1944
Король Григорий Яковлевич	рядовой	1919	1941
Король Григорий Яковлевич	рядовой	1918	1944
Король Иван Иванович	рядовой	1912	1943
Корольков Кирилл Григорьевич	рядовой	?	1943
Коротков Абрам Николаевич	рядовой	1904	1943
Корсон Михаил Александрович	рядовой	?	1941
Корцевский Леонид Яковлевич	старшина	?	1944
Коршунов Иван Иванович	?	1901	?
Коршунов Николай Ильич	рядовой	?	1944
Косашвили Василий Иосифович	рядовой	?	1945
Косивер Ефим Семенович	сержант	?	1942
Костенко Борис Исаакович	мл. лейтенант	?	1943
Костенко Владимир Ефимович	рядовой	?	1943
Костенко Павел Ефимович	рядовой	1924	1943
Костецкий Борис Исаакович	мл. лейтенант	?	1942
Костогрызов Михаил Яковлевич	капитан	?	1943
Котельников Вадим Григорьевич	?	?	1944
Котиллов Григорий Иосифович	ст. лейтенант	1916	1944
Котиллов Рутен Григорьевич	лейтенант	1921	1942
Котов Виктор Дмитриевич	?	?	1942
Котов Дмитрий Иванович	рядовой	1905	1945
Котовец Хаим Лейбович	рядовой	?	1942
Котовский Хаим Лейбович	рядовой	?	1942
Котолов Виктор Андреевич	рядовой	?	1943
Котолов Григорий Иосифович	?	?	1942
Котолов Мосе Андреевич	рядовой	?	1943
Кофман Абрам Аронович	рядовой	?	1943
Кофман Илья Михайлович	рядовой	?	1944
Кохитев Григорий Иосифович	старшина	?	1944
Кочобашвили Бессарион Иудович	?	?	1942
Кошок Яков Евктимович	рядовой	?	1942
Коэнишвили Симон Моисеевич	лейтенант	?	1942
Коясниперов Илья Маркович	рядовой	1919	1943
Крайний Сергей Григорьевич	воен. техник	?	1943
Крапов Петр Маркович	рядовой	?	1944
Красевич Григорий Романович	рядовой	?	1942
Краситова Анна Андреевна	рядовой	?	1943
Краснопевцев Семен Андреевич	сержант	1914	1944

Красноперов Анатолий Исаевич	рядовой	1910	1942
Красноперов Илья Маркович	рядовой	1919	1943
Красноперов Федор Маркович	рядовой	1922	1941
Красноружев Артем Степанович	?	1905	?
Креслов Михаил Дмитриевич	лейтенант	?	1943
Крец Василий Михайлович	сержант	?	1943
Критицкий Владимир Маркович	сержант	?	1944
Крихели Абрам Хаимович	рядовой	?	1942
Крихели Давид Мордохович	рядовой	?	1942
Крихели Даниель Абрамович	рядовой	?	1942
Крихели Иосиф Игорьевич	старшина	?	1943
Крихели Исаак	мл. лейтенант	?	1942
Крихели Исаак Михайлович	рядовой	?	1941
Крихели Исаак Мордохович	рядовой	?	1943
Крихели Михаил Манашерович	?	1923	193
Крихели Осип Михайлович	рядовой	?	1944
Крихели Симон Мосесович	старшина	?	1943
Крупник Аба Пейшахович	?	?	?
Круповский гера Михайлович	рядовой	1920	1943
Крымчан Моисей Давидович	рядовой	1901	1941
Кубалов Евгений Борисович	рядовой	?	1944
Кудашвили Абрам Рабинович	рядовой	?	1945
Кудашвили Василий Николаевич	?	?	?
Кудашвили Иосиф	?	?	?
Кузнецов Александр Семенович	рядовой	?	1941
Кузнецов Алексей Михайлович	старшина	1914	1943
Кузнецов Владимир Нефедович	рядовой	?	1942
Кузнецов Георгий Яколевич	подполковник	?	1942
Кузнецов Давид	?	?	?
Кузнецов Лев Андреевич	?	1909	1944
Кузнецов Николай Даниелович	?	1898	1943
Кузнецов Юрий Александрович	мл. лейтенант	?	1942
Кузьмин Дмитрий Литвинович	сержант	?	1943
Кукаревец Михаил Яковлевич	рядовой	1906	1942
Кукарека Илья Николаевич	?	?	1942
Куланов Василь Яковлевич	политрук	?	1942
Куликов Александр Максимович	рядовой	1907	1943
Куликовский Виктор Ефимович	рядовой	1925	1943
Кульдкеп Пауль Андреевич	рядовой	?	1945
Кунаев Евгений Александрович	лейтенант	?	1944
Купин Борис Яковлевич	сержант	?	1944
Купчик Иван Наумович	рядовой	?	1943
Кургешвили Абрам	?	?	?
Курмазай Валентина Камшиневич	фельдшерица	?	1943

Кутибашвили Иосиф	?	?	?
Кутурмин Борис Яковлевич	сержант	?	1942
Кухаренко Владимир Максимович	рядовой	?	1945
Кухаренко Николай Андреевич	рядовой	?	1944
Куцогон Борис Артемович	лейтенант	?	?
Кушнир Алексей Криматович	ст. сержант	?	1943
Кушняков Дмитрий Викторович	рядовой	1921	1941
Кьяниц Моисей Сергеевич	рядовой	?	1942

Л

Лабада Ефрем Герасимов	?	1912	1942
Ладенко Ефим Иванович	рядовой	?	1942
Лапаткецкий Дмитрий Евктимович	сержант	?	1944
Лапкин Владимир Евгеньевич	?	?	1943
Ларин Дмитрий Алексеевич	рядовой	?	1943
Ласкин Петр Максимович	рядовой	1915	1942
Ласточкин Кирилл Карпович	рядовой	?	1942
Лашевский Яков Наумович	?	1912	1942
Лебедев Андрей Константинович	рядовой	1908	1942
Лебедев Виктор Александрович	рядовой	?	1945
Лебедев Влад Владимирович	мл. лейтенант	1924	1944
Лебидский Александр Леонидович	?	1902	1944
Лев Ашар Яковлевич	?	?	?
Лев Исаак Александрович	рядовой	1905	1943
Левиков Рафаель Моисеевич	?	1921	?
Левин Борис Соломонович	?	?	?
Левин Илья Яковлевич	мл. лейтенант	?	1945
Левин Михаил Захарович	лейтенант	?	1943
Левин Соломон Даниелович	ефрейтор	1921	1941
Левицкий Григорий Константинович	лейтенант	?	1943
Левицкий Тимофей Сергеевич	сержант	?	1943
Левишвили Иосиф Львович	рядовой	1917	1942
Легкоступов Евгений Григорьевич	воен. техник	?	1941
Лежен Лев Яковлевич	политрук	?	1942
Лейбин Евгений Михайлович	лейтенант	?	?
Лейбов Марк Александрович	мл. сержант	1925	1945
Ленский Илья Семенович	?	1917	1942
Ленский Евктим Андреевич	?	?	1943
Леоневский Руслан Александрович	лейтенант	?	1945
Лепский Илья Симонович	рядовой	?	1944
Леснич Илья Николаевич	лейтенант	?	1943
Лесхин Анна Никитовна	ефрейтор	1923	1945
Летунов Евктимий Яковлевич	мл. лейтенант	?	1943
Либер Илья Карпович	рядовой	?	1943
Либерман Лев Самуилович	рядовой	1916	1942

Лимановский Исаак Лазаревич	рядовой	?	1943
Линик Моисей Филиппович	рядовой	?	1941
Линкин Семен Львович	лейтенант	?	1945
Липович Самуил Абрамович	рядовой	?	1942
Лис Самуил Сергеевич	рядовой	?	1943
Лиский Алексей Даниелович	рядовой	?	1942
Лисов Николай Семенович	ст. сержант	?	1944
Лисов Юрий Алексеевич	рядовой	1921	1944
Литвин Семен Львович	ст. лейтенант	?	1945
Литвиненко Николай Андреевич	?	1918	?
Литвинов Александр Григорьевич	?	?	1943
Литвинов Борис Михайлович	ст. сержант	?	1945
Литвинов петър Иосифович	рядовой	?	1943
Литвинов Федор Яковлевич	лейтенант	1911	1944
Литин Михаил Давидович	рядовой	?	1943
Лихтин Нухим Хаимович	лейтенант	?	1942
Личман Михаил Арсентьевич	сержант	1918	1942
Лишдин Яков ?	интендант	?	1942
Лобер Илья Карпович	рядовой	?	1943
Ловник Евгений Леванович	?	1918	?
Лозейский Анатолий Леонидович	рядовой	1915	1941
Лозинский Петр Федорович	?	1925	?
Ломаско Владимир Максимович	рядовой	?	1944
Лопатецкий Дмитрий Евктимович	сержант	?	1944
Лопая Аркадий Петрович	рядовой	?	1944
Лопфман Илья Владимирович	?	1909	1942
Лошак Илья Менделеевич	лейтенант	?	1944
Лугов Иосиф Иосифович	?	1904	1942
Лужецкий Матвей Максимович	рядовой	?	1943
Лукашов Илья Алексеевич	рядовой	?	1944
Лукин Яков Александрович	старшина	1914	1942
Лункевич Валерьян Аркадьевич	рядовой	?	1942
Лурье Арон Сергеевич	рядовой	?	1942
Луцкий Иван Яковлевич	рядовой	?	1941
Лушин Михаил Давидович	?	1908	1943
Львов Владимир Николаевич	генерал-лейтенант	1897	1942
Львович Михаил Наумович	лейтенант	?	1941
Любик Евгений Александрович	сержант	?	1945
Любимов Степан Аркадьевич	рядовой	?	1945
Любицкий Евгений Александрович	сержант	?	1945
Люцент Лазарь Михайлович	лейтенант	?	1942
Лясновский Виктор Владимирович	рядовой	1910	1942
М			
Магалашвили Илья Иосифович	подполковник	?	1944

Магалашвили Симон Хаимович	рядовой	1920	1942
Магдич Михаил Иванович	рядовой	?	1941
Маглончанов Яков Филиппович	рядовой	1921	1943
Мажоров Ефим Андреевич	?	?	1942
Мазаев Жозеф Адамович	комиссар	?	1945
Мазаев Леонид Николаевич	рядовой	?	1942
Мазур Алексей Васильевич	?	1911	1944
Макагон Василий Даниелович	ефрейтор	?	1942
Максимов Бенъямин Иванович	сержант	1907	1942
Максимов Дмитрий Михайлович	рядовой	?	1942
Малейкин Александр Ефимович	?	?	1943
Малхасян Давид Даниелович	рядовой	?	1943
Мамадашвили Георгий Абрамович	рядовой	1920	1943
Мамаджанишвили Шалва Давидович	ст. лейтенант	?	1944
Маманин Михаил Абрамович	ст. сержант	?	1943
Мами-оглы Абрам Моисеевич	сержант	?	1943
Мамиствалов Михаил Исаакович	?	1922	1943
Мамиствалов Михаил Михайлович	?	1919	?
Манашеров Абрам Михайлович	сержант	1919	1944
Манашеров Абрам Рубенович	?	1921	1943
Манашеров Арон Иосифович	?	1923	1945
Манашеров Бениамин	?	1900	1942
Манашеров Михаил Михайлович	ст. лейтенант	?	1945
Манвупль Адальф	?	1924	1943
Маницкий Александр Ильич	рядовой	?	1943
Манто Абрам Борисович	мл. сержант	1910	1944
Марецкий Андрей Андреевич	?	1915	1945
Маринич Михаил Даниелович	рядовой	1916	1944
Мариойский Николай Александрович	?	?	1942
Маркевич Юрий Дмитриевич	ст. лейтенант	?	1945
Маркин Василий Семенович	?	1923	?
Марков Василий Яковлевич	ст. комиссар	?	1942
Масальский Евгений Владимирович	?	1921	1942
Матуцко Моисей Карпович	?	1911	?
Матьюков Михаил Габриелович	мл. лейтенант	?	1944
Маханик Петр Моисеевич	рядовой	?	1942
Мегрелишвили Алибан Александрович	рядовой	?	1945
Мегрелишвили Ализак Александрович	рядовой	?	1945
Мегрелишвили Дмитрий Ильич	лейтенант	1919	1943
Мегрелишвили Ефрат Антонович	рядовой	?	1943
Мегрелишвили Шалва Иванович	рядовой	?	1942
Медведев Михаил Михайлович	рядовой	1905	1943
Медведев Симон	майор	?	1943
Медведев Яков Иванович	?	1914	1942

Мединский Сергей Иванович	рядовой	?	1943
Межинский Леопольд Альбович	майор	?	1943
Меклер Александр Александрович	?	1921	1945
Меламерсон Абрам Ананиевич	?	1920	1941
Мелуневский Ицка Хаимович	рядовой	1911	1942
Мельен Моисей Давидович	мл. сержант	?	1941
Мельник Александр Яковлевич	сержант	1910	1943
Мельник Надежда Максимовна	рядовая	?	1943
Мельник Яков Иванович	мл. сержант	?	1943
Мельников Игорь Дмитриевич	сержант	?	1945
Ментюхов Яков Андреевич	?	1903	?
Меньшев Дмитрий Яковлевич	сержант	?	1941
Меньялов Габриель Иосифович	рядовой	1924	?
Мерхер Матус Аронович	рядовой	?	1942
Мерцалов Артем Григорьевич	рядовой	?	1945
Мерцалов Максим Федорович	сержант	?	1943
Месенгисер Яков Пилхазович	?	1898	1943
Меш Илья Нафтулович	рядовой	?	1942
Меш Михаил Нафтулович	рядовой	?	1941
Мещеряков Николай Моисеевич	рядовой	?	1943
Мибришвили Шалва Давидович	старшина	?	1943
Мигов Аркадий Евгеньевич	рядовой	?	1945
Мизрах Давид Исаакович	?	1920	1944
Милов Сергей Давидович	рядовой	1922	1942
Милоградов Семен Аркадьевич	рядовой	?	1942
Милорданович Георгий Яковлевич	майор	?	1942
Милошвили Арон Седикович	рядовой	?	1942
Мильман Зиновий Рафаелович	рядовой	?	1943
Милютков Константин Яковлевич	рядовой	?	1943
Мингалев Леонид Ефремович	?	?	1943
Мингель Вольдемир Мартынович	?	1921	1945
Минкин Марк Борисович	рядовой	?	1944
Мирейчик Владимир Ильич	лейтенант	?	1943
Мирзах Иосиф Давидович	?	?	1943
Митауэр Лев Соломонович	рядовой	?	1942
Михайлов Михаил Габриелович	рядовой	?	1943
Михайлов Михаил Семенович	рядовой	?	1945
Михайлов семён Атанасович	рядовой	?	1944
Михелашвили Александр Габоевич	рядовой	1901	1944
Михелашвили Алексей Моисеевич	рядовой	?	1944
Михелашвили Ваню Абрамович	рядовой	1901	1943
Михелашвили Георгий Абрамович	рядовой	1902	1943
Михелашвили Иван Дмитриевич	рядовой	?	?
Михелашвили Иванэ Абрамович	?	?	1943

Михелашвили Исаак Абрамович	рядовой	?	?
Михэльсон Эмир Густович	рядовой	?	1943
Млоцер Гарик Ефремович	рядовой	1906	1941
Могилевич Борук Беркович	?	1903	1944
Могов Аркадий Евгеньевич	рядовой	?	1945
Моисеев Николай Николаевич	?	1922	?
Мокс Юрий Войцехович	ефрейтор	?	1945
Молчанская Анна Диомидовна	рядовая	1912	1942
Монин Симон Сергеевич	лейтенант	?	?
Мордухов Михаил Яковлевич	рядовой	?	1942
Морозов Виктор Иванович	?	?	1945
Мосиашвили Георгий Исаакович	рядовой	?	1943
Мосиашвили Иосиф Алексеевич	рядовой	1911	1942
Мошиашвили Исаак Габриэлович	?	1910	1944
Мугдус Яков Беньяминович	рядовой	?	1943
Мунгер Константин Степанович	сержант	?	1945
Мурзин Дмитрий Ильич	ст. сержант	1910	1943
Мурпухов Михаил Яковлевич	рядовой	?	1942
Муртид Кирьяк Млисеевич	?	1919	?
Мухин Владимир Яковлевич	сержант	?	1941
Мысик Александр Семенович	рядовой	?	1945
Мысловский Михаил Ильич	?	1920	1943
Мягков Игорь Михайлович	?	?	1942
Мярвацкий Александр Владимирович	рядовой	?	1945

Н

Набережный	?	?	?
Нагорный Николай Дмитриевич	?	?	1943
Найбдан К. А.	сержант	1907	1944
Наймарк Шимон Исаакович	сержант	?	1944
Нанеев Алексей Исаакович	рядовой	?	1944
Напалюк Максим Калистратович	рядовой	?	1944
Нарикаев Иосиф Артемович	рядовой	?	1945
Наумов Владимир Семенович	сержант	1921	1943
Небонов Николай Даниелович	рядовой	1913	1942
Невский Федор Иванович	рядовой	?	1941
Немец Шулим Нисанович	подполковник	?	1944
Немодрюк Павел Аркадьевич	?	?	1944
Немцов Афанасий Степанович	лейтенант	?	1943
Ненароков Виктор Симонович	рядовой	?	1942
Нерман Борис Исаакович	капитан	?	1944
Нефедов Алексей Алексеевич	рядовой	?	1942
Нефедов Григорий Яковлевич	?	1907	1943
Никифоров Сергей Яковлевич	?	?	1943
Николаев Анатолий Яковлевич	рядовой	?	1942

Николаев Владимир Евгеньевич	рядовой	1925	1943
Новиков Илья Ильич	мл. лейтенант	?	1944
Новицкий Константин Семенович	рядовой	1919	1944
Ногинский Лев Наумович	?	?	1942
Ноев Николай Кириллович	рядовой	?	1944
Ноктин Давид Соломонович	рядовой	?	1942

О

Оберт Владимир Федорович	старшина	?	?
Обихянцев Иван Артемович	лейтенант	?	1945
Обливанов Василий Максимович	ст. лейтенант	?	1944
Огадзе Абрам Шакроевич	рядовой	?	?
Одченко Моисей Семенович	рядовой	?	1924
Озерский Степан Абрамович	рядовой	?	?
Олегов Дмитрий Михайлович	ст. лейтенант	?	1944
Олифер Григорий Сергеевич	рядовой	1902	?
Олиферов Яков Семенович	?	?	1944
Онищенко Марк Иванович	мл. лейтенант	?	1945
Орлов Виктор Габриелович	капитан	?	1942
Орлов Дмитрий Иванович	?	?	1942
Орлов Евгений Евгеньевич	ст. лейтенант	?	1944
Орлов Николай Николаевич	лейтенант	?	1944
Орловский Александр Андреевич	рядовой	?	1945
Орловский Иван Шалвович	рядовой	?	1943
Осинович Леон Сафинович	рядовой	?	1941
Осипов Антон Моисеевич	мл. лейтенант	?	1945
Осипов Василий Наумович	сержант	1902	1942
Осипов Давид Соломонович	сержант	?	1944
Остапенко Федор Максимович	рядовой	?	1945
Остоградский Александр Маркович	рядовой	?	1943
Островский Шейк Овсеевич	воен. фельдшер	?	1941
Оцденко Моисей Семенович	рядовой	?	1942

П

Павлов Константин Иосифович	?	1925	?
Павлюк Евгений Кандратьевич	ст. лейтенант	?	1942
Пагава Сулейман Израилович	лейтенант	?	1945
Пакмейн Михаил Яковлевич	?	1923	1945
Палагашвили Алексей Михайлович	сержант	?	1942
Палагашвили Иосиф Бенъяминович	рядовой	1911	1943
Палагашвили Яков Абрамович	рядовой	1914	1943
Палей Андрей Яковлевич	?	1900	1942
Панамаренко Илья Григорьевич	лейтенант	?	1943
Панарин Абрам Исаакович	рядовой	1919	1941
Панкратин Роман Максимович	рядовой	?	1944
Паномарев Павел Ефимович	ст. сержант	?	1943

Панченко Сергей Яковлевич	рядовой	1913	1942
Панютин Георгий Аркадьевич	ст. лейтенант	?	1942
Папалашвили Давид Михайлович	мл. сейтенант	?	1945
Папалашвили Николай Иосифович	рядовой	?	1943
Папиашвили Абрам Шабатович	?	1912	1942
Паписмедов Менаше Исаакович	сержант	?	1942
Парадагашвили Мосе Рубенович	рядовой	?	1942
Парамалья Абрам Исаакович	?	?	1942
Парлагашвили Мосе Рубенович	рядовой	?	1943
Парнашвили Георгий Соломонович	рядовой	?	1944
Пасиков Юрий Леонидович	?	1922	1942
Пасхалов Панет Ефимович	рядовой	1908	1941
Паффенов Александр Павлович	?	1900	1942
Пеннекер Герман Федорович	сержант	1922	1944
Переверзиев Дмитрий Мойсеевич	рядовой	1903	1943
Перепелкин Евгений Васильевич	рядовой	1922	1943
Перетицкий Семен Дмитриевич	рядовой	1924	1943
Перлет Михаил Ильич	рядовой	1910	1942
Пестряев Николай Максимович	рядовой	?	1942
Петоев Абрам Соломонович	сержант	1906	1944
Петренко Марк Кириллович	рядовой	1907	1949
Петров Борис Ильич	?	1922	1944
Петров Илья Евктимович	?	?	1943
Петров Юрий Михайлович	рядовой	1905	1943
Петрухин Семен Маркович	рядовой	?	1942
Пехшвелашвили Шалва Михайлович	рядовой	?	1943
Пехшвелашвили Абрам Тигович	сержант	?	1943
Печерский Корней Габриелович	рядовой	1907	1942
Печорский Михаил Андреевич	рядовой	?	1944
Пивмой Иван Максимович	рядовой	?	1943
Пивоваров Михаил Давидович	ст. сержант	1913	1943
Пивоваров Николай Андреевич	рядовой	?	1943
Пизик Егор Ильич	рядовой	?	1942
Пикулевич Аркадий Георгиевич	?	1916	?
Пинков Илья Ефремович	рядовой	?	1942
Пинский Андрей Михайлович	?	?	1941
Пиркулов Лев Григорьевич	рядовой	?	1943
Писковец Илья Михайлович	ст. сержант	?	1945
Пискун Алексей Ильич	рядовой	1912	1941
Пичхадзе Абрам Шабатович	?	1912	1942
Пичхадзе Габриэль Израилевич	?	1909	1942
Пичхадзе Маргалита	военврач	?	1944
Пичхадзе Шура Израилевич	?	1913	1942
Плоскин Вульф Израилевич	военврач	?	1945

Плотников Иван Семенович	ст. лейтенант	1913	1945
Плотников Макар Ефимович	?	?	1945
Погребецкий Владимир Абрамович	рядовой	?	1942
Подерега Габриел Ефимович	рядовой	?	1942
Подольский Василий Евдокимович	мл. сержант	?	1943
Подплетенов Павел Ефимович	ст. сержант	1908	1942
Полонский Константин Павлович	?	?	1944
Получаев Аркадий Абрамович	рядовой	?	1942
Польский Александр Бенъяминович	?	?	1941
Поляк Мулеим Ийзерович	мл. лейтенант	?	1945
Поляков Александр Максимович	майор	?	1942
Поляков Исаак Яковлевич	рядовой	1922	1944
Поляков Семен Ильич	рядовой	?	1942
Поляченко Марк Титович	?	1918	1943
Понарин Абрам Исаевич	рядовой	1919	1941
Попов Дмитрий Максимович	ст. сержант	?	1943
Попов Лазарь Петрович	рядовой	?	1941
Попов Лев Семенович	рядовой	?	1944
Попов Марк Трофимович	ст. сержант	?	1944
Портная Анна Дмитриевна	рядовая	?	1943
Портнов Исаак Михайлович	сержант	1907	1944
Посохов Аренти Михайлович	рядовой	?	1943
Потчар Серго Артемович	рядовой	1915	1942
Прибыльский Виктор Леонидович	подполковник	1903	1942
Приев Илья Григорьевич	лейтенант	?	1943
Присяжнюк Леонтий Кириллович	ст. политрук	?	1941
Приценталь Леонид Иосифович	?	1916	1943
Прицкор Константин Аронович	рядовой	?	1944
Прохоров Ефим Лукич	рядовой	?	1942
Проценко Илья Маркович	?	1923	1943
Прусис Франц Андреевич	?	?	?
Пряшницев Василий Ефимович	ст. сержант	1906	1945
Птицин Алексей Александрович	рядовой	?	1943
Пуленко Алексей Яковлевич	?	?	1945
Пульс Юрий Леонидович	рядовой	?	1944
Пьяргин Адольф Рудольфович	рядовой	?	1941

Р

Рабис Нита Абугович	?	?	1941
Раймов Иосиф Рафаелович	рядовой	1910	1942
Райтенберг Семен Михайлович	рядовой	?	1945
Раппопорт Виктор петрович	?	?	1942
Раппопорт Израиль Исаакович	рядовой	?	1941
Раппопорт Семен Исаакович	рядовой	?	1942
Рафаелян Аршак Мордехович	рядовой	?	1944

Рафиолов Игорь Иванович	лейтенант	?	1943
Рахман Семен Самуилович	лейтенант	1919	1944
Резник Ш. Б.	комиссар	?	1942
Резников Резо Абрамович	?	1925	1945
Рейтеровский Николай Яковлевич	?	1924	1943
Рейтман Яков Абрамович	рядовой	1924	1942
Рейх Алексей Александрович	рядовой	?	1942
Ренке Лев Михайлович	капитан	?	1945
Реферд Петр Станиславович	?	?	1944
Рижинашвили Михаил Габриелович	лейтенант	?	1943
Ровгач Лев Николаевич	?	1922	1941
Родин Дмитрий Михайлович	?	1922	?
Розен Владимир Михайлович	?	1922	1942
Розен Цицилия Семеновна	?	1921	1942
Розенблюм Карл Владимирович	сержант	?	1943
Розенблюм Леон Хаимович	рядовой	?	1944
Розенфельд Меер Юджович	матрос	?	1942
Ройтман Михаил Львович	рядовой	?	1643
Рокотянский Яник Михайлович	рядовой	1902	1942
Ростовский Николай Леонтьевич	?	1911	1942
Ротштейн Ефим Львович	рядовой	?	1943
Рошко Николай Ефимович	рядовой	?	1943
Рыбак Дмитрий Даниелович	?	?	1944
Рыбак Мартин Мартинович	рядовой	?	1944
Рыбаков Дмитрий Павлович	сержант	?	1944
Рывкин Хаим Мосесович	рядовой	?	1943
Рябов Евгений Андреевич	рядовой	1923	1943
Рябов Евгений Саидович	рядовой	1925	1943
Рябов Серафим Семенович	рядовой	1904	1941
Рябухин Леонид Константинович	ст. лейтенант	?	1945
Рязанов Илья Николаевич	рядовой	?	1943
Рязанов Юорис Андреевич	?	1911	1942

С

Сабакин Трофим Симонович	ст. сержант	?	1943
Сабаровлявский Михаил Юлонович	?	?	1943
Саборов Анатолий Ефимович	?	1909	1942
Савид Николай Абрамович	?	1901	?
Савов Иосиф Михайлович	?	1917	?
Савранский Михаил Соломонович	?	?	1943
Садовников Михаил Яковлевич	рядовой	?	1945
Садчиков Ефим Сергеевич	?	1907	1944
Саенко Василий Яковлевич	?	1905	1942
Салинов Михаил Моисеевич	рядовой	?	1942
Сальман Давид Гершевич	рядовой	?	1941

Сальникер Абрам Хаимович	рядовой	1911	1942
Сальчевич Павел Адольфович	сержант	?	1943
Сандацкий Алексей Юдинович	рядовой	1907	1943
Сандацкий Лаврентий Юдинович	рядовой	?	1943
Сандлер Михаил Соломонович	рядовой	1920	1943
Саришвили Михаил	лейтенант	?	1944
Сатановский Лазарь Исаакович	рядовой	1922	1941
Сатановский Леонид Маркович	?	?	1945
Сафронов Либер Бантенович	мл. лейтенант	?	?
Сахнов Михаил Ильич	рядовой	?	1943
Сачко Стефан Евгеньевич	рядовой	1910	1943
Сачков Алексей Андреевич	?	1915	1943
Сашовец Игнатий Ильич	рядовой	?	1944
Свердлов Абрек Ильич	рядовой	1911	1941
Сверчков Федор Никитович	?	1921	1942
Свет Виктор Маркович	?	?	1942
Свет Р.	сержант	1922	1942
Свечнкиов Леонид Дмитриевич	рядовой	1916	1943
Сегалевич Евгений Моисеевич	лейтенант	?	1943
Сегаль Самуель Ильич	сержант	1925	1945
Седов Виктор Александрович	рядовой	?	1943
Седых Дмитрий Михайлович	рядовой	1918	1941
Сейко Владимир Моисеевич	полковник	?	1944
Сейхей Бер Кершквич	лейтенант	?	1941
Селезнев Яков Александрович	сержант	1924	1944
Селиманов Максим Николаевич	рядовой	?	1945
Селянко Михаил Абрамович	рядовой	1912	1942
Семенов Ефим Федорович	?	1912	?
Семенов Иосиф Моисеевич	рядовой	?	1943
Семенов Михаил Елизарович	?	1907	?
Сенин Михаил Ильич	?	1918	?
Сеницкий Леонид Иосифович	рядовой	?	1943
Сергейн Михаил Ефимович	сержант	?	1944
Сердюк Николай Николаевич	рядовой	1907	1943
Серигов Яков Александрович	?	1914	?
Серов Евгений Ильич	рядовой	?	1942
Серый Григорий Яковлевич	рядовой	?	1944
Серых Габриел Захарович	рядовой	?	1942
Сиденко Моисей Семенович	рядовой	?	1942
Силованов Александр Наумович	?	1921	1942
Симонишвили Алексей Захарович	рядовой	?	1945
Симонов Вадим	?	?	?
Синельный Григорий Сергеевич	?	1909	?
Синимик Виктор Андреевич	мл. лейтенант	?	1945

Синюкаев Адиоз Ильич	сержант	?	1944
Синюкаев Илья Васильевич	?	?	?
Синюкаев Иосиф Симонович	?	?	?
Синюкаев Константин Давидович	ст. лейтенант	?	1943
Синюкаев Лазарь Шамильевич	?	?	?
Сирдюк Даниель Тимофеевич	?	1918	1944
Сиротина Екатерина	военфельдшер	?	1943
Сиско Яков Дмитриевич	рядовой	1910	1943
Ситтников Иван Даниелович	рядовой	1925	1943
Сихашвили Шалва Иосифович	рядовой	?	1941
Скворцов Александр Викторович	рядовой	?	1943
Скворцов Андре Дмитриевич	?	1902	?
Скворцов Михаил Викторович	ст. сержант	?	1942
Скибин Еквтим Симонович	рядовой	?	1942
Скирда Марк Васильевич	?	1910	1945
Скрипак Сергей Ефимович	?	?	1944
Скрипка Сергей Григорьевич	рядовой	?	1943
Скрипник Григорий Филимонович	лейтенант	?	1943
Скрипник Илья Антонович	?	1910	1942
Скрынник Яков Николаевич	?	1918	1945
Слагин Габриел Яковлевич	рядовой	?	1942
Следевский Олег Габриелович	рядовой	1921	1941
Смирнов Владимир Ефимович	ст. сержант	1924	1943
Смирнов Яков Арсипович	?	1909	?
Смоков Михаил Яковлевич	рядовой	?	1942
Смольян Соломон Самуелович	рядовой	1918	1944
Соболев Николай Андреевич	?	1915	?
Соболь Владимир Константинович	ст. сержант	?	1945
Соболь Ефим С.	?	?	?
Сойбэр Г. Г.	лейтенант	?	1943
Соколов Евгений Михайлович	?	?	1942
Соколов Ефим Трифонович	рядовой	?	1943
Соколов Серафим Николаевич	капитан	?	1941
Солобухин Михаил Наумович	рядовой	?	1943
Соловей Борис Васильевич	?	?	1942
Соловьев Алексей Габриелович	рядовой	?	1942
Соловьев Григорий Габриелович	рядовой	?	1944
Соловьев Николай Даниелович	?	1916	?
Соловьев Юрий Борисович	сержант	?	1943
Соловьева Валентина Михайловна	рядовой	1920	1944
Соломонов Юрий Ефремович	рядовой	?	1943
Сопбель Бер Гершакович	лейтенант	?	1941
Сорока Николай Иванович	?	?	1943
Сорокина Ольга Петровна	?	1525	?

Сотиев Абрам Дмитриевич	рядовой	?	1943
Сотиев Ахмед Исаакович	рядовой	?	1943
Сотиев Вахтанг Максимович	рядовой	?	1943
Сотников Иван Яковлевич	?	1897	1945
Сотников Илья Абрамович	сержант	1905	1942
Софин Илья Яковлевич	рядовой	?	1944
Спасский Александр Григорьевич	?	1915	1944
Спектор Борис Давидович	ст. сержант	?	1942
Спичников Эммануил Яковлевич	сержант	1892	1942
Степанов Артем Григорьевич	рядовой	?	1941
Степанов Михаил Семенович	рядовой	1907	1943
Степанов Яков Семенович	рядовой	1920	1941
Степцов Яков Михайлович	рядовой	1914	1943
Стопкин Вадим Алексеевич	сержант	?	1942
Стопкин Илья Михайлович	рядовой	?	1943
Стрекалов Моисей Матвеевич	?	1913	1942
Стрижак Виктор Николаевич	мл. сержант	?	1945
Строй Яков Семенович	?	?	1945
Строкат Марк Никифорович	рядовой	1902	1945
Ступак Василий Маркович	рядовой	?	1942
Суворин Дмитрий Ильич	лейтенант	?	1943
Сулковский Яков Михайлович	матрос	?	1943
Суменко Андрей Максимович	рядовой	?	1941
Сурков Яков Васильевич	?	?	?
Сусликов Илья Михайлович	рядовой	?	1942
Сухарев Григорий Дмитриевич	лейтенант	?	1941
Сухин Михаил Ефремович	рядовой	?	1941
Сытник Иван Даниелович	рядовой	1912	1943
Сю Владимир Карпович	?	?	1942

Т

Табуев Иосиф Михайлович	рядовой	?	1945
Табуев Яков Ясонович	рядовой	?	1943
Таварошвили Яков Иосифович	?	1921	1941
Тавдидишвили Давид	?	?	1943
Тавдидишвили Илья	?	?	1943
Тагер Исаак Фадеевич	рядовой	1913	1944
Такач Максим Федорович	рядовой	?	1942
Танделов Илья Михайлович	?	?	1942
Танделов Михаил Габоевич	рядовой	?	1943
Таников Даниель Семенович	?	1915	?
Танимауц Эмин Соломонович	лейтенант	?	1944
Танюков Даниел Симонович	?	1913	?
Таплиашвили Арон Иосифович	ст. политрук	?	1945
Таплиашвили Самуэль Иосифович	?	1925	1943

Таратута Федор Яковлевич	?	1916	?
Татарчук Ефрем Андреевич	рядовой	?	1943
Татришвили Александр Давидович	рядовой	?	1944
Тафлиашвили Абрам Михайлович	рядовой	?	1943
Теблов Захарий Мосевич	мл. сержант	?	?
Теблов Илья Григорьевич	рядовой	?	1943
Теблов Семен Николаевич	рядовой	?	1943
Темин Рафаель Соломонович	ст. лейтенант	?	?
Теплиц Майя Львовна	рядовая	?	1943
Теплов Василий Максимович	рядовой	?	1941
Тервесиди Сократ Исаакович	рядовой	?	1941
Тетрашвили Михаил	?	?	1941
Тетроди Габриел Абрамович	рядовой	1905	1942
Тетруашвили Бессарион Ильич	ст. сержант	1911	1942
Техов Исаак Ваноевич	?	?	?
Тидман Леонид Иванович	ст. лейтенант	?	1942
Тимофеев Артем Самуелович	рядовой	?	1943
Тимофеев Борис Ильич	?	1921	1945
Тимофеев Григорий Габриелович	рядовой	1903	1945
Тимофеев Яков Иосифович	?	1905	1943
Тиньяков Борис Фроимович	рядовой	?	1942
Тиньякова Ида Ефремовна	старшина	?	1943
Тишин Константин Михайлович	ст. лейтенант	1915	1942
Тишин Симон Митрофанович	политрук	?	1942
Толмут Лев Яковлевич	рядовой	?	1945
Томашпольский Зиновий Симонович	ст. сержант	?	1944
Тонина Ольга Даниеловна	?	?	1942
Топлиашвили Абрам Михайлович	рядовой	?	1943
Топлиашвили Михаил Рубенович	рядовой	?	1943
Топчишвили	?	?	?
Торбан Александр Абрамович	рядовой	?	1941
Торем Шио Абрамович	рядовой	?	1945
Торикашвили Борис Меерович	?	1911	1943
Торикашвили Иосиф Меерович	?	1923	1943
Торикашвили Шалва Меерович	?	1915	?
Тофан Яков Николаевич	рядовой	1913	1942
Точинский Лев Моисеевич	лейтенант	?	1941
Точиский С. Л.	рядовой	?	1945
Трахбройт Мате Владимирович	командир	?	1942
Тревога Юрий Семенович	рядовой	?	1944
Третильевич Иосиф Семенович	ст. лейтенант	?	1942
Третьяков Габриел Яковлевич	рядовой	?	1942
Триниш Михаил Евктимович	рядовой	?	1943
Троцкий Алексей Васильевич	военврач	?	1942

Троцкий Андрей Дмитриевич	?	1916	?
Трояновский Леонид Владимиров	военврач	?	1942
Туаев Иосиф Максимович	мл. лейтенант	?	1942
Туаев Яков Даниелович	рядовой	1910	1942
Тумаев Василий Максимович	?	1904	?
Турах=Барановский Виктор	рядовой	?	1943
Турицкий Лев Соломонович	мл. лейтенант	?	1942
Туркишвили Исаак Меерович	мл. сержант	?	1944

У

Удалых Яков Дмитриевич	?	1922	?
Умак Николай Зиновьевич	?	1920	1944
Уманский Владимир Наумович	лейтенант	?	1943
Уманский Лев Яковлевич	рядовой	1917	1941
Ураевский Николай Леонидович	рядовой	?	1943
Уриаш Сара Схуловна	рядовая	1912	?
Урликт Михаил Семенович	мл. лейтенант	?	1942
Урумашвили Иосиф Абрамович	рядовой	?	1942
Усик Павел Яковлевич	ст. сержант	1910	1944
Уткин Иосиф Савелович	рядовой	1910	1944
Уфимцев Николай Михайлович	?	1914	1942
Ущенко Иван Абрамович	мл. сержант	?	1942

Ф

Файвужин Самуил	старшина	?	1945
Файдель Илья Схулухович	рядовой	1912	?
Файфермахер П. Михайлович	рядовой	1917	1943
Фалиснский Николай Дмитриевич	?	1921	?
Фарлагашвили Мосе Рубенович	рядовой	?	1943
Фас Лев Абрамович	лейтенант	?	1942
Федоров Александр Ефимович	рядовой	1925	1943
Федянин Михаил Яковлевич	старшина	?	1944
Фейфер Александр	?	?	?
Фельдзер Альфред Александрович	политрук	?	1941
Фельдман Либер Каханович	старшина	1923	1943
Фельдман Шулим Аронович	рядовой	?	1942
Фельдман Яков Абрамович	ст. политрук	?	1941
Фельзен Яков З.	рядовой	?	1943
Фен Яков Федорович	лейтенант	?	1945
Фердман Барух Пихусович	рядовой	1903	1942
Филиппович Леонард Игнатьевич	рядовой	?	?
Философов Юрий Анатольевич	рядовой	?	1943
Филочинский Абрам Михайлович	рядовой	?	1942
Фитерман Вольф Абрамович	сержант	?	1943
Фищенко Иван Моисеевич	ст. лейтенант	?	1943
Фишер Зелиун Вольфович	майор	?	1945

Фолунов Израиль Абрамович	политрук	?	1945
Фоменко Иван Ефимович	майор	?	1945
Францевич Николай Яковлевич	?	1921	?
Френкель Арон Моисеевич	майор	?	1945
Френкель Борис Миронович	подполковник	?	1945
Френкель Григорий Юрьевич	лейтенант	?	1944
Френкель Николай Иосифович	рядовой	?	1944
Френкель Семен Давидович	лейтенант	?	1944
Фридман Илья Евсеевич	рядовой	1914	1943
Фридман Михаил Александрович	сержант	?	1944
Фридман Степан Владимирович	?	1920	?
Фромберг Натан Михайлович	?	?	1945
Фукс Борис Григорьевич	сержант	1915	1942
Фунштейн Арон Бенъяминович	рядовой	1920	1943
Фурганов Моисей Логвинович	рядовой	1901	1944
Фурин Алексей Алексеевич	?	?	1941

Х

Хадаревский Леонид Иванович	рядовой	1908	1942
Хазанов Борис Маркович	политрук	?	1945
Хазанов Соломон Моисеевич	?	1905	1944
Хананов Рафаель Исаакович	?	?	1943
Хананоев Рафаель Исаакович	рядовой	?	1941
Ханин Яков Михайлович	рядовой	1907	1942
Харахаров Сергей Артъемович	рядовой	?	?
Харкевич Александр Алексеевич	ст. сержант	?	1942
Харченко Иван Самуелович	?	1907	1942
Харьковский Михаил Петрович	рядовой	?	1942
Харьковский Петор Евктимович	ефрейтор	?	1944
Хас Яков Павлович	рядовой	?	1944
Хасидашвили Давид	?	1922	?
Хаташянский Лазар Давидович	лейтенант	?	1942
Хатулов Абрам Георгиевич	ст. лейтенант	?	1942
Хаханашвили Ефраим	рядовой	?	1942
Хахвиашвили Георги Соломонович	?	1909	1942
Хахиашвили Давид Яковлевич	рядовой	1909	1942
Хахиашвили Иосиф Васильевич	рядовой	?	1942
Хахиашвили Лука Васильевич	рядовой	?	1942
Хахиашвили Омар Давидович	рядовой	?	1943
Хахиашвили Отар Давидович	мл. сержант	?	1942
Хачин Николай Ефремович	рядовой	?	1943
Хендрихин Алексей Яковлевич	сержант	?	1943
Хетагашвили Иосиф Соломонович	сержант	1924	1943
Хиебас Марисон Парменович	рядовой	?	1942
Хиж Сергей Яковлевич	?	1923	1945

Хизанишвили Адам Абрамович	рядовой	?	1943
Хизанишвили Михаил Исаакович	рядовой	?	1943
Химонд Абрам Федорович	?	1926	1944
Хинчкин Борис Михайлович	рядовой	?	1943
Хлебапрос Захарий Моисеевич	лейтенант	?	1942
Хмелевский Николай Кириллович	рядовой	1894	1943
Хмелевский Ричард Антонович	рядовой	?	1942
Хмельницкий Михаил Давидович	рядовой	?	1941
Ходарковский Аврун Н.	майор	?	1945
Ходорченко Леонид Евктимович	рядовой	?	?
Холод Андрей Андреевич	рядовой	1903	1942
Хомяков Борис Дмитриевич	рядовой	?	1942
Хомяков Дмитрий Дмитриевич	рядовой	?	1943
Хомяков Карл Иванович	рядовой	?	1943
Хоротков Абрам Николаевич	рядовой	?	1943
Хубелашвили Михаил Рафаелович	рядовой	1922	1943
Хухашвили Акоп Шалвович	рядовой	?	1941
Хухашвили Пес Исаакович	рядовой	?	1943
Хухашвили Рубен Мордехович	рядовой	?	1941

Ц

Цазик А.	?	?	?
Цициашвили Давид Моисеевич	?	190	1942
Цициашвили Захарий Соломонович	рядовой	?	1945
Цициашвили Яков Иудович	?	1925	1943
Цициашвили Янкель Михайлович	?	1908	?
Цицилашвили Антон Иосифович	рядовой	?	1943
Цицуашвили Даниель Габриелович	лейтенант	?	1943
Цицуашвили Иона Хаимович	лейтенант	?	1943
Цицуашвили Михаил Абрамович	рядовой	?	1943
Цицуашвили Михаил Николаевич	лейтенант	?	1944
Цыбульский Григорий Николаевич	сержант	?	1943
Цыбульский Григорий Павлович	рядовой	1919	1943
Цымбалюк Иван Яковлевич	мл. лейтенант	?	1944

Ч

Чайка Юрий Владимирович	рядовой	1924	1944
Чайкин Марк Андреевич	рядовой	?	1942
Чалабов Рубен Карпович	рядовой	?	1941
Чанчалашвили Михаил Давидович	?	?	1943
Чараев Симон Симонович	рядовой	1916	1944
Чараев Шалико Дмитриевич	рядовой	1921	1942
Чахвашвили Габриель	рядовой	?	1942
Чахвашвили Михаил Михайлович	рядовой	?	1944
Чахунашвили Автандил Исаакович	рядовой	?	1944

Чачанашвили Бенъямин Изкевич	рядовой	1915	1944
Чачашвили Яков Давидович	?	1897	1944
Чевбасов Иван Наумович	сержант	?	1943
Чейка Зиновий Иванович	рядовой	?	1942
Чемоданов Семен Семенович	?	?	1942
Ченели Дмитрий Андреевич	?	?	1941
Чепанов Николай Лазарьевич	рядовой	1922	1942
Черкинов Михаил Артемович	сержант	1908	1944
Чернега Евсей Кириллович	рядовой	?	1945
Чернинкин Семен Дмитриевич	рядовой	1910	1944
Чернобаев Евгений Григорьевич	старшина	1911	1943
Чернов Андрей Андреевич	?	1925	?
Черноиваненко Николай Андреевич	фельдшер	?	1943
Чернухин Филипп Максимович	?	1911	?
Чернушев Илья Иванович	?	?	1943
Черный Дмитрий Михайлович	рядовой	?	1942
Черных Алексей Григорьевич	ефрейтор	?	1943
Чернъяков Павел Эммануилович	?	1922	?
Чернявский Абрам Анатольевич	ефрейтор	?	1943
Чернявский Иван Дмитриевич	?	?	1945
Чиквашвили Борис Даниелович	лейтенант	?	1942
Чиквашвили Рубен Иосебович	лейтенант	?	1944
Читадзе Менахен Израилевич	рядовой	?	1944
Читалбаш Абрам Иванович	?	1925	?
Чукбарь Шалва Шовович	?	?	1943
Чумак Иван Моисеевич	?	1913	1942

Ш

Шабуров Николай Соломонович	сержант	?	1945
Шайхет Марк Давидович	капитан	?	1943
Шалолашвили Давид Израилевич	?	1911	1945
Шамелашвили Арон Давидович	ст. лейтенант	?	1943
Шамелашвили Етери Абрамовна	военврач	?	1942
Шамелашвили Илья Абрамович	?	1907	1944
Шанвальд Анатолий Васильевич	лейтенант	?	1942
Шанский Борис Борисович	?	?	1941
Шапиро Ефим	?	?	?
Шапотко Иосиф Ильич	рядовой	1908	1945
Шаров Артем Николаевич	?	?	1942
Шаров Михаил Артемович	?	?	1943
Шарт Юрий Сергеевич	рядовой	?	1945
Шаташвили Арон Рафаелович	сержант	?	1942
Шаташвили Исаак Пилхазович	лейтенант	?	1943
Шаташвили Исаак Шалвович	рядовой	1914	1945
Шатерников Григорий Моисеевич	сержант	?	1942

Шахнович Михаил Петрович	рядовой	?	1943
Шац Адольф Иосифович	рядовой	1899	1943
Шац Михаил Миделович	политрук	?	1943
Шашаров Ефим	?	1920	?
Шверт Василий Яковлевич	?	?	1942
Швидлер Борис	?	?	?
Шевцов Лев Хаимович	?	1896	?
Шейнберг Давид Хаимович	рядовой	?	1943
Шейнвальд Анатолий Евктимович	лейтенант	?	1942
Шелевицкий Борис Михайлович	?	1914	1945
Шемелевич Владимир Иосифович	?	1913	1944
Шер Наум Григорьевич	?	?	1941
Шербак Наум Иванович	ст. политрук	1918	1942
Шеренов Виктор Иосифович	майор	?	1945
Шестопуров Аркадий Евктимович	мл. лейтенант	?	?
Шимшилашвили Даниэль Абрамович	?	1915	1943
Шиошвили Абрам Дмитриевич	рядовой	?	1943
Шиошвили Георгий Соломонович	рядовой	?	1942
Ширияев Кириль Исаевич	рядовой	?	1944
Шихинов Алексей Даниелович	рядовой	?	1941
Шишкин Владимир Иосифович	?	?	1944
Школьный Дмитрий Тимофеевич	рядовой	1910	1942
Шкрабан Марк Миронович	рядовой	?	1942
Шлейфер Петр Львович	рядовой	?	1942
Шлимович Генрих Елизарович	ст. лейтенант	?	1942
Шмелев Константин Викторович	лейтенант	?	1944
Шмит Исаак Абрамович	лейтенант	?	1945
Шмуклер Абрам Моисеевич	?	1925	1942
Шмулевич Давид Зельмович	рядовой	?	1944
Шмулевич Моисей Самуилович	рядовой	?	1944
Шнайдер Израиль Борисович	рядовой	?	1941
Шнейдер Борис Иванович	генерал-майор	1908	1945
Шнейдерман Григорий Занвелович	?	1909	?
Шоташвили Илья Габриелович	рядовой	1906	1943
Шоташвили Исаак Иванович	лейтенант	?	1942
Шоташвили Самсон Хаимович	лейтенант	?	1945
Шохман Григорий Львович	ст. сержант	1903	1943
Шошиташвили Абрам Габриелович	рядовой	1902	1942
Шпеер Абрам Ильич	старшина	1909	?
Шпреиг Фридрих Ковалович	?	?	1943
Шпринц Наум Ильич	полковник	?	1942
Шрахгизен Шумин Моисеевич	рядовой	?	1945
Шредер Ольга Григорьевна	рядовая	?	1943
Шрейдлер Илья Михайлович	сержант	?	1944

Штикман Марк Яковлевич	рядовой	?	1943
Штоймиллер Семен	рядовой	?	1944
Шургалов Константин Ефимович	лейтенант	?	?
Шут Яков Павлович	рядовой	?	1943
Шушов Михаил Яковлевич	рядовой	?	1942

Щ

Щербаков Яков Яковлевич	рядовой	?	1943
-------------------------	---------	---	------

Э

Эбиташвили Василий Абрамович	рядовой	?	1942
Эвич Петр Ефремович	рядовой	?	1943
Эдуш Валентин Петрович	мл. лейтенант	?	1943
Эйдельмант Наум Миронович	рядовой	?	1945
Эйзаров Андрей Абрамович	рядовой	?	1945
Эйк Михаил Александрович	рядовой	1912	1943
Эйсмонд Евгений Яковлевич	рядовой	?	1943
Элашвили Георгий Семенович	военврач	?	1945
Элашвили Шалом (Хаим)	?	1920	1942
Элигулашвили Бено Иосифович	лейтенант	?	1943
Элизаров Даниел Мадатович	рядовой	1904	1942
Элизаров Дмитрий Алексеевич	рядовой	?	1944
Эликашвили Алексей Михайлович	лейтенант	?	1944
Элисанашвили Шалва Иосифович	ст. лейтенант	?	1943
Элисохашвили Юанил Яковлевич	рядовой	?	?
Элишаков Данниель Ильич	рядовой	?	1943
Эльков Андрей Григорьевич	?	1911	1942
Эльмар Фай Конович	рядовой	?	?
Эмец Петр Наумовичи	рядовой	?	1942
Эндовицкий Симон Иванович	старшина	?	1945
Эндовицкий Филипп Петрович	?	?	1943
Эпитгей Иона Яковлевич	мл. лейтенант	?	1941
Эппель Михаил Иосифович	рядовой	?	1943
Эрлих Лев Давидович	рядовой	?	1941
Эрман Людмила Петровна	?	1920	1943
Эскизарский Андрей Михайлович	?	1907	1943

Ю

Югансон Леонид Юганович	рядовой	?	1943
Юдас Эдуард Янович	рядовой	?	1944
Юдин Александр Константинович	лейтенант	?	1943
Юдов Василий Захарович	рядовой	?	1943
Юзель Евгений Францевич	?	?	1944
Юркевич Ардалион	ст. лейтенант	?	1942
Юркевич Илья Федорович	ст. лейтенант	?	1942
Юрченко Николай Яковлевич	рядовой	1925	1943

Юрьев Виктор Григорьевич	мл. сержант	?	1943
Юсупов Иегуда Исаакович	рядовой	1911	1942
Ютмен Арнольд Германович	лейтенант	?	1942
Юханов Яков Михайлович	рядовой	?	1943
Южкам Иоганнесс	рядовой	?	1942
Южно Евгений Абрамович	рядовой	?	1943

Я

Яворский Лев Янович	майор	?	1944
Яговдик Виктор Александрович	рядовой	?	1942
Якобашвили Абрам Вениаминович	?	1913	1942
Якобашвили Гари Вениаминович	?	1915	1944
Якобашвили Дмитрий Яковлевич	лейтенант	?	1943
Якобашвили Шабат Шошванович	рядовой	1896	1943
Якобиташвили Лади Патрхивич	?	?	1943
Якобишвили Израиль Бен-Израиль	лейтенант	?	1943
Якобишвили Исак Моисеевич	рядовой	1912	1942
Якобсон Михаил Юрьевич	рядовой	?	1943
Якобсон Рудольф Юрьевич	рядовой	?	1942
Якобсон Юлиус Юрьевич	рядовой	?	1943
Якобсон Юрий Германович	?	1921	?
Якович Федор Мартынович	?	?	1942
Яковлев Даниель Ильич	ст. сержант	?	1945
Яковлев Николай Ефремович	?	?	?
Яковлев Сергей Дмитриевич	майор	?	1942
Якомовская Анна Максимовна	рядовая	?	1945
Ямковой Семен Ильич	?	1908	1944
Ямшеницкий Юрий Дмитриевич	?	1924	1944
Янашвили Моше	?	?	1943
Яншин Дмитрий Дмитриевич	ст. лейтенант	?	1942
Яров Беньямин Николаевич	?	?	1944
Яров Никита Михайлович	?	1921	?
Яровой Анатолий Абрамович	ст. сержант	1925	1944
Яровой Василий Абрамович	старшина	?	1943
Ярославцев Леонид Ильич	?	?	?
Ярпин Александр Пудевич	?	?	1945
Ярыч Даниель Яковлевич	ст. сержант	?	1945
Ястребницкий Павел Васильевич	рядовой	1906	1942

Леван Георгиевич Долидзе – журналист, публицист, исследователь. Заслуженный журналист Грузии (1989), лауреат премии Союза журналистов Грузии (1975), имени Давида Агмашенебели (2004), дипломант творческого Союза журналистов Грузии (2014), лауреат премии имени Нико Николадзе (март 2019 года). Автор более 5000 статей, публикаций, а также девяти брошюр, буклетов, книг – „მხედართუფროსები საქართველოდან“ (1986), «Генералами не рождаются» (1993), «Рядом и на всю жизнь» (1997), „70 წელი სცენაზე“ (1999), „გენერალისიმუსი, მარშლები,

გენერლები, ადმირალები – ჩვენი თანამემამულენი (2000), фундаментального труда „გენერლები საქართველოდან“ (2003), который охватывает 300-летнюю летопись грузинского генералитета.

С 1959 года материалы выпускника журфака Тбилисского госуниверситета публиковались в газетах и журналах на русском и грузинском, абхазском и осетинском, армянском и азербайджанском языках, передавались по телерадиовещанию Грузии и СССР. Обширна география его журналистских поисков и находок – это Россия, Украина, Белоруссия, Армения, Азербайджан, Казахстан, страны Прибалтики, а также Польша, Болгария, Чехословакия, Греция, Испания, Франция, Турция и т.д.

Начав трудовую деятельность с подсобного рабочего, долгие годы работал в советских и партийных органах Грузинской ССР.

В 1990-1993 гг. являлся собственным корреспондентом по Закавказью газеты «Куранты» (г. Москва). В первые же годы независимой Грузии был начальником пресс-службы Министерства обороны Грузии, государственным советником Госсовета Грузии. С 1993 года по сей день является председателем военной секции Главной научной редакции Грузинской энциклопедии им. Ир. Абашидзе. Избран членом правления творческого Союза журналистов Грузии. Награжден орденом Чести (2000), памятными медалями.

Мераб Чанчалашвили родился 15 марта 1956 года в Тбилиси. Учился в коджорской средней школе. С 1968 года учился в школе №67 г. Тбилиси. В 1974-76 годах проходил военную службу. В 1972-74 гг. и 1976-80 гг. работал рабочим на базе строительных материалов при Центросоюзе (Цекавшири) Грузии. В это же время заочно обучался в Абхазском государственном университете, который окончил в 1982 году по специальности «Экономика и управление на предприятии», хотя по специальности не работал.

С 1980 по 1992 годы работал в тбилисском агентстве распространения прессы «Союзпечать», а с 1992 года по сегодняшний день – директор агентства «Планета». Он также является основателем и директором ООО «Планета Форте», ООО «Планета Пресса» и ООО «Тбилиси». Основная деятельность этих организаций – издание и распространение прессы. Под его руководством в 2006-2010 годах в Грузии был реализован один из самых успешных за последние 30 лет грузино-итало-болгарский медиа-проект: познавательного энциклопедического издания для детей «Мир с Волли» и «Познай мир с Волли» на грузинском языке.

С 1994 года – издатель газет «Аргументы и факты», «Комсомольская правда» и «Совершенно секретно» в Грузии. Неоднократно участвовал в работе Конгресса Всемирной ассоциации русской прессы (Париж 2007, Москва 2008, Женева 2009, Тель-Авив 2010, Киев-Одесса 2011, Минск 2012, Неаполь 2016, Нью-Йорк 2018).

Заслуженный журналист Грузии, награжден медалью Чести Грузии и почетными грамотами.

С 2009 года из-за кризисной ситуации в Большой Синагоге Тбилиси и еврейской общине занимается религиозной деятельностью. По просьбе представителей еврейской общины Тбилиси стал членом правления Большой тбилисской синагоги. С 2013 года – председатель (габай) правления Большой тбилисской синагоги. С 2010 года – председатель н.н.ю.л. «Союза евреев Грузии», а с 2012 года – сопредседатель п.п.ю.л. «Союза евреев Грузии».

1941
1945

